

INSTITUTUL EUROPEAN DIN ROMÂNIA

Culegere de jurisprudență CEDO

(cauze recente împotriva României)

- vol. I -

BUCUREȘTI 2009

Coordonator lucrare: Laura Ana-Maria Vrabie
Traducere și revizie lingvistică: Gabriela Andreea Andreica, Oana Gherăsoiu-Roșu
Revizie juridică: Costin Leonard Fălcută, Daniela Livia Rădulescu
Copertă: Gigi Mihăiță
Tehnoredactare: Vlad Mihai

Descrierea CIP a Bibliotecii Naționale a României

Culegere de jurisprudență CEDO : (cauze recente împotriva

României) / coord. lucrare: Laura Ana-Maria Vrabie ; pref.:

Virgil Andreieș ; cuv. înainte: Gabriela Drăgan ; trad. și rev.

lingvistică: Gabriela Andreea Andreica, Oana Gherăsoiu-Roșu ;

rev. juridică: Costin Leonard Fălcută, Daniela Livia Rădulescu. –

București : Institutul European din România, 2009-
vol.

ISBN 978-973-7736-90-1

Vol. 1. - 2009. - Index. - ISBN 978-973-7736-91-8

I. Vrabie, Laura Ana-Maria (coord.)

II. Drăgan, Gabriela (pref.)

III. Andreica, Gabriela Andreea (trad.)

IV. Gherăsoiu-Roșu, Oana (trad.)

V. Fălcută, Costin Leonard

VI. Rădulescu, Daniela Livia

341.24(4:498)

342.7(498)

AVERTISMENT

Hotărârile din prezenta culegere pot suferi modificări în momentul publicării acestora în Monitorul Oficial.

PREFAȚĂ

Pentru îmbunătățirea accesului la jurisprudența în materia drepturilor omului, la data de 17 iulie 2008, a fost încheiat un protocol între Consiliul Superior al Magistraturii și Institutul European din România având ca obiect traducerea hotărârilor recente ale Curții Europene a Drepturilor Omului pronunțate în cauze împotriva României. Totodată, ca o etapă necesară în cadrul transparenței și eficienței actului de justiție și a consolidării capacității și responsabilității CSM, s-a asigurat publicarea pe pagina de internet a acestuia și comunicarea către instanțe și parchete a acestor hotărâri, în vederea diseminării lor.

În contextul actual, caracterizat de necesitatea intensificării măsurilor rezultate din aderarea la Uniunea Europeană, printr-o inflație legislativă cu modificări fundamentale ale unor instituții de drept, printr-o nevoie accentuată de specializare a magistraților și de unificare a practicii judiciare, CSM veghează, pe de o parte, la pregătirea magistraților în vederea dobândirii și actualizării cunoștințelor necesare (prin programele sale și prin INM) pentru garantarea unui sistem judiciar românesc compatibil cu sistemele judiciare al statelor europene (dreptul comunitar, CEDO, cooperarea judiciară internațională în materie civilă și penală) și, pe de altă parte, la unificarea practicii judiciare.

Armonizarea legislației naționale în raport de reglementările comunitare este în același timp un scop și un mijloc de raliere la valorile europene, iar cunoașterea jurisprudenței atât a Curții de Justiție a Comunităților Europene cât și a Curții Europene a Drepturilor Omului, dincolo de caracterul obligatoriu, impus prin cuprinderea ca probă în cadrul concursurilor de admitere și promovare în cariera de magistrat, trebuie să reprezinte o preocupare profesională constantă a magistraților români.

În condițiile unui complex legislativ, de multe ori contradictoriu, generat de schimbări majore și de nevoia tot mai acută de reformare la toate nivelurile vieții sociale, recente hotărâri CEDO punctează motivele incertitudinii juridice naționale, adică „lipsa coerenței legislative și jurisprudența contradictorie cu privire la interpretarea anumitor aspecte normative (...)”.

Referitor la hotărârile CEDO în materie de retrocedare, avându-se în vedere faptul că numărul de cauze pe aceeași problematică este foarte mare și că statul român nu reușește să-și rezolve problemele de sistem, Curtea face recomandări cu caracter general, pentru remedierea situațiilor ce conduc la încălcarea dispozițiilor Convenției.

Curtea a remarcat cu îngrijorare că a analizat deja foarte multe cauze similare, în special privind invocarea art. 46 din Convenție și încălcarea dispozițiilor art.1 din Protocolul nr.1, ceea ce a indicat existența unei probleme structurale, rezultând din redactarea defectuoasă a legislației în materia restituirii imobilelor naționalizate și

care au fost ulterior vândute de către statul român, multe alte asemenea cauze fiind în prezent înregistrate pe rolul Curții. Aceasta a precizat că eșecul statului român de a pune ordine în sistemul său legislativ nu constituie doar un factor agravant cu privire la responsabilitatea statului pentru respectarea convenției, din cauza unei situații trecute sau actuale, ci chiar o amenințare pentru eficiența viitoare a sistemului pus în aplicare de convenție.

Astfel, având în vedere circumstanțele cauzelor și încărcarea rolului Curții cu multe alte cauze similare, Curtea a examinat consecințele ce pot fi trase din art. 46 din Convenție pentru statul pârât.

Cu privire la măsurile destinate să garanteze eficiența mecanismului stabilit de convenție, Curtea a atras atenția asupra Rezoluției (2004)3 și Recomandării (2004)6 a Comitetului de Miniștri a Consiliului Europei, adoptate la 12 mai 2004.

Deși, în principiu, Curtea nu are competența de a defini care sunt măsurile adecvate pentru ca statul pârât să îndeplinească obligațiile ce-i revin în baza art. 46 din Convenție, având în vedere natura deficiențelor constatate, Curtea observă că statul trebuie să acționeze pentru a înlătura obstacolele juridice care împiedică vechii proprietari să obțină fie restituirea bunurilor lor, fie o despăgubire rapidă și adecvată pentru prejudiciul suferit, inclusiv prin adoptarea de măsuri legislative, administrative și bugetare apte să garanteze un astfel de rezultat.

În special, statul trebuie să îmbunătățească procedurile reglementate de legile reparatorii (în prezent, Legea nr. 10/2001 și Legea nr. 247/2005) astfel încât să devină realmente proceduri coerente, rapide și previzibile. Astfel, sistemul trebuie să permită celor interesați să primească despăgubiri și/sau acțiuni la Fondul Proprietatea, în funcție de opțiunea lor, într-un termen rezonabil, iar acest fond să fie funcțional.

Ținând cont de faptul că hotărârea în cauza *Străin împotriva României* a fost pronunțată în urmă cu peste patru ani, respectiv 21 iulie 2005, precum și de faptul că procedura restituirii nu este eficientă nici în prezent, în ciuda numeroaselor modificări ale Legii nr. 10/2001, Curtea apreciază că Guvernul trebuie să facă dovada unor îmbunătățiri vizibile a sistemului în cel mai scurt timp.

În considerarea rolului important al jurisprudenței Curții Europene a Drepturilor Omului în aplicarea, interpretarea și respectarea drepturilor prevăzute în Convenție, este necesară revizuirea urgentă a procedurilor, așezarea judicioasă a competențelor și crearea cadrului adecvat pentru ca instanțele să poată îndeplini rolul de interpretare și aplicare unitară a legii.

Judecător Viorel Virgil Andreieș

Președintele Consiliului Superior al Magistraturii

CUVÂNT ÎNAINTE

Lucrarea de față cuprinde traducerea completă a unora dintre cele mai importante hotărâri pronunțate de Curtea Europeană a Drepturilor Omului împotriva României în perioada decembrie 2008–iulie 2009. Este un instrument deosebit de util, datorită pertinenței și actualității deciziilor inserate, cu o largă adresabilitate, putând fi utilizat în activitatea zilnică de către practicienii dreptului – judecători, procurori, avocați etc. – dar și de către teoreticieni, studenți sau cei care studiază materia drepturilor omului.

Culegerea conține un indice alfabetic de materii, articole, cuvinte cheie, sintagme, instituții juridice naționale, indice care permite regăsirea deciziilor grupate în funcție de anumite probleme punctuale de drept, pentru identificarea rapidă a hotărârii sau a hotărârilor Curții incidente în materia căutată.

Potrivit ultimelor statistici, România ocupă locul trei în topul țărilor cu cele mai multe plângeri la CEDO, după Rusia și Turcia, care însă nu sunt state membre ale Uniunii Europene. Numai anul trecut România a primit sancțiuni în cuantum de 12 milioane de euro, aproape dublu față de sancțiunile din 2007, care au depășit cu puțin 7,7 milioane de euro. Aceleași statistici arată că România este și în topul statelor rău platnice, doar cinci procente din despăgubiri fiind făcute în termenul de trei luni de zile stabilit de CEDO.

De altfel, din jurisprudența recentă rezultă îngrijorarea Curții, sesizată cu numeroase cereri având ca obiect încălcări ale drepturilor ce decurg din legile speciale reparatorii, cu privire la practica autorităților administrative de a nu răspunde la termenele legale sau, cel puțin, într-un termen rezonabil conform jurisprudenței Curții la cererile de restituire a imobilelor naționalizate. De asemenea, se apreciază că lacunele identificate în aceste cauze pot să mai dea naștere în viitor la numeroase cereri întemeiate.

Credem că, în acest context, „Culegerea de jurisprudență CEDO” va fi un instrument util în interpretarea soluțiilor instanței europene ce constituie un adevărat sistem de referință în materia drepturilor omului, dar va și contribui la îmbunătățirea calității actului de justiție prin raportarea permanentă a tuturor factorilor implicați la jurisprudența CEDO.

prof. univ. dr. Gabriela Drăgan

Director General
Institutul European din România

CUPRINS

PREFAȚĂ	p. III
CUVÂNT ÎNAINTE	p. V
CUPRINS	p. VII
Cauza RUSEN ÎMPOTRIVA ROMÂNIEI	p. 11
Cauza KATZ ÎMPOTRIVA ROMÂNIEI	p. 21
Cauza BURGHELEA ÎMPOTRIVA ROMÂNIEI	p. 33
Cauza PRECUP ÎMPOTRIVA ROMÂNIEI	p. 45
Cauza ȘTEFAN ȘI ȘTEF ÎMPOTRIVA ROMÂNIEI	p. 53
Cauza TĂTAR ÎMPOTRIVA ROMÂNIEI	p. 61
Cauza L.Z. ÎMPOTRIVA ROMÂNIEI	p. 103
Cauza MARIN ÎMPOTRIVA ROMÂNIEI	p. 111
Cauza TOMA ÎMPOTRIVA ROMÂNIEI	p. 123
Cauza ABRAMIUC ÎMPOTRIVA ROMÂNIEI	p. 147
Cauza GAGIU ÎMPOTRIVA ROMÂNIEI	p. 175
Cauza TARĂU ÎMPOTRIVA ROMÂNIEI	p. 197
Cauza PAROHIA GRECO-CATOLICĂ SFÂNTUL VASILE POLONĂ ÎMPOTRIVA ROMÂNIEI	p. 217
Cauza RĂDUCU ÎMPOTRIVA ROMÂNIEI	p. 239

Cauza FORNA ÎMPOTRIVA ROMÂNIEI	p. 259
Cauza TĂNASE ÎMPOTRIVA ROMÂNIEI	p. 267
Cauza ELIAS ÎMPOTRIVA ROMÂNIEI	p. 289
Cauza AMANALACHIOAI ÎMPOTRIVA ROMÂNIEI	p. 299
Cauza DAMIAN-BURUEANĂ ȘI DAMIAN ÎMPOTRIVA ROMÂNIEI	p.325
Cauza VIOREL BURZO ÎMPOTRIVA ROMÂNIEI	p. 349
Cauza BREZEANU ÎMPOTRIVA ROMÂNIEI	p. 383
INDEX	p. 391

Culegere de jurisprudență CEDO

(cauze recente împotriva României)

- vol. I -

CAUZA RUSEN ÎMPOTRIVA ROMÂNIEI

(Cererea nr. 38151/05)

Hotărârea din 8 ianuarie 2009

Hotărârea devine definitivă în condițiile prevăzute la art. 44 § 2 din convenție. Aceasta poate suferi modificări de formă.

În cauza Rusen împotriva României, Curtea Europeană a Drepturilor Omului (Secția a treia), reunită într-o cameră compusă din Josep Casadevall, *președinte*, Elisabet Fura-Sandström, Corneliu Birsan, Boštjan M. Zupančič, Alvin Gyulumyan, Egbert Myjer, Luis López Guerra, *judcători*, și Santiago Quesada, *grefier de secție*,

după ce a deliberat în camera de consiliu, la 2 decembrie 2008,

pronunță prezenta hotărâre, adoptată la aceeași dată:

PROCEDURA

1. La originea cauzei se află cererea nr. 38151/05 îndreptată împotriva României prin care un resortisant al acestui stat, doamna Sanda Rusen („reclamanta”), a sesizat Curtea la 7 octombrie 2005 în temeiul art. 34 din Convenția pentru apărarea drepturilor omului și a libertăților fundamentale („convenția”).

2. Guvernul român („Guvernul”) este reprezentat de agentul guvernamental, domnul Răzvan-Horațiu Radu, din cadrul Ministerului Afacerilor Externe.

3. Reclamanta susține că anularea acțiunii sale pentru neplata taxelor judiciare de timbru a adus atingere dreptului său de a accede la o instanță.

4. La 6 octombrie 2006, președintele secției a treia a hotărât să comunice Guvernului capătul de cerere privind art. 6 § 1 din convenție. În conformitate cu art. 29 § 3 din convenție, acesta a hotărât, de asemenea, că admisibilitatea și fondul cauzei vor fi examinate împreună.

ÎN FAPT,

I. CIRCUMSTANȚELE CAUZEI

5. Reclamanta s-a născut în 1937 și are domiciliul în București.

6. Aceasta este pensionată, iar veniturile sale lunare se ridicau, în 2005, la 1 200 000 lei românești („ROL”) și erau formate din două pensii alimentare plătite de fostul său

soț și de fiul său, R.G. Din ianuarie 2006, reclamanta primește 2 200 000 ROL pe lună.

7. În 2001, în urma vânzării unui imobil care făcea parte din comunitatea sa de bunuri împreună cu a fostului său soț, aceasta a obținut 25 000 de dolari americani („USD”). Reclamanta a dat jumătate din această sumă fiului său R.N. cu titlu de cheltuieli de subzistență și cu cealaltă jumătate au cumpărat un apartament pe numele fiului. Aceasta a locuit acolo timp de câteva luni până când fiul său a vândut din nou apartamentul.

8. La 24 martie 2005, reclamanta a introdus o acțiune civilă împotriva fiului său R.N. pentru a primi suma de 12 500 USD pe care acesta o obținuse din vânzarea apartamentului. Judecătoria București i-a solicitat să plătească taxa judiciară de timbru datorată în temeiul legii, care se ridică în speță la 20 065 000 ROL.

9. Prevalându-se de veniturile sale reduse, la 12 mai 2005, reclamanta a solicitat să fie scutită de plata acestei taxe. Aceasta a anexat un certificat de la serviciul de taxe și impozite pentru a dovedi că nu obținea alte venituri și că nu deținea nici bunuri imobile.

10. Prin încheierea din 19 mai 2005, Judecătoria București a constatat că reclamanta primea o pensie în valoare de 1 200 000 ROL și că din certificatul de la serviciul de taxe și impozite reieșea că aceasta nu avea alte venituri sau obligații. În pofida acestui lucru, instanța a constatat că afirmațiile reclamantei privind suma de 12 500 USD acordată fiului său erau contradictorii. Astfel, reclamanta a afirmat inițial că i-a acordat suma respectivă fiului său pentru ca acesta să o depună într-o bancă, iar apoi a declarat că i-a acordat-o fiului său cu titlu de cheltuieli de subzistență. În cele din urmă, instanța a respins cererea de scutire de taxă a reclamantei. Partea relevantă a încheierii se citește după cum urmează:

„Având în vedere că afirmațiile reclamantei sunt contradictorii în ceea ce privește suma de 12 500 USD și luând în considerare celelalte documente aflate la dosar – printre care certificatul de la serviciul de impozite și taxe [...] cu mențiunea că a fost eliberat reclamantei pentru a-i servi la obținerea unei majorări a pensiei pentru limită de vârstă, precum și declarația autenticată [...], cu mențiunea că i-a fost acordată reclamantei pentru a-i servi la obținerea ajutorului social – instanța reține că valoarea veniturilor obținute de reclamantă nu poate fi stabilită cu certitudine. Cu toate acestea, este sigur că, în prezent, aceasta primește o pensie pentru limită de vârstă în cuantum de 1 200 000 ROL”.

Ținând seama de aceste constatări, în conformitate cu art. 75 C. proc. civ., judecătoria a stabilit cuantumul taxei care trebuie plătită de către reclamantă la 10 030 000 ROL. Încheierea poartă mențiunea „irevocabilă”.

11. Ședința pe fond a avut loc la 16 iunie 2005, dată la care reclamanta a solicitat judecătoriei să stabilească un nou termen pentru ca aceasta să poată plăti suma solicitată. Cu toate acestea, fără să se pronunțe cu privire la această cerere și având în vedere că reclamanta nu plătiese suma cerută, Judecătoria București i-a anulat acțiunea pentru neplata taxelor judiciare de timbru. Instanța a obligat-o, de asemenea, să plătească 2 000 000 ROL cu titlu de cheltuieli de judecată.

12. Reclamanta nu a formulat recurs împotriva acestei hotărâri.

13. Datorită dificultăților financiare întâmpinate, după vânzare, reclamanta a locuit în calitate de chiriaș într-un apartament pentru care fiul său a plătit chiria timp de aproximativ șase luni și a fost evacuată datorită imposibilității de a-și plăti chiria. De atunci, aceasta nu mai are domiciliu stabil.

II. DREPTUL ȘI PRACTICA INTERNE RELEVANTE

1. *Legea nr. 146 din 24 iulie 1997 privind taxele judiciare de timbru*

14. Articolele relevante se citesc după cum urmează:

Art. 1

„Acțiunile și cererile introduse la instanțele judecătorești [...] sunt supuse taxelor judiciare de timbru, prevăzute în prezenta lege, și se taxează în mod diferențiat, după cum obiectul acestora este sau nu evaluabil în bani [...].”

Art. 2

„Acțiunile și cererile evaluabile în bani, introduse la instanțele judecătorești, se taxează astfel:

[...] între 365 940 001 lei și 1 829 700 000 lei, taxele judiciare de timbru sunt în valoare de 19 084 000 lei + 2% pentru ce depășește 365 940 000 lei.”

Art. 11

„2. Se timbrează cu 37 000 lei cererile pentru exercitarea apelului sau recursului împotriva următoarelor hotărâri judecătorești:

[...] hotărârile de anulare a cererii, ca netimbrată sau nesemnată.”

2. *Codul de procedură civilă, în forma la momentul respectiv*

15. Articolele relevante se citesc după cum urmează:

Art. 75

„Asistența judiciară cuprinde:

1 acordarea de scutiri, reduceri, eșalonări sau amânări pentru plata taxelor judiciare de timbru, a timbrului judiciar și a cauțiunilor [...].”

Art. 77

„ [...]”

2. Instanța va cerceta cererea [de asistență judiciară], putând solicita în legătură cu aceasta lămuriri și dovezi părților sau informații scrise autorităților competente;

3. Asupra cererii, instanța se va pronunța, fără dezbateri, prin încheiere dată în camera de consiliu.”

Art. 79

„Încheierile prevăzute la art. 77 alin. (3) [...] nu sunt supuse niciunei căi de atac.”

3. „*Codul de procedură civilă comentat și adnotat*” de M. Tăbărcă și Gh. Buta, Editura Universul Juridic, 2007, p. 305.

16. Adnotarea de la art. 79 este redactată după cum urmează: „textul interzice nu numai introducerea unei căi de atac separate împotriva încheierii, ci și contestarea acesteia în același timp cu fondul cauzei.”

4. *Decizia nr. 105/2004 a Curții Constituționale referitoare la excepția de neconstituționalitate a dispozițiilor art. 78 alin. (3) (devenit ulterior art. 79) C. proc. civ.*

17. Pronunțându-se cu privire la excepția de neconstituționalitate ridicată de către un avocat pe motivul imposibilității formulării unei căi de atac împotriva încheierii cu privire la cererea de asistență judiciară, Curtea Constituțională a considerat că, datorită specificului domeniului reglementat și din motive de celeritate, în mod contrar dreptului comun în materie de încheieri, cea privind asistența judiciară nu poate face obiectul niciunei căi de atac.

5. *Ordonanța de urgență a Guvernului nr. 51/2008 privind ajutorul public judiciar în materie civilă, care transpune în dreptul român Directiva 2003/8/CE a Consiliului European, publicată în Jurnalul Oficial la 25 aprilie 2008*

18. Art. relevante se citesc după cum urmează:

Art. 6

„Ajutorul public judiciar se poate acorda în următoarele forme:

[...]

d) scutiri, reduceri, eșalonări sau amânări de la plata taxelor judiciare prevăzute de lege [...].”

Art. 7

„[Ajutorul public judiciar] nu poate depăși, în cursul unei perioade de un an, suma maximă echivalentă cu 12 salarii minime brute [...].”

Art. 8

„1. Beneficiază de ajutor public judiciar [...] persoanele al căror venit mediu net lunar pe membru de familie, în ultimele două luni anterioare formulării cererii, se situează sub nivelul de 500 lei. În acest caz, sumele care constituie ajutor public judiciar se avansează în întregime de către stat.”

Art. 15

„1. Asupra cererii de ajutor public judiciar instanța se pronunță, fără citarea părților, prin încheiere motivată [...]

2. Împotriva încheierii prin care se respinge cererea de acordare a ajutorului public judiciar cel interesat poate face cerere de reexaminare, în termen de 5 zile de la data comunicării încheierii.

3. Cererea de reexaminare se soluționează în camera de consiliu de un alt complet, instanța pronunțându-se prin încheiere irevocabilă.”

Art. 53

„La data intrării în vigoare a prezentei ordonanțe de urgență se abrogă art. 74-81 C. proc. civ. [...]”

ÎN DREPT,

I. CU PRIVIRE LA PRETINSA ÎNCĂLCARE A ART. 6 § I DIN CONVENȚIE

19. Reclamanta susține că anularea acțiunii sale prin decizia din 16 iunie 2005 a Judecătorei București pentru neplata taxelor judiciare de timbru i-a încălcat dreptul de a accede la o instanță. Aceasta invocă art. 6 § 1 din convenție, care se citește după cum urmează:

„Orice persoană are dreptul la judecarea în mod echitabil [...] a cauzei sale, de către o instanță [...], care va hotărî [...] asupra încălcării drepturilor și obligațiilor sale cu caracter civil [...]”

A. Cu privire la admisibilitate

20. Guvernul consideră că reclamanta a acceptat valoarea sumei pe care trebuia să o plătească, ținând seama de faptul că aceasta a solicitat amânarea cauzei pentru a plăti taxele judiciare de timbru. Guvernul susține că reclamanta nu a epuizat căile de atac interne, ținând seama de faptul că aceasta nu a introdus recurs împotriva hotărârii din 16 iunie 2005, în pofida valorii mici a taxelor judiciare de timbru, respectiv 37 000 ROL, pentru această cale de atac. Guvernul solicită Curții să respingă cererea din motive de neepuizare a căilor de atac interne.

21. Reclamanta respinge acest argument, afirmând că taxele judiciare de timbru pe care trebuia să le plătească se ridicau la 10 030 000 ROL.

22. Curtea reamintește că, în conformitate cu jurisprudența sa constantă, art. 35 § 1 din convenție nu impune reclamanților decât epuizarea căilor de atac disponibile în mod normal și suficiente în ordinea juridică internă pentru a le permite să obțină reparația pentru încălcările pretinse. Aceste căi de atac trebuie să aibă un grad suficient de certitudine, în practică precum și în teorie, fără de care le-ar lipsi caracterul efectiv și accesibilitatea dorite [*Selmouni împotriva Franței* (GC), nr. 25803/94, pct. 75, CEDO 1999-V].

23. Curtea observă că reclamanta a utilizat calea de atac care îi era disponibilă în temeiul art. 75 și urm. C. proc. civ. și că aceasta a obținut o reducere a sumei care trebuia plătită cu titlu de taxe judiciare de timbru. În continuare, Curtea observă că decizia astfel pronunțată este definitivă, nefiind susceptibilă de recurs, nici separat, nici în același timp cu hotărârea pronunțată cu privire la fond (a se vedea supra, pct. 15-17). În această privință, Curtea observă că Guvernul nu a prezentat exemple din jurisprudență care să demonstreze că, în cazul formulării unui recurs împotriva hotărârii de anulare a unei acțiuni, instanța astfel investită este competentă pentru a se pronunța cu privire la cererea

de scutire. În aceste împrejurări, Curtea consideră că formularea unui recurs împotriva hotărârii din 16 iunie 2005 a Tribunalului București de anulare a acțiunii pentru neplata taxelor judiciare de timbru nu este o cale de atac eficientă în sensul art. 35 § 1 din convenție.

24. Prin urmare, este necesar să se respingă excepția Guvernului. De asemenea, Curtea constată că acest capăt de cerere nu este în mod vădit nefondat în sensul art. 35 § 3 din convenție și că nu prezintă niciun alt motiv de inadmisibilitate. Prin urmare, este necesar să fie declarat admisibil.

B. Cu privire la pretinsa încălcare a art. 6 § 1 din convenție

1. Argumentele părților

25. Guvernul nu contestă că dreptul reclamantei de a accede la o instanță a fost supus unor limitări, dar consideră că acestea urmăreau un scop legitim și că exista un raport rezonabil de proporționalitate între mijloacele utilizate și scopul urmărit. Acesta reamintește că condiționarea accesului la o instanță de anumite cheltuieli de procedură nu reprezintă în sine o încălcare a dreptului la un proces echitabil [*Weissman și alții împotriva României*, nr. 63945/00, CEDO 2006-... (extrase), *Jedamski și Jedamska împotriva Poloniei*, nr. 73547/01, 26 iulie 2005] și că o bună administrare a justiției poate justifica cheltuieli judiciare a căror sumă trebuie evaluată având în vedere împrejurările speciale ale fiecărei cauze (*Tolstoy Miloslavsky împotriva Regatului Unit*, 13 iulie 1995, seria A nr. 316-B).

26. Guvernul atrage apoi atenția asupra faptului că alte țări impun taxe judiciare de timbru cuprinse între 5 și 8% din obiectul acțiunii (Polonia, Lituania, Ungaria) și că în multe alte țări plata acestora este impusă în avans, la fel ca în România (Norvegia, Belgia, Polonia, Italia, Lituania, Danemarca și Austria).

27. În afară de aceasta, Guvernul face referire la cauza *V.M. împotriva Bulgariei* (nr. 45723/99, din 8 iunie 2006), în care Curtea a considerat că, deși motivarea hotărârilor era succintă, instanța a luat în considerare situația personală a reclamantului (pct. 56) și consideră că Judecătoria București a procedat în același fel, prin reducerea la jumătate a sumei care trebuia plătită, în raport cu venitul de 1 200 000 ROL pe care îl obținea reclamanta la momentul faptelor.

28. Reclamanta respinge acest argument și consideră că limitarea este disproporționată.

2. Motivarea Curții

29. Curtea face referire la jurisprudența sa în materia accesului la o instanță, în special la cauzele *Airey împotriva Irlandei* (9 octombrie 1979, seria A nr. 32), *Tolstoy Miloslavsky*, citată anterior, *Kreuz împotriva Poloniei* (nr. 28249/95, CEDO 2001-VI) și *Weissman și alții împotriva României* [nr. 63945/00, CEDO 2006-... (extrase)]. Prin

urmare, aceasta examinează prezenta cauză având în vedere principiile care decurg din jurisprudența sa.

30. Curtea observă că acțiunea introdusă de reclamantă pentru a obține restituirea sumei primite de fiul său în urma vânzării apartamentului a fost anulată pentru neplata taxelor judiciare de timbru. Curtea observă, de asemenea, că în legislația română valoarea taxelor judiciare de timbru se calculează sub forma unui procent din valoarea în litigiu. Prin urmare, aceasta este proporțională cu valoarea solicitată.

31. Conform susținerilor Guvernului, Curtea consideră că a existat o limitare a dreptului reclamantei de a accede la o instanță și că aceasta urmărea un scop legitim, și anume limitarea cererilor în justiție abuzive și colectarea de fonduri pentru bugetul justiției [*V.M.* citată anterior, pct. 50, *Beian împotriva României* (nr. 2), nr. 4113/03, pct. 30, 7 februarie 2008]. Prin urmare, este necesar să se examineze caracterul proporțional al măsurii luate de Judecătoria București la 19 mai 2005.

32. Curtea observă că veniturile reclamantei erau la momentul cererii de scutire în valoare de 1 200 000 ROL, aproximativ 33 EUR. Aceasta nu mai desfășura nicio activitate remunerată, nu avea niciun bun imobil în proprietate și nu primea alte venituri. Reclamanta a obținut din partea Tribunalului București o reducere la jumătate a taxelor judiciare de timbru datorate, după ce a beneficiat de recursul prevăzut la art. 75 C. proc. civ. În această privință, Curtea observă că, spre deosebire de celelalte cauze îndreptate împotriva României cu privire la taxele judiciare de timbru, [a se vedea, printre altele, *Weissman împotriva României* (dec.), nr. 63945/00, CEDO 28 septembrie 2004, *Iorga împotriva României*, nr. 4227/02, pct. 47, 25 ianuarie 2007, *Nemeti împotriva României*, nr. 37278/03, pct. 30 și 31, 1 aprilie 2008], în această cauză, reclamanta a putut să se adreseze unei instanțe care s-a pronunțat cu privire la cererea sa de scutire.

33. În continuare, Curtea consideră necesar să examineze dacă, în cazul reclamantei, aprecierea făcută de Judecătoria București nu a restrâns dreptul reclamantei de a accede la o instanță într-o asemenea măsură încât acesta să devină teoretic și iluzoriu.

34. Curtea reamintește că, atunci când o instanță trebuie să se pronunțe cu privire la o cerere de scutire, autoritățile naționale sunt în principiu mai competente decât instanța națională pentru a aprecia elementele de probă prezentate în fața sa și, în speță, pentru a estima capacitățile reclamantului de a plăti taxele judiciare de timbru datorate. Chiar și o motivare relativ succintă poate să nu ridice probleme în ceea ce privește art. 6 § 1, cu condiția ca instanțele să ia în considerare situația personală a reclamantului (*V.M.* citată anterior, pct. 55, 56).

35. Curtea observă că, deși a făcut referire la veniturile reduse ale reclamantei, instanța nu a acordat decât o reducere la jumătate a taxelor judiciare de timbru datorate, sumă care se ridică la 10 030 000 ROL, și anume aproximativ 277 EUR, ceea ce reprezintă mai mult de opt ori venitul său lunar. Or, Curtea a considerat deja excesive sume care reprezintă integral veniturile familiei reclamantului sau dublul veniturilor sale [*Iorga* citată anterior pct. 42 și 43, *Beian* (nr. 2) citată anterior, pct. 31]. În plus, Curtea subliniază

că veniturile reclamantei erau mult mai mici decât salariul minim brut din România la momentul faptelor, și anume aproximativ 85 EUR. Având în vedere aceste împrejurări, Curtea consideră că valoarea taxelor judiciare de timbru astfel stabilite este excesivă.

36. În această privință, Curtea consideră că, spre deosebire de afirmațiile Guvernului, instanța nu pare să fi ținut seama suficient de situația personală a reclamantei și nu observă niciun criteriu care să poată explica că, deși a constatat situația de persoană pensionată a reclamantei, cu venituri reduse și fără bunuri imobile, a fost necesar ca instanța să stabilească o sumă de plată atât de ridicată în raport cu veniturile sale (a se vedea, *a contrario*, *VM*. citată anterior, pct. 56). În acest sens, Curtea observă că Judecătoria București nu a examinat în mod amănunțit cererea reclamantei, limitându-se să constate că primea o pensie pentru limită de vârstă în valoare de 1 200 000 ROL, și că, deși și-a exprimat îndoielile cu privire la existența altor surse de venit, în special în ceea ce privește cealaltă jumătate a sumei de 25 000 USD, instanța nu a solicitat informații părților, așa cum avea obligația să facă în temeiul art. 77 alin. (2) C. proc. civ.

37. În afară de aceasta, aprecierea temeiniciei cererii de asistență judiciară introduse de judecătorie este definitivă și nu poate fi contestată de către persoana în cauză (a se vedea *mutatis mutandis Bakan împotriva Turciei*, nr. 50939/99, pct. 76, 12 iunie 2007).

38. Curtea observă că, la 24 aprilie 2008, au intrat în vigoare noi dispoziții privind asistența judiciară în materie civilă. Acestea prevăd în prezent praguri minime, sub nivelul cărora asistența judiciară este acordată integral, și posibilitatea formulării unui recurs împotriva deciziei pronunțate la instanța superioară în grad (a se vedea supra, pct. 18).

39. Având în vedere aceste observații și după efectuarea unei aprecieri globale a faptelor, Curtea consideră că, în speță, statul nu și-a îndeplinit obligația de a garanta reclamantei accesul la o instanță.

40. Prin urmare, a fost încălcat art. 6 § 1 din convenție.

II. CU PRIVIRE LA APLICAREA ART. 41 DIN CONVENȚIE

41. Art. 41 din convenție prevede:

„Dacă Curtea declară că a avut loc o încălcare a Convenției sau a protocoalelor sale și dacă dreptul intern al înaltei părți contractante nu permite decât o înlăturare incompletă a consecințelor acestei încălcări, Curtea acordă părții lezate, dacă este cazul, o reparație echitabilă.”

A. Prejudiciu

42. Reclamanta solicită suma pretinsă și instanțelor interne, și anume 12 500 USD cu titlu de prejudiciu material, și nu solicită nicio reparație cu titlu de prejudiciu moral.

43. Guvernul reiterează excepția ridicată cu privire la admisibilitatea cauzei și solicită Curții să respingă cererea reclamantei ținând seama, de asemenea, de faptul că suma nu

face obiectul cererii din fața Curții și că, în afară de aceasta, nicio instanță nu a stabilit valoarea creanței în litigiu. Guvernul face referire la cauzele *Iorga împotriva României* (citată anterior, pct. 64) și *Glod împotriva României* (nr. 41134/98, pct. 50, 16 septembrie 2003) și consideră că nu se poate specula de către Curte cu privire la încheierea procedurii interne.

În ceea ce privește prejudiciul moral, Guvernul solicită Curții să nu acorde reclamantei nicio sumă, ținând seama de faptul că acest lucru nu s-a solicitat.

44. Curtea observă că temeiul acordării unei reparații echitabile constă în faptul că reclamanta nu a avut acces la o instanță, cu încălcarea art. 6 § 1 din convenție.

45. Pe baza elementelor de care dispune, Curtea concluzionează că reclamanta nu a demonstrat că pretinsul prejudiciu material ce i-a fost cauzat a fost rezultatul efectiv al respingerii acțiunii sale pentru neplata taxelor judiciare de timbru [a se vedea, *mutatis mutandis*, *Kudła împotriva Poloniei* (GC), nr. 30210/96, pct. 164, CEDO 2000-XI]. În orice caz, Curtea nu poate să speculeze cu privire la încheierea procedurii interne (*Teltronic-CATV împotriva Poloniei*, nr. 48140/99, pct. 69, 10 ianuarie 2006). În consecință, nimic nu justifică acordarea unei despăgubiri cu acest titlu de către Curte.

46. Curtea reamintește jurisprudența sa constantă, potrivit căreia, atunci când un reclamant este victima unei încălcări a art. 6 din convenție, acesta trebuie situat într-o situație similară celei în care s-ar fi aflat în cazul în care nu ar fi fost încălcate cerințele acestei dispoziții [*Sejdovic împotriva Italiei* (GC), nr. 56581/00, pct. 126, CEDO 2006-..., *Lungoci împotriva României*, nr. 62710/00, pct. 55 și 56, 26 ianuarie 2006, *Perlala împotriva Greciei*, nr. 17721/04, pct. 35, 22 februarie 2007, *Sfrijan împotriva României*, nr. 20366/04, pct. 48, 22 noiembrie 2007].

47. În speță, Curtea reamintește că art. 322 pct. 9 C. proc. civ. permite revizuirea unui proces pe plan intern în cazul în care Curtea a constatat încălcarea drepturilor unui reclamant (hotărârea *Sfrijan*, citată anterior, pct. 48).

48. Având în vedere aceste circumstanțe, Curtea consideră că redresarea cea mai potrivită pentru reclamantă ar fi rejudecarea sau redeschiderea, la cererea acesteia, a procedurii în timp util și cu respectarea cerințelor art. 6 din convenție (a se vedea *Sfrijan*, citată anterior, pct. 48).

B. Cheltuieli de procedură

49. Reclamanta nu solicită rambursarea cheltuielilor de procedură efectuate în fața instanțelor naționale sau în fața Curții.

PENTRU ACESTE MOTIVE, CURTEA, ÎN UNANIMITATE,

1. Declară cererea admisibilă;
2. Hotărăște că a fost încălcat art. 6 § 1 din convenție;

3. Respinge cererea de acordare a unei reparații echitabile.

Redactată în limba franceză, apoi comunicată în scris, la 8 ianuarie 2009, în temeiul art. 77 § 2 și 3 din regulament.

Santiago Quesada
Grefier

Josep Casadevall
Președinte

CAUZA KATZ ÎMPOTRIVA ROMÂNIEI

(Cererea nr. 29739/03)

Hotărârea din 20 ianuarie 2009

Hotărârea devine definitivă în condițiile prevăzute la art. 44 § 2 din convenție. Aceasta poate suferi modificări de formă.

În cauza Katz împotriva României,

Curtea Europeană a Drepturilor Omului (Secția a treia), reunită într-o cameră compusă din Josep Casadevall, *președinte*, Elisabet Fura-Sandström, Corneliu Bîrsan, Alvina Gyulumyan, Egbert Myjer, Ineta Ziemele, Luis López Guerra, *judcători*, și Stanley Naismith, *grefier adjunct de secție*,

după ce a deliberat în camera de consiliu, la 9 decembrie 2008,

pronunță prezenta hotărâre, adoptată la aceeași dată:

PROCEDURA

1. La originea cauzei se află cererea nr. 29739/03 îndreptată împotriva României, prin care un resortisant al acestui stat, domnul Yesaiahu Eugen Katz¹ („reclamantul”), a sesizat Curtea la 23 iulie 2003 în temeiul art. 34 din Convenția pentru apărarea drepturilor omului și a libertăților fundamentale („convenția”).

2. Reclamantul este reprezentat de Veronica Moisa, avocat în Satu Mare. Guvernul român („Guvernul”) este reprezentat de agentul guvernamental, domnul Răzvan-Horațiu Radu, din cadrul Ministerului Afacerilor Externe.

3. La 11 ianuarie 2007, președintele Secției a treia a hotărât să comunice Guvernului cererea. Astfel cum prevede art. 29 § 3 din convenție, acesta a hotărât, de asemenea, că admisibilitatea și fondul cauzei vor fi examinate împreună.

ÎN FAPT,

I. CIRCUMSTANȚELE CAUZEI

4. Reclamantul s-a născut în 1947 și are domiciliul în Rehovot, Israel.

5. Părinții reclamantului erau proprietarii unui bun imobil compus dintr-o casă și terenul aferent de 250 mp, situat pe strada Iuliu Maniu nr. 15 în Satu Mare. La 16 decembrie 1966, aceștia au donat statului bunul în cauză.

¹ Rectificată la 5 mai 2009. Anterior, numele reclamantului a fost redactat Yesaiahu Jonatan Katz.

6. La 27 noiembrie 1973, statul a vândut bunul lui S.M. care l-a ocupat, după donație, în calitate de locatar.

7. În 2002, reclamantul a introdus în fața Judecătoriei Satu Mare o acțiune îndreptată împotriva Consiliului Local Satu Mare („consiliul local”) și împotriva lui S.F., moștenitorul lui S.M., pentru constatarea nulității donației din 1966 pentru viciu de consimțământ, anularea contractului de vânzare-cumpărare din 27 noiembrie 1973 și revendicarea bunului.

8. Prin hotărârea din 25 iunie 2002, judecătoria a constatat nulitatea donației, dar a respins celelalte două capete de cerere, pentru motivul că S.M. a fost de bună-credință la momentul încheierii contractului de vânzare-cumpărare în 1973.

9. Această hotărâre a fost confirmată, în urma recursului reclamantului, prin hotărârea definitivă din 5 martie 2003 a Curții de Apel Oradea.

10. La 13 august 2001, reclamantul a introdus la Primăria municipiului Satu Mare o cerere de restituire a imobilului în temeiul Legii nr. 10/2001. Până în prezent, această cerere nu a fost examinată de către autorități.

II. DREPTUL ȘI PRACTICA RELEVANTE

11. Dispozițiile legale relevante (inclusiv cele ale Legii nr. 10/2001 privind regimul juridic al unor imobile preluate în mod abuziv în perioada 6 martie 1945 - 22 decembrie 1989, cu modificările sale ulterioare) și jurisprudența internă relevantă sunt descrise în hotărârile *Brumărescu împotriva României* [(GC), nr. 28342/95, pct. 31-33, CEDO 1999-VII], *Străin și alții împotriva României* (nr. 57001/00, pct. 19-26, CEDO 2005-VII), *Păduraru împotriva României* [nr. 63252/00, pct. 38-53, CEDO 2005-XII (extrase)] și *Tudor împotriva României* (nr. 29035/05, pct. 15-20, 17 ianuarie 2008).

III. TEXTELE CONSILIULUI EUROPEI

12. În rezoluția Res(2004)3 privind hotărârile care relevă o deficiență structurală subiacentă, adoptată la 12 mai 2004, Comitetul de Miniștri a indicat după cum urmează:

„Comitetul de Miniștri, în conformitate cu art. 15.b din Statutul Consiliului European,

Considerând că scopul Consiliului European este realizarea unei uniuni mai strânse între membrii săi și că unul dintre mijloacele cele mai importante pentru atingerea acestui scop este apărarea și dezvoltarea drepturilor omului și a libertăților fundamentale;

Reafirmându-și convingerea că Convenția pentru apărarea drepturilor omului și a libertăților fundamentale (denumită în continuare „convenția”) trebuie să rămână punctul de referință esențial în domeniul protecției drepturilor omului în Europa și amintindu-și angajamentul de a lua măsuri vizând garantarea eficacității pe termen lung a sistemului de control instituit de convenție;

Reamintind caracterul subsidiar al mecanismului de control instituit prin convenție, care presupune, în conformitate cu art. 1 al acesteia, ca drepturile și libertățile garantate prin convenție să fie protejate în primul rând de dreptul intern și aplicate de autoritățile naționale;

Salutând, în acest context, faptul că convenția face astăzi parte integrantă din ordinea juridică internă a tuturor statelor părți;

Reamintind că, în temeiul art. 46 din convenție, Înaltele Părți Contractante se angajează să respecte hotărârile definitive ale Curții Europene a Drepturilor Omului (denumite în continuare „Curtea”) în litigiile în care acestea sunt părți și că hotărârea definitivă a Curții este transmisă Comitetului de Miniștri care supraveghează executarea acesteia;

Subliniind interesul de a acorda asistență statului în cauză pentru identificarea problemelor subiacente și măsurile de executare necesare;

Considerând că punerea în aplicare a hotărârilor ar fi facilitată în cazul în care existența unei probleme structurale ar fi deja identificată în hotărârea Curții;

Având în vedere observațiile prezentate cu privire la acest aspect de către Curte la sesiunea Comitetului de Miniștri din 7 noiembrie 2002;

Solicită Curții:

I. în toată măsura posibilului, să identifice în hotărârile în care aceasta constată o încălcare a convenției ceea ce, potrivit acesteia, prezintă o problemă structurală subiacentă și sursa acestei probleme, în special atunci când aceasta poate să conducă la cereri numeroase, astfel încât să acorde asistență statelor pentru a găsi soluționarea adecvată și Comitetului de Miniștri pentru a supraveghea executarea hotărârilor;

II. să semnaleze în special orice hotărâre care indică existența unei probleme structurale și sursa acestei probleme nu numai statului respectiv și Comitetului de Miniștri, ci și Parlamentului, Secretarului General al Consiliului Europei și Comisarului pentru Drepturile Omului al Consiliului Europei, și să semnaleze în mod corespunzător aceste hotărâri în baza de date a Curții.”

13. Recomandarea Comitetului de Miniștri Rec(2004)6 privind îmbunătățirea recursurilor interne, adoptată la 12 mai 2004, se citește după cum urmează:

„Comitetul de Miniștri, în conformitate cu art. 15.b din Statutul Consiliului Europei,

Considerând că scopul Consiliului Europei este realizarea unei uniuni mai strânse între membrii săi și că unul dintre mijloacele cele mai importante pentru atingerea acestui scop este apărarea și dezvoltarea drepturilor omului și a libertăților fundamentale;

Reafirmându-și convingerea că Convenția pentru apărarea drepturilor omului și a libertăților fundamentale (denumită în continuare „convenția”) trebuie să rămână punctul de referință esențial în domeniul protecției drepturilor omului în Europa și amintindu-și angajamentul de a lua măsuri vizând garantarea eficacității pe termen lung a sistemului de control instituit de convenție;

Reamintind caracterul subsidiar al mecanismului de control instituit prin convenție, care presupune, în conformitate cu art. 1 al acesteia, ca drepturile și libertățile garantate prin convenție să fie protejate în primul rând de dreptul intern și aplicate de autoritățile naționale;

Salutând, în acest context, faptul că convenția face astăzi parte integrantă din ordinea juridică internă a tuturor statelor părți;

Subliniind că, potrivit art. 13 din Convenție, statele membre s-au angajat să asigure faptul că orice persoană care are o plângere credibilă privind încălcarea drepturilor și libertăților sale garantate de Convenție are dreptul la un recurs efectiv în fața unei autorități naționale;

Reamintind că, pe lângă obligația de a asigura existența unor astfel de recursuri efective în sensul jurisprudenței Curții Europene a Drepturilor Omului (denumită, în continuare „Curtea”), statele au obligația generală de a soluționa problemele subiacente încălcărilor constatate;

Subliniind că este datoria statelor membre să se asigure că recursurile interne sunt efective în drept și în practică și că pot conduce la o decizie pe fondul plângerii și la un remediu adecvat pentru orice încălcare constatată;

Luând notă de faptul că natura și numărul cererilor transmise Curții și al hotărârilor pe care aceasta le pronunță arată că este necesar, mai mult ca oricând, ca statele membre să se asigure, de manieră eficace și în mod regulat că astfel de recursuri există în toate împrejurările, în special în cazul duratei excesive a procedurilor judiciare;

Estimând că disponibilitatea recursurilor interne efective pentru toate acuzațiile credibile privind încălcări ale Convenției ar trebui să permită reducerea volumului de muncă al Curții ca rezultat, pe de o parte, al descreșterii numărului de cauze cu care este sesizată, iar pe de altă parte, al faptului că tratamentul circumstanțiat al cauzelor la nivel național este de natură să faciliteze examinarea lor ulterioară de către Curte;

Subliniind că îmbunătățirea recursurilor la nivel național, în special în ce privește cauzele repetitive, ar trebui să contribuie, de asemenea, la reducerea volumului de muncă al Curții;

Recomandă statelor membre, luând în considerare exemplele de bune practici care sunt menționate în anexă:

I. să se asigure, printr-o revizuire constantă, în lumina jurisprudenței Curții, că există recursuri interne pentru orice persoană care reclamă, într-o manieră credibilă, o încălcare a Convenției și că aceste recursuri sunt efective, în măsura în care pot conduce la o decizie pe fondul plângerii și la un remediu adecvat pentru fiecare încălcare constatată;

II. să reexamineze, ca urmare a hotărârilor Curții care relevă deficiențe structurale sau generale în dreptul sau practica statului, eficiența remediilor interne existente și, în măsura în care este necesar, să creeze remedii efective pentru a evita prezentarea la Curte a cauzelor repetitive;

III. să acorde o atenție particulară, în legătură cu punctele I și II de mai sus,

existenței recursurilor efective în caz de reclamație credibilă privind durata excesivă a procedurilor jurisdicționale;

Mandatează Secretarul General al Consiliului Europei să ia măsurile necesare pentru acordarea asistenței corespunzătoare statelor membre care o solicită, pentru a le ajuta să pună în aplicare prezenta recomandare.”

ÎN DREPT,

I. CU PRIVIRE LA PRETINSA ÎNCĂLCARE A ART. I DIN PROTOCOLUL NR. I

14. Reclamantul pretinde că imposibilitatea de a redobândi dreptul de proprietate asupra bunului imobil vândut de către stat a adus atingere dreptului la respectarea bunurilor sale, astfel cum a fost recunoscut de art. 1 din Protocolul nr. 1:

„Orice persoană fizică sau juridică are dreptul la respectarea bunurilor sale. Nimeni nu poate fi lipsit de proprietatea sa decât pentru cauză de utilitate publică și în condițiile prevăzute de lege și de principiile generale ale dreptului internațional.

Dispozițiile precedente nu aduc atingere dreptului statelor de a adopta legile pe care le consideră necesare pentru a reglementa folosința bunurilor conform interesului general sau pentru a asigura plata impozitelor ori a altor contribuții, sau a amenzilor.”

A. Cu privire la admisibilitate

15. Guvernul invocă nerespectarea de către reclamant a termenului de șase luni prevăzut pentru introducerea unei cereri, având în vedere că decizia definitivă în speță a fost emisă la 5 martie 2003 și că acesta nu a sesizat în mod valabil Curtea decât la 10 martie 2004, dată la care a trimis formularul său oficial de cerere.

16. Reclamantul respinge acest argument și informează că prima sa scrisoare a fost înregistrată de către Curte la 23 iulie 2003.

17. Curtea consideră că prima scrisoare trimisă de către reclamant și în care acesta și-a expus motivele este cea din 23 iulie 2003. Reclamantul a respectat, prin urmare, termenul de șase luni.

18. În orice caz, Curtea reamintește că a respins deja o excepție similară a Guvernului în cauza *Episcopia Română Unită cu Roma Oradea împotriva României* (nr. 26879/02, pct. 20, 7 februarie 2008), considerând că imposibilitatea pretinsă de către reclamant de a beneficia, timp de mai mulți ani, de dreptul său de proprietate se analizează ca o situație continuă, și nu observă niciun motiv pentru a ajunge în speță la o concluzie diferită.

Prin urmare, este necesar să se respingă excepția preliminară a Guvernului.

19. Curtea constată că acest capăt de cerere nu este în mod vădit nefondat în sensul art. 35 § 3 din convenție. De asemenea, Curtea subliniază că acesta nu prezintă niciun alt motiv de inadmisibilitate. Prin urmare, este necesar să fie declarat admisibil.

B. Cu privire la fond

20. Guvernul își reiterează argumentele prezentate în cauze similare anterioare (a se vedea, printre multe altele, *Cîrstoiu împotriva României*, nr. 22281/05, pct. 22, 4 martie 2008; *Episcopia Română Unită cu Roma Oradea*, pct. 24-25 și *Tudor*, pct. 23-24, cauze citate anterior).

21. Reclamantul respinge acest argument și susține că legile privind restituirea bunurilor imobile confiscate nu au avut un caracter efectiv: până în prezent, acesta nu a primit nicio despăgubire pentru faptul că a fost lipsit de proprietatea bunului.

22. Curtea s-a pronunțat de mai multe ori în cauze ce au ridicat probleme similare celor din prezenta cauză și a constatat încălcarea art. 1 din Protocolul nr. 1 la convenție (a se vedea cauzele citate mai sus, în special *Străin*, citată anterior, pct. 39, 43 și 59 și *Porteanu împotriva României*, nr. 4596/03, pct. 32-35, 16 februarie 2006).

23. După ce a examinat toate elementele care i-au fost prezentate, Curtea consideră că Guvernul nu a expus niciun fapt și niciun argument care să conducă la o concluzie diferită în prezenta cauză. Curtea reafirmă, în special, că, în contextul legislativ românesc de reglementare a acțiunilor în revendicare imobiliară și a restituirii bunurilor naționalizate de regimul comunist, vânzarea de către stat a bunului altei persoane unor terți de bună-credință, chiar și atunci când această vânzare este anterioară recunoașterii definitive în justiție a dreptului de proprietate al altei persoane, reprezintă o privare de bun. O asemenea privare, combinată cu absența totală a despăgubirii, contravine art. 1 din Protocolul nr. 1 (*Vodă și Bob împotriva României*, nr. 7976/02, pct. 23, 7 februarie 2008).

24. Deși Guvernul subliniază că reclamantul poate să obțină o despăgubire prin intermediul organismului de plasament colectiv în valori mobiliare „*Proprietatea*” pe baza Legii nr. 10/2001, la valoarea bunului stabilită prin expertiză, Curtea își reiterează constatarea anterioară conform căreia Fondul *Proprietatea* nu funcționează în prezent într-un mod care să poată fi considerat echivalent cu acordarea afectivă a unei despăgubiri (a se vedea, printre altele, *Ruxanda Ionescu împotriva României*, nr. 2608/02, 12 octombrie 2006).

În afară de aceasta, nici Legea nr. 10/2001 și nici Legea nr. 247/2005 care o modifică nu țin seama de prejudiciul cauzat ca urmare a unei lipse a despăgubirii pentru o perioadă îndelungată de către persoanele care, la fel ca și reclamantul, s-au aflat în imposibilitatea de a beneficia de bunurile lor restituite în temeiul unei hotărâri definitive (a se vedea, *mutatis mutandis*, *Porteanu* citată anterior, pct. 34).

25. Ținând seama de jurisprudența sa în materie, Curtea consideră că, în prezenta cauză, nerespectarea dreptului de proprietate al reclamantului asupra bunului său, combinată cu absența totală a despăgubirii de mai mult de șase ani, i-a cauzat acestuia un prejudiciu disproporționat și excesiv, incompatibil cu dreptul la respectarea bunurilor garantat prin art. 1 din Protocolul nr. 1.

Prin urmare, în cauză a fost încălcată această dispoziție.

III. CU PRIVIRE LA CELELALTE PRETINSE ÎNCĂLCĂRI

26. Citând art. 6 § 1 și art. 13 din convenție, reclamantul pretinde că dreptul său la un proces echitabil a fost încălcat prin felul în care instanțele naționale au evaluat probele și au aplicat normele de drept.

27. Guvernul respinge acest argument.

28. Având în vedere informațiile pe care le are la dispoziție și întrucât nu-i pot fi aduse la cunoștință decât într-un mod limitat erorile de fapt sau de drept pretins comise de instanțele naționale, care au datoriat în primul rând să examineze faptele, precum și să interpreteze și să aplice dreptul intern [*Brualla Gómez de la Torre împotriva Spaniei*, 19 decembrie 1997, pct. 31, Culegere de hotărâri și decizii 1997-VIII și *Garcia Ruiz împotriva Spaniei* (GC), nr. 30544/96, pct. 28, CEDO 1999-I], Curtea consideră că nu există niciun aspect arbitrar în modul în care instanțele naționale au judecat acțiunea. Nu se ridică nicio problemă distinctă în domeniul art. 13 citat anterior, cerințele acestei dispoziții fiind, în orice caz, mai puțin stricte decât cele ale art. 6 și absorbite de către acestea.

Rezultă că acest capăt de cerere este în mod vădit nefondat și trebuie respins în temeiul art. 35 § 3 și 4 din convenție.

III. CU PRIVIRE LA APLICAREA ART. 46 DIN CONVENȚIE

29. Art. 46 din convenție prevede:

„1. Înaltele părți contractante se angajează să se conformeze hotărârilor definitive ale Curții în litigiile în care ele sunt părți.

2. Hotărârea definitivă a Curții este transmisă Comitetului de Miniștri care supraveghează executarea ei.”

30. Concluzia de încălcare a art. 1 din Protocolul nr. 1 la care a ajuns Curtea în acest caz ridică o problemă frecventă rezultată dintr-o legislație defectuoasă privind restituirea imobilelor naționalizate care au fost vândute de către stat unor terți de bună-credință [a se vedea, în special, *Străin*, pct. 46 și *Păduraru*, pct. 112, hotărâri citate anterior; și, de asemenea, *mutatis mutandis*, *Xenides-Arestis împotriva Turciei*, nr. 46347/99, pct. 38, 22 decembrie 2005; *Scordino împotriva Italiei* (nr. 3) (reparație echitabilă), nr. 43662/98, pct. 11, CEDO 2007 -...și *Driza împotriva Albaniei*, nr. 33771/02, pct. 112, CEDO 2007-... (extrase)]. Curtea nu poate ignora faptul că multiplele modificări legislative intervenite nu au reușit să îmbunătățească această situație (a se vedea în special *Porteanu*, citată anterior, pct. 34; *Toganel și Gradinaru împotriva României*, nr. 5691/03, pct. 30-31, 29 iunie 2006; Tudor, citată anterior, pct. 33 și *Albu împotriva României*, nr. 8508/03, pct. 22, 17 iunie 2008).

31. Curtea observă cu îngrijorare că s-a pronunțat deja în aproximativ o sută de cauze cu privire la acest subiect, cauza *Străin* citată anterior nefiind decât prima din

acest grup vast, și că multe alte cauze similare sunt încă pe rolul său. Aceasta consideră, de asemenea, că lacunele de drept identificate în aceste cauze, inclusiv în speță, pot să conducă, în viitor, la numeroase cereri întemeiate.

Curtea remarcă în această incapacitate a statului român de organizare a sistemului său legislativ nu numai un factor agravant, în ceea ce privește răspunderea statului față de convenție ca urmare a unei situații trecute sau prezente, ci și o amenințare pentru eficiența viitoare a dispozitivului instituit de convenție, inclusiv de un număr mare de cereri rezultate din aceeași cauză (*Scordino*, pct. 14-15, *Driza*, pct. 122, hotărâri citate anterior).

32. Din aceste motive, înainte de a examina cererea de reparație echitabilă prezentată de către reclamant în conformitate cu art. 41 din convenție și având în vedere circumstanțele cauzei, precum și modificările în volumul de lucru, Curtea își propune să examineze consecințele care pot fi extrase din art. 46 din convenție pentru statul pârât. Curtea reamintește că, în conformitate cu art. 46, Înaltele Părți Contractante se angajează să respecte hotărârile definitive pronunțate de Curte, în litigiile în care sunt părți, iar Comitetul de Miniștri este responsabil pentru monitorizarea punerii în aplicare a acestor hotărâri. Rezultă, în special, că, atunci când Curtea constată o încălcare, statul pârât are obligația legală nu numai de a plăti persoanelor în cauză sumele alocate cu titlu de reparație echitabilă prevăzută de art. 41, ci, de asemenea, de a alege, sub supravegherea Comitetului de Miniștri, măsurile generale și/sau, după caz, individuale pe care să le includă în ordinea sa juridică internă pentru a pune capăt încălcării constatate de Curte și pentru a elimina, pe cât posibil, consecințele acestei încălcări. Statul pârât este liber, sub supravegherea Comitetului de Miniștri, să-și aleagă mijloacele pentru îndeplinirea obligației sale legale în conformitate cu art. 46 din convenție, cu condiția ca aceste mijloace să fie compatibile cu concluziile conținute în hotărârea Curții [*Broniowski împotriva Poloniei* (GC), nr. 31443/96, pct. 192, CEDO 2004-V; *Xenides-Arestis*, pct. 39; *Scordino*, pct. 12 și *Driza*, pct. 123, hotărâri citate anterior].

33. În ceea ce privește măsurile destinate să asigure caracterul efectiv al mecanismului stabilit de convenție, Curtea atrage atenția asupra rezoluției [Res (2004) 3], precum și asupra Recomandării [Rec (2004) 6] a Comitetului de Miniștri al Consiliului European, adoptate la 12 mai 2004 (a se vedea supra, pct. 12 și 13).

34. Chiar dacă, în principiu, nu este de competența sa să definească măsurile de redresare corespunzătoare pentru ca statul pârât să-și îndeplinească obligațiile în conformitate cu art. 46 din convenție, având în vedere situația de natură structurală constatată, Curtea observă că se impun, fără îndoială, măsuri generale la nivel național în contextul punerii în aplicare a prezentei hotărâri (*Broniowski*, pct. 193, *Scordino*, pct. 15 și *Driza*, pct. 125, citate anterior).

35. Curtea consideră că statul ar trebui, mai presus de toate, să ia măsurile legislative necesare pentru a preveni apariția unor situații în care coexistă două titluri de proprietate asupra aceluiași bun, situație care a fost generată, în speță, de recunoașterea implicită a dreptului de proprietate al reclamantului, fără ca aceasta să fie însoțită de anularea

titlurilor terților în cauză. De asemenea, statul trebuie să asigure înlăturarea obstacolelor juridice care îi împiedică pe foștii proprietari să obțină restituirea bunurilor lor, indiferent dacă este vorba despre o restituire în natură sau despre acordarea unei despăgubiri rapide și corespunzătoare pentru prejudiciul suportat, în special prin luarea măsurilor legislative, administrative și bugetare corespunzătoare (a se vedea, *mutatis mutandis*, *Scordino*, pct. 16 și *Driza*, pct. 125, hotărâri citate anterior).

În special, statul trebuie să adapteze procedura stabilită de legile de reparație (în prezent Legea nr. 10/2001 și Legea nr. 247/2005), astfel încât aceasta să devină într-adevăr coerentă, accesibilă, rapidă și previzibilă, inclusiv în ceea ce privește metoda pentru alegerea dosarelor care vor fi examinate de către Comisia Centrală. Sistemul astfel îmbunătățit trebuie să permită persoanelor în cauză să beneficieze de despăgubire și/sau să primească acțiunile la Fondul *Proprietatea*, în funcție de opțiunea lor, într-un termen rezonabil.

36. Ținând seama de faptul că hotărârea *Străin și alții*, citată anterior, a fost adoptată la 21 iulie 2005 și că, în pofida celor trei ani care s-au scurs de la această dată, procedura de restituire nu este încă efectivă, în ciuda modificărilor repetate aduse Legii nr. 10/2001, Curtea consideră că Guvernul trebuie să facă dovada unor îmbunătățiri vizibile ale sistemului cât mai curând posibil.

IV. CU PRIVIRE LA APLICAREA ART. 41 DIN CONVENȚIE

37. Art. 41 din convenție prevede:

„Dacă Curtea declară că a avut loc o încălcare a Convenției sau a protocoalelor sale și dacă dreptul intern al înaltei părți contractante nu permite decât o înlăturare incompletă a consecințelor acestei încălcări, Curtea acordă părții lezate, dacă este cazul, o reparație echitabilă.”

A. Prejudiciu

38. Reclamantul solicită restituirea imobilului sau, în cazul în care o astfel de soluție nu este posibilă, o despăgubire de 67 848 euro (EUR) cu titlu de prejudiciu material, din care 29 550 EUR reprezintă valoarea casei, iar 38 298 EUR valoarea terenului, de 491 mp, potrivit susținerilor acestuia. Acesta prezintă Curții o expertiză tehnică a imobilului.

39. Guvernul contestă aceste cereri și susține că terenul în litigiu are o suprafață de numai 250 mp. Conform expertizei furnizate de Guvern, valoarea imobilului este de 43 289 EUR.

40. Curtea reamintește că a constatat încălcarea art. 1 din Protocolul nr. 1 la convenție ca urmare a vânzării de către stat a bunului reclamantului unui terț de bună-credință, anterioare recunoașterii definitive în justiție a dreptului de proprietate al reclamantului, combinate cu absența totală a despăgubirii.

41. În circumstanțele cauzei, Curtea consideră că restituirea bunului în litigiu l-ar situa pe reclamant, pe cât posibil, într-o situație similară celei în care s-ar afla în cazul în care cerințele art. 1 din Protocolul nr. 1 ar fi fost respectate.

42. În cazul în care statul pârât nu efectuează această restituire în termen de trei luni de la data la care prezenta hotărâre devine definitivă, Curtea hotărăște că acesta trebuie să plătească reclamantului, cu titlu de prejudiciu material, o sumă corespunzătoare cu valoarea actuală a bunului.

43. Curtea remarcă diferența semnificativă dintre cele două expertize prezentate de către părți cu privire la valoarea imobilului, diferență care rezultă, în special, din estimările diferite ale valorii terenului, precum și din luarea în considerare a suprafețelor diferite. Ținând seama de informațiile de care dispune despre prețurile pe piața imobiliară locală și de mijloacele de probă prezentate de către părți, Curtea evaluează valoarea comercială actuală a bunului la 50 000 EUR.

B. Cheltuieli de procedură

44. Reclamantul solicită, de asemenea, 3 150 de lei noi (RON) cu titlu de cheltuieli de procedură efectuate în fața instanțelor naționale și în fața Curții.

Acesta prezintă chitanțe care atestă plata a 600 RON pentru expertiza tehnică a terenului și a unei sume totale de 28 500 000 lei vechi românești (ROL) pentru onorariul avocatului pe parcursul perioadei cuprinse între 2001 și 2004.

45. Guvernul consideră că aceste pretenții nu sunt justificate.

46. În conformitate cu jurisprudența Curții, un reclamant nu poate obține rambursarea cheltuielilor de procedură decât în măsura în care se stabilește realitatea, necesitatea și caracterul rezonabil al cuantumului lor. În speță, având în vedere dovezile care se află în posesia sa și criteriile sus-menționate, Curtea consideră că este rezonabil să se acorde reclamantului pentru toate cheltuielile suma de 800 EUR.

C. Dobânzi moratorii

47. Curtea consideră necesar ca rata dobânzilor moratorii să se întemeieze pe rata dobânzii facilității de împrumut marginal practică de Banca Centrală Europeană, majorată cu trei puncte procentuale.

PENTRU ACESTE MOTIVE, CURTEA, ÎN UNANIMITATE,

1. Declară cererea admisibilă în ceea ce privește capătul de cerere privind art. 1 din Protocolul nr. 1 și inadmisibilă pentru celelalte capete de cerere;

2. Hotărăște că a fost încălcat art. 1 din Protocolul nr. 1 la convenție;

3. Hotărăște:

a) că statul pârât trebuie să restituie reclamantului bunul în litigiu, în termen de trei luni de la data rămânerii definitive a prezentei hotărâri, în conformitate cu art. 44 § 2 din convenție;

b) că, în caz de nerestituire, statul pârât trebuie să plătească reclamantului, în același termen de trei luni, 50 000 EUR (cincizeci de mii euro) cu titlu de prejudiciu material, plus orice sumă ce poate fi datorată cu titlu de impozit;

c) că, în orice caz, statul pârât trebuie să plătească reclamantului 800 EUR (opt sute de euro) cu titlu de cheltuieli de procedură, plus orice sumă ce poate fi datorată cu titlu de impozit;

d) că sumele menționate la punctele b) și c) trebuie convertite în moneda statului pârât la rata de schimb aplicabilă la data plății;

e) că, de la expirarea termenului menționat și până la efectuarea plății, aceste sume trebuie majorate cu o dobândă simplă, la o rată egală cu rata dobânzii facilității de împrumut marginal practică de Banca Centrală Europeană, aplicabilă pe parcursul acestei perioade și majorată cu trei puncte procentuale;

4 Respinge cererea de acordare a unei reparații echitabile pentru celelalte capete de cerere.

Redactată în limba franceză, apoi comunicată în scris, la 20 ianuarie 2009, în temeiul art. 77 § 2 și 3 din regulament.

Stanley Naismith
Grefier adjunct

Josep Casadevall
Președinte

CAUZA BURGHELEA ÎMPOTRIVA ROMÂNIEI

(Cererea nr. 26985/03)

Hotărârea din 27 ianuarie 2009

Hotărârea devine definitivă în condițiile prevăzute la art. 44 § 2 din convenție. Aceasta poate suferi modificări de formă.

În cauza Burghelea împotriva României,

Curtea Europeană a Drepturilor Omului (Secția a treia), reunită într-o cameră compusă din Josep Casadevall, *președinte*, Elisabet Fura-Sandström, Corneliu Bîrsan, Boštjan M. Zupančič, Alvin Gyulumyan, Ineta Ziemele, Luis López Guerra, *judcători*, și Santiago Quesada, *grefier de secție*,

după ce a deliberat în camera de consiliu, la 6 ianuarie 2009,

pronunță prezenta hotărâre, adoptată la aceeași dată:

PROCEDURA

1. La originea cauzei se află cererea nr. 26985/03 îndreptată împotriva României, prin care un resortisant al acestui stat, doamna Ilinca Burghelea („reclamanta”), a sesizat Curtea la 21 iulie 2003 în temeiul art. 34 din Convenția pentru apărarea drepturilor omului și a libertăților fundamentale („convenția”).

2. Reclamanta este reprezentată de I. Florescu, avocat în București. Guvernul român („Guvernul”) a fost reprezentat de agentul guvernamental, domnul R.-H. Radu, din cadrul Ministerului Afacerilor Externe.

3. La 2 aprilie 2007, președintele celei de-a treia secții a hotărât să comunice Guvernului cererea. Astfel cum prevede art. 29 § 3 din convenție, acesta a hotărât, de asemenea, că admisibilitatea și fondul cauzei vor fi examinate împreună.

ÎN FAPT,

I. CIRCUMSTANȚELE CAUZEI

4. Reclamanta s-a născut în 1952 și are domiciliul în București.

A. Ocuparea terenului reclamantei pentru construirea unei centrale hidroelectrice și absența unui acord final privind vânzarea terenului către autorități

5. Prin Decretul nr. 326/1985, Consiliul de Stat a autorizat construirea unei centrale hidroelectrice, „Călimănești”, pe râul Siret.

6. În temeiul deciziei din 17 septembrie 1991 a Comisiei Județene Galați pentru aplicarea Legii fondului funciar nr. 18/1991 („comisia județeană” și „Legea nr. 18/1991”), prin decizia din 21 decembrie 1992, Comisia Locală Nicorești a recunoscut dreptul de proprietate al reclamantei asupra 0,48 ha de teren și i-a eliberat acesteia un atestat provizoriu în acest sens până la emiterea titlului de proprietate.

7. Ca urmare a studiilor efectuate în 1993 și 1994, autoritățile au decis, din motive tehnice și legate de costul investiției, să schimbe proiectul inițial și să ocupe o suprafață suplimentară de aproximativ 126 ha de teren aparținând satului Nicorești și unor persoane particulare, cu o valoare estimată ca fiind relativ redusă. Prin urmare, în mai 1994, societatea publică „H.” („societatea H.”) a afișat un anunț la Primăria Nicorești („primăria”) pentru a-i informa pe cetățenii din acest sat despre intenția sa de a cumpăra terenuri în cadrul proiectului centralei hidroelectrice.

8. La 20 mai 1994, reclamanta a solicitat primăriei „să autorizeze vânzarea terenului de 0,48 ha”, și anume să o pună în posesia acestui teren în perimetrul viitoarei centrale hidroelectrice. În urma acestei cereri, Primăria Nicorești a pus reclamanta în posesia terenului în perimetrul solicitat, iar la 30 august 1994, Comisia Județeană i-a eliberat titlul de proprietate corespunzător.

9. Reiese din dosar că, deși deținea lista persoanelor care fuseseră puse în posesia terenurilor în perimetrul în cauză și care doreau să le vândă, în iunie 1994 sau martie 1995 societatea H. a defrișat terenurile respective și le-a inundat. Bazându-se pe acordul de principiu al proprietarilor terenurilor, societatea H. nu a mai recurs la declarația de utilitate publică, în conformitate cu procedura de expropriere a Legii nr. 33/1994, dar a intenționat să achiziționeze aceste terenuri imediat după sfârșitul interdicției de vânzare de zece ani prevăzute de Legea nr. 18/1991 și să plătească proprietarilor între timp o chirie.

10. Pe parcursul anului 1995, reclamanta – care nu locuia în satul Nicorești – a aflat de la locuitorii din Nicorești că terenul de 0,48 ha a fost defrișat și inundat în timpul lucrărilor efectuate de societatea H. Prin scrisoarea din 10 mai 1995, aceasta a informat societatea H. că își retrăgea oferta de vânzare cu privire la terenul său. Ulterior, în august și noiembrie 1996, precum și în martie 1998, reclamanta a solicitat societății H. să precizeze în ce temei i-a ocupat terenul și a solicitat încheierea unui contract de vânzare.

11. Prin scrisorile din 29 august și 19 noiembrie 1996, societatea H. a informat reclamanta că, în urma cererii sale din 20 mai 1994, aceasta a fost înscrisă pe lista persoanelor „dispuse să vândă” terenurile necesare pentru construirea centralei hidroelectrice. În afară de aceasta, societatea H. a precizat reclamantei că vânzarea terenului urma să fie încheiată după exproprierea pentru cauză de utilitate publică a terenurilor respective în temeiul Legii nr. 33/1994, că dosarul de expropriere era în curs de constituire, și că o chirie stabilită de către un expert urma să fie plătită locuitorilor respectivi ai satului, pe baza unui contract de închiriere, astfel cum se indică în anunțul afișat la primărie, chirie pe care persoana în cauză ar fi refuzat-o cu ocazia unei conversații telefonice. În scrisoarea din 9 martie 1998, societatea H. a indicat că, deoarece terenurile

necesare nu puteau fi ocupate, după 1989, în temeiul Decretului nr. 326/1985, aceasta a cerut acordul locuitorilor pentru a recurge la inundare, până la încheierea ulterioară a contractelor de vânzare-cumpărare „atunci când legislația ar fi permis acest lucru”. Societatea a subliniat că, între timp, o chirie negociată a fost plătită locuitorilor. În cele din urmă, la 20 iulie 1999, societatea H. a informat reclamanta cu privire la următoarea achiziție a terenurilor în cauză, motiv pentru care nu urma să mai fie plătită nicio chirie pentru anul 1999, și a invitat-o pe aceasta să participe la viitoarele negocieri privind prețul de vânzare.

12. Reiese din dosar că, la 29 septembrie 1999, zece proprietari de terenuri inundate, printre care reclamanta, s-au întâlnit cu reprezentanții societății H., dar negocierile privind prețul de vânzare a terenurilor au eșuat: în conformitate cu procesul-verbal redactat de către proprietari, aceștia au cerut 12 dolari americani (USD) pe metru pătrat [sau echivalentul în lei românești (ROL)], iar societatea H. a refuzat să plătească chirie pentru anul 1999 sau să negocieze clauzele contractului lor tip.

13. În plus, prin „procesele-verbale de negociere” din 6 august 1997, 2 iulie 1998 și 21 ianuarie 2000, semnate de către societatea H. și de către mai mulți proprietari de terenuri inundate, părțile convin asupra chiriei anuale pentru terenurile respective (1997-1999). La 21 ianuarie 2000, pentru un hectar de teren împădurit chiria a fost stabilită la 2 800 000 ROL, iar prețul de vânzare la 17 000 000 ROL, pe baza unei expertize tehnice. Reiese din dosar să reclamanta nu a fost invitată personal să participe la aceste reuniuni.

14. La 1 septembrie 2000, reclamanta a solicitat societății H. să încheie un contract de închiriere. Deși, prin scrisoarea din 3 octombrie 2000, societatea H. și-a exprimat acordul cu privire la încheierea unui astfel de contract, părțile nu au luat măsuri concrete în acest sens și nu s-a ajuns la semnarea unui contract.

B. Proceduri inițiate de către reclamantă împotriva societății H.

1. Plângeri penale împotriva conducerii societății H.

15. La 5 octombrie 1999, reclamanta a formulat în fața Parchetului de pe lângă Curtea Supremă de Justiție o plângere penală împotriva lui N.E., directorul societății H., pentru tulburare de posesie, abuz în funcție și ocuparea terenurilor agricole, infracțiuni prevăzute la art. 220 și 247 C. pen. și, respectiv, la art. 108 din Legea nr. 18/1991. La 30 mai 2000 și la 22 iulie 2002, Parchetul de pe lângă Tribunalul Tecuci a dispus încetarea urmăririi penale față de N.E. în ceea ce privește ultimele două infracțiuni, în special pentru motivul că N.E. nu era director al societății la momentul respectiv. Pentru același motiv, prin hotărârea din 2 septembrie 2002, Judecătoria Tecuci l-a achitat pe N.E. pentru tulburare de posesie. În temeiul art. 346 alin. (3) C. proc. pen., instanța nu s-a pronunțat cu privire la cererea reclamantei, care se constituie parte civilă în ceea ce privește chiria datorată de către societatea H.

16. Prin hotărârea definitivă din 15 noiembrie 2002, Tribunalul Galați a respins recursul formulat de către reclamantă și a confirmat hotărârea din 2 septembrie 2002 citată anterior, reținând că inundarea terenului a avut loc în martie 1995. În afară de aceasta, în urma unui raționament *obiter dicta* privind posibilitatea reclamantului de a obține o despăgubire corespunzătoare prețului de vânzare și chiriilor, raționament calificat drept „strict teoretic”, instanța a considerat că litigiul dintre părți era probabil de natură civilă. Contestația în anulare formulată de către persoana în cauză împotriva acestei hotărâri invocând nelegalitatea citării sale a fost respinsă, fără reexaminarea fondului cauzei, prin hotărârea din 6 februarie 2003 a Tribunalului Galați.

2. Acțiune în revendicare împotriva societății H.

17. La 26 februarie 2002, în temeiul art. 481 și art. 998-999 C. civ., reclamanta a introdus la judecătorie o acțiune în revendicarea terenului de 0,48 ha contra societății H. A mai solicitat ca societatea H. să fie obligată la desființarea construcției nelegale ridicate pe terenul său și plata de daune cominatorii pentru fiecare zi de întârziere.

18. Prin hotărârea din 9 octombrie 2002, instanța a respins acțiunea cu motivarea că, întrucât terenul era deja inundat, persoana în cauză nu are dreptul decât la daune-interese. Făcând referire la faptele relevante și la art. 481 citat anterior, s-a considerat că, în speță, centrala hidroelectrică era un obiectiv de interes național, prin urmare de utilitate publică în sensul acestui articol, și că lipsa unei plăți prealabile a despăgubirilor se explica prin oferta de vânzare a reclamantei.

19. În căile de atac împotriva acestei hotărâri, reclamanta a subliniat că nicio naționalizare nu a mai putut fi efectuată după 1989 în temeiul unei decizii administrative (Decretul nr. 326/1985) și că, pentru ca scrisoarea sa din 20 mai 1994 să poată constitui o ofertă de vânzare valabilă, aceasta ar fi trebuit să menționeze prețul de vânzare. Societatea H. a solicitat instanțelor să desemneze un expert pentru stabilirea prețului de vânzare.

20. Prin hotărârea din 7 octombrie 2003, Curtea de Apel Galați a respins recursul reclamantei. Aceasta a confirmat hotărârea din 9 octombrie 2002 și a adăugat că vânzarea terenului nu a putut fi încheiată datorită lipsei legislației care să autorizeze acest lucru.

21. Din informațiile oferite de către societatea H. reiese că majoritatea proprietarilor au încheiat contracte de vânzare-cumpărare în ceea ce privește terenurile lor ocupate de centrala hidroelectrică. În 2007, trebuiau semnate aproximativ douăzeci și două de contracte de vânzare-cumpărare, printre care și cel privind terenul reclamantei, având în vedere că majoritatea proprietarilor în cauză nu au semnat contractele datorită procedurilor de partaj succesoral al cărui cost depășea prețul de vânzare oferit de societatea H. În devizele sale din 2007, chiria anuală pentru un hectar de teren împădurit se ridica la 1 320 lei românești noi (RON), iar prețul de vânzare la 5 000 RON, aproximativ 400 euro (EUR) și, respectiv, 1 500 EUR.

II. DREPTUL ȘI PRACTICA INTERNE RELEVANTE

22. Legea nr. 33/1994 privind exproprierea pentru cauză de utilitate publică („Legea nr. 33/1994”), intrată în vigoare la 2 iunie 1994, a reiterat principiul stabilit în art. 41 alin. (3) din Constituția din 1991 care prevede că exproprierea nu poate fi pusă în aplicare decât pentru o cauză de utilitate publică, cu o dreaptă și prealabilă despăgubire, în baza unei hotărâri judecătorești. În afară de aceasta, art. 4 din Legea nr. 33/1994 precizează că părțile în cauză pot conveni asupra modalității de transfer al dreptului de proprietate și asupra cuantumului despăgubirilor, cu respectarea dispozițiilor legale privind condițiile de fond și de formă, fără a se iniția procedura prevăzută în această lege; de asemenea, în cazul în care acordul părților privește doar primul punct, părțile pot sesiza instanța numai pentru stabilirea despăgubirilor.

23. Prin hotărârea definitivă din 30 martie 2007, Tribunalul București a admis acțiunea în despăgubire întemeiată pe Legea nr. 33/1994. Observând că autoritățile responsabile pentru construirea unei autostrăzi au ocupat *de facto* terenul reclamantei, fără să inițieze procedura de expropriere, fără să îi plătească acesteia vreo despăgubire și fără să obțină în prealabil hotărârea definitivă necesară, instanța a hotărât că persoana în cauză avea dreptul, în temeiul art. 481 C. civ. și al art. 4 din Legea nr. 33/1994, să primească cu titlu de despăgubiri o sumă stabilită printr-o expertiză.

24. Art. 480 și 481 din C. civ. prevăd că proprietatea este dreptul ce are cineva de a se bucura și a dispune de un lucru în mod exclusiv și absolut, însă în limitele determinate de lege și că nimeni nu poate fi silit a ceda proprietatea sa, afară numai pentru cauză de utilitate publică și primind o dreaptă și prealabilă despăgubire. Art. 998 și 999 C. civ. precizează temeiul acțiunilor în răspundere civilă delictuală și prevăd obligația de a repara prejudiciul cauzat altuia, chiar și prin neglijență sau prin imprudență.

25. Dispozițiile relevante ale Decretului nr. 167/1958 privitor la prescripția extinctivă în acțiunile în daune-interese sunt descrise în hotărârea *Weissman și alții împotriva României* (nr. 63945/00, pct. 23, 24 mai 2006). În această privință, în mai multe cauze, instanțele naționale au considerat că termenul de prescripție de trei ani se aplică în cazul acțiunilor în daune-interese introduse de către persoanele ale căror bunuri au fost expropriate fără despăgubire în temeiul unor decrete datate înainte de luna decembrie 1989 (hotărâri definitive ale Curții Supreme de Justiție din 29 ianuarie, din 19, 23 și 25 februarie și din 17 octombrie 2003). În hotărârea din 19 februarie 2003, Curtea Supremă de Justiție a concluzionat că, având în vedere imposibilitatea recunoscută de către părți de a restitui în natură terenul în litigiu, acțiunea mixtă de revendicare și în daune-interese trebuia calificată drept o acțiune în despăgubire și respinsă ca prescrisă. De altfel, în hotărârea din 23 februarie 2003, Curtea Supremă a reiterat că termenul de prescripție începe să curgă de la data la care persoana în cauză cunoaște existența prejudiciului și persoana răspunzătoare de acest prejudiciu, chiar dacă valoarea prejudiciului nu este stabilită.

26. Art. 346 alin. (3) C. proc. pen. prevede că instanța penală nu poate acorda despăgubiri civile în cazul în care achitarea s-a pronunțat pentru că fapta imputată nu există ori nu a fost săvârșită de inculpat.

ÎN DREPT,

I. CU PRIVIRE LA PRETINSA ÎNCĂLCARE A ART. I DIN PROTOCOLUL NR. 1

27. Reclamanta susține că i-a fost încălcat dreptul la respectarea bunurilor sale, pe motivul că autoritățile i-au ocupat terenul în mod nelegal, fără să fi existat un acord cu privire la condițiile transferului de proprietate, în special cu privire la preț. Aceasta invocă art. 1 din Protocolul nr. 1, redactat după cum urmează:

„Orice persoană fizică sau juridică are dreptul la respectarea bunurilor sale. Nimeni nu poate fi lipsit de proprietatea sa decât pentru cauză de utilitate publică și în condițiile prevăzute de lege și de principiile generale ale dreptului internațional.

Dispozițiile precedente nu aduc atingere dreptului statelor de a adopta legile pe care le consideră necesare pentru a reglementa folosința bunurilor conform interesului general sau pentru a asigura plata impozitelor ori a altor contribuții, sau a amenzilor.”

28. Guvernul respinge acest argument.

A. Cu privire la admisibilitate

29. Guvernul invocă neepuizarea căilor de atac de către reclamantă. Acesta susține că reclamanta ar fi trebuit să introducă o acțiune în despăgubire împotriva autorităților în temeiul art. 481 C. civ. sau art. 4 din Legea nr. 33/1994, acesta din urmă referindu-se la cazul în care autoritățile nu au optat pentru declarația de utilitate publică, ci pentru un transfer al proprietății pe cale amiabilă. În această privință, Guvernul se sprijină pe o hotărâre definitivă din 30 martie 2007 a Tribunalului București (a se vedea supra, pct. 23). Guvernul consideră că acțiunea în revendicare a reclamantei nu putea să conducă la acordarea de despăgubiri și că era necesar ca persoana în cauză să solicite constatarea exproprierii și să solicite o despăgubire.

30. Reclamanta susține că a introdus în fața autorităților plângeri penale în care s-a constituit ca parte civilă și le-a oferit, astfel, posibilitatea de a examina și latura civilă a cauzei. Aceasta pretinde că ar fi trebuit ca societatea H. să inițieze procedura de expropriere, cu plata prealabilă a despăgubirilor. De altfel, reclamanta susține că acțiunea în revendicare inițiată nu a avut niciun rezultat.

31. Curtea consideră că excepția Guvernului este strâns legată de fondul capătului de cerere întemeiat pe art. 1 din Protocolul nr. 1, astfel încât este necesar să fie asociată fondului (a se vedea, *mutatis mutandis*, *De Sciscio împotriva Italiei*, nr. 176/04, pct. 53, 20 aprilie 2006).

32. De altfel, Curtea constată că această parte a cererii nu este în mod vădit nefondată în sensul art. 35 § 3 din convenție. De asemenea, Curtea subliniază că aceasta nu prezintă niciun alt motiv de inadmisibilitate. Prin urmare, este necesar să fie declarată admisibilă.

B. Cu privire la fond

33. În primul rând, Guvernul contestă existența exproprierii *de facto* în speță. Acesta expune că a existat o promisiune de vânzare din partea reclamantei, care avea valoare de antecontract de vânzare-cumpărare între persoana în cauză și societatea H., și că aceasta din urmă era dispusă să plătească o chirie până la perfectarea vânzării, interzisă la momentul respectiv prin Legea nr. 18/1991. Potrivit susținerilor Guvernului, o astfel de procedură, întemeiată pe încheierea contractelor de vânzare-cumpărare, are avantajul de a fi mai rapidă și de a situa părțile la egalitate. Presupunând că ar fi avut loc o expropriere *de facto*, Guvernul susține că aceasta urmărea un scop de utilitate publică și că îndeplinea criteriul proporționalității, având în vedere că societatea H. și-a exprimat în mod constant intenția de a încheia vânzarea și de a plăti, ca în cazul celorlalți locuitori, un preț serios pentru terenul în cauză.

34. Reclamanta respinge argumentele Guvernului. Aceasta susține că, după Constituția din 1991, Decretul nr. 326/1985 nu mai putea constitui o bază legală pentru exproprierea terenurilor în cauză, care, de altfel, ca urmare a modificării proiectului inițial, se situau într-un perimetru diferit de cel prevăzut de decret. În plus, în opinia sa, cererea din 20 mai 1994 nu putea constitui o ofertă de vânzare valabilă, deoarece nu conținea un element esențial, și anume prețul de vânzare. Prin urmare, reclamanta consideră că nu a existat niciun acord între ea și autoritățile în ceea ce privește transferul dreptului de proprietate, închirierea terenului sau lucrările care urmau să fie efectuate pe terenul său. În afară de aceasta, ea subliniază că nu a fost chemată să participe la negocieri și că expertiza realizată de către societatea H. pentru stabilirea prețului de închiriere și de vânzare a terenurilor nu a fost contradictorie.

35. Curtea reiterează că, pentru a stabili dacă a existat privare de bunuri în sensul art. 1 primul paragraf a doua teză din Protocolul nr. 1, trebuie nu numai să se examineze dacă a existat tulburare de posesie sau expropriere formală, ci și să privească cauza în esență și să se analizeze realitatea situației în litigiu. Deoarece Convenția urmărește să protejeze drepturi „concrete și efective”, este important să se analizeze dacă situația respectivă este echivalentă cu o expropriere *de facto* (*Sporrong și Lönnroth împotriva Suediei*, hotărârea din 23 septembrie 1982, seria A nr. 52, pct. 63).

36. Curtea reamintește, de asemenea, că art. 1 din Protocolul nr. 1 prevede, înainte de toate și în principal, că orice nerespectare din partea autorității publice a dreptului la respectarea bunurilor să fie legală: a doua teză a primului paragraf al acestui articol nu autorizează o încălcare a dreptului de proprietate decât „în condițiile prevăzute de lege” [*Iatridis împotriva Greciei* (GC), nr. 31107/96, pct. 58, CEDO 1999-II]. De altfel, principiul legalității presupune existența normelor de drept intern suficient de accesibile, precise și previzibile (*Hentrich împotriva Franței*, hotărâre din 22 septembrie 1994, seria A

nr. 296-A, pct. 42). În afară de aceasta, preeminența dreptului, unul dintre principiile fundamentale ale unei societăți democratice, se regăsește în toate articolele convenției. Reiese că necesitatea de a analiza dacă s-a menținut un echilibru just între cerințele interesului general al comunității și imperativele apărării drepturilor fundamentale ale individului nu se poate resimți decât atunci când se dovedește că intervenția în litigiu a respectat principiul legalității și nu a fost arbitrară (*Iatridis, ibidem*). Prin urmare, Curtea nu consideră potrivit să-și întemeieze raționamentul pe simpla constatare că nu a existat nicio reparație în favoarea reclamantei (a se vedea, printre altele, *mutatis mutandis, Giacobbe și alții împotriva Italiei*, nr. 16041/02, pct. 88, 15 decembrie 2005, și *Janes Carratu împotriva Italiei*, nr. 68585/01, pct. 48, 3 august 2006).

37. În speță, Curtea observă, în primul rând, că reclamanta nu a mai putut exploata terenul de la ocuparea acestuia de către societatea de stat H., în iunie 1994 sau, cel târziu, în martie 1995. Începând cu această dată, terenul a fost transformat în mod ireversibil, având în vedere că a fost defrișat și inundat în cadrul lucrărilor de construcție a unei centrale hidroelectrice. În ceea ce privește argumentul Guvernului, potrivit căruia declarația din 20 mai 1994 este echivalentă cu un antecontract de vânzare-cumpărare a terenului între persoana în cauză și societatea H., Curtea subliniază că era numai o declarație unilaterală adresată primăriei și retrasă ulterior și că nimeni nu contestă că nu s-a ajuns la niciun acord în ceea ce privește prețul de vânzare, element esențial pentru încheierea unui astfel de contract. Prin urmare, Curtea constată că nu a existat niciun transfer amiabil de proprietate în temeiul art. 4 din Legea nr. 33/1994, conform susținerilor Guvernului, deoarece niciun element aflat la dosar nu susține argumentul potrivit căruia terenul în cauză ar fi fost la un moment dat vândut în mod efectiv sau cedat de către persoana în cauză [a se vedea, *mutatis mutandis, Fiore împotriva Italiei*, nr. 63864/00, pct. 96, 13 octombrie 2005, și *Maselli împotriva Italiei (nr. 2)*, nr. 61211/00, pct. 37, 11 iulie 2006]. În afară de aceasta, Curtea observă că nici Guvernul, nici reclamanta nu pretind că ocuparea terenului în cauză a fost efectuată în temeiul Decretului nr. 326/1985, care nu mai putea constitui temeiul legal pentru ocuparea terenurilor după Constituția din 1991 (a se vedea supra, pct. 11).

38. De altfel, Curtea observă că, deși vânzarea terenului în cauză era interzisă prin Legea nr. 18/1991 pentru o durată de zece ani, iar la momentul inundării acestui teren Legea nr. 33/1994 privind exproprierea pentru cauză de utilitate publică era în vigoare, autoritățile au preferat să nu inițieze această procedură transparentă și, fără excepție, judiciară, prevăzută special în acest scop; ele au ales să se întemeieze pe declarația reclamantei din 20 mai 1994 pentru a ocupa în mod irevocabil terenul acesteia, fără să îi plătească în prealabil despăgubiri și – tot fără acordul conform și prealabil al reclamantei – pentru a închiria terenul până la momentul în care vânzarea bunului urma să fie autorizată prin lege. Cu acest titlu, este necesar să se observe că, în scrisorile prin care societatea H. a informat cu întârziere reclamanta cu privire la ocuparea și inundarea terenului acesteia, prima se referea în mod cel puțin confuz la închirierea terenului până la vânzare, care trebuia încheiată după ce terenul ar fi fost expropriat (supra, pct. 11). În afară de aceasta, Curtea subliniază că autoritățile nu i-au comunicat reclamantei, care nu locuia în satul Nicorești, cu privire la organizarea reuniunilor de către societatea H.

pentru negocierea prețului de ocupare a terenurilor (închiriere) și a prețului de vânzare a acestora. În orice caz, ținând seama de faptele relevante în speță și de ocuparea prealabilă a terenului, Curtea nu poate accepta argumentul Guvernului potrivit căruia mecanismul juridic ales de către autorități a fost mai rapid decât procedura de expropriere și că a situat părțile la egalitate.

39. Având în vedere aceste considerații, în absența unui act formal de expropriere, Curtea consideră că situația reclamantei nu poate fi considerată ca fiind „previzibilă” și ca îndeplinind cerința de „securitate juridică”. Situația în cauză a permis autorităților să beneficieze de ocuparea terenului respectiv cu încălcarea normelor care reglementează exproprierea în bună și cuvenită formă (Constituția din 1991 și, în special, Legea nr. 33/1994), fără a acorda în prealabil o despăgubire persoanei în cauză (a se vedea, *mutatis mutandis*, *De Sciscio*, citată anterior, pct. 83-84, *Janes Carratu*, citată anterior, pct. 51, și *Ucci împotriva Italiei*, nr. 213/04, pct. 83-84, 22 iunie 2006).

40. În ceea ce privește argumentul Guvernului, potrivit căruia reclamanta ar fi putut ulterior să solicite instanțelor naționale repararea prejudiciului suferit, Curtea observă că acesta nu a oferit exemple de jurisprudență din dreptul comun și că singura hotărâre definitivă prezentată (a se vedea supra, pct. 23) a fost pronunțată la aproximativ doisprezece ani de la faptele relevante. În plus, este necesar să se ia în considerare, de asemenea, practica și dispozițiile interne în materie de prescripție (a se vedea supra, pct. 25), care fac nesigură soluționarea unei astfel de acțiuni introduse la mulți ani de la ocuparea terenului. În orice caz, având în vedere observațiile sale sus-menționate în ceea ce privește lipsa de „previzibilitate” în care s-a aflat reclamanta datorită autorităților, Curtea nu poate să-i reproșeze acesteia că nu a încercat, după o perioadă atât de îndelungată, să inițieze o acțiune în despăgubire, astfel cum nu consideră potrivit să-și întemeieze raționamentul pe constatarea lipsei reparației în favoarea persoanei în cauză (a se vedea, printre altele, *mutatis mutandis*, *Janes Carratu*, citată anterior, pct. 48, *De Sciscio*, citată anterior, pct. 72, și *Gautieri și alții împotriva Italiei*, nr. 68610/01, pct. 50, 19 octombrie 2006).

41. Având în vedere considerațiile precedente, Curtea consideră că intervenția în litigiu nu este compatibilă cu principiul legalității și, în consecință, că aceasta a încălcat dreptul reclamantei la respectarea bunurilor sale. În urma unei astfel de concluzii, nu mai este necesar ca, în speță, Curtea să analizeze dacă s-a menținut un echilibru just dintre cerințele interesului general al comunității și imperativele apărării drepturilor individuale.

42. Prin urmare, Curtea respinge excepția privind neepuizarea căilor de atac interne și declară că a fost încălcat art. 1 din Protocolul nr. 1.

II. CU PRIVIRE LA CELELALTE PRETINSE ÎNCĂLCĂRI

43. Invocând art. 6 § 1 din convenție, reclamanta se plânge, în esență, de soluționarea plângerilor penale pe care le-a formulat și, în observațiile din 25 martie 2008, de durata pe care o consideră excesivă a procedurilor inițiate cu privire la terenul în cauză.

44. Ținând seama de toate elementele de care dispune și în măsura în care este competentă pentru a i se aduce la cunoștință susținerile formulate, Curtea nu a constatat nicio încălcare aparentă a drepturilor și libertăților garantate prin art. convenției.

Reiese că acest capăt de cerere este în mod vădit nefondat și trebuie respins în temeiul art. 35 § 3 și 4 din convenție.

III. CU PRIVIRE LA APLICAREA ART. 41 DIN CONVENȚIE

45. Art. 41 din convenție prevede:

„Dacă Curtea declară că a avut loc o încălcare a Convenției sau a protocoalelor sale și dacă dreptul intern al înaltei părți contractante nu permite decât o înlăturare incompletă a consecințelor acestei încălcări, Curtea acordă părții lezate, dacă este cazul, o reparație echitabilă.”

A. Prejudiciu

46. Constatând că terenul nu îi mai poate fi restituit în natură, reclamanta solicită 190724,70 euro (EUR) reprezentând valoarea – stabilită printr-o expertiză – a prejudiciului material suferit datorită faptului că i-a fost încălcat dreptul de proprietate. Din raportul de expertiză în cauză reiese că reclamanta a autorizat expertul să calculeze acest prejudiciu pe baza unei sume lunare de 0,10 USD/mp/lună pentru perioada 1993-2008 și că terenul nu a fost considerat ca fiind forestier, ci ca având o utilizare „hidroenergetică”. În afară de aceasta, reclamanta solicită 1 000 EUR pe an pentru perioada cuprinsă între 1994 și 2008 cu titlu de prejudiciu moral.

47. În ceea ce privește cererea privind prejudiciul material, Guvernul contestă metoda de calcul a reclamantei, în special absența oricărei justificări a valorii de 0,10 USD citate anterior. Acesta susține că, pentru a calcula foloasele nerealizate ale persoanei în cauză, este necesar să se ia în considerare faptul că speța are ca obiect un teren împădurit acoperit de plop, neproductivi sau cu o productivitate forestieră redusă. Guvernul face trimitere la informațiile oferite de Regia Națională a Pădurilor, care prezintă patru modalități de calcul al prejudiciului în cauză: o primă modalitate, bazată pe prețul plătit celorlalți locuitori; a doua, bazată pe obligațiile pecuniare legale ale autorităților în cazul ieșirii temporare a terenului din fondul forestier (și din patrimoniul proprietarului); a treia, întemeiată pe obligațiile pecuniare legale în cazul ieșirii definitive a terenului din fondul forestier (și din patrimoniul proprietarului); în cele din urmă, a patra, bazată pe contravaloarea terenului respectiv. Sumele menționate variază între o chirie anuală de 480 000 RON, la valoarea din 1998, în primul caz; 25 572 RON, sumă la care se adaugă o chirie anuală cuprinsă între 8 513 și 12 579 RON, în al doilea caz; și 109 095 RON sau 149 335 RON, în funcție de productivitatea terenului, în al treilea caz.

În ceea ce privește prejudiciul moral, Guvernul consideră că suma solicitată este excesivă și că o eventuală constatare a încălcării ar reprezenta o reparație suficientă.

48. Curtea consideră că singura bază care trebuie reținută pentru acordarea unei reparații echitabile constă, în speță, în constatarea încălcării art. 1 din Protocolul nr. 1 datorită ocupării ireversibile a terenului în cauză de către autorități, cu nerespectarea principiului legalității. Curtea ia act, în același timp, de imposibilitatea autorităților de a restitui terenul reclamantei și de modalitățile de calcul al prejudiciului material prezentate de către părți, care trebuie examinate în ipoteza ocupării ireversibile a terenului. Bazându-se pe observațiile părților și pronunțându-se în echitate, astfel cum prevede art. 41 din convenție, Curtea acordă reclamantei 40 000 EUR cu titlu de prejudiciu material.

49. În plus, Curtea consideră că reclamanta a suferit un prejudiciu moral în special datorită incertitudinii juridice rezultate din încălcarea sus-menționată a dreptului său la respectarea bunurilor sale și că acest prejudiciu nu este compensat suficient printr-o constatare a încălcării. În aceste împrejurări, ținând seama de toate elementele de care dispune și pronunțându-se în echitate, astfel cum prevede art. 41 din convenție, Curtea acordă reclamantei 2 000 EUR cu titlu de prejudiciu moral.

B. Cheltuieli de procedură

50. Prezentând documente justificative pentru o parte din suma reclamată, reclamanta solicită 10 000 EUR pentru cheltuielile de procedură efectuate în fața instanțelor naționale (onorariul avocaților etc.) și în fața Curții (onorariul expertului, cheltuielile de traducere și de corespondență etc.).

51. Guvernul observă că reclamanta nu a prezentat documente justificative decât pentru aproximativ 3 151 EUR și că mai multe dintre acestea (în special, onorariul avocaților și cheltuielile de traducere) nu sunt suficient de precise pentru a permite să se stabilească o legătură de cauzalitate cu faptele relevante în speță. În afară de aceasta, Guvernul consideră că valoarea de aproximativ 2 762 EUR a onorariului expertului, deși justificată printr-un document, este excesivă în raport cu obiectul expertizei.

52. În conformitate cu jurisprudența Curții, un reclamant nu poate obține rambursarea cheltuielilor de procedură decât în măsura în care se stabilește realitatea, necesitatea și caracterul rezonabil al cuantumului lor. În speță, având în vedere elementele pe care le deține și criteriile sus-menționate, Curtea consideră că este rezonabil să se acorde reclamantei, pentru toate cheltuielile, suma de 1 500 EUR.

C. Dobânzi moratorii

53. Curtea consideră necesar ca rata dobânzilor moratorii să se întemeieze pe rata dobânzii facilității de împrumut marginal practică de Banca Centrală Europeană, majorată cu trei puncte procentuale.

PENTRU ACESTE MOTIVE, CURTEA, ÎN UNANIMITATE,

1. Declară cererea admisibilă în ceea ce privește plângerea privind art. 1 din Protocolul nr. 1 și inadmisibilă în ce privește celelalte capete de cerere;

2. Hotărăște că a fost încălcat art. 1 din Protocolul nr. 1;

3. Hotărăște:

a) că statul pârât trebuie să plătească reclamantei, în termen de trei luni de la data rămânerii definitive a prezentei hotărâri, în conformitate cu art. 44 § 2 din convenție, următoarele sume, care urmează a fi convertite în moneda națională a statului pârât la rata de schimb aplicabilă la data plății:

i. 40 000 EUR (patruzeci de mii euro), plus orice sumă ce poate fi datorată cu titlu de impozit, în ceea ce privește prejudiciul material,

ii. 2 000 EUR (două mii de euro), plus orice sumă ce poate fi datorată cu titlu de impozit pentru prejudiciul moral,

iii. 1 500 EUR (o mie cinci sute de euro), plus orice sumă ce poate fi datorată cu titlu de impozit, în ceea ce privește cheltuielile de procedură;

b) că, de la expirarea termenului menționat și până la efectuarea plății, aceste sume trebuie majorate cu o dobândă simplă, la o rată egală cu rata dobânzii facilității de împrumut marginal practică de Banca Centrală Europeană, aplicabilă pe parcursul acestei perioade și majorată cu trei puncte procentuale;

4 Respinge cererea de acordare a unei reparații echitabile pentru celelalte capete de cerere.

Redactată în limba franceză, apoi comunicată în scris, la 27 ianuarie 2009, în temeiul art. 77 § 2 și 3 din regulament.

Santiago Quesada
Grefier

Josep Casadevall
Președinte

CAUZA PRECUP ÎMPOTRIVA ROMÂNIEI

(Cererea nr. 17771/03)

Hotărârea din 27 ianuarie 2009

Hotărârea devine definitivă în condițiile prevăzute la art. 44 § 2 din convenție. Aceasta poate suferi modificări de formă.

În cauza Precup împotriva României,

Curtea Europeană a Drepturilor Omului (Secția a treia), reunită într-o cameră compusă din Josep Casadevall, *președinte*, Elisabet Fura-Sandström, Corneliu Bîrsan, Alvina Gyulumyan, Egbert Myjer, Ineta Ziemele, Ann Power, *judcători*, și Santiago Quesada, *grefier de secție*,

după ce a deliberat în camera de consiliu, la 6 ianuarie 2009,

pronunță prezenta hotărâre, adoptată la aceeași dată:

PROCEDURA

1. La originea cauzei se află cererea nr. 17771/03 îndreptată împotriva României, prin care un resortisant al acestui stat, domnul Octavian Precup („reclamantul”), a sesizat Curtea la 8 aprilie 2003 în temeiul art. 34 din Convenția pentru apărarea drepturilor omului și a libertăților fundamentale („convenția”).

2. Reclamantul este reprezentat de A. S. Kolozsi, avocat în Oradea. Guvernul român („Guvernul”) este reprezentat de agentul guvernamental, domnul Răzvan-Horațiu Radu, din cadrul Ministerului Afacerilor Externe.

3. La 7 noiembrie 2007, președintele secției a treia a hotărât să comunice cererea Guvernului. Astfel cum prevede art. 29 § 3 din convenție, acesta a hotărât, de asemenea, că admisibilitatea și fondul cauzei vor fi examinate împreună.

ÎN FAPT,

I. CIRCUMSTANȚELE CAUZEI

4. Reclamantul s-a născut în 1930 și are domiciliul în Oradea.

5. În dimineața zilei de 13 octombrie 1999, mașina condusă de către acesta a lovit un biciclist, iar acesta din urmă a decedat câteva minute mai târziu, în drum spre spitalul cel mai apropiat. La 31 ianuarie 2000, Parchetul de pe lângă Judecătoria Oradea a trimis reclamantul în judecată pentru ucidere din culpă, infracțiune pedepsită de art. 178 alin. (2) C. pen.

6. După ce a dispus o expertiză tehnică, a audiat doi martori și a respins cererea pachetului de a efectua o a doua expertiză, prin hotărârea din 29 mai 2000, Judecătoria Oradea a achitat reclamantul de infracțiunea deucidere din culpă. Pe baza expertizei tehnice, în special, care a stabilit că bicicleta victimei nu era echipată în față cu lumină de culoare albă și în spate cu lumină de culoare roșie, iar accidentul nu putea fi evitat în împrejurările respective, judecătoria a hotărât că reclamantul nu era vinovat pentru comiterea accidentului.

7. Parchetul a formulat apel împotriva acestei hotărâri invocând faptul că viteza reclamantului nu era adaptată la condițiile meteo nefavorabile, că mașina acestuia avea probleme la faruri, că bicicleta victimei dispunea de trei catadioptri de culoare roșie în spate și că expertiza era lovită de nulitate. Prin decizia din 15 septembrie 2000, Tribunalul Bihor a respins apelul și a hotărât că expertiza tehnică nu era lovită de nulitate și că reclamantul își respectase obligațiile legate de conducerea automobilului.

8. Prin hotărârea din 3 aprilie 2001, pronunțată în ultimă instanță, Curtea de Apel Oradea a respins recursul introdus de parchet pe baza aceluiași motive. Curtea de Apel a constatat că parchetul nu a formulat obiecții cu privire la expertiză și că era necesar să concluzioneze că reclamantul nu a putut evita accidentul în cauză.

9. La o dată neprecizată, Procurorul general a introdus la Curtea Supremă de Justiție un recurs în anulare împotriva hotărârii din 3 aprilie 2001 și a soluțiilor confirmate prin această hotărâre. S-a susținut că, prin achitarea reclamantului, instanțele însărcinate cu soluționarea cauzei au comis o eroare gravă în apreciere a faptelor. Procurorul general a susținut, în special, că reclamantul ar fi trebuit să își adapteze viteza astfel încât să poată opri mașina pe distanța cuprinsă în câmpul său de vizibilitate și că instanțele s-au bazat numai pe expertiza tehnică. Or, expertul nu și-a motivat concluziile, având în vedere că, din raportul anchetei întocmit la locul accidentului, reieșea că bicicleta victimei era echipată cu catadioptri de diferite culori și că intensitatea luminii de la farurile mașinii reclamantului era în mod evident insuficientă.

10. După ce a refuzat, invocând lipsa de relevanță, să sesizeze Curtea Constituțională cu privire la excepția de neconstituționalitate ridicată de reclamant, prin hotărârea din 11 octombrie 2002, pe baza probelor administrate anterior și fără să audieze persoana în cauză, Curtea Supremă de Justiție a admis recursul formulat de Procurorul general, a casat hotărârea din 3 aprilie 2001 și a trimis cauza la Judecătoria Oradea pentru o nouă examinare a dosarului și pentru efectuarea unei a doua expertize. Aceasta a hotărât că instanțele care s-au pronunțat în cauză nu au luat în considerare contradicțiile dintre concluziile expertizei și anumite date tehnice oferite de expertiză și de celelalte probe din dosar, deși parchetul solicitase efectuarea unei a doua expertize. Curtea Supremă de Justiție și-a concluzionat hotărârea după cum urmează:

„La reexaminarea cauzei, instanța de trimitere va reevalua toate probele din dosar, din moment ce concluzia de nevinovăție a inculpatului este în mod evident

eronată, în măsura în care acesta nu a adaptat viteza la condițiile de trafic rutier (întuneric și ceață densă), nu a fost suficient de atent și, conform declarațiilor sale, nu a văzut bicicleta decât după accident [...] și în măsura în care mașina sa avea defecțiuni grave la sistemele de frânare și de iluminat [...]. Pentru a stabili răspunderea acuzatului în accidentul respectiv, este necesar, de asemenea, să se ia în considerare faptul că victima circula în mod regulamentar, pe partea stângă a drumului la un metru de acostament, iar drumul era complet liber și permitea evitarea bicicletei.”

11. Prin hotărârea din 28 iunie 2004, după ce a dispus efectuarea unei noi expertize tehnice, Judecătoria Oradea a condamnat reclamantul la o pedeapsă cu închisoarea de șase luni pentru ucidere din culpă, dar a constatat că pedeapsa în cauză făcea obiectul grațierii colective prevăzute de Legea nr. 543/2002.

12. Prin hotărârea din 9 februarie 2005, Tribunalul Bihor a păstrat această hotărâre și a respins apelul introdus de către reclamant, care a susținut că era necesar să se ia, de asemenea, în considerare cele trei decizii succesive citate anterior privind achitarea (a se vedea supra, pct. 6-8) și a contestat răspunderea sa penală. Tribunalul a hotărât că nu era ținut de deciziile anterioare, cu excepția considerentelor din hotărârea de casare cu trimitere din 11 octombrie 2002, și că aceste considerente au fost respectate prin administrarea unei noi expertize pe care se întemeia, în principal, constatarea culpabilității reclamantului.

13. Prin hotărârea din 12 mai 2005, Curtea de Apel Oradea a respins recursul formulat de către reclamant, motivând că nu existau îndoieli cu privire la vinovăția acestuia în producerea accidentului și că acesta avea obligația de a circula, pe timp de ceață, cu o viteză care să îi permită evitarea oricărui accident.

II. DREPTUL INTERN RELEVANT

14. Art. 385¹⁸ alin. (1) C. proc. pen. prevede că instanța de rejudecare trebuie să se conformeze hotărârii instanței de recurs, în măsura în care situația de fapt rămâne cea avută în vedere la soluționarea recursului.

15. În perioada respectivă, Codul de procedură penală prevedea că deciziile definitive de condamnare sau de achitare puteau fi revizuite printr-un „recurs în anulare” introdus de procurorul general. Unul dintre cazurile în care se putea face recurs în anulare era comiterea unei „erori grave de fapt” de către instanțele care au judecat cauza [art. 410 alin. (1) I pct. 8]. Recursul în anulare putea fi declarat în termen de un an de la data la care decizia instanței ordinare care se pronunță în ultimă instanță a rămas definitivă (art. 411).

Dispozițiile Codului de procedură penală privind recursul în anulare au fost abrogate prin Legea nr. 576/2004, publicată în Monitorul Oficial din 20 decembrie 2004.

ÎN DREPT,

I. CU PRIVIRE LA PRETINSELE ÎNCĂLCĂRI ALE ART. 6 § 1 ȘI ART. 13 DIN CONVENȚIE

16. Reclamantul pretinde că dreptul său la un proces echitabil și principiul securității raporturilor juridice nu au fost respectate de Curtea Supremă de Justiție care, în urma recursului în anulare introdus de procurorul general, a casat hotărârea definitivă de achitare pronunțată în favoarea sa de Curtea de Apel Oradea, fără să îl audieze și în temeiul unor motive care nu au fost invocate de procurorul general. De asemenea, acesta reclamă lipsa unei căi de atac efective împotriva hotărârii pronunțate de Curtea Supremă de Justiție. Reclamantul invocă art. 6 § 1 și art. 13 din convenție, redactate după cum urmează în părțile lor relevante pentru cazul de față:

Art. 6 § 1

„Orice persoană are dreptul la judecarea în mod echitabil [...] a cauzei sale, de către o instanță [...], care va hotărî [...] asupra temeiniciei oricărei acuzații în materie penală îndreptate împotriva sa.”

Art. 13

„Orice persoană ale cărei drepturi și libertăți recunoscute de [...] convenție au fost încălcate, are dreptul să se adreseze efectiv unei instanțe naționale, chiar și atunci când încălcarea s-ar datora unor persoane care au acționat în exercitarea atribuțiilor lor oficiale.”

17. Guvernul contestă această teză.

A. Cu privire la admisibilitate

18. Curtea constată că acest capăt de cerere nu este în mod vădit nefondat în sensul art. 35 § 3 din convenție. De asemenea, Curtea subliniază că acesta nu prezintă niciun alt motiv de inadmisibilitate. Prin urmare, este necesar să fie declarat admisibil.

B. Cu privire la fond

19. În ceea ce privește recursul în anulare introdus de procurorul general, Guvernul consideră că anularea de către Curtea Supremă de Justiție a hotărârii definitive de achitare nu a adus atingere dreptului reclamantului la un proces echitabil. Acesta argumentează că fondul cauzei nu s-a reexaminat de către Curtea Supremă de Justiție, ci – pe baza motivelor invocate de procurorul general în ceea ce privește aprecierea probelor de către instanțe – a decis să trimită cauza la prima instanță pentru administrarea unei a doua expertize și pentru efectuarea unei noi examinări a fondului. Având în vedere respingerea căilor de atac exercitate de către parchet, Guvernul consideră că singura cale pentru a corecta eroarea de fapt în cauză era recursul în anulare. De altfel, acesta observă că recursul în anulare a fost eliminat din Codul de procedură penală prin

Legea nr. 576/2004. În ceea ce privește celelalte capete de cerere privind art. 6 § 1, Guvernul consideră că reclamantul a beneficiat de o procedură echitabilă pe parcursul întregii proceduri, inclusiv în fața Curții Supreme de Justiție – care, reamintește acesta, nu s-a pronunțat cu privire la temeinicia vinovăției sale –, iar absența reclamantului din fața acestei instanțe, deși a fost citat în mod legal, este echivalentă cu o renunțare la dreptul de apărare.

20. Reclamantul susține că, în urma recursului în anulare introdus de procurorul general, prin hotărârea din 11 octombrie 2002, a suferit efecte contrare securității raporturilor juridice și că abrogarea în dreptul intern a acestei căi de atac demonstrează caracterul inequitabil al acestuia. De asemenea, refuzul Curții Supreme de a sesiza Curtea Constituțională și faptul că instanțele care i-au reexaminat cauza nu au dezbătut cu privire la necesitatea de a-l audia personal sunt argumente suplimentare în sensul inequității procedurii penale.

21. Curtea reamintește că respectarea dreptului la un proces echitabil și a principiului securității raporturilor juridice presupune ca nicio parte să nu fie autorizată să solicite supervizarea unei decizii definitive și executorii numai în scopul obținerii unei reexaminări a cauzei și a unei noi decizii în această privință. În special, supervizarea nu trebuie să devină o cale de atac mascată și simplul fapt că pot exista două puncte de vedere cu privire la acest subiect nu este un motiv suficient pentru rejudecarea unei cauze. Nu se pot face derogări de la acest principiu decât atunci când motive substanțiale și imperative impun acest lucru (*Riabykh împotriva Rusiei*, nr. 52854/99, pct. 52, CEDO 2003-IX). Cu toate acestea, cerința de securitate juridică nu este absolută: simpla posibilitate de a redeschide o procedură penală este compatibilă la prima vedere cu convenția. Cu toate acestea, faptul de a ști dacă exercitarea acestei posibilități de către autorități a adus atingere esenței procesului echitabil depinde de împrejurările particulare ale cauzei. În special, trebuie să se țină seama, în acest context: de consecințele pe care redeschiderea și procedura ulterioară le-au avut asupra situației persoanei în cauză și de cazul în care aceasta din urmă a solicitat ea însăși o asemenea reexaminare; de motivele pentru care instanțele au anulat hotărârea judecătorească definitivă; de conformitatea procedurii cu legislația internă; de existența în reglementarea internă și aplicarea în speță a unor mecanisme de protecție pentru a evita ca autoritățile naționale să nu abuzeze de această procedură; și de orice altă împrejurare relevantă în cauză (*Savinski împotriva Ucrainei*, nr. 6965/02, pct. 24-26, 28 februarie 2006; și *Radchikov împotriva Rusiei*, nr. 65582/01, pct. 44, 24 mai 2007).

22. În speță, după examinarea dosarului și a observațiilor părților, Curtea nu poate fi de acord cu Guvernul pentru a concluziona că autoritățile și-au exercitat competența de a iniția și de a desfășura un proces de revizuire păstrând un just echilibru între interesele individului și necesitatea de a garanta eficacitatea justiției penale. Curtea consideră că argumentele citate anterior ale Guvernului, care se sprijină în special pe faptul că s-a pronunțat o hotărâre de casare cu trimitere de către Curtea Supremă de Justiție, nu pot fi suficiente pentru a justifica anularea hotărârii de achitare favorabile reclamantului

(a se vedea, *mutatis mutandis*, *Radchikov*, citată anterior, pct. 45-46, și *Bujnița împotriva Moldovei*, nr. 36492/02, pct. 21-23, 16 ianuarie 2007).

23. În acest sens, Curtea observă, pe de o parte, că recursul în anulare utilizat în speță de către autorități era o cale extraordinară de atac care nu putea fi inițiată decât de procurorul general, ea nefiind, prin urmare, direct disponibilă reclamantului. Având în vedere că procurorul respectiv era superiorul ierarhic al procurorului care a participat la procedura în fața instanțelor ordinare, utilizarea acestei căi de atac suplimentare ridică, astfel, probleme privind respectarea egalității armelor, cu atât mai mult cu cât procedura pe care se întemeia recursul în anulare era, în principal, aceeași ca cea respinsă de instanțele ordinare în căile de atac ordinare formulate de către parchet. Pe de altă parte, Curtea subliniază că această procedură de revizuire nu se referea la descoperirea unor noi fapte relevante sau la nerespectarea unei garanții esențiale de procedură penală, care nu ar fi putut fi efectuate anterior de către parchet, ci rezulta din aprecierea de către instanțele interne a faptelor și a probelor aflate la dosar, arătând punctul de vedere diferit al parchetului cu privire la aspectul vinovăției reclamantului. Or, din dosar nu reiese că instanțele ordinare nu au examinat probele administrate în cadrul unei proceduri contradictorii – și, în această privință, se poate observa că parchetul nu a contestat raportul de expertiză – sau că au ajuns la concluzii arbitrare în raport cu aceste probe (a se vedea, *mutatis mutandis*, *Bujnița*, citată anterior, pct. 23).

24. Având în vedere considerațiile precedente, Curtea consideră că, deși Curtea Supremă de Justiție nu s-a pronunțat pe fond la 11 octombrie 2002, aceasta a adus atingere în mod nefavorabil situației reclamantului, deoarece a anulat hotărârea de achitare care a fost pronunțată la 3 aprilie 2001, în ultimă instanță, de către Curtea de Apel Oradea. În circumstanțele cauzei, utilizarea recursului extraordinar ca o cale de atac mascată și anularea hotărârii definitive menționate mai sus au distrus echilibrul just care trebuie păstrat între interesele individului și necesitatea de a garanta eficacitatea justiției penale, aducând atingere esenței procesului echitabil (*Bujnița*, pct. 23 *in fine*, *Radchikov*, pct. 52; *Savinski*, pct. 25; hotărâri citate anterior).

25. Prin urmare, a fost încălcat art. 6 § 1 din convenție.

26. Având în vedere că s-a constatat încălcarea, Curtea consideră că nu este necesar să se examineze separat pe fond capătul de cerere privind art. 13 din convenție și referitor la recursul în anulare și nici celelalte capete de cerere ale reclamantului privind alte aspecte specifice ale echității procedurii penale în cauză (a se vedea, *mutatis mutandis*, *Calmanovici împotriva României*, nr. 42250/02, pct. 110, 1 iulie 2008, și *Mutttilainen împotriva Finlandei*, nr. 8358/02, pct. 28, 22 mai 2007).

II. CU PRIVIRE LA PRETINSA ÎNCĂLCARE A ART. 6 § 2 DIN CONVENȚIE

27. Reclamantul denunță o încălcare a dreptului său la prezumția de nevinovăție de către Curtea Supremă de Justiție care, în hotărârea de casare cu trimitere din

11 octombrie 2002, a precizat instanțelor de trimitere, pe baza elementelor aflate la dosar, că era în mod vădit eronată concluzia privind nevinovăția sa. Acesta invocă art. 6 § 2 din convenție care se citește după cum urmează:

„2. Orice persoană acuzată de o infracțiune este prezumată nevinovată până ce vinovăția sa va fi legal stabilită.”

28. Guvernul contestă acest argument.

29. Ținând seama de constatarea privind atingerea adusă esenței unui proces echitabil prin pronunțarea hotărârii din 11 octombrie 2002 de către Curtea Supremă de Justiție (supra, pct. 21-25), Curtea consideră că, deși este necesar să fie declarată admisibilă plângerea în ceea ce privește motivarea hotărârii citate anterior, nu este necesar să se examineze separat fondul acesteia (a se vedea, *mutatis mutandis*, *Popea împotriva României*, nr. 6248/03, pct. 38, 5 octombrie 2006).

III. CU PRIVIRE LA CELELALTE PRETINSE ÎNCĂLCĂRI

30. Invocând art. 5 § 1 din convenție, reclamantul se plânge de nerespectarea dreptului său la libertate și siguranță datorită hotărârii Curții Supreme de Justiție din 11 octombrie 2002.

31. Curtea observă că, deși a fost condamnat în urma hotărârii pronunțate la recursul în anulare al procurorului general, reclamantul nu a fost închis, din moment ce pedeapsa aplicată a făcut obiectul unui decret de grațiere (a se vedea supra, pct. 11). Prin urmare, în lipsa calității de victimă a reclamantului, în sensul art. 34 din convenție, această cerere este incompatibilă *ratione personae* cu dispozițiile convenției și trebuie respinsă în temeiul art. 35 § 3 și 4 din aceasta.

IV. CU PRIVIRE LA APLICAREA ART. 41 DIN CONVENȚIE

32. Art. 41 din convenție prevede:

„Dacă Curtea declară că a avut loc o încălcare a Convenției sau a protocoalelor sale și dacă dreptul intern al înaltei părți contractante nu permite decât o înlăturare incompletă a consecințelor acestei încălcări, Curtea acordă părții lezate, dacă este cazul, o reparație echitabilă.”

A. Prejudiciu

33. Reclamantul solicită 100 000 euro (EUR) cu titlu de prejudiciu moral.

34. Făcând trimitere la jurisprudența Curții, Guvernul susține că suma solicitată este excesivă.

35. Ținând seama de constatarea încălcării art. 6 § 1 din convenție în procedura penală privind reclamantul, Curtea consideră că persoana în cauză a suferit un prejudiciu moral. Pronunțându-se în echitate, astfel cum prevede art. 41 din convenție, și având în vedere toate circumstanțele cauzei, Curtea acordă reclamantului suma de 2 000 EUR cu titlu de prejudiciu moral, plus orice sumă ce poate fi datorată cu titlu de impozit.

B. Cheltuieli de procedură

36. Reclamantul nu a formulat o cerere de rambursare a cheltuielilor de procedură efectuate în cadrul procedurilor în fața instanțelor naționale sau în fața Curții.

C. Dobânzi moratorii

37. Curtea consideră necesar ca rata dobânzilor moratorii să se întemeieze pe rata dobânzii facilității de împrumut marginal practică de Banca Centrală Europeană, majorată cu trei puncte procentuale.

PENTRU ACESTE MOTIVE, CURTEA, ÎN UNANIMITATE,

1. Declară cererea admisibilă în ceea ce privește capetele de cerere privind art. 6 § 1 și 2 și privind art. 13 din convenție și inadmisibilă pentru celelalte capete de cerere;

2. Hotărăște că a fost încălcat art. 6 § 1 din convenție prin nerespectarea principiului securității raporturilor juridice;

3. Hotărăște că nu este necesar să se examineze separat în fond celelalte capete de cerere privind art. 6 § 1 și 2 și art. 13 din convenție;

4. Hotărăște:

a) că statul pârât trebuie să plătească reclamantului, în termen de trei luni de la data rămânerii definitive a prezentei hotărâri, în conformitate cu art. 44 § 2 din convenție, suma de 2 000 EUR (două mii euro), cu titlu de prejudiciu moral, care trebuie convertiți în moneda națională a statului pârât la rata de schimb aplicabilă la data plății, plus orice sumă ce poate fi datorată cu titlu de impozit;

b) că, de la expirarea termenului menționat și până la efectuarea plății, această sumă trebuie majorată cu o dobândă simplă, la o rată egală cu rata dobânzii facilității de împrumut marginal practică de Banca Centrală Europeană, aplicabilă pe parcursul acestei perioade și majorată cu trei puncte procentuale;

5. Respinge cererea de acordare a unei reparații echitabile pentru celelalte capete de cerere.

Redactată în limba franceză, apoi comunicată în scris, la 27 ianuarie 2009, în temeiul art. 77 § 2 și 3 din regulament.

Santiago Quesada
Grefier

Josep Casadevall
Președinte

CAUZA ȘTEFAN ȘI ȘTEF ÎMPOTRIVA ROMÂNIEI

(Cererile nr. 24428/03 și 26977/03)

Hotărârea din 27 ianuarie 2009

Hotărârea devine definitivă în condițiile prevăzute la art. 44 § 2 din convenție. Aceasta poate suferi modificări de formă.

În cauza Ștefan și Ștef împotriva României,

Curtea Europeană a Drepturilor Omului (Secția a treia), reunită într-o cameră compusă din Josep Casadevall, *președinte*, Elisabet Fura-Sandström, Corneliu Birsan, Boštjan M. Zupančič, Alvin Gyulumyan, Egbert Myjer, Ineta Ziemele, *judcători*, și Santiago Quesada, *grefier de secție*,

după ce a deliberat în camera de consiliu, la 6 ianuarie 2009,

pronunță prezenta hotărâre, adoptată la aceeași dată:

PROCEDURA

1. La originea cauzei se află cererile nr. 24428/003 și 26977/03 îndreptate împotriva României prin care doi resortisanți ai acestui stat, domnii Gheorghe Ștefan și Gheorghe Ștef („reclamanții”), au sesizat Curtea la 3 și 7 iulie 2003 în temeiul art. 34 din Convenția pentru apărarea drepturilor omului și a libertăților fundamentale („convenția”).

2. Guvernul român („Guvernul”) este reprezentat de agentul guvernamental, domnul Răzvan-Horațiu Radu, din cadrul Ministerului Afacerilor Externe.

3. Reclamanții, candidați la primirea în profesia de avocat, invocă, în special, o atingere adusă principiului securității juridice, precum și un tratament discriminatoriu în raport cu alte persoane aflate într-o situație similară cu a lor.

4. În urma examinării preliminare a admisibilității cererilor, la 23 mai 2006, camera a decis, în temeiul art. 54 § 2 b) din Regulamentul Curții, să informeze Guvernul român cu privire la cereri și să-i ofere acestuia posibilitatea de a-și prezenta în scris observațiile privind admisibilitatea și temeinicia plângerii întemeiate pe art. 6 § 1 din convenție. Camera a declarat inadmisibile celelalte capete de cerere. Aceasta a decis, de asemenea, să conexeze cererile (art. 42 § 1 din regulamentul) și să examineze împreună admisibilitatea și fondul plângerii întemeiate pe art. 6 § 1 din convenție (art. 29 § 3 din convenție).

ÎN FAPT,

I. CIRCUMSTANȚELE CAUZEI

5. Reclamanții s-au născut în 1954 și, respectiv, 1944 și au domiciliul în Baia Mare.

6. La 15 ianuarie 2001, reclamanții au solicitat Consiliului Baroului Maramureș („consiliul baroului”) primirea lor în barou cu scutire de examen. Aceștia au subliniat că exercitau profesia de consilier juridic de peste zece ani și că, potrivit art. 14 alin. (2) din Legea nr. 51/1995 pentru organizarea și exercitarea profesiei de avocat, aveau dreptul de primire în profesia de avocat („primire în profesie”) cu scutire de examen.

7. La 1 iunie 2001, consiliul baroului i-a audiat pe reclamanți, care au fost, de asemenea, supuși unui test scris. La 5 iunie 2001, prin două scrisori adresate Uniunii avocaților („Uniunea”), consiliul baroului a emis un aviz negativ cu privire la admiterea fără examen a reclamanților în Baroul Maramureș, pentru motivul că „prestația lor la interviu și la testul scris nu a fost convingătoare”.

8. La 13 iunie 2001, Comisia Permanentă a Uniunii („Comisia Permanentă”), bazându-se pe avizul consiliului baroului, a respins cererile reclamanților. Contestațiile introduse de către reclamanți la Consiliul Uniunii au fost respinse la 15 decembrie 2001.

9. La 31 ianuarie 2002, reclamanții au contestat deciziile Comisiei Permanente și ale Consiliului Uniunii în fața Curții de Apel Cluj. Aceștia au arătat că respingerea cererii lor era arbitrară, deoarece Legea nr. 51/1995 le acorda dreptul de a fi primiți în barou fără examen, iar consiliul baroului avea doar un rol consultativ.

10. Prin două hotărâri din 21 martie 2002, curtea de apel le-a admis acțiunile și a hotărât că reclamanții îndeplineau toate condițiile impuse de lege pentru a fi primiți în profesia de avocat fără examen. Curtea a reținut că reclamanții au răspuns corect la întrebările din testul scris. Observând că, în speță, consiliul baroului nu a notat aceste răspunsuri, însă a emis un aviz negativ, curtea de apel a hotărât că acest aviz era lipsit de orice temei obiectiv și că adusese atingere dreptului lor recunoscut de lege de a fi primiți în profesie cu scutire de examen.

11. Uniunea Avocaților și Baroul Maramureș au formulat recurs împotriva acestor hotărâri susținând faptul că, potrivit statutului profesiei de avocat, pentru a beneficia de primirea în barou cu scutire de examen, candidații care au cel puțin zece ani experiență într-o profesie juridică trebuie să treacă un test privind organizarea și exercitarea profesiei, test pe care reclamanții nu l-au trecut.

12. Prin două hotărâri din 30 ianuarie 2003, Curtea Supremă de Justiție le-a admis recursul.

13. În ceea ce privește primul reclamant, aceasta și-a motivat hotărârea după cum urmează:

„În conformitate cu art. 16 alin. (1) din Legea nr. 51/1995 pentru organizarea și exercitarea profesiei de avocat, dreptul de primire în profesie se obține pe baza unui examen, organizat conform prevederilor acestei legi și statutului profesiei.

Art. 16 alin. (2) lit. b) derogă de la regula sus-menționată și creează o excepție în temeiul căreia persoana care a îndeplinit funcția de judecător, procuror, notar, consilier juridic sau juriconsult timp de cel puțin 10 ani poate fi primită în profesie, cu scutire de examen.

Cu toate acestea, decizia privind primirea în profesie este de competența Uniunii, care o exercită prin autoritățile sale în condițiile legii.

Evaluarea privind îndeplinirea condițiilor pentru primirea în profesie este efectuată de către consiliul baroului în conformitate cu art. 32 alin. (1) din statutul profesiei, după verificarea cunoștințelor candidatului cu privire la organizarea și exercitarea profesiei [...].

Având în vedere că dispozițiile art. 16 alin. (2) din Legea nr. 51/1995 au caracterul unei aprobări care îi oferă persoanei în cauză numai o posibilitate și nu un drept de a fi primit în profesie fără examen și ținând seama de faptul că autoritățile competente au constatat că prestația [reclamantului] nu a fost satisfăcătoare [...], Curtea a concluzionat că acțiunea reclamantului este neîntemeiată.”

14. În ceea ce privește al doilea reclamant, Curtea Supremă a concluzionat:

„În temeiul Legii nr. 51/1995 și al statutului profesiei, autoritățile competente pentru soluționarea cererii reclamantului și-au justificat în mod legal refuzul de a autoriza primirea în profesie cu scutire de examen.

Având în vedere aceste împrejurări, condiția impusă reclamantului pentru primirea în profesie, și anume reușita la un examen, este conformă cu Legea nr. 51/1995 și cu statutul.

Reclamantul are vocație pentru a fi primit în profesie, dar conversia acestei vocații într-un drept nu se poate efectua decât prin intermediul unui examen prealabil.”

15. În 2003, primul reclamant a introdus o nouă cerere de primire în profesie la Baroul Mureș, situat la aproximativ 200 de kilometri de domiciliul său. Consiliul baroului a emis un aviz favorabil la cererea acestuia și, prin decizia din 12 decembrie 2003, Consiliul Uniunii a autorizat primirea acestuia în baroul respectiv cu scutire de examen. La 12 ianuarie 2004, primul reclamant a fost autorizat să își deschidă cabinetul în Târgu Mureș.

16. La 1 aprilie 2004, al doilea reclamant a introdus o cerere de primire cu scutire de examen la Baroul Satu Mare, situat la aproximativ 70 de kilometri de domiciliul său. Consiliul baroului a transmis Comisiei Permanente un aviz negativ pe baza căruia, la 21 mai 2004, aceasta din urmă a respins cererea. Al doilea reclamant a formulat recurs în fața Consiliului Uniunii.

17. În temeiul modificărilor Legii nr. 51/1995 efectuate la 16 iunie 2004, consiliul baroului a devenit competent pentru soluționarea cererilor de primire în profesie. Prin decizia din 28 martie 2005, acesta a respins cererea celui de-al doilea reclamant, care a contestat această decizie în fața Curții de Apel Oradea.

18. Prin hotărârea din 9 mai 2005, curtea de apel a admis acțiunea considerând că al doilea reclamant îndeplinea toate condițiile legale pentru primirea în profesie.

19. În urma recursului Uniunii, prin hotărârea din 1 noiembrie 2005, Curtea Supremă de Justiție a confirmat hotărârea curții de apel. La 6 martie 2006, al doilea reclamant a fost autorizat să își deschidă cabinetul în Satu Mare.

II. DREPTUL ȘI PRACTICA INTERNE RELEVANTE

20. Dispozițiile relevante ale Legii nr. 51/1995 pentru organizarea și exercitarea profesiei de avocat sunt următoarele:

Art. 16

„1. Dreptul de primire în profesie se obține pe baza unui examen, organizat conform prevederilor prezentei legi și statutului profesiei.

2. La cerere, poate fi primit în profesie, cu scutire de examen:

a) titularul diplomei de doctor în drept;

b) cel care, anterior sau la data primirii în profesia de avocat, a îndeplinit funcția de judecător, procuror, notar, consilier juridic sau jurisconsult timp de cel puțin 10 ani.”

21. Dispozițiile relevante ale statutului profesiei de avocat se citesc după cum urmează:

Art. 28

„Persoana care îndeplinește condițiile prevăzute de lege poate solicita primirea în profesia de avocat printr-o cerere adresată decanului baroului în circumscripția căruia dorește să își exercite profesia.”

Art. 29 alin. (4)

„În termen de patru zile de la înregistrarea cererii de primire în profesie, decanul va desemna un avocat-raportor dintre membrii consiliului baroului, care va efectua investigațiile necesare cu privire la moralitatea și demnitatea solicitantului [...]”

Art. 31

„[...] avocatul-raportor va depune la decanatul baroului un raport scris care va cuprinde punctul de vedere motivat cu privire la admiterea sau la respingerea cererii.”

Art. 32

„După depunerea raportului și verificarea cunoștințelor referitoare la organizarea și exercitarea profesiei de avocat, consiliul baroului analizează îndeplinirea condițiilor pentru primirea în profesie [...] și întocmește un aviz motivat care va fi înaintat Comisiei Permanente a Uniunii Avocaților din România [...]”

Art. 33 alin. (2)

„Reexaminarea cererii privind primirea în profesie poate fi solicitată o singură dată.”

22. C.O., care a exercitat mai mult de zece ani profesia de consilier juridic în Baia Mare, a solicitat, asemenea reclamantilor, primirea cu scutire de examen în Baroul Maramureș.

23. La 5 iunie 2001, consiliul baroului a emis un aviz negativ pe baza căruia, la 15 decembrie 2001, Consiliul Uniunii i-a respins cererea. Prin hotărârea din 10 iulie 2002, Curtea de Apel Cluj, cu o motivare identică celei adoptate în cauzele reclamantilor, a admis acțiunea și a obligat Uniunea să îl primească în profesie cu scutire de examen.

24. Uniunea a formulat recurs invocând faptul că primirea în profesie cu scutire de examen nu este un drept, ci numai o posibilitate care face obiectul controlului barourilor.

25. Prin hotărârea din 25 februarie 2003, Curtea Supremă de Justiție a respins recursul și a hotărât că, în cazul în care un candidat avea experiența profesională cerută de lege și nu se afla într-o situație de incompatibilitate, dreptul său de a fi primit în profesie deriva din lege, iar Uniunea nu putea să împiedice exercitarea acestui drept.

26. În hotărârile pronunțate la 22 noiembrie 1996, 6 martie 1998, 23 mai 2000, 10 decembrie 2002, 29 ianuarie 2003, 16 septembrie 2004, 27 ianuarie, 25 februarie și 23 martie 2005, Curtea Supremă de Justiție a considerat că primirea în profesie cu scutire de examen era, pentru persoana care îndeplinea condițiile legii, un drept și nu o posibilitate lăsată la aprecierea discreționară a Uniunii.

ÎN DREPT,

I. CU PRIVIRE LA PRETINSA ÎNCĂLCARE A ART. 6 § 1 DIN CONVENȚIE

27. Reclamantii denunță o atingere adusă principiului securității juridice, precum și un tratament discriminatoriu în raport cu alte persoane care se află într-o situație similară cu a lor. Aceștia invocă art. 6 § 1 din convenție, care este redactat după cum urmează:

„Orice persoană are dreptul la judecarea în mod echitabil [...] a cauzei sale, de către o instanță [...], care va hotărî [...] asupra încălcării drepturilor și obligațiilor sale cu caracter civil [...].”

A. Cu privire la admisibilitate

28. Curtea constată că acest capăt de cerere nu este în mod vădit nefondat în sensul art. 35 § 3 din convenție. De asemenea, Curtea subliniază că acesta nu prezintă niciun alt motiv de inadmisibilitate. Prin urmare, este necesar să fie declarat admisibil.

B. Cu privire la fond

29. Reclamanții se plâng de încălcarea dreptului lor la un proces echitabil invocând faptul că, în cazul lor, au fost pronunțate de către Curtea Supremă de Justiție hotărâri care încalcă jurisprudența constantă a acesteia. Aceștia arată că se aflau într-o situație identică celei a lui C.O. căreia, prin hotărârea Curții Supreme de Justiție din 25 februarie 2003, i s-a recunoscut dreptul de a fi primită în Baroul Maramureș cu scutire de examen.

30. Prin urmare, reclamanții consideră că poziția adoptată la 30 ianuarie 2003 de către instanța supremă în cazul lor aduce atingere principiului securității juridice.

31. Guvernul admite că cele două hotărâri din 30 ianuarie 2003 ale Curții Supreme de Justiție erau contrare jurisprudenței acesteia în ceea ce privește interpretarea și aplicarea dispozițiilor Legii nr. 51/1995 pentru organizarea și exercitarea profesiei de avocat. Cu toate acestea, Guvernul afirmă că aceste două hotărâri nu pot fi calificate drept arbitrar și, în consecință, că acestea nu pot să aducă atingere dreptului reclamanților la un proces echitabil de vreme ce Curtea Supremă a analizat și a răspuns detaliat la toate argumentele reclamanților și a motivat suficient aceste hotărâri.

32. Curtea reamintește că divergențele de jurisprudență constituie, în sine, consecința inerentă a oricărui sistem judiciar care se bazează pe un ansamblu de instanțe de fond având autoritate teritorială.

33. Cu toate acestea, Curtea subliniază că rolul unei instanțe supreme este tocmai să soluționeze aceste contradicții [*Zielinski și Pradal și Gonzalez și alții împotriva Franței* (GC), nr. 24846/94 și 34165/96 - 34173/96, § 59, CEDO 1999-VII]. În consecință, în cazul apariției unei practici divergente în cadrul celei mai înalte autorități judecătorești din țară, aceasta din urmă devine ea însăși sursă de insecuritate juridică, aducând astfel atingere principiului securității juridice și reducând încrederea publicului în sistemul judiciar [*Beian împotriva României (nr. 1)*, nr. 30658/05, pct. 39, CEDO 2007... (extrase)].

34. În speță, Curtea observă că, într-o serie de hotărâri, Curtea Supremă de Justiție a interpretat dispozițiile Legii nr. 51/1995 ca acordând consilierilor juridici cu o vechime mai mare de zece ani dreptul de primire în profesia de avocat cu scutire de examen. Cu toate acestea, Curtea observă că, în mod contrar jurisprudenței sale constante care confirmă acest drept, Curtea Supremă de Justiție a adoptat o soluție diametral opusă în cauzele reclamanților.

35. Trebuie să se constate că cele două hotărâri din 30 ianuarie 2003 nu pot fi calificate drept un revirement al jurisprudenței datorat unei noi interpretări a legii. Curtea Supremă de Justiție nu a explicat în niciun fel motivele schimbării poziției sale și a revenit ulterior la jurisprudența sa constantă. În acest context, cele două hotărâri care le refuză reclamanților dreptul de a beneficia de dispozițiile Legii nr. 51/1995 apar singulare și arbitrar.

36. Reiese că incertitudinea jurisprudențială care a determinat respingerea acțiunilor reclamanților, la care se adaugă absența unui mecanism capabil să asigure coerența de practică chiar în cadrul celei mai înalte instanțe naționale, a avut ca efect privarea reclamanților de dreptul la primirea în profesie cu scutire de examen, în timp ce altor persoane care se află într-o situație similară li s-a recunoscut acest drept [a se vedea, *mutatis mutandis*, *Beian (nr. 1)*, citată anterior, pct. 40].

37. Prin urmare, a fost încălcat art. 6 § 1 din convenție.

II. CU PRIVIRE LA APLICAREA ART. 41 DIN CONVENȚIE

38. Art. 41 din convenție prevede:

„Dacă Curtea declară că a avut loc o încălcare a Convenției sau a protocoalelor sale și dacă dreptul intern al înaltei părți contractante nu permite decât o înlăturare incompletă a consecințelor acestei încălcări, Curtea acordă părții lezate, dacă este cazul, o reparație echitabilă.”

A. Prejudiciu

39. Cu titlu de prejudiciu material, reclamanții solicită sume corespunzătoare veniturilor lunare pe care le-ar fi putut obține din exercitarea profesiei de avocat și de care au fost privați în urma refuzului Uniunii de a-i primi în profesie. Valoarea despăgubirii solicitate de către domnul Ștefan este de 34 236 euro (EUR) și de 33 261 EUR pentru domnul Ștef. Aceștia prezintă documente justificative care atestă veniturile obținute de la deschiderea cabinetelor lor.

40. Domnul Ștefan reclamă, de asemenea, plata a 10 000 EUR cu titlu de prejudiciu moral invocând faptul că respingerea cererii sale de primire în profesie i-a afectat imaginea profesională. Domnul Ștef solicită 20 000 EUR cu același titlu, arătând că starea sa de sănătate s-a degradat considerabil datorită ofenselor a căror victimă a fost.

41. Guvernul a solicitat Curții să respingă aceste pretenții, considerând că nu sunt justificate și că nu au nicio legătură de cauzalitate cu pretensele încălcări ale convenției. În orice caz, acesta consideră că o constatare a încălcării drepturilor invocate de către reclamanți poate constitui în sine o reparație suficientă a prejudiciilor suferite.

42. Curtea subliniază că singura bază care trebuie reținută pentru acordarea unei reparații echitabile constă, în speță, în faptul că reclamanții nu au putut să beneficieze de garanțiile art. 6. Curtea nu poate să speculeze cu privire la valoarea veniturilor reclamanților în cazul în care aceștia ar fi fost primiți în profesie din 2001, dar consideră rezonabil să se ia în considerare că persoanele în cauză au pierdut temporar o oportunitate (a se vedea, *mutatis mutandis*, *Buzescu împotriva României*, nr. 61302/00, pct. 107, 24 mai 2005). La aceasta se adaugă un prejudiciu moral. Pronunțându-se în echitate, astfel cum prevede art. 41, Curtea acordă fiecărui reclamant 3 000 EUR cu titlu de prejudiciu suferit.

B. Cheltuieli de procedură

43. Domnul Ștefan nu solicită nicio sumă cu acest titlu, în timp ce domnul Ștef reclamă, fără documente justificative, o sumă pe care o lasă la aprecierea Curții.

44. În conformitate cu jurisprudența Curții, un reclamant nu poate obține rambursarea cheltuielilor de judecată decât în măsura în care se stabilește realitatea, necesitatea și caracterul rezonabil al cuantumului lor. În speță, având în vedere absența documentelor justificative pentru cheltuielile de procedură pretinse, Curtea nu acordă reclamanților nicio sumă cu acest titlu.

C. Dobânzi moratorii

45. Curtea consideră necesar ca rata dobânzilor moratorii să se întemeieze pe rata dobânzii facilității de împrumut marginal practică de Banca Centrală Europeană, majorată cu trei puncte procentuale.

PENTRU ACESTE MOTIVE, CURTEA, ÎN UNANIMITATE,

1. Declară admisibile celelalte capete de cerere;
2. Hotărăște că a fost încălcat art. 6 § 1 din convenție;
3. Hotărăște:

a) că statul pârât trebuie să plătească fiecărui reclamant, în termen de trei luni de la data rămânerii definitive a prezentei hotărâri, în conformitate cu art. 44 § 2 din convenție, suma de 3 000 EUR (trei mii euro) cu titlu de prejudiciu cauzat;

b) că sumele respective trebuie convertite în moneda statului pârât la rata de schimb aplicabilă la data plății și că este necesar să se adauge la acestea orice sumă ce poate fi datorată cu titlu de impozit;

c) că, de la expirarea termenului menționat și până la efectuarea plății, aceste sume trebuie majorate cu o dobândă simplă, la o rată egală cu rata dobânzii facilității de împrumut marginal practică de Banca Centrală Europeană, aplicabilă pe parcursul acestei perioade și majorată cu trei puncte procentuale;

4 Respinge cererea de acordare a unei reparații echitabile pentru celelalte capete de cerere.

Redactată în limba franceză, apoi comunicată în scris, la 27 ianuarie 2009, în temeiul art. 77 § 2 și 3 din regulament.

Santiago Quesada
Grefier

Josep Casadevall
Președinte

CAUZA TĂTAR ÎMPOTRIVA ROMÂNIEI

(Cererea nr. 67021/01)

Hotărârea din 27 ianuarie 2009

Hotărârea devine definitivă în condițiile prevăzute la art. 44 § 2 din convenție. Aceasta poate suferi modificări de formă.

În cauza Tătar împotriva României,

Curtea Europeană a Drepturilor Omului (Secția a treia), reunită într-o cameră compusă din Boštjan M. Zupančič, *președinte*, Corneliu Bîrsan, Elisabet Fura-Sandström, Alvina Gyulumyan, Egbert Myjer, Ineta Ziemele, Isabelle Berro-Lefevre, *judcători*, și Stanley Naismith, *grefier adjunct de secție*,

după ce a deliberat în camera de consiliu, la 9 decembrie 2008,

pronunță prezenta hotărâre, adoptată la aceeași dată:

PROCEDURA

1. La originea cauzei se află cererea nr. 67021/02 îndreptată împotriva României prin care doi resortisanți ai acestui stat, domnii Vasile Gheorghe Tătar și Paul Tătar („reclamanții”), au sesizat Curtea la 17 iulie 2000 în temeiul art. 34 din Convenția pentru apărarea drepturilor omului și a libertăților fundamentale („convenția”).

2. Reclamanții, care beneficiază de asistență judiciară, sunt reprezentați de Diana Olivia Hatneanu, avocat în București, Raluca Cojocaru Stăncescu, jurist la organizația neguvernamentală APADOR-CH, Stephen Fietta și Ram Murali, avocați în Londra. Guvernul român („Guvernul”) este reprezentat de agentul guvernamental, domnul Răzvan-Horațiu Radu, din cadrul Ministerului Afacerilor Externe.²

3. Reclamanții susțin că procedeul tehnologic folosit de societatea S.C. *Aurul* Baia Mare S.A. reprezintă un pericol pentru viața acestora. De asemenea, aceștia reclamă pasivitatea autorităților față de această situație și față de numeroasele plângeri formulate de primul reclamant.

4. Prin decizia din 5 iulie 2007, camera a declarat cererea admisibilă și a considerat că ar fi oportună o ședință rezervată problemelor de fond (art. 54 § 3 din regulament).

² Textul a fost rectificat la 17 martie 2009; anterior avea următoarea formulare: „Reclamanții, care beneficiază de asistență judiciară, sunt reprezentați de Diana Olivia Hatneanu și Raluca Cojocaru Stăncescu, avocați în București, și de Stephen Fietta și Ram Murali, avocați în Londra. Guvernul român („Guvernul”) este reprezentat de agentul guvernamental, domnul Răzvan-Horațiu Radu, din cadrul Ministerului Afacerilor Externe.”

5. Atât reclamantii, cât și Guvernul au depus observații scrise complementare (art. 59 § 1 din regulament). Fiecare dintre părți a prezentat comentarii scrise cu privire la observațiile celeilalte părți.

6. La 23 octombrie 2007, la Strasbourg, a avut loc o ședință publică la Palatul Drepturilor Omului (art. 59 § 3 din regulament).

S-au prezentat:

– *pentru Guvern*

domnii R.-H. Radu, agent guvernamental, *consilier,*

H. Rogoveanu,

doamnele I. Ilie,

I. Popescu,

I. Chidu *consilieri;*

– *pentru reclamantii*

domnii D.-O. Hatneanu,

S. Fietta, *consilieri,*

doamnele R. Stăncescu-Cojocaru,

R. Murali, *consilieri;*

domnul V.G. Tătar, *reclamant.*

ÎN FAPT,

I. CIRCUMSTANȚELE CAUZEI

7. Reclamantii, domnii Vasile Gheorghe Tătar și Paul Tătar, tată și fiu, sunt resortisații români născuți în 1947 și, respectiv, 1979. La momentul faptelor, aceștia locuiau în Baia Mare, într-un cartier de locuințe situat în vecinătatea exploatării miniere aurifere aparținând societății „*Aurul*” Baia Mare S.A., la 100 m de uzina de extracție și de iazul de decantare Săsar (25 hectare) și la 8,5 km de celelalte iazuri de decantare. În 2005, cel de-al doilea reclamant a părăsit Baia Mare. În prezent, acesta locuiește în Cluj-Napoca.

A. Activitatea societății „*Aurul*” Baia Mare S.A. și contextul ecologic

8. S.C. *Aurul* Baia Mare S.A. (denumită în continuare „*Aurul*”) este o societate pe acțiuni, înființată la 4 aprilie 1996 și deținută de cinci societăți: *Esmeralda Exploration Limited*, din Australia, *Regia Autonomă a Plumbului și Zincului*, societate publică de gestionare a bunurilor de stat, și alte trei societăți române pe acțiuni, *Geomin S.A.*, *Institutul de cercetări și proiectări miniere S.A.* și *Uzina de utilaj minier și reparații S.A.* Obiectul activității societății *Aurul* îl reprezenta exploatarea minereurilor sterile neferoase. La 18 decembrie 2001, printr-o cesiune a activelor, societatea *Aurul* a fost înlocuită de o nouă societate, *Transgold S.A.* În ianuarie 2006, ca urmare a unei noi cesiuni, exploatarea minereurilor sterile neferoase i-a revenit unei noi societăți comerciale, *S.C. Romaltyn Mining S.R.L.*

9. Conform unui studiu de impact asupra mediului realizat de Institutul de Cercetare din cadrul Ministerului Mediului în 1993, solul și apele subterane din această regiune erau deja foarte poluate în 1990; cantitatea de pulberi industriale și de dioxid de sulf (care stau la originea ploilor acide) conținută în aer depășea cu mult cantitatea admisă la nivel mondial; de asemenea, nivelul metalelor grele în sol depășea pragurile admise; apele râurilor erau considerate degradate. Situația era identică în cazul apelor subterane. Un alt studiu de impact asupra mediului, realizat în 2001, a confirmat depășirea pragurilor de poluare, în special în regiunea de exploatare a uzinei Săsar (poluarea solului, a aerului și a apelor subterane și de suprafață). Din punct de vedere climatic, regiunea respectivă este o regiune bogată în precipitații (aproximativ 900 mm/an, cu o medie anuală de 140 de zile cu ploi).

10. Un raport al Programului Națiunilor Unite pentru Mediu/Biroul de Coordonare a Afacerilor Umanitare (UNEP/OCHA) realizat în martie 2000 în scopul identificării consecințelor accidentului ecologic din ianuarie 2000 (a se vedea infra, pct. 21-29), descrie această regiune ca poluată urmare a unei activități industriale intense. Conform aceluiași raport, în cadrul unui studiu intitulat „*Concerns for Europe Tomorrow*”, Organizația Mondială a Sănătății („OMS”) a identificat Baia Mare ca un „punct fierbinte” în ceea ce privește poluarea.

B. Tehnologia de exploatare și normele pentru gestionarea ecologică a industriei miniere

11. Exploatarea minereurilor în iazurile de decantare Săsar, Flotația Centrală și Bozânta (aproximativ 15 milioane de tone) se baza pe o tehnologie nouă, denumită „cu circuit închis”, care, în principiu, trebuia să împiedice orice deversare a deșeurilor în mediul înconjurător. Înainte de tratarea în uzină, minereul trebuie depus într-unul dintre iazuri și supus separării și extracției prin dizolvare (prespălare) cu cianură de sodiu. În cele din urmă, minereul care rezultă din acest ultim proces trebuie să ajungă la uzina Săsar, pentru a fi supus procesului de extracție. Conform autorilor unuia dintre studiile de impact asupra mediului, această tehnologie a fost deja folosită de societatea comercială australiană în Canada, în Africa de Sud, în Ghana și în Australia.

12. În 1995, Agenția australiană pentru protecția mediului a adoptat o serie de standarde generale de gestiune ecologică a industriei miniere (*Best practice environmental management in mining*). Aceste standarde defineau normele care trebuiau respectate pentru gestionarea deșeurilor, alegerea locației pentru desfășurarea activității tehnologice, verificarea compatibilității sale cu terenul și apa, desfășurarea și monitorizarea sa.

C. Studiul de impact asupra mediului realizat în 1993 (rezumat)

13. Acest studiu presupune o evaluare generală a impactului asupra mediului pe care îl are tehnologia folosită pentru tratarea minereurilor de aur în regiunea Baia Mare. Astfel cum subliniază autorii, acest studiu reprezenta o condiție pentru obținerea autorizației de mediu. Conform concluziilor sale, documentația prezentată de societatea comercială

australiană implicată în elaborarea și punerea în aplicare a proiectului tehnologic nu era conformă standardelor legislative române. Punerea sa în conformitate cu standardele interne a fost încredințată Institutului de Cercetări Miniere din Baia Mare.

14. La capitolul intitulat „Habitat și peisaj”, se precizează că iazul de decantare și uzina de extracție Săsar se situează la 100 m de un drum național din vecinătatea unui cartier de locuințe și că Flotația Centrală este situată, înspre nord, aproape de o cale ferată, în vecinătatea locuințelor din satul Tăuții de Sus, și înspre sud, în vecinătatea locuințelor din Satul Nou. În ceea ce privește iazul de decantare Bozânta, acesta este situat la 5 km de orașul Baia Mare și la 500 m de satul Bozânta Mare.

15. În ceea ce privește nivelul de poluare deja existent, autorii studiului recunosc Baia Mare ca un oraș industrial poluat, ca urmare a unei activități industriale intense, în special în domeniul minier. Pentru autorii studiului, vechea uzină de extracție Săsar reprezenta deja o sursă de poluare pentru aer și sol și afecta calitatea vieții în orașul Baia Mare.

16. Printre riscurile și pericolele legate de folosirea tehnologiei în cauză, autorii studiului menționează contaminarea apelor de suprafață și a apelor subterane cu cianură de sodiu. Conform acestora, o astfel de contaminare se putea produce ca urmare a unui accident (de exemplu, surpare de teren) care să afecteze digurile iazurilor, a unei infiltrații de apă cianurată în fundul iazului sau a unor scurgeri de ape cianurate la momentul trecerii prin conducte.

17. Având în vedere proximitatea cu cartierul de locuințe din Baia Mare, iazul Săsar era considerat ca o sursă potențială de poluare fonică (din cauza funcționării motoarelor diferitelor utilaje) și atmosferică (din cauza aerosolilor care conțin cianură de sodiu și a pulberilor, ambele având ca efect iritația căilor respiratorii). În funcție de direcția și de intensitatea vântului, picăturile de apă cianurată se puteau îndrepta, conform studiului, către zonele locuite situate în vecinătatea exploatării și puteau avea efecte dăunătoare pentru sănătatea umană.

18. Cu toate acestea, în cadrul analizei efectelor cianurii de sodiu asupra sănătății oamenilor, autorii studiului nu au identificat niciun risc de otrăvire, cu condiția ca exploatarea să se desfășoare conform standardelor și fără niciun accident. S-au exprimat îndoieli cu privire la impactul acestei tehnologii asupra mediului, în special legate de imposibilitatea de a evalua amploarea noxelor generate de activitatea uzinei (aerosoli care conțin cianură de sodiu, praf, zgomot și vibrații). S-au exprimat îndoieli cu privire la contactul păsărilor migratoare cu apa iazurilor de decantare, care conține cianură de sodiu. Acest lucru putea genera o mortalitate în masă.

19. Concluziile specialiștilor Institutului se bazează pe avantajele economice și sociale menționate și pe faptul că, în municipiul Baia Mare – regiune prevăzută cu o vastă rețea rutieră care deservea deja alte activități industriale (industrie minieră și de prelucrare a minereurilor neferoase) sau agricole și unde densitatea populației era ridicată – activitatea în cauză nu putea influența în „mod semnificativ caracteristicile actuale ale regiunii”.

D. Interesele și avantajele economice și ecologice atribuite proiectului

20. Conform specialiștilor care au realizat studiul de impact asupra mediului din 1993, investiția societății australiene trebuia considerată oportună deoarece, conform estimărilor acestora, puteau fi extrase astfel 8 035 kilograme de aur și 76 135 kilograme de argint, profitul statului român fiind estimat la 8,8 milioane de dolari americani („USD”). De asemenea, autorii studiului menționau alte beneficii decât cele de ordin financiar, în special crearea a aproximativ 54 de noi locuri de muncă, formarea personalului cu privire la utilizarea unor metode moderne de lucru și afluența de investitori în regiunea Baia Mare. Conform concluziilor aceluiași studiu, asanarea unei suprafețe întinse de teren alocate depozitului de minereuri, și anume cele 70 de hectare ocupate de iazurile Săsar și Flotația Centrală, precum și transferul acestor minereuri în afara orașului Baia Mare reprezentau principalele avantaje ecologice ale acestui proiect industrial. Autorii studiului considerau drept un alt avantaj durata de viață limitată a proiectului (2 ani și jumătate pentru iazul Săsar și 7 ani și jumătate pentru uzina de extracție Săsar, precum și pentru noul iaz Bozânta).

E. Accesul la informație și participarea publicului la procesul decizional prealabil emiterii autorizației de mediu

21. Autorizația pentru reconstrucția iazurilor Săsar și Bozânta a fost acordată la 23 aprilie 1997. La 30 decembrie 1998, Ministerul Muncii și Ministerul Sănătății au autorizat societatea *Aurul* să utilizeze cianura de sodiu, precum și alte substanțe chimice în procesul tehnologic de extracție. La 3 iunie 1999, a fost publicată în *Monitorul Oficial* o hotărâre de Guvern prin care se acorda o licență de concesiune pentru exploatarea iazurilor de decantare Săsar și Flotația Centrală (care reprezentau o suprafață totală de 71,4 hectare) în favoarea societății *Aurul*. În conformitate cu art. 16 din licența de exploatare, titularul era obligat să protejeze mediul printr-o serie de măsuri precum utilizarea unei tehnologii corespunzătoare pentru protecția apelor, epurarea apelor uzate, utilizarea unui procedeu tehnologic care să nu genereze noxe sau acid cianhidric etc.

22. La 4 februarie 1999, societatea *Aurul* a anunțat, într-un ziar local, existența unei cereri de autorizație de mediu formulate privind iazurile Bozânta și Săsar, precum și uzina de extracție. Din raportul de expertiză tehnică efectuat la 15 iunie 2001, la cererea Poliției Maramureș, rezultă că activitatea efectivă de exploatare a început după 11 iunie 1999, iar capacitatea de producție era deja depășită cu 75% spre sfârșitul anului. Guvernul a depus la dosar o copie a acestui raport. La 23 august 1999, Primăria municipiului Baia Mare a autorizat funcționarea exploatării sub rezerva obținerii unei autorizații de mediu. Această din urmă autorizație a fost emisă la 21 decembrie 1999. Data menționată marchează momentul în care societatea *Aurul* și-a început în mod oficial activitatea de exploatare.

23. În urma audierii în fața Curții, Guvernul a depus la dosar o copie a celor două procese-verbale (parțial ilizibile), redactate la 24 noiembrie 1999 și 3 decembrie 1999, privind dezbaterea publică referitoare la autorizația de mediu. Primul proces-verbal nu

menționează autorul și nu prezintă nicio semnătură. Rezultă din conținutul său că zece persoane au participat la dezbateri și că cel puțin cinci dintre acestea au adresat întrebări legate de pericolul pe care îl reprezintă folosirea tehnologiei în cauză pentru mediu, precum și pentru sănătatea acestora. Nu reiese din dosar că organizatorii au răspuns acestor întrebări.

24. Se pare că cel de-al doilea proces-verbal a fost redactat de un reprezentant al Autorității pentru Protecția Mediului, dar acesta nu prezintă nicio semnătură și nicio stampilă a instituției în cauză. Reiese că unsprezece persoane au adresat diferite întrebări, în special privind calitatea apei în cazul autorizării activității industriale menționate. Participanții V.S. și P.A. și-au exprimat îngrijorarea cu privire la efectele acestei activități asupra florei și faunei. În cele din urmă, o altă întrebare se referea la existența unui studiu de impact asupra mediului. Reiese din copia procesului-verbal că reprezentantul Autorității pentru Protecția Mediului i-a asigurat pe participanți că nu există niciun indiciu care să conducă la presupunerea existenței în atmosferă a unor pulberi în suspensie. Cu această ocazie, nu a fost prezentat niciun studiu de impact asupra mediului.

F. Accidentul ecologic din 30 ianuarie 2000, consecințele și cauzele sale

25. La 30 ianuarie 2000, o mare cantitate de apă poluată (estimată la aproape 100 000 mc) care conținea, printre altele, cianură de sodiu a fost deversată în râul Săsar, apoi în râurile Lăpuș și Someș. Apa poluată din Someș a fost deversată în râul Tisa. Deplasându-se cu o viteză de 2,1-2,4 km/h, aceasta a traversat granița dintre România și Ungaria (la Tszalok), a trecut pe lângă Szolnok, a traversat granița dintre România și Serbia și Muntenegru, aproape de Belgrad, și a intrat din nou pe teritoriul României, la Porțile de Fier, pentru a se deversa ulterior în Dunăre. În 14 zile, apa poluată a parcurs 800 km. În cele din urmă, aceasta s-a deversat în Marea Neagră, prin Delta Dunării.

26. Conform raportului UNEP/OCHA, concentrația de cianură de sodiu din aceste ape industriale era de aproximativ 400 mg/l, dintre care 120 mg/l reprezentau cianuri libere. Cantitatea de cianuri emantate era estimată între 50 și 100 tone, la care se adăugau metalele grele eliberate. În zona de exploatare a iazurilor aparținând societății *Aurul*, se înregistra o concentrație ridicată de cianuri libere (între 66 mg/l și 81 mg/l), precum și de zinc, cupru, fier și magneziu. În afară de concentrațiile de cianură de sodiu înregistrate în Ungaria și în Serbia și Muntenegru, echipa Națiunilor Unite a detectat o anumită concentrație de cianură în Delta Dunării (la Cheatal Izmail, o concentrație de 0,058 mg/l).

27. Conform raportului Task Force Baia Mare, realizat în decembrie 2000 la cererea comisarului pentru mediu al Uniunii Europene, minele abandonate reprezintă un risc real și important pentru sănătatea oamenilor, în special pentru populațiile care trăiesc în vecinătatea acestora (a se vedea supra, pct. 21 și urm.). Conform susținerilor delegației care a realizat acest studiu, în principiu, statele trebuie să ia toate măsurile necesare pentru a asigura protecția adecvată a mediului în această situație (supraveghere, închidere și reparații imediate). Un comunicat de presă atașat acestui raport de studiu includea exploatarea societății *Aurul* în categoria activităților miniere „cu risc ridicat”.

28. Conform concluziilor raportului Task Force, nu au existat probe directe ale consecințelor asupra sănătății populației. Conform estimărilor efectuate de către autorii raportului, aproximativ 1 000 de tone de pește au fost otrăvite în râurile Lăpuș, Tisa și Someș. Ungaria a suportat importante pagube în domeniul piscicol. 1 240 de tone de pește au fost otrăvite: în principal crap, dar și specii protejate pe cale de dispariție, precum somonul de Dunăre, sau anumite specii de sturioni. Conform concluziilor din raport, alte trei specii de pești au fost eliminate în totalitate. Anumite specii de organisme vii, precum planctonurile, au fost otrăvite și au dispărut în totalitate. Altele, precum moluștele, au dispărut parțial. Vidrele s-au numărat, de asemenea, printre victimele accidentului.

29. Acest accident ecologic a afectat, de asemenea, Serbia și Muntenegru, dar, conform autorilor raportului Task Force, într-o mai mică măsură în ceea ce privește efectele directe asupra mediului. Examenele de laborator au evidențiat o otrăvire parțială a anumitor specii de pești.

30. De asemenea, raportul Task Force indică o contaminare a izvoarelor în regiunea Bozânta Mare, dar precizează faptul că autoritățile le-au furnizat locuitorilor apă potabilă. Conform raportului, există în continuare o incertitudine cu privire la efectele pe termen lung ale accidentului, din cauza dispersării cianurii de sodiu (care nu este totuși bioacumulabilă), precum și a metalelor grele depuse în sol în urma accidentului. De asemenea, autorii raportului Organizației Națiunilor Unite au indicat faptul că, în regiunea satului Bozânta Mare, poluarea generată de activitățile miniere ar putea avea un impact important, pe termen lung, asupra sănătății populației, ca urmare a unei expunerii excesive la cianuri și metale grele.

31. Principalele efecte socio-economice imediate ale accidentului s-au manifestat în principal pe piața forței de muncă (în special în ceea ce privește angajații societății *Aurul* și ai societăților contractante), în domeniul piscicol (în special în Ungaria, ca urmare a diminuării numărului licențelor de pescuit), în domeniul turismului (ca urmare a mediatizării accidentului). Operațiunile pe care autoritățile au fost obligate să le întreprindă (transportul peștilor morți, distribuirea de apă potabilă, monitorizarea consecințelor și cercetări) au generat, la rândul lor, costuri imediate.

32. În ceea ce privește cauzele accidentului, autorii raportului Task Force au identificat trei dintre acestea. O primă cauză a fost folosirea unei tehnologii de extragere a aurului bazată pe un proiect inadecvat de construcție a iazurilor de decantare. Principala critică se referea la absența unui sistem de deversare în caz de urgență. O a doua cauză a fost autorizarea planurilor de construcție inadecvate și neadaptate la condițiile climatice specifice ale regiunii. Aceeași concluzie este reluată de raportul UNEP/OCHA, care evidențiază existența, contrară principiului de bază al tehnologiei „circuit închis”, a două „deschideri” în iazuri. Conform autorilor raportului, aceasta ar permite eliberarea necontrolată a unor cantități de cianură de sodiu în aer sau în apele subterane. În cele din urmă, o a treia cauză a reprezintă monitorizarea defectuoasă a amenajării iazurilor, a funcționării tehnologiei folosite și a întreținerii instalațiilor. Conform autorilor

raportului, factorul meteorologic este doar parțial responsabil de producerea accidentului, iar condițiile meteorologice erau nefavorabile, dar nu excepționale. Monitorizarea operațiunilor, în special controlul nivelului de apă în iazuri, a fost efectuată de către angajații societății *Aurul*, care s-au limitat la o supraveghere vizuală.

G. Recomandări de bună practică

33. Ca urmare a acestui accident ecologic, au fost organizate mai multe seminarii și conferințe internaționale având ca obiect riscurile pe care activitatea de extracție a minereurilor neferoase le poate presupune pentru sănătatea oamenilor, precum și pentru mediu. De asemenea, începând cu mai 2000, au fost realizate, la inițiativa UNEP, o serie de studii și de rapoarte științifice care analizează consecințele accidentului de la Baia Mare din 30 ianuarie 2000. Unul dintre aceste studii, realizat la 25 mai 2000 de către École des Mines din Paris, a pus bazele creării unui cod care reunește principiile generale ale gestionării activităților care presupun folosirea cianurii de sodiu. În mai 2002, ca urmare a aceleiași inițiative a UNEP, a fost creată o codificare internațională de gestionare a cianurii, care se referă exclusiv la gestionarea securizată a cianurii produse, transportate și folosite pentru recuperarea aurului în reziduurile cianurării și în produsele din extracția prin dizolvare. De asemenea, acest instrument definește obligațiile legate de garanțiile financiare, de prevenirea accidentelor, de ajutoarele de urgență, de formare, de comunicarea informațiilor, de implicarea părților interesate și de procedurile de verificare a conformității.

34. La 24 septembrie 2007, Guvernul a depus la dosarul cererii mai multe documente pentru ședința din 23 octombrie 2007. Este vorba de aproximativ 2 000 de pagini de documente, majoritatea făcând parte dintr-un dosar penal (nr. 139/P/2002) având ca obiect ancheta privind accidentul ecologic din ianuarie 2000: studii de impact asupra mediului, ordonanțe emise de diferite parchete, declarații ale martorilor, procese-verbale referitoare la începutul activității societății *Aurul*, copie a raportului Task Force, comunicări între autoritățile române și cele maghiare, copii ale studiilor de impact realizate de o societate românească pe acțiuni, CAST SA.

H. Litigiul privind activitatea uzinei „Aurul” Baia Mare SA

a) Plângerile administrative

35. În urma accidentului ecologic din 2000, primul reclamant a sesizat autorități administrative (Ministerul Mediului, Primăria municipiului Baia Mare, Delegația Comisiei Europene în România, Cabinetul Primului-ministru, Președintele României, Prefectura Maramureș) cu mai multe plângeri privind riscul la care acesta și familia acestuia erau expuși ca urmare a folosirii de către societatea *Aurul* (o parte a activității acesteia desfășurându-se în vecinătatea domiciliului lor) a unui procedeu tehnologic bazat pe folosirea cianurii de sodiu.

36. În plângerile sale, acesta le solicita autorităților să efectueze o investigație în scopul verificării conformității activității în cauză cu normele legale și a deținerii de către societatea *Aurul* a unei licențe de exploatare valide.

37. Prin scrisoarea din 5 martie 2002, Consiliul Județean Maramureș l-a informat pe primul reclamant de faptul că societatea *Transgold* nu obținuse încă licența de exploatare.

38. La 1 aprilie 2002, reprezentanții Ministerului Mediului i-au răspuns că societatea *Transgold* funcționa în temeiul unei licențe de exploatare legale.

39. La 29 aprilie 2002, Primăria municipiului Baia Mare i-a trimis acestei ultime societăți o scrisoare prin care îi solicita să efectueze demersurile necesare pentru obținerea unei licențe de exploatare.

40. La 26 septembrie 2003, Garda de Mediu l-a informat pe primul reclamant de faptul că procedeul tehnologic folosit de societate a evoluat considerabil și că, în ceea ce privește protecția mediului, exploatarea se desfășura în deplină siguranță.

41. Prin scrisoarea din 27 noiembrie 2003, Ministerul Mediului l-a informat pe primul reclamant că activitățile societății *Transgold* nu reprezentau niciun pericol pentru sănătatea publică și că tehnologia respectivă era folosită și în alte state.

b) Plângerile penale

42. În 2000, primul reclamant a depus plângeri penale împotriva membrilor conducerii uzinei la Parchetul de pe lângă Judecătoria Baia Mare, la Parchetul de pe lângă Tribunalul Maramureș, la Parchetul de pe lângă Curtea Supremă de Justiție și la Ministerul Justiției.

43. Acesta denunța atât pericolul pe care tehnologia în litigiu îl reprezenta pentru sănătatea locuitorilor orașului Baia Mare, cât și riscurile pentru mediu și agravarea stării de sănătate a fiului său, care suferea de astm.

44. La 5 decembrie 2000, Parchetul de pe lângă Curtea Supremă de Justiție l-a informat pe primul reclamant că plângerea acestuia a fost trimisă Parchetului de pe lângă Tribunalul Maramureș pentru a fi instrumentată.

45. Prin scrisoarea din 20 decembrie 2000, după ce a solicitat informații de la Ministerul Mediului, Parchetul de pe lângă Tribunalul Maramureș i-a trimis primului reclamant o copie a răspunsului primit. Conform informațiilor prezentate de Ministerul Mediului la 18 decembrie 2000, nu exista niciun risc de poluare legat de procedeul tehnologic folosit de societate.

46. La 9 februarie 2001, Ministerul Justiției l-a informat pe primul reclamant că plângerea acestuia a fost trimisă Parchetului de pe lângă Curtea Supremă de Justiție pentru a fi instrumentată.

47. Prin ordonanța din 20 noiembrie 2001, Parchetul de pe lângă Tribunalul Maramureș nu s-a pronunțat cu privire la accidentul din 30 ianuarie 2000 pe motiv că faptele invocate de primul reclamant nu reprezentau infracțiuni în sensul Codului penal român.

48. La 22 februarie, 11 martie și 28 martie 2002, Curtea Supremă de Justiție s-a declarat necompetentă în speță și a respins plângerea primului reclamant.

49. Prin ordonanțele din 6 și 8 martie 2002, Parchetul de pe lângă Curtea Supremă de Justiție a trimis plângerea primului reclamant în fața Parchetului de pe lângă Curtea de Apel Cluj pentru instrumentare.

50. O nouă plângere introdusă în 2005 de primul reclamant și prin care se denunța pericolul pe care activitatea tehnologică în cauză îl reprezenta pentru sănătatea și viața populației a făcut obiectul unui dosar penal (67/III/2005). Nicio ordonanță nu a fost emisă cu privire la această plângere.

c) Dosarul penal nr. 139/P/2002

51. La 22 februarie 2000, Parchetul de pe lângă Tribunalul Maramureș a deschis din oficiu o anchetă în cazul unei poluări accidentale [art. 85 alin. (1) lit. c) din Legea nr. 137/1995]. Această anchetă îi viza pe membrii consiliului de administrație ai societății *Aurul*. La 25 iulie 2002, Parchetul de pe lângă Curtea Supremă de Justiție a infirmat rezoluția de neîncepere a urmăririi penale din 3 decembrie 2001 și a ordonat Parchetului de pe lângă Curtea de Apel Cluj să reexamineze cauza.

52. La 12 decembrie 2002, Parchetul de pe lângă Curtea de Apel Cluj a reținut forța majoră determinată de condițiile meteorologice nefavorabile (creșterea bruscă a temperaturii, urmată de o ploaie puternică) și a emis o rezoluție de neîncepere a urmăririi penale față de M.N.N. (director al societății *Aurul S.A.*).

53. La 29 ianuarie 2003, Procurorul șef al Parchetului de pe lângă Curtea Supremă de Justiție a infirmat această ultimă rezoluție și a solicitat Parchetului reluarea urmăririi penale.

I. Studiul de impact asupra mediului realizat în 2001 (rezumat)

54. Un al doilea studiu de impact asupra mediului a fost realizat în 2001, la cererea societății *Aurul*, de către Centrul de Mediu și Sănătate Cluj, Institutul de Sănătate Publică București, Institutul de Cercetare - Dezvoltare pentru Ecologie Industrială București și Biroul de Medicină și Mediu din Cluj-Napoca. În ceea ce privește impactul pe care cianura de sodiu îl poate avea asupra sănătății oamenilor, autorii acestui studiu indică faptul că prezența acesteia în organismul uman duce la afecțiuni ale sistemelor cardiovascular și nervos central; intoxicarea cu cianură de sodiu provoacă stare de comă, convulsii și aritmie cardiacă. Expunerea la cianură poate provoca și tulburări neurologice și hipotiroidie. De asemenea, se precizează faptul că expunerea excesivă a aparatului

respirator la cianura de sodiu poate avea efecte negative asupra sănătății (astm profesional și pneumopatii) și că expunerea la cantități însemnate de izocianat și infecțiile căilor respiratorii superioare reprezintă factori care favorizează apariția astmului. Conform concluziilor raportului, expunerea la o cantitate de 0,020 ppm de izocianat este suficientă pentru a afecta aparatul respirator.

55. Făcând referire la activitatea specifică a societății *Aurul*, după o analiză în detaliu a procedurii tehnologice, studiul a identificat câteva riscuri potențiale pentru sănătatea oamenilor și pentru ecosistem. Un risc eventual se referea la „transportul” aerosolilor conținând cianură de sodiu către zonele locuite. În ceea ce privește apele subterane, raportul stabilea o poluare excesivă, în special în vecinătatea iazurilor de decantare Săsar și Bozânta, din cauza prezenței plumbului. Se constata o depășire a pragului limită de poluare cu cianură de sodiu în apele subterane. În ceea ce privește poluarea solului din vecinătatea uzinei Săsar, raportul menționa o „depășire a concentrațiilor maxime admise”. În ceea ce privește expunerea la plumb a copiilor cu vârsta cuprinsă între 0 și 7 ani care locuiau în vecinătatea uzinei Săsar, a iazurilor Săsar și Bozânta și a satelor Bușag și Merișor, concentrațiile depășeau limitele admise la nivel mondial.

56. Cu toate acestea, conform aceluiași studiu, expunerea populației la cianura din sol nu putea influența prevalența afecțiunilor căilor respiratorii. În ceea ce privește nivelul pulberilor industriale, acesta nu putea agrava starea de sănătate a populației din vecinătatea exploatărilor industriale menționate anterior. Aceleași concluzii erau formulate cu privire la concentrațiile de cadmiu și arseniu.

57. De asemenea, studiul includea o listă de control privind impactul activității industriale în cauză asupra stării de sănătate a populației. Printre riscurile de exploatare, aceasta nu excludea producerea de accidente ale căror efecte negative nu puteau fi atenuate prin măsurile obișnuite de protecție. Conform răspunsurilor oferite de autorii raportului, activitatea în cauză se desfășura într-o importantă zonă locuită. În ceea ce privește condițiile meteorologice, autorii raportului descriau amplasarea activității în litigiu într-o zonă afectată de condiții meteorologice nefavorabile (schimbări bruște de temperatură, ceață, vânturi).

58. O evaluare a stării de sănătate a copiilor din regiunea exploatărilor industriale din Baia Mare, inclusă în raportul menționat anterior, confirma creșterea numărului afecțiunilor căilor respiratorii pentru perioada 1995-1999.

59. Cu toate acestea, conform aceluiași studiu, ca urmare a unor plângeri privind agravarea stării de sănătate a unei părți a populației, considerată ca rezultat al funcționării tehnologiei respective în vecinătatea locuințelor, autoritățile medicale au efectuat analize medicale pe nouă copii și trei adulți. Acestea au arătat valori normale, cu excepția nivelului de plumb, care era destul de ridicat.

60. Studiul concluziona că cercetările astfel efectuate nu au evidențiat niciun efect semnificativ cu privire la starea de sănătate a populației care trăia în vecinătatea exploatării în cauză. Cu toate acestea, studiul semnala persistența afecțiunilor aparatului respirator,

în special începând cu anul 1999. Acesta adăuga că existența iazurilor de decantare, precum și exploatarea acestora puteau reprezenta un risc pentru sănătatea populației care trăia în vecinătate, precum și pentru faună. Pentru a preveni efectele nocive asupra stării de sănătate a populației din această regiune, autorii studiului au formulat o serie de recomandări adresate autorităților.

61. În cele din urmă, studiul indica faptul că nu a putut fi identificată nicio influență majoră a tehnologiei în litigiu asupra stării de sănătate a angajaților uzinei din Baia Mare. Totuși, acesta preciza că s-a observat o iritație a căilor respiratorii superioare la mai mulți angajați.

J. Alte studii de impact asupra mediului (rezumat)

62. Au fost realizate alte opt studii de impact asupra mediului, la date neprecizate, la cererea societății *Aurul*, de către o societate specializată, CAST SA. Aceste studii reafirmă existența unei poluări intense a solului și a apelor și indică posibilitatea deplasării vaporilor conținând cianură către zonele de vegetație situate în vecinătatea iazurilor. Totuși, acestea concluzionează că nu există riscuri de poluare a solului legate de activitatea societății *Aurul*. În schimb, acestea atrag atenția responsabililor societății *Aurul* asupra necesității de a efectua lucrări de reparare a conductelor de transport.

63. Un studiu realizat în 2004 de Ministerul Mediului din România cu privire la calitatea apelor subterane precizează că, în locațiile exploatarei, nivelul cianurii depășește nivelul admis. Alte metale depășesc de câteva ori nivelul admis: zincul de cincisprezece ori și cuprul de o sută de ori.

K. Autorizația de mediu

64. La 18 decembrie 2001, Agenția națională pentru resurse minerale a redactat un act adițional la licența inițială (a se vedea supra, pct. 15), prin care se modifica numele titularului licenței de concesiune, care devenea S.C. Transgold S.A.

65. Ministerul Mediului a emis trei autorizații de mediu în favoarea acestei ultime societăți. O primă autorizație, emisă la 8 august 2002, viza iazul de decantare Săsar. De asemenea, aceasta autoriza un depozit de sterile și exploatarea iazului și a construcțiilor aferente. Cea de-a doua, emisă în aceeași zi, viza uzina de extragere a metalelor prețioase, însărcinată cu extragerea și prelucrarea minereurilor neferoase (cu excepția minereurilor radioactive). O a treia autorizație, emisă la 12 august 2002, viza transportul minereurilor între uzină și iazul de decantare Săsar.

L. Cianura de sodiu și sănătatea umană

66. Toxicitatea cianurii de sodiu este atestată prin documente oficiale. Această substanță reacționează violent la contactul cu oxidanții puternici precum nitrații și clorații, existând riscuri de incendiu și de explozie. Substanța se descompune în prezența

aerului, a umidității și a dioxidului de carbon, rezultând un gaz foarte toxic și inflamabil (cianura de hidrogen). Aceasta poate fi absorbită de organism prin inhalare, prin piele și ochi, precum și prin ingerare. Substanța poate fi periculoasă pentru mediu. Trebuie acordată o atenție deosebită peștilor. Se recomandă insistent să se evite contaminarea mediului cu acest produs, din cauza persistenței sale.

67. Conform unui studiu intitulat „*Hydrogen Cyanide and Cyanides: Human Health Aspects*”, realizat în 2004 de OMS, nu există informații privind eventualele efecte nocive ale cianurii de sodiu asupra sănătății umane, cu excepția toxicității sale ridicate. Un experiment efectuat pe șobolani a arătat lipsa de efecte nocive ale inhalării substanței (a se vedea pct. 6 din raport). Exploatarea miniere care folosesc cianura de sodiu reprezintă una dintre sursele cianurii prezente în atmosferă. Conform aceluiași studiu, nu există riscuri de apariție a cancerului legate de cianura de sodiu și doar dozele cu o concentrație foarte ridicată pot avea efecte nocive pentru femeile însărcinate. În cele din urmă, nu există suficiente informații pentru a stabili un raport doză-efect în cazurile de intoxicare cronică cu cianură de sodiu. O copie raportului în cauză a fost depusă la dosar de către reclamant.

68. Conform concluziilor unui alt studiu științific realizat în iulie 2006 de Agenția americană pentru Substanțe Toxice („ATSDR”), cianura poate fi asimilată de către organismul uman prin expunerea căilor respiratorii la aer conținând cianură de sodiu. Un alt studiu invocat de reclamant, realizat de către un grup consultativ în ceea ce privește standardele privind calitatea aerului, care funcționează sub egida Guvernului Regatului Unit („EPAQS”), afirmă că expunerea la cianuri provoacă, printre altele, dificultăți respiratorii. Conform autorilor acestui studiu, cianura de hidrogen este o substanță care produce iritații ale căilor respiratorii. De aceea, una dintre recomandările în caz de tratament al astmului este de a evita contactul cu cianurile. Cu toate acestea, conform aceluiași raport, chiar dacă expunerea la un nivel ridicat al substanțelor cu efect iritant poate provoca astm, informațiile privind dozele necesare pentru a provoca diverse afecțiuni ale căilor respiratorii sunt insuficiente. Copii ale acestor două studii au fost depuse la dosar de către reclamant.

69. Conform guvernului pârât, studiul realizat în anul 2001 demonstrează absența unei legături de cauzalitate între folosirea cianurii de sodiu și afecțiunile aparatului respirator, în special astm. În ciuda caracterului ipotetic al rezultatelor studiului realizat în 1993, o activitate de monitorizare desfășurată de Ministerul Mediului în perioada 2001-2005 a evidențiat o absență totală a cianurilor de sodiu. Guvernul afirmă că cianura de sodiu este un produs utilizat în multe alte domenii ale industriei, fără ca acest lucru să reprezinte un risc pentru sănătatea populației care vine în contact cu această substanță.

M. Starea de sănătate a celui de-al doilea reclamant

70. Al doilea reclamant a prezentat primele simptome de astm în 1996. Conform reclamanților, această afecțiune s-a agravat în 2001, ca urmare a poluării generate de societatea *Aurul*. Persoanele interesate au depus la dosar un certificat medical din

21 noiembrie 2001 care confirmă un astm moderat persistent. De asemenea, autorul acestui certificat, Dr. D.M., i-a recomandat celui de-al doilea reclamant să renunțe la fumat. La 18 iunie 2002, un al treilea certificat medical a confirmat existența respectivei afecțiuni și l-a declarat pe cel de-al doilea reclamant inapt pentru îndeplinirea serviciului militar obligatoriu. La 14 august 2007, a fost reconfirmată afecțiunea celui de-al doilea reclamant (astm moderat persistent). O copie a certificatelor medicale a fost depusă la dosar.

II. DREPTUL ȘI PRACTICA INTERNĂ ȘI INTERNAȚIONALĂ RELEVANTĂ

A. Dreptul și practica internă relevantă

a) Constituția prevede:

Art. 35

- „1) Statul recunoaște dreptul oricărei persoane la un mediu înconjurător sănătos și echilibrat ecologic.
- 2) Statul asigură cadrul legislativ pentru exercitarea acestui drept.
- 3) Persoanele fizice și juridice au îndatorirea de a proteja și a ameliora mediul înconjurător.
[...]

b) Legea nr. 137/1995 privind protecția mediului din 29 decembrie 1995, publicată în Monitorul Oficial, prima parte, nr. 70, din 17 februarie 2000, astfel cum a fost redactată la momentul faptelor, se citește după cum urmează:

Art. 5

- „Statul recunoaște tuturor persoanelor dreptul la un mediu sănătos, garantând în acest scop:
- a) accesul la informațiile privind calitatea mediului;
 - b) dreptul de a se asocia în organizații de apărare a calității mediului; [...]
 - d) dreptul de a se adresa, direct sau prin intermediul unor asociații, autorităților administrative sau judecătorești în vederea prevenirii sau în cazul producerii unui prejudiciu direct sau indirect;
 - e) dreptul la despăgubire pentru prejudiciul suferit.”

Art. 6

„Protecția mediului constituie o obligație a autorităților administrației publice centrale și locale, precum și a tuturor persoanelor fizice și juridice.”

Art. 7

„Responsabilitatea privind protecția mediului revine autorității centrale pentru protecția mediului și agențiilor sale teritoriale. [...]

Art. 9

„Acordul sau autorizația de mediu nu se emite în cazul în care nicio variantă de proiect sau program pentru conformare nu prevede eliminarea efectelor negative asupra mediului.”

Art. 10

„[...] Acordul sau autorizația de mediu se suspendă pentru neconformare cu prevederile precizate în acestea, după o somație prealabilă, cu termen, și se menține până la eliminarea cauzelor care au determinat suspendarea, dar nu mai mult de 6 luni. Autoritățile pentru protecția mediului dispun, după expirarea termenului de suspendare, oprirea execuției proiectului sau încetarea activității. [...]”

Art. 81

„Răspunderea pentru prejudiciu are caracter obiectiv [...]. În cazul pluralității autorilor, răspunderea este solidară. [...]”

Art. 85

„Constituie infracțiuni faptele menționate mai jos și se pedepsesc astfel:

1. Cu închisoare de la 3 luni la un an sau cu amendă de la 250.000 lei la 1.500.000 lei, dacă acestea au fost de natură să pună în pericol viața ori sănătatea umană, animală sau vegetală: [...]

c) provocarea de poluare accidentală, datorită nesupravegherii executării lucrărilor noi, funcționării instalațiilor, echipamentelor tehnologice și de tratare și neutralizare, menționate în prevederile acordului și/sau autorizației de mediu [...].”

Art. 86

„Constatarea și cercetarea infracțiunilor se fac din oficiu de către organele de urmărire penală, conform competenței legale.”

c) O procedură de reglementare a activităților economice și sociale cu impact asupra mediului înconjurător, elaborată în conformitate cu Legea nr. 137/1995 privind protecția mediului, a intrat în vigoare la momentul publicării sale în Monitorul Oficial, la 11 aprilie 1996. Această reglementare a fost abrogată la 5 august 2004 prin Hotărârea Guvernului nr. 1076/2004. Astfel cum se aplicau la momentul faptelor, dispozițiile sale relevante se citesc astfel:

„1. Dezbateră publică are drept scop: obținerea unor informații suplimentare privind impactul proiectului sau al activității asupra populației în zonă, bunurilor proprii sau de care beneficiază în comun; sesizarea unor aspecte prin care se încalcă legislația privind protecția mediului; obținerea unor date nedeclarate privind activitatea desfășurată cu impact asupra mediului; înregistrarea unor propuneri care pot conduce la îmbunătățirea proiectului sau a activității, cu efecte favorabile asupra mediului, și la fundamentarea deciziei ce se va lua de către autoritatea pentru protecția mediului privind reglementarea.

2 Metode de dezbateră publică. Dezbateră publică poate include, dar nu se limitează la următoarele: afișajul în zona obiectivului și la sediul administrației publice locale; publicarea în ziarle de tiraj, solicitate de populație; prezentarea prin posturile de radio și televiziune; comunicări scrise, transmise nominal persoanelor și asociațiilor interesate; organizarea unei dezbateri într-un loc accesibil populației și factorilor interesați din zonă. Indiferent de metoda utilizată, la sediul autorității teritoriale pentru protecția mediului se va afișa o prezentare rezumativă a proiectului sau a acțiunii propuse dezbaterii publice. Dacă unele informații din proiect sau

din activitate au caracter de secret de stat sau impun asigurarea confidențialității, acestea nu se pun la dispoziția dezbaterii publice.

3. Conținutul minim al informațiilor: datele de identificare a unității care a solicitat actul de reglementare; denumirea proiectului sau profilului de activitate, precum și amplasarea obiectivului; scopul acțiunii propuse; prezentarea succintă a proiectului sau a activității; informații generale asupra măsurilor de protecție a mediului și despre eventualul impact asupra factorilor de mediu; adresa, telefonul și faxul autorității pentru protecția mediului, la care se pot obține informații suplimentare și la care se depun în scris, contestații, sugestii [...]. Toate discuțiile purtate în cadrul dezbaterii vor fi consemnate în scris și vor sta la baza deciziei ce se va lua, alături de celelalte documente.

4. Principalele criterii ce vor fi avute în vedere pentru luarea deciziei sunt următoarele: riscul pentru viața populației din zonă; posibilitatea de a fi afectată starea de sănătate a populației; încadrarea în concentrațiile maxim admise de poluanți evacuați în mediu; îmbunătățirea calității factorilor de mediu; asigurarea condițiilor de funcționare în siguranță; rezolvarea unor probleme de ordin social; utilitatea publică; valorificarea rațională și eficientă a resurselor și a deșeurilor în contextul unei dezvoltări durabile; realizarea unor obiective ale planurilor și programelor speciale aprobate [...]. Pentru situații cu grad crescut de dificultate în luarea deciziilor, se recomandă și consultarea prealabilă în scris a autorităților implicate din cadrul administrației publice.

5. Precizări procedurale. Înainte de a se trece la desfășurarea propriu-zisă a acțiunii de dezbateri publice a Raportului privind studiul de impact asupra mediului, autoritatea teritorială pentru protecția mediului, împreună cu solicitantul actului de reglementare, va stabili un calendar al acestei acțiuni, care va cuprinde, în principal, următoarele etape: întocmirea anunțului, publicitatea anunțului, colectarea și analiza contestațiilor și propunerilor, verificarea suplimentară la obiectiv, dacă se impune; consultarea altor autorități, propuneri, luarea deciziei, publicitatea deciziei și comunicarea, în mod oficial, a acesteia titularului proiectului sau al activității [...].”

d) La 23 octombrie 2001, la data publicării în Monitorul Oficial, a intrat în vigoare Legea nr. 544/2001 privind liberul acces la informațiile de interes public. Normele de aplicare a acestei legi au fost publicate la 8 martie 2002. Legea definește principiile care reglementează comunicarea informațiilor de interes public de către autoritățile statului.

e) Ordonanța de urgență a Guvernului nr. 195/2005 privind protecția mediului a fost aprobată prin Legea nr. 265/2006. Publicată în Monitorul Oficial, prima parte, nr. 586 din 6 iulie 2006, și intrată în vigoare la 9 iulie 2006, abrogă Legea nr. 137 din 29 decembrie 1995 privind protecția mediului. Aceasta reafirmă principiile de bază care reglementează protecția mediului, redefinesc anumiți termeni specifici, precum și regimul anumitor substanțe, consolidează protecția apelor și a solului și sporește responsabilitatea autorităților centrale și locale și pe aceea a persoanelor fizice și juridice.

f) Ordonanța de urgență a Guvernului nr. 68/2007 privind răspunderea de mediu cu referire la prevenirea și repararea prejudiciului asupra mediului, publicată în

Monitorul Oficial, prima parte, nr. 446 din 29 iunie 2007, și intrată în vigoare la aceeași dată, transpune în dreptul intern principiile definite de Directiva 2004/35/CE. Aceasta prevede adaptarea legislației naționale în vederea permiterii angajării răspunderii pentru prevenirea și repararea prejudiciului în acest domeniu, precum și o strânsă colaborare cu statele membre ale Uniunii Europene. Agenția Națională pentru Protecția Mediului („ANPM”) va trebui să prezinte, până la 31 decembrie 2012, un raport privind punerea în aplicare a acestei ordonanțe. Acest raport trebuie trimis Comisiei Europene până la 31 decembrie 2013.

B. Dreptul și practica internațională relevante

a) Declarația finală a Conferinței Națiunilor Unite asupra mediului, care a avut loc la Stockholm, la 5-16 iunie 1972, prevede următoarele:

„[...] Principiul 1

Omul are un drept fundamental la libertate, la egalitate și la condiții de viață satisfăcătoare, într-un mediu a cărui calitate să-i permită să trăiască în demnitate și bunăstare. El are datoria solemnă de a apăra și de a îmbunătăți mediul înconjurător pentru generațiile prezente și viitoare. În această privință, politicile care încurajează sau care perpetuează apartheidul, segregarea rasială, discriminarea, formele, coloniale și altele, de opresiune și de dominație străine sunt condamnate și trebuie eliminate.

Principiul 2

Resursele naturale ale globului, inclusiv aerul, apa, pământul, flora și fauna, și în special eșantioanele reprezentative ale ecosistemelor naturale, trebuie conservate în interesul generațiilor prezente și viitoare printr-o planificare sau gestionare atentă, în funcție de nevoi.

Principiul 3

Capacitatea globului de a produce resurse regenerabile esențiale trebuie conservată și, pretutindeni unde acest lucru este posibil, restabilită sau îmbunătățită.

Principiul 4

Omul poartă o răspundere specială în ce privește apărarea și gestionarea înțeleaptă a patrimoniului constituit de flora și fauna sălbatică și de habitatul lor, care sunt în prezent grav amenințate de un concurs de factori nefavorabili. Prin urmare, conservarea naturii, în special a florei și faunei sălbatice, trebuie să ocupe un loc important în planificarea dezvoltării economice. [...]

Principiul 6

Emisiile de substanțe toxice sau de alte substanțe și emisiile de căldură în cantități sau concentrații atât de mari încât mediul nu le mai poate neutraliza efectele trebuie întrerupte pentru a evita ca ecosistemele să sufere daune grave sau ireversibile. Trebuie încurajată lupta legitimă a popoarelor din toate țările împotriva poluării.

Principiul 7

Statele vor trebui să ia toate măsurile posibile pentru a împiedica poluarea

mărilor cu substanțe care riscă să pună în pericol sănătatea omului, să dăuneze resurselor biologice și vieții organismelor marine, să aducă atingere frumuseților naturale sau să dăuneze altor utilizări legitime ale mării. [...]

Principiul 13

Pentru a raționaliza gestionarea resurselor și pentru a îmbunătăți astfel mediul, statele trebuie să adopte o concepție integrată și coordonată a planificării dezvoltării, astfel încât dezvoltarea acestora să fie compatibilă cu necesitatea apărării și îmbunătățirii mediului în interesul populației lor. [...]

Principiul 17

Este necesar ca instituții naționale corespunzătoare să fie însărcinate cu planificarea, gestionarea sau reglementarea utilizării resurselor mediului de care dispun statele, în vederea îmbunătățirii calității mediului.

Principiul 18

Este necesar să se recurgă la știință și la tehnică, în cadrul contribuției acestora la dezvoltarea economică și socială, pentru identificarea, evitarea sau limitarea pericolelor care amenință mediul și pentru rezolvarea problemelor privind mediul, precum și, în mod general, pentru binele umanității.

Principiul 19

Este necesar să se asigure educația în probleme legate de mediu atât a tinerelor generații, cât și a adulților, ținând seama în mod corespunzător de cei mai puțin favorizați, cu scopul de a crea bazele necesare pentru a lămuri opinia publică și pentru a determina persoanele, întreprinderile și colectivitățile să conștientizeze iresponsabilitatea lor în ceea ce privește apărarea și îmbunătățirea mediului în toată dimensiunea lui umană. De asemenea, este necesar ca mijloacele de informare în masă să evite să contribuie la degradarea mediului și, în schimb, să difuzeze informații cu caracter educativ privind necesitatea apărării și a îmbunătățirii mediului pentru a-i permite omului să se dezvolte din toate punctele de vedere. [...]

Principiul 21

Conform Cartei Organizației Națiunilor Unite și principiilor dreptului internațional, statele au dreptul suveran de a-și exploata propriile resurse în funcție de politica lor de mediu și au obligația să se asigure că activitățile exercitate în limitele jurisdicției lor sau sub controlul lor nu prejudiciază mediul în alte state sau regiuni care nu țin de nicio jurisdicție națională.

Principiul 22

Statele trebuie să coopereze pentru a continua dezvoltarea dreptului internațional în ceea ce privește răspunderea și despăgubirea victimelor poluării și ale altor daune ecologice pe care activitățile desfășurate în limitele jurisdicției acestor state sau sub controlul lor le provoacă unor regiuni situate în afara limitelor jurisdicției lor. [...]

Principiul 24

Problemele internaționale privind apărarea și îmbunătățirea mediului trebuie abordate într-un spirit de cooperare de către toate țările, mari sau mici, pe picior de egalitate. O cooperare prin intermediul unor acorduri multilaterale sau bilaterale ori prin alte mijloace corespunzătoare este indispensabilă pentru a limita în mod

eficient, pentru a preveni, reduce și elimina atingerile aduse mediului, rezultate din activități exercitate în toate domeniile, și aceasta cu respectarea suveranității și a intereselor tuturor statelor.

Principiul 25

Statele trebuie să se asigure că organismele internaționale joacă un rol coordonat, eficient și dinamic în conservarea și îmbunătățirea mediului. [...].”

b) Declarația de la Rio cu privire la mediu și dezvoltare, din 3-14 iunie 1992, prevede următoarele:

„[...] Principiul 2

În conformitate cu Carta Organizației Națiunilor Unite și cu principiile de drept internațional, Statele au dreptul suveran de a-și exploata resursele în baza propriilor politici de protecție a mediului și a dezvoltării și obligația să se asigure că activitățile desfășurate în limitele jurisdicțiilor lor sau aflate sub propriul control nu provoacă pagube mediului înconjurător din alte state sau unor zone aflate în afara limitelor jurisdicției naționale, [...]

Principiul 10

Cel mai bun mijloc de a rezolva problemele de mediu este participarea tuturor cetățenilor interesați, la nivel corespunzător. La nivel național, fiecărui individ i se va asigura accesul la informațiile ce privesc mediul deținute de autoritățile publice, inclusiv la informații privind substanțe și activități periculoase din comunitatea respectivă, precum și participarea la procesul decizional. Statele vor facilita și încuraja sensibilizarea și participarea publică făcând informațiile publice. Se va stabili accesul efectiv la procedurile judiciare și administrative, inclusiv la reparare și căi de atac. [...]

Principiul 13

Statele trebuie să adopte legi naționale privind răspunderea pentru poluare și daune aduse mediului, precum și despăgubirea victimelor poluării. De asemenea, Statele trebuie să coopereze cu diligență și cu o mai mare determinare pentru dezvoltarea dreptului internațional privind răspunderea și despăgubirea în cazul efectelor nefavorabile cauzate mediului prin activități aflate în propria jurisdicție sau sub propriul control, în zone aflate în afara jurisdicției naționale. [...]

Principiul 14

Statele trebuie să coopereze efectiv pentru a descuraja și preveni mutarea și transferul către alte state a oricăror activități și substanțe care pot cauza degradări severe ale mediului sau care pot fi nocive sănătății umane.

Principiul 15

Pentru protecția mediului, Statele vor folosi o abordare precaută pe scară largă, în funcție de capacitățile lor. În cazurile în care există pericolul producerii unor daune grave sau ireversibile, lipsa certitudinii științifice absolute nu va fi folosit ca pretext pentru a amâna aplicarea unor măsuri eficiente, în vederea prevenirii degradării mediului. [...]

Principiul 17

Evaluarea impactului asupra mediului, ca instrument național, trebuie folosită

în cazul activităților despre care se presupune ca au efecte nocive importante asupra mediului și depind de o decizie a unei autorități naționale competente. [...].”

c) Convenția internațională din 25 iunie 1998 (Aarhus, Danemarca) privind accesul la informație, participarea publicului la luarea deciziei și accesul la justiție în probleme de mediu a fost ratificată de România prin Legea nr. 86/2000, publicată în Monitorul Oficial, prima parte, nr. 224 din 22 mai 2000. Dispozițiile relevante ale convenției prevăd următoarele:

„[...] **Art. 3**

„1. Fiecare parte va lua măsurile legislative necesare și va adopta reglementări și alte măsuri, inclusiv pentru realizarea compatibilității dintre prevederile care pun în aplicare accesul la informație, participarea publicului și accesul la justiție din cadrul acestei convenții, precum și măsuri pentru intrarea sa în vigoare, pentru a stabili și a menține un cadru transparent și consistent de aplicare a prevederilor convenției.

2. Fiecare parte se va strădui să asigure ca oficialitățile și autoritățile să asiste și să îndrume publicul în scopul asigurării accesului la informație, în vederea facilitării participării sale la luarea deciziei și a accesului la justiție în probleme de mediu. [...]

7. Fiecare parte va promova aplicarea principiilor acestei convenții în cadrul proceselor decizionale privind mediul la nivel internațional și în cadrul activității organizațiilor internaționale în probleme legate de mediu. [...]

9. În sfera de aplicare a prevederilor relevante ale prezentei convenții publicul va avea acces la informații, va avea posibilitatea să participe la luarea deciziilor și va avea acces la justiție în problemele de mediu, fără nicio discriminare bazată pe cetățenie, naționalitate sau domiciliu, iar în cazul persoanelor juridice, fără discriminare bazată pe locul în care sunt înregistrate sau în care se află centrul efectiv al activităților lor.”

Art. 4

„1. Fiecare parte va asigura ca autoritățile publice, în condițiile următoarelor puncte ale acestui articol, ca răspuns la o cerere de informație pe probleme de mediu, sa pună această informație la dispoziție publicului, respectând prevederile legislației naționale, inclusiv în cazul în care sunt cerute copii de pe documentația conținând sau cuprinzând informația respectivă, având în vedere subpunctul b) al prezentului articol:

a) fără a fi necesară declararea interesului;

b) sub forma cerută, în afara situațiilor în care:

i) este mai rezonabil pentru autoritatea publică să ofere informația cerută sub altă formă, caz în care trebuie arătate motivele pentru care poate fi făcută disponibilă în acea formă; sau

ii) informația este deja disponibilă publicului sub altă formă.

2. Informația de mediu asupra căreia se face referire la pct. 1 al acestui articol va fi făcută disponibilă în cel mai scurt timp și cel mai târziu la o lună după ce cererea a fost înaintată, în afara cazului în care volumul și complexitatea informației justifică prelungirea acestei perioade până la două luni de la data solicitării. Solicitantul trebuie să fie informat despre orice prelungire și despre motivele acesteia (...).”

Art. 9

„1. Fiecare parte, în cadrul legislației naționale, va asigura posibilitatea pentru orice persoană care consideră că solicitarea informației, conform prevederilor art. 4, a fost ignorată, în mod greșit refuzată, parțial sau în totalitate, ori care consideră că a primit un răspuns inadecvat sau că cererea sa nu a fost considerată conform prevederilor art. 4, de a avea acces la o procedură de recurs în fața instanței de judecată sau a altui organism independent și imparțial prevăzut de lege.

În cazul în care o parte asigură un astfel de recurs în fața unei instanțe de judecată, ea va face astfel încât o asemenea persoană să aibă acces și la o procedură de fond stabilită de lege, care să fie gratuită sau nu prea scumpă, în cazul reconsiderării solicitării de către o autoritate publică sau al revizuirii de către un organism independent și imparțial, altul decât o instanță de judecată.

Decizia finală luată în concordanță cu prevederile pct. 1 trebuie să fie obligatorie pentru autoritatea publică care deține informația. Motivele trebuie să fie declarate în scris, cel puțin în cazul în care informația este refuzată conform prevederilor acestui punct.”

d) Dispozițiile relevante ale hotărârii pronunțate de Curtea Internațională de Justiție la 27 septembrie 1997 în cauza privind proiectul *Gabcikovo Nagymaros (Ungaria Slovacia)* se citesc după cum urmează:

„[...]

... mediul nu este o noțiune abstractă, ci spațiul în care trăiesc ființele umane și de care depinde calitatea vieții și a sănătății acestora, inclusiv pentru generațiile viitoare [...].

Conștientizarea vulnerabilității mediului și recunoașterea faptului că riscurile ecologice trebuie evaluate în mod continuu s-au afirmat din ce în ce mai mult [...].

Curtea recunoaște [...] necesitatea de a ne îngrijora în mod serios din cauza mediului și de a lua măsurile de precauție care se impun [...].

e) Dispozițiile relevante ale Rezoluției nr. 1430/2005 a Adunării Parlamentare a Consiliului Europei privind riscurile industriale se citesc după cum urmează:

„1. Anumite instalații industriale prezintă, prin natura activității lor și a substanțelor utilizate, riscuri cu atât mai importante cu cât sunt situate în vecinătatea zonelor locuite, deoarece acestea și locuitorii lor sunt extrem de expuși în caz de accident.

2. Adunarea Parlamentară consideră că a dispune de o legislație corespunzătoare în materie de amplasare a instalațiilor industriale este o condiție indispensabilă pentru aplicarea unei politici eficiente de prevenire și de limitare a accidentelor majore. În 1976, accidentul chimic de la Seveso (Italia) a stat la originea primei directive a Comunităților Europene în domeniu. Domeniul său de aplicare a fost extins treptat. În această privință, pot fi reamintite accidente industriale de la Baia Mare (România) din 2000, de la Enschede (Țările de Jos) din 2000, precum și de la Toulouse (Franța) din 2001. Chiar mai recent, catastrofa de la Ghislenghien (Belgia), care a avut loc în iulie 2004, a sporit necesitatea unei legislații corespunzătoare care să fie aplicată în mod riguros.

[...]

8. În consecință, Adunarea solicită insistent ca statele membre:

i. să semneze și/sau să ratifice, în cazul în care nu au făcut deja acest lucru, Convenția nr. 174 a OIM pentru Prevenirea Accidentelor Industriale Majore;

ii. să semneze și/sau să ratifice, în cazul în care nu au făcut deja acest lucru, Convenția CEE-ONU privind efectele transfrontaliere ale accidentelor industriale;

iii. să elaboreze sau să actualizeze rapid o legislație națională în materie de prevenire și limitare a accidentelor majore din anumite activități industriale, în conformitate cu convențiile internaționale citate anterior și inspirându-se din Directiva 96/82/CE a Uniunii Europene;

iv. să îmbunătățească difuzarea informațiilor privind bunele practici de prevenire și de limitare a accidentelor majore, deja implementate de anumite state membre;

v. să dezvolte o politică de limitare a riscurilor de producere de accidente majore în ceea ce privește activitățile care nu intră sub incidența legislației internaționale și europene citate anterior, în special în cadrul activităților industriale care implică folosirea de substanțe periculoase prezente în cantități mai mici decât limitele folosite în legislație sau în ceea ce privește transportul substanțelor periculoase prin intermediul conductelor;

vi. să definească în mod clar competențele diferitelor autorități implicate în politica de amenajare a teritoriului, în special în materie de prevenire și de gestionare a riscurilor industriale;

vii. să dezvolte legislații corespunzătoare, în special în ceea ce privește:

a. autorizarea construirii de noi locuințe în apropierea complexelor industriale existente;

b. emiterea de autorizații de construcție pentru noile complexe cu risc sau pentru extinderi importante ale acestora, în special în cazul în care există locuințe în vecinătate;

c. controlul activităților industriale în complexele cu risc, în ceea ce privește organizarea unor inspecții periodice și exhaustive;

d. interdicția exploatării în cazul în care se constată neîndepliniri grave ale obligațiilor;

viii. să își intensifice eforturile pentru a face să dispară în mod rapid întârzierea considerabilă constatată în elaborarea și testarea planurilor de urgență pentru complexele în cauză;

ix. să își încurajeze colectivitățile teritoriale să încheie acorduri de cooperare transfrontalieră în materie de prevenire a riscurilor industriale și de colaborare în caz de accident, inspirându-se din modelele de acord prevăzute de Convenția-cadru europeană cu privire la cooperarea transfrontalieră a colectivităților sau autorităților teritoriale (STE nr. 106).

9. De asemenea, Adunarea solicită următoarele:

i. statele membre ale Acordului parțial deschis al Consiliului Europei EUR-OPA Riscuri majore să intensifice lucrările și cooperarea în ceea ce privește

studierea, prevenirea și gestionarea riscurilor industriale majore;

ii. Conferința Europeană a Miniștrilor responsabili cu Amenajarea Teritoriului (CEMAT) să abordeze în mod aprofundat subiectul amplasării complexelor industriale cu risc în raport cu zonele locuite și să facă propuneri referitoare la armonizarea politicilor europene de amenajare a teritoriului în domeniu.

10. De asemenea, Adunarea solicită Comisiei Europene și statelor membre ale Uniunii Europene:

i. să participe la crearea rapidă a băncii de date tehnice menționate la art. 19 din Directiva 96/82/CE;

ii. să pună toate cunoștințele acumulate la nivel comunitar la dispoziția celorlalte state membre ale Consiliului Europei.”

Instrumentele Uniunii Europene

f) Comisia Europeană a publicat o comunicare privind securitatea activităților miniere: studiu de monitorizare a accidentelor miniere recente (COM/2000/0664 final), în temeiul căruia, la 5 iulie 2001, Parlamentul European a adoptat o rezoluție (JO C 65 E din 14.3.2002, p. 382). Dispozițiile relevante ale comunicării Comisiei se citesc după cum urmează:

„[...] Poluarea Dunării provocată la Baia Mare, în România, ca urmare a unei scurgeri de cianuri din cauza ruperii unui dig care înconjură un bazin de steril, la care se adaugă un accident produs în 1998 la Aznalcóllar, în Spania, unde ruperea unui dig a dus la otrăvirea mediului înconjurător în parcul național Coto Doñana, au sensibilizat considerabil publicul cu privire la riscurile pe care le presupun activitățile miniere pentru mediu și securitate.

Accidentul de la Baia Mare a evidențiat că publicul cunoștea și înțelegea foarte puțin riscurile inerente exploatării miniere și proceselor industriale aferente în regiunea respectivă. De asemenea, acesta a demonstrat insuficiența comunicării între autoritățile de la diversele nivele, precum și între autorități, organizații neguvernamentale (ONG) și public în ceea ce privește opțiunile și posibilitățile în materie de pregătire pentru eventualitatea unor situații de urgență, de reacție în situații de urgență și de prevenire a prejudiciilor.

De asemenea, aceste accidente au ridicat chestiunea eficienței politicilor comunitare de prevenire a unor astfel de dezastre și au atras atenția asupra necesității de a examina politica de mediu în acest domeniu.

Comisia a adoptat deja propria politică în vederea promovării dezvoltării durabile a industriei extractive non-energetice în UE, care include și extracția minereurilor metalice, în comunicarea sa din 3 mai 2000. Prezenta comunicare, care trebuie plasată în acest context, are ca scop prezentarea accidentelor și informarea Consiliului și a Parlamentului European într-un mod mai exhaustiv în ceea ce privește anumite acțiuni anunțate în comunicarea precedentă, punând accentul pe prevenirea accidentelor în domeniul extracției minereurilor metalice. De asemenea, aceasta vizează să le permită principalelor părți interesate, în special industriei,

ONG-urilor, statelor membre și altor părți interesate, să își expună punctele de vedere cu privire la aceste acțiuni. Comunicarea a fost redactată în strânsă consultare cu Task Force „Baia Mare” (a se vedea capitolul 3.1.). În ceea ce privește informațiile tehnice privind accidentul de la Baia Mare, prezenta comunicare a folosit în principal raportul PNUE/OCHA.

[...]”

g) Directiva 2006/21/CE a Parlamentului European și a Consiliului din 15 martie 2006 privind gestionarea deșeurilor din industriile extractive și de modificare a Directivei 2004/35/CE prevede măsuri, proceduri și orientări destinate prevenirii sau reducerii pe cât posibil a efectelor negative ale gestionării deșeurilor provenite din industriile extractive asupra mediului, în special asupra apei, aerului, faunei, florei și peisajelor, precum și asupra sănătății umane. Gestionarea acestor deșeuri specifice trebuie să se facă în instalații specializate și trebuie să respecte constrângeri specifice. Această activitate poate genera angajarea responsabilității operatorului în caz de daune aduse mediului, în conformitate cu Directiva 2004/35/CE.

Principiul precauției

h) Potrivit principiului precauției, ținând seama de cunoștințele științifice și tehnice ale momentului, absența certitudinii nu poate justifica faptul că statul întârzie adoptarea unor măsuri efective și proporționate vizând prevenirea riscului de producere de daune grave și ireversibile aduse mediului. În istoria construcției europene, principiul precauției a fost introdus prin Tratatul de la Maastricht (art. 130R devenit art. 174 prin Tratatul de la Amsterdam). La nivel european, această etapă marchează evoluția principiului de la o concepție filozofică către o normă juridică. Liniile directoare ale principiului au fost stabilite de Comisia Europeană în Comunicarea din 2 februarie 2000 privind principiul precauției. Jurisprudența comunitară a aplicat acest principiu în cauzele privind, în special, sănătatea, în timp ce tratatul enunță principiul doar în ceea ce privește politica Comunității în domeniul mediului. Curtea de Justiție a Comunităților Europene („CJCE”) consideră acest principiu, în cadrul art. 17 § 2 primul paragraf CE, ca unul dintre fundamentele politicii de protecție de nivel înalt aplicate de Comunitate în domeniul mediului. Conform jurisprudenței CJCE, atunci când „există în continuare incertitudini cu privire la existența sau sfera de aplicare a riscurilor pentru sănătatea umană, instituțiile pot lua măsuri fără a fi obligate să aștepte ca realitatea și gravitatea acestor riscuri să fie pe deplin demonstrate” (CJCE, 5 mai 1998, *Regatul Unit/Comisia*, cauza C-180/96, Rec. I-2265 și CJCE, 5 mai 1998, *National Farmer’s Union*, C-157/96, Rec. I-2211).

ÎN DREPT,

I. CU PRIVIRE LA PRETINSA ÎNCĂLCARE A ART. 8 DIN CONVENȚIE

71. Invocând art. 2 din convenție, reclamantii pretind că procedeul tehnologic folosit de societatea *Aurul Baia Mare S.A.* reprezintă un risc pentru viața acestora. În plus,

aceștia reclamă pasivitatea autorităților față de această situație și de numeroasele plângeri formulate de primul reclamant cu privire la riscurile pe care le reprezintă pentru viața acestora, pentru mediu și pentru sănătatea celui de-al doilea reclamant, care suferă de astm.

72. Curtea reamintește că a precizat în decizia sa cu privire la admisibilitate din 5 iulie 2007 că solicitările reclamanților trebuie examinate din perspectiva art. 8 din convenție, conform căruia:

„1. Orice persoană are dreptul la respectarea vieții sale private și de familie, a domiciliului său și a corespondenței sale.

2. Nu este admis amestecul unei autorități publice în exercitarea acestui drept decât în măsura în care acest amestec este prevăzut de lege și dacă constituie o măsură care, într-o societate democratică, este necesară pentru securitatea națională, siguranța publică, bunăstarea economică a țării, apărarea ordinii și prevenirii faptelor penale, protejarea sănătății sau a moralei, ori protejarea drepturilor și libertăților altora.”

A. Argumentele părților

1. Reclamanții

73. Reclamanții se plâng de pasivitatea autorităților naționale care, conform susținerilor acestora, erau obligate să facă publice informațiile care să le permită o evaluare a riscurilor ce puteau rezulta pentru aceștia și pentru apropiații lor ca urmare a păstrării domiciliului lor în vecinătatea exploatării minereurilor de aur aparținând societății Aurul. Prin urmare, statul român este răspunzător de a nu fi luat precauțiile necesare pentru protejarea sănătății populației și a mediului, obligație prevăzută la art. 8 din convenție. Persoanele interesate fac referire la cauza *Guerra și alții împotriva Italiei* (hotărârea din 19 februarie 1998, Culegerea de hotărâri și decizii, 1998-I, p. 223, pct. 58). În particular, primul reclamant afirmă că nu dispunea de nicio posibilitate de a introduce o cale de atac efectivă împotriva deciziei de autorizare a activității în cauză și împotriva desfășurării acesteia. De fapt, acesta consideră că nu a dispus de nicio informație oficială privind gradul de risc pe care îl implica desfășurarea acestei activități.

74. Conform susținerilor reclamanților, nu a existat o consultare eficientă a publicului înainte de începerea funcționării exploatării. Cele două „dezbateri publice” au avut loc, una în noiembrie, cealaltă în decembrie 1999, în timp ce activitatea tehnologică a debutat în mai 1999, și nu au implicat populația interesată în mod eficient, deoarece nicio informație privind eventualele riscuri nu a fost făcută publică cu această ocazie. Reclamanții reproșează autorităților române o lipsă de vigilență cu privire la punerea în aplicare, funcționarea și monitorizarea acestei activități, considerată periculoasă de mai multe rapoarte oficiale. Această lipsă de vigilență este reprezentată de accidentul ecologic din ianuarie 2000. O realizare a planurilor de construcție și o monitorizare a activității extractive necorespunzătoare sunt principalele cauze ale acestui accident ecologic.

În acest sens, reclamanții fac referire la cauzele *Giacomelli împotriva Italiei* (hotărârea din 2 noiembrie 2006, pct. 83), *Hatton și alții împotriva Regatului Unit* [(GC), nr. 36022/97, pct. 128, CEDO 2003-VIII], *Guerra și alții*, citată anterior (pct. 60) și *Taşkin și alții împotriva Turciei* (nr. 46117/99, pct. 119, CEDO 2004-X).

75. Deși recunosc faptul că statul pârât dispune în acest domeniu de o anumită marjă de apreciere, reclamanții susțin că, în speță, autoritățile nu au știut să păstreze un echilibru just între interesul bunăstării economice a comunității și constituirea dreptului reclamanților la respectarea domiciliului și a vieții lor private și de familie. În acest sens, reclamanții menționează cauza *López Ostra împotriva Spaniei* (hotărârea din 9 decembrie 1994, pct. 51, seria A nr. 303-C). Aceștia consideră că ineficiența standardelor interne impuse de autoritățile române, direct interesate de activitatea în cauză, în special în ceea ce privește prevenirea unei deversări de cianură de sodiu, se interpretează ca o încălcare a principiului precauției.

76. Reclamanții consideră că, prin autorizarea funcționării iazurilor de decantare fără o protecție corespunzătoare, în imediata vecinătate a locuinței acestora, autoritățile i-au expus la un risc de contact cu o substanță periculoasă prezentă în aer, în sol și în apele subterane. Conform acestora, o serie de probe directe și indirecte și de prezumții clar concordante demonstrează agravarea stării de sănătate a celui de-al doilea reclamant, care suferă de astm bronșic. Luând în considerare efectele unui contact cu cianura de sodiu, substanță care blochează inhalarea oxigenului de către organismul uman, le putem considera, în mod rezonabil, drept o cauză a agravării afecțiunii de care suferă cel de-al doilea reclamant. În acest sens, reclamanții fac referire la cauza *Fadeyeva împotriva Rusiei* (nr. 55723/00, pct. 88, CEDO 2005-IV). În ceea ce privește legătura de cauzalitate, aceștia se bazează pe certificatele medicale care atestă afecțiunea celui de-al doilea reclamant, pe concluziile studiului realizat de OMS în 2004, pe cele ale studiului realizat de grupul britanic de informare în ceea ce privește standardele privind calitatea aerului („EPAQS”) și pe cele ale studiului realizat de Agenția pentru Substanțe Toxice și Monitorizarea Bolilor („ATSDR”), precum și pe o statistică a unui spital din Baia Mare care arată o creștere a acestui tip de boli în perioada 1999-2001.

77. Conform reclamanților, avantajele economice rezultate din activitatea în litigiu au fost minime (angajarea a 150 de persoane) în raport cu incidența economică a accidentului ecologic. Scopul inițial evocat de studiile preliminare, și anume prelucrarea deșeurilor toxice, nu a fost niciodată atins. Reclamanții consideră că imposibilitatea demonstrării de către guvernul român a efectuării unei monitorizări corespunzătoare a realizării planurilor de construcție și a funcționării activității este suficientă pentru a justifica aplicarea jurisprudenței *Ledyayeva, Dobrokhotova, Zolotareva și Romashina împotriva Rusiei* (53157/99, 53247/99, 53695/00 și 56850/00, pct. 104, 26 octombrie 2006).

2. Guvernul

78. Guvernul susține că art. 8 din convenție se aplică doar în cazurile de poluare gravă, direct imputabilă unui stat, precum în cauza *Lopez Ostra*, citată anterior. Acceptând

afirmațiile Curții în cauza *Hatton*, citată anterior, Guvernul admite că, în domeniul deosebit de sensibil al protecției mediului, activitatea economică preconizată trebuie să fie precedată de studii și anchete aprofundate și exhaustive, pentru a găsi un echilibru just între interesele concurente ale individului și cele ale societății în ansamblu. În speță, contrar guvernului pârât în cauza *Lopez Ostra*, citată anterior, Guvernul se poate prevala de realizarea unor studii de impact asupra mediului: în primul rând cel realizat în 1993, care evidențiază, printre altele, avantajele de natură ecologică și economică ale proiectului, apoi cele realizate de societatea CAST (a se vedea supra, pct. 62) în 1999, care se refereau la iazurile de decantare și care au concluzionat absența unei poluări atmosferice cu acid cianhidric, și, în sfârșit, cel efectuat în 2001, care a adus dovada inexistenței unei legături de cauzalitate între afecțiunile aparatului respirator (astm, bronșită, pneumonie) și folosirea cianurii de sodiu. Acest din urmă studiu a mai concluzionat și că nu există poluare atmosferică cu cianură de sodiu.

79. Guvernul face trimitere la două cauze pe care inexistența unei legături de cauzalitate între încălcarea pretinsă și atingerea adusă vieții private a reclamantilor le apropie de prezenta speță: cauzele *Asselbourg împotriva Luxemburgului* [(dec.), nr. 29121/95, CEDO 1999-VI] și *Gronus împotriva Poloniei* (nr. 29695/96, 28 mai 2002).

80. În ceea ce privește accesul la informații, Guvernul susține că prezenta speță este mai apropiată de cauza *McGinley și Egan împotriva Regatului Unit* (hotărârea din 9 iunie 1998, *Culegere* 1998-III) decât de cauza *Guerra*, citată anterior, în care reclamantii s-au confruntat cu lipsa căii de atac interne. Similar cauzei *McGinley*, reclamantii din prezenta cauză nu au efectuat demersurile necesare în vederea obținerii informațiilor privind riscurile pe care poluarea din Baia Mare le putea reprezenta pentru sănătatea lor. În temeiul Legii nr. 137/1995, aceștia se puteau adresa, direct sau prin intermediul unor asociații, autorităților administrative sau instanțelor pentru a reclama un prejudiciu direct sau indirect. De asemenea, aceștia se puteau prevala de Legea nr. 544/2001 privind liberul acces la informațiile de interes public.

81. Guvernul afirmă că documentele în baza cărora a fost emisă autorizația de mediu puteau fi consultate la sediul Autorității pentru Protecția Mediului. De asemenea, conform susținerilor acestuia, respectiva documentație putea face obiectul unei acțiuni. În prezent, legislația internă este consolidată de existența a două ordonanțe de urgență (nr. 195/2005 și 152/2005), care răspund cerințelor Convenției internaționale de la Aarhus. În această privință, jurisprudența comunitară este unitară. De asemenea, Guvernul reamintește că reclamantii nu au participat la dezbaterile publice din 24 noiembrie și 3 decembrie 1999, în cadrul cărora aceștia și-ar fi putut exprima orice opinie cu privire la autorizația de mediu a societății *Aurul*. Guvernul invocă și în acest caz existența Legii nr. 544/2001 privind liberul acces la informațiile de interes public.

82. În cadrul ședinței, Guvernul a precizat că cianurile sunt folosite în domeniul minier în aproximativ 90 de state din lume, dintre care trei în Europa: Spania, Finlanda și Suedia. În această privință, Guvernul a făcut trimitere la Directiva 2006/21/CE, care, la art. 13, stabilește valori limită pentru concentrațiile de cianură. Guvernul precizează că reclamantii locuiesc la o distanță de câțiva kilometri de sursa de poluare pretinsă.

Conform acestuia, folosirea cianurilor în industria minieră poate reprezenta un pericol pentru sănătatea oamenilor doar în cazul nerespectării standardelor impuse cu privire la funcționarea diferitelor procedee tehnologice. Expunerea la cianuri este neglijabilă în anumite meserii, iar expunerea populației care locuiește în vecinătatea unor astfel de exploatări este inofensivă.

83. În ceea ce privește boala de care suferă cel de-al doilea reclamant, Guvernul afirmă că diagnosticul de astm datează din 1996, deci dintr-o perioadă cu mult anterioară începerii activității societății *Aurul*. Acesta adaugă că informațiile furnizate de Autoritatea de Sănătate Publică ca urmare a unei anchete efectuate în perioada 2001 - 2005 indică absența cianurii în aer, inclusiv în vecinătatea locuinței reclamantilor.

84. Guvernul susține că nu a fost raportat niciun caz de boală profesională în regiunea orașului Baia Mare și că, în general, bolile cronice au o cauzalitate multifactorială. Prin urmare, acest lucru face aproape imposibilă existența unei legături de cauzalitate între astmul celui de-al doilea reclamant și activitatea uzinei Săsar. În afară de aceasta, persoana în cauză suferă doar de o formă moderată a acestei afecțiuni, iar medicul său curant i-a recomandat în mod formal să renunțe la fumat.

B. Motivarea Curții

a) Principii generale

85. În cauza *Lopez Ostra*, citată anterior, care se referea la poluarea fonică și cu mirosuri provenită de la o stație de epurare, Curtea a considerat că „atingeri grave aduse mediului [puteau] afecta confortul unei persoane și o puteau priva de folosința domiciliului său astfel încât să îi afecteze viața privată și de familie, fără a pune însă în mare pericol sănătatea persoanei în cauză” (pct. 51). În cauza *Guerra*, citată anterior, aceasta a concluzionat că „incidența directă a emisiilor de substanțe nocive asupra dreptului reclamantilor la respectarea vieții private și de familie a acestora permite să se concluzioneze că art. 8 este aplicabil” (pct. 60). În cauza *Surugiu împotriva României* (nr. 48995/99, 20 aprilie 2004), care se referea la diverse acte, printre care intrarea unor terți în curtea casei reclamantului și descărcarea de către aceste persoane a mai multor căruțe de gunoi de grajd în fața ușii și sub ferestrele casei, Curtea a considerat că aceste acte reprezentau imixțiuni repetate în exercițiul dreptului reclamantului la respectarea domiciliului și a concluzionat că este aplicabil art. 8 din convenție.

86. În cazul în care o persoană este afectată în mod direct și grav de zgomot sau de alte forme de poluare, se poate ridica o problemă în temeiul art. 8. Astfel, în cauza *Powell și Rayner împotriva Regatului Unit* (hotărârea din 21 februarie 1990, seria A nr. 172, p. 18, pct. 40), în care reclamantii se plâng de noxele sonore generate de zborurile aeronavelor în timpul zilei, Curtea a considerat că art. 8 este aplicabil, deoarece „zgomotul avioanelor de pe aeroportul Heathrow a dus la o scădere a calității vieții private și a confortului locuinței reclamantilor”. Într-o cauză care se referea la o problemă de poluare acustică (*Moreno Gómez împotriva Spaniei*, nr. 4143/02, CEDO 2004-X),

Curtea a considerat din nou că noxele denunțate aveau efecte atât asupra vieții private, cât și asupra domiciliului reclamantei.

87. Prin urmare, art. 8 se poate aplica în cauzele privind mediul, fie că poluarea este cauzată direct de stat, fie că răspunderea acestuia din urmă rezultă din absența unei reglementări adecvate a activității sectorului privat. Dacă art. 8 are în principal ca obiect protejarea individului împotriva imixtiunilor arbitrare ale autorităților publice, acesta nu se limitează doar la a obliga statul să nu intervină: acestui angajament, mai degrabă negativ, i se pot adăuga obligații pozitive inerente unei respectări efective a vieții private sau de familie (hotărârea *Airey împotriva Irlandei* din 9 octombrie 1979, seria A nr. 32, p. 17, pct. 32). Fie că abordăm cauza din perspectiva unei obligații pozitive impuse statului care constă în adoptarea unor măsuri rezonabile și adecvate pentru protejarea drepturilor pe care reclamantul le au în temeiul art. 8 § 1, fie că o abordăm din perspectiva unei imixțiuni a unei autorități publice care trebuie justificată în temeiul paragrafului 2, principiile aplicabile sunt destul de asemănătoare.

88. Obligația pozitivă de a lua toate măsurile rezonabile și adecvate pentru protejarea drepturilor pe care reclamantul le au în temeiul art. 8 § 1 presupune, în primul rând, obligația principală a statelor de a crea un cadru legislativ și administrativ care să aibă drept obiectiv prevenirea eficace a daunelor asupra mediului și asupra sănătății umane (*Budayeva împotriva Rusiei*, nr. 15339/02, 21166/02, 20058/02, 11673/02 și 15343/02, pct. 129-132, 20 martie 2008). În cazul în care un stat trebuie să soluționeze problemele complexe ale politicii de mediu și economice, în special atunci când este vorba de activități periculoase, trebuie, de asemenea, să se rezerve un loc deosebit unei legislații adaptate la particularitățile activității în cauză, în special la nivelul riscului care poate rezulta. Această obligație trebuie să determine autorizarea, punerea în funcțiune, exploatarea, securitatea și controlul activității în cauză, precum și să impună oricărei persoane interesate de aceasta adoptarea unor măsuri de ordin practic care să asigure protecția efectivă a cetățenilor a căror viață riscă să fie expusă la pericolele inerente domeniului în cauză [*Oneryildiz împotriva Turciei*, (GC), nr. 48939/99, pct. 90, CEDO 2004-XII]. Este necesar, de asemenea, să se sublinieze că procesul decizional trebuie să presupună în primul rând realizarea unor anchete și a unor studii corespunzătoare, astfel încât să se prevină și să se evalueze anticipat efectele activităților care pot aduce atingere mediului și drepturilor persoanelor și să se permită astfel stabilirea unui echilibru just între diversele interese concurente implicate (*Hatton și alții*, citată anterior, pct. 128). Importanța accesului publicului la concluziile acestor studii, precum și la informațiile care permit evaluarea pericolului la care este expus, nu poate fi pusă la îndoială (a se vedea, *mutatis mutandis*, *Guerra*, citată anterior, pct. 60 și *McGinley și Egan*, citată anterior, pct. 97). În cele din urmă, persoanele în cauză trebuie, de asemenea, să poată formula, în fața instanțelor, o acțiune împotriva oricărei decizii, oricărui act sau oricărei omisiuni, în cazul în care consideră că interesele sau observațiile lor nu au fost luate în considerare suficient în cadrul procesului decizional (a se vedea *Hatton*, citată anterior, pct. 128, și *Taşkin*, citată anterior, pct. 118-119).

b) Cu privire la aplicabilitatea art. 8 în speță

89. Curtea constată faptul că persoanele în cauză își aveau domiciliul, la momentul faptelor, în orașul Baia Mare, într-un cartier de locuințe situat la aproximativ 100 m de uzina de extracție și de iazul Săsar (a se vedea supra, pct. 7), elemente ale exploatării miniere a societății *Aurul*, care folosea o tehnologie de extragere a aurului și argintului ce presupunea extracția prin dizolvare cu cianură de sodiu (a se vedea supra, pct. 11).

90. Curtea observă că, astfel cum a fost precizat de către Guvern, un studiu de impact asupra mediului, realizat în 1993, prezenta viitoarea activitate a societății *Aurul* ca fiind avantajoasă în ansamblu. Curtea constată că, pe baza acestui studiu, autoritățile administrative au emis o autorizație de mediu în favoarea societății în cauză (a se vedea supra, pct. 13).

91. Examinând concluziile acestui studiu preliminar, Curtea constată că autorii acestuia, medici, ingineri, biologi, au semnalat faptul că activitatea în cauză nu era lipsită de riscuri pentru mediu și pentru sănătatea umană (a se vedea, în special, supra pct. 15 - 18). De asemenea, aceasta constată că, în 2001, adică la opt ani de la realizarea acestui prim studiu, alți specialiști au tras un semnal de alarmă referitor la depășirea pragurilor de poluare admise în regiunea în cauză (a se vedea supra, pct. 55, 57 și 58).

92. Curtea ia în considerare, de asemenea, accidentul ecologic din ianuarie 2000, ale cărui consecințe nocive pentru mediu sunt descrise pe larg în raportul Task Force (realizat la inițiativa Uniunii Europene), precum și în raportul Organizației Națiunilor Unite (a se vedea supra, pct. 25-32). Studiul realizat în 2001 întărește argumentul unei poluări care depășește limitele admise în vecinătatea exploatării uzinei Săsar (a se vedea supra, pct. 55). În plus, Curtea observă că este de necontestat faptul că la originea acestui accident este societatea *Aurul*, printre ai cărei acționari se numără statul român (a se vedea supra, pct. 8).

93. Curtea observă că, spre deosebire de alte cauze similare, în care reclamanții se bazează pe hotărâri judecătorești care recunosc activitățile în curs de desfășurare ca fiind periculoase pentru mediu și pentru sănătatea populației (*Taşkin și alții*, citată anterior, pct. 112), pe decizii administrative care declară aceste activități incompatibile cu standardele de mediu (*Giacomelli*, citată anterior, pct. 38 și 41) sau pe rapoarte accesibile publicului care indică un anumit grad de poluare pentru o anumită activitate (*Fadeyeva*, citată anterior, pct. 31-32), aceasta întâmpină dificultăți în speță, ca urmare a lipsei oricărei decizii interne sau a oricărui alt document oficial care să precizeze în mod suficient de clar gravitatea pericolului pe care activitatea societății *Aurul* o reprezintă pentru sănătatea umană și pentru mediu.

94. În această privință, Curtea reamintește, astfel cum a făcut deja în decizia privind admisibilitatea din 5 iulie 2007, că primul reclamant a încercat de mai multe ori, fără succes, să utilizeze căile de atac interne disponibile (a se vedea decizia privind admisibilitatea, 5 iulie 2007).

95. Curtea observă că, cel puțin pe parcursul unei anumite perioade de timp, după accidentul ecologic din ianuarie 2000, diferite elemente poluante (cianuri, plumb, zinc, cadmiu) care depășeau standardele interne și internaționale admise au fost prezente în mediul înconjurător, în special în vecinătatea locuinței reclamanzilor. Această situație este confirmată de concluziile rapoartelor oficiale redactate după accident de Organizația Națiunilor Unite (UNEP/OCHA), de Uniunea Europeană (Task Force) și de Ministerul Mediului din România (a se vedea supra, pct. 26, 28 și 63).

96. Curtea nu găsește niciun motiv pentru a pune la îndoială sinceritatea observațiilor formulate de reclamant în această privință. Desigur, astfel cum rezultă din prima analiză a situației *de facto*, aceștia nu au reușit să obțină din partea autorităților interne niciun document oficial care să ateste că activitatea societății *Aurul* reprezenta un pericol pentru sănătatea acestora (a se vedea supra, pct. 35-53). Cu toate acestea, existența unui pericol de poluare cu substanțe chimice periculoase pentru sănătatea oamenilor poate fi identificată fără niciun dubiu din studiile de impact asupra mediului depuse la dosar de către guvernul pârât după comunicarea cererii.

97. În aceste condiții, ținând seama de constatările rapoartelor oficiale și de cele ale studiilor de mediu menționate anterior, Curtea concluzionează că poluarea generată de activitatea uzinei Săsar putea să cauzeze o deteriorare a calității vieții riveranilor și, în special, să afecteze confortul reclamanzilor și să îi priveze pe aceștia de folosința domiciliului lor, astfel încât să le afecteze viața privată și de familie. Prin urmare, art. 8 este aplicabil (a se vedea, *mutatis mutandis*, *Lopez Ostra*, citată anterior, pct. 50, 52).

c) Cu privire la încălcarea art. 8 din convenție

98. Curtea reamintește că, în speță, reclamantii se plâng în esență nu de un act, ci de o lipsă de acțiune din partea statului. Aceștia denunță nerealizarea de către autoritățile naționale a unor anchete și studii corespunzătoare care ar fi permis evaluarea anticipată și prevenirea efectelor activității societății *Aurul* de natură să aducă atingere mediului și drepturilor acestora. Reclamantii pretind că nu dispuneau de nicio posibilitate de a ataca în mod efectiv decizia de autorizare a activității în cauză și desfășurarea acesteia. În cele din urmă, al doilea reclamant afirmă că starea sănătății sale s-a agravat din cauza poluării generate de activitatea în cauză.

99. În primul rând, Curtea constată că statul pârât a autorizat funcționarea societății *Aurul*, al cărei acționar era și care avea ca principal obiectiv exploatarea minereurilor prezente, de mai mulți ani, în iazurile de decantare situate în vecinătatea orașului Baia Mare.

100. În continuare, Curtea observă că această societate se afla la originea accidentului ecologic din ianuarie 2000, care a fost descris pe larg de mijloacele de informare în masă internaționale și care a făcut obiectul unui raport al Uniunii Europene și al unui alt raport al Organizației Națiunilor Unite. După acest accident, primul reclamant a început să facă demersurile necesare pentru a se informa cu privire la pericolul pe care îl reprezenta activitatea în cauză pentru viața sa și cea a fiului său, al doilea reclamant, care suferă de astm (a se vedea supra, pct. 35 și 42).

101. În cadrul principiilor enunțate mai sus și ținând seama de specificitatea cauzei, Curtea consideră că trebuie să stabilească dacă procesul decizional care a dus la acordarea unei autorizații de mediu societății *Aurul* s-a bazat pe studii și anchete care să îi permită evaluarea anticipată a riscurilor eventuale ale respectivei activități și dacă concluziile studiilor efectuate au fost făcute publice. De asemenea, Curtea va analiza dacă, în contextul ulterior producerii accidentului din ianuarie 2000, autoritățile naționale au informat populația orașului Baia Mare, printre care se numără și reclamantul, despre eventualele riscuri și consecințe ale acestui accident pentru sănătatea oamenilor și pentru mediu. În același context, este necesar să se analizeze, de asemenea, dacă autoritățile naționale au informat populația despre măsurile de prevenire a unui viitor accident similar celui din ianuarie 2000. În cele din urmă, Curtea va examina dacă autoritățile naționale au informat populația orașului Baia Mare despre măsurile menite să atenueze riscurile pentru sănătatea umană și pentru mediu, în cazul repetării unui astfel de eveniment.

102. Înainte de a efectua această analiză, Curtea consideră necesar să analizeze dacă există indicii care să permită concluzia conform căreia afecțiunea de care suferă cel de-al doilea reclamant a putut fi agravată de activitatea societății *Aurul*, care folosește o tehnologie de extracție prin dizolvare a minereurilor cu cianură de sodiu în vecinătatea locuinței acestuia.

103. În primul rând, Curtea nu găsește niciun motiv pentru a pune la îndoială realitatea afecțiunii de care suferă cel de-al doilea reclamant, care a fost diagnosticată, pentru prima dată, în 1996, adică înainte de punerea în funcțiune a societății *Aurul*. Această afecțiune este atestată de certificate medicale. În al doilea rând, nu poate fi contestat faptul că cianura de sodiu este o substanță toxică care poate, în anumite condiții, să pună în pericol sănătatea umană (a se vedea supra, pct. 66). În al treilea rând, astfel cum Curtea a constatat (a se vedea supra, pct. 95), este incontestabil că a fost înregistrat un nivel ridicat de poluare în vecinătatea locuinței reclamanților, ca urmare a producerii accidentului ecologic din ianuarie 2000.

104. Curtea a examinat studiile științifice depuse la dosarul cauzei de către reclamanți. În ceea ce privește studiul realizat de OMS în 2004 (a se vedea supra, pct. 67), reține că este dificil, pentru specialiști, să stabilească o legătură cauză–efect în caz de ingerare a cianurii de sodiu. Cel de-al doilea studiu, realizat de Agenția pentru Substanțe Toxice în 2006 (a se vedea supra, pct. 68), adoptă poziția potrivit căreia contactul cu cianura de sodiu poate avea efecte iritante pentru căile respiratorii, precizând că nu există informații disponibile referitoare la doza de cianură pornind de la care se poate vorbi de o incidență asupra afecțiunilor respiratorii (pagina 4 din raport). În cele din urmă, al treilea studiu nu face decât să confirme concluziile primelor două: nu se cunoaște încă doza de cianură de sodiu pornind de la care afecțiunile căilor respiratorii, precum astmul, se pot agrava (a se vedea supra, pct. 68, *in fine*).

105. În absența elementelor de probă în această privință, Curtea se poate eventual baza pe un raționament probabilist, având în vedere că patologiiile moderne se caracterizează prin pluralitatea cauzelor. Acest lucru este posibil în cazul unei incertitudini științifice însoțite de elemente statistice suficiente și convingătoare.

106. Cu toate acestea, Curtea consideră că, în speță, incertitudinea științifică nu este însoțită de asemenea elemente statistice. Documentul întocmit de către un spital din Baia Mare și care atestă o anumită creștere a numărului de afecțiuni ale căilor respiratorii nu este suficient, de unul singur, să creeze o probabilitate cauzală. Prin urmare, Curtea constată că reclamanții nu au reușit să dovedească existența unei legături de cauzalitate suficient de clare între expunerea la anumite doze de cianură de sodiu și agravarea astmului.

107. Cu toate acestea, consideră că, deși nu există o probabilitate cauzală în speță, existența unui risc grav și considerabil pentru sănătatea și pentru confortul reclamanților impunea statului obligația pozitivă de a lua măsuri rezonabile și adecvate care să protejeze drepturile persoanelor în cauză la respectarea vieții lor private și a domiciliului lor, precum și, în termeni mai generali, dreptul de a se bucura de un mediu sănătos și protejat. În speță, această obligație le revenea autorităților, atât înainte de punerea în funcțiune a uzinei Săsar, cât și după accidentul din ianuarie 2000. În această privință, Curtea constată că, în 1992, statul român a solicitat Institutului de Cercetare din cadrul Ministerului Mediului să realizeze un studiu de impact asupra mediului. Șapte ani mai târziu, statul pârât, acționar al societății *Aurul*, a decis autorizarea punerii în funcțiune a acesteia, bazându-se în principal pe concluziile acestui studiu realizat în 1993.

108. Curtea consideră că nu are competența de a substitui propriul punct de vedere celui al autorităților locale în ceea ce privește cea mai bună politică care trebuie adoptată în materie de mediu și industrie: aceasta face referire la ampla marjă de apreciere pe care jurisprudența sa le-o recunoaște statelor în domeniile sociale și tehnice dificile, astfel cum este cel din cauză (*Hatton*, citată anterior, pct. 100-101). Analizând concluziile studiului menționat anterior, Curtea evidențiază că orașul Baia Mare era deja o localitate foarte poluată, ca urmare a unei activități industriale intense, în special în domeniul minier (a se vedea supra, pct. 9 și 10). În plus, Curtea observă că este vorba de o tehnologie nouă, care nu a fost niciodată folosită în România, și ale cărei consecințe asupra mediului nu erau cunoscute. De asemenea, studiul realizat în 1993 amintea proximitatea activității față de zonele locuite din orașul Baia Mare pentru a sublinia riscurile potențiale de poluare fonică și atmosferică. În speță, măsurile preventive impuse erau cele care intrau sub incidența atribuțiilor conferite autorităților și care puteau fi considerate, în mod rezonabil, ca putând atenua riscurile aduse la cunoștința acestora.

109. Curtea reamintește că, în dreptul românesc, dreptul la un mediu sănătos este un principiu care are valoare constituțională. Acest principiu a fost preluat de Legea nr. 137/1995 privind protecția mediului, care era în vigoare la momentul faptelor [a se vedea supra, cap. ÎN FAPT II A lit. a) și b)]. În afară de aceasta, principiul precauției le recomandă statelor să adopte cât mai repede măsuri efective și proporționate pentru prevenirea riscului de prejudicii grave și ireversibile aduse mediului în absența unei certitudini științifice sau tehnice [a se vedea supra, cap. ÎN FAPT II B lit. h)].

110. Curtea constată că niciun element din dosar nu evidențiază faptul că autoritățile române au dezbătut riscurile pe care, conform studiului citat anterior, activitatea

industrială în cauză le reprezenta pentru mediu și pentru sănătatea populației. În ceea ce privește cele opt studii realizate de CAST SA, Curtea nu le poate lua în considerare din cauza incertitudinii privind data realizării lor (a se vedea supra, pct. 62).

111. În afară de aceasta, Curtea observă că, spre deosebire de cauza *Hatton*, citată anterior, unde mai multe studii au condus la concluzia unei incidențe minime a activității în litigiu asupra aspectelor vieții private a reclamantilor, în speță, pericolul pentru mediu și pentru bunăstarea populației era previzibil. În plus, accidentul ecologic din ianuarie 2000 a confirmat argumentul unei contaminări cu metale grele în cazul prăbușirii digurilor iazurilor, contaminare deja evocată de autorii studiului realizat în 1993 (a se vedea supra, pct. 16). Alte două țări (Ungaria și Serbia și Muntenegru) au fost, de asemenea, afectate de acest accident. În ceea ce privește acest ultim aspect, Curtea reamintește, în spiritul principiului 21 din Declarația de la Stockholm și al principiului nr. 14 din Declarația de la Rio, că obligația generală a autorităților este de a descuraja și de a preveni transferurile în alte state de substanțe care provoacă o gravă deteriorare a mediului [a se vedea supra, cap. ÎN FAPT II B lit. b)].

112. De asemenea, Curtea observă că, dincolo de cadrul legislativ național instituit de Legea privind protecția mediului, există norme internaționale specifice, care ar fi putut fi aplicate de către autoritățile române (a se vedea supra, pct. 12). Contrar cauzei *Asselbourg* invocată de guvernul pârât, condițiile de exploatare stabilite în speță de către autoritățile române s-au dovedit insuficiente pentru a preveni o situație cu consecințe grave asupra mediului și asupra confortului populației (cf. *Budayeva*, citată anterior, pct. 149). Curtea concluzionează că autoritățile române nu și-au îndeplinit obligația de a evalua în prealabil și în mod satisfăcător riscurile eventuale ale activității în cauză și de a lua măsurile corespunzătoare care să protejeze dreptul reclamantilor la respectarea vieții lor private și a domiciliului lor, precum și, în termeni mai generali, dreptul de a se bucura de un mediu sănătos și protejat.

113. În cadrul obligațiilor pozitive care decurg din art. 8 din convenție, Curtea ține să sublinieze importanța dreptului publicului la informare, astfel cum a fost consacrat de jurisprudența sa (a se vedea, *mutatis mutandis*, *Taşkin*, citată anterior, pct. 119, și *Giacomelli*, citată anterior, pct. 83). Se reamintește că nu există îndoieli cu privire la importanța accesului publicului la concluziile studiilor de mediu preliminar, precum și la informațiile care permit evaluarea pericolului la care acesta este expus (a se vedea, *mutatis mutandis*, *Guerra*, citată anterior, p. 223, pct. 60, și *McGinley și Egan*, citată anterior, pct. 97).

114. În această privință, astfel cum subliniază guvernul pârât, Curtea constată că, la 24 noiembrie și 3 decembrie 1999, a avut loc o dezbatere publică. În afară de chestiunea autenticității copiilor celor două procese-verbale anexate de Guvern la observațiile sale suplimentare, Curtea evidențiază că nu le-a fost prezentat niciun studiu de impact asupra mediului participanților la aceste două dezbateri. În plus, rezultă din conținutul procesului-verbal întocmit la 24 noiembrie 1999 că participanții care au solicitat precizări cu privire la pericolul pe care îl putea reprezenta funcționarea tehnologiei în cauză nu au obținut niciun răspuns (a se vedea supra, pct. 23). De asemenea, nu s-a răspuns nici întrebărilor adresate de participanții la dezbaterile organizată la 3 noiembrie 1999 (a se vedea supra, pct. 24).

115. Curtea observă că, în conformitate cu procedura de reglementare a activităților economice și sociale care au un impact asupra mediului, elaborată în conformitate cu Legea nr. 137/1995 privind protecția mediului, în vigoare la momentul faptelor, autoritățile naționale aveau obligația ca, în cadrul unei dezbateri publice, să informeze persoanele interesate cu privire la impactul pe care activitatea industrială îl poate avea asupra mediului [a se vedea supra, cap. ÎN FAPT II A lit. c) par. 3]. În plus, raportul privind impactul asupra mediului trebuia făcut public cu ocazia acestei dezbateri [a se vedea supra, cap. ÎN FAPT II A lit. c) par. 3]. Curtea subliniază, în special, că autoritățile naționale nu au făcut publice concluziile studiului preliminar, realizat în 1993, care a stat la baza autorizației de mediu a societății *Aurul* (a se vedea, *mutatis mutandis*, *Guerra*, citată anterior, pct. 60).

116. Contrar cauzelor *Hatton și alții*, citată anterior (pct. 120), și *Taşkin și alții*, citată anterior (pct. 120), participanții la dezbateră menționată nu au avut acces la concluziile studiului care a stat la baza acordării autorizației de mediu a societății și nicio altă informație oficială privind acest subiect nu le-a fost prezentată. Din documentele depuse la dosar de către Guvern, rezultă că nu au fost respectate în speță dispozițiile interne în materie de dezbateri publice. O situație similară a fost sancționată în cauza *Guerra*, citată anterior (pct. 60). Ținând seama de această constatare, argumentul Guvernului privind neparticiparea reclamanților nu poate fi admis (a se vedea, *a contrario*, *McGinley și Egan*, citată anterior, pct. 102).

117. În ceea ce privește Legea nr. 544/2001 privind liberul acces la informațiile de interes public, Curtea constată că acest text a intrat în vigoare la 22 octombrie 2001 și că dispozițiile sale de aplicare au fost publicate la 8 martie 2002, în timp ce demersurile inițiate de către primul reclamant au început în 2000, ca urmare a producerii accidentului. În această privință, Curtea reamintește, astfel cum a făcut deja în decizia sa privind admisibilitatea din 5 iulie 2007, că unui reclamant care a folosit o cale de atac, în aparență efectivă și suficientă, nu i se poate reproșa faptul că nu a încercat să folosească alte căi de atac care erau disponibile, dar care nu prezentau mai multe șanse de succes (a se vedea, *mutatis mutandis*, hotărârile *A. împotriva Franței* din 23 noiembrie 1993, seria A nr. 277-B, p. 48, pct. 32, și *De Moor împotriva Belgiei* din 23 iunie 1994, seria A nr. 292-A, p. 16-17, pct. 50).

118. La nivel internațional, Curtea reamintește că accesul la informație, participarea publicului la luarea deciziei și accesul la justiție în probleme de mediu sunt consacrate de Convenția de la Aarhus din 25 iunie 1998, ratificată de România la 22 mai 2000 [a se vedea supra, cap. ÎN FAPT II B lit. c)]. În același sens, Rezoluția nr. 1430/2005 a Adunării Parlamentare a Consiliului Europei privind riscurile industriale consolidează, printre altele, obligația statelor de a îmbunătăți difuzarea informațiilor în acest domeniu [a se vedea supra, cap. ÎN FAPT II B lit. e)].

119. În ceea ce privește posibilitatea pentru reclamanți de a contesta în fața instanțelor rezultatele studiilor efectuate în speță și de a avea acces la documentele relevante, Curtea consideră că această chestiune este strâns legată de concluziile precedente, privind participarea populației care locuiește în vecinătatea exploatarea uzinei Săsar la luarea deciziei (a se vedea supra, pct. 115).

120. În ceea ce privește urmările accidentului din ianuarie 2000, Curtea constată că din elementele dosarului reiese că activitatea industrială în cauză nu a fost oprită de către autorități, care au continuat să folosească aceeași tehnologie (a se vedea supra, pct. 8, *in fine*). În acest sens, Curtea reamintește importanța principiului precauției (consacrat pentru prima dată de Declarația de la Rio), principiu care „se aplică în vederea asigurării unui nivel ridicat de protecție a sănătății, a securității consumatorilor și a mediului, în cadrul activităților Comunității”.

121. Curtea observă că obligațiile pozitive inerente de a respecta efectiv viața privată sau de familie impuse autorităților naționale se aplicau, de asemenea și chiar *a fortiori*, perioadei ulterioare accidentului din ianuarie 2000.

122. Având în vedere consecințele accidentului ecologic asupra sănătății și asupra mediului, astfel cum au fost constatate de studiile și rapoartele internaționale, Curtea consideră că populația orașului Baia Mare, din care fac parte și reclamanții, a trebuit să trăiască într-o stare de angoasă și de incertitudine accentuate de pasivitatea autorităților naționale, care aveau obligația să ofere informații suficiente și detaliate cu privire la consecințele trecute, prezente și viitoare ale accidentului ecologic asupra sănătății lor și asupra mediului și cu privire la măsurile de prevenire și recomandările adresate populațiilor care ar putea fi afectate în viitor de evenimente similare. La acestea se adaugă și teama generată de continuarea desfășurării activității și de posibilitatea repetării, în viitor, a aceluiași accident.

123. Curtea constată că primul reclamant a efectuat, fără succes, numeroase demersuri de natură administrativă și penală pentru a cunoaște riscurile potențiale ca urmare a accidentului ecologic din ianuarie 2000, la care erau expuși el și familia sa, și pentru ca cei răspunzători de acest incident să fie sancționați (a se vedea supra, pct. 35-53).

124. În același context ulterior accidentului din ianuarie 2000, după analizarea elementelor aflate la dosar, Curtea are convingerea că autoritățile naționale nu și-au îndeplinit obligația de a informa populația orașului Baia Mare, și în special pe reclamanți. Aceștia din urmă se află în imposibilitatea de a cunoaște eventualele măsuri de prevenire a unui accident similar sau măsurile care se impun în cazul repetării unui asemenea accident. Acest argument este susținut și de Comunicarea Comisiei Europene privind securitatea activităților miniere [a se vedea supra, cap. ÎN FAPT II B lit. g)].

125. Prin urmare, Curtea constată că statul pârât nu și-a îndeplinit obligația de a garanta dreptul reclamanților la respectarea vieții lor private și de familie, în sensul art. 8 din convenție.

II. CU PRIVIRE LA APLICAREA ART. 41 DIN CONVENȚIE

126. Art. 41 din convenție prevede:

„Dacă Curtea declară că a avut loc o încălcare a Convenției sau a protocoalelor sale și dacă dreptul intern al înaltei părți contractante nu permite decât o înlăturare incompletă a consecințelor acestei încălcări, Curtea acordă părții lezate, dacă este cazul, o reparație echitabilă.”

A. Prejudiciu

127. Cel de-al doilea reclamant solicită suma de 146 789 euro („EUR”) pentru prejudiciul material suferit ca urmare a deteriorării stării sale de sănătate rezultate din activitatea societății *Aurul*. În sprijinul acestei cereri, el prezintă o evidență detaliată a cheltuielilor generate de tratamentul pentru astm. În stabilirea prejudiciului suferit de el, acesta solicită Curții să țină seama de necesitatea continuării acestui tratament și pe viitor, cauză a unui prejudiciu viitor, din punctul său de vedere. Invocă, în această privință, cauza *Mikheyev împotriva Rusiei* (nr. 77617/01, pct. 159-161, 26 ianuarie 2006).

128. De asemenea, reclamanții solicită 50 000 EUR pentru prejudiciul moral datorat punerii în funcțiune, în vecinătatea domiciliului lor, a unei exploatare industriale periculoase pentru viața oamenilor. Aceștia consideră că autorizația de punere în funcțiune a acestei exploatare constituie o neîndeplinire a obligației autorităților naționale de a lua măsurile corespunzătoare pentru protejarea dreptului acestora la respectarea vieții private. De asemenea, aceștia invocă nerespectarea garanțiilor procesuale în ceea ce privește procesul decizional care a dus la acordarea autorizației menționate anterior (lipsa unor studii de impact corespunzătoare care le-ar fi putut permite să evalueze pericolul eventual reprezentat de activitatea în cauză, lipsa accesului publicului la informațiile oficiale cu privire la acest aspect, lipsa unor acțiuni efective împotriva deciziilor privind desfășurarea activității). Ei afirmă că aceste carențe le-au cauzat suferințe psihice, angoasă și un sentiment de nedreptate. În acest sens, invocă hotărârile *Lopez Ostra* și *Guerra*, citate anterior.

129. În ceea ce privește cererea celui de-al doilea reclamant referitoare la prejudiciul material, Guvernul solicită Curții să respingă această pretenție. În primul rând, acesta consideră că prezenta speță diferă de cauza *Mikheyev*, citată anterior, în măsura în care aceasta din urmă se referă la o încălcare a art. 3 din convenție, în urma căreia reclamantul și-a pierdut capacitatea de muncă. În speță, cel de-al doilea reclamant nu a reușit să dovedească pierderea capacității sale de muncă. În plus, nu există nicio legătură de cauzalitate între agravarea stării sale de sănătate și încălcarea pretinsă.

130. În ceea ce privește cererea unei despăgubiri pentru prejudiciul moral suferit, Guvernul consideră că pretenția reclamanților este excesivă și insistă asupra lipsei unei legături de cauzalitate între pretențiile încălcări și prejudiciul moral pretins de către persoanele în cauză. În ceea ce privește suma solicitată cu acest titlu, Guvernul invocă o serie de cauze similare, în care Curtea a decis acordarea unor sume net inferioare celor solicitate de către reclamanți [3 000 EUR în cauza *Lemke împotriva Turciei* (nr. 17381/02, pct. 62, 5 iunie 2007), 12 000 EUR în cauza *Giacomelli*, citată anterior (pct. 104), 3 000 EUR în cauza *Ockan împotriva Turciei* (nr. 46771/99, pct. 62, 28 martie 2006) și 3 000 EUR în cauza *Taşkin*, citată anterior]. În cele din urmă, Guvernul consideră că simpla constatare a unei încălcări poate constitui în sine o reparație echitabilă în temeiul art. 41 din convenție.

131. În ceea ce privește prejudiciul material pretins de cel de-al doilea reclamant, Curtea este de aceeași opinie ca și Guvernul, conform căruia nu există nicio legătură de cauzalitate între încălcarea convenției și prejudiciul pretins (a se vedea supra, pct. 106).

132. În schimb, în ceea ce privește prejudiciul moral pretins de reclamanți, Curtea reamintește că a stabilit încălcarea art. 8. Cu toate acestea, având în vedere circumstanțele cauzei, aceasta hotărăște să nu acorde nimic cu titlu de prejudiciu moral.

B. Cheltuieli de procedură

133. Reclamanții solicită rambursarea unei sume de 7 916 EUR, repartizată după cum urmează: 7 616 EUR pentru onorariul avocatului acestora (sumă care trebuie plătită direct acestuia) și 300 EUR pentru cheltuieli diverse (poștă, telefon, corespondență electronică, papetărie). În sprijinul cererii lor, aceștia prezintă o copie a unei facturi detaliate pentru onorariu, precum și un contract de asistență juridică. În schimb, aceștia nu solicită rambursarea onorariilor de reprezentare și asistență pentru avocații societății *Latham & Watkins*, cu excepția celor cauzate de ședința din 23 octombrie 2007, care sunt incluse în suma totală de 7 616 EUR. În ceea ce privește suma de 300 EUR solicitată pentru cheltuieli diverse, reclamanții nu prezintă niciun document justificativ. Aceștia invocă jurisprudența rezultată din cauzele *Iosub Caras împotriva României* (nr. 7198/04, pct. 65, 27 iulie 2006) și *Buzescu împotriva României* (nr. 61302/00, pct. 116, 25 mai 2005), conform căreia cheltuielile nejustificate pot fi totuși rambursate în cazul în care corespund unei necesități și în cazul în care valoarea acestora este rezonabilă.

134. Guvernul consideră că solicitarea reclamanților privind rambursarea cheltuielilor de procedură nu poate fi considerată „rezonabilă” în sensul jurisprudenței Curții. Acesta constată faptul că avocatul reclamanților a intervenit doar după comunicarea cererii, precum în cauza *Karov împotriva Bulgariei* (nr. 45964/99, pct. 104, 16 noiembrie 2006). Guvernul consideră, de asemenea, că suma solicitată cu acest titlu este excesivă, având în vedere sumele acordate de Curte în cauze similare: 4 500 EUR în cauza *Moreno Gomez împotriva Spaniei* (nr. 4143/02, pct. 70, 16 noiembrie 2004), 3 598 EUR în cauza *Giacomelli*, citată anterior (pct. 108), 5 000 EUR (pentru reprezentarea a 311 reclamanți) în cauza *Ockan*, citată anterior (pct. 65), și 6 500 EUR (pentru cei trei avocați ruși) și 5 540 lire sterline (pentru cei doi avocați englezi) în cauza *Fadeyeva*, citată anterior (pct. 150).

135. În conformitate cu jurisprudența constantă a Curții, cheltuielile de procedură efectuate de reclamant pot fi rambursate doar în măsura în care se stabilește realitatea, necesitatea și caracterul rezonabil al cuantumului lor (a se vedea, printre multe altele, *Belziuk împotriva Poloniei*, hotărârea din 25 martie 1998, *Recueil* 1998-II, p. 573, pct. 49, și *Sardinas Albo împotriva Italiei*, nr. 56271/00, pct. 110, 17 februarie 2005).

136. În speță, Curtea observă volumul considerabil al documentelor depuse la dosarul cauzei (peste 2000 de pagini) și consideră că, chiar dacă avocatul reclamanților a intervenit doar după comunicarea cererii, activitatea acestuia a fost importantă. Ca și în cauza

Buzescu, citată anterior, Curtea constată că Guvernul nu a reușit să demonstreze lipsa necesității cheltuielilor efectuate și caracterul derezonabil al facturii detaliate pentru onorariu, prezentate de reclamanți. Luând în considerare toate elementele aflate în posesia sa și complexitatea cauzei, Curtea, pronunțându-se în echitate, consideră rezonabilă suma de 7 916 EUR, din care este necesar să se deducă suma de 1 650 EUR acordată de Consiliul Europei cu titlu de asistență judiciară. În consecință, aceasta le acordă reclamanților suma de 6 266 EUR, care trebuie plătită, în conformitate cu autorizațiile prezentate de reclamanți, în contul bancar al consilierului acestora, Diana Olivia Hatneanu.

C. Dobânzi moratorii

137. Curtea consideră necesar ca rata dobânzilor moratorii să se întemeieze pe rata dobânzii facilității de împrumut marginal practică de Banca Centrală Europeană, majorată cu trei puncte procentuale.

PENTRU ACESTE MOTIVE, CURTEA

1. Hotărăște, în unanimitate, că a fost încălcat art. 8 din convenție;

2. Hotărăște, în unanimitate,

a) că statul pârât trebuie să plătească împreună reclamanților, în termen de trei luni de la data rămânerii definitive a prezentei hotărâri, în conformitate cu art. 44 § 2 din convenție, suma de 6 266 EUR (șase mii două sute șazeci și șase euro), plus orice sumă ce poate fi datorată cu titlu de impozit de către aceștia, pentru cheltuieli, care trebuie convertită în moneda națională a statului pârât la rata de schimb aplicabilă la data plății;

b) că, de la expirarea termenului menționat și până la efectuarea plății, aceste sume trebuie majorate cu o dobândă simplă, la o rată egală cu rata dobânzii facilității de împrumut marginal practică de Banca Centrală Europeană, aplicabilă pe parcursul acestei perioade și majorată cu trei puncte procentuale;

3. Respinge, cu cinci voturi la două, cererea de acordare a unei reparații echitabile pentru celelalte capete de cerere.

Redactată în limba franceză, apoi comunicată în scris, la 27 ianuarie 2009, în temeiul art. 77 § 2 și 3 din regulament.

Stanley Naismith
Grefier

Boštjan M. Zupančič
Președinte

În conformitate cu art. 45 § 2 din convenție și cu art. 74 § 2 din regulament, se anexează la prezenta hotărâre un rezumat al opiniei parțial separate a judecătorului Zupančič, la care s-a raliat judecătorul Gyulumyan.

OPINIA PARȚIAL SEPARATĂ A JUDECĂTORULUI ZUPANČIČ LA CARE S-A RALIAT
JUDECĂTORUL GYULUMYAN

Sunt de acord cu majoritatea, care susține că a existat o încălcare de procedură a art. 8 din convenție. Cu toate acestea, nu sunt de acord cu constatarea de la pct. 106 din hotărâre, conform căruia cel de-al doilea reclamant nu a reușit să demonstreze „*legătura de cauzalitate*” dintre expunerea la anumite doze de cianură de sodiu și agravarea afecțiunii sale.

În primul rând, este necesar să se constate că demersul probabilist adoptat de Curte la pct. 105 din hotărâre [„(...) *specific în contextul afecțiunilor moderne care au* (precum afecțiunea celui de-al doilea reclamant) *o pluralitate de cauze*] este înlocuit, fără nicio explicație, de demersul cauzal clasic (care nu stăpânește noțiunea de incertitudine).

Anumiți sociologi au subliniat că „mania legăturii cauzale” este „o caracteristică puternică a mentalității primitive mistice și prelogice”, deosebit de activă în vrăjitorie (descrisă ca o teorie a cauzelor) și care se opune mentalității „civilizate”, mult mai calmă pentru a analiza cauzalitatea într-un cadru probabilist (*P. Peretti-Watel, Sociologie du risque, Paris, A. Colin, 2000*).

În ceea ce privește efectele probabilității, studiile științifice existente au contestat abordarea conferită de sens, atunci când la originea unui prejudiciu se află mai mulți factori: în timp ce abordarea „de bun sens” propune o „repartizare” între fiecare factor, știința stabilește că acești factori nu se adaugă, ci se multiplică. Se poate vorbi despre o potențializare a efectelor.

Având în vedere că nu există o dovadă clară a unui agent cauzal, abordarea în funcție de individ se dovedește învechită, necorespunzătoare, în cazul patologilor de tipul celor evocate mai sus; nu se poate demonstra cu certitudine că o persoană suferă de o anumită afecțiune pentru că a fost expusă la o sursă toxică, dar se poate stabili că o populație expusă unei asemenea surse toxice va prezenta, în raport cu o altă populație care nu a fost expusă, o creștere statistică semnificativă a unei asemenea afecțiuni sau o agravare a afecțiunii preexistente.

Un exemplu elocvent în acest sens este cel al cancerului de plămâni: nu se poate afirma niciodată cu certitudine motivul pentru care un anumit individ suferă de cancer de plămâni, dar s-a demonstrat științific că 92% din persoanele care suferă de această formă de cancer sunt fumători și/sau foști fumători.

Spre deosebire de prejudiciul rezultat de un accident rutier (ale cărui consecințe pot să apară imediat sau la scurt timp după faptul cauzator de prejudicii și care pot fi imputate fără discuție coliziunii), efectele toxice pot să nu fie imediate și, mai ales, să nu fie vizibile o perioadă îndelungată. Acest tip de efect poate fi imputat unei serii de factori și nu neapărat unei cauze unice. Este bine cunoscut faptul că specificitatea patologiilor moderne constă în absența unei „semnături” a agentului cauzal.

Plătind cu prețul vieții sau al sănătății lor, victimele au trebuit să suporte mult timp prezumția de responsabilitate. În Franța, aceasta este direcția indicată de Chambre sociale a Cour de cassation la 28 februarie 2002 în hotărârile „azbest”, înlocuită în prezent de

jurisprudența celei de-a doua Chambre civile, premisă a unui drept la reparație integrală pentru victimele accidentelor de muncă și bolilor profesionale pe care Cour Supreme l-a identificat chiar în cadrul contractului de muncă.

Instanțele franceze au admis deja existența unei legături, după ce a stabilit existența unei legături statistice și a unui prejudiciu. În hotărârea din 30 aprilie 2004, Cour d'appel de Versailles a admis responsabilitatea unui laborator într-un caz în care victima fusese expusă *in utero* la distilbene și suferea de o tumoare canceroasă a vaginului (CA Versailles, 30 aprilie 2004, D. 2004, IR p. 1502). Aceasta a considerat că, deși era dificil să se recunoască în *distilbene* caracterul unei condiții *sine qua non* în cazul de față, administrarea acestui medicament reprezenta în mod indiscutabil un factor major al afecțiunii, identificat, de altfel, de către experți.

În ceea ce privește necesitatea de a adăuga nesiguranței elementelor statistice, este necesar să se constate că cea mai dificilă sarcină îi revine judecătorului, care trebuie să aprecieze – după consultarea concluziilor epidemiologilor – dacă o creștere de 7% sau de 30% a frecvenței unei afecțiuni sugerează o corelație.

În general (și din nefericire), în cazul „noilor riscuri” (sănătate publică/mediu), repetarea evenimentelor trecute lipsește astfel încât este imposibilă definirea unei frecvențe statistice înaintea unei perioade destul de îndelungate.

În speță, astfel cum a constatat Curtea „*nu există suficiente informații pentru a stabili un raport cauză-efect în cazurile de intoxicare cronică cu cianură de sodiu*” (pct. 67). Riscul pentru sănătatea umană există; conform studiilor științifice „*expunerea la cianuri provoacă, printre altele, dificultăți respiratorii*” (pct. 68). În plus, aceleași studii științifice citate de Curte evidențiază incertitudinea cu privire la „*raportul cauză-efect în cazurile de intoxicare cronică cu cianură de sodiu*” (pct. 67 și 68 *in fine*). Astfel, ca și în alte cauze (azbest, expunere la riscul nuclear), ne confruntăm cu o categorie deosebită de efecte pe care le putem clasifica drept „toxice”. Industria modernă a utilizat adesea substanțe fără a ține seama sau fără a putea ține seama de efectele acestora asupra sănătății (dioxină, azbest, cadmiu, eteri de glicol, plumb și alte substanțe cancerigene sau mutagene). Cianura de sodiu este o substanță toxică care poate fi absorbită de organism prin inhalare, prin piele și ochi, precum și prin ingerare (pct. 66).

În speță, studiul de impact asupra mediului din 2001, depus la dosar de către guvernul pârât, atestă o creștere a numărului de afecțiuni ale aparatului respirator la copiii din vecinătatea exploatării (a se vedea pct. 58), în special în 1999, anul în care societatea *Aurul* a început să folosească tehnologia în cauză.

Desigur, expunerea la un anumit produs nu reprezintă o condiție suficientă pentru un prejudiciu. Dar o cauză absolut suficientă este aproape de negăsit în realitatea concretă: pentru a-și produce efectele, majoritatea cauzelor presupun prezența altor factori care nu se referă întotdeauna la răspunderea civilă. Prezența unei circumstanțe favorabile combinată cu absența unei cauze care poate fi identificată face, în opinia judecătorului, cauzalitatea suficient de probabilă pentru a putea fi acceptată. Soluția contrară prezintă un dublu inconvenient: primul este că se afirmă, printr-o hotărâre judecătorească, o lipsă de cauzalitate, în timp ce, din punct de vedere științific, există o probabilitate, în sensul

că o concluzie negativă înseamnă ca un judecător să renunțe la folosirea tehnicii, clasice de altfel, a prezumției; cel de-al doilea este că se privează de orice despăgubire victima, care este, în cazul de față, aproape întotdeauna partea cea mai slabă.

Faptul că, în speță, un raport oficial indică o creștere a numărului de afecțiuni ale aparatului respirator în vecinătatea exploatarei (pct. 58) nu este suficient pentru a ne sugera o corelație?

Dovada lipsei caracterului nociv trebuia adusă, în principiu, de stat, fără să li se impună reclamanților o sarcină imposibilă (*probatio diabolica*), mai ales în lipsa unor informații privind efectele nocive ale cianurii de sodiu asupra organismului uman. În plus, Curtea denunță, în speță, lipsa informațiilor din partea autorităților statului. Nu este oare excesiv să se solicite reclamanților să dovedească o cauză absolut suficientă, în special într-un context în care lipsesc informațiile oficiale? Nu este această situație în măsură să genereze o inegalitate a armelor?

Este necesar să se realizeze faptul că, în prezența acestor riscuri invizibile, concepția clasică a legăturii de cauzalitate reprezintă un arhaism; pentru a ne convinge de acest lucru, este suficient să o aplicăm în plan medical (comparație deosebit de adecvată pentru acest gen de riscuri): să pretinzi o certitudine cauzală absolută pentru a lua măsuri de prevenire înseamnă să elimini orice formă de medicină preventivă, în special în cazul bolilor cardiovasculare, deoarece toate acțiunile de prevenire se bazează pe o abordare statistică.

În cele din urmă, aș vrea să fac referire la originea tratamentului formalist al cauzalității. În cadrul sistemului acuzator, trebuie în mod absolut ca vinovăția să îi aparțină uneia dintre părți. Într-un sens foarte real, fetișizarea legăturii de cauzalitate este produsul secundar al nevoii de repartizare a vinovăției, în mod discret, conform modelului alternativei.

Procedura judiciară, în cadrul căreia căutarea adevărului este doar un mijloc de soluționare a conflictului, și nu un scop în sine, tinde să deformeze percepția realității. Altfel spus, abordarea științifică obiectivă nu necesită identificarea părții responsabile; astfel, aceasta își poate permite să rămână mai nuanțată. Limbajele științei și dreptului sunt adesea discordante. Acest lucru este mai evident atunci când experții care iau parte la procedura judiciară, în special în cauzele penale, sfidează interpretările „alb și negru” pe care juriștii și instanțele le așteaptă de la ei.

Respectarea vieții private este o valoare primordială, a cărei apărare, de către instanța europeană, nu poate fi limitată de lipsa unei certitudini absolute, în special în contextul bolilor moderne.

În ceea ce privește art. 41 din convenție, consider că este revoltător că nu s-a acordat reclamanților nicio reparație cu titlu de prejudiciu moral, cu atât mai mult cu cât Guvernul însuși era de acord să le acorde reclamanților o anumită sumă cu acest titlu (pct. 130). Considerată împreună cu eforturile (de natură procedurală) depuse de reclamanți, starea de incertitudine în care au fost lăsate persoanele în cauză de-a lungul anilor reprezintă o suferință morală care merita o reparație în temeiul art. 41 din convenție. De altfel, aceasta este singura cauză de acest tip în care Curtea a decis să nu acorde nicio reparație cu titlu de prejudiciu moral.

CAUZA L.Z. ÎMPOTRIVA ROMÂNIEI

(Cererea nr. 22383/03)

Hotărârea din 3 februarie 2009

Hotărârea devine definitivă în condițiile prevăzute la art. 44 § 2 din convenție. Acesta poate suferi modificări de formă.

În cauza L.Z. împotriva României,

Curtea Europeană a Drepturilor Omului (Secția a treia), reunită într-o cameră compusă din Josep Casadevall, *președinte*, Elisabet Fura-Sandtröm, Corneliu Bîrsan, Alvina Gyulumyan, Egbert Myjer, Ineta Ziemele, Ann Power, *judcători*, și Santiago Quesada, *grefier de secție*,

după ce a deliberat în camera de consiliu, la 13 ianuarie 2009,

pronunță prezenta hotărâre, adoptată la aceeași dată:

PROCEDURA

1. La originea cauzei se află cererea nr. 22383/03 îndreptată împotriva României prin care un resortisant al acestui stat, domnul L.Z. („reclamantul”), a sesizat Curtea la 4 iulie 2003 în temeiul art. 34 din Convenția pentru apărarea drepturilor omului și a libertăților fundamentale („convenția”). Președintele camerei a autorizat nedivulgarea identității reclamantului (art. 47 pct. 3 din regulament).

2. Reclamantul, căruia i s-a acordat beneficiul asistenței judiciare, este reprezentat de Nicoleta Popescu și Diana Olivia Hatneanu, avocate în București. Guvernul român („Guvernul”) este reprezentat de agentul guvernamental, domnul Răzvan-Horațiu Radu, din cadrul Ministerului Afacerilor Externe.

3. Reclamantul susține că i-a fost încălcat dreptul la o anchetă efectivă în urma formulării unei plângeri pentru viol, suferit în timpul detenției.

4. La 3 aprilie 2007, președintele secției a treia a hotărât să comunice Guvernului cererea. Astfel cum prevede art. 29 § 3 din convenție, acesta a hotărât, de asemenea, că admisibilitatea și fondul cauzei vor fi examinate împreună.

ÎN FAPT,

I. CIRCUMSTANȚELE CAUZEI

5. Prin hotărârea din 17 octombrie 2002, Tribunalul Prahova l-a condamnat pe reclamant la șapte ani de închisoare pentru săvârșirea infracțiunii de tâlhărie, reținându-se

în sarcina acestuia că și-a însușit o căruță și un cal. La 10 aprilie 2002, a fost încarcerat la Penitenciarul Ploiești. În urma apelului și recursul reclamantului, prin hotărârile din 2 decembrie 2002 și 25 martie 2003, Curtea de Apel Ploiești și Curtea Supremă de Justiție au confirmat hotărârea pronunțată de prima instanță.

6. În timpul detenției, reclamantul a intrat în greva foamei și a ingerat în mod voluntar o cantitate mare de medicamente. Acesta a fost diagnosticat cu tulburări de personalitate, încadrat în categoria deținuților periculoși și repartizat în celulă cu deținuți care aveau de executat pedepse lungi, dintre care unii pentru omor.

7. La 5 martie 2004, reclamantul a adus la cunoștința autorităților penitenciarului faptul că a fost violat de doi deținuți. În aceeași zi, reclamantul și alți cinci deținuți, printre care se numărau cei doi incriminați de reclamant, au dat declarații scrise privind faptele în cauză. Reclamantul a susținut că violul a avut loc în luna februarie. Ceilalți deținuți au negat faptele.

8. La 6 martie 2004, reclamantul a reintrodus plângerea și a solicitat să fie examinat de un medic legist. Cererea sa a fost respinsă pe motiv că, în lipsa mijloacelor suficiente, acesta nu putea acoperi costurile unui examen medical.

9. La 8 martie 2004, directorul penitenciarului a trimis plângerea la Parchetul de lângă Judecătoria Ploiești. În scrisoarea din 10 martie 2004 adresată Parchetului, reclamantul a reintrodus plângerea și a solicitat o expertiză.

10. La cererea medicului penitenciarului, la 12 martie 2004, reclamantul a fost examinat de un chirurg de la spitalul județean în vederea unui tratament. Acesta din urmă a confirmat existența unei fisuri anale și a menționat că reclamantul susținea că a fost violat în ianuarie 2004. Medicul a recomandat transferul la spitalul penitenciarului, transfer refuzat de către reclamant.

11. În scrisoarea din 5 aprilie 2004, adresată comandantului poliției locale, reclamantul a descris faptele și a solicitat să fie primit de acesta din urmă.

12. La 20 aprilie 2004, un agent de poliție a mers la penitenciar și i-a interogat pe reclamant și pe ceilalți doi deținuți. Aceștia din urmă au negat faptele, în timp ce reclamantul a susținut că a fost violat în ianuarie. Acesta a adăugat că nu a țipat după ajutor de frica represaliilor și că nu a depus plângere imediat deoarece a așteptat întoarcerea din concediu a unui gardian în care avea încredere.

13. La 27 aprilie 2004, reclamantul a fost dus din nou la spitalul județean cu diagnosticul „fisură anală veche”. Acestuia i s-a aplicat un tratament corespunzător.

14. La 1 iunie 2004, Parchetul a pronunțat o rezoluție de neîncepere a urmăririi penale pe motiv că infracțiunile pretinse nu au fost confirmate de documentele de la dosar. În urma contestației reclamantului, la 5 iulie 2004, prim-procurorul parchetului a confirmat neînceperea urmăririi penale, considerând că depunerea plângerii și examenul medical trebuiau să aibă loc imediat după pretinsa agresiune.

II. DREPTUL INTERN RELEVANT

15. Posibilitatea contestării în fața instanței a unei rezoluții de neîncepere a urmăririi penale a fost prevăzută de art. 278¹ C. proc. pen., în urma modificării prin Legea nr. 281 din 24 iunie 2003, intrată în vigoare la 1 ianuarie 2004.

ÎN DREPT,

I. CU PRIVIRE LA PRETINSA ÎNCĂLCARE A ART. 3 DIN CONVENȚIE

16. Reclamantul reclamă absența unei anchete efective privind acuzația de viol, în timp ce era închis la Penitenciarul Ploiești. Acesta invocă art. 3 din convenție, redactat după cum urmează:

„Nimeni nu poate fi supus torturii, nici pedepselor sau tratamentelor inumane ori degradante.”

A. Cu privire la admisibilitate

17. Guvernul invocă neepuizarea căilor de atac interne. Arată că reclamantul putea folosi calea de atac prevăzută de art. 278¹ C. proc. pen., în speță o acțiune în fața instanțelor interne împotriva rezoluției de neîncepere a urmăririi penale din 1 iunie 2004. Guvernul consideră că acțiunea prevăzută de articolul menționat era suficientă, accesibilă și efectivă în sensul art. 35 § 1 din convenție.

18. Conform susținerilor Guvernului, această acțiune asigură posibilitatea examinării rezoluției în litigiu de către o instanță, în baza documentelor de la dosar și a analizării oricărui nou mijloc de probă. El oferă exemple din jurisprudență care, conform acestuia, dovedesc că respectiva cale de atac este eficientă, atât în teorie, cât și în practică. În sfârșit, în ceea ce privește accesibilitatea acestei acțiuni, Guvernul consideră că reclamantul a fost cu siguranță informat cu privire la aceasta, având în vedere faptul că autoritățile penitenciarului aduceau la cunoștința deținuților toate modificările legislative și că reclamantul însuși le-a folosit în 2005, în cadrul unei alte proceduri penale.

19. Reclamantul contestă argumentul Guvernului. Afirmă că era vorba de o nouă cale de atac de care nu avea cunoștință. În această privință, acesta reamintește că rezoluția în litigiu nu indică acest lucru și susține că informarea deținuților cu privire la drepturile lor este doar o iluzie. În ceea ce privește acțiunea introdusă în 2005, acesta subliniază că a fost introdusă la mult timp de la petrecerea faptelor care fac obiectul prezentei cereri și că, în consecință, nu poate dovedi că avea cunoștință de această cale de atac în 2004.

20. Curtea reamintește că, în conformitate cu jurisprudența sa constantă, art. 35 § 1 din convenție le impune reclamantilor epuizarea căilor de atac disponibile în mod normal și suficiente în ordinea juridică internă pentru a le permite obținerea unei reparații pentru încălcările pretinse. Cu toate acestea, subliniază că trebuie să aplice respectiva regulă ținând seama în mod corespunzător de context, cu o anumită flexibilitate și fără

un formalism excesiv. Acest lucru demonstrează faptul că, în general, Curtea trebuie să analizeze în mod realist, nu doar acțiunile prevăzute în teorie în sistemul juridic al părții contractante în cauză, ci și situația personală a reclamantilor [*Selmouni împotriva Franței* (GC), nr. 25803/94, pct. 77, CEDO 1999-V].

21. În speță, Curtea ia act de faptul că noua cale de atac introdusă de art. 278¹ C. proc. pen. a devenit disponibilă la 1 ianuarie 2004, adică cu șase luni înainte de ultima rezoluție de neîncepere a urmăririi penale.

22. În mod similar Guvernului, Curtea consideră că procedura instituită de articolul citat i-a permis reclamantului să conteste rezoluția menționată anterior în fața unei instanțe (a se vedea, *mutatis mutandis*, *Stoica împotriva României*, nr. 42722/02, pct. 107, 4 martie 2008). Cu toate acestea, era necesar ca autoritățile competente să îl informeze pe reclamant de existența acestei noi acțiuni. Or, reclamantul afirmă că acest lucru nu s-a întâmplat, ceea ce documentele de la dosar, prezentate de părți, nu par să contrazică [*mutatis mutandis*, *Dumitru Popescu împotriva României (nr. 1)*, nr. 49234/99, pct. 53, 26 aprilie 2007].

23. Chiar presupunând că reclamantul a fost informat cu privire la posibilitatea de a contesta această rezoluție, Curtea nu este convinsă, având în vedere circumstanțele cauzei, că o acțiune bazată pe dispozițiile indicate de Guvern i-ar fi permis într-adevăr reclamantului să obțină soluționarea pretensei încălcări a convenției.

24. Într-adevăr, dacă este adevărat că instanța competentă era obligată să audieze martorii și să admită noi probe, este adevărat și faptul că trecerea timpului ducea la scăderea posibilității obținerii de elemente de natură medico-legală pentru a stabili originea și cauza fisurii anale menționate pe certificatul din 12 martie 2004 [*mutatis mutandis*, *Dumitru Popescu (nr. 1)*, citată anterior, pct. 56]. Un examen medico-legal efectuat cât mai repede posibil după depunerea plângerii reprezenta în mod incontestabil elementul esențial care ar fi permis stabilirea faptului că reclamantul a fost victima unui viol sau nu. Or, un asemenea examen medico-legal nu a avut loc, în ciuda solicitărilor reclamantului (*a contrario*, *Stoica*, citată anterior, pct. 12 și 13).

25. Având în vedere termenul scurs între depunerea plângerii și respingerea sa definitivă prin rezoluția din 5 iulie 2004, nu este nerezonabil să considerăm că aprecierea din partea instanței în cauză risca să rămână dependentă de ancheta desfășurată inițial de către organele de cercetare penală și, în special, din lipsa unui examen medico-legal realizat în timp util [*mutatis mutandis*, *Dumitru Popescu (nr. 1)*, citată anterior, pct. 56]. Pe de altă parte, chiar presupunând că instanțele naționale au constatat nereguli în desfășurarea anchetei, ceea ce ar putea fi considerate ca o recunoaștere a pretinsului viol, Curtea ia act de faptul că dreptul intern nu prevede nicio formă de reparație.

26. În lumina circumstanțelor deosebite ale speței și fără a contesta principiul eficienței acțiunii introduse de art. 278¹ C. proc. pen., Curtea consideră că, în cazul reclamantului, această acțiune nu poate fi considerată corespunzătoare pentru a-i oferi o reparație pentru pretensele violuri. Prin urmare, excepția preliminară a Guvernului nu poate fi reținută.

B. Cu privire la fond

27. Reclamantul denunță absența unei anchete efective cu privire la plângerea sa pentru viol.

28. Guvernul respinge acest argument. Acesta precizează că declarațiile celor cinci deținuți coincid și neagă faptele și că, în plus, reclamantul și-a schimbat declarațiile cu privire la data preținsei agresiuni. Guvernul adaugă că, în lipsa altor probe, certificatul din 12 martie 2004 nu poate fi suficient pentru a dovedi existența unei agresiuni sexuale, fisura anală putând avea cauze multiple. În sfârșit, Guvernul consideră că un examen medico-legal ar fi fost util doar imediat după pretinsa agresiune, ori reclamantul și-a depus tardiv plângerea.

29. Curtea reamintește că violul pretins de reclamant intră, indiscutabil, în sfera de aplicare a art. 3 din convenție. De asemenea, deschiderea de către autorități a unei anchete oficiale în cazul în care un deținut afirmă în mod credibil că a fost supus la rele tratamente de către alți deținuți este capitală pentru a preveni cea mai mică formă de toleranță împotriva unor acte ilegale sau înțelegeri pentru săvârșirea lor [*mutatis mutandis*, *Pantea împotriva României*, nr. 33343/96, pct. 199, CEDO 2003-VI (fragmente)].

30. Curtea ia act de faptul că, în prezenta cauză, o anchetă a fost inițiată în urma unei plângeri depuse de reclamant la 5 martie 2004. Urmează să fie stabilit caracterul „efectiv” al acesteia.

31. Curtea reamintește că, în prezența unor acuzații credibile conform cărora un reclamant a fost victima unor violențe în perioada detenției, este necesară efectuarea unui examen medical cât mai repede posibil pentru a evita ca urmele violențelor să dispară (*Poltoratski împotriva Ucrainei*, nr. 38812/97, pct. 126, CEDO 2003-V).

32. În speță, Curtea evidențiază că, în ciuda cererilor repetate ale reclamantului de a fi examinat de către un medic legist, autoritățile penitenciarului s-au opus pe motiv că nu dispunea de mijloacele financiare necesare pentru a acoperi costurile examenului medical.

33. Pe de o parte, Curtea este surprinsă de obligarea deținuților de a suporta costurile examenului medical ca un act prealabil acestui examen și, pe de altă parte, de întârzierea cu care au reacționat autoritățile penitenciarului, având în vedere că reclamantul nu a fost prezentat unui medic decât la o săptămână de la depunerea plângerii.

34. În plus, Curtea constată că vizitele medicale din 12 martie și 27 aprilie 2004 nu par să fi avut loc în cadrul anchetei inițiate în urma plângerii pentru săvârșirea infracțiunii de viol. Într-adevăr, rezultă din documentele medicale eliberate cu aceste ocazii că cele două consultări s-au limitat la prescrierea unui tratament pentru fisură anală, autoritățile interne nesolicitând medicilor nicio lămurire privind eventualele cauze și origini ale rănii confirmate la 12 martie 2004 și despre care autoritățile penitenciarului au fost informate.

35. Bineînțeles, întârzierea în depunerea plângerii și contradicțiile în ceea ce privește data agresiunii sunt imputabile reclamantului și au îngreunat sarcina anchetatorilor.

Cu toate acestea, autoritățile naționale nu pot fi scutite de obligația de a folosi toate mijloacele pe care le aveau la dispoziție pentru a stabili dacă infracțiunea pretinsă a fost săvârșită sau nu împotriva reclamantului.

36. Ținând seama de natura acestei infracțiuni, Curtea consideră că un examen medical complet, realizat cât mai repede posibil, putea fi decisiv pentru a confirma sau infirma versiunea reclamantului privind desfășurarea faptelor [a se vedea, *mutatis mutandis*, *Batı și alții împotriva Turciei*, nr. 33097/96 și 57834/00, pct. 143, CEDO 2004-IV (fragmente)]. Or, parchetul a pronunțat rezoluția de neîncepere a urmăririi penale fără a-l fi interogat vreodată pe reclamant, bazându-se exclusiv pe declarațiile părților, obținute în penitenciar de către gardienii penitenciarului și de către un agent de poliție.

37. Având în vedere circumstanțele deosebite ale cauzei și ținând seama de caracterul credibil și de gravitatea acuzațiilor reclamantului, Curtea concluzionează că ancheta desfășurată de autoritățile interne a fost insuficientă și că, în consecință, a fost încălcat art. 3 din convenție sub aspect procedural.

II. CU PRIVIRE LA PRETINSA ÎNCĂLCARE A ART. 6 DIN CONVENȚIE

38. Invocând art. 6 din convenție, reclamantul se plânge de soluționarea procedurii penale și de condamnarea sa pentru tâlhărie.

39. Curtea reamintește că nu este de competența sa să cunoască erorile de fapt sau de drept pretins comise de o instanță internă [*García Ruiz împotriva Spaniei* (GC), nr. 30544/96, pct. 28, CEDO 1999-I].

40. În speță, Curtea ia act de faptul că, la finalul unei proceduri, conform art. 6 din convenție, instanțele interne au condamnat reclamantul la șapte ani de închisoare pentru săvârșirea infracțiunii de tâlhărie. Aceasta nu identifică în dosar niciun indiciu care să poată contesta această procedură.

41. Rezultă că acest motiv este în mod vădit nefondat și trebuie respins în temeiul art. 35 § 3 și 4 din convenție.

III. CU PRIVIRE LA APLICAREA ART. 41 DIN CONVENȚIE

42. Art. 41 din convenție prevede:

„Dacă Curtea declară că a avut loc o încălcare a Convenției sau a protocoalelor sale și dacă dreptul intern al înaltei părți contractante nu permite decât o înlăturare incompletă a consecințelor acestei încălcări, Curtea acordă părții lezate, dacă este cazul, o reparație echitabilă.”

A. Prejudiciu

43. Reclamantul solicită cu titlu de prejudiciu moral suma de 35 000 euro (EUR) ca urmare a traumelor psihice provocate de măsurile Parchetului și ale autorităților

penitenciarului prin refuzarea anchetării acuzației de viol și prin menținerea în aceeași celulă cu agresorii săi.

44. Guvernul consideră că această sumă este excesivă și susține că o constatare a violului poate reprezenta, prin ea însăși, o reparație satisfăcătoare pentru prejudiciul moral suferit de reclamant.

45. Curtea consideră că reclamantul a suferit un prejudiciu moral ca urmare a lipsei unei anchete efective a acuzațiilor de viol. Având în vedere circumstanțele cauzei și pronunțându-se în echitate, astfel cum prevede art. 41, aceasta a decis să îi acorde 5 000 EUR cu acest titlu.

B. Cheltuieli de procedură

46. Reclamantul solicită 2 750 euro (EUR) cu titlu de onorarii avocațiale în fața Curții. Acesta se bazează pe convenția privind onorariile încheiată cu cei doi avocați și în temeiul căreia această sumă putea fi exigibilă doar în momentul în care dispunea de mijloace financiare.

47. Guvernul nu se opune rambursării cheltuielilor efectuate, la prezentarea documentelor justificative. Totuși, acesta consideră că suma solicitată este excesivă și afirmă că cheltuielile nu au fost dovedite.

48. În conformitate cu jurisprudența Curții, un reclamant nu poate obține rambursarea cheltuielilor de procedură decât în măsura în care se stabilește realitatea, necesitatea și caracterul rezonabil al cuantumului lor. Având în vedere elementele care se află în posesia sa și criteriile mai sus menționate, Curtea consideră că este rezonabil să se acorde reclamantului suma de 1 500 EUR pentru toate cheltuielile în fața Curții.

C. Dobânzi moratorii

49. Curtea consideră necesar ca rata dobânzilor moratorii să se întemeieze pe rata dobânzii facilității de împrumut marginal practică de Banca Centrală Europeană, majorată cu trei puncte procentuale.

PENTRU ACESTE MOTIVE, CURTEA, ÎN UNANIMITATE,

1. Declară cererea admisibilă în ceea ce privește capătul de cerere întemeiat pe art. 3 din convenție sub aspect procedural și inadmisibilă în ce privește celelalte capete de cerere;

2. Hotărăște că a fost încălcat art. 3 din convenție sub aspect procedural;

3. Hotărăște:

a) că statul pârât trebuie să plătească reclamantului, în termen de trei luni de la data rămânerii definitive a prezentei hotărâri, în conformitate cu art. 44 § 2 din convenție,

suma de 5 000 EUR (cinci mii euro), cu titlu de daune morale, și 1 500 EUR (o mie cinci sute euro) pentru cheltuieli de judecată, care trebuie convertiți în moneda națională a statului pârât la rata de schimb aplicabilă la data plății, plus orice sumă ce poate fi datorată cu titlu de impozit;

b) că, de la expirarea termenului menționat și până la efectuarea plății, aceste sume trebuie majorate cu o dobândă simplă, la o rată egală cu rata dobânzii facilității de împrumut marginal practică de Banca Centrală Europeană, aplicabilă pe parcursul acestei perioade și majorată cu trei puncte procentuale;

4. Respinge cererea de acordare a unei reparații echitabile pentru celelalte capete de cerere.

Redactată în limba franceză, apoi comunicată în scris, la 3 februarie 2009, în temeiul art. 77 pct. 2 și 3 din regulament.

Santiago Quesada
Grefier

Josep Casadevall
Președinte

CAUZA MARIN ÎMPOTRIVA ROMÂNIEI

(Cererea nr. 30699/02)

Hotărârea din 3 februarie 2009

Hotărârea devine definitivă în condițiile prevăzute la art. 44 § 2 din convenție. Aceasta poate suferi modificări de formă.

În cauza Marin împotriva României,

Curtea Europeană a Drepturilor Omului (Secția a treia), reunită într-o cameră compusă din Josep Casadevall, *președinte*, Elisabet Fura-Sandström, Corneliu Birsan, Boštjan M. Zupančič, Ineta Ziemele, Luis López Guerra, Ann Power, *judcători*, și Santiago Quesada, *grefier de secție*,

după ce a deliberat în camera de consiliu, la 13 ianuarie 2009,

pronunță prezenta hotărâre, adoptată la aceeași dată:

PROCEDURA

1. La originea cauzei se află cererea nr. 30699/03 îndreptată împotriva României prin care un resortisant al acestui stat, doamna Emilia Marilena Marin („reclamanta”), a sesizat Curtea la 2 august 2002 în temeiul art. 34 din Convenția pentru apărarea drepturilor omului și a libertăților fundamentale („convenția”).

2. Guvernul român („Guvernul”) este reprezentat de agentul guvernamental, domnul Răzvan-Horațiu Radu, din cadrul Ministerului Afacerilor Externe.

3. Reclamanta susține că faptul de a nu fi fost audiată de instanța de recurs în urma condamnării pentru săvârșirea infracțiunii de insultă i-a încălcat dreptul la libera exprimare și dreptul la judecarea în mod echitabil a cauzei sale.

4. La 30 martie 2007, președintele secției a treia a hotărât să comunice Guvernului cererea. Astfel cum prevede art. 29 § 3 din convenție, acesta a hotărât, de asemenea, că admisibilitatea și fondul cauzei vor fi examinate împreună.

ÎN FAPT,

I. CIRCUMSTANȚELE CAUZEI

5. Reclamanta s-a născut în 1947 și are domiciliul în Alexandria.

A. Originea cauzei

6. În februarie 1998, reclamanta, care era profesor la momentul faptelor, a adresat o scrisoare ministrului educației. În această scrisoare, reclamanta îl critica în plan profesional pe M.N., inspector la Ministerul Educației, și solicita să se acorde mare atenție numirii adjuncților lui M.N., care, prin prezența lor în preajma acestuia, ar fi în măsură să îl împiedice să săvârșească ilegalități. Aceasta făcea, de asemenea, aluzie la un tratament împotriva alcoolismului pe care M.N. l-a urmat în urmă cu douăzeci de ani.

7. Purtând semnătura reclamantei, scrisoarea a fost trimisă, de asemenea, la redacția revistei *Școala românească* („redacția”), care a publicat-o integral la 3 februarie 1998.

8. Părțile relevante ale scrisorii în speță sunt redactate după cum urmează:

„[...] în anii 1980, domnul [M.N.] a fost profesor examinator [pentru probele de la examenul de admitere în clasa a XI-a de liceu] și a modificat nota unei probe scrise a fiului unui conducător al Partidului Comunist [...]

Aceste fapte sunt cunoscute de către toți profesorii din Alexandria și de mulți dintre profesorii care predau în județ [Teleorman] care au mai mult de 17-18 ani de vechime în funcție (sunt foarte numeroși), iar autoritatea unei astfel de persoane [M.N.] este în mod evident afectată, cu toate că mulți dintre acești profesori îl admiră [pe M.N.] pentru că a reușit, după ce a urmat un tratament împotriva alcoolismului, să nu mai bea alcool de peste douăzeci de ani.”

B. Procedura penală împotriva reclamantei

9. La 26 februarie 1998, M.N. a depus în fața Judecătoriei Alexandria o plângere penală pentru calomnie (art. 206 C. pen.). Acesta s-a constituit parte civilă și a solicitat o despăgubire de 150 000 000 lei românești (ROL).

10. Plângerea a fost trimisă în repetate rânduri între instanță și parchet, prima considerând că faptele trebuiau examinate din perspectiva infracțiunii de ultraj, ținând seama de calitatea de funcționar al lui M.N., iar al doilea considerând că M.N. nu putea fi subiect pasiv al infracțiunii de ultraj și că intenția reclamantei de a-i fi publicată scrisoarea nu era stabilită cu certitudine.

11. Prin hotărârea din 30 octombrie 2001, judecătoria a examinat pe fond plângerea lui M.N. și a achitat reclamanta de acuzația de calomnie. Bazându-se pe probele prezentate de către părți, s-a considerat că elementele constitutive ale infracțiunii de calomnie nu erau întrunite în măsura în care intenția reclamantei de a-i fi publicată scrisoarea nu fusese stabilită.

M.N. a formulat recurs împotriva acestei hotărâri.

12. La ședința din 20 decembrie 2001, în fața Tribunalului Teleorman s-au prezentat reclamanta, care nu era reprezentată de un avocat, consilierul părții vătămate și procurorul.

Reclamanta s-a exprimat cu privire la cererea de administrare de probe formulată de către partea vătămată. Aceasta nu a adus probe noi în apărarea sa. Dezbaterile au avut loc în aceeași zi. Persoana în cauză nu a fost audiată de instanță pe parcursul dezbaterilor, dar a folosit posibilitatea ultimului cuvânt al inculpatului înainte de încheierea dezbaterilor.

13. După dezbateri, reclamanta a depus la dosar un memoriu în care susținea că nu a trimis sau depus personal scrisoarea la redacție în vederea publicării sale, că a adresat această scrisoare numai Ministrului Educației și că publicitatea rezultată cu privire la aceasta nu i se datorează.

14. La 21 decembrie 2001, ca instanță de recurs, tribunalul s-a pronunțat, considerând că afirmațiile reclamantei privind tratamentul medical urmat de M.N. împotriva alcoolismului constituiau elementul material al infracțiunii de insultă (art. 205 C. pen.). Părțile relevante în speță ale acestei hotărâri sunt redactate după cum urmează:

„În ceea ce privește condițiile impuse de art. 206 C. pen., instanța constată că [...] informațiile oferite de redacție confirmă intenția reclamantei de a-i fi publicată scrisoarea; cu toate acestea, nu este îndeplinită o altă condiție esențială prevăzută de acest text, deoarece afirmația conform căreia partea vătămată a modificat nota unui elev nu se referă la fapte și persoane care pot fi identificate.

Afirmația reclamantei conform căreia partea vătămată a urmat un tratament împotriva alcoolismului cu douăzeci de ani în urmă este o expresie injurioasă privind conduita morală a părții vătămate.

Instanța a concluzionat că aceste [din urmă] afirmații [...] constituie infracțiunea de insultă.”

În consecință, instanța a admis recursul, a casat hotărârea și a condamnat reclamanta pentru infracțiunea de insultă. Având în vedere circumstanțele concrete ale cauzei și reaua-credință a reclamantei, care a negat tot timpul că a trimis scrisoarea redacției, acesta a obligat-o la plata unei amenzi penale de 3 000 000 ROL, o sumă aproape de pragul minim legal. Prin aceeași hotărâre, instanța a obligat reclamanta la plata sumei de 12 000 000 ROL către M.N. cu titlu de prejudiciu moral (în temeiul art. 998 și urm. C. civ.) și a sumei de 5 000 000 ROL către stat cu titlu de cheltuieli de judecată.

C. Redactarea hotărârii din 21 decembrie 2001

15. În conformitate cu mențiunile prevăzute în hotărârea din 28 decembrie 2001, aceasta a fost redactată la 28 decembrie 2001.

16. La 7 ianuarie 2002, reclamanta a solicitat grefei tribunalului eliberarea unui certificat care să conțină dispozitivul hotărârii. Acest certificat i-a fost eliberat în aceeași zi.

17. La 11 februarie 2002, tribunalul i-a acordat reclamantei o copie a hotărârii din 21 decembrie 2001.

18. La 13 februarie 2002, reclamanta i-a solicitat procurorului general să inițieze un recurs în anularea acestei hotărâri, cerere care a fost respinsă la 18 februarie 2002.

D. Executarea hotărârii din 21 decembrie 2001

19. La 17 septembrie 2002, reclamanta a fost pusă în întârziere pentru nerespectarea hotărârii din 21 decembrie 2001. La 25 septembrie 2002, aceasta i-a plătit lui M.N., prin intermediul executorului judecătoresc, o sumă de 13 109 500 ROL cu titlu de prejudiciu moral și cheltuieli de executare.

Aceasta a achitat, de asemenea, cheltuielile de judecată stabilite prin hotărârea din 21 decembrie 2001, în trei tranșe: la 21 noiembrie 2002, la 6 februarie 2003 și la 30 aprilie 2004.

În cele din urmă, reclamanta a obținut eșalonarea plății amenzii penale și a achitat jumătate din amendă în șase tranșe, între aprilie și septembrie 2002. Ulterior, în ceea ce privește restul de amendă, a intervenit amnistia.

II. DREPTUL INTERN RELEVANT

20. La momentul faptelor, articolele relevante în speță din Codul penal erau redactate după cum urmează:

Art. 205

„Atingerea adusă onoarei ori reputației unei persoane prin cuvinte, prin gesturi sau prin orice alte mijloace, ori prin expunerea la batjocură, se pedepsește cu închisoare de la o lună la 2 ani sau cu amendă [...]”

Art. 205 a fost modificat prin Ordonanța de urgență a Guvernului nr. 58/2002 în sensul că insulta nu se mai pedepsește decât cu amendă. Ordonanța a fost publicată la 27 mai 2002 în Monitorul Oficial.

Art. 206

„Afirmarea ori imputarea în public, prin orice mijloace, a unei fapte determinate privitoare la o persoană, care, dacă ar fi adevărată, ar expune acea persoană la o sancțiune penală, administrativă sau disciplinară ori disprețului public, se pedepsește cu închisoare de la 3 luni la 3 ani sau cu amendă.”

Art. 207

„Proba verității celor afirmate sau imputate este admisibilă, dacă afirmarea sau imputarea a fost săvârșită pentru apărarea unui interes legitim. Fapta cu privire la care s-a făcut proba verității nu constituie infracțiunea de insultă sau calomnie.”

21. Articolele relevante din Codul civil sunt redactate după cum urmează:

Art. 998

„Orice faptă a omului, care cauzează altuia prejudiciu, obligă pe acela din a cărui greșeală s-a ocazionat, a-l repara.”

Art. 999

„Omul este responsabil nu numai de prejudiciul ce a cauzat prin fapta sa, dar și de acela ce a cauzat prin neglijența sau prin imprudența sa.”

ÎN DREPT,

I. CU PRIVIRE LA ADMISIBILITATEA CERERII

A. Cu privire la excepția Guvernului întemeiată pe tardivitatea cererii

1. Argumentele părților

22. Guvernul susține că, introducând cererea la 2 august 2002, reclamanta nu a respectat termenul de șase luni prevăzut de art. 35 § 1 din convenție. În opinia acestuia, termenul respectiv începe să curgă cel târziu la 28 decembrie 2001, dată la care a fost redactată hotărârea definitivă.

23. Reclamanta respinge acest argument și consideră că răspunsul procurorului general din 18 februarie 2002 constituie punctul de plecare al termenului de șase luni.

2. Motivarea Curții

24. În primul rând, Curtea consideră că respingerea de către procurorul general a cererii de introducere a unui recurs în anulare nu poate fi luată în considerare la calcularea termenului de șase luni, deoarece nu este vorba de o cale de atac efectivă în sensul art. 35 § 1 din convenție.

În continuare, Curtea observă că decizia definitivă este hotărârea Tribunalului Teleorman din 21 decembrie 2001. În lipsa notificării, rămâne să se stabilească data la care această hotărâre a fost comunicată părților [*Partidul comunistilor (nepecești) și Ungureanu împotriva României* (dec.), nr. 46626/99, 16 decembrie 2003, și *Potop împotriva României*, nr. 35882/97, pct. 32, 25 noiembrie 2003).

25. Curtea reamintește că a concluzionat, în cauza *Potop* citată anterior (pct. 32-34), că era de competența statului, care invoca nerespectarea termenului de șase luni, să stabilească data la care reclamanta ar fi trebuit să ia cunoștință de decizia internă definitivă.

26. În prezenta cauză, deși data redactării sale - 28 decembrie 2001 - este menționată clar în hotărâre, nu se poate ști dacă hotărârea a fost, de asemenea, dactilografiată și, prin urmare, comunicată părților în aceeași zi. Guvernul nu a furnizat niciun element care să permită clarificarea acestui aspect, în special copii ale registrelor păstrate la grefă care ar fi fost concludente.

27. Pe de altă parte, Curtea nu înțelege de ce reclamanta ar fi solicitat și de ce grefa ar fi eliberat, la 7 ianuarie 2001, o copie a dispozitivului hotărârii în locul unei

copii a hotărârii integrale dacă aceasta ar fi fost într-adevăr disponibilă la această dată. În definitiv, reclamanta avea nevoie de hotărârea integrală, care să conțină motivele invocate de tribunal, pentru a-și putea motiva acțiunile ulterioare, după cum o demonstrează faptul că a introdus cererea de recurs în anulare la Procurorul general de îndată ce a luat cunoștință de textul hotărârii integrale.

În măsura în care Guvernul nu poate prezenta o probă în sens contrar, Curtea consideră că hotărârea nu a fost disponibilă decât la 11 februarie 2002.

28. Prin urmare, reclamanta a respectat termenul de șase luni impus de art. 35 § 1 din convenție.

În concluzie, este necesar să se respingă excepția preliminară a Guvernului întemeiată pe tardivitatea cererii.

B. Cu privire la temeinicia cererii

29. Curtea subliniază că această cerere nu este în mod vădit nefondată în sensul art. 35 § 3 din convenție. De asemenea, Curtea subliniază că nu prezintă niciun alt motiv de inadmisibilitate. Prin urmare, este necesar să fie declarată admisibilă.

II. CU PRIVIRE LA PRETINSA ÎNCĂLCARE A ART. 6 § 1 DIN CONVENȚIE

30. Reclamanta consideră că procedura penală îndreptată împotriva sa nu a fost echitabilă, invocând, în special, faptul că a fost condamnată de către instanța de recurs fără să fi fost informată cu privire la recalificarea faptelor și fără să fi fost ascultată la tribunal, precum și că instanțele nu au examinat toate probele aflate la dosar. Aceasta invocă art. 6 § 1 din convenție ale cărui părți relevante în speță sunt redactate după cum urmează:

„Orice persoană are dreptul la judecarea în mod echitabil [...] a cauzei sale, de către o instanță [...], care va hotărî [...] asupra temeiniciei oricărei acuzații în materie penală îndreptate împotriva sa.”

1. Argumentele părților

31. Guvernul susține că absența dezbaterilor publice în recurs poate fi justificată atunci când cauza s-a judecat în primă instanță. Potrivit acestuia, în orice caz, tribunalul a admis faptele astfel cum au fost reținute de prima instanță, numai calificarea lor juridică fiind examinată în recurs. Acesta adaugă că reclamanta nu a solicitat să fie ascultată de tribunal și nici nu a prezentat noi probe la ședința din 20 decembrie 2001.

32. Reclamanta pretinde că faptul că și-a putut exprima punctul de vedere în ultimă instanță nu compensează faptul că s-a aflat în imposibilitatea de a-și prezenta argumentele la dezbateri. În plus, reclamanta reproșează instanței că nu a explorat toate piste care ar fi putut să conducă la descoperirea modalității în care scrisoarea sa, adresată exclusiv ministrului educației, după cum susține aceasta, a ajuns la redacția unei reviste despre care aceasta nu știa că există.

2. Motivarea Curții

33. Curtea subliniază că tribunalul, prin recalificarea faptelor, a condamnat reclamanta pentru săvârșirea infracțiunii de insultă, fără să îi dea acesteia posibilitatea de a-și prezenta mijloacele de apărare cu privire la noua calificare a faptelor imputate.

34. Curtea a hotărât deja că, în cazul în care prin hotărârea pronunțată în ultimă instanță se schimbă calificarea faptelor, fără să îi acorde reclamantului posibilitatea de a prezenta probe și de a-și apăra cauza, se aduce atingere drepturilor prevăzute la art. 6 § 1 din convenție, în special atunci când instanța respectivă a fost prima care a condamnat reclamantul în cadrul procedurii prin care se decide temeinicia acuzației în materie penală îndreptată împotriva acestuia (*Constantinescu împotriva României*, nr. 28871/95, pct. 59, CEDO 2000-VIII).

35. După ce a examinat toate elementele prezentate, Curtea consideră că Guvernul nu a expus nicio faptă și niciun argument ce ar putea conduce la o altă concluzie în prezentul caz.

36. Aceste elemente sunt suficiente Curții pentru a concluziona că respectiva condamnare pentru săvârșirea infracțiunii de insultă pronunțată de tribunal împotriva reclamantei a adus atingere dreptului acesteia la un proces echitabil.

Prin urmare, a fost încălcat art. 6 § 1 din convenție.

37. Această concluzie scutește Curtea de la examinarea celorlalte capete de cerere formulate de către reclamantă.

III. CU PRIVIRE LA PRETINSA ÎNCĂLCARE A ART. 10 DIN CONVENȚIE

38. Reclamanta denunță o încălcare a dreptului său la libera exprimare ca urmare a condamnării sale pentru insultă în urma publicării, fără acordul său, a articolului în cauză. Aceasta invocă art. 10 § 1 din convenție, redactat după cum urmează:

„1. Orice persoană are dreptul la libertatea de exprimare. Acest drept cuprinde libertatea de opinie și libertatea de a primi sau de a comunica informații ori idei fără amestecul autorităților publice și fără a ține seama de frontiere. Prezentul articol nu împiedică statele să supună societățile de radiodifuziune, de cinematografie sau de televiziune unui regim de autorizare.

2. Exercițarea acestor libertăți ce comportă îndatoriri și responsabilități poate fi supusă unor formalități, condiții, restrângeri sau sancțiuni prevăzute de lege, care constituie măsuri necesare, într-o societate democratică, pentru securitatea națională, integritatea teritorială sau siguranța publică, apărarea ordinii și prevenirea infracțiunilor, protecția sănătății sau a moralei, protecția reputației sau a drepturilor altora, pentru a împiedica divulgarea de informații confidențiale sau pentru a garanta autoritatea și imparțialitatea puterii judecătorești.”

1. Argumentele părților

39. Guvernul afirmă că imixtiunea suferită de către reclamantă în exercitarea libertății sale de exprimare este prevăzută de lege, urmărește un scop legitim, și anume protecția reputației altora, și este necesară într-o societate democratică. În plus, acesta consideră că instanțele și-au motivat în detaliu decizia de condamnare a reclamantei. În cele din urmă, Guvernul subliniază că sumele pe care persoana în cauză a fost obligată să le plătească nu erau excesive și că, în orice caz, nu a fost formulată nicio cerere de executare silită privind aceste sume.

40. Făcând trimitere la hotărârea *Kanellopoulou împotriva Greciei* (nr. 28504/05, 11 octombrie 2007), reclamanta pretinde că o condamnare penală este incompatibilă cu dispozițiile art. 10 din convenție. Ea adaugă că a achitat sumele stabilite de tribunal.

2. Motivarea Curții

41. Curtea reamintește, de asemenea, principiile fundamentale care decurg din jurisprudența sa în materie de libertate de exprimare [a se vedea, printre multe altele, *Guja împotriva Moldovei* (GC), nr. 14277/04, pct. 69-78, CEDO 2008-...]. În special, aceasta pune accent pe limitele criticii admisibile față de funcționarii care acționează în exercițiul funcțiilor lor oficiale [*Janowski împotriva Poloniei* (GC), nr. 25716/94, pct. 33, CEDO 1999-I] și pe limitele protecției acordate unei persoane particulare care nu este jurnalist și a cărei libertate de exprimare este încălcată (*Kanellopoulou*, citată anterior, pct. 34-37 și 39).

42. În speță, Curtea subliniază, în primul rând, că existența unei imixtiuni în dreptul reclamantei la libertatea de exprimare nu face subiectul unei dispute între părți. În continuare, aceasta subliniază că a hotărât deja că textele pe care s-au bazat instanțele naționale în prezenta cauză constituie o „lege” în sensul jurisprudenței Curții (*Sabou și Pircalab împotriva României*, nr. 46572/99, pct. 37, 28 septembrie 2004). Constată, de asemenea, că imixtiunea respectivă urmărea un scop legitim, și anume protecția reputației altora.

În continuare, Curtea trebuie să verifice dacă această imixtiune era justificată și „necesară într-o societate democratică”.

43. În primul rând, Curtea observă că instanța de recurs a condamnat reclamanta pentru săvârșirea infracțiunii de insultă, considerând că afirmația acesteia cu privire la un tratament împotriva alcoolismului urmat de partea vătămată a adus atingere reputației acesteia.

44. În afară de aceasta, deși reclamanta contestă că și-a dat consimțământul la publicarea scrisorii sale, Curtea nu găsește motive care să conducă la o altă concluzie decât cea la care a ajuns instanța națională cu privire la acest aspect. În această privință, Curtea constată că persoana în cauză a avut posibilitatea să propună probe cu privire la acest aspect atât în fața judecătorei, cât și în fața tribunalului, iar cele două instanțe au luat în considerare toate elementele aflate la dosar.

45. În circumstanțele concrete ale cauzei, Curtea nu poate să considere că scrisoarea respectivă are doar un caracter privat, având în vedere în special că reclamanta l-a sesizat cu privire la acest lucru pe ministrul educației, în calitate de angajator al lui M.N., dorind ca acesta să ia măsuri de îndată ce i se aduce la cunoștință situația. În cele din urmă, Curtea observă că reclamanta ar fi putut să depună o plângere împotriva redacției pentru publicarea scrisorii sale, invocând, de exemplu, un prejudiciu cauzat de o imixtiune în dreptul său la viața privată, ceea ce aceasta nu a făcut.

46. În ceea ce privește contextul în care au fost redactate afirmațiile (*Nikula împotriva Finlandei*, nr. 31611/96, pct. 44, CEDO 2002-II), Curtea observă că o parte a scrisorii în cauză se referă la o temă de interes general, deosebit de delicată pentru societatea română actuală, și anume problema corupției funcționarilor. Cu toate acestea, Curtea observă că afirmațiile care au dus la condamnarea persoanei în cauză se referă exclusiv la aspecte ale vieții private ale lui M.N. și nu la comportamentul și atitudinile acestuia ce presupun calitatea de funcționar (a se vedea, *mutatis mutandis*, *Constantinescu*, pct. 74 ; *Sabou și Pircalab*, pct. 38-39 ; *Nikula*, pct. 51 ; și *Janowski*, pct. 33, hotărâri citate anterior, precum și *De Diego Nafria împotriva Spaniei*, nr. 46833/99, pct. 35 și 38, 14 martie 2002).

47. În ceea ce privește natura și severitatea pedepselor impuse [*Stoll împotriva Elveției* (GC), nr. 69698/01, pct. 153, CEDO 2007-...], Curtea observă că, deși reclamanta a fost obligată la plata unei amenzi penale, ceea ce conferă, în sine, măsurilor luate în privința sa un nivel de gravitate, în cele din urmă, aceasta a plătit o sumă relativ moderată, în urma intervenirii amnistiei. De asemenea, Curtea subliniază caracterul modic al despăgubirii impuse cu titlu de daune-interese [*Stângu împotriva României* (dec.), nr. 57551/00, 9 noiembrie 2004, și *Constantinescu*, citată anterior, pct. 77).

48. Pentru aceste motive, Curtea consideră că, în circumstanțele concrete ale cauzei, imixtiunea suferită de către reclamantă a fost proporțională cu scopul legitim urmărit și „necesară într-o societate democratică”.

Prin urmare, nu a fost încălcat art. 10 în speță.

IV. CU PRIVIRE LA APLICAREA ART. 41 DIN CONVENȚIE

49. Art. 41 din convenție prevede:

„Dacă Curtea declară că a avut loc o încălcare a Convenției sau a protocoalelor sale și dacă dreptul intern al înaltei părți contractante nu permite decât o înlăturare incompletă a consecințelor acestei încălcări, Curtea acordă părții lezate, dacă este cazul, o reparație echitabilă.”

A. Prejudiciu

50. Reclamanta solicită următoarele sume cu titlu de prejudiciu material:

– 15 000 euro (EUR), reprezentând venitul net pe care l-ar fi obținut în cazul în care

ar fi putut să accepte o ofertă de loc de muncă în Italia, ceea ce nu a fost posibil datorită cazierului său judiciar în care era menționată condamnarea penală;

– 342 EUR și 2 000 EUR, reprezentând costul tratamentelor pe care a trebuit să le efectueze pentru boala pe care aceasta pretinde că a contractat-o ca urmare a procesului penal intentat împotriva sa.

Aceasta solicită, de asemenea, 10 000 EUR cu titlu de prejudiciu moral.

51. Guvernul consideră că suma de 15 000 EUR este excesivă și pur speculativă. Acesta declară, de asemenea, că reclamanta nu a putut dovedi nicio legătură între procesul penal și boala sa.

În ceea ce privește prejudiciul moral, Guvernul afirmă că suma solicitată este excesivă și că legătura de cauzalitate dintre procesul penal și prejudiciul pretins nu a fost dovedită. În opinia sa, o eventuală hotărâre în favoarea reclamantului poate constitui în sine o reparație suficientă.

52. Curtea subliniază că singura bază care trebuie reținută pentru acordarea unei reparații echitabile constă, în speță, în faptul că reclamanta nu a putut să beneficieze de un proces echitabil în fața Tribunalului Teleorman. Deoarece nu observă legătura de cauzalitate dintre încălcarea constatată și prejudiciul material pretins, respinge cererea respectivă. În schimb, Curtea consideră că este necesar să se acorde reclamantei 1 500 EUR cu titlu de prejudiciu moral.

B. Cheltuieli de procedură

53. Reclamanta solicită, de asemenea, rambursarea sumelor plătite cu titlu de daune-interese, amenda penală și cheltuielile de procedură ca urmare a condamnării sale de către instanțele naționale, estimate la 753 EUR, și rambursarea sumei de 200 lei românești noi (RON) pentru onorariul avocatului, 208 EUR pentru deplasările între Alexandria și București legate de procesul penal, precum și 500 EUR pentru alte cheltuieli efectuate în fața instanțelor naționale și a Curții. Aceasta prezintă diverse documente justificative cu privire la plata sumei de 200 RON unui avocat la 5 iulie 2008.

54. Guvernul contestă pretențiile reclamantei și observă lipsa documentelor justificative pentru majoritatea cererilor formulate.

55. În conformitate cu jurisprudența Curții, un reclamant nu poate obține rambursarea cheltuielilor de procedură decât în măsura în care se stabilește realitatea, necesitatea și caracterul rezonabil al cuantumului lor. În speță, având în vedere elementele care se află în posesia sa și criteriile mai sus menționate, Curtea consideră că este rezonabil să se acorde reclamantei pentru toate cheltuielile suma de 100 EUR.

C. Dobânzi moratorii

56. Curtea consideră necesar ca rata dobânzilor moratorii să se întemeieze pe rata

dobânzii facilității de împrumut marginal practică de Banca Centrală Europeană, majorată cu trei puncte procentuale.

PENTRU ACESTE MOTIVE, CURTEA, ÎN UNANIMITATE,

1. Declară cererea admisibilă;
2. Hotărăște că a fost încălcat art. 6 § 1 din convenție;
3. Hotărăște că nu a fost încălcat art. 10 din convenție;
4. Hotărăște:

a) că statul pârât trebuie să plătească reclamantei, în termen de trei luni de la data rămânării definitive a prezentei hotărâri, în conformitate cu art. 44 § 2 din convenție, următoarele sume, care trebuie convertite în moneda statului pârât la rata de schimb aplicabilă la data plății:

i. 1 500 EUR (o mie cinci sute euro) cu titlu de prejudiciu moral, plus orice sumă ce poate fi datorată cu titlu de impozit; și

ii. 100 EUR (o sută euro) cu titlu de cheltuieli de procedură, plus orice sumă ce poate fi datorată cu titlu de impozit de către reclamantă;

b) că, de la expirarea termenului menționat și până la efectuarea plății, aceste sume trebuie majorate cu o dobândă simplă, la o rată egală cu rata dobânzii facilității de împrumut marginal practică de Banca Centrală Europeană, aplicabilă pe parcursul acestei perioade și majorată cu trei puncte procentuale;

5. Respinge cererea de acordare a unei reparații echitabile pentru celelalte capete de cerere.

Redactată în limba franceză, apoi comunicată în scris, la 3 februarie 2009, în temeiul art. 77 § 2 și 3 din regulament.

Santiago Quesada
Grefier

Josep Casadevall
Președinte

CAUZA TOMA ÎMPOTRIVA ROMÂNIEI

(Cererea nr. 42716/02)

Hotărârea din 24 februarie 2009

Hotărârea devine definitivă în condițiile prevăzute la art. 44 § 2 din convenție. Aceasta poate suferi modificări de formă.

În cauza Toma împotriva României,

Curtea Europeană a Drepturilor Omului (Secția a treia), reunită într-o cameră compusă din: Josep Casadevall, *președinte*, Corneliu Bîrsan, Boštjan M. Supančič, Egbert Myjer, Ineta Ziemele, Luis López Guerra, Ann Power, *judcători*, și Santiago Quesada, *grefier de secție*,

după ce a deliberat în camera de consiliu, la 27 ianuarie 2009,

pronunță prezenta hotărâre, adoptată la aceeași dată:

PROCEDURA

1. La originea cauzei se află cererea nr. 42716/02 îndreptată împotriva României prin care un resortisant al acestui stat, domnul Marius Ionel Toma („reclamantul”), a sesizat Curtea la 11 noiembrie 2002 în temeiul art. 34 din Convenția pentru apărarea drepturilor omului și a libertăților fundamentale („convenția”).

2. Reclamantul, care a beneficiat de asistență juridică, este reprezentat de Elena Popescu, avocată în Constanța. Guvernul român („Guvernul”) este reprezentat de agentul guvernamental, domnul Răzvan-Horațiu Radu, din cadrul Ministerului Afacerilor Externe.

3. La 24 ianuarie 2006, președintele secției a treia a decis să comunice Guvernului cererea. În conformitate cu art. 29 § 3 din convenție, acesta a hotărât, de asemenea, că admisibilitatea și fondul cauzei vor fi examinate împreună.

ÎN FAPT,

I. CIRCUMSTANȚELE CAUZEI

4. Reclamantul s-a născut în 1973 și are domiciliul în Constanța.

A. Audierea reclamantului din 10 septembrie 2002

1. Versiunea reclamantului

5. La ora 1 dimineața, în noaptea de 9 spre 10 septembrie 2002, reclamantul și un alt individ, numit A.M., au fost prinși în flagrant de către agenții Brigăzii Antidrog, printre care se număra și un agent sub acoperire, cu 800 g de canabis asupra lor, canabis destinat, conform autorităților, vânzării. Operațiunea în cauză a avut loc în orașul Constanța, în parcarea unei unități militare, în apropierea sediului Brigăzii de Combatere a Crimei Organizate. Conform reclamantului, canabisul a fost găsit asupra lui C.S., un colaborator civil, agent de poliție sub acoperire, care îi însoțea într-un taxi la momentul flagrantului. În procesul-verbal de constatare întocmit la fața locului, agenții de poliție au prezentat circumstanțele flagrantului și răspunsurile reclamantului la întrebările adresate cu privire la proveniența canabisului.

6. Conform reclamantului, care face trimitere la declarația șoferului de taxi, D.G., și la imaginile din 10 septembrie 2002 care îl prezintă cu urme de violență (a se vedea infra, pct. 11 și 19), acesta și A.M. au fost încercuiți și loviți de mai mulți agenți înarmați ai Brigăzii Antidrog, imediat ce au coborât din taxi.

7. În dimineața zilei de 10 septembrie 2002, fără a fi asistat de un avocat, reclamantul a fost obligat de către agenții de poliție să dea o primă declarație prin care recunoștea că respectiva cantitate de canabis confiscată îi aparținea. În fața refuzului acestuia, agenții de poliție l-au lovit și au asmuțit doi câini polițiști pentru a-l face să scrie declarația care le convenea, procurorul responsabil de anchetă fiind el însuși prezent la anumite scene de violență. Sub amenințările agenților de poliție și a câinilor lor, reclamantul a scris declarația dictată de primii. Cu fața tumefiată și nasul și gura pline de sânge, persoanei în cauză nu i s-a permis să meargă să se spele; un agent de poliție l-a șters în bătaie de joc cu un prosop murdar care fusese folosit pentru a șterge sângele de pe podea.

8. Conform reclamantului, atât acesta, cât și mama sa s-au plâns la procuror de violențele la care a fost supus de către agenții de poliție și au solicitat un examen medico-legal, dar procurorul a amânat în mai multe rânduri vizita medicală pentru o dată ulterioară. În perioada 10-26 septembrie 2002, acesta s-a aflat în stare de arest preventiv la sediul Poliției Constanța, înainte de a fi transferat la penitenciarul Poarta Albă, după ce urmele de violență de pe fața lui au dispărut.

2. Versiunea Guvernului

9. Fără a prezenta în realitate o versiune diferită a faptelor, Guvernul contestă în mod implicit versiunea reclamantului, făcând trimitere în această privință la fișa medicală din 11 septembrie 2002, ulterior deținerii reclamantului și eliberată – conform Guvernului – în penitenciarul Poarta Albă. Fișa includea pe aceeași pagină: la rubrica „starea de sănătate la intrarea în penitenciar”, mențiunea „sănătos clinic” și semnătura medicului I.M.C.; și în josul paginii, la rubrica „concluzii”, alte mențiuni cu privire la istoricul medical

al persoanei în cauză (internare psihiatrică, tulburări de comportament) și semnătura medicului M.G. Reiese din dosar că medicul din urmă profesa la penitenciarul Poarta Albă, unde a fost adus reclamantul la 26 septembrie 2002. Un alt document furnizat de Guvern vizează examinarea reclamantului la 11 septembrie 2002, de către un medic radiolog.

10. De asemenea, conform unei scrisori din 7 martie 2006 din partea Parchetului de pe lângă Tribunalul Constanța, nu reiese din dosarul reclamantului că acesta a solicitat un examen medico-legal sau că a depus vreo plângere penală împotriva agenților de poliție.

B. Difuzarea imaginilor și publicarea unei fotografii care îl prezintă pe reclamant la sediul poliției

11. La 10 septembrie 2002, jurnaliștii de la postul local de televiziune „TV Neptun” și de la cotidianul *Telegraf* l-au filmat pe reclamant și l-au fotografiat într-un birou la sediul Poliției Constanța. O imagine în care era prezentată fața persoanei în cauză purtând semne vizibile de violență (echimoze violacee la nivelul frunții, obrazului drept, nasului și în jurul ochiului drept) a fost publicată la 11 septembrie 2002 pe prima pagină a cotidianului menționat anterior. Articolul care însoțea fotografia îl numea pe reclamant „traficant”. La o dată neprecizată, canalul citat anterior a difuzat imagini referitoare la arestarea reclamantului, inclusiv o scurtă secvență în care acesta era la sediul poliției, prezentând pe față urme ale violențelor menționate. Conform reclamantului, jurnaliștii în cauză fuseseră chemați de poliție.

C. Procedura privind arestarea preventivă a reclamantului

12. La 10 septembrie 2002, reclamantul a fost adus înaintea procurorului însărcinat cu ancheta care, conform persoanei în cauză, nu l-a ascultat, ci i-a dictat unei secretare declarația dată de acesta din urmă sub amenințarea agenților de poliție. Ulterior, procurorul a decis începerea urmăririi penale împotriva persoanei în cauză și, pe parcursul zilei și în prezența unui avocat numit din oficiu, l-a interogat din nou pe reclamant, aducându-i la cunoștință faptele de care era acuzat, încadrarea lor juridică, precum și drepturile sale procedurale, prin care se număra și acela de a fi asistat de un avocat ales. După interogatoriu, procurorul a dispus arestarea preventivă a reclamantului pentru deținere și trafic de droguri, delict prevăzute la art. 2 alin. (1) și art. 4 din Legea nr. 143/2000 privind prevenirea și combaterea traficului și consumului ilicit de droguri.

13. La 11 septembrie 2002, reclamantul a ales un avocat pentru a-l reprezenta, care l-a înlocuit pe avocatul numit din oficiu, a cărui delegație, din 11 septembrie 2002, preciza că acesta din urmă a asistat persoana în cauză la 10 septembrie 2002.

14. Prin rezoluția de neîncepere a urmăririi penale din 19 septembrie 2002, Parchetul de pe lângă Tribunalul Constanța a respins plângerea reclamantului pentru nerespectarea dreptului la apărare în cursul anchetei, ca urmare a faptului că nu a fost asistat de către

un avocat la momentul reținerii sale și în special la prima sa declarație. Parchetul a considerat că, în conformitate cu art. 5, 6 alin. (3) și 171 C. proc. pen., înainte de începerea urmăririi penale, parchetul nu este obligat să informeze persoana în cauză cu privire la faptele de care este acuzat, încadrarea lor juridică sau drepturile sale la apărare, precum acela de a fi asistat de un avocat.

15. La 23 septembrie 2002, reclamantul a depus la Parchetul de pe lângă Tribunalul Constanța o plângere împotriva ordonanței procurorului de arestare preventivă din 10 septembrie 2002, pe care a considerat-o nelegală. Plângerea i-a parvenit procurorului competent la 24 septembrie 2002, care a transmis-o a doua zi tribunalului, unde a fost înregistrată la 26 septembrie 2002. Prin hotărârea din 30 septembrie 2002, Tribunalul Constanța a respins acțiunea reclamantului ca neîntemeiată. Conform instanței, din delegația din 11 septembrie 2002 reiese că, după începerea urmăririi penale, reclamantul a fost interogat la 10 septembrie 2002, în prezența unui avocat numit din oficiu, fiind informat în același timp de acuzațiile împotriva lui și de drepturile sale la apărare. De asemenea, ordonanța în cauză nu era nelegală.

16. În cadrul unei proceduri distincte, prin hotărârea din 1 octombrie 2002, Tribunalul Constanța a prelungit cu treizeci de zile arestarea preventivă a reclamantului, de la 10 octombrie la 8 noiembrie 2002.

17. La 2 octombrie 2002, reclamantul a formulat recurs împotriva hotărârii din 30 septembrie 2002, invocând nulitatea actelor de urmărire penală, având în vedere nerespectarea dreptului său la apărare și violențele la care a fost supus de către agenții de poliție și a depus la dosar o copie a cotidianului care a publicat fotografia sa la 11 septembrie 2002. La 8 octombrie 2002, recursul reclamantului a fost trimis de către parchet Curții de Apel Constanța, unde a fost înregistrat a doua zi.

18. În fața curții de apel, procurorul a considerat că, în speță, nu există niciun motiv de nulitate. După amânarea examinării recursului la 11 octombrie 2002, la cererea mamei reclamantului, pe motiv că avocatul ales de acesta din urmă nu putea fi prezent, prin hotărârea din 15 octombrie 2002, pronunțată în ședință publică, curtea de apel a respins recursul ca nefondat.

D. Procedura de fond împotriva reclamantului și reiterarea de către acesta a acuzațiilor referitoare la violențele suferite

19. După trimiterea în judecată a reclamantului și a lui A.M., în ședința din 9 decembrie 2002, D.G., șoferul de taxi prezent la momentul flagrantului, a fost audiat de Tribunalul Constanța, în prezența procurorului. D.G. și-a menținut declarația dată în fața organelor de urmărire penală și a precizat că persoana în cauză și A.M. au fost încercuiți și loviți cu pumnii și picioarele de cinci sau șase agenți ai Brigăzii Antidrog, purtând cagule și înarmați, imediat ce primii au coborât din taxi și au încercat să fugă în parcare unității militare. D.G. a adăugat că reclamantul și A.M. au fost loviți chiar după ce au fost întinși pe burtă și încătușați. D.G. a concluzionat că, după ce a dat

prima declarație la fața locului, acesta i-a văzut pe reclamant și pe A.M., într-o încăpere a unității militare, bătuți și întinși pe burtă. În aceeași ședință de judecată, instanța a respins cererea reclamantului privind audierea lui C.S. – colaboratorul infiltrat – și depunerea la dosar a procesului-verbal de percheziție a domiciliului acestuia din urmă, considerând că aceste probe nu erau relevante.

20. Cu ocazia dezbaterilor din 17 martie 2003 în fața tribunalului privind fondul acuzațiilor aduse împotriva reclamantului, avocatul acestuia a susținut, printre altele, faptul că declarațiile persoanei în cauză au fost obținute prin folosirea forței, că procurorul l-a avertizat pe acesta din urmă că trebuia să își mențină declarațiile și că accesul său la sediul poliției unde era reținut clientul său a fost împiedicat atâta timp cât au fost vizibile urmele de violență pe care acesta din urmă le prezenta. De asemenea, avocatul a susținut că agenții de poliție l-au incitat pe reclamant să comită faptele de care era acuzat. Procurorul însărcinat cu ancheta a răspuns că nu existau probe cu privire la susținerile persoanei în cauză conform cărora acesta a fost supus la acte de violență cauzatoare de suferințe fizice și psihice în cursul anchetei.

21. Prin hotărârea din 24 martie 2003, Tribunalul Constanța l-a condamnat pe reclamant la trei ani de închisoare pentru deținere ilegală de droguri în vederea comercializării.

22. În cadrul apelului formulat împotriva hotărârii citate anterior și în cadrul dezbaterilor din 9 mai 2003, reclamantul a invocat, printre alte motive de apel, faptul că declarațiile sale și procesul-verbal de constatare a infracțiunii din 10 septembrie 2002 erau lovite de nulitate absolută, deoarece au fost semnate după ce acesta a fost supus unor acte de violență, în cursul flagrantului și la sediul poliției. Acesta a făcut trimitere la fotografia publicată în cotidianul *Telegraf* și la declarația lui D.G. În observațiile sale, procurorul a considerat că, în speță, nu exista niciun motiv de nulitate absolută.

23. Prin hotărârea din 9 mai 2003, fără a insista asupra motivului nulității menționate, Curtea de Apel Constanța a admis parțial apelul persoanei în cauză: considerând că pedeapsa aplicată era prea dură ținând seama de fapte, aceasta a redus-o la un an și șase luni de închisoare.

24. Prin scrisoarea trimisă Curții la 13 decembrie 2004, reclamantul a precizat că nu a introdus recurs împotriva hotărârii menționate anterior pe motiv că acesta își executase deja mare parte a pedepsei sale și că după câteva luni urma oricum să fie pus în libertate.

II. DREPTUL ȘI PRACTICA INTERNE RELEVANTE

A. Codul penal

25. Dispozițiile art. 266 și 271¹ C. pen. privind infracțiunile de „cercetare abuzivă din partea organelor de anchetă” și, respectiv, de „tortură” sunt citate în cauza *Velcea împotriva României* [(dec.), nr. 60957/00, 23 iunie 2005]. De asemenea, art. 206 C. pen., care sancționa calomnia, prevede că afirmarea sau imputarea în public, prin orice mijloace,

a unei fapte determinate privitoare la o persoană, care, dacă ar fi adevărată, ar expune acea persoană la o sancțiune penală, administrativă sau disciplinară ori disprețului public, se pedepsește cu închisoare de la 3 luni la 3 ani sau cu amendă.

B. Codul de procedură penală

26. Dispozițiile Codului de procedură penală în materie de plângere prealabilă și căile de atac împotriva deciziilor parchetului sunt descrise în hotărârea *Dumitru Popescu împotriva României (nr. 1)* (nr. 49234/99, pct. 43-45, 26 aprilie 2007). De asemenea, art. 140¹ C. proc. pen. de reglementare a procedurii de plângere împotriva ordonanței procurorului de arestare preventivă era formulat după cum urmează, la momentul desfășurării faptelor, înainte de a fi modificat de Legea nr. 281, publicată la 1 iulie 2003:

Art. 140¹ (Plângerea împotriva măsurilor preventive luate de procuror)

„(1). Împotriva ordonanței de arestare preventivă [...] se poate face plângere la instanța căreia i-ar reveni competența să judece cauza în fond.

(2). Plângerea, împreună cu dosarul cauzei, va fi trimisă instanței prevăzute în alin. 1, în termen de 24 de ore, iar învinuitul sau inculpatul arestat va fi adus în fața instanței și va fi asistat de apărător. [...]

(4). Plângerea se va cerceta în camera de consiliu.

(5). Instanța se pronunță în aceeași zi, prin încheiere, asupra legalității măsurii, după ascultarea învinuitului sau a inculpatului. [...]

După intrarea în vigoare a Legii nr. 281/2003 menționată, art. 140¹ a păstrat termenul de 24 de ore pentru transferul dosarului la instanța însărcinată cu examinarea plângerii, dar a adăugat că instanța trebuia să se pronunțe în termen de 48 de ore (în cazul unui învinuit) sau de trei zile (în cazul unui inculpat). Instanța este obligată, precum în dispozițiile anterioare, să se pronunțe „în aceeași zi”. Conform art. 149 C. proc. pen., arestarea preventivă nu poate depăși treizeci de zile, cu excepția cazului în care este prelungită de instanța competentă.

27. Art. 221 C. proc. pen. privind modalitățile de sesizare a organelor de cercetare și de urmărire penală este formulat după cum urmează:

Art. 221 alin. (1) (Sesizarea organelor de urmărire penală)

„Organul de urmărire penală este sesizat prin plângere sau denunț, ori se sesizează din oficiu când află pe orice altă cale că s-a săvârșit o infracțiune.”

În cazul în care organele de urmărire penală se sesizează din oficiu, acestea încheie un proces-verbal care constituie începerea urmăririi penale, proces-verbal care trebuie confirmat de un procuror [art. 228 alin. (3) C. proc. pen.].

În cadrul rechizitorului din 2 aprilie 2002, după trimiterea în judecată a unui inculpat pentru furt calificat, procurorul însărcinat cu ancheta de pe lângă Judecătoria Iași a precizat că a constatat urme evidente de violență la momentul luării declarației inculpatului și că a solicitat deschiderea unei anchete în ceea ce privește infracțiunea

prevăzută la art. 266 C. pen., având în vedere că persoana în cauză susținea că a fost arestată de polițiști pentru a mărturisi faptele.

28. Dispozițiile Codului de procedură penală privind arestarea preventivă dispusă de procuror, astfel cum erau în vigoare la momentul faptelor, sunt rezumate în cauza *Năstase-Silivestru împotriva României* (nr. 74785/01, pct. 21-22, 4 octombrie 2007).

C. Dispozițiile legale și jurisprudența referitoare la dreptul de a beneficia de un examen medical în timpul arestării preventive și recomandările CPT privind constatările medicale efectuate cu ocazia reținerii sale

29. Legea nr. 23/1969 privind drepturile persoanelor reținute, astfel cum era în vigoare la momentul faptelor, nu prevedea dreptul de a beneficia, la cerere, de un examen medical, ci se limita la garantarea, în mod general, a dreptului deținuților la asistență medicală. Ordonanța de urgență a Guvernului nr. 56 din 25 iunie 2003, care a completat Legea nr. 23/1969 și care li se aplica și persoanelor deținute, prevedea că un astfel de examen trebuie efectuat la momentul intrării în penitenciar și apoi periodic și că medicul avea obligația de a consemna urmele de violență și observațiile persoanei în cauză și de a sesiza procurorul în cazul unor indicii de rele tratamente. Ordonanța a fost abrogată și înlocuită de Legea nr. 275, publicată în Monitorul Oficial din 20 iulie 2006, care a reluat dispozițiile citate anterior.

30. Prin hotărârea definitivă nr. 840/R din 28 septembrie 2004 (dosarul nr. 1262/P/R/2004), secția penală a Curții de Apel Brașov a hotărât, în ceea ce privește acuzațiile de rele tratamente aplicate de agenți de poliție în 2002, că victima, care susținea că le-a solicitat în zadar agenților de poliție să fie supusă unui examen medical, se afla în detenție în 2002 și, în consecință, exercitarea anumitor drepturi, printre care și cel de a fi consultat de un medic pentru a obține un certificat medico-legal, era limitată. În aceste circumstanțe, curtea de apel a considerat că absența unui astfel de certificat, care de altfel nu era singurul mijloc de probă pentru susținerea acuzațiilor de rele tratamente, nu i se putea reproșa victimei.

31. Recomandările Comitetului European pentru Prevenirea Torturii și a Pedepselor sau Tratatelor Inumane sau Degradante (CPT), făcute după vizitele efectuate în România la 24 ianuarie și 5 februarie 1999, cu privire la constatările medicale privind rănilor observate pe persoanele aflate în stare de detenție, sunt citate în hotărârea *Iambor împotriva României* (nr. 64536/01, pct. 143, 24 iunie 2008).

D. Dispozițiile Codului civil în ceea ce privește răspunderea civilă delictuală (art. 998 și 999)

32. Dispozițiile în cauză sunt descrise în hotărârea *Iambor* (citată anterior, pct. 142). Conform doctrinei și jurisprudenței interne, răspunderea civilă delictuală nu poate fi angajată decât dacă reclamantul dovedește cumulativ existența a patru elemente: fapta ilicită, prejudiciul, legătura de cauzalitate care există între aceste două elemente, precum

și culpabilitatea autorului prejudiciului, și anume existența, în cazul său, a unei culpe (indiferent că este sub formă de intenție, imprudență sau neglijență) (L. Pop, *Teoria generală a obligațiilor*, p. 198 și 226, Ed. Lumina Lex, 1998).

E. Dispozițiile legale privind dreptul la imagine al unei persoane private de libertate

33. Art. 30 alin. (6) din Constituția din 1991, reluat de Constituția din 2003, prevedea că libertatea de exprimare nu poate prejudicia, printre altele, dreptul unei persoane la propria imagine.

34. Art. 45 alin. (2) din Legea nr. 360/2002 privind Statutul polițistului, intrată în vigoare la 23 august 2002 („Legea nr. 360/2002”), prevedea că polițistul poate prezenta în public informații și date obținute în exercitarea atribuțiilor de serviciu doar dacă nu încalcă, printre altele, dreptul la imagine. De asemenea, la momentul faptelor, decizia nr. 80/2002 a Consiliului Național al Audiovizualului (CNA) privind protecția demnității umane și a dreptului la propria imagine, publicată la 21 august 2002 în Monitorul Oficial („decizia nr. 80/2002”), prevedea, la art. 4, că înregistrările conținând imagini ale unei persoane nu pot fi difuzate decât cu acordul acesteia, cu excepția situațiilor în care este vorba de demersuri jurnalistice care răspund unui interes public justificat sau când înregistrarea este incidentală și este realizată în locuri publice. Totuși, dreptul la imagine nu putea împiedica aflarea adevărului în probleme de interes public justificat [art. 3 alin. (2)]. Dispozițiile citate anterior ale acestei decizii au fost reluate și completate în Decizia nr. 248/2004 a CNA, publicată în Monitorul Oficial la 26 iulie 2004, care prevedea, la art. 5, că este interzisă difuzarea de imagini ale persoanelor reținute pentru cercetări, arestate sau aflate în detenție, fără acordul acestora, cu excepția cazului în care înregistrarea este incidentală și realizată în locuri publice. Aceste dispoziții sunt reluate în decizia nr. 187/2006 a CNA. Necesitatea unui acord scris din partea persoanei lipsite de libertate a fost adăugată, cu excepția cazului în care înregistrarea este realizată în locuri publice.

ÎN DREPT,

I. CU PRIVIRE LA PRETINSA ÎNCĂLCARE A ART. 3 DIN CONVENȚIE

35. Reclamantul se plânge de rele tratamente aplicate de către agenții de poliție la 10 septembrie 2002 și susține, în esență, că autoritățile nu au desfășurat nicio anchetă în această privință. Acesta invocă art. 3 din convenție, formulat după cum urmează:

„Nimeni nu poate fi supus torturii, nici pedepselor sau tratamentelor inumane ori degradante.”

36. Guvernul respinge acest argument.

A. Cu privire la admisibilitate

37. Guvernul invocă neepuizarea căilor de atac de către reclamant, menționând că persoana în cauză nu a sesizat parchetul cu o plângere penală, întemeiată pe art. 266 sau 267¹ C. pen., împotriva agenților de poliție care l-ar fi bătut. Guvernul consideră că, prin intermediul unei plângeri penale, reclamantul a însărcinat organele de urmărire penală cu obligația de a efectua o anchetă în ceea ce privește faptele în cauză. O astfel de anchetă ar fi dus fie la trimiterea în judecată a persoanelor răspunzătoare, fie la o rezoluție de neîncepere a urmăririi penale din partea parchetului, ce poate fi atacată conform dispozițiilor relevante ale Codului de procedură penală (a se vedea supra, pct. 26). Acesta se bazează pe hotărârile instanțelor interne privind faptele calificate drept anchetă abuzivă, hotărâri pronunțate în principal în anul 2005.

38. Reclamantul susține că a fost respectată condiția stabilită la art. 35 § 1 din convenție.

39. Curtea reamintește că regula epuizării căilor de atac interne enunțată la art. 35 § 1 din convenție urmărește să acorde statelor contractante posibilitatea remedierii situației în ordinea lor juridică internă înainte de a fi obligate să răspundă de actele lor în fața unui organism internațional (*Egmez împotriva Ciprului*, nr. 30873/96, pct. 64, CEDO 2000-XII). În această privință, un reclamant trebuie să folosească în mod normal căile de atac interne cu adevărat eficiente și suficiente. În cazul în care o cale de atac a fost utilizată, folosirea unei căi al cărei scop este practic același nu este solicitată [*Günes împotriva Turciei* (dec.), nr. 28490/95, 9 octombrie 2001].

40. Curtea admite, în conformitate cu susținerile Guvernului, că introducerea unei plângeri penale reprezintă modalitatea obișnuită prin care un individ care se consideră victima unor violențe poate sesiza parchetul cu privire la faptele în cauză și că, în speță, reclamantul nu a dovedit folosirea acestei căi de atac pentru a aduce respectivele fapte în atenția organelor competente. Cu toate acestea, Curtea constată că depunerea unei plângeri penale nu reprezintă singura modalitate de sesizare a parchetului, art. 221 alin. (1) C. proc. pen. prevăzând și că organele de urmărire penală „se sesizează din oficiu când află pe orice altă cale că s-a săvârșit o infracțiune”. De asemenea, Codul de procedură penală prevede procedura care trebuie urmată într-un astfel de caz, procedură care pare să fie folosită de parchet, inclusiv – de exemplu – atunci când învinutul pretinde în mod credibil că a fost victima unor violențe din partea agenților de poliție (a se vedea supra, pct. 27).

41. În speță, Curtea constată că, în mai multe rânduri, pe parcursul derulării procedurii penale inițiate împotriva sa, în prezența judecătorilor și a reprezentanților Parchetului, reclamantul și avocatul său au introdus plângeri detaliate privind pretinsele rele tratamente suferite și au precizat că doreau să dovedească aceste alegații prin intermediul fotografiei persoanei în cauză publicate în cotidianul *Telegraf* și prin declarația șoferului de taxi, D.G., prezentate la dosar (a se vedea supra, pct. 17, 19-20 și 22). Or, în timp ce au fost informate nu doar cu privire la faptele pretinse, ci și la

mijloacele de probă care le susțin, autoritățile – și în special procurorii responsabili de urmărirea penală împotriva reclamantului – nu au dispus deschiderea investigațiilor în ceea ce privește aceste fapte. În plus, la dezbaterile din 17 martie 2003, procurorul însărcinat cu ancheta a răspuns că nu existau probe cu privire la alegațiile persoanei în cauză conform cărora acesta a fost supus la acte de violență fizică și psihică în cursul anchetei (a se vedea supra, pct. 20 *in fine*).

42. De asemenea, Curtea reamintește că a evidențiat deja că, la momentul desfășurării faptelor, înainte de intrarea în vigoare a Legii nr. 281 din 26 iunie 2003, un reclamant putea contesta o ordonanță de neîncepere a urmăririi penale a parchetului doar în fața parchetelor superioare ierarhic (a se vedea, printre altele, *Mogos împotriva României*, nr. 20420/02, pct. 86-87, 13 octombrie 2005). Prin urmare, aceasta consideră că nu i se poate reproșa reclamantului faptul că a sesizat Curtea cu capătul de cerere referitor la violențele suferite, prin constatarea lipsei oricărei reacții din partea diferitelor parchete însărcinate cu cauza sa față de susținerile sale și dovezile în sprijinul acestora.

43. Având în vedere cele de mai sus, Curtea consideră că reclamantul a atras în mod corespunzător atenția organelor competente cu privire la violențele pe care pretinde că le-a suferit – în mod credibil având în vedere dovezile prezentate –, dând astfel autorităților posibilitatea, conform dreptului intern, de a iniția o anchetă înainte de sesizarea Curții cu privire la faptele în cauză. În consecință, având în vedere circumstanțele deosebite ale speței, reclamantul nu era obligat să mai folosească calea de atac sugerată de Guvern pentru a obține același rezultat, și anume inițierea unei anchete penale (a se vedea, *mutatis mutandis*, *Günes*, citată anterior, *Egmez*, citată anterior, pct. 66 și *Kaja împotriva Greciei*, nr. 32927/03, pct. 40 *in fine*, 27 iulie 2006).

Rezultă că nu poate fi reținută excepția preliminară a Guvernului.

44. De asemenea, Curtea constată că acest capăt de cerere, în cele două părți ale sale, nu este în mod vădit nefondat în sensul art. 35 § 3 din convenție. De asemenea, Curtea subliniază că acesta nu prezintă niciun alt motiv de inadmisibilitate. Prin urmare, este necesar să fie declarat admisibil.

B. Cu privire la fond

1. Cu privire la acuzația de rele tratament

45. Făcând trimitere la jurisprudența Curții privind art. 3 din convenție, Guvernul susține că, dacă statul pârât este cel care trebuie să formuleze o explicație plauzibilă pentru rănilor constatate la un individ care prezenta o stare bună a sănătății la momentul arestării sale preventive, reclamantul trebuie, în primul rând, să facă dovada existenței rănilor pretinse. Acesta susține că reclamantul se bazează doar pe propriile afirmații, având în vedere că nu a prezentat niciun certificat medical în sprijinul acuzațiilor sale. Într-adevăr, conform Guvernului, fișa medicală întocmită la penitenciarul Poarta Albă la 11 septembrie 2002 evidențiază că reclamantul era „clinic sănătos”; astfel,

din documentul menționat anterior, inclusiv din concluziile sale, rezultă că persoana în cauză a fost examinată de un medic la momentul încarcerării sale în penitenciarul Poarta Albă și că nu prezenta urme de violență.

46. Reclamantul respinge argumentele Guvernului. Acesta susține faptul că relele tratamente la care a fost supus sunt dovedite de imaginile care îl prezintă, difuzate de posturile de televiziune și publicate în cotidianul *Telegraf*, precum și de declarația martorului D.G., și că fișa medicală din 11 septembrie 2002 nu a fost întocmită de către un medic independent, ci din cadrul Ministerului de Interne.

47. Curtea reamintește că, atunci când o persoană este privată de libertate, folosirea forței fizice în acest scop atunci când nu este strict necesară având în vedere comportamentul acesteia, aduce atingere demnității umane și reprezintă, în principiu, o încălcare a dreptului garantat de art. 3 (*Asenov ș.a. împotriva Bulgariei*, hotărârea din 28 octombrie 1998, *Culegere de hotărâri și decizii 1998-VIII*, p. 3288, pct. 94).

48. De asemenea, aceasta reamintește că acuzația de rele tratamente trebuie susținută în fața Curții prin elemente de probă corespunzătoare (*Berktaş împotriva Turciei*, nr. 22493/93, pct. 165, 1 martie 2001). Pentru stabilirea faptelor pretinse, Curtea se folosește de criteriul probei „dincolo de orice îndoială rezonabilă” (*Farbtuhs împotriva Letoniei*, nr. 4672/02, pct. 54, 2 decembrie 2004). O „îndoială rezonabilă” reprezintă o îndoială ale cărei motive pot fi găsite în faptele prezentate. Proba relelor tratamente dincolo de o asemenea îndoială poate fi rezultatul unui ansamblu de indicii sau prezumții irefutabile, suficient de grave, precise și concordante (*Chamad'ev ș.a. împotriva Georgiei și Rusiei*, nr. 36378/02, pct. 338, CEDO 2005-..., și *Danelia împotriva Georgiei*, nr. 8622/01, pct. 41, 17 octombrie 2006). Având în vedere situația de vulnerabilitate în care se află persoanele reținute, Curtea consideră că, în cazul în care un individ prezintă, la momentul încredințării autorităților, o sănătate bună și se constată că este rănit la momentul eliberării sale, statul trebuie să ofere o explicație plauzibilă pentru sursa rănilor (a se vedea, printre altele, *Vasil Petrov împotriva Bulgariei*, nr. 57883/00, pct. 66, 31 iulie 2008). De asemenea, Curtea reamintește jurisprudența sa constantă, conform căreia aceasta apreciază faptele, în lumina tuturor elementelor de care dispune (*Bati ș.a. împotriva Turciei*, nr. 33097/96 și 57834/00, pct. 113, 3 iunie 2004).

49. În speță, Curtea constată că există divergențe între părți cu privire la fapte și la mijloacele de probă relevante. Reclamantul afirmă că a fost bătut de agenții de poliție la momentul audierii sale și la începutul anchetei inițiate împotriva sa, la 10 septembrie 2002, și se bazează în acest sens pe imaginile filmate de jurnaliști în ziua respectivă și pe declarația martorului D.G., prezent la fața locului la momentul arestării sale. Din contră, Guvernul susține că reclamantul nu a adus nicio probă privind relele tratamente pretinse și face trimitere la mențiunile din fișa medicală din 11 septembrie 2002 de la penitenciarul Poarta Albă.

50. Curtea constată că examinarea fișei medicale în cauză, care trebuia să prezinte starea reclamantului la momentul reținerii sale, evidențiază mai multe contradicții și nereguli. În această privință, contrar argumentelor Guvernului, ea constată că această fișă

prezintă, ca antet, data de 11 septembrie 2002, dar că concluziile, din josul paginii, cu privire la starea de sănătate a reclamantului cu ocazia examenului medical sunt redactate de medicul M.C., care profesa la penitenciarul Poarta Albă unde persoana în cauză a fost adusă, conform documentelor furnizate de Guvern, abia la 26 septembrie 2002. Bineînțeles, scurta mențiune „clinic sănătos”, adăugată pe aceeași pagină de medicul I.M.C., putea fi datată 11 septembrie 2002, dar aceasta contrazice parțial afirmația Guvernului, conform căreia fișa a fost redactată la penitenciarul Poarta Albă.

51. Totuși, admitând că mențiunea citată anterior a fost înscrisă la 11 septembrie 2002, în urma unui prim examen medical al reclamantului la o zi după pretinsele violențe, Curtea consideră că, în ceea ce privește circumstanțele speței, simpla mențiune „clinic sănătos” nu poate, singură, fi suficientă pentru a elimina acuzațiile persoanei în cauză ca nesustținute. În această privință, Curtea reamintește că un examen medical efectuat cu ocazia reținerii persoanei trebuie să menționeze orice semn vizibil de răni și toate leziunile corporale observate, precum și explicațiile furnizate de pacient cu privire la modul în care au survenit și avizul medicului cu privire la compatibilitatea leziunilor cu aceste explicații (*Iambor*, citată anterior, pct. 173 și 177, și *Akkoç împotriva Turciei*, nr. 22947/93 și 22948/93, pct. 118, CEDO 2000-X). De asemenea, având în vedere că dispozițiile interne în domeniu nu prevedeau asemenea cerințe la momentul faptelor, și ținând seama de imaginile care îl prezentau pe reclamant la 10 septembrie 2002 cu mai multe urme de violență pe față, Curtea consideră că scurta mențiune a medicului I.M.C., care viza în special starea clinică a persoanei în cauză, trebuie luată atent în considerare în măsura în care trebuie interpretată ca sesizând absența unor semne vizibile de violență (a se vedea supra, pct. 9 și 29-31).

52. Pe de altă parte, Curtea constată că Guvernul nu a furnizat niciun comentariu cu privire la declarația martorului D.G. sau cu privire la imaginile care îl prezentau pe reclamant, la sediul poliției, prezentând urme vizibile de violență pe față (a se vedea supra, pct. 11), dintre care una a fost publicată de cotidianul *Telegraf* la 11 septembrie 2002. Curtea constată că D.G. a confirmat în fața judecătorului și procurorului că a asistat la interpelarea reclamantului, precizând că acesta a fost lovit cu pumnii și picioarele de mai mulți agenți de poliție înarmați, înainte, dar și după ce a fost încătușat și întins pe burtă (a se vedea supra, pct. 19). Prin urmare, Curtea consideră că acuzațiile reclamantului cu privire la violențele suferite cu ocazia interpelării sale sunt susținute de o serie de indicii suficient de grave, precise și concordante [*a contrario*, *Ksenzov împotriva Rusiei* (dec.), nr. 75386/01, 7 ianuarie 2005, și *Jeong împotriva Republicii Cehe* (dec.), nr. 34140/03, 13 februarie 2007]. În ceea ce privește restul, Curtea constată că nimeni nu pretinde că semnele de violență prezentate de reclamant pot fi anterioare arestării sale.

53. Având în vedere toate elementele supuse aprecierii sale și ținând seama de absența oricărei explicații din partea guvernului pârât, Curtea consideră că este stabilit în speță că urmele de violență evidențiate de imaginile filmate la 10 septembrie 2002 au fost cauzate de un tratament pentru care Guvernul este răspunzător și care poate fi considerat tratament inuman în sensul art. 3 din convenție.

54. Prin urmare, din punct de vedere material, a fost încălcat art. 3 din convenție.

2. Cu privire la obligația autorităților de a desfășura o anchetă efectivă

55. Guvernul își reiterează argumentele prezentate în cadrul excepției de neputință a căilor de atac interne pentru a justifica absența anchetei autorităților în ceea ce privește acuzațiile reclamantului.

56. Reclamantul respinge susținerile Guvernului.

57. Curtea reamintește că, în cazul în care un individ afirmă în mod credibil că a fost victima, în mâinile poliției sau ale altor servicii comparabile ale statului, a unor grave tratamente ilicite și contrare art. 3, această dispoziție, combinată cu datoria generală impusă statului de art. 1 din convenție de a „recunoaște oricărei persoane care intră sub incidența jurisdicției [sale], drepturile și libertățile definite (...) [în] Convenție”, necesită, implicit, existența unei anchete oficiale efective. Această anchetă trebuie să poată conduce la identificarea și pedepsirea celor responsabili. În caz contrar, în ciuda importanței sale fundamentale, interdicția legală generală a torturii și pedepselor sau tratamentelor inumane sau degradante este inefficientă în practică și este posibil, în anumite cazuri, ca agenți ai statului, beneficiind de o cvasi-imunitate, să încalce drepturile celor supuși controlului lor (a se vedea, printre altele, *Assenov ș.a.*, citată anterior, pct. 102, și *Karaduman ș.a. împotriva Turciei*, nr. 8810/03, pct. 73, 17 iunie 2008).

58. În speță, Curtea reamintește că a constatat că reclamantul a atras atenția autorităților competente în ceea ce privește acuzațiile credibile referitoare la violențele pe care pretinde că le-a suferit din partea agenților de poliție la 10 septembrie 2002, precum și cu privire la probele pe care se baza, care le acordau posibilitatea, conform dreptului intern, de a iniția o anchetă în acest sens (a se vedea supra, pct. 40-43). În ceea ce privește examinarea medicală a persoanei în cauză, Curtea a evidențiat și lacune importante în scurtele mențiuni din fișa medicală a reclamantului, luând astfel act de insuficiența dispozițiilor interne care reglementau domeniul la momentul faptelor (a se vedea supra, pct. 29 și 50-51).

59. Prin urmare, chiar dacă au fost alertate de reclamant cu acuzațiile în cauză și de probele invocate în sprijinul acestora, autoritățile nu au inițiat nicio anchetă în vederea investigării plângerii credibile a persoanei în cauză (a se vedea, *mutatis mutandis*, *Danelia*, citată anterior, pct. 64, și *Egmez*, citată anterior, pct. 100).

60. Având în vedere această absență a oricărei investigații, Curtea concluzionează că a fost încălcat art. 3 din convenție, din punct de vedere procedural.

II. CU PRIVIRE LA PRETINSA ÎNCĂLCARE A ART. 5 § 3 DIN CONVENȚIE

61. Reclamantul pretinde că nu a fost adus de îndată înaintea unui judecător sau a altui magistrat împuternicit să exercite atribuții judiciare, după arestarea sa, în dimineața de 10 septembrie 2002. Acesta invocă art. 5 § 3 din convenție, formulat după cum urmează:

„Orice persoană arestată sau deținută, în condițiile prevăzute de paragraful 1 lit. c) din prezentul articol, trebuie adusă de îndată înaintea unui judecător sau a altui magistrat împuternicit prin lege cu exercitarea atribuțiilor judiciare [...]”.

A. Cu privire la admisibilitate

62. Curtea constată că acest capăt de cerere nu este în mod vădit nefondat în sensul art. 35 § 3 din convenție. De asemenea, Curtea subliniază că aceasta nu prezintă niciun alt motiv de inadmisibilitate. Prin urmare, este necesar să fie declarat admisibil.

B. Cu privire la fond

63. Guvernul admite că procurorul nu este un magistrat împuternicit să exercite atribuții judiciare, în sensul jurisprudenței Curții privind art. 5 § 3 din convenție, și că, la momentul faptelor, dreptul intern nu prevedea efectuarea unui control automat al detenției „îndată” după arestare. Acesta subliniază că, de la intrarea în vigoare a Ordonanței de urgență a Guvernului nr. 109/2003 („O.U.G nr. 109/2003”) privind modificarea Codului de procedură penală, procurorul îi mai poate doar propune judecătorului competent arestarea preventivă a unei persoane.

64. Reclamantul invocă faptul că a fost adus înaintea unui judecător pentru examinarea legalității detenției sale abia la 30 septembrie 2002, adică la 20 de zile de la arestarea sa.

65. Curtea ia act de faptul că Guvernul recunoaște că cerințele de la art. 5 § 3 din convenție privind controlul automat al detenției de către un magistrat împuternicit prin lege să exercite atribuții judiciare nu au fost respectate în speță, având în vedere dreptul intern relevant la momentul faptelor (a se vedea supra, pct. 28).

66. Curtea reamintește că a stabilit deja încălcarea art. 5 § 3 din convenție în mai multe cauze similare, în care reclamanții nu au fost aduși „de îndată” în fața unui magistrat împuternicit prin lege să exercite atribuții judiciare pentru controlul jurisdicțional al arestării sau reținerii acestora [a se vedea, printre altele, *Pantea împotriva României*, nr. 33343/96, pct. 236, 239 și 240, CEDO 2003-VI (fragmente), și *Năstase-Silivestru*, citată anterior, pct. 29-33]. Având în vedere elementele de la dosar, aceasta nu identifică niciun motiv pentru a ajunge la o concluzie diferită în speță, reclamantul fiind adus înaintea Judecătoriei Constanța abia la 20 de zile de la arestare (a se vedea supra, pct. 15).

67. Prin urmare, a fost încălcat art. 5 § 3 din convenție.

III. CU PRIVIRE LA PRETINSA ÎNCĂLCARE A ART. 5 § 4 DIN CONVENȚIE

68. Reclamantul pretinde că instanțele care au pronunțat hotărâri la 30 septembrie și 15 octombrie 2002 nu s-au pronunțat într-un interval scurt cu privire la plângerea sa împotriva ordonanței procurorului de reținere din 10 septembrie 2002. Acesta adaugă că, în temeiul art. 140¹ C. proc. pen., prima instanță trebuia să se pronunțe cu privire la plângerea sa în termen de 24 de ore. Acesta invocă art. 5 § 4 din convenție, formulat după cum urmează:

„Orice persoană lipsită de libertatea sa prin arestare sau deținere sare dreptul să introducă un recurs în fața unui tribunal, pentru ca acesta să se pronunțe într-un termen scurt asupra legalității deținerii sale și să dispună eliberarea sa dacă deținerea este ilegală.”

A. Cu privire la admisibilitate

69. Curtea constată că acest capăt de cerere nu este în mod vădit nefondat în sensul art. 35 § 3 din convenție. De asemenea, Curtea subliniază că acesta nu prezintă niciun alt motiv de inadmisibilitate. Prin urmare, este necesar să fie declarat admisibil.

B. Cu privire la fond

1. Argumentele părților

70. Guvernul respinge argumentul reclamantului. Făcând trimitere la cauza *Delbec împotriva Franței* (nr. 43125/98, 18 iunie 2002), acesta susține că, pentru perioada care trebuie luată în considerare, trebuie să reținem că plângerea reclamantului împotriva ordonanței procurorului de reținere, trimisă de persoana în cauză parchetului la 23 septembrie 2002, a fost primită de judecătoria la 26 septembrie 2002. Aceasta s-a pronunțat la 30 septembrie 2002. De asemenea, recursul introdus la 2 octombrie 2002 de reclamant împotriva acestei hotărâri a fost respins prin hotărârea din 15 octombrie 2002, examinarea sa fiind între timp amânată de tribunal la cererea reclamantului.

71. În esență, reclamantul își reiterează argumentele.

2. Motivarea Curții

a) Perioada care trebuie luată în considerare

72. Curtea reiterează faptul că garanția care prevede dreptul unei persoane lipsite de libertate de a obține într-un termen scurt o hotărâre judecătorească cu privire la regularitatea reținerii sale vizează atât procedura de apel, cât și cea de primă instanță, pentru statele care au un sistem cu grad dublu de jurisdicție (*Singh împotriva Republicii Cehe*, nr. 60538/00, pct. 74, 25 ianuarie 2005). „Termenul” în cauză, care trebuie examinat ținând seama de desfășurarea generală a procedurii și de măsura în care întârzierile pot fi imputate conduitei reclamantului sau a consilierilor săi, începe cu prezentarea unei acțiuni (sau a unei cereri de prelungire) în fața instanței și se încheie în ziua în care se pronunță hotărârea în ședință publică sau, dacă o asemenea lectură nu este prevăzută, în ziua comunicării deciziei către reclamant sau avocatul său (a se vedea, *mutatis mutandis*, *Rappaciuolo împotriva Italiei*, nr. 76024/01, pct. 34, 19 mai 2005).

73. În speță, Curtea constată că termenul care trebuie luat în considerare este de douăzeci și două de zile pentru două grade de jurisdicție, dar că perioada cuprinsă între 11 și 15 octombrie 2002 nu le poate fi imputată autorităților, amânarea examinării acțiunii realizându-se la cererea reclamantului.

b) Respectarea cerinței de „termen scurt”

74. Curtea reamintește că respectarea dreptului oricărei persoane, conform art. 5 § 4 din convenție, de a obține într-un termen scurt o hotărâre din partea unei instanțe cu privire la legalitatea detenției sale trebuie considerată în cadrul circumstanțelor fiecărei cauze (*R.M.D. împotriva Elveției*, hotărârea din 26 septembrie 1997, *Rec.* 1997-VI, pct. 42). În special, trebuie să ținem seama de desfășurarea generală a procedurii și de măsura în care întârzierile sunt imputabile conduitei reclamantului sau a avocaților săi. Totuși, în principiu, având în vedere că este în joc libertatea unei persoane, statul trebuie să facă astfel încât procedura să se desfășoare într-un interval minim de timp (*Mayzit împotriva Rusiei*, nr. 63378/00, pct. 49, 20 ianuarie 2005).

75. De asemenea, Curtea reiterează faptul că scopul convenției este de a proteja drepturile nu teoretice sau iluzorii, ci concrete și efective (*Airey împotriva Irlandei*, 9 octombrie 1979, pct. 24, seria A nr. 32). În cadrul analizei respectării cerinței de „interval minim de timp” în cadrul analizei legalității ordonanței procurorului de arestare a reclamantului, Curtea consideră că trebuie să țină seama și de diferitele dispoziții și termene de procedură prevăzute de dreptul intern (a se vedea, *mutatis mutandis*, *Koendjibiharie împotriva Țărilor de Jos*, hotărârea din 25 octombrie 1990, pct. 27, Seria A nr. 185-B). Astfel, Curtea nu poate ignora faptul că ordonanța în cauză era valabilă doar pentru treizeci de zile de arest preventiv și că, în general, Codul de procedură penală solicită termene scurte pentru a garanta celeritatea deosebită a analizei legalității reținerii (precum termenul de 24 de ore pentru transferul plângerii și al dosarului de la parchet la instanță; a se vedea supra, pct. 26).

76. Chiar dacă termenul de douăzeci și două de zile, dintre care patru i se impută reclamantului, nu pare excesiv în sine, Curtea consideră că acesta trebuie examinat în cadrul termenelor prevăzute de Codul de procedură penală și a circumstanțelor speței. Aceasta constată că a fost nevoie de trei zile pentru ca plângerea reclamantului din 23 septembrie 2002, depusă la parchetul competent, să fie înregistrată la grefa tribunalului care trebuia să se pronunțe cu privire la aceasta și șapte zile pentru a fi examinată de acesta din urmă. S-au scurs alte șapte zile înainte ca curtea de apel să înregistreze, la 9 octombrie 2002, acțiunea introdusă de reclamant împotriva hotărârii din 30 septembrie 2002 a tribunalului, parchetul transferându-i cererea de recurs abia la șase zile de la primirea acesteia.

77. Având în vedere lipsa oricărei justificări pentru termenele menționate anterior și faptul că era vorba de examinarea legalității ordonanței de arestare emisă de procuror, Curtea consideră că – în circumstanțele speței – procedura în cauză s-a desfășurat într-un „termen scurt”, astfel cum cere art. 5 § 4 în sensul jurisprudenței Curții.

Prin urmare, din acest punct de vedere, a fost încălcat articolul menționat.

IV. CU PRIVIRE LA PRETINSA ÎNCĂLCARE A ART. 8 DIN CONVENȚIE

78. Reclamantul se plânge, în esență, de atingerea adusă vieții sale private ca urmare

a faptului că, la 10 septembrie 2002, agenții de poliție au chemat jurnaliștii, care l-au filmat și fotografiat, în starea în care se găsea, astfel încât imaginile care îl prezentau cu urme de violență pe față au fost difuzate în media, una dintre acestea fiind publicată special pe prima pagină a cotidianului *Telegraf*, la 11 septembrie 2002. În esență, acesta invocă art. 8 din convenție, formulat după cum urmează:

„1. Orice persoană are dreptul la respectarea vieții sale private și de familie, a domiciliului său și a corespondenței sale.

2. Nu este admis amestecul unei autorități publice în exercitarea acestui drept decât în măsura în care acest amestec este prevăzut de lege și dacă constituie o măsură care, într-o societate democratică, este necesară pentru securitatea națională, siguranța publică, bunăstarea economică a țării, apărarea ordinii și prevenirii faptelor penale, protejarea sănătății sau a moralei, ori protejarea drepturilor și libertăților altora.”

79. Guvernul respinge acest argument.

A. Cu privire la admisibilitate

80. Guvernul invocă neupuizarea căilor de atac interne de către reclamant. Pe de o parte, acesta susține că reclamantul putea depune o plângere penală pentru calomnie (art. 206 C. pen.) împotriva persoanei răspunzătoare sau, în cazul în care nu o cunoștea, putea sesiza în primul rând organele de urmărire penală cu o plângere prealabilă în acest sens. De asemenea, reclamantul avea la dispoziția sa acțiunea în răspundere civilă delictuală (art. 998-999 C. civ.), în cazul în care acesta ar fi considerat că era vorba de un delict civil și că acesta i-a cauzat un prejudiciu. Or, reclamantul, conform concluziei Guvernului, nu s-a îndreptat în cauză împotriva mass-mediei, prin intermediul procedurii penale și civile menționate, pentru a încerca să remedieze situația denunțată.

81. Reclamantul respinge susținerile Guvernului fără a furniza observații specifice.

82. Curtea reamintește că, prin invocarea neupuizării căilor de atac interne, Guvernul trebuia să convingă Curtea că o acțiune efectivă era disponibilă atât în teorie, cât și în practică la momentul faptelor, cu alte cuvinte că era accesibilă și îi putea oferi reclamantului rezolvarea cererilor sale și că prezenta perspective rezonabile de reușită [*V. împotriva Regatului Unit* (GC), nr. 24888/94, pct. 57, CEDO 1999-IX].

83. În primul rând, Curtea constată că plângerea reclamantului îi vizează pe agenții de poliție care i-au invitat pe jurnaliști să filmeze în sediul poliției unde acesta era reținut, ceea ce a avut ca rezultat difuzarea imaginilor video și a unei fotografii cu acesta către public. Curtea evidențiază că procedurile pe care Guvernul îi reproșează reclamantului că nu le-a inițiat, în special, împotriva mass-media, nu puteau reprezenta un remediu pentru plângere, astfel cum a fost formulată de persoana în cauză.

84. Presupunând că excepția Guvernului trebuie citită ca privind și caracterul efectiv al procedurilor citate anterior referitoare la agenții de poliție, Curtea constată că Guvernul

nu a precizat în niciun fel modul în care faptele pe care reclamantul le impută autorităților pot fi incluse în infracțiunea de calomnie, care vizează „afirmarea sau imputarea în public, prin orice mijloace, a unei fapte determinante privitoare la o persoană, care, dacă ar fi adevărată, ar expune acea persoană la o sancțiune [...] ori disprețului public”, nici nu a furnizat exemple de jurisprudență internă în sprijinul susținerilor sale. O concluzie similară se impune în ceea ce privește acțiunea bazată pe art. 998 și 999 C. civ.: Guvernul nu a prezentat nicio hotărâre definitivă privind dreptul la imagine în general și nici măcar nu a oferit argumente sau exemple de jurisprudență care permit presupunerea că, având în vedere condițiile impuse la articolele citate anterior, reclamantul avea perspective rezonabile de reușită în speță într-o astfel de acțiune inițiată nu împotriva jurnaliștilor, ci împotriva agenților de poliție (a se vedea supra, pct. 32). De asemenea, Curtea observă că a constatat deja într-o altă cauză, în raport cu fapte similare examinate din perspectiva art. 6 § 2 din convenție, că Guvernul nu a demonstrat existența în practică a unei căi de atac efective într-o asemenea situație [*Notar împotriva României* (dec.), nr. 42860/98, pct. 171, 13 noiembrie 2003].

85. Având în vedere cele de mai sus, Curtea consideră că Guvernul nu a demonstrat caracterul efectiv în speță al căilor de atac invocate. Prin urmare, excepția Guvernului, cu cele două părți ale sale, nu poate fi reținută.

86. De asemenea, Curtea constată că acest capăt de cerere nu este în mod vădit nefondat în sensul art. 35 § 3 din convenție. De asemenea, Curtea subliniază că acesta nu prezintă niciun alt motiv de inadmisibilitate. Prin urmare, este necesar să fie declarat admisibil.

B. Cu privire la fond

87. Guvernul nu a prezentat observații pe fond în ceea ce privește acest capăt de cerere nici în termenul stabilit cu ocazia comunicării cererii, nici în urma scrisorii grefei din 27 iulie 2006 prin care era invitat să prezinte eventuale observații suplimentare.

88. Reclamantul susține că drepturile sale, garantate de art. 8 din convenție, nu au fost respectate deoarece autoritățile l-au „expus” în fața mass-media, în momentul în care era privat de libertate.

89. În ceea ce privește imaginile care îl prezentau pe reclamant în arest, difuzate de mass-media, conform jurisprudenței sale, Curtea este obligată să verifice dacă statul pârât și-a respectat obligația de neingerință în dreptul la respectarea vieții private a reclamantului. Aceasta este obligată să verifice dacă a existat în speță o încălcare a dreptului menționat și, în cazul unui răspuns afirmativ, dacă această încălcare a îndeplinit cele trei condiții stabilite la art. 8 § 2: să fie „prevăzută de lege”, să vizeze unul sau mai multe dintre scopurile legitime în temeiul paragrafului 2 din dispoziția menționată și să fie „necesară, într-o societate democratică”, pentru a le atinge (*Sciacca împotriva Italiei*, nr. 50774/99, pct. 28, CEDO 2005-....).

90. Curtea reamintește că noțiunea de viață privată include elemente care fac trimitere la dreptul la imagine al unei persoane și că publicarea unei fotografii ține de viața privată

(*Von Hannover împotriva Germaniei*, nr. 59320/00, pct. 59, 50-53, CEDO 2004-VI). În cauza citată, aceasta a precizat și principiile generale care reglementează rapoartele dintre protecția vieții private și libertatea de exprimare (*Von Hannover*, citată anterior, pct. 56-60). De asemenea, într-o cauză în care reclamanta nu era o persoană care acționa într-un context public, ci – precum în speță – o persoană urmărită penal, Curtea a considerat că faptul că persoana în cauză făcea obiectul urmăririi penale nu putea restrânge domeniul de protecție mai larg de care aceasta beneficiază ca „persoană obișnuită”. Având în vedere că autoritățile au oferit presei o fotografie a reclamantei, luată din dosarul său penal, ingerința în cauză – care rezulta din distribuirea și publicarea acestei fotografii, și care nu era prevăzută de vreo „lege” – a condus Curtea la concluzia încălcării art. 8 din convenție (*Sciacca*, citată anterior, pct. 29 *in fine* și 30). În sfârșit, într-o cauză privind publicarea, fără acordul reclamantului, a unei fotografii făcute de un jurnalist și care prezenta persoana în cauză la comisariatul de poliție unde fusese adusă pentru o declarație, Curtea a stabilit existența unei ingerințe contrare art. 8 din convenție, publicarea în cauză neputând fi considerată ca generând o dezbatere oarecare de interes general pentru societate, indiferent de gradul de interes al acesteia față de faptele care stau la originea art. de presă (*Gourguenidze împotriva Georgiei*, nr. 71678/01, pct. 55-63, 17 octombrie 2006).

91. Curtea consideră că speța prezintă asemănări cu aceste două cauze menționate. În acest temei, Curtea constată că imaginile și fotografia care îl prezentau pe reclamant au fost înregistrate de jurnaliști la sediul Poliției Constanța la 10 septembrie 2002, la câteva ore după ce persoana în cauză a fost prinsă, noaptea, în flagrant delict într-o parcare de la periferia orașului. Curtea ia act de faptul că afirmația reclamantului, conform căreia jurnaliștii au fost chemați la sediul poliției de către agenții de poliție, nu a fost dezmințită de către Guvern și este confirmată de elementele de la dosar, ținând seama de circumstanțele arestării persoanei în cauză. Prin urmare, Curtea consideră că, în speță, comportamentul agenților de poliție care i-au chemat pe jurnaliști și i-au autorizat, fără acordul reclamantului, să înregistreze la sediul poliției – pentru a le difuza în presă – imagini ale acestuia din urmă, chiar la momentul începerii urmăririi penale împotriva sa, reprezintă o ingerință în dreptul reclamantului la respectarea vieții sale private.

92. Curtea observă că Guvernul nu a oferit nicio indicație cu privire la justificarea unei astfel de ingerințe. Presupunând chiar că art. 45 alin. (2) din Legea nr. 360/2002 și că art. 4 din Decizia nr. 80/2002 a CNA (a se vedea supra, pct. 34) pot fi considerate că au oferit o bază legală pentru ingerința în cauză, Curtea nu identifică care „scop legitim”, astfel cum este cerut de art. 8 § 2, era vizat de aceasta din urmă. În acest scop, ea evidențiază că, la momentul faptelor, reclamantul nu era fugar, ci era reținut la sediul poliției și că procesul penal public inițiat împotriva sa nici nu începuse măcar. Prin urmare, nu trebuie considerat că difuzarea imaginilor în cauză, care de fapt nu aveau o valoare informativă ca atare, viza respectarea intereselor justiției, de exemplu pentru a asigura prezentarea sa la proces, sau prevenirea infracțiunilor penale, actul de acuzare nefiind încă întocmit la momentul faptelor. Prin urmare, în lumina circumstanțelor cauzei, Curtea consideră că ingerința respectivă în dreptul reclamantului la respectarea vieții sale private nu urmărea vreunul din scopurile legitime prevăzute la art. 8 § 2 din convenție.

93. Având în vedere cele de mai sus, Curtea consideră că a fost încălcat art. 8 din convenție.

V. CU PRIVIRE LA CELELALTE PRETINSE ÎNCĂLCĂRI

94. Citând art. 5 § 2 din convenție, reclamantul se plânge de faptul că nu a fost informat, în cel mai scurt timp, de motivele arestării sale și de acuzațiile aduse împotriva sa. În temeiul art. 6 § 1 și 3 a), b) și c) din convenție, reclamantul se plânge de inechitatea procedurii penale împotriva sa. În special, acesta susține că nu a fost asistat de un avocat cu ocazia primei declarații date la 10 septembrie 2002, că nu a fost informat de la început de procuror cu privire la dreptul său de a beneficia de un avocat la alegere și că cererea sa de administrare a probelor a fost respinsă de Tribunalul Constanța, la 9 decembrie 2002.

95. Ținând seama de toate elementele de care dispune și în măsura în care este competentă pentru a i se aduce la cunoștință susținerile formulate, Curtea nu a constatat nicio încălcare aparentă a drepturilor și libertăților garantate prin articolele convenției.

Reiese că acest capăt de cerere este în mod vădit nefondat și trebuie respins în temeiul art. 35 § 3 și 4 din convenție.

VI. CU PRIVIRE LA APLICAREA ART. 41 DIN CONVENȚIE

96. Art. 41 din convenție prevede:

„Dacă Curtea declară că a avut loc o încălcare a Convenției sau a protocoalelor sale și dacă dreptul intern al înaltei părți contractante nu permite decât o înlăturare incompletă a consecințelor acestei încălcări, Curtea acordă părții lezate, dacă este cazul, o reparație echitabilă.”

A. Prejudiciu

97. Făcând trimitere la cererea sa din formularul de cerere, reclamantul solicită 200 000 EUR cu titlu de prejudiciu moral suferit ca urmare a încălcării art. 3, 5, 6 și 8 din convenție.

98. Guvernul consideră că persoana în cauză nu a dovedit legătura de cauzalitate între prejudiciul invocat și preținsele încălcări ale convenției și că, în orice caz, suma solicitată este excesivă având în vedere jurisprudența Curții în domeniu.

99. Curtea reamintește că a stabilit încălcarea art. 3 (din punct de vedere material și procedural), art. 5 și art. 8 din convenție și consideră că reclamantul a suferit, ca urmare a violențelor în cauză, un prejudiciu moral care trebuie reparat. În aceste împrejurări, ținând seama de circumstanțele cauzei și pronunțându-se în echitate, astfel cum prevede art. 41 din convenție, Curtea consideră că trebuie să îi acorde reclamantei 8 000 EUR cu titlu de prejudiciul moral.

B. Cheltuieli de procedură

100. Reclamantul nu a prezentat o cerere de rambursare a cheltuielilor de procedură efectuate în cadrul procedurilor în fața instanțelor naționale sau în fața Curții.

C. Dobânzi moratorii

101. Curtea consideră necesar ca rata dobânzilor moratorii să se întemeieze pe rata dobânzii facilității de împrumut marginal practică de Banca Centrală Europeană, majorată cu trei puncte procentuale.

PENTRU ACESTE MOTIVE, CURTEA

1. Declară, în unanimitate, cererea admisibilă în ceea ce privește capetele de cerere privind art. 3, 5 § 3 și 4, și 8 din convenție și inadmisibilă pentru celelalte capete de cerere;

2. Hotărăște, în unanimitate, că a fost încălcat art. 3 din convenție, din punct de vedere material;

3. Hotărăște, în unanimitate, că a fost încălcat art. 3 din convenție, din punct de vedere procedural;

4. Hotărăște, în unanimitate, că a fost încălcat art. 5 § 3 din convenție;

5. Hotărăște, cu șase voturi la unu, că a fost încălcat art. 5 § 4 din convenție;

6. Hotărăște, în unanimitate, că a fost încălcat art. 8 din convenție;

7. Hotărăște, în unanimitate,

a) că statul pârât trebuie să plătească reclamantului, în termen de trei luni de la data rămânării definitive a prezentei hotărâri, în conformitate cu art. 44 § 2 din convenție, suma de 8 000 EUR (opt mii de euro), cu titlu de prejudiciu moral, care va fi convertită în moneda națională a statului pârât la rata de schimb aplicabilă la data plății, plus orice sumă ce poate fi datorată cu titlu de impozit;

b) că, de la expirarea termenului menționat și până la efectuarea plății, această sumă trebuie majorată cu o dobândă simplă, la o rată egală cu rata dobânzii facilității de împrumut marginal practică de Banca Centrală Europeană, aplicabilă pe parcursul acestei perioade și majorată cu trei puncte procentuale;

8. Respinge, în unanimitate, cererea de acordare a unei reparații echitabile pentru celelalte capete de cerere.

Redactată în limba franceză, apoi comunicată în scris, la 24 februarie 2009, în temeiul art. 77 § 2 și 3 din regulament.

Santiago Quesada
Grefier

Josep Casadevall
Președinte

În conformitate cu art. 45 § 2 din convenție și 74 § 2 din regulament, se anexează la prezenta hotărâre rezumatul opiniei parțial concordante a judecătorului Zupančič și al opiniei parțial separate a judecătorului Myjer.

OPINIA CONCORDANTĂ A JUDECĂTORULUI ZUPANČIČ

Doresc să adaug votului meu favorabil constatării încălcării art. 5 § 4, în speță, câteva cuvinte în sprijinul raționamentului Curții.

Astfel cum a precizat Curtea adesea, respectarea dreptului oricărei persoane, conform art. 5 § 4 din convenție, de a obține într-un termen scurt o hotărâre din partea unei instanțe cu privire la legalitatea reținerii sale trebuie considerată în lumina circumstanțelor fiecărei cauze (a se vedea, printre altele, *R.M.D. împotriva Elveției*, 26 septembrie 1997, pct. 42, *Rec.* 1997-VI). Or, desfășurarea procedurii de control jurisdicțional a reținerii într-un „interval minim de timp” era cu atât mai importantă în prezenta cauză cu cât era vorba de prima procedură în care un „magistrat împuternicit să exercite atribuții judiciare” examina legalitatea reținerii reclamantului de către un procuror (a se vedea supra, pct. 66). De asemenea, examinând conformitatea duratei unei asemenea proceduri cu art. 5 § 4, Curtea a considerat deja că, ca pentru obligația care rezultă de la art. 5 § 1, autoritățile trebuie, în acest scop „să respecte normele de fond ca procedură a legislației naționale” (a se vedea, *mutatis mutandis*, *Koendjibharie împotriva Țărilor de Jos*, 25 octombrie 1990, pct. 27, seria A nr. 185-B, și *Vrenčev împotriva Serbiei*, nr. 2361/05, pct. 83, 23 septembrie 2008). În speță, examinarea duratei procedurii în cauză trebuie deci să țină seama și de faptul că, chiar la momentul faptelor, art. 140¹ C. proc. pen. prevedea anumite termene pentru a asigura celeritatea unei asemenea examinări (a se vedea termenul de douăzeci și patru de ore pentru transmiterea plângerii reclamantului și a dosarului în cauză de către parchet instanței). Reamintind că scopul convenției este de a proteja drepturile nu teoretice sau iluzorii, ci concrete și efective, consider că nu trebuie să insistăm asupra desfășurării faptelor relevante și asupra termenelor de înregistrare și examinare de către instanțe a acțiunii reclamantului, prezentate în hotărârea anexată (a se vedea supra, pct. 76).

Prin urmare, împărtășesc opinia majorității, conform căreia, chiar dacă termenul în cauză nu pare excesiv în sine, acesta duce, în circumstanțele speței, la încălcarea art. 5 § 4 din convenție.

OPINIA PARȚIAL SEPARATĂ A JUDECĂTORULUI MYJER (Traducere)

Am votat împotriva constatării încălcării art. 5 § 4.

Sunt pe deplin conștient de faptul că, în conformitate cu jurisprudența Curții referitoare la art. 5 § 1 și 4, pentru a respecta cerințele convenției, este necesar ca un

control pertinent să respecte normele de fond ca procedură a legislației naționale și să se exercite mai mult în conformitate cu scopul art. 5: de a proteja individul împotriva arbitrariului, în special împotriva termenului în care s-a pronunțat (*Koendjibiharie împotriva Țărilor de Jos*, 25 octombrie 1990, pct. 27, seria A nr. 185-B).

Mă întreb totuși dacă este, sau ar trebui să fie, obligația Curții să decidă că un stat contractant a încălcat dreptul consacrat de art. 5 § 4 într-o situație în care, în termeni obiectivi, decizia internă – chiar dacă nu a fost pronunțată exact în termenul prevăzut de normele procedurale ale statului – a fost luată foarte prompt. În acest caz, Curtea acționează mai mult ca o instanță de al patrulea grad de jurisdicție care controlează minuțios aplicarea tuturor normelor procedurale interne decât ca o instanță internațională a drepturilor omului care verifică dacă sunt îndeplinite la nivel național cerințele minime europene. În aceste condiții, un stat contractant poate chiar să considere oportună utilizarea unui singur termen general în legislația sa, precum „prompt” sau „fără întârzieri nejustificate”, în loc să precizeze termene stricte.

Subliniind că examinarea termenului în cauză depinde de circumstanțele fiecărei spețe, observ cu titlu de comparație că, în alte cauze în care Curtea a stabilit nerespectarea cerinței unui „termen scurt”, în sensul art. 5 § 4, termenele în cauză erau, respectiv, de șaptesprezece și de douăzeci și șapte de zile pentru un grad unic de jurisdicție (*Kadem împotriva Maltei*, nr. 55263/00, pct. 43-45, 9 ianuarie 2003, și *Rehbock împotriva Sloveniei*, nr. 29462/95, pct. 84-88, CEDO 2000-XII) sau, pentru două grade de jurisdicție, de treizeci și două de zile, patruzeci și trei de zile și două luni și douăzeci și patru de zile (*G.B. împotriva Elveției*, nr. 27426/95, pct. 34-39, 30 noiembrie 2000, *Jablonski împotriva Poloniei*, nr. 33492/96, pct. 91-94, 21 decembrie 2000, și *Sulaoja împotriva Estoniei*, nr. 55939/00, pct. 74, 15 februarie 2005).

Având în vedere elementele de la dosar, nu pot considera că termenul imputabil organelor în speță este excesiv. Astfel, remarc faptul că Judecătoria Constanța s-a pronunțat la 30 septembrie 2002, la șapte zile de la depunerea plângerii reclamantului împotriva ordonanței de reținere emise de procuror, și la patru zile de la primirea efectivă a acestei plângeri.

De asemenea, fiind vorba de pretinsa nerespectare de judecătorie a termenului prevăzut la art. 140¹ C. proc. pen., constat că reclamantul nu a oferit elemente – precum exemple din jurisprudență – pentru a-și susține argumentul conform căruia termenul „în aceeași zi” trebuia calculat de la data la care parchetul a transferat dosarul la instanță (a se vedea pct. 26 din hotărâre). În sfârșit, nicio încălcare a cerinței de „termen scurt” nu poate fi reținută în ceea ce privește procedura căilor de atac, care s-a finalizat prin hotărârea din 15 octombrie 2002 (a se vedea, *mutatis mutandis*, *Lăpușan împotriva României*, nr. 29723/03, pct. 44-45, 3 iunie 2008, și *Starokadomski împotriva Rusiei*, nr. 42239/02, pct. 80, 31 iulie 2008).

CAUZA ABRAMIUC ÎMPOTRIVA ROMÂNIEI

(Cererea nr. 37411/02)

Hotărârea din 24 februarie 2009

Hotărârea devine definitivă în condițiile prevăzute la art. 44 § 2 din convenție. Aceasta poate suferi modificări de formă.

În cauza Abramiuc împotriva României,

Curtea Europeană a Drepturilor Omului (Secția a treia), reunită într-o cameră compusă din: Josep Casadevall, *președinte*, Elisabet Fura-Sandström, Corneliu Bîrsan, Alvina Gyulumyan, Egbert Myjer, Ineta Ziemele, Ann Power, *judcători*, și Santiago Quesada, *grefier de secție*,

după ce a deliberat în camera de consiliu, la data de 3 februarie 2009,

a pronunțat următoarea hotărâre, adoptată la aceeași dată:

PROCEDURA

1. La originea cauzei se află cererea nr. 37411/02 îndreptată împotriva României prin care un resortisant al acestui stat, domnul Ilie Abramiuc („reclamantul”), a sesizat Curtea la 16 septembrie 2002 în temeiul art. 34 din Convenția pentru apărarea drepturilor omului și a libertăților fundamentale („convenția”).

2. Guvernul român („Guvernul”) este reprezentat de agentul guvernamental, domnul R.-H. Radu, din cadrul Ministerului Afacerilor Externe.

3. La 25 mai 2007, Curtea a hotărât să comunice cererea Guvernului. Astfel cum prevede art. 29 § 3 din convenție, aceasta a hotărât, de asemenea, că admisibilitatea și fondul cauzei vor fi examinate împreună.

ÎN FAPT,

I. CIRCUMSTANȚELE CAUZEI

4. Reclamantul s-a născut în anul 1951 și locuiește la Negostina, județul Suceava.

A. Prima procedură privind plata drepturilor de autor

5. La 31 mai 1984, reclamantul, care lucra ca inginer chimist într-o întreprindere de stat, a fost recunoscut ca autor al unei invenții și i s-a eliberat un brevet din partea Oficiului de Stat pentru Invenții și Mărci. În perioada 1984-1991, această invenție a fost utilizată în producția industrială de către întreprinderea de stat respectivă.

6. În 1991, după căderea regimului comunist în România, întreprinderea a fost reorganizată într-o întreprindere pe acțiuni cu capital public, cu numele de Retrom S.A. Aceasta a folosit în continuare în producția sa industrială invenția reclamantului fără a-i plăti însă acestuia drepturile de autor, motiv pentru care acesta a acționat societatea în instanță, la 14 octombrie 1992.

7. Prin hotărârea din 12 septembrie 1994, Judecătoria Iași a admis acțiunea și a obligat pârâta („societatea debitoare”) să îi plătească reclamantului 253 942 510 lei românești (ROL), la care se adaugă o rată anuală a dobânzii de 6%.

8. Prin hotărârea din 7 decembrie 1994, Curtea de Apel Iași a respins apelul societății debitoare. Prin hotărârea din 21 martie 1995, Curtea Supremă de Justiție („Curtea Supremă”) a respins recursul acesteia.

B. Încercările de executare silită a hotărârii din 12 septembrie 1994

9. În vederea executării silite a hotărârii din 12 septembrie 1994, reclamantul a sesizat executorul judecătoresc și a inițiat mai multe proceduri, care nu au dus la executarea promptă și completă a hotărârii menționate, ca urmare, în special, a mai multor suspendări ale executării silite dispuse de Procurorul general al României sau de către instanțe, precum și a contestațiilor la executare formulate de societatea debitoare.

10. Astfel cum reiese din scrisoarea din 10 martie 1997 adresată reclamantului de către Curtea de Conturi, societatea debitoare a făcut obiectul unei anchete pentru retragerea, în perioada octombrie-decembrie 1996, a aproximativ 600 000 000 ROL din contul său „pentru a evita o eventuală executare silită prin înghețarea conturilor”. Rezultatele anchetei penale desfășurate împotriva directorilor întreprinderii nu au fost comunicate Curții.

11. În 2003, societatea a fost privatizată. Statul și-a vândut acțiunile și, prin urmare, capitalul întreprinderii a devenit integral privat.

12. Prin scrisoarea din 15 martie 2005, Administrația Finanțelor Publice a informat executorul judecătoresc însărcinat cu executarea hotărârii din 12 septembrie 1994 că societatea datora statului aproximativ 9 miliarde ROL și că o procedură de executare silită imobiliară era în curs.

1. Suspendările executării silite dispuse de Procurorul general al României

13. La cererea societății debitoare, Procurorul general al României a dispus de mai multe ori suspendarea executării hotărârii definitive din 12 septembrie 1994, respectiv la 3 aprilie, 24 noiembrie 1995 și la 31 mai 1996. Reclamantului nu i-a fost comunicat niciun motiv care să justifice aceste suspendări.

14. Prin scrisoarea din 24 mai 1996 adresată societății debitoare, Parchetul General a reamintit conducerii societății sfaturile oferite cu ocazia unei ședințe care a avut loc

la 27 martie 1996 la sediul parchetului, și anume solicitarea suspendării procedurilor de poprire în derulare, precum și suspendarea executării silite a hotărârii din 12 septembrie 1994.

2. Cererea de revizuire a hotărârii din 12 septembrie 1994 și suspendarea executării silite dispusă în cadrul acestei proceduri

15. La o dată neprecizată, societatea debitoare a formulat o cerere de revizuire a hotărârii din 12 septembrie 1994. De asemenea, a solicitat suspendarea executării acestei hotărâri până la examinarea cererii sale de revizuire.

16. La 16 iunie 1995, Curtea Supremă a trimis cauza în fața Tribunalului Suceava, în interesul unei bune administrări a justiției.

17. La 21 noiembrie 1995, acesta a respins cererea de suspendare a executării.

18. La 20 martie 1997, instanța a primit o nouă cerere de suspendare a executării formulată de societatea debitoare, până la pronunțarea unui rezultat definitiv al unei proceduri inițiate de societate privind anularea unui brevet de inventator pentru reclamant (a se vedea infra, procedura C). Tribunalul a decis, din același motiv, suspendarea procedurii de revizuire.

19. La 27 iunie 1997, Curtea de Apel Suceava a admis recursul reclamantului împotriva ordonanței de suspendare a procedurii de revizuire și a dispus ca Tribunalul Suceava să o continue. A fost declarat inadmisibil recursul împotriva ordonanței de suspendare a executării hotărârii din 12 septembrie 1994, pe motiv că o astfel de decizie, având în vedere caracterul său prealabil, putea fi atacată doar printr-o cale de atac exercitată împotriva hotărârii pronunțate pe fondul cauzei.

20. În urma recursului societății debitoare, prin hotărârea din 31 octombrie 1997, Curtea Supremă a confirmat hotărârea pronunțată la 27 iunie 1997 de către Curtea de Apel Suceava. S-a considerat că, în ceea ce privește caracterul facultativ al suspendării prevăzute la art. 244 pct. 1 C. proc. civ., nu existau motive pentru suspendarea procedurii de revizuire. De asemenea, instanța supremă a observat faptul că „cererea de revizuire [a fost] introdusă în scopul evident de a împiedica executarea unei hotărâri irevocabile”.

21. Reluând examinarea cererii de revizuire formulate de societatea debitoare, Tribunalul Suceava a admis cererea prin hotărârea din 12 martie 1998 și, în consecință, a casat hotărârea din 12 septembrie 1994 și a respins acțiunea reclamantului ca nefondată.

22. Prin hotărârea din 27 martie 2001, Curtea de Apel Suceava a admis recursul reclamantului împotriva hotărârii din 12 martie 1998 și a respins cererea de revizuire, reținând faptul că, la 23 ianuarie 2001, Curtea Supremă a confirmat definitiv valabilitatea brevetului de invenție al reclamantului (a se vedea infra, procedura C). Această hotărâre a fost confirmată prin hotărârea Curții Supreme din 30 noiembrie 2001, care a anulat acțiunea introdusă de societatea debitoare pentru neplata taxei de timbru.

3. *Dosarul de executare nr. 33/1995. Prima contestație la executarea silită a hotărârii din 12 septembrie 1994 și cererea de suspendare a executării formulate de societatea debitoare*

23. În vederea executării silite a hotărârii din 12 septembrie 1994, a fost deschis dosarul nr. 33/1995, la cererea reclamantului, de către biroul executorilor judecătorești de pe lângă Judecătoria Iași. La 5 aprilie 1995 și 17 decembrie 1996, au avut loc două încercări de executare a bunurilor mobile ale societății debitoare.

24. La 18 decembrie 1996, societatea debitoare a sesizat Judecătoria Iași cu o contestație la executarea silită a hotărârii respective. În plus, aceasta a solicitat o suspendare a executării, pe motiv că întreprinderea risca să fie obligată să își înceteze activitatea ca urmare a punerii sub sechestru a echipamentelor sale. De asemenea, aceasta a arătat că era în derulare o procedură care avea ca obiect anularea brevetului reclamantului.

25. Prin încheierea din 19 decembrie 1996, instanța a dispus suspendarea executării până la pronunțarea unui rezultat definitiv în ceea ce privește contestația privind executarea cu privire la care a fost sesizată. La 10 martie 1997, Curtea de Apel Iași a declarat ca inadmisibil recursul reclamantului pe motiv că o astfel de decizie, având în vedere caracterul său prealabil, putea fi atacată doar printr-o cale de atac exercitată împotriva hotărârii pronunțate pe fondul cauzei. În urma recursului reclamantului, prin hotărârea din 30 septembrie 1997, Curtea Supremă a reluat motivul invocat de curtea de apel și a respins respectiva acțiune.

26. În ceea ce privește examinarea pe fond a contestației la executare, au fost pronunțate șase amânări în perioada 3 februarie - 29 septembrie 1997 în așteptarea rezultatului final al căilor de apel formulate de reclamant împotriva încheierii din 19 decembrie 1996 (a se vedea supra, pct. 25). La 23 martie 1998, tribunalul a suspendat examinarea contestației până la pronunțarea rezultatului definitiv al procedurilor care aveau ca obiect revizuirea hotărârii din 12 septembrie 1994 și, respectiv, anularea brevetului reclamantului. La 6 septembrie 1999, instanța a respins cererea reclamantului privind reluarea examinării cauzei, pe motiv că ambele proceduri care justificau suspendarea acesteia nu au fost încă soluționate.

27. La o dată neprecizată, a fost reluată examinarea fondului contestației. Dezbaterile au avut loc la 25 februarie 2002.

28. Prin hotărârea din 4 martie 2002, Tribunalul Iași a respins contestația împotriva executării silite formulate de societatea debitoare.

29. Prin hotărârea definitivă din 21 iunie 2002, Curtea de Apel Iași a admis recursul societății și a admis contestația la executare împotriva măsurilor de executare silită luate în dosarul nr. 33/1995. S-a reținut faptul că executarea silită ar fi trebuit să se încheie odată cu validarea popririi prin hotărârea din 21 iulie 2000 a Judecătoriei Pașcani (a se vedea infra, pct. 44). Reclamantul a fost obligat să îi plătească pârâtei 255 000 000 ROL cu titlu de cheltuieli de judecată.

4. Dosarul de executare nr. 17/2002. Cea de-a doua contestație la executarea silită a hotărârii din 12 septembrie 1994

30. Având în vedere faptul că procedura de executare silită deschisă în temeiul dosarului nr. 33/1995 a durat șase ani, reclamantul a solicitat reactualizarea creanței sale în raport cu rata inflației. Prin urmare, un nou dosar de executare, nr. 17/2002, a fost deschis la 4 februarie 2002 prin decizia Judecătoria Pașcani.

31. Prin procesul-verbal redactat la 11 februarie 2002, executorul judecătoresc a calculat valoarea reactualizată a creanței reclamantului și a stabilit o nouă valoare de 5 525 300 541 ROL.

32. La 18 și 19 februarie 2002, societatea debitoare a pus la dispoziția reclamantului o sumă totală de 53 000 000 ROL, pe care acesta a încasat-o la 17 mai 2002.

33. La 19 februarie 2002, Judecătoria Pașcani a respins o cerere de ordonanță președințială prezentată de societatea debitoare, care avea ca obiect suspendarea executării hotărârii din 4 februarie 2002 (a se vedea supra, pct. 30).

34. În cursul anului 2002, societatea a sesizat Judecătoria Iași cu o contestație la executare având ca obiect anularea procesului-verbal din 11 februarie 2002.

35. La 18 aprilie 2002, tribunalul și-a declinat competența în favoarea Judecătoria Pașcani.

36. Prin hotărârea din 11 martie 2003, Judecătoria Pașcani a admis contestația la executare și a anulat procesul-verbal din 11 februarie 2002. Reclamantul a introdus un recurs împotriva acestei decizii. La 11 noiembrie 2003, Înalta Curte de Casație și Justiție (noua denumire a Curții Supreme de Justiție, „Înalta Curte”) a trimis cauza în fața Judecătoria Vrancea, în interesul unei bune administrări a justiției. Prin hotărârea din 8 martie 2004, aceasta a admis recursul reclamantului și a trimis cauza spre rejudecare Judecătoria Focșani. Prin hotărârea din 25 ianuarie 2005, Înalta Curte a respins o cerere de revizuire formulată de societatea debitoare împotriva acestei hotărâri.

37. La 2 septembrie 2004, executorul judecătoresc a întocmit un proces-verbal de executare prin care, după deducerea valorilor percepute de reclamant, acesta a calculat valoarea reactualizată a creanței, stabilind o nouă valoare de 7 630 440 047 ROL în sarcina societății debitoare.

38. Rezultă din procesul-verbal întocmit la 18 martie 2005 de către executorul judecătoresc faptul că vânzarea la licitație a unui bun imobiliar de către societatea debitoare în vederea recuperării creanței reclamantului nu s-a realizat, în măsura în care administrația fiscală a inițiat și o procedură de executare silită împotriva societății.

39. În urma trimiterii dosarului la Judecătoria Focșani în vederea examinării contestației (a se vedea supra, pct. 36), la 31 octombrie 2004, s-a efectuat o expertiză contabilă în vederea reactualizării valorii despăgubirii stabilite prin hotărârea din

12 septembrie 1994, precum și a stabilirii sumelor deja achitate de debitoare în executarea acestei hotărâri. Conform acestei expertize, suma totală plătită de aceasta reclamantului era de 576 620 739 ROL, iar suma restantă care trebuia achitată era de 67 695 486 197 ROL. La 7 februarie 2005, societatea debitoare a contestat această expertiză.

40. La 7 iulie 2005, a fost autentificată la notarul public o tranzacție între societatea debitoare, pe de o parte, și reclamant și un alt creditor al societății, pe de alta. Conform termenilor stipulați în tranzacție, societatea le plătea acestora o sumă totală de 4 500 000 000 ROL în vederea stingerii tuturor litigiilor legate de executarea hotărârii din 12 septembrie 1994 și care făceau obiectul dosarelor pe rolul instanțelor naționale și în fața executorului judecătoresc. Reiese din afirmațiile reclamantului, necontestate de Guvern, că această tranzacție a ținut cont și de dosarele de executare deschise împotriva reclamantului în vederea recuperării de către societate a cheltuielilor de judecată stabilite prin hotărârile din 21 iunie 2002 și din 24 ianuarie 2003. Tranzacția menționa în mod expres: „ca urmare a încheierii și executării prezentei tranzacții, părțile declară că nu au nicio pretenție reciprocă care decurge din respectiva hotărâre (din 12 septembrie 1994)”. Reclamantul a primit 2 500 000 000 ROL în urma acestei tranzacții.

41. La 27 martie 2006, au avut loc dezbateri în fața Judecătoriei Focșani. Reprezentantul societății a solicitat instanței să fie reținută și respectiva tranzacție. Avocatul reclamantului a precizat că nu acceptă această tranzacție și a solicitat instanței respingerea contestației la executare.

42. Prin hotărârea pronunțată la aceeași dată, Judecătoria Focșani a respins contestația la executare silită ca fiind lipsită de obiect în urma tranzacției menționate anterior.

43. Prin scrisoarea din 27 august 2007 adresată grefei, reclamantul a considerat că tranzacția din 7 iulie 2005 era profund nedreaptă în măsura în care suma indicată era net inferioară valorii creanței sale, astfel cum reieșea din expertiza contabilă din 31 octombrie 2004. Totuși, acesta a observat că a acceptat tranzacția pentru a evita să-și expună în continuare familia la amenințări „din partea celor care au cumpărat acțiuni ale S.C. Retrom S.A.” și pentru a împiedica punerea sub sechestru a bunurilor sale în vederea recuperării de către societatea debitoare a cheltuielilor de judecată acordate acesteia prin hotărârile din 21 iunie 2002 și din 24 ianuarie 2003.

5. Poprirea și executarea silită imobiliară

44. Confruntat cu refuzul societății debitoare de a-i plăti despăgubirea stabilită prin hotărârea din 12 septembrie 1994, reclamantul a inițiat mai multe proceduri de poprire în vederea recuperării creanței sale:

- o primă procedură de înființare a popririi a debutat în ianuarie 1995 și a fost soluționată definitiv prin hotărârea din 28 noiembrie 2001 a Curții de Apel Iași, care a validat poprirea pentru o sumă totală de 125 749 689 ROL în favoarea unui număr de patru creditori ai societății în cauză, printre care se număra și reclamantul;

- în urma executării silite imobiliare inițiate în 1997 de reclamant, la 12 ianuarie 2000, Judecătoria Pașcani a dispus vânzarea prin licitație publică a unui imobil aparținând societății debitoare la un preț de 55 000 000 ROL. Actele de la dosar nu permit cunoașterea sumei atribuite reclamantului ca urmare a acestei vânzări;

- cea de-a doua cerere de înființare a popririi, formulată de reclamant în 2000, a fost soluționată prin hotărârea definitivă din 21 iulie 2000 a Judecătoriei Pașcani, care a validat poprirea solicitată de reclamant și de patru alți creditori ai societății pentru o sumă de 523 620 739 ROL, pentru toate creanțele;

- cea de-a treia cerere de înființare a popririi formulată de reclamant în 2002 a fost respinsă prin hotărârea definitivă din 4 noiembrie 2004 a Curții de Apel Iași, care a hotărât că limita creanței nu era sigură în măsura în care procesul-verbal din 11 februarie 2002 privind reactualizarea sa a fost anulat ca urmare a unei contestații la executare, prin hotărârea din 11 martie 2003 a Judecătoriei Pașcani (a se vedea supra, pct. 36).

45. Din ordinele de plată, ale căror copii au fost prezentate la dosar de către reclamant, că, în temeiul popririlor dispuse în ceea ce îl privește, la 22 februarie, 24 mai, 8 iunie, la 15, 22 și 30 octombrie 2001 și la 25 martie și 2 august 2002, a primit o sumă totală de 473 620 739 ROL în temeiul creanței sale împotriva societății debitoare.

C. Procedura privind valabilitatea brevetului reclamantului

46. În 1996, după ce a fost inițiată executarea silită a hotărârii din 12 septembrie 1994, societatea debitoare a contestat în instanță valabilitatea brevetului eliberat reclamantului la 31 mai 1984. Prin hotărârea din 14 februarie 1997, Tribunalul București a admis acțiunea și a anulat brevetul. Reclamantul a declarat apel în fața Curții de Apel București. La 4 iunie 1999, la cererea societății, Curtea Supremă a trimis cauza în fața Curții de Apel Iași. Aceasta din urmă a admis apelul și, prin hotărârea din 24 martie 2000, a respins acțiunea. În urma recursului societății, prin hotărârea definitivă din 23 ianuarie 2001, Curtea Supremă a confirmat valabilitatea brevetului.

D. Cea de-a doua procedură privind plata drepturilor de autor

47. La 23 mai 1995, reclamantul a acționat din nou în justiție societatea debitoare, pretinzând că aceasta a folosit în continuare invenția sa, chiar după data la care acesta a introdus prima acțiune vizând acordarea drepturilor de autor (a se vedea supra procedura A).

48. Prin hotărârea din 16 octombrie 1995, Tribunalul Iași a respins acțiunea pe motiv că pârâta nu mai folosea respectiva invenția și că dreptul de acțiune al reclamantului era prescris.

49. La 2 februarie 1996, Curtea de Apel Iași a casat hotărârea tribunalului, pe motivul că acesta în mod greșit a reținut că a intervenit prescripția, și i-a remis cauza.

50. Prin hotărârea din 16 decembrie 1996, Tribunalul Iași a respins pretențiile reclamantului, considerând că acesta a fost despăgubit integral pentru invenția sa.

51. Reclamantul a declarat apel în fața curții de apel.

52. La 18 aprilie 1997, la cererea societății debitoare, curtea de apel a suspendat examinarea cauzei pe motiv că era în derulare o procedură pentru anularea brevetului reclamantului. Conform persoanei în cauză, suspendarea a durat până la 23 aprilie 2001.

53. Prin hotărârea din 14 mai 2001, curtea de apel a respins apelul reclamantului împotriva hotărârii din 16 decembrie 1996. De asemenea, prin hotărârea din 28 iunie 2002, a respins recursul acestuia.

E. Procedura privind reactualizarea creanței în baza hotărârii din 12 septembrie 1994

54. La 12 aprilie 2000, reclamantul a sesizat Tribunalul Iași cu o acțiune împotriva societății debitoare solicitând reactualizarea creanței sale în raport cu rata inflației calculată începând cu 12 septembrie 1994, data pronunțării hotărârii. Conform acestuia, până la introducerea respectivei acțiuni, nu primise nicio parte din despăgubirea stabilită prin această hotărâre.

55. Prin hotărârea din 18 septembrie 2000, instanța a respins acțiunea ca prescrisă. S-a considerat că reclamantul trebuia să introducă acțiunea în termen de trei ani de la momentul cunoașterii prejudiciului rezultat din refuzul de executare din partea societății debitoare, și anume din 1995, având în vedere faptul că această hotărâre a devenit definitivă la 7 decembrie 1994, în momentul confirmării sale de către Curtea de Apel Iași. Instanța a dispus ca reclamantul să îi plătească pârâtei 4 000 000 ROL cu titlu de cheltuieli de judecată.

56. Reclamantul a declarat apel susținând că cererea sa de reactualizare nu era prescrisă. Acesta a arătat că, având în vedere că societatea debitoare a contestat valabilitatea brevetului de invenție și a solicitat revizuirea hotărârii din 12 septembrie 1994, îi era astfel imposibilă sesizarea instanțelor cu o acțiune de reactualizare a creanței în cauză înainte de confirmarea sa în instanță prin respingerea cererii de revizuire, adică la 27 martie 2001 (a se vedea supra, pct. 22). În plus, având în vedere că cererea de reactualizare a creanței sale avea un caracter accesoriu față de creanța principală, aceasta nu putea fi prescrisă atâta timp cât creanța principală nu era prescrisă.

57. Prin hotărârea din 1 februarie 2002, Curtea de Apel Iași a respins apelul, insistând asupra faptului că reclamantul cunoștea refuzul debitoarei de a se conforma hotărârii în cauză de la începutul executării silite. Prin urmare, ținând seama și de inflația înregistrată în cursul acestei perioade, persoana în cauză trebuia să își introducă acțiunea în termen de trei ani de la 7 decembrie 1994. Prin aceeași hotărâre, curtea de apel a dispus ca reclamantul să îi plătească societății debitoare 223 000 000 ROL cu titlu de cheltuieli de judecată. În această privință, curtea de apel a reținut faptul că „fără a subestima activitatea avocatului intimatului, (instanța trebuia) să țină seama de faptul că respectiva cauză în

care a fost sesizată a fost soluționată în baza unei excepții ridicate din oficiu de prescriere a dreptului la acțiune. În aceste circumstanțe, onorariile practicate de avocatul ales, în valoare de 852 124 525 ROL, (erau) excesive în raport cu problema de drept în discuție și în raport cu onorariile minime stabilite de [...] Uniunea Avocaților din România”.

58. Reclamantul a formulat recurs, insistând asupra argumentelor legate de caracterul accesoriu al cererii sale de reactualizare în raport cu creanța principală. În această privință, la 21 iulie 2000, la momentul validării popririi, acesta a observat faptul că principala creanță nu a fost considerată prescrisă (a se vedea supra, pct. 44) și că, în plus, prescripția este o sancțiune pentru lipsa de diligență a titularului dreptului în cauză, ceea ce nu era cazul său. De asemenea, acesta a contestat cuantumul excesiv al cheltuielilor de judecată pe care era obligat să le ramburseze societății.

59. Prin hotărârea din 24 ianuarie 2003, Curtea Supremă a respins recursul, confirmând astfel hotărârea contestată. În ceea ce privește capătul de cerere privitor la cheltuielile de judecată, Curtea Supremă a considerat că, în speță, curtea de apel a examinat cererea „în condițiile Legii privind profesia de avocat”.

60. Din afirmațiile reclamantului, necontestate de Guvern, reiese că două dosare de executare silită au fost deschise în 2005 împotriva sa în vederea recuperării de către societate a cheltuielilor de judecată stabilite în favoarea sa prin hotărârea din 21 iunie 2002 (a se vedea supra, pct. 29) și prin hotărârea din 24 ianuarie 2003. În cadrul acestor dosare, societatea a solicitat sechestrul asupra bunurilor reclamantului.

II. DREPTUL ȘI PRACTICA INTERNE RELEVANTE

A. Constituția

61. Dispozițiile din Constituția din 1991, relevante în speță, se citesc după cum urmează:

Art. 11 alin. (2)

„Tratatele ratificate de Parlament, potrivit legii, fac parte din dreptul intern.”

Art. 20

„(1) Dispozițiile constituționale privind drepturile și libertățile cetățenilor vor fi interpretate și aplicate în concordanță cu Declarația Universală a Drepturilor Omului, cu pactele și cu celelalte tratate la care România este parte.

(2) Dacă există neconcordanțe între pactele și tratatele privitoare la drepturile fundamentale ale omului, la care România este parte, și legile interne, au prioritate reglementările internaționale.”

Art. 21

„(1) Orice persoană se poate adresa justiției pentru apărarea drepturilor, a libertăților și a intereselor sale legitime.

(2) Nicio lege nu poate îngreuna exercitarea acestui drept.”

Art. 133 alin. (2)

„Consiliul Superior al Magistraturii îndeplinește rolul de consiliu de disciplină al judecătorilor. În acest caz, lucrările sunt prezidate de președintele Curții Supreme de Justiție [...].”

62. Constituția revizuită la 31 octombrie 2003 este redactată după cum urmează în părțile sale relevante în speță:

Art. 20 alin. (2)

„(2) Dacă exista neconcordanțe între pactele și tratatele privitoare la drepturile fundamentale ale omului, la care România este parte, și legile interne, au prioritate reglementările internaționale, cu excepția cazului în care Constituția sau legile interne conțin dispoziții mai favorabile.”

Art. 21 alin. (3)

„Părțile au dreptul la un proces echitabil și la soluționarea cauzelor într-un termen rezonabil.”

Art. 133

„(2) Consiliul Superior al Magistraturii îndeplinește rolul de instanță de judecată [...] în domeniul răspunderii disciplinare a judecătorilor și a procurorilor, potrivit procedurii stabilite prin legea sa organică. [...]

(3) Hotărârile Consiliului Superior al Magistraturii în materie disciplinară pot fi atacate la Înalta Curte de Casație și Justiție.

B. Codul de procedură civilă

63. Dispozițiile Codului de procedură civilă și jurisprudența internă relevante privind neexecutarea hotărârilor definitive și reactualizarea creanțelor stabilite printr-un titlu executoriu sunt descrise în cauza *Virgil Ionescu împotriva României* (nr. 53037/99, 28 iunie 2005, pct. 31-37) și *Topciov împotriva României* [(dec.), nr. 17369/02, 15 iunie 2006].

64. Înainte de modificarea Codului de procedură civilă prin Ordonanța de urgență a Guvernului nr. 59 din 25 aprilie 2001, reactualizarea creanțelor, în cadrul unei proceduri de executare silită, putea fi solicitată doar pe cale judiciară. Prin această ordonanță de urgență a fost introdus art. 371² pct. 3, conform căruia reactualizarea este făcută de executorul judecătoresc.

65. Înainte de abrogarea sa prin Ordonanța de urgență a Guvernului nr. 58 din 25 iunie 2003, art. 330² pct. 1 prevedea ca Procurorul general al României să poată dispune suspendarea executării hotărârilor definitive înainte de introducerea unui recurs în anulare. Prin Decizia nr. 73 din 4 iunie 1996, publicată în Monitorul Oficial din 22 octombrie 1996, Curtea Constituțională a României a declarat această dispoziție neconstituțională.

66. Conform art. 282 alin. (2) C. proc. civ., împotriva încheierilor premergătoare nu se poate face apel decât o dată cu fondul, în afara de cazul în care prin ele s-a întrerupt cursul judecății.

67. Art. 320 pct. 1 C. proc. civ. prevede obligația examinării de urgență și cu precădere a contestațiilor la executarea silită.

C. Legea nr. 92 din 4 august 1992 pentru organizarea judecătorească, astfel cum a fost republicată la 30 septembrie 1997 (Legea nr. 92/1992)

68. Titlul VII din Legea nr. 92/1992 privește răspunderea disciplinară a magistraților. Această răspundere este angajată pentru abateri de la îndatoririle de serviciu și comportări care dăunează interesului serviciului sau prestigiului justiției. Acțiunea disciplinară împotriva judecătorilor se exercită de către ministrul justiției, care poate sesiza Consiliul Superior al Magistraturii după primirea rezultatelor unei cercetări prealabile. Sunt sancțiuni disciplinare mustrarea, diminuarea salariului, transferul temporar la o altă instanță, suspendarea temporară din funcție, îndepărtarea din magistratură.

69. Acest titlu a fost abrogat prin Legea nr. 303 din 28 iunie 2004 privind statutul magistraților.

D. Legea nr. 303 din 28 iunie 2004 privind statutul magistraților (Legea nr. 303/2004)

70. Conform art. 95 din Legea nr. 303/2004, orice persoană poate sesiza Consiliul Superior al Magistraturii în legătură cu activitatea sau conduita necorespunzătoare a unui magistrat, cu încălcarea obligațiilor profesionale ori cu săvârșirea de către acesta a unor abateri disciplinare. Conform art. 97 lit. (f) din lege, se consideră abatere disciplinară nerespectarea în mod repetat a dispozițiilor legale privitoare la soluționarea cu celeritate a cauzelor. Art. 98 din lege prevede sancțiunile disciplinare, care sunt similare celor prevăzute de Legea nr. 92/1992.

E. Legea nr. 304 din 28 iunie 2004 privind organizarea judiciară (Legea nr. 304/2004)

71. Această lege a abrogat majoritatea dispozițiilor Legii nr. 92/1992. Conform art. 10 din Legea nr. 304/2004, toate persoanele au dreptul la un proces echitabil și la soluționarea cauzelor într-un termen rezonabil.

F. Hotărârea Tribunalului Iași nr. 797 din 30 martie 2007

72. Guvernul a prezentat, în anexa la observațiile sale, hotărârea nr. 797 din 30 martie 2007, pronunțată de Tribunalul Iași într-o procedură având ca obiect obligația statului, reprezentat de Ministerul Finanțelor, de a plăti lui D.I.V. reparații pentru prejudiciile materiale și morale cauzate pe motivul duratei excesive a unei proceduri penale împotriva sa. Tribunalul a admis acțiunea. Hotărârea era redactată după cum urmează în părțile sale relevante în speță:

„Pentru (reclamantă), eroarea judiciară a cărei victimă a fost nu constă în faptul că a fost condamnată definitiv pe nedrept, nici în privarea sa de libertate, ci în *durata excesivă*, nejustificată și nerezonabilă a procedurilor penale al cărei obiect l-a reprezentat din cauza unei confuzii. În temeiul art. 1 din Convenția Europeană a Drepturilor Omului, statele membre recunosc oricărei persoane aflate sub jurisdicția lor drepturile și libertățile definite în Titlul I al convenției. Printre acestea, art. 6 din convenție garantează dreptul la un proces echitabil, o parte a acestui concept fiind judecarea într-un termen rezonabil, care trebuie apreciat în funcție de complexitatea cauzei, a comportamentului părților și a celui al autorităților, precum și a importanței pentru părți a obiectului procedurii (CEDO, cauza *Pierazzini împotriva Italiei*, 27.2.1992). Din punctul de vedere al Convenției, întârzierile cauzate de orice autoritate a statului pot genera o încălcare a art. 6 [CEDO, cauza *Martins Moreira (împotriva Portugaliei)*, 26.10.1998], obligația statului fiind una de rezultat. Scopul acestei garanții este de a proteja părțile de o durată excesivă a procedurilor, de a asigura eficiența și credibilitatea acțiunii în justiție, de a evita menținerea persoanei acuzate de săvârșirea unei infracțiuni într-o stare de incertitudine în ceea ce privește situația sa pentru o perioadă prea lungă.

Exact aceste garanții nu au fost respectate în cadrul procedurii inițiate împotriva reclamantei.

În aceste condiții, instanța reține faptul că [reclamanta] a acuzat în mod corect o întârziere excesivă în pronunțarea unei hotărâri de constatare a lipsei sale de vinovăție sale și eroarea produsă, ținând seama de faptul că verificarea identității autorului prevalează față de oricare alte verificări, în special în măsura în care (reclamanta) a prezentat atât în fața instanțelor, cât și în fața celorlalte autorități (Parchet) informații din care rezulta caracterul evident al confundării sale cu o altă persoană [...], elemente în raport cu care durata procedurilor [...] este nerezonabilă.

Aceste considerente fiind reținute, în cadrul jurisprudenței CEDO dezvoltată pe baza cauzei *Kudła împotriva Poloniei* (hotărârea din 26 octombrie 2000), conform căreia statele parte la convenție sunt obligate să pună la dispoziția justițiabililor o cale de atac prin care aceștia să se poată plânga în ceea ce privește depășirea duratei rezonabile a procedurii, o instanță investită cu o asemenea plângere trebuie să fie competentă pentru a acorda cel puțin reparații în cazul în care plângerea este întemeiată.

Art. 13 din convenție [...] reprezintă expresia directă a obligației statelor de a proteja drepturile omului, în primul rând, la nivelul propriei ordini juridice, ceea ce reprezintă o garanție suplimentară pentru o beneficiere efectivă de aceste drepturi.”

73. Nu rezultă din informațiile furnizate de Guvern că această hotărâre, pronunțată în primă instanță, a fost confirmată în recurs.

III. LUCRĂRILE COMISIEI EUROPENE PENTRU DEMOCRAȚIE PRIN DREPT (COMISIA DE LA VENEȚIA)

74. Cu ocazia celei de-a 69-a sesiuni plenare (15-16 decembrie 2006), Comisia de la Veneția a adoptat un „Studiu privind eficiența acțiunilor interne în materie de

durată excesivă a procedurilor” [documentul CDL- AD(2006)036], ale cărei fragmente relevante în speță sunt formulate după cum urmează:

„59. În general, majoritatea statelor membre ale Consiliului Europei (cu excepția Armeniei, Azerbaidjanului, Greciei, României și Turciei) dispun de un instrument procedural care le permite indivizilor să depună plângere în cazul duratei excesive a unei proceduri.

65. Acțiunile inițiate în cazul unei durate presupus excesive a procedurilor pot fi clasificate în diferite moduri.

- *Acțiunile preventive sau de accelerare* vizează scurtarea duratei procedurilor pentru a evita ca aceasta să devină excesivă, în timp ce acțiunile în despăgubiri le oferă indivizilor o despăgubire pentru întârzierile care deja există (fie că procedura este în continuare în derulare sau finalizată).- *Acțiunile pecuniare* oferă o reparație financiară pentru prejudiciul suferit (material și/sau moral). *Acțiunile nepecuniare* oferă o reparație morală (de exemplu, recunoașterea încălcării sau reducerea unei pedepse).

- Anumite acțiuni *sunt inițiate atât pentru procedurile în derulare, cât și pentru cele finalizate*, în timp ce altele *sunt inițiate doar pentru procedurile în derulare*. Într-adevăr, în cazul în care o procedură este finalizată, acțiunile de accelerare nu au, în mod evident, nicio utilitate, iar acțiunea poate consta, prin urmare, doar în despăgubiri pentru prejudiciul cauzat ca urmare a duratei excesive a procedurii sau ca acțiune disciplinară împotriva autorității responsabile pentru această durată excesivă.

- Anumite acțiuni se pot aplica *tuturor tipurilor de proceduri (civile, administrative sau penale)*, în timp ce altele se aplică doar procedurilor penale.

142. Prin urmare, Curtea precizează că *o combinație a acestor două tipuri de acțiuni*, una în scopul accelerării procedurii și cealaltă în scopul oferirii unei reparații, poate să pară cea mai bună soluție.

147. O acțiune disciplinară împotriva judecătorului care a dovedit un ritm lent poate fi asimilată unei acțiuni efective împotriva duratei urmăririi penale în temeiul art. 13 din convenție doar dacă are o „consecință directă și imediată asupra procedurii care a generat plângerea”. Rezultă că acțiunea disciplinară trebuie să aibă un anumit număr de caracteristici specifice. În cazul în care este depusă o plângere, organul de control trebuie să aibă obligația examinării problemei respective împreună cu judecătorul care a dovedit un ritm lent. Reclamantul trebuie să fie parte la procedură. Decizia, oricare ar fi ea, nu trebuie să producă efecte doar asupra situației personale a judecătorului în cauză.

148. Indiferent de forma de reparație, aceasta trebuie să fie însoțită de recunoașterea încălcării survenite. Prin urmare, instanța internă trebuie să recunoască faptul că cerința unei durate rezonabile nu a fost îndeplinită și că o măsură specifică trebuie luată în scopul reparației nerespectării „termenului rezonabil”, în sensul art. 6 alineatul (1) din convenție. Această recunoaștere trebuie să existe „cel puțin în esență”.

151. Art. 13 nu prevede ca o cale de atac specifică să fie prevăzută în ceea ce privește durată excesivă a procedurilor; o acțiune constituțională sau în instanță, în

general, precum o acțiune în scopul stabilirii responsabilității extracontractuale a statului, poate fi suficientă. Cu toate acestea, o astfel de acțiune trebuie să aibă un caracter efectiv, atât în plan teoretic, cât și în practică.

152. În lipsa unui temei legal specific, existența acțiunii și sfera sa de aplicare trebuie enunțate clar și confirmate, sau completate, de practica organelor competente și/sau jurisprudența corespunzătoare.

153. Indiferent de măsura dispusă de autoritatea competentă, acțiunea internă pentru durată excesivă răspunde cerințelor convenției doar dacă a dobândit, în teorie și în practică, *certitudinea juridică suficientă care să îi permită reclamantului să o folosească în momentul depunerii unei cereri în fața Curții.*

158. Nu trebuie ca „acțiunile împotriva întârzierilor” prevăzute de dreptul intern să rămână doar teoretice: trebuie să existe o jurisprudență suficientă care să dovedească faptul că exercitarea acestor acțiuni poate permite într-adevăr accelerarea procedurii sau obținerea unei reparații adecvate.

159. În lipsa acestei jurisprudențe specifice, o acțiune poate fi considerată „efectivă” dacă textul legii în cauză precizează fără echivoc faptul că aceasta vizează în mod expres soluționarea problemei duratei excesive a procedurilor în fața instanțelor interne.”

ÎN DREPT,

I. CU PRIVIRE LA PRETINSELE ÎNCĂLCĂRI ALE ART. 6 § 1 DIN CONVENȚIE ȘI ALE ART. 1 DIN PROTOCOLUL NR. 1 CA URMARE A NEEEXECUTĂRII HOTĂRÂRII DIN 12 SEPTEMBRIE 1994

75. Reclamantul pretinde că neexecutarea hotărârii definitive din 12 septembrie 1994 reprezintă o încălcare a dreptului său de acces la o instanță. În special, acesta se plânge că, în ciuda beneficiilor incalculabile pe care statul român le-a obținut din utilizarea invenției sale în industrie, acestuia i s-a refuzat îndelung beneficiul drepturilor sale recunoscute printr-o hotărâre judecătorească definitivă. Acesta a adăugat că societatea debitoare a fost privatizată în 2003, fără a ține seama de datoria către acesta, ceea ce a dus la accentuarea problemelor privind recuperarea acestei datorii.

De asemenea, acesta consideră că imposibilitatea de a obține executarea hotărârii din 12 septembrie 1994 presupune încălcarea dreptului său la respectarea bunurilor.

Reclamantul invocă art. 6 § 1 din convenție și art. 1 din Protocolul nr. 1, redactate după cum urmează în părțile lor relevante pentru cazul de față:

Art. 6 § 1 din convenție

„Orice persoană are dreptul la judecarea în mod echitabil [...] a cauzei sale, de către o instanță [...], care va hotărî [...] asupra temeiniciei oricărei acuzații în materie penală îndreptate împotriva sa.”

Art. 1 din Protocolul nr. 1

„Orice persoană fizică sau juridică are dreptul la respectarea bunurilor sale. Nimeni nu poate fi lipsit de proprietatea sa decât pentru cauză de utilitate publică și

în condițiile prevăzute de lege și de principiile generale ale dreptului internațional.

Dispozițiile precedente nu aduc atingere dreptului statelor de a adopta legile pe care le consideră necesare pentru a reglementa folosința bunurilor conform interesului general sau pentru a asigura plata impozitelor ori a altor contribuții, sau a amenzilor.”

A. Cu privire la admisibilitate

76. Curtea constată că aceste capete de cerere nu sunt în mod vădit nefondate în sensul art. 35 § 3 din convenție. De asemenea, Curtea subliniază că acestea nu prezintă niciun alt motiv de inadmisibilitate. Este necesar, prin urmare, să fie declarate admisibile.

B. Cu privire la fond

1. Argumentele părților

a) Guvernul

77. Guvernul admite că a existat o întârziere în ceea ce privește executarea hotărârii din 12 septembrie 1994, dar consideră că această întârziere era justificată de condiții obiective. Astfel, acesta precizează că respectiva cerere de revizuire a hotărârii, formulată de societatea debitoare, a determinat o suspendare a executării până la 30 noiembrie 2001 și că, în plus, în cadrul unei contestații la executare formulată de societate, instanțele au acordat, de asemenea, suspendarea executării. Acesta consideră că, având în vedere numeroasele proceduri inițiate de părți, era necesară suspendarea executării hotărârii în cauză pentru a evita ca rezultatul acestor proceduri să influențeze executarea menționată.

78. Ulterior, acesta notează că, în urma procedurilor de poprire inițiate de reclamant, acesta a obținut recuperarea creanței sale, chiar dacă parțial, ceea ce dovedește că autoritățile au dat dovadă de diligență în speță.

79. În plus, Guvernul insistă asupra faptului că, în temeiul tranzacției încheiate între societate și reclamant, toate litigiile legate de executarea hotărârii menționate au fost stinse, inclusiv cel care face obiectul dosarului examinat de Tribunalul Vrancea, în cadrul căruia un expert a calculat valoarea reactualizată a creanței reclamantului. În ceea ce privește o convenție legalizată de notarul public, tranzacția poate fi contestată doar prin înscrierea în fals. În orice caz, conform Guvernului, amenințările reclamantului din scrisoarea sa din 27 august 2007 (a se vedea supra, pct. 43) nu pot fi reținute în lipsa oricărei probe relevante, în măsura în care sarcina probei îi revine autorului afirmației. În plus, tranzacția a fost semnată și de o altă persoană, de asemenea creditoare a societății.

80. Guvernul a concluzionat în sensul că societatea debitoare și-a îndeplinit obligația care decurgea din hotărârea din 12 septembrie 1994.

b) Reclamantul

81. Reclamantul se plânge de faptul că autoritățile naționale, care aveau obligația de a da dovadă de diligență în executarea hotărârii, nu au făcut altceva decât să amâne respectiva executare timp de aproximativ doisprezece ani. În această privință, el consideră că respectiva contestație la executare trebuia soluționată cu celeritate, ceea ce nu s-a întâmplat.

82. În ceea ce privește tranzacția menționată de Guvern, reclamantul precizează că, având în vedere că societatea debitoare i-a plătit 2 500 000 000 ROL în 2005, acesta a fost privat de respectiva sumă până la acea dată. În orice caz, acesta consideră că creanța sa era net superioară sumei înscrise în tranzacție.

2. Motivarea Curții

83. Curtea reamintește că executarea unei hotărâri, indiferent de instanță, trebuie considerată ca parte integrantă a „procesului” în sensul art. 6 din convenție (*Hornsby împotriva Greciei*, 19 martie 1997, pct. 40, *Culegere de decizii și hotărâri* 1997-II). În cazul în care autoritățile sunt obligate să acționeze în vederea executării unei hotărâri judecătorești și nu fac acest lucru, această inerție angajează răspunderea statului în temeiul art. 6 § 1 din convenție (*Scollo împotriva Italiei*, 28 septembrie 1995, pct. 44, seria A nr. 315-C).

84. În speță, Curtea observă că, prin hotărârea definitivă din 12 septembrie 1994, Tribunalul Iași a dispus ca o societate pe acțiuni cu capital public să îi plătească reclamantului 253 942 510 ROL, la care se adaugă o rată anuală a dobânzii de 6%. Această hotărâre a dat naștere, în patrimoniul reclamantului, a unui „bun” în sensul art. 1 din Protocolul nr. 1.

85. De asemenea, aceasta notează că, în vederea executării hotărârii, reclamantul a trebuit să inițieze numeroase proceduri, chiar dacă debitoarea a fost o societate cu capital public până la privatizarea sa în 2003. Or, nu este oportun să i se solicite unei persoane care a obținut o creanță împotriva statului în urma unei proceduri judiciare să inițieze, ulterior, procedura de executare silită pentru a obține o reparație (*Metaxas împotriva Greciei*, nr. 8415/02, pct. 19, 27 mai 2004). În plus, societatea debitoare a făcut obiectul unei anchete din partea Curții de Conturi pentru retragerea unei sume de bani din contul său pentru a evita o eventuală executare silită (a se vedea supra, pct. 10).

86. În orice caz, Curtea reamintește că a considerat deja că o omisiune din partea autorităților de a se conforma într-un termen rezonabil unei hotărâri definitive poate genera o încălcare a art. 6 § 1 din convenție și art. 1 din Protocolul nr. 1 al convenției, în special atunci când obligația de executare a deciziei în cauză îi aparține unei autorități administrative (a se vedea, *mutatis mutandis*, printre multe altele, *Metaxas* precitată, pct. 26 și 31, și *Tăcea împotriva României*, nr. 746/02, pct. 27, 39 și 40, 29 septembrie 2005).

87. În speță, Curtea evidențiază că executarea hotărârii în cauză s-a confruntat cu numeroase suspendări acordate atât de Procurorul general al României în 1995 și 1996 (a se vedea supra, pct. 13 și 14), cât și de instanțe sesizate cu privire la contestațiile la executare formulate de societatea debitoare, cu proceduri paralele sau căi de atac extraordinare. Astfel, în cadrul unei proceduri de revizuire a hotărârii în cauză, executarea a fost suspendată în perioada 20 martie 1997 – 30 noiembrie 2001 (a se vedea supra, pct. 18 și 22), în așteptarea pronunțării într-o altă procedură privind valabilitatea brevetului de invenție al reclamantului; aceasta a fost suspendată și în perioada 19 decembrie 1996 – 21 iunie 2002, în așteptarea pronunțării definitive în contestația la executare (a se vedea supra, pct. 25 și 29).

88. Deși Curtea a hotărât deja că suspendarea executării unei hotărâri judecătorești pe parcursul perioadei necesare pentru găsirea unei soluții satisfăcătoare la problemele de ordine publică poate fi justificată în circumstanțe excepționale [*Immobiliare Saffi împotriva Italiei* (GC), nr. 22774/93, pct. 69, CEDO 1999-V], s-a considerat că nu era cazul în speță. În această privință, se observă că suspendările acordate de parchet nu erau motivate, în timp ce cele acordate de instanțe pot fi considerate incidente procedurale dilatorii, în măsura în care procedurile paralele și căile de atac extraordinare care le justifică au fost respinse în cele din urmă (a se vedea supra, procedurile B.2 și C). În orice caz, suspendările acordate astfel au întârziat pentru o perioadă foarte lungă executarea hotărârii din 12 septembrie 1994.

89. Curtea consideră surprinzător faptul că primele plăți efectuate în favoarea reclamantului nu au fost făcute decât pe parcursul anilor 2001 și 2002 (a se vedea supra, pct. 32 și 45).

90. De asemenea, evidențiază că, prin tranzacția din 7 iulie 2005, legalizată de notarul public, reclamantul și societatea debitoare au convenit să stingă toate litigiile privind executarea hotărârii în cauză și să nu mai aibă nicio pretenție referitoare la această hotărâre, în schimbul plății, de către societatea debitoare, a unei sume de bani (a se vedea supra, pct. 40). Chiar dacă reclamantul pretinde că a acceptat această tranzacție ca urmare a amenințărilor primite, Curtea nu identifică, printre documentele prezentate la dosar, niciun indiciu care să îi susțină afirmațiile și să elimine astfel orice dubiu privind validitatea tranzacției în cauză. Prin urmare, Curtea consideră hotărârea din 12 septembrie 1994 ca fiind executată la 7 iulie 2005.

91. Cu toate acestea, observă că executarea în cauză a avut loc abia după unsprezece ani de la pronunțarea hotărârii.

92. După ce a examinat toate elementele ce i-au fost prezentate, Curtea consideră că Guvernul nu a expus nicio faptă și niciun argument care să poată justifica o asemenea întârziere de executare.

93. Ținând seama de jurisprudența sa în materie și de elementele concrete ale dosarului, Curtea consideră că, în speță, prin intermediul organelor sale specializate, statul nu a depus toate eforturile necesare pentru executarea cu celeritate a hotărârii din 12 septembrie 1994.

94. Prin urmare, au fost încălcate art. 6 § 1 din convenție și art. 1 din Protocolul nr. 1.

II. CU PRIVIRE LA PRETINSELE ÎNCĂLCĂRI ALE ART. 6 § 1 DIN CONVENȚIE CA URMARE A DURATEI PROCEDURILOR SOLUȚIONATE PRIN HOTĂRĂRILE DIN 21 IUNIE ȘI 28 IUNIE 2002

95. Reclamantul se plânge de durata procedurii privind contestația la executarea silită formulată de societatea debitoare și soluționată definitiv prin hotărârea din 21 iunie 2002 de Curtea de Apel Iași. De asemenea, acesta reclamă durata excesivă a celei de-a doua proceduri privind drepturile sale de autor, soluționată prin hotărârea din 28 iunie 2002 pronunțată de Curtea Supremă de Justiție. Acesta invocă art. 6 § 1 din convenție, ale cărui părți relevante în speță sunt redactate după cum urmează:

„Orice persoană are dreptul la judecarea în mod echitabil a cauzei sale [...] de către o instanță independentă și imparțială, instituită de lege, care va hotărî [...] asupra încălcării drepturilor și obligațiilor sale cu caracter civil [...]”

96. Curtea observă că prima dintre procedurile vizate de această plângere a fost inițiată la 18 decembrie 1996 și finalizată la 21 iunie 2002. Prin urmare, aceasta a durat cinci ani, șase luni și trei zile. Cea de-a doua procedură a fost inițiată la 23 mai 1995 și finalizată la 28 iunie 2002. Prin urmare, aceasta a durat șapte ani, o lună și șapte zile.

A. Cu privire la admisibilitate

97. Curtea constată că acest capăt de cerere nu este în mod vădit nefondat în sensul art. 35 § 3 din convenție. De asemenea, Curtea subliniază că acesta nu prezintă niciun alt motiv de inadmisibilitate. Prin urmare, este necesar să fie declarată admisibil.

B. Cu privire la fond

1. Argumentele părților

a) Guvernul

98. Guvernul nu contestă faptul că procedura soluționată prin hotărârea din 21 iunie 2002 nu se caracterizează printr-o complexitate deosebită, dar notează că aceasta a fost suspendată ca urmare a introducerii a altor două proceduri având incidență asupra desfășurării primei proceduri: cererea de revizuire a hotărârii din 12 septembrie 1994 și acțiunea privind valabilitatea brevetului reclamantului. În plus, acesta observă că persoana în cauză a atacat hotărârea înainte de pronunțarea din 19 decembrie 1996, ceea ce a dus la mai multe amânări pentru soluționarea căilor respective de atac. Consideră că nu au existat perioade lungi de inactivitate a autorităților și că ședințele au fost stabilite la intervale rezonabile. În cele din urmă, concluzionează că autoritățile au dat dovadă de diligență în soluționarea cauzei.

99. Guvernul nu a prezentat observații cu privire la durata procedurii soluționate prin hotărârea din 28 iunie 2002.

b) Reclamantul

100. În ceea ce privește procedura soluționată prin hotărârea din 21 iunie 2002, reclamantul insistă asupra faptului că autoritățile au suspendat examinarea cauzei pentru o perioadă nerezonabilă și fără nicio justificare relevantă, în timp ce acesta deținea o creanță împotriva statului. Prin urmare, acesta contestă afirmația Guvernului privind inexistența unor perioade lungi de inactivitate a autorităților.

101. În continuare, reclamantul observă faptul că Guvernul nu a făcut niciun comentariu cu privire la procedura soluționată prin hotărârea din 28 iunie 2002.

102. Acesta reiterează faptul că durata celor două proceduri a fost excesivă.

2. Motivarea Curții

103. Curtea reamintește că, caracterul rezonabil al duratei unei proceduri se analizează în funcție de circumstanțele cauzei și având în vedere criteriile consacrate de jurisprudență, în special complexitatea cauzei, comportamentul reclamantului și cel al autorităților competente, precum și obiectul litigiului pentru persoanele în cauză [a se vedea, printre altele, *Frydlender împotriva Franței* (GC), nr. 30979/96, pct. 43, CEDO 2000-VII].

104. În speță, în ceea ce privește prima procedură, care are ca obiect o contestație la executarea silită, Curtea evidențiază, în primul rând, faptul că, conform art. 320 pct. 1 C. proc. civ. (a se vedea supra, pct. 67), o astfel de cerere trebuia examinată de urgență și cu precădere; procedura în cauză a fost suspendată la 23 martie 1998 în așteptarea rezultatului definitiv al procedurilor privind revizuirea hotărârii din 12 septembrie 1994 și anularea brevetului reclamantului. De asemenea, observă faptul că documentele depuse la dosar nu permit cunoașterea datei la care a fost reluată examinarea cauzei. Cu toate acestea, având în vedere că cele două proceduri menționate au fost soluționate definitiv abia la 23 ianuarie și 30 noiembrie 2001 (a se vedea supra, pct. 22 și 46), Curtea consideră că reluarea examinării contestației a avut într-adevăr loc la 30 noiembrie 2001 și la 25 februarie 2002, data dezbaterilor (a se vedea supra, pct. 27). Prin urmare, examinarea contestației a fost suspendată pentru mai mult de trei ani și opt luni; în plus, executarea silită era suspendată de la 19 decembrie 1996 până la soluționarea definitivă a contestației, soluție care fusese deja amânată (a se vedea supra, pct. 25).

105. În ceea ce privește susținerile Guvernului, că cele două proceduri paralele puteau influența desfășurarea procedurii privind contestația la executare, motiv pentru care aceasta din urmă a trebuit suspendată, Curtea consideră că respectivele proceduri inițiate de societatea debitoare vizau doar amânarea executării. De asemenea, Curtea Supremă a observat, în hotărârea din 31 octombrie 1997, faptul că procedura de revizuire fusese introdusă în scopul evident de a împiedica executarea unei hotărâri irevocabile (a se vedea supra, pct. 20).

106. În ceea ce privește cea de-a doua procedură privind plata drepturilor de autor ale reclamantului, Curtea notează că aceasta a fost suspendată în perioada 18 aprilie 1997 și 23 aprilie 2001, adică timp de cinci ani, în așteptarea soluționării procedurii privind valabilitatea brevetului de invenție al reclamantului (a se vedea supra, pct. 52).

107. Curtea s-a pronunțat de mai multe ori în cauze ce au ridicat probleme similare celor din prezenta speță, în care a constatat încălcarea art. 6 § 1 din convenție.

108. După ce a examinat toate elementele ce i-au fost supuse atenției, aceasta consideră că Guvernul nu a expus nicio faptă și niciun argument ce ar putea conduce la o altă concluzie în prezentul caz. Ținând seama de jurisprudența sa în domeniu, Curtea consideră că, în speță, durata procedurilor în litigiu este excesivă și nu răspunde cerinței unui „termen rezonabil”.

109. Prin urmare, a fost încălcat art. 6 § 1 din convenție datorită duratei excesive a celor două proceduri.

III. CU PRIVIRE LA PRETINSA ÎNCĂLCARE A ART. 13 DIN CONVENȚIE

110. Reclamantul reclamă lipsa unei căi de atac efective în dreptul românesc împotriva deciziilor de suspendare a executării. De asemenea, acesta se plânde de lipsa unei căi de atac efective prin care ar fi putut introduce o plângere privind durata excesivă a celor două proceduri menționate, invocând imposibilitatea de a reduce lungile perioade de așteptare în examinarea acestor proceduri. Acesta invocă art. 13 din convenție, redactat după cum urmează:

„Orice persoană ale cărei drepturi și libertăți recunoscute de [...] convenție au fost încălcate, are dreptul să se adreseze efectiv unei instanțe naționale, chiar și atunci când încălcarea s-ar datora unor persoane care au acționat în exercitarea atribuțiilor lor oficiale.”

A. Cu privire la admisibilitate

111. Curtea constată că acest capăt de cerere nu este în mod vădit nefondat în sensul art. 35 § 3 din convenție. De asemenea, Curtea subliniază că acesta nu prezintă niciun alt motiv de inadmisibilitate. Prin urmare, este necesar să fie declarat admisibil.

B. Cu privire la fond

1. Argumentele părților

a) Guvernul

112. Guvernul consideră că reclamantul putea sesiza Consiliul Superior al Magistraturii cu o plângere privind durata procedurii interne. Acesta adaugă că, în conformitate cu Legea nr. 92/1992 și Legea nr. 303/2004, această instituție poate fi sesizată cu o plângere

privind nerespectarea de către magistrați a unei obligații legale, și anume de a soluționa cu celeritate cauzele care le-au fost atribuite și că nerespectarea unei obligații înscrise în statutul magistraților poate antrena responsabilitatea disciplinară a persoanei în cauză.

113. Mai observă, în continuare, că o asemenea posibilitate se numără printre soluțiile examinate de Comisia de la Veneția în cadrul studiului cu privire la căile de atac care trebuie folosite pentru obținerea unei despăgubiri în cazul unei durate excesive a procedurilor. Guvernul consideră că, fiind format din judecători și procurori și exercitând funcții jurisdicționale în cadrul procedurii disciplinare, Consiliul Superior al Magistraturii beneficiază de garanții de legalitate și imparțialitate. De asemenea, consideră că reprezintă o instanță națională care prezintă o eficiență aproape similară cu cea a unei instanțe de judecată. Având în vedere că art. 13 din convenție nu solicită ca „instanța” să fie o instituție judiciară, acesta consideră că, în speță, cerințele acestei dispoziții sunt îndeplinite.

114. În continuare, Guvernul evidențiază faptul că prin Constituția României se acordă întâietate tratatelor în materie de drepturi ale omului și permite aplicarea directă a Convenției Europene a Drepturilor Omului și a jurisprudenței Curții; prin urmare, conform susținerilor Guvernului, reclamantul avea obligația de a prezenta direct în fața instanțelor interne o acțiune întemeiată pe durata procedurii. În această privință, subliniază faptul că instanțele naționale fac adesea apel la jurisprudența Curții în pronunțarea hotărârilor și că acest aspect înregistrează o evoluție continuă, ceea ce conduce la concluzia că, dacă ar fi fost sesizate cu o astfel de acțiune, acestea ar fi examinat-o.

115. În această privință, acesta prezintă douăsprezece decizii pronunțate între 2004 și 2007 de Judecătoria Sectorului 3 București, tribunalele Sibiu și Iași și de curțile de apel București și Timișoara. Dintre aceste decizii, opt au fost pronunțate în 2007, două în 2004 și două în 2005; de asemenea, două au fost pronunțate în ultimă instanță, două în apel și opt în primă instanță. În motivarea deciziilor, instanțele naționale au făcut trimitere la anumite dispoziții ale convenției sau la jurisprudența Curții, care vizează, în special, dreptul de proprietate și executarea hotărârilor judecătorești. Nu rezultă din documentele și informațiile depuse de Guvern că deciziile pronunțate în primă instanță sau în apel au fost confirmate prin căi de atac.

116. O singură decizie dintre cele prezentate de Guvern viza problema duratei procedurilor (a se vedea supra, pct. 72).

b) Reclamantul

117. Reclamantul consideră că a fost încălcat art. 13 din convenție.

2. Motivarea Curții

118. Curtea reamintește că art. 13 din convenție garantează existența în dreptul intern a unei căi de atac care permite prevalarea de drepturile și libertățile consacrate de convenție. Prin urmare, această dispoziție are drept consecință o cale de atac internă care

să permită examinarea conținutului unei „plângeri credibile” întemeiate pe convenție și care oferă măsurile de reparație corespunzătoare.

119. „Eficiența” unei „căi de atac” în sensul art. 13 nu depinde de certitudinea unei soluții favorabile pentru reclamant. De asemenea, nu este nevoie ca „instanța” menționată în această dispoziție să fie o instituție judiciară, dar în acest caz competențele sale și garanțiile pe care le prezintă sunt luate în considerare în aprecierea eficienței acțiunii exercitate în fața sa. De asemenea, toate căile de atac oferite de dreptul intern pot răspunde cerințelor art. 13, chiar dacă niciuna dintre acestea nu corespunde în întregime cerințelor acestuia.

120. Prin urmare, acesta trebuie să stabilească de fiecare dată dacă mijloacele de care justițiabilii dispun în dreptul intern sunt „eficiente” în sensul că pot împiedica apariția sau continuarea unei încălcări pretinse sau pot furniza persoanei interesate o măsură de reparație corespunzătoare pentru orice încălcare deja produsă. Prin urmare, o acțiune este eficientă atunci când permite fie o intervenție mai rapidă a instanțelor sesizate, fie furnizarea către justițiabil a unei reparații corespunzătoare pentru întârzierile deja semnalate [*Kudła împotriva Poloniei* (GC), nr. 30210/96, pct. 157-158, CEDO 2000-XI, și *Sürmeli împotriva Germaniei* (GC), nr. 75529/01, pct. 98-99, CEDO 2006-VII].

121. Ținând seama de concluzia de la pct. 108-109 supra, Curtea consideră că plângerea reclamantului poate fi susținută cu probe. Prin urmare, trebuie să se stabilească dacă, în circumstanțele speței, dreptul român oferea o cale care să îi permită persoanei interesate obținerea unei măsuri de reparație cu privire la durata excesivă a celor două proceduri.

122. Curtea constată că Guvernul evocă două mijloace pe care reclamantul le avea la dispoziție în cazul unei durate excesive a unei proceduri: o plângere disciplinară introdusă în fața Consiliului Superior al Magistraturii și o acțiune introdusă la o instanță judecătorească. Conform susținerilor Guvernului, prima acțiune se poate întemeia pe dispozițiile legilor nr. 92/1992 și 303/2004, iar cea de-a doua pe Constituție.

123. În ceea ce privește primul mijloc, Curtea evidențiază că nu reiese din dispozițiile celor două legi menționate de Guvern (a se vedea supra, pct. 68-70) că acestea vizau în mod expres soluționarea unei probleme legate de durata excesivă a procedurilor în fața instanțelor interne [a se vedea, *a contrario*, *Slaviček împotriva Croației* (dec.), nr. 20862/02, CEDO 2002-VII]. În orice caz, Guvernul a omis să precizeze dacă o asemenea procedură, care are ca obiect răspunderea disciplinară a judecătorilor, avea consecințe directe și imediate asupra duratei procedurilor la care reclamantul face referire. Era vorba de una dintre condițiile reținute de Comisia de la Veneția în studiul său privind eficiența acțiunilor interne în materie de durată excesivă a procedurilor (a se vedea supra, pct. 74). De altfel, Guvernul nu a prezentat niciun exemplu din practica națională pentru a demonstra că reclamantul avea obligația de a obține o reparație corespunzătoare prin folosirea acestei proceduri.

124. Având în vedere cele de mai sus, Curtea consideră că o procedură disciplinară împotriva judecătorilor poate avea efecte doar asupra situației personale a magistratului în

cauză și, prin urmare, nu poate fi considerată o acțiune efectivă împotriva duratei excesive a procedurilor (*Kormacheva împotriva Rusiei*, nr. 53084/99, pct. 62, 29 ianuarie 2004).

125. În ceea ce privește cel de-al doilea argument indicat de Guvern, Curtea evidențiază că, de fapt, convenția este direct aplicabilă în România și prevalează asupra dispozițiilor de drept național care sunt contrare acesteia (a se vedea supra, pct. 61-62). De asemenea, se reține faptul că un sistem bazat pe supremația convenției și a jurisprudenței aferente asupra legislațiilor naționale poate asigura, în cel mai bun caz, buna funcționare a mecanismului de protecție creat de convenție și protocoalele sale adiționale [*Dumitru Popescu împotriva României (nr. 2)*, nr. 71525/01, pct. 103, 26 aprilie 2007].

126. În speță, Curtea observă că Guvernul a prezentat hotărârile instanțelor naționale care au menționat anumite dispoziții ale convenției sau jurisprudența Curții (a se vedea supra, pct. 115). Totuși, aceasta observă faptul că majoritatea hotărârilor în cauză au fost pronunțate în 2007, și că doar unele dintre acestea au fost pronunțate în 2004 și 2005, în timp ce cele două proceduri ale căror durate fac obiectul plângerii reclamantului au fost soluționate definitiv în 2002. În general, hotărârile au fost pronunțate în primă instanță și în apel, fără să reiasă din documentele și informațiile depuse de Guvern dacă acestea au fost confirmate prin căile de atac. În plus, cu excepția uneia singure, hotărârile nu vizau problema duratei procedurilor și a acțiunii aferente.

127. În ceea ce privește hotărârea nr. 797 din 30 martie 2007 a Tribunalului Iași, Curtea ia act cu satisfacție de raționamentul său (a se vedea supra, pct. 72). Cu toate acestea, ea reamintește faptul că această hotărâre a fost pronunțată la aproximativ cinci ani de la încheierea procedurilor în cauză și că, în plus, din informațiile oferite de Guvern, nu reiese dacă e definitivă.

128. Prin urmare, Curtea consideră că o hotărâre unică, indiferent cum este redactată motivația ei, nu este suficientă pentru a demonstra existența unei jurisprudențe interne care să dovedească eficiența acțiunii examinate. Absența jurisprudenței dovedește incertitudinea actuală a acțiunii în practică (a se vedea, *mutatis mutandis*, *Horvat împotriva Croației*, nr. 51585/99, pct. 44, CEDO 2001-VIII).

129. În plus, hotărârea în cauză viza doar situația obținerii unei reparații pentru procedurile deja finalizate, în timp ce prezenta cauză vizează, de asemenea și în special, existența unei acțiuni care să accelereze o procedură în derulare. Guvernul nu a oferit niciun exemplu de jurisprudență în această privință (*Rachevi împotriva Bulgariei*, nr. 47877/99, pct. 64, 23 septembrie 2004). În plus, în ceea ce privește România, Curtea a identificat deja o deficiență de funcționare a sistemului judiciar din cauza casărilor și trimiterilor succesive datorate unor erori comise de instanțele de rang inferior (*Cârstea și Grecu împotriva României*, nr. 56326/00, pct. 42, 15 iunie 2006)

130. Având în vedere cele de mai sus, Curtea consideră că Guvernul nu a dovedit în mod suficient în speță faptul că reclamantul dispunea de o cale de atac efectivă în sensul art. 13 din convenție care să-i fi permis introducerea unei plângeri bazate pe durata procedurii.

131. Această concluzie nu aduce atingere în niciun fel oricărei evoluții pozitive pe care o pot înregistra, în viitor, dreptul și jurisprudența interne cu privire la acest punct.

132. Prin urmare, a fost încălcat art. 13 din convenție.

133. Având în vedere concluziile de mai sus, Curtea consideră că nu trebuie examinat separat capătul de cerere privind lipsa unei căi de atac efective împotriva deciziilor de suspendare a executării.

IV. CU PRIVIRE LA PRETINSA ÎNCĂLCARE A ART. 6 § I DIN CONVENȚIE PRIVIND NERESPECTAREA DREPTULUI DE A AVEA ACCES LA O INSTANȚĂ

134. Prin invocarea art. 6 § 1 din convenție, reclamantul pretinde o atingere adusă dreptului său de a avea acces la o instanță pe motiv că, prin hotărârea Curții de Apel Suceava din 21 iunie 2002 și prin hotărârea Curții Supreme de Justiție din 24 ianuarie 2003, a fost obligat la plata unor cheltuieli de judecată exorbitante și nejustificate.

A. Cu privire la admisibilitate

135. Guvernul ridică excepția de incompatibilitate *ratione materiae* a acestei plângeri, pe motiv că cererile reclamantului au fost examinate pe fond de către instanțele naționale și că, prin urmare, acestuia nu i-a fost refuzat dreptul de acces la o instanță.

136. Curtea observă faptul că excepția Guvernului este strâns legată de fondul plângerii întemeiate pe art. 6 § 1 din convenție, astfel încât trebuie conexasă cu fondul. De asemenea, în cadrul tuturor elementelor de care dispune, constată că acest capăt de cerere nu este în mod vădit nefondat în sensul art. 35 § 3 din convenție și că nu prezintă niciun alt motiv de inadmisibilitate. Prin urmare, este necesar să fie declarat admisibil.

B. Cu privire la fond

137. Guvernul reamintește că dreptul de a avea acces la o instanță nu este absolut și că limitarea acestui drept poate fi admisă în măsura în care urmărește un scop legitim și există un raport rezonabil de proporționalitate între mijloacele utilizate și scopul urmărit. Acesta consideră că, în speță, cheltuielile de judecată presupun taxa de timbru și onorariile avocaților și că acestea nu au fost excesive în raport cu creanța solicitată de reclamant.

138. De asemenea, acesta pretinde că nu reiese din documentele depuse la dosar că reclamantul a plătit efectiv sumele cu titlu de cheltuieli de judecată.

139. Reclamantul consideră că afirmațiile Guvernului privind taxa de timbru nu au nicio legătură cu prezenta cauză. De asemenea, contestă susținerea conform căreia nu a plătit cheltuielile de judecată, invocând că, în temeiul tranzacției încheiate cu societatea debitoare, a existat o compensare între aceste cheltuieli și creanța sa împotriva societății debitoare.

140. Curtea reamintește că a stabilit validitatea tranzacției din 7 iulie 2005 (a se vedea supra, pct. 90), care viza și cheltuielile de judecată. Prin urmare, consideră că nu este necesară pronunțarea cu privire la acest capăt de cerere.

V. CU PRIVIRE LA CELELALTE ÎNCĂLCĂRI PRETINSE ALE ART. 6 § 1 DIN CONVENȚIE

141. Invocând art. 6 din convenție, reclamantul se plânge de respingerea pretențiilor sale de către Curtea Supremă de Justiție prin hotărârile din 28 iunie 2002 și 24 ianuarie 2003, precum și de soluționarea definitivă a procedurii prin hotărârea din 21 iunie 2002, pronunțată de Curtea de Apel Iași.

142. Curtea reamintește că nu era de competența sa să cunoască erorile de fapt sau de drept pretins comise de o instanță internă, numai dacă acestea aduc atingere drepturilor și libertăților protejate de convenție [*García Ruiz împotriva Spaniei* (GC), nr. 30544/96, pct. 28, CEDO 1999-I].

143. Ținând cont de ansamblul elementelor de care dispune și în măsura în care este competentă să se pronunțe cu privire la pretențiile formulate, Curtea nu a evidențiat nicio încălcare aparentă a drepturilor garantate de convenție.

144. Prin urmare, acest capăt de cerere trebuie respins ca nefondat, în aplicarea art. 35 § 3 și 4 din convenție.

VI. CU PRIVIRE LA APLICAREA ART. 41 DIN CONVENȚIE

145. Art. 41 din convenție prevede:

„Dacă Curtea declară că a avut loc o încălcare a Convenției sau a protocoalelor sale și dacă dreptul intern al înaltei părți contractante nu permite decât o înlăturare incompletă a consecințelor acestei încălcări, Curtea acordă părții lezate, dacă este cazul, o reparație echitabilă.”

A. Prejudiciu

146. Reclamantul solicită plata sumelor de care a fost privat datorită a numeroase încălcări ale drepturilor garantate de convenție. Astfel, acesta solicită următoarele sume:

- 1 862 728 euro (EUR) cu titlu de prejudiciu material suferit ca urmare a „încălcării repetate a drepturilor garantate de convenție pentru neexecutare (a hotărârii din 12 septembrie 1994)”;

- 45 000 EUR cu titlu de prejudiciu material cauzat prin respingerea celei de-a doua acțiuni privind drepturile de autor (hotărârea Curții Supreme din 28 iunie 2002);

- 1 000 000 EUR cu titlu de prejudiciu moral cauzat ca urmare a numeroase încălcări ale drepturilor sale.

147. Guvernul contestă suma de 1 862 728 EUR din motivele prezentate în observațiile sale privind admisibilitatea și fondul cererii. În această privință, acesta reamintește că, la 7 iulie 2005, părțile au încheiat o tranzacție în temeiul căreia creanța reclamantului a fost considerată stinsă. Această tranzacție a fost încheiată în mod valabil, niciun indiciu nu permite să se considere că, în speță, consimțământul reclamantului a fost afectat de vicii. În plus, Guvernul observă faptul că expertiza din 31 octombrie 2004 a fost contestată de societatea debitoare.

148. În ceea ce privește suma de 45 000 EUR, Guvernul observă faptul că procedura soluționată prin hotărârea în cauză face obiectul prezentei cereri doar în ceea ce privește durata procedurii, deoarece Curtea nu i-a comunicat plângerea întemeiată pe art. 1 din Protocolul nr. 1 privind această procedură. De asemenea, la sfârșitul procedurii niciun „bun” nu a intrat în patrimoniul reclamantului, având în vedere faptul că acțiunea sa a fost respinsă. Prin urmare, acesta îi solicită Curții să respingă cererea.

149. De asemenea, Guvernul consideră că suma solicitată cu titlu de prejudiciu moral este excesivă și că, în orice caz, nu există o legătură de cauzalitate între pretensele încălcări ale convenției și prejudiciul moral invocat.

150. Curtea reamintește că, în ceea ce privește capătul de cerere întemeiat pe neexecutarea hotărârii din 12 septembrie 1994, aceasta a stabilit încălcarea art. 6 § 1 din convenție și a art. 1 din Protocolul nr. 1 din cauza întârzierii executării, după ce a considerat că hotărârea menționată anterior a fost executată la 7 iulie 2005 (a se vedea supra, pct. 90 și 93-94). De asemenea, reamintește concluziile privind capătul de cerere întemeiat pe respingerea acțiunii reclamantului prin hotărârea din 28 iunie 2002 (a se vedea supra, pct. 141-144).

151. Prin urmare, aceasta respinge cererile reclamantului cu titlu de prejudiciu material.

152. În schimb, consideră că persoana în cauză a suferit un prejudiciu moral cert ca urmare a încălcărilor drepturilor sale. Pronunțându-se în echitate, aceasta îi acordă 7 000 EUR cu acest titlu.

B. Cheltuieli de procedură

153. Reclamantul solicită 15 000 euro cu titlu de cheltuieli de procedură. Acesta arată că este vorba de suma totală pe care a fost obligat să o plătească societății debitoare cu titlu de cheltuieli de judecată, sumă care a fost luată în considerare în tranzacția încheiată cu aceasta.

154. Guvernul consideră că reclamantul nu putea pretinde nicio sumă pentru cheltuieli de judecată, în măsura în care a recunoscut că cheltuielile de judecată au fost compensate prin tranzacția în cauză. Prin urmare, acesta solicită Curții să nu acorde nimic în acest sens.

155. În conformitate cu jurisprudența Curții, un reclamant nu poate obține rambursarea cheltuielilor de judecată decât în măsura în care se stabilește realitatea, necesitatea și caracterul rezonabil al cuantumului lor. Potrivit art. 41, pot fi recuperate doar cheltuielile rezonabile din punct de vedere al valorii lor și care au fost suportate în mod real și necesar pentru a încerca remedierea, în ordinea juridică internă și în fața Curții, a încălcărilor constatate.

156. În speță, aceasta reamintește că a reținut că nu este necesară pronunțarea pe fond privind cuantumul cheltuielilor de judecată (a se vedea supra, pct. 140).

157. Prin urmare, este necesar să se respingă această pretenție a reclamantului.

C. Dobânzi moratorii

158. Curtea consideră necesar ca rata dobânzilor moratorii să se întemeieze pe rata dobânzii facilității de împrumut marginal practică de Banca Centrală Europeană, majorată cu trei puncte procentuale.

PENTRU ACESTE MOTIVE, CURTEA, ÎN UNANIMITATE,

1. Declară cererea admisibilă în ceea ce privește capetele de cerere întemeiate pe neexecutarea hotărârii din 12 septembrie 1994 (art. 6 § 1 din convenție și art. 1 din Protocolul nr. 1), durata procedurilor soluționate prin hotărârile din 21 iunie 2002 și 28 iunie 2002 (art. 6 § 1 din convenție), lipsa unei căi de atac efective care să permită formularea unei plângeri privind durata acestor proceduri (art. 13 din convenție) și nerespectarea dreptului de acces la o instanță din cauza cuantumului cheltuielilor de judecată stabilite de hotărârile din 21 iunie 2002 și 24 ianuarie 2003 și inadmisibilă în ceea ce privește celelalte capete de cerere;

2. Hotărăște că au fost încălcate art. 6 § 1 din convenție și art. 1 din Protocolul nr. 1 prin executarea cu întârziere a hotărârii din 12 septembrie 1994;

3. Hotărăște că a fost încălcat art. 6 § 1 din convenție ca urmare a duratei procedurilor soluționate prin hotărârile din 21 iunie 2002 și din 28 iunie 2002;

4. Hotărăște că a fost încălcat art. 13 din convenție;

5. Hotărăște că nu este necesară pronunțarea cu privire la capătul de cerere privind nerespectarea dreptului de a avea acces la o instanță, garantat de art. 6 § 1 din convenție, datorită cuantumului cheltuielilor de judecată stabilite prin hotărârile din 21 iunie 2002 și 24 ianuarie 2003;

6. Hotărăște

a) că statul pârât trebuie să plătească reclamantului, în termen de 3 luni de la data rămânerii definitive a hotărârii, în temeiul art. 44 § 2 din convenție, 7000 EUR (șapte mii euro) cu titlu de prejudiciu moral, la care se va adăuga orice sumă ce poate fi datorată cu titlu de impozit;

b) că suma menționată va fi convertită în moneda statului pârât la rata de schimb aplicabilă la data plății;

c) că, de la expirarea termenului menționat mai sus și până la efectuarea plății, această sumă trebuie majorată cu o dobândă simplă, la o rată egală cu rata dobânzii facilității de împrumut marginal practică de Banca Centrală Europeană, aplicabilă pe parcursul acestei perioade și majorată cu trei puncte procentuale;

7. Respinge cererea de acordare a unei reparații echitabile pentru celelalte capete de cerere.

Redactată în limba franceză, apoi comunicată în scris, la 24 februarie 2009, în temeiul art. 77 § 2 și 3 din regulament.

Santiago Quesada
Grefier

Josep Casadevall
Președinte

CAUZA GAGIU ÎMPOTRIVA ROMÂNIEI

(Cererea nr. 63258/00)

Hotărârea din 24 februarie 2009

Hotărârea devine definitivă în condițiile prevăzute la art. 44 § 2 din convenție. Aceasta poate suferi modificări de formă.

În cauza Gagiu împotriva României,

Curtea Europeană a Drepturilor Omului (Secția a treia), reunită într-o cameră compusă din Josep Casadevall, *președinte*, Elisabet Fura-Sandström, Corneliu Bîrsan, Egbert Myjer, Ineta Ziemele, Luis Lopez Guerra, Ann Power, *judcători*, și Santiago Quesada, *grefier de secție*,

după ce a deliberat în camera de consiliu, la 3 februarie 2009,

pronunță prezenta hotărâre, adoptată la aceeași dată:

PROCEDURA

1. La originea cauzei se află cererea nr. 63258/00 îndreptată împotriva României prin care un resortisant al acestui stat, domnul Traian Gagiu („reclamantul”), a sesizat Curtea la 23 iulie 1999 în temeiul art. 34 din Convenția pentru apărarea drepturilor omului și a libertăților fundamentale („convenția”).

2. Guvernul român („Guvernul”) este reprezentat de agentul guvernamental, domnul Răzvan-Horațiu Radu, din cadrul Ministerului Afacerilor Externe.

3. Reclamantul pretinde, în special, că lipsa îngrijirilor medicale corespunzătoare și condițiile de detenție i-au încălcat drepturile garantate prin art. 2 și 3 din convenție. În temeiul art. 8 și 34 din convenție, acesta reclamă, de asemenea, refuzul autorităților penitenciare de a-i procura elementele și mijloacele necesare pentru a-și susține și continua cererea în fața Curții.

4. La 20 februarie 2004 și la 13 septembrie 2007, Curtea a comunicat cererea Guvernului. În conformitate cu art. 29 § 3 din convenție, a hotărât, de asemenea, că admisibilitatea și fondul cauzei vor fi examinate împreună.

5. La 28 aprilie 2004, Guvernul a adus la cunoștința Curții decesul reclamantului, survenit la 8 septembrie 2001 în spitalul penitenciar Dej, și a solicitat scoaterea cauzei de pe rol. La 31 august 2004, luând în considerare situația familială a reclamantului – care nu avea familie – și plângerile prezentate de către persoana în cauză înainte de deces, Curtea a decis să respingă cererea Guvernului și să continue examinarea cererii, în temeiul art. 37 § 1 *in fine* din convenție.

ÎN FAPT,

I. CIRCUMSTANȚELE CAUZEI

6. Reclamantul s-a născut în 1954. Deoarece nu avea familie, acesta a crescut într-un orfelinat.

A. Procedura penală inițiată împotriva reclamantului

7. În seara zilei de 22 iulie 1994, reclamantul, cioban, a fost reținut de poliția din Săcuieni și acuzat de uciderea unui alt cioban. Potrivit reclamantului, a fost dus la secția de poliție din Săcuieni, i s-au pus cătușe și a fost legat de o ușă, iar apoi a fost lovit de către polițiști pentru a recunoaște săvârșirea crimei. Persoana în cauză nu a introdus la parchet o plângere penală cu privire la aceste fapte.

8. La 24 iulie 1994, a fost arestat preventiv de către un procuror de la Parchetul de pe lângă Tribunalul Cluj. Prin hotărârea din 25 ianuarie 1996, pronunțată în recurs, Curtea Supremă de Justiție a condamnat reclamantul la o pedeapsă de douăzeci de ani de închisoare pentru săvârșirea infracțiunii de omor deosebit de grav. Procurorul general a respins cererea persoanei în cauză pentru formularea unui recurs în anularea hotărârii respective.

B. Asistența medicală în închisoare și decesul reclamantului

9. Dosarul medical al reclamantului, întocmit la transferarea sa la Penitenciarul Gherla în august 1994, indica faptul că acesta suferea încă din 1980 de hepatită cronică etilică și de ulcer duodenal cronic.

10. După transferarea sa la Penitenciarul Aiud, în februarie 1996, în afară de anamneză s-au descoperit, în august 1996, sechele ale unui infarct miocardic anteroseptal și s-a depistat o extrasistolă ventriculară, în decembrie 1996, în urma unei electrocardiografe.

11. De la 20 martie până la 23 iulie 1998, reclamantul a fost spitalizat la spitalul penitenciar Dej și a fost diagnosticat cu o cardiopatie ischemică cu extrasistole ventriculare, un infarct miocardic vechi și o bronșită cronică astmatiformă. Pe durata spitalizării, acesta a avut crize frecvente de angină pectorală. Medicul specialist a constatat că tratamentul pe bază de Nitropector nu era tolerat de reclamant și i-a prescris alte medicamente.

12. Din notele medicilor generaliști O.S și A.C. din cadrul Penitenciarului Aiud rezultă că, după spitalizarea sa, reclamantul a fost examinat în două rânduri la cabinetul medical din penitenciar, și anume la sfârșitul lunii iulie și la sfârșitul lunii august 1998. Acesta a refuzat tratamentul prescris și a returnat medicamentele. Printre medicamentele prescrise la Penitenciarul Aiud se număra Nitropector. Reclamantul a afirmat că, atunci când a fost trimis la Penitenciarul Aiud, nu a beneficiat de niciun tratament medical între sfârșitul lunii iulie și sfârșitul lunii august 1998, acesta fiindu-i refuzat de către medicii O.S și A.C. cu toate că suferise hemoragii nazale și crize cardiace. În sprijinul afirmațiilor

sale, reclamantul a prezentat declarațiile a trei deținuți, adăugând că a supraviețuit numai datorită intervențiilor acestor deținuți și a doi asistenți medicali care îi administrau tratamentul adecvat atunci când medicii O.S. și A.C. nu se aflau în penitenciar.

13. La 19 septembrie 1998, reclamantul a fost supus unui nou examen cardiologic. Medicul cardiolog a constatat că persoana în cauză continua să fumeze și a menținut același diagnostic ca cel stabilit la momentul spitalizării sale în perioada martie – iulie 1998 și i-a prescris Verapamil, Nitropector și Miofilin. Acest tratament a fost menținut de medicii din Penitenciarul Aiud cel puțin până în octombrie 1999, ultima dată menționată în dosarul medical al persoanei în cauză înainte să fie transferată la Penitenciarul Mărgineni, la 27 aprilie 2000. Diagnosticul menționat anterior a fost confirmat de către echipa medicală a acestui penitenciar pe perioada șederii reclamantului între 27 aprilie 2000 și 27 martie 2001. S-a precizat, în plus, că acesta nu era apt de muncă și că trebuia, de asemenea, să urmeze un regim alimentar.

14. Între 4 și 14 decembrie 2000, reclamantul a fost spitalizat la spitalul penitenciar Colibași, unde a fost supus unor examene medicale diverse, printre care și o electrocardiogramă. În certificatul emis la externarea sa din spital se indica faptul că acesta suferea de o bronhopneumopatie cronică obstructivă, de o cardiopatie ischemică cronică cu extrasistole ventriculare, prezenta sechele de infarct miocardic vechi, tahicardie sinuzală și hemibloc anterior stâng, precum și o hepatită cronică persistentă. Tratamentul prescris conținea, în special, medicamente antiaritmice, precum Verapamil și Nitropector, bronhodilatatoare și vitamine.

15. Reclamantul s-a întors în Penitenciarul Aiud la 27 martie 2001. Dosarul său medical indică faptul că a fost examinat de către medicii generaliști O.S și A.C. la 12 aprilie, la 17 și 28 mai, la 14 iunie, la 9 iulie și la 2 august 2001. Diagnosticul indicat era bronhopneumopatie cronică obstructivă, iar reclamantului i se administra, în principal, medicație pentru această boală. La 14 iunie 2001, medicii au indicat faptul că reclamantul a contractat răie, iar la 2 august 2001, a fost diagnosticat cu ciroză hepatică.

16. La 20 august 2001, suspectând o hepatită cronică, medicii din Penitenciarul Aiud l-au trimis pe reclamant la Spitalul Municipal Aiud pentru analize.

17. În urma acestor analize, la 24 august 2001, reclamantul a fost examinat de doi chirurghi care au suspectat că acesta suferea de ciroză hepatică și au considerat că trebuia examinat de un specialist în medicină internă. Chirurgul B. a luat în considerare un tratament chirurgical (șuntare porto-cave). În aceeași zi, specialistul în medicină internă a indicat faptul că persoana în cauză suferea de ciroză hepatică decompensată, de cardiopatie ischemică și de bronhopneumopatie cronică obstructivă și a recomandat spitalizarea sa în spitalul penitenciar Jilava (București) pentru a se stabili etiologia cirozei hepatice.

18. Dosarul medical nu conține nicio referire la asistența medicală acordată reclamantului și la tratamentul administrat acestuia între 24 august și 7 septembrie 2001, cu excepția unei scurte adnotări la 4 septembrie 2001. La această dată, reclamantului, examinat de doctorul O.S., i s-au prescris paracetamol și ampicilină pentru o „infecție acută a căilor respiratorii superioare”.

19. La 31 august 2001, în temeiul art. 455 C. proc. pen., reclamantul a inițiat procedura pentru suspendarea executării pedepsei închisorii.

20. La 7 septembrie 2001, reclamantul, deținut în continuare la Penitenciarul Aiud, a fost trimis la spitalul penitenciar Dej „pentru supraveghere medicală și tratament” până la încheierea procedurii pentru suspendarea executării pedepsei. Medicii de la spital au descoperit și o peritonită primitivă, pe lângă celelalte afecțiuni menționate în diagnosticele stabilite anterior. Doctorul P. a notat în foaia de observație că, de mai mult de trei luni, pacientul prezenta o astenie severă, pierdere în greutate, creșterea volumului abdomenului și dispnee care evoluase spre dispnee de repaus. În ultima lună, medicii au constatat de asemenea febră și vărsături biliare sau asemănătoare zăului de cafea. Înainte de spitalizarea sa, persoana în cauză a prezentat vărsături cu sânge (hematemeză).

21. În spitalul penitenciar Dej, după diverse analize, reclamantului i s-au administrat perfuzii, medicamente hepatoprotectoare și hemostatice, antibiotice și vitamine. Conform fișei de observație, acesta a fost examinat de un medic în noaptea de 7 spre 8 septembrie 2001 la ora 22.00 și la ora 3.45. I s-au administrat calmante și analgezice. La 8 septembrie 2001, la ora 8 dimineața, se exprima confuz și avea dificultăți de vorbire. I-a fost administrat în continuare tratamentul. Reclamantul a decedat la ora 12.15 în urma unei come hepatice și a unui stop cardio-respirator.

22. La 10 septembrie 2001, Parchetul de pe lângă Judecătoria Dej a dispus o expertiză medico-legală pentru a se stabili cauza medicală a decesului și eventualele leziuni corporale. În baza autopsiei efectuate la 10 septembrie 2001, raportul medico-legal întocmit la 8 octombrie 2001 indica drept cauză a decesului o insuficiență hepato-renală pe fondul unei ciroze hepatice complicate cu o peritonită primitivă și cu o hemoragie digestivă superioară.

23. La 15 octombrie 2001, după analizarea diagnosticului și a tratamentului care fusese administrat la 7 și 8 septembrie 2001, parchetul a dispus neînceperea urmăririi penale, concluzionând că decesul reclamantului a survenit din cauze neviolente și că faptele în cauză nu erau de natură penală.

24. În procesul-verbal din 27 februarie 2004, redactat pe o singură pagină, prezentat de Guvern în anexă la observațiile sale, o comisie medicală a concluzionat, după ce a rezumat în două paragrafe evoluția bolilor de care a suferit reclamantul după condamnarea sa și până la deces, că atitudinea terapeutică a fost corespunzătoare și că decesul a survenit în urma unor complicații previzibile.

C. Condițiile de detenție a reclamantului în Penitenciarul Aiud

1. Versiunea reclamantului

25. Potrivit reclamantului, la întoarcerea sa în Penitenciarul Aiud, la 23 iulie 1998, a fost plasat timp de patru zile într-o celulă de izolare murdară în care apa se infiltra în permanență. Reclamantul a fost apoi transferat în altă celulă în care a rămas până la 27 aprilie 2000. Aceasta avea o suprafață de 2,50 m pe 4,25 m. Se găseau aici șase paturi și

o singură toaletă fără perete despărțitor. În mod obișnuit, se aflau în celulă șase sau șapte deținuți. S-a întâmplat ca, printre colegii săi de celulă, unii dintre ei să aibă boli de piele. Celula era luminată cu tuburi cu neon aprinse în permanență. Aceasta nu era aerisită și persista un miros sufocant din cauza toaletelor. Paturile erau rupte, iar cearșafurile și păturile erau într-o stare proastă și foarte murdare. Deținuții primeau foarte puțin săpun și se aflau câte doi sau trei sub același duș. Aceștia nu primeau nici pastă de dinți, nici spumă de ras, nici detergent pentru a-și spăla lenjeria de corp, a cărei spălare nu era asigurată de penitenciar. În cazul în care se întâmpla – rareori – să beneficieze de apă caldă pentru a-și spăla lenjeria, aceștia trebuiau apoi să o usuce în celulă. Au existat cazuri când unii funcționari din penitenciar au aruncat lenjeria pe jos invocând faptul că era prea curată. Hrana era insuficientă și foarte proastă (de exemplu, sfeclă și varză acră, extrem de sărate sau chiar alterate, pâine acră etc.). Reclamantul evita să se plângă prea mult de teamă să nu fie transferat într-una din celulele speciale de izolare și, în orice caz, doleanțele sale adresate administrației penitenciarului nu au avut niciun rezultat.

2. Versiunea Guvernului

26. Potrivit susținerilor Guvernului, care se bazează pe o scrisoare din 11 octombrie 2004 a Administrației Naționale a Penitenciarelor (ANP), reclamantul a fost deținut în Penitenciarul Aiud într-o celulă cu șase paturi, împreună cu alte cinci persoane, aceasta având o lungime de 3,80 m, o lățime de 2 m și o înălțime de 3,20 m. Fiecare celulă din acest penitenciar beneficia de acces la lumina zilei și de aerisire naturală. Existau încălzire centrală, electricitate, apă potabilă și toalete („neprotejate”), iar condițiile de igienă și de sănătate erau corespunzătoare. Cu privire la acest aspect, scrisoarea ANP precizează că, în 2004, au început lucrări pentru modernizarea penitenciarului, pentru crearea a două celule din trei celule vechi și pentru dotarea acestora cu un grup sanitar separat, cu duș. În ceea ce privește lumina artificială, aceasta rămânea aprinsă pe timpul nopții pentru a-i permite supraveghetorului să prevină incidentele provocate de deținuți. Pe de altă parte, administrația penitenciarului se asigura ca paturile să fie în stare bună, cu cearșafuri, perne și pături curate. Rufele erau spălate în incinta penitenciarului o dată pe săptămână pentru a preveni apariția bolilor de piele, precum râia, iar deținuții primeau produse de igienă, în conformitate cu legislația în vigoare. În cele din urmă, persoana în cauză beneficiase de dreptul la vizită și de posibilitatea de a se plimba și de a se odihni, în conformitate cu dispozițiile legale.

D. Incident survenit la 4 decembrie 2000 în Penitenciarul Mărgineni

27. Potrivit reclamantului, la 4 decembrie 2000, acesta a fost scos din celula sa din Penitenciarul Mărgineni, în care fusese transferat la 27 aprilie 2000, pentru a fi dus împreună cu alți deținuți la spitalul penitenciar Colibași. Ca răspuns la cererea lor de a-l vedea pe director pentru a afla motivul transferului, un gardian a pulverizat gaz lacrimogen, deși știa că era vorba de deținuți bolnavi, pentru a-i obliga să urce în mașină.

28. Conform Guvernului, reclamantul era informat cu privire la motivul transferului său la spital, având în vedere gravitatea bolilor de care suferea. În ceea ce privește

intervenția gardianului, aceasta a fost justificată prin opoziția fermă a deținuților față de transfer. În orice caz, deținuții nu s-au plâns de nicio consecință pe plan medical.

E. Fapte privind corespondența reclamantului cu Curtea

1. Fapte privind trimiterea copiilor documentelor solicitate de Curte

29. Prin scrisorile din 8 septembrie, 25 octombrie și 4 noiembrie 1999, precum și din 3 ianuarie 2000, reclamantul, căruia grefa îi solicitase să trimită copii ale documentelor relevante pentru ca cererea sa să poată fi examinată de către Curte, s-a plâns că nu le putea obține, deoarece administrația Penitenciarului Aiud îi impunea să le plătească, iar acesta nu avea banii necesari. În plus, i s-a precizat că, în cazul în care își menținea cererea de a obține copii, risca să își complice viața în închisoare și să fie transferat într-o secție cu regim restrictiv. Administrația i-a refuzat, de asemenea, posibilitatea de a copia el însuși documentele în cauză (în principal, trei decizii penale și o fișă de supraveghere medicală) invocând caracterul lor confidențial. Pe de altă parte, la cererea din 19 octombrie 1999, prezentată administrației penitenciarului, în care reclamantul invoca art. 34 din convenție, conducerea penitenciarului a precizat că persoana în cauză trebuia să plătească costul fotocopiilor solicitate și a dispus verificarea soldei sale. Scrisoarea poartă o mențiune conform căreia acesta dispunea în octombrie 1999, la Penitenciarul Aiud, de aproximativ 2 850 lei românești (ROL), și anume 0,15 EUR.

30. Prin scrisoarea din 11 ianuarie 2000, reclamantul a trimis copiile documentelor solicitate, precizând că acestea îi fuseseră acordate de către administrația penitenciarului după ce a făcut greva foamei între 27 decembrie 1999 și 5 ianuarie 2000. Guvernul contestă că persoana în cauză a făcut greva foamei în această perioadă.

2. Fapte privind trimiterea unui formular de cerere și obținerea necesarului pentru corespondența cu Curtea

a) Versiunea reclamantului

31. Prin scrisoarea din 8 septembrie 1999, reclamantul a informat Curtea că, deoarece nu avea familie și nici resurse, întâmpina dificultăți în a obține plicuri și timbre pentru corespondența referitoare la cererea sa. În scrisorile din 13 martie, 10 aprilie, 8 mai și 6 iunie 2000, reclamantul a subliniat că primise într-adevăr formularul de cerere din partea Curții la 1 februarie 2000, că îl completase și îl încredințase pentru expediere unui gardian din Penitenciarul Aiud, la 14 februarie 2000. După ce a luat cunoștință, prin scrisoarea grefei din 10 mai 2000, că acest prim formular nu a ajuns la destinație, reclamantul a depus plângeri pentru violarea corespondenței la administrația Penitenciarului Aiud, prevenind-o că urma să înceapă greva foamei în cazul în care situația nu era clarificată. La 26 aprilie 2000, după ce a constatat că plicul respectiv nu ajunsese la serviciul de „ieșire a corespondenței” din cadrul penitenciarului, conducerea acestuia a promis să clarifice situația în cel mai scurt timp posibil. În ziua următoare, reclamantul a fost transferat fără nicio justificare la Penitenciarul Mărgineni.

32. Prin scrisoarea din 6 iunie 2000, reclamantul a trimis Curții, completat și semnat, formularul de cerere pe care aceasta i-l retrimisese la 10 mai 2000.

33. Prin scrisorile din 10 august 2000, 24 ianuarie și 10 mai 2001, reclamantul a precizat că era obligat să vândă altor deținuți o parte din hrana pe care o primea în închisoare pentru a-și cumpăra timbre astfel încât să mențină corespondența cu Curtea. În ultima sa scrisoare din 10 mai 2001, reclamantul a indicat că, la întoarcerea sa în Penitenciarul Aiud în martie 2001, directorul V. l-a întrebat care îi erau intențiile cu privire la cererea înaintată Curții. Acesta a precizat că plângerile lui nu vor avea niciun rezultat, că nu îi va mai acorda ajutor cât timp va fi director și că urma „să se ocupe de el”. Ulterior, administrația Penitenciarului Aiud a respins, timp de o lună și jumătate, cererea reclamantului de hârtie, timbre și plicuri care trebuiau să îi permită acestuia să informeze Curtea cu privire la noul său transfer.

b) Versiunea Guvernului

34. Potrivit Guvernului (observațiile din 8 noiembrie 2004), care se bazează pe verificări ale ANP, persoana în cauză a beneficiat de fiecare dată de hârtia și de plicurile necesare pentru corespondența sa cu Curtea, iar scrisorile sale nu au fost reținute de Penitenciarul Aiud. Cu toate acestea, deoarece registrele privind distribuirea materialului pentru corespondență și cererile deținuților în acest sens sunt păstrate numai doi ani, nu mai existau date cu privire la numărul de plicuri și de timbre furnizate reclamantului. În orice caz, potrivit Guvernului, persoana în cauză nu a depus nicio cerere la administrația Penitenciarului Aiud cu privire la dreptul său la corespondență.

35. În ceea ce privește transferul reclamantului, la 27 aprilie 2000, de la Penitenciarul Aiud la Penitenciarul Mărgineni, Guvernul explică, în lipsa raportului motivat care a fost redactat la momentul respectiv de către administrația primului penitenciar, că din datele încă disponibile în acest penitenciar – care nu au fost transmise Curții – reiese că transferul respectiv a fost hotărât ca urmare a influenței negative a reclamantului asupra celorlalți deținuți.

36. La observațiile sale din 17 decembrie 2007, Guvernul a anexat, la cererea Curții, mai multe documente privind cererile formulate de către reclamant pentru emiterea de copii ale documentelor (Penitenciarul Aiud, 19 octombrie 2000) și pentru trimiterea către Curte a corespondenței sale (Penitenciarul Mărgineni, 10 și 26 mai 2000, precum și 12 februarie și 12 martie 2001). Rezultă că respectivele cereri, formulate la Penitenciarul Mărgineni, au fost primite în mod favorabil.

F. Plângerile penale ale reclamantului

37. La 7 septembrie și 27 noiembrie 1998, reclamantul a depus la Parchetul Militar Cluj plângeri penale împotriva medicului maior O.S. și a medicului locotenent-colonel A.C. în care sunt descrise faptele referitoare la lipsa asistenței medicale corespunzătoare (a se vedea supra, pct. 12). La 1 aprilie 1999, procurorul militar B., locotenent-colonel, s-a deplasat la Penitenciarul Aiud și a discutat cu reclamantul și

cei doi medici. Reclamantul a precizat că tratamentul necesar îi era administrat numai la intervenția conducerii penitenciarului și a indicat numele a cinci persoane.

38. Prin decizia de neîncepere a urmăririi penale din 20 octombrie 1999, confirmată de Parchetul Militar București la 27 martie 2001, procurorul militar B. a respins plângerea penală a reclamantului, considerând că nu rezulta, din declarațiile medicilor, ale persoanei în cauză și din fișa medicală, că faptele pretinse erau reale.

39. La 25 martie 2003, procurorul V. a clasat fără să cerceteze alte două plângeri penale similare depuse de către reclamant la 22 ianuarie 2001 și 19 februarie 2001, în care acesta din urmă a denunțat un incident în legătură cu respectarea dreptului la corespondență în Penitenciarul Mărgineni (o pretinsă întârziere în expedierea unei scrisori, cauzată în special de faptul că un gardian solicitase confirmarea din partea conducerii penitenciarului a dreptului persoanei în cauză de a primi gratuit timbre). Procurorul a precizat că reclamantul nu a mai insistat și nici nu a oferit detalii cu privire la faptele în cauză și că, în orice caz, acesta a decedat la 8 septembrie 2001.

II. DREPTUL INTERN RELEVANT

40. Dispozițiile relevante în speță ale Codului de procedură penală privind căile de atac disponibile pentru contestarea unei decizii a parchetului sunt descrise în hotărârea *Dumitru Popescu împotriva României (nr. 1)* (nr. 49234/99, pct. 43-45, 26 aprilie 2007).

41. Pe de altă parte, art. 453 și 455 C. proc. pen. prevăd că executarea pedepsei închisorii poate fi întreruptă pentru o perioadă determinată, printre altele atunci când se constată de către instanțe, pe baza unei expertize medicale, că cel condamnat suferă de o boală care îl pune în imposibilitatea de a executa pedeapsa. Instanțele pot fi sesizate cu o cerere în acest sens de către deținut, soțul (soția) acestuia sau avocat, precum și de către procuror.

42. La momentul faptelor, Legea nr. 23/1969 privind executarea pedepselor prevedea pe scurt, la art. 17, dreptul deținuților la asistență medicală.

Începând cu Ordonanța de urgență a Guvernului nr. 56/2003 din 25 iunie 2003 privind unele drepturi ale persoanelor aflate în executarea pedepselor privative de libertate, dreptul la asistență medicală (tratament, medicamente etc.) acordată gratuit și de către personal calificat a fost garantat în mod explicit (art. 12). Deținuții puteau face plângere la judecătoria împotriva „măsurilor” privitoare la exercitarea drepturilor, luate de către administrația penitenciarului, în termen de zece zile (art. 3). OUG nr. 56/2003 a fost abrogată și înlocuită de Legea nr. 275/2006, publicată în Monitorul Oficial din 20 iulie 2006 și intrată în vigoare la 20 octombrie 2006, care a reluat în art. 38 și 50 dispozițiile sus-menționate, prevăzând, în plus, competența instanței delegate de a examina asemenea plângeri privind executarea pedepselor privative de libertate.

43. Dispozițiile privind statutul polițiștilor și al procurorilor militari sunt menționate în hotărârea *Barbu Anghelescu împotriva României* [nr. 46430/99, pct. 40, 5 octombrie 2004; a se vedea, de asemenea, *Notar împotriva României*, nr. 42860/98 (dec.), 13 noiembrie 2003].

44. Dispozițiile interne privind dreptul la corespondență, și anume Legea nr. 23/1969 citată anterior și regulamentul de aplicare, astfel cum erau în vigoare la momentul faptelor, sunt descrise în hotărârea *Petra împotriva României* (23 septembrie 1998, *Culegere de hotărâri și decizii 1998-VII*, pct. 25-26); art. 10 din Ordinul ministrului justiției nr. 2036/C din 24 noiembrie 1997, nepublicat, este citat în cauza *Mocanu împotriva României* (dec.) (nr. 56489/00, 24 mai 2006). Aceste dispoziții au fost abrogate prin OUG nr. 56/2003, care prevede că, în cazul în care deținutul nu dispune de resurse, cheltuielile pentru corespondența acestuia cu organele judiciare, instanțele, organizațiile internaționale recunoscute de România sau cu familia ori avocatul său sunt suportate de către administrația penitenciarului (art. 8 pct. 5).

45. Concluziile Comitetului European pentru Prevenirea Torturii (CPT) pronunțate în urma vizitelor efectuate în unele penitenciare din România, precum și observațiile cu caracter general ale CPT, sunt rezumate în hotărârea *Bragadireanu împotriva României* (nr. 22088/04, pct. 73-76, 6 decembrie 2007). Pe de altă parte, paragrafele relevante din Recomandarea (98)7 a Comitetului de Miniștri al Consiliului Europei privind aspectele etice și organizaționale ale îngrijirii medicale în închisoare, adoptată la 8 august 1998, sunt reproduse în hotărârea *Huyly împotriva Turciei* (nr. 52955/99, pct. 53, 16 noiembrie 2006).

ÎN DREPT,

I. CU PRIVIRE LA PRETINSELE ÎNCĂLCĂRI ALE ART. 2 ȘI 3 DIN CONVENȚIE

46. Invocând, în esență, art. 2 și 3 din convenție, reclamantul pretinde că deficiențele și neglijența manifestate de autorități în acordarea îngrijirilor medicale solicitate, în special în Penitenciarul Aiud, au constituit un tratament inuman și i-au pus viața în pericol. Acesta reclamă, de asemenea, lipsa unei anchete efective în această privință. În plus, în baza art. 3 din convenție, reclamantul se plânge de condițiile de detenție din Penitenciarul Aiud și de incidentul survenit la 4 decembrie 2000 în Penitenciarul Mărgineni. Dispozițiile relevante în speță ale art. 2 și 3 din convenție citate anterior sunt redactate după cum urmează:

Art. 2

„Dreptul la viață al oricărei persoane este protejat prin lege.”

Art. 3

„Nimeni nu poate fi supus torturii, nici pedepselor sau tratamentelor inumane ori degradante.”

47. Guvernul respinge aceste argumente.

A. Cu privire la admisibilitate

48. Guvernul invocă nepeuizarea căilor de atac interne de către reclamant. În ceea ce privește lipsa tratamentului medical adecvat și condițiile de detenție, acesta susține că persoana în cauză ar fi trebuit să sesizeze mai repede instanțele cu o cerere de

suspendare a executării pedepsei închisorii în temeiul art. 455 C. proc. pen., deoarece cererea sa din 31 august 2001 a fost depusă prea târziu. În această privință, Guvernul face trimitere la cauza *Mouisel împotriva Franței* (nr. 67263/01, CEDO 2002-IX) și la cauza *Matencio împotriva Franței* (nr. 58749/00, 15 ianuarie 2004). În plus, referitor la plângerea penală împotriva medicilor din Penitenciarul Aiud, consideră că reclamantul ar fi trebuit să introducă pe lângă instanțele interne o plângere împotriva deciziei de neîncepere a urmăririi penale pronunțate de parchet, în temeiul art. 278 C. proc. pen., astfel cum a fost interpretat de Curtea Constituțională în decizia nr. 486/1997. În cele din urmă, Guvernul subliniază că reclamantul nu a formulat la parchet nicio plângere penală pentru a denunța tratamentul necorespunzător la care pretindea că a fost supus la 4 decembrie 2000.

49. În ceea ce privește prima parte a excepției ridicate de Guvern, Curtea observă că acțiunea întemeiată pe art. 455 C. proc. pen. nu se referă la condițiile de detenție, ci la incompatibilitatea dintre starea de sănătate a unui deținut și menținerea sa în detenție. Aceasta subliniază că, spre deosebire de cauzele citate de către Guvern și de situația la care face trimitere art. 455 C. proc. pen., plângerile reclamantului nu se referă la o astfel de incompatibilitate, ci la deficiențele și neglijența manifestate de autorități în acordarea îngrijirilor medicale corespunzătoare pe care acestea ar fi trebuit și ar fi putut să le acorde. În opinia Curții, este excesiv să i se impute unui deținut aflat într-o asemenea situație, în plus fără familie și fără resurse, că nu a solicitat constatarea incompatibilității dintre detenția sa și starea sa de sănătate pentru a fi îngrijit în stare de libertate, din moment ce acesta nu a invocat niciodată incompatibilitatea respectivă. De altfel, Curtea reamintește că, într-o altă cauză, a examinat separat capetele de cerere privind, pe de o parte, deficiențele din închisoare în acordarea îngrijirilor medicale solicitate și, pe de altă parte, o stare de sănătate aparent incompatibilă cu o detenție obișnuită, și că a admis – în ceea ce privește acest ultim capăt de cerere – o excepție a Guvernului întemeiată pe articolele citate anterior [*I.T. împotriva României* (dec.), nr. 40155/02, 24 noiembrie 2005].

50. În ceea ce privește faptul că reclamantul nu a solicitat instanțelor interne să constate neînceperea urmăririi penale din 27 martie 2001, Curtea reamintește că s-a pronunțat anterior în sensul că respectiva cale de atac prevăzută de Decizia Curții Constituționale din 2 decembrie 1997 privind art. 278 C. proc. pen. nu era efectivă [*Rupa împotriva României* (dec.), nr. 58478/00, pct. 88-90, 14 decembrie 2004, și *Forum Maritime împotriva României*, nr. 63610/00 și 38692/05, pct. 107, 4 octombrie 2007]. Curtea nu observă niciun motiv pentru a se ajunge la o altă concluzie în speță.

51. Prin urmare, este necesar să se respingă excepția Guvernului în măsura în care aceasta se referă la capetele de cerere privind condițiile de detenție și acordarea îngrijirilor medicale solicitate în închisoare (sub aspect material și procedural).

52. În schimb, Curtea este de acord cu Guvernul că reclamantul nu a adus dovezi că ar fi introdus pe lângă parchet o plângere penală pentru a denunța incidentul din 4 decembrie 2000, astfel încât autoritățile să poată desfășura o anchetă în această privință.

Prin urmare, este necesar să se admită excepția Guvernului și să se respingă pretenția reclamantului în acest sens, în conformitate cu art. 35 § 1 și 4 din convenție.

53. În ceea ce privește celelalte capete de cerere ale reclamantului întemeiate pe art. 2 și 3 din convenție (obligațiile pozitive ale statului privind acordarea îngrijirilor medicale necesare, ancheta efectivă și condițiile de detenție), Curtea constată că această parte a cererii nu este în mod vădit nefondată în sensul art. 35 § 3 din convenție. De asemenea, Curtea subliniază că aceasta nu prezintă niciun alt motiv de inadmisibilitate. Prin urmare, este necesar să fie declarată admisibilă.

B. Cu privire la fond

54. Având în vedere faptele cauzei, în special decesul reclamantului, Curtea va examina primele două capete de cerere sus-menționate mai întâi din perspectiva art. 2 din convenție (a se vedea, *mutatis mutandis*, *Tad's împotriva Franței*, nr. 39922/03, pct. 81, 1 iunie 2006) înainte de a aprecia dacă va examina aceste capete de cerere, precum și cel de-al treilea, și din perspectiva art. 3 din convenție.

1. Cu privire la obligația materială de protecție a vieții

55. Făcând trimitere la faptele relevante, Guvernul susține că autoritățile și-au îndeplinit obligația pozitivă de a proteja viața reclamantului, acordându-i acestuia, pe parcursul întregii sale perioade de detenție, îngrijiri medicale adecvate pentru a preveni un deznodământ nefericit. Enunțând bolile de care suferea reclamantul și tratamentul de care a beneficiat, în special la 7 și 8 septembrie 2001, Guvernul evidențiază că decesul persoanei în cauză nu s-a datorat unei cauze violente și că autoritățile au oferit o explicație concretă și convingătoare în această privință (a se vedea supra, pct. 22 și 23). În plus, acesta reamintește că statul român a adoptat o legislație corespunzătoare pentru a proteja dreptul la viață al deținuților bolnavi (art. 453-455 C. proc. pen. și OUG nr. 56/2003).

56. Curtea reiterează, de asemenea, că art. 2 § 1 prima teză obligă statul nu numai să nu provoace cu intenție moartea unei persoane, ci și să ia măsurile necesare pentru a proteja viața persoanelor aflate sub jurisdicția sa (*Tad's*, citată anterior, pct. 96, *Keenan împotriva Regatului Unit*, nr. 27229/95, pct. 89, CEDO 2001-III, și *L.C.B. împotriva Regatului Unit*, 9 iunie 1998, *Culegere* 1998-III, pct. 36).

57. Obligația de a proteja viața persoanelor aflate în detenție presupune, de asemenea, să li se acorde cu diligență îngrijirile medicale care să prevină un deznodământ nefericit (*Tad's*, citată anterior, pct. 98, și *Anguelova împotriva Bulgariei*, nr. 38361/97, pct. 130, CEDO 2002-IV). Astfel, lipsa îngrijirilor medicale corespunzătoare poate constitui un tratament contrar convenției (*Huyllu*, citată anterior, pct. 58).

58. În speță, Curtea subliniază că nu se contestă faptul că reclamantul s-a aflat din 1994 sub controlul autorităților, care erau la curent cu anamneza sa (hepatită cronică etilică și ulcer duodenal cronic) și cu celelalte afecțiuni grave descoperite pe parcursul detenției (a se vedea supra, pct. 9-11 și 13-14), precum și cu faptul că starea sa de

sănătate necesita supraveghere și tratament medical continuu și adecvat (a se vedea, *mutatis mutandis*, *Tarariyeva împotriva Rusiei*, nr. 4353/03, pct. 76, 14 decembrie 2006). Pentru a aprecia respectarea de către autorități a obligațiilor lor pozitive impuse de art. 2, Curtea va examina modalitatea în care, în special în lunile anterioare decesului persoanei în cauză, autoritățile penitenciare sau medicale au acordat îngrijirile medicale impuse de starea de sănătate fizică a reclamantului, stare a cărei gravitate nu a fost omisă sau nu ar fi trebuit să fie de autoritățile interne competente (*Huyly*, citată anterior, pct. 60). În acest sens, Curtea observă că principala cauză a decesului reclamantului a fost o insuficiență hepato-renală pe fondul unei ciroze hepatice, iar complicațiile care au dus la decesul persoanei în cauză au fost calificate drept „previzibile” de către o comisie medicală (a se vedea supra, pct. 22 și 24).

59. În continuare, Curtea observă că, în dosarul său medical, reclamantul apărea ca suferind cel puțin din 1994 de o hepatită cronică (etică) și, din 14 decembrie 2000, de o hepatită cronică calificată drept persistentă de către medicii de la spitalul penitenciar Colibași. Cu toate acestea, din dosar și din afirmațiile Guvernului reiese că, timp de mai multe luni, în 2001, în cadrul Penitenciarului Aiud, reclamantul nu a primit tratament specific și adecvat pentru această boală, ci a fost tratat în principal pentru bronhopneumopatia de care, de asemenea, suferea (a se vedea supra, pct. 15). Curtea subliniază că, la 20 august 2001, „suspectând” o hepatită cronică, medicii din Penitenciarul Aiud l-au trimis pe reclamant la Spitalul Municipal Aiud pentru efectuarea unor analize; în acest interval, la 2 august 2001, diagnosticul era deja mai grav, deoarece indica o ciroză hepatică.

60. Pe de altă parte, din foaia de observații a doctorului P. de la spitalul penitenciar Dej din 7 septembrie 2001, ziua spitalizării reclamantului și ajunul decesului său, reiese că autoritățile penitenciare și medicale ale Penitenciarului Aiud erau la curent cu simptomele persoanei în cauză (astenie severă, pierdere în greutate, creșterea volumului abdomenului etc.), inclusiv cu simptomele cele mai recente, și anume o dispnee de repaus, febră, vărsături biliare sau asemănătoare zațului de cafea și vărsături cu sânge (hematemeză).

61. Curtea subliniază că, deși reclamantul a fost, în cele din urmă, examinat de doi chirurghi și de un specialist în medicină internă la 24 august 2001, autoritățile responsabile pentru persoana în cauză nu au luat niciuna dintre măsurile preconizate de către aceștia, în pofida stării de sănătate a reclamantului care impunea în mod cert o supraveghere medicală și tratamente continue și corespunzătoare (a se vedea, *mutatis mutandis*, *Tarariyeva*, citată anterior, pct. 82 *in fine*). Nu numai că reclamantul nu a fost spitalizat la spitalul penitenciar Jilava (București) pentru a se stabili etiologia cirozei hepatice și nu a beneficiat de tratamentul chirurgical luat în considerare de către medicii menționați mai sus, ci, din contră, acesta a fost plasat în celula sa până în ajunul decesului său și, potrivit dosarului său medical, nu a primit îngrijirile medicale impuse de bolile grave de care suferea acesta (a se vedea supra, pct. 17 și 18). Spitalizat tardiv, la 7 septembrie 2001, în spitalul penitenciar Dej „pentru supraveghere medicală și tratament”, reclamantul a decedat în ziua următoare, în pofida îngrijirilor acordate de echipa spitalului.

62. Având în vedere considerațiile precedente și ținând seama de responsabilitatea care le revine autorităților penitenciare și medicale, Curtea consideră că autoritățile Penitenciarului Aiud nu au reacționat cu diligența necesară pentru a-i asigura reclamantului îngrijirile medicale adecvate, în pofida dosarului medical al acestuia, stării sale de sănătate și simptomelor sale, precum și a recomandărilor medicilor specialiști. În consecință, autoritățile în cauză și-au încălcat grav obligația de a proteja sănătatea unei persoane private de libertate.

63. Prin urmare, Curtea consideră că autoritățile naționale nu au luat măsurile efective impuse de starea de sănătate a reclamantului (a se vedea, *mutatis mutandis*, *Huyllu*, citată anterior, pct. 67). Aceasta concluzionează că modalitatea în care autoritățile penitenciare și medicale din Aiud s-au ocupat de reclamant a încălcat obligația pozitivă care le revenea în temeiul art. 2 din convenție.

64. Prin urmare, a fost încălcat art. 2 din convenție sub aspect material.

2. Cu privire la obligația procedurală de a desfășura o anchetă efectivă

65. Guvernul susține că autoritățile au desfășurat din oficiu o anchetă efectivă pentru a permite să se stabilească circumstanțele decesului reclamantului și să se identifice eventualele responsabilități ale persoanelor însărcinate cu supravegherea stării sale de sănătate. În această privință, Guvernul subliniază că, la 10 septembrie 2001, procurorul a dispus din oficiu o autopsie, care a fost realizată în aceeași zi, că nu era subordonat față de administrația penitenciară și că, pe baza raportului medico-legal, acesta a dispus încetarea urmăririi penale, considerând că decesul nu a fost cauzat de fapte de natură penală, ci de bolile de care suferea reclamantul. În plus, Guvernul subliniază că, în procesul-verbal din 27 februarie 2004, o comisie medicală a stabilit motivele decesului.

66. Curtea reamintește că, în cazul în care o persoană a decedat în împrejurări care pot angaja răspunderea statului, art. 2 impune acestuia obligația de a asigura, prin toate mijloacele de care dispune, o reacție adecvată – judiciară sau de altă natură – astfel încât să se pună efectiv în aplicare cadrul legislativ și administrativ stabilit în sensul protecției vieții și, după caz, să se reprime și să se sancționeze încălcările dreptului respectiv (a se vedea, *mutatis mutandis*, *Paul și Audrey Edwards împotriva Regatului Unit*, nr. 46477/99, pct. 54, CEDO 2002-II, și *Perk și alții împotriva Turciei*, nr. 50739/99, pct. 54, 28 martie 2006). Cu privire la acest aspect, Curtea a enunțat deja că, deși încălcarea dreptului la viață sau la integritatea fizică nu era intenționată, obligația pozitivă de a institui un „sistem judiciar eficace” nu impunea în mod cert începerea urmăririi penale, în toate situațiile, și că o astfel de obligație putea fi îndeplinită în cazul în care persoanele în cauză aveau acces la căile de atac civile, administrative sau chiar disciplinare (*Öneryıldız*, nr. 48939/99, CEDO 2004-XII, pct. 91 și 92)67. În speță, Curtea observă că parchetul a deschis din oficiu și cu diligență o anchetă pentru a examina cauzele imediate ale decesului reclamantului, dispunând realizarea unui raport medico-legal. Cu toate acestea, având în vedere cadrul foarte restrâns al acestei anchete, Curtea nu poate fi de acord cu Guvernul care susține că ancheta era de natură să permită identificarea eventualelor responsabilități ale persoanelor însărcinate cu supravegherea stării de sănătate a reclamantului.

68. Curtea subliniază că ancheta în cauză s-a limitat să constate că decesul reclamantului nu a survenit din cauze violente, că se datora bolilor de care suferea persoana în cauză și că nu existau urme de violență pe corp. Procurorul însărcinat cu ancheta s-a limitat să observe tratamentul medical al persoanei în cauză la 7 și 8 septembrie 2001, fără să se informeze cu privire la modul în care aceasta a fost tratată pe parcursul perioadei anterioare spitalizării sale și cu privire la starea critică în care a fost adusă la spitalul din Dej, direct din celula sa. De asemenea, acesta nu a examinat dacă persoanele însărcinate cu supravegherea stării de sănătate a reclamantului în Penitenciarul Aiud erau eventual răspunzătoare pentru neglijență în exercitarea funcțiilor lor și de nerespectare a obligației de protecție a vieții persoanei respective.

69. Curtea consideră că o asemenea anchetă nu poate fi calificată drept efectivă și aprofundată: deoarece obiectul său era limitat la tratamentul asigurat în spitalul în care deținutul muribund a fost dus, era posibil ca ancheta să nu identifice neglijența autorităților penitenciare care aveau obligația de a acorda persoanei în cauză, pe perioada anterioară decesului, îngrijiri medicale continue în scopul prevenirii unui deznodământ nefericit.

70. Pe de altă parte, Curtea observă că, la 27 februarie 2004, o comisie medicală a redactat un proces-verbal în care concluziona, după ce a rezumat pe scurt evoluția stării de sănătate a reclamantului, că atitudinea terapeutică a fost adecvată și că decesul persoanei în cauză a survenit în urma unor complicații previzibile. O astfel de constatare – realizată după comunicarea cererii de către Curte și la peste doi ani de la încheierea anchetei citate anterior – nu se potrivește cu necesitatea de a desfășura o anchetă efectivă și rapidă și, prin urmare, nu poate remedia deficiențele constatate anterior în cadrul anchetei.

71. În consecință, Curtea concluzionează că autoritățile nu și-au îndeplinit obligația de a desfășura o anchetă efectivă care să permită identificarea eventualelor responsabilități ale persoanelor însărcinate cu supravegherea stării de sănătate a reclamantului și acordarea îngrijirilor medicale adecvate, în scopul prevenirii unui deznodământ nefericit.

72. Prin urmare, a fost încălcată, de asemenea, obligația procedurală prevăzută la art. 2 din convenție.

73. Având în vedere concluziile precedente (a se vedea supra, pct. 63-64 și 71-72), Curtea consideră că nu este necesar să se examineze pe fond motivul întemeiat pe art. 3 din convenție și referitor la faptul că autoritățile nu au administrat reclamantului tratamentul medical adecvat (a se vedea, *mutatis mutandis*, *Tarariyeva*, citată anterior, pct. 105).

3. Cu privire la condițiile de detenție a reclamantului în Penitenciarul Aiud

74. Guvernul susține că respectivele condiții de detenție a reclamantului în Penitenciarul Aiud au fost adecvate, astfel cum reiese din scrisoarea ANP din 11 octombrie 2004 (a se vedea supra, pct. 26).

75. Curtea reiterează că art. 3 impune statului să se asigure că orice prizonier este deținut în condiții care sunt compatibile cu respectarea demnității umane, că modalitățile de executare a pedepsei nu supun persoana în cauză unei suferințe sau unei încercări de o intensitate care să depășească nivelul inevitabil de suferință inerent detenției și că, ținând seama de cerințele practice din închisoare, sănătatea și confortul prizonierului sunt asigurate în mod corespunzător [*Kudła împotriva Poloniei* (GC), nr. 30210/96, pct. 92-94, CEDO 2000-XI].

76. Curtea observă că, în speță, anumite aspecte ale condițiilor de detenție a reclamantului în Penitenciarul Aiud fac obiectul unei dispute între părți. Cu toate acestea, Curtea consideră, chiar și astfel, că este în măsură să facă o apreciere a cauzei bazându-se pe elementele pe care Guvernul nu le contestă.

77. Astfel, aceasta subliniază că, potrivit informațiilor oferite de Administrația Națională a Penitenciarelor, aproape pe întreaga durată a detenției sale în Penitenciarul Aiud, care era deja de aproximativ trei ani la momentul la care reclamantul a introdus cererea în fața Curții, acesta a trebuit să împartă o celulă de 7,60 mp cu alți cinci deținuți, beneficiind astfel de un spațiu de numai 1,25 mp, insuficient potrivit criteriilor stabilite de jurisprudența Curții prin art. 3 sau de CPT (a se vedea, printre altele, *Khudoyorov împotriva Rusiei*, nr. 6847/02, pct. 104 și urm., 8 noiembrie 2005, și *Mikadze împotriva Rusiei*, nr. 52697/99, pct. 116, 7 iunie 2007).

78. Pe de altă parte, Curtea observă că, în celula respectivă, reclamantul era obligat să folosească o „toaletă neprotejată”; în absența altor precizări din partea Guvernului și ținând seama de dimensiunea celulei, acest lucru presupune că reclamantul trebuia să folosească toaleta în apropierea altor deținuți și era prezent atunci când colegii săi de celulă o utilizau la rândul lor. Prin urmare, Curtea consideră că afirmațiile reclamantului în această privință sunt justificate (a se vedea supra, pct. 25-26). În plus, deși constată cu satisfacție îmbunătățirile care au fost aduse, se pare, în acest domeniu în cadrul Penitenciarului Aiud după 2004 (a se vedea supra, pct. 26), Curtea consideră că acest lucru nu schimbă cu nimic situația inacceptabilă pe care persoana în cauză a trebuit în mod evident să o suporte la momentul faptelor (a se vedea, *mutatis mutandis*, *Kalachnikov împotriva Rusiei*, nr. 47095/99, pct. 99, CEDO 2002-VI).

79. În cele din urmă, Curtea nu poate, de asemenea, să considere că afirmațiile reclamantului privind condițiile de sănătate și de igienă în vigoare la momentul faptelor nu sunt întemeiate, având în vedere că persoana în cauză a contractat răie în penitenciarul respectiv (a se vedea supra, pct. 15).

80. În cele din urmă, Curtea admite că nimic nu indică în speță că a existat cu adevărat intenția de a-l umili sau de a-l înjosi pe reclamant. Cu toate acestea, absența unui asemenea scop nu poate exclude o constatare a încălcării art. 3. Curtea consideră că respectivele condiții de detenție descrise mai sus, pe care reclamantul a trebuit să le suporte timp de mai mulți ani, l-au supus unei încercări de o intensitate care depășește nivelul inevitabil de suferință inerent detenției, i-au adus atingere demnității sale și i-au inspirat sentimente de umilință și de înjosire.

81. Având în vedere cele ce preced, Curtea concluzionează că respectivele condiții de detenție și efectele lor prejudiciabile referitoare, de asemenea, la starea de sănătate a reclamantului, combinate cu durata perioadei pe parcursul căreia acesta a fost deținut în asemenea condiții, trebuie analizate ca un tratament degradant.

82. Prin urmare, a fost încălcat art. 3 din convenție.

II. CU PRIVIRE LA PRETINSELE ÎNCĂLCĂRI ALE ART. 8 ȘI 34 DIN CONVENȚIE

83. Reclamantul se plânge de o încălcare a dreptului la respectarea corespondenței și a dreptului de a introduce o cerere individuală în fața Curții. În această privință, reclamantul s-a plâns că, în mai multe rânduri, administrația Penitenciarului Aiud a refuzat să îi acorde hârtie, timbre și plicuri pentru corespondența sa cu Curtea, în timp ce acesta nu avea niciun mijloc și niciun ajutor și era obligat să vândă altor deținuți o parte din hrana sa pentru a-și putea cumpăra timbre. Pe de altă parte, reclamantul imputa administrației acestui penitenciar că a refuzat, de o manieră disuasivă, timp de aproximativ patru luni înainte de ianuarie 2000, să îi acorde fotocopii ale fișei de supraveghere medicală și ale unora dintre deciziile din dosarul său penal sau să îi acorde posibilitatea de a le copia el însuși de mână. În cele din urmă, acesta pretindea că un prim formular de cerere, pe care îl încredinșase administrației Penitenciarului Aiud la 14 februarie 2000, nu a fost niciodată transmis Curții și că el însuși a fost transferat la Mărgineni atunci când s-a plâns conducerii penitenciarului cu privire la acest lucru. În această privință, reclamantul a invocat împreună art. 8 și 34 din convenție, redactate după cum urmează:

Art. 8

„1. Orice persoană are dreptul la respectarea vieții sale private și de familie, a domiciliului său și a corespondenței sale.

2. Nu este admis amestecul unei autorități publice în exercitarea acestui drept decât în măsura în care acest amestec este prevăzut de lege și dacă constituie o măsură care, într-o societate democratică, este necesară pentru securitatea națională, siguranța publică, bunăstarea economică a țării, apărarea ordinii și prevenirea faptelor penale, protejarea sănătății sau a moralei, ori protejarea drepturilor și libertăților altora.”

Art. 34

„Curtea poate fi sesizată printr-o cerere de către orice persoană fizică, orice organizație neguvernamentală sau de orice grup de particulari care se pretinde victimă a unei încălcări de către una dintre înaltele părți contractante a drepturilor recunoscute în convenție sau în protocoalele sale. Înaltele părți contractante se angajează să nu împiedice prin nicio măsură exercițiul eficace al acestui drept.”

84. Guvernul respinge acest argument.

A. Cu privire la admisibilitate

85. Curtea observă că reclamantul denunță trei fapte pe care le consideră contrare art. 8 și 34 din convenție. Consideră oportun să fie examinat capătul de cerere privind obligația pozitivă a autorităților de a acorda unui reclamant minimul necesar pentru

corespondența sa cu Curtea în conformitate cu art. 8 (*Cotleț împotriva României*, nr. 38565/97, pct. 56 și urm., 3 iunie 2003) și celelalte două capete de cerere în conformitate cu art. 34 teza a doua din convenție (a se vedea, *mutatis mutandis*, *Igors Dmitrijevs împotriva Letoniei*, nr. 61638/00, 30 noiembrie 2006).

86. Curtea constată că acest capăt de cerere nu este în mod vădit nefondat în sensul art. 35 § 3 din convenție. De asemenea, Curtea subliniază că acesta nu prezintă niciun alt motiv de inadmisibilitate. Prin urmare, este necesar să fie declarat admisibil.

1. Art. 8 din convenție

87. Guvernul face trimitere la faptele descrise supra, la pct. 34 și 36, și consideră că nu a existat amestec în dreptul reclamantului la respectarea corespondenței sale cu Curtea.

88. Curtea reamintește că art. 8 din convenție nu obligă statele să suporte cheltuielile de francare pentru toată corespondența deținuților. Cu toate acestea, poate exista o problemă în cazul în care, în lipsa mijloacelor financiare, corespondența unui deținut este grav împiedicată din acest motiv (*Cotleț*, citată anterior, pct. 61).

89. În speță, Curtea observă că reclamantul pretindea că nu avea niciun mijloc sau ajutor și că era obligat, în cadrul Penitenciarului Aiud, să vândă altor deținuți o parte din hrana sa pentru a-și putea cumpăra timbrele necesare pentru corespondența sa cu Curtea. Contrar afirmațiilor Guvernului, aceasta consideră că reiese din dosar că afirmațiile respective sunt justificate. Curtea subliniază că reclamantul a informat în mod constant Curtea cu privire la acest subiect, cerându-i ajutorul (*Cotleț*, citată anterior, pct. 60), și că este evident că acesta nu beneficia de ajutor și de resurse suficiente, având în vedere solda infimă de care dispunea în Penitenciarul Aiud (a se vedea supra, pct. 29 *in fine*) și statutul său de deținut fără familie, bolnav și inapt de muncă.

90. Pe de altă parte, Curtea observă că, potrivit susținerilor ANP, reclamantul a beneficiat de hârtie și de plicuri pentru scrisorile sale adresate Curții, ceea ce nu este în mod evident suficient pentru exercitarea dreptului la corespondență (a se vedea supra, pct. 34 și *Cotleț*, citată anterior, pct. 63). În ceea ce privește timbrele, Curtea nu poate trece peste faptul că, deși s-a precizat inițial că autoritățile nu mai dețin informațiile prin care să se dovedească distribuirea timbrele către reclamant, deoarece registrele privind cererile în acest sens ale deținuților erau păstrate numai pe o perioadă de doi ani, Guvernul a prezentat ulterior documente care dovedeau aprobarea pe care au primit-o cererile persoanei în cauză pentru expedierea către Curte a corespondenței sale (a se vedea supra, pct. 34 și 36). Or, este necesar să se observe că nici unul din aceste documente nu provine din Penitenciarul Aiud, cel împotriva căruia reclamantul și-a formulat plângerea.

91. De asemenea, având în vedere elementele aflate la dosar, dependența totală a persoanei în cauză față de autoritățile penitenciare cu privire la exercitarea dreptului său la corespondență, precum și absența, la momentul faptelor, a unei legislații care să corespundă criteriilor de la art. 8 ce dispun respectarea de către autorități a obligațiilor

lor pozitive în domeniu (a se vedea supra, pct. 44), Curtea consideră că Guvernul nu a oferit o explicație valabilă pentru a contrazice afirmațiile credibile ale reclamantului în această privință (a se vedea, *mutatis mutandis*, *Cotleț*, citată anterior, pct. 62).

92. Prin urmare, Curtea consideră că autoritățile Penitenciarului Aiud nu și-au îndeplinit obligația pozitivă de a acorda reclamantului necesarul, în special timbre, pentru corespondența sa cu Curtea și că, în consecință, a fost încălcat art. 8 din convenție cu acest titlu.

2. Art. 34 din convenție

93. Guvernul susține că, în speță, spre deosebire de cauzele *Petra* și *Cotleț* susmenționate, nu a fost încălcat dreptul reclamantului de a se adresa Curții pentru a-și susține plângerile. În această privință, Guvernul afirmă că persoana în cauză a beneficiat de ceea ce era necesar pentru a scrie Curții. Acesta contestă că reclamantul ar fi făcut greva foamei pentru a obține documentele de care avea nevoie și precizează că persoana în cauză nu s-a plâns niciodată conducerii Penitenciarului Aiud cu privire la acest subiect.

94. Curtea reamintește că, pentru ca mecanismul cererii individuale stabilit la art. 34 să fie eficace, este deosebit de important ca reclamanții, declarați sau potențiali, să aibă libertatea de a comunica cu Curtea, fără ca autoritățile să facă presiuni în vreun fel pentru ca aceștia să-și retragă sau să-și modifice cererile. Prin sintagma „presiuni” se înțelege nu numai constrângerea directă și actele flagrante de intimidare a reclamanților declarați sau potențiali, ci și actele sau contactele indirecte și rău intenționate menite să îi descurajeze pe aceștia să se prevaleze de recursul oferit de convenție. Pentru a stabili dacă unele contacte dintre autorități și un reclamant declarat sau potențial constituie practici inacceptabile din punct de vedere al art. 34, trebuie să se țină seama de circumstanțele speciale ale cauzei. În acest scop, trebuie să se ia în considerare vulnerabilitatea reclamantului – închis într-un spațiu determinat, având puține contacte cu lumea exterioară și supus în mod constant autorității administrației penitenciarului – și riscul ca aceste autorități să îl influențeze (*Cotleț*, citată anterior, pct. 69, și *Iambor împotriva României*, nr. 64536/01, pct. 212, 24 iunie 2008).

95. Contrar afirmațiilor Guvernului, Curtea observă, în primul rând, că reclamantul s-a adresat efectiv conducerii Penitenciarului Aiud pentru a obține copii după un număr limitat de acte, identificate precis, care îi erau necesare pentru a-și susține cererea în fața Curții (a se vedea supra, pct. 29 și 36), și anume, în principal, decizii din dosarul său penal și o fișă de supraveghere medicală care să confirme bolile de care suferea. Administrația penitenciarului a condiționat emiterea acestor copii de plata costurilor aferente, iar reclamantul, în lipsa resurselor necesare, le-a putut obține numai în urma a numeroase demersuri, în ianuarie 2000, la aproximativ patru luni de la data formulării primei sale cereri. Curtea observă că, deși contestă că persoana în cauză a făcut greva foamei pentru a obține aceste copii, Guvernul nu a negat afirmațiile reclamantului conform cărora – pe parcursul acestor patru luni – i s-a refuzat posibilitatea de a copia aceste documente de mână, sub pretextul caracterului confidențial al acestora, și s-au făcut încercări de a-l

descuraja pe acesta să își reitereze cererile pentru a nu risca un eventual transfer într-o secție cu regim restrictiv (a se vedea supra, pct. 29 și 30; *a contrario*, *Kornakovs împotriva Letoniei*, nr. 61005/00, pct. 173, 15 iunie 2006).

96. Curtea reamintește că, în conformitate cu regulamentul de organizare și funcționare al Curții, toate cererile formulate în temeiul art. 34 din convenție trebuie însoțite de „copii de pe toate documentele pertinente, în special de pe hotărâri judecătorești sau de altă natură, privitoare la obiectul cererii” [art. 47 § 1 lit. (h)] ; în caz contrar, cererea „nu poate fi examinată de Curte” (art. 47 § 2). Examinarea cererii de către Curte poate fi grav afectată în cazul în care, din lipsă de mijloace, un reclamant deținut nu este în măsură să furnizeze copiile sus-menționate (*Kornakovs*, citată anterior, pct. 172). În speță, Curtea observă că, informate chiar de reclamant, autoritățile nu puteau ignora consecințele pe care le avea asupra persoanei în cauză neexpedierea către Curte a documentelor identificate precis care trebuiau să îi susțină cererea. Curtea subliniază că nu a fost oferită nicio justificare de către Guvern pentru refuzul administrației Penitenciarului Aiud, pe parcursul perioadei citate anterior, deși lipsa resurselor financiare ale reclamantului era bine cunoscută de către aceste autorități (a se vedea, *mutatis mutandis*, *Iambor*, citată anterior, pct. 216).

97. Pe de altă parte, Curtea observă că Guvernul nu a precizat care erau „datele încă disponibile” în Penitenciarul Aiud din care reieșea – în absența raportului redactat la momentul faptelor – că transferul persoanei în cauză din Penitenciarul Aiud, în ziua următoare plângerii sale privind incidentul referitor la dispariția pretinsă a primului formular de cerere, a fost hotărât pentru a împiedica „influența negativă a reclamantului asupra celorlalți deținuți” (a se vedea supra, pct. 35; *a contrario*, *mutatis mutandis*, *Polechtchouk împotriva Rusiei*, nr. 60776/00, pct. 32, 7 octombrie 2004). În cele din urmă, Curtea subliniază că Guvernul nu a contestat afirmațiile reclamantului din ultima sa scrisoare adresată Curții, conform căroră, la întoarcerea sa în Penitenciarul Aiud în martie 2001, directorul V. l-a interogat referitor la intențiile sale cu privire la cerere și i-a spus că demersul său era inutil, că nu va mai beneficia de ajutor pentru a-și continua corespondența cu Curtea și că „se va ocupa de el”; prin urmare, trebuie să se accepte caracterul veridic al afirmațiilor reclamantului.

98. Ținând seama de situația de vulnerabilitate și de dependență deosebită față de autoritățile penitenciare în care se afla reclamantul – deținut fără familie, grav bolnav și fără legături cu lumea exterioară –, asemenea afirmații din partea administrației (a se vedea supra, pct. 95 *in fine* și 97 *in fine*), împreună cu omisiunea și întârzierea nejustificate în furnizarea către reclamant a necesarului pentru corespondența sa cu Curtea și documentele precis identificate, solicitate de către aceasta din urmă, pentru ca reclamantul să-și susțină cererea, reprezintă acte suficient de disuasive pentru a constitui o încălcare a cerinței conținute la art. 34 teza a doua din convenție.

99. Prin urmare, a fost încălcat art. 34 din convenție.

III. CU PRIVIRE LA CELELALTE PRETINSE ÎNCĂLCĂRI

100. În cele din urmă, reclamantul se plânge de violențele la care a fost supus atunci când a fost reținut la 22 iulie 1994, de nelegalitatea arestării sale, de absența unei căi de atac efective pentru pronunțarea cu privire la legalitatea detenției sale și de lipsa despăgubirilor cu acest titlu. Pe de altă parte, el reclamă inechitatea procedurii penale inițiate împotriva sa și nerespectarea principiului prezumției de nevinovăție, refuzul procurorului general de a introduce o acțiune în anulare împotriva hotărârii din 25 ianuarie 1996 a Curții Supreme de Justiție și absența unei căi de atac efective cu privire la plângerea penală din 19 februarie 2001. În această privință, reclamantul invocă art. 3, art. 5 § 1, art. 4 și 5, art. 6 § 1 și 2, precum și art. 13 coroborat cu art. 6 și 8 din convenție.

101. Ținând seama de toate elementele de care dispune și în măsura în care este competentă pentru a i se aduce la cunoștință susținerile formulate, Curtea nu a constatat nicio încălcare aparentă a drepturilor și libertăților garantate prin art. convenției.

Reiese că acest capăt de cerere este în mod vădit nefondat și trebuie respins în temeiul art. 35 § 3 și 4 din convenție.

IV. CU PRIVIRE LA APLICAREA ART. 41 DIN CONVENȚIE

102. Art. 41 din convenție prevede:

„Dacă Curtea declară că a avut loc o încălcare a Convenției sau a protocoalelor sale și dacă dreptul intern al înaltei părți contractante nu permite decât o înlăturare incompletă a consecințelor acestei încălcări, Curtea acordă părții lezate, dacă este cazul, o reparație echitabilă.”

103. Având în vedere că reclamantul a decedat în cursul procedurii și că nu are familie, iar examinarea cererii sale a fost continuată în temeiul art. 37 § 1 *in fine* din convenție (a se vedea supra, pct. 5), Curtea concluzionează că nu este necesar să se acorde o reparație echitabilă.

PENTRU ACESTE MOTIVE, CURTEA, ÎN UNANIMITATE,

1. Declară cererea admisibilă în ceea ce privește capetele de cerere întemeiate pe art. 2, 3, 8 și 34 din convenție privind acordarea îngrijirilor medicale necesare, condițiile de detenție, precum și dreptul la respectarea corespondenței și la cererea individuală în cadrul Penitenciarului Aiud, și inadmisibilă pentru celelalte capete de cerere;

2. Hotărăște că a fost încălcat art. 2 din convenție sub aspect material, în ceea ce privește obligația pozitivă care le revine autorităților de a proteja viața reclamantului prin administrarea îngrijirilor medicale necesare;

3. Hotărăște că a fost încălcat art. 2 din convenție sub aspect procedural, în ceea ce privește obligația statului pârât de a desfășura o anchetă efectivă;

4. Hotărăște că nu este necesar să se examineze capătul de cerere întemeiat pe art. 3 din convenție referitor la faptul că autoritățile nu i-au acordat asistență medicală adecvată;

5. Hotărăște că a fost încălcat art. 3 din convenție în ceea ce privește condițiile de detenție a reclamantului în Penitenciarul Aiud;

6. Hotărăște că a fost încălcat art. 8 din convenție în ceea ce privește refuzul administrației Penitenciarului Aiud de a-i acorda reclamantului necesarul pentru corespondența sa cu Curtea;

7. Hotărăște că a fost încălcat art. 34 din convenție.

Redactată în limba franceză, apoi comunicată în scris, la 24 februarie 2009, în temeiul art. 77 § 2 și 3 din regulament.

Santiago Quesada
Grefier

Josep Casadevall
Președinte

CAUZA TARĂU ÎMPOTRIVA ROMÂNIEI

(Cererea nr. 3584/02)

Hotărârea din 24 februarie 2009

Hotărârea devine definitivă în condițiile prevăzute la art. 44 § 2 din convenție. Aceasta poate suferi modificări de formă.

În cauza Tarău împotriva României,

Curtea Europeană a Drepturilor Omului (Secția a treia), reunită într-o cameră compusă din: Josep Casadevall, *președinte*, Elisabet Fura-Sandström, Corneliu Bîrsan, Boštjan M. Zupančič, Alvin Gyulumyan, Egbert Myjer, Luis López Guerra, *judcători*, și Santiago Quesada, *grefier de secție*,

după ce a deliberat în camera de consiliu, la 3 februarie 2009,

pronunță prezenta hotărâre, adoptată la aceeași dată:

PROCEDURA

1. La originea cauzei se află cererea nr. 3584/02 îndreptată împotriva României prin care un resortisant al acestui stat, doamna Daniela Tarău („reclamanta”), a sesizat Curtea la 24 decembrie 2001 în temeiul art. 34 din Convenția pentru apărarea drepturilor omului și a libertăților fundamentale („convenția”).

2. Reclamanta este reprezentată de D. Mihai, avocat în București. Guvernul român („Guvernul”) este reprezentat de agentul guvernamental, domnul Răzvan-Horațiu Radu, din cadrul Ministerului Afacerilor Externe.

3. La 17 noiembrie 2006, președintele celei de-a treia secții a hotărât să comunice Guvernului cererea. În conformitate cu art. 29 § 3 din convenție, acesta a hotărât, de asemenea, că admisibilitatea și fondul cauzei vor fi examinate împreună.

ÎN FAPT,

I. CIRCUMSTANȚELE CAUZEI

4. Reclamanta s-a născut în 1972 și are domiciliul în București.

A. Începerea urmării penale împotriva reclamantei

5. La o dată neprecizată din 2000, conducerea și salariații societății D. au fost cercetați penal pentru înșelăciune, pe motivul că societatea respectivă, sub forma unei societăți autorizate, acționa ca intermediar pentru obținerea unor contracte de muncă în

străinătate. Reclamanta a fost angajată a societății D. începând cu iunie 2000, înainte de a fi spitalizată în perioada 3 iulie - 1 august 2000. La 28 august 2000, cu ocazia audierii sale ca martor de către Poliția București, victima, V.G., a declarat că, în iulie 2000, persoanele acuzate în cauza respectivă i-au solicitat o sumă de bani în schimbul obținerii unui permis de muncă. Conform V.G., reclamanta a participat la interviurile în cursul cărora reprezentanții societății i-au promis obținerea unei vize Schengen în cel mai scurt timp. De asemenea, reclamanta i-a dat o chitanță pentru o parte din suma plătită cu aceste ocazii.

6. La 15 decembrie 2000, Poliția București a citat reclamanta pentru a fi audiată ca martor în cadrul anchetei menționate. La dosar nu se află probe care să ateste că citația a fost comunicată și nici dacă citația a fost primită de destinatar, fapt contestat de persoana în cauză. Conform acesteia, s-a prezentat de bună voie la poliție imediat ce a aflat, în februarie 2001, de necesitatea audierii sale în calitate de martor.

7. La 21 februarie 2001, reclamanta a fost audiată de agenții de poliție. În aceeași zi, a fost începută urmărirea penală împotriva sa. Conform procesului-verbal întocmit cu această ocazie, reclamanta era bănuită că l-a înșelat pe V.G., promițându-i o viză Schengen în schimbul sumei de 1 000 USD și de a-i fi ajutat pe ceilalți învinuți să înșele mai multe persoane promițându-le obținerea unor contracte de muncă în străinătate în schimbul a diverse sume de bani, fapte ce constituie infracțiunile de înșelăciune și asociere în vederea comiterii de infracțiuni, pedepsite de art. 215 alin. (1) și (3) și art. 323 C. pen.

B. Arestarea preventivă a reclamantei și menținerea acestei măsuri

8. Prin ordonanța din 21 februarie 2001, poliția a reținut-o pe reclamantă pentru douăzeci și patru de ore.

9. Prin ordonanța din 22 februarie 2001, procurorul Parchetului de pe lângă Tribunalul București a decis arestarea preventivă a persoanei în cauză până la 26 februarie 2001, în temeiul art. 148 lit. h) C. proc. pen., astfel cum era în vigoare la momentul faptelor. După declanșarea acțiunii penale împotriva reclamantei, la 26 februarie 2001, procurorul a solicitat prelungirea arestării preventive, de la 27 februarie la 23 martie 2001, în temeiul art. 148 lit. c), g) și h) C. proc. pen. Procurorul a justificat necesitatea acestei măsuri precizând că pedeapsa prevăzută de lege pentru infracțiunea în cauză era de minim doi ani de închisoare, că lăsarea reclamantei în libertate reprezenta un pericol pentru ordinea publică și că persoana în cauză s-a sustras de la urmărirea penală.

10. Reclamanta a depus plângere împotriva ordonanței procurorului din 26 februarie 2001, solicitând eliberarea sa sau înlocuirea măsurii solicitate cu obligația de a nu părăsi localitatea [art. 136 lit. b) C. proc. pen.]. Aceasta a susținut faptul că nu avea antecedente penale, că avea un copil minor și că avea o problemă de sănătate, fiind spitalizată, în iulie 2000, la momentul desfășurării faptelor incriminate. Prin hotărârea

din 13 aprilie 2001, pronunțată în ultimă instanță, Tribunalul București a respins plângerea reclamantei ca neîntemeiată. Instanța a reținut că, potrivit 140¹ C. proc. pen., instanța verifică doar legalitatea măsurii dispuse de procuror și nu motivele care stăteau la baza acesteia sau oportunitatea luării acesteia, astfel încât luarea în considerare a bolilor de care suferea reclamanta nu era relevantă.

11. Prin încheierile din 16 martie și 24 mai 2001, judecătoria a decis să prelungească cu treizeci de zile mandatele de arestare preventivă a reclamantei și a altor trei inculpați. În ciuda cererii grefei, Guvernul nu a prezentat încheierea prin care s-a prelungit arestarea preventivă a reclamantei în aprilie 2001. În încheierile menționate, fără a-i răspunde persoanei în cauză care a solicitat aplicarea art. 136 lit. b) C. proc. pen., și fără a face distincție între inculpați, instanța a considerat, într-un singur paragraf, că motivele care au justificat arestarea erau în continuare valabile și a reținut, în această privință, amenințarea pentru „ordinea publică” prevăzută la art. 148 lit. h) C. proc. pen., „modalitatea concretă prin care au fost comise faptele și gradul ridicat de pericol social”. Confirmând prima hotărâre citată anterior, prin hotărârea din 13 aprilie 2001, Tribunalul București a reținut acuzațiile împotriva persoanei în cauză și a constatat că parchetul intenționa efectuarea acte de cercetare penală; acesta a concluzionat – fără mai multe detalii – că erau îndeplinite condițiile stabilite de art. 148 lit. h) și art. 155 C. proc. pen. În sfârșit, în cea de-a doua hotărâre citată anterior, instanța a menționat, fără niciun alt detaliu, riscul ca inculpații să influențeze victimele pe care parchetul intenționează să le audieze din nou.

12. La 20 iunie 2001, procurorul a solicitat prelungirea mandatului de arestare preventivă a reclamantei, de la 27 iunie la 26 iulie 2001. Ședința de judecată a fost stabilită pentru 25 iunie, apoi amânată pentru 26 iunie 2001. În cadrul acestei ședințe, în care reclamanta a fost asistată de M.A., avocatul unuia dintre ceilalți inculpați, Judecătoria București s-a pronunțat în jurul orei 15.30, la încheierea programului instanțelor, printr-o încheiere prin care a respins cererea procurorului și a dispus punerea în libertate a persoanei în cauză. Analizând în mod diferit cazul reclamantei, instanța a reținut că probele administrative nu evidențiau indicii suficiente de culpabilitate și că, ținând seama de personalitatea sa, punerea în libertate a persoanei în cauză nu reprezenta un pericol pentru ordinea publică.

13. Astfel cum reiese din procesul-verbal întocmit în aceeași zi, la sfârșitul ședinței, la ora 16.40, procurorul a formulat recurs împotriva încheierii din 26 iunie 2001. Conform reclamantei, acțiunea a fost introdusă la sfârșitul ședinței. Conform procesului-verbal, persoana în cauză, care a fost dusă din nou la spitalul penitenciarului Jilava, unde era încarcerată la momentul respectiv, a fost citată telefonic la ora 17.45 și nu a fost adusă la ședința tribunalului; funcționarul care a primit apelul din partea grefei a precizat că nu mai era nimeni competent pentru a prelua mesajul telefonic și nici pentru a o conduce pe reclamantă la instanță. În ceea ce privește ultima zi de detenție acoperită de hotărârea precedentă din 24 mai 2001, dosarul cauzei a fost trimis la ora 18.25 tribunalului pentru judecarea recursului.

14. Astfel cum reiese dintr-o notă a parchetului redactată a doua zi, un complet de judecată al Tribunalului București a fost constituit în seara de 26 iunie 2001; în jurul orei 19,

după ascultarea procurorului, acesta a admis acțiunea parchetului. Instanța a hotărât, având în vedere stadiul cercetării și circumstanțele concrete în care au fost comise faptele, că punerea în libertate a inculpaților reprezenta un pericol pentru ordinea publică; a adăugat că aceștia trebuiau să se limiteze la a supune spre dezbateră problema menținerii arestării preventive, fără a aborda alte chestiuni, precum înlocuirea arestului preventiv cu obligația prevăzută la art. 136 lit. b) C. proc. pen. Astfel cum rezultă din hotărâre, instanța a numit un avocat din oficiu (G.S.) pentru a reprezenta reclamanta la ședința de judecată. Delegația întocmită în acest scop de către vicepreședintele Baroului București este datată 27 iunie 2001. Conform reclamantei, avocatul nu a participat la ședință.

15. Prin încheierile din 25 martie, 20 august, 5 septembrie, 17 octombrie, 21 noiembrie și 12 decembrie 2001, care se refereau per ansamblu la toți inculpații, Judecătoria București a prelungit de fiecare dată cu treizeci de zile mandatul de arestare preventivă emis pe numele reclamantei. La 27 august 2001, instanța a respins cererea de punere în libertate a persoanei în cauză. În cursul acestor proceduri, aceasta a susținut, printre altele, că instanța putea alege o altă măsură mai puțin constrângătoare decât arestarea preventivă (art. 136 C. proc. pen.) și că nu mai existau motive pentru a menține respectiva măsură. Pentru a justifica necesitatea menținerii în detenție a persoanei în cauză, instanța reproduce în esență două condiții stabilite de art. 148 lit. h) C. proc. pen.

16. În hotărârile din 22 august, 7 și 26 septembrie și din 23 noiembrie 2001, Tribunalul București a respins ca neîntemeiate recursurile formulate de reclamantă împotriva încheierilor menționate. În prima hotărâre, tribunalul a constatat că, în calitate de „patron” al societății D., reclamanta a escrocat peste o sută de persoane, că prejudiciul nu era acoperit și că punerea sa în libertate putea să ducă la comiterea altor fapte similare de către aceasta. În cea de-a doua hotărâre, referindu-se în ansamblu la reclamantă și la un alt inculpat, instanța a justificat arestarea preventivă prin faptul că „trebuiau încă administrate probe”, „prezența acestora era necesară” și că punerea în libertate putea prejudicia cercetării judiciare și prezenta un pericol pentru ordinea publică. În sfârșit, în ultimele două hotărâri, instanța a justificat menținerea în arest prin faptul că ancheta nu era finalizată.

C. Procedura penală pe fond împotriva reclamantei

17. Pe parcursul anchetei, V.G., precum și celelalte părți vătămate de societatea D. au fost audiate de parchet. În declarațiile sale din august 2000 și din ianuarie 2001, V.G. a prezentat faptele astfel cum au fost reținute ulterior de parchet și nu a făcut nicio mențiune cu privire la C.G. (a se vedea infra, pct. 18). Alte două părți vătămate, A.M. și B.G., au declarat că reclamanta le-a spus în luna iulie sau la 1 august 2000, la sediul societății D., că le putea obține o viză Schengen.

18. La 22 și 26 februarie 2001, procurorul a audiat reclamanta în prezența unui avocat numit din oficiu. Reclamanta a negat că avea cunoștință de activitățile ilegale ale societății D., susținând că nu a lucrat pentru aceasta decât din luna iunie 2000 și că a fost spitalizată în perioada 3 iulie - 1 august 2000. În ceea ce privește contactele sale cu

V.G., reclamanta a declarat că i-a oferit ajutorul în vederea obținerii unei vize Schengen prin intermediul unui terț, C.G., și a precizat că i-a pus în legătură cu V.G. și C.G.; a oferit ulterior datele acestuia din urmă. De asemenea, admite că a primit bani de la V.G., pe care ulterior i-a plătit lui C.G., și că a semnat o chitanță la spital în iulie 2000, recunoscând o datorie în acest sens față de V.G. Aceasta nu a formulat nicio cerere de audiere a martorilor.

19. În martie 2001, terțul S.G. a solicitat procurorului să fie audiat ca martor al apărării, în special în ceea ce privește o conversație telefonică avută la sfârșitul lui februarie 2001 cu C.G. La 16 mai 2001, constatând că această audiere a fost solicitată și de reclamantă, procurorul a admis cererea și l-a informat pe S.G. prin scrisoarea din 25 mai 2001. Reclamanta pretinde că respectiva scrisoare nu i-a parvenit lui S.G. deoarece Parchetul a expediat-o la o altă adresă. S.G. nu a fost audiat de procuror.

20. În mai 2001, parchetul a dispus o expertiză grafologică, în urma căreia s-a stabilit că reclamanta a completat două documente la sediul societății D. pentru două dintre părțile vătămate (V.N. și I.C.).

21. La 19 iunie 2001, reclamantei i s-a prezentat materialul de urmărire penală și a declarat că nu dorește să administreze alte probe. Procesul-verbal redactat cu această ocazie este semnat de avocatul din oficiu desemnat pentru a o asista pe reclamantă. La 28 iunie 2001, în calitate de mandatar al reclamantei, S.G. a solicitat procurorului confruntarea persoanei în cauză cu V.G. și audierea mai multor martori ai apărării, printre care el însuși, mama reclamantei și C.G. A pretins că aceștia din urmă puteau confirma versiunea reclamantei. Acesta a mai adăugat că a avut și înregistrat în februarie 2001 o conversație telefonică cu C.G., care i-a confirmat obținerea unei vize pentru V.G., care a părăsit țara în ianuarie 2001; acesta a furnizat datele lui C.G., care locuise la mama sa.

22. În paralel, prin ordonanța din 12 iunie 2001, organele de cercetare penală au decis, în interesul unei bune și rapide administrări a justiției, deschiderea unui alt dosar penal împotriva lui C.G., pe motiv că identificarea și audierea acestuia nu au fost posibile.

23. Prin rechizitoriul din 20 iulie 2001, reclamanta a fost trimisă în judecată în fața Judecătoriei București, sub acuzația de înșelăciune cu consecințe deosebit de grave, infracțiune prevăzută la art. 215 alin. (1) și (3) C. pen., și a încetat urmărirea penală sub aspectul asocierii în vederea comiterii de infracțiuni.

24. La ședințele din 15 august și 3 octombrie 2001, reclamanta a evidențiat că martorii apărării propuși de ea nu au fost audiați și își reiterează cererea privind confruntarea cu V.G., precum și audierea mamei sale, a lui S.G., C.G. și M.N., la domiciliul căreia a fost citată V.G. Conform persoanei în cauză, acești martori puteau să dovedească că era, în cel mai rău caz, complicea lui C.G. și nu autorul infracțiunii de înșelăciune, reclamată de V.G. Nu reiese din documentele de la dosar că instanța s-a pronunțat cu privire la aceste cereri și nici că martorii în cauză au fost audiați. Instanța a citat-o în continuare pe V.G., fără rezultat, în calitate de parte civilă.

25. La 12 septembrie 2001, instanța a audiat, printre alții, partea civilă, A.M., care

și-a menținut declarația dată în cursul urmăririi penale. Reclamanta l-a acuzat pe A.M. de declarații false, reamintind că a fost spitalizată în perioada 3 iulie – 1 august 2000 și că, ulterior, a fost în convalescență la domiciliu; aceasta a solicitat audierea mamei sale ca martor. Din dosar nu reiese dacă partea civilă B.G. a fost audiată de către instanță.

26. La 16 ianuarie 2002, după prezentarea faptelor, procurorul a solicitat reîncadrarea faptelor imputate reclamantei în înșelăciune cu consecințe deosebit de grave în forma prevăzută la art. 215 alin. (2) și (3) C. pen. Avocatul reclamantei a solicitat achitarea, clienta sa contestând că a comis faptele de care a fost acuzată.

27. Prin hotărârea din 21 ianuarie 2002, Judecătoria București a găsit-o pe reclamantă vinovată de săvârșirea infracțiunii de înșelăciune cu consecințe deosebit de grave și a condamnat-o la trei ani de închisoare. Aceasta a arătat că reclamanta a fost identificată de mai multe părți civile (în special, V.G, A.M. și B.G.) și de doi martori la sediul societății D. și că, în cursul discuțiilor cu aceștia, aceasta le-a oferit informații, în numele societății, și a completat mai multe documente care îi vizau, ceea ce reieșea de asemenea din concluziile expertizelor dispuse de parchet (a se vedea supra, pct. 20). De asemenea, instanța a reținut că reclamanta a primit din partea lui V.G., în numele societății D., sume de bani în schimbul obținerii unei vize Schengen și că aceasta i-a oferit o chitanță pentru ultima sumă primită.

28. Reclamanta a declarat recurs împotriva acestei hotărâri, reiterându-și cererile de audiere a martorilor apărării și de confruntare cu V.G. În ședința din 10 mai 2002, aceasta a solicitat audierea a șase persoane: patru martori ai apărării, printre care se număra și S.G., cu privire la relațiile dintre V.G. și C.G., și cele două părți vătămate, în cazul cărora aceasta a negat redactarea documentelor la sediul societății D. (a se vedea supra, pct. 20). Tribunalul a respins cererea, motivând că probele nu erau relevante și utile în speță.

29. De asemenea, sesizată cu o cerere din partea mandatarului reclamantei, S.G., Poliția București l-a informat, la 21 iunie 2002, că, conform unei declarații din partea mamei lui C.G., V.G. a locuit temporar la C.G.; acesta din urmă nu a putut fi audiat pentru alte fapte de înșelăciune, deoarece s-a mutat la o adresă necunoscută.

30. La ședința din 7 februarie 2003, reclamanta și-a reiterat solicitarea de probe: cereri de audiere a lui C.G., V.G. și a celor patru martori ai apărării citați anterior și de confruntare cu ceilalți inculpați; cerere de efectuare a unei expertize grafologice și de declarație suplimentară din partea sa; cereri de audiere a lui S.G., în calitate de martor al apărării, și de depunere probe la dosar. Prin încheierea din 7 februarie 2003, cu privire la obiectul dosarului și la probele deja administrate, Tribunalul București a respins cererile de prezentare de probe de către reclamantă ca lipsite de relevanță, pentru următoarele motive: prima categorie de probe a fost administrată la prima instanță, astfel încât era necesară reexaminarea acestora în apel; a doua categorie era lipsită de relevanță. Instanța a depus la dosar documentele primite. Acesta nu a răspuns cererii de audiere a lui S.G.

31. Prin hotărârea din 21 februarie 2003, pronunțată pe fond, Tribunalul București a confirmat în apel condamnarea reclamantei, dar a dispus suspendarea executării pedepsei.

32. La 28 februarie 2003, reclamanta a declarat recurs împotriva hotărârii pronunțate în apel. La 15 iulie 1973, S.G. a depus la grefa Curții de Apel București un memoriu („motive de recurs”), care a fost semnat și de reclamantă. Redactat pe paisprezece pagini, acest memoriu includea remarci virulente la adresa magistraților care au examinat cauza. Fără a face referire la procedurile de revizuire prevăzute de Codul de procedură penală, reclamanta a invocat, pe trei pagini, faptul că nu a beneficiat de probele apărării și, în special, că nici unul dintre martorii a căror audiere a solicitat-o nu au fost audiați nici de procuror, nici de instanțe, contrar afirmațiilor incluse în încheierea din 7 februarie 2003.

33. În hotărârea din 2 decembrie 2003, Curtea de Apel București s-a referit la acțiunea reclamantei după cum urmează:

„[Reclamanta] nu și-a motivat acțiunea în scris și nu s-a prezentat la ședință pentru a o susține. Mai multe documente au fost depuse la dosar prin mandatar, printre acestea fiind și unul care prezintă mențiunea „motivele acțiunii” [...], care, după o analiză sumară a conținutului său, evidențiază aspecte care nu au legătură cu cauza, și care include aprecieri de ordin personal ale autorului, unele injurioase, altele chiar tendențioase, privind măsurile dispuse de instanțe.”

34. Totuși, curtea de apel a abordat chestiunile examinându-le din oficiu și, făcând referire la probele administrative în cursul procesului, a reținut că prima instanță și cea de apel au stabilit în mod corect atât faptele speței, cât și imputabilitatea acestora persoanelor cercetate.

D. Plângeri penale împotriva unor terți

35. La 10 iulie 2001, reclamanta a introdus plângeri penale împotriva lui V.G., pe care o acuza de corupție activă și de calomnie și împotriva a două dintre părțile civile, A.M. și B.G., pe care îi acuza de mărturie mincinoasă. Aceasta a solicitat în mai multe rânduri conexarea cauzelor, privind procedura penală împotriva sa și cea referitoare la persoanele menționate, dar cererile sale au fost respinse. Reclamanta nu a precizat cum s-au finalizat plângerile sale.

E. Pretinsa piedică privind dreptul individual la acțiune

36. La 28 iulie 2004, reclamanta a solicitat grefei Curții de Apel București o atestare a datei de redactare a hotărârii din 2 decembrie 2003, document care i-a fost solicitat de grefa Curții Europene.

Conform reclamantei, grefiera l-a informat pe președintele secției penale de prezența sa după cum urmează: „*Așteaptă doamna aceea cu tâmpenia de la Strasbourg!*”. Președintele a solicitat în scris reclamantei să ofere precizări în ceea ce privește obiectul cererii sale. La 29 septembrie 2004, grefa Curții de Apel București a furnizat certificatul solicitat.

II. DREPTUL ȘI PRACTICA INTERNE RELEVANTE

37. În ceea ce privește arestarea preventivă și prelungirea acestei măsuri, dispozițiile relevante din Codul de procedură penală, astfel cum erau redactate la momentul faptelor, precum și esențialul practicii interne privind noțiunea de „pericol pentru ordinea publică” prevăzută la art. 148 lit. h) C. proc. pen., sunt descrise în cauza *Mujea împotriva României* [(dec.), nr. 44696/98, 10 septembrie 2002] și în hotărârea *Calmanovici împotriva României* (nr. 42250/02, pct. 40-42, 1 iulie 2008). Trebuie reținut faptul că art. 148 C. proc. pen. prevedea că arestarea preventivă nu putea fi solicitată de un procuror decât dacă se îndeplineau, în mod cumulativ, condițiile art. 143 C. proc. pen. (probe sau indicii concludente în ceea ce privește săvârșirea unei infracțiuni) și unul dintre cazurile prevăzute la articolul în cauză, dintre care, în special: inculpatul a fugit sau s-a sustras de la urmărirea penală [148 alin. (1) lit. c)], există circumstanțe agravante [148 alin. (1) lit. g)], inculpatul a săvârșit o infracțiune pentru care legea prevede pedeapsa închisorii de minim doi ani și lăsarea sa în libertate ar prezenta un pericol pentru ordinea publică [148 alin. (1) lit. h)]. Durata arestării inculpatului poate fi prelungită în caz de necesitate și numai motivat (art. 155 C. proc. pen.).

38. Art. 159 C. proc. pen., astfel cum a fost redactat la momentul faptelor, înainte de modificarea sa prin Legea nr. 281/2003, prevedea procedura de prelungire a arestării preventive. Dosarul relevant era depus de procuror pentru consultare cu două zile înainte de ședința de judecată, iar inculpatul arestat era adus în fața instanței, cu excepția cazului de imposibilitate – în special pentru motive de sănătate – și era în orice caz asistat de un avocat. Decizia pronunțată de instanță putea fi atacată cu recurs. Inculpatul este adus la judecarea recursului numai când instanța consideră necesar. De la intrarea în vigoare a legii menționate, la 1 iulie 2003, autoritățile trebuie să îl aducă pe inculpatul arestat la judecarea recursului împotriva hotărârii de prelungire a mandatului de arestare preventivă.

39. Art. 215 C. pen., astfel cum era redactat la momentul faptelor, prevedea:

„1. Inducerea în eroare a unei persoane, prin prezentarea ca adevărată a unei fapte mincinoase sau ca mincinoasă a unei fapte adevărate, în scopul de a obține pentru sine sau pentru altul un folos material injust și dacă s-a pricinuit o pagubă, se pedepsește cu închisoare de la șase luni la doisprezece ani.

2. Înșelăciunea săvârșită prin folosire de nume sau calități mincinoase ori de alte mijloace frauduloase se pedepsește cu închisoare de la trei la cincisprezece ani [...]

3. Inducerea sau menținerea în eroare a unei persoane cu prilejul încheierii sau executării unui contract, săvârșită în așa fel încât, fără această eroare, cel înșelat nu ar fi încheiat sau executat contractul în condițiile stipulate, se sancționează cu pedeapsa prevăzută în alineatele precedente, după distincțiile acolo arătate.”

ÎN DREPT,

I. CU PRIVIRE LA PRETINSA ÎNCĂLCARE A ART. 5 § 3 DIN CONVENȚIE

40. Reclamanta pretinde că durata reținerii sale a depășit o limită rezonabilă ținând seama de faptele de care era acuzată. De asemenea, aceasta se plânge de faptul că instanțele interne nu au justificat necesitatea prelungirii acestei măsuri pe parcursul perioadei în cauză. Aceasta invocă art. 5 § 3 din convenție, redactat după cum urmează:

„Orice persoană arestată sau deținută, în condițiile prevăzute la paragraful 1 lit. c) din prezentul articol [...] are dreptul de a fi judecată într-un termen rezonabil sau eliberată în cursul procedurii. Punerea în libertate poate fi subordonată unei garanții care să asigure prezentarea persoanei în cauză la audiere.”

41. Guvernul respinge acest argument.

A. Cu privire la admisibilitate

42. Curtea constată că acest capăt de cerere nu este în mod vădit nefondat în sensul art. 35 § 3 din convenție. De asemenea, Curtea subliniază că acesta nu prezintă niciun alt motiv de inadmisibilitate. Prin urmare, este necesar să fie declarat admisibil.

B. Cu privire la fond

43. Guvernul susține că perioada care trebuie luată în considerare, și anume cea până la condamnarea reclamantei în primă instanță, a fost de mai puțin de un an și face trimitere la alte cauze în care Curtea a stabilit încălcarea articolului în cauză pentru perioade mai lungi. În ceea ce privește hotărârile prin care s-a prelungit mandatul de arestare preventivă a reclamantei, acesta susține că instanțele au oferit motive care au ținut seama de argumentele persoanei în cauză.

44. Considerând că trebuie examinată respectarea art. 5 § 3 în lumina circumstanțelor fiecărei spețe, reclamanta combate argumentele Guvernului. În special, făcând trimitere la hotărârile în cauză, aceasta susține că instanțele interne au folosit formule generale și stereotipuri, că nu au ținut seama de principiul prezumției de nevinovăție și de caracterul excepțional al arestării preventive și că nu au oferit motive pentru a justifica în mod concret și individual necesitatea prelungirii detenției.

45. Curtea face trimitere la principiile generale care decurg din jurisprudența în domeniu (a se vedea, printre altele, *Calmanovici*, citată anterior, pct. 90-94). În special, aceasta reamintește că art. 5 § 3 din convenție nu poate fi interpretat ca autorizând arestarea preventivă în mod necondiționat, cu condiția să nu depășească o anumită durată. Orice menținere a arestării preventive a unui acuzat, chiar pentru scurtă durată, trebuie justificată în mod convingător de autorități [a se vedea, printre altele, *Chichkov împotriva Bulgariei*, nr. 38822/97, pct. 66, CEDO 2003-I (fragmente), și *Musuc împotriva Moldovei*, nr. 42440/06, pct. 41, 6 noiembrie 2007]. În această privință, ea reamintește că,

doar oferind motivele pe care se bazează o decizie, se poate permite un control public al administrării justiției (*Suominen împotriva Finlandei*, nr. 37801/97, pct. 37, 1 iulie 2003); de asemenea, argumentele în favoarea și împotriva punerii în libertate nu trebuie să fie „generale și abstracte” [*Smirnova împotriva Rusiei*, nr. 46133/99 și 48183/99, pct. 63, CEDO 2003-IX (fragmente)].

46. În speță, Curtea constată că este necesar să se examineze dacă arestarea preventivă a reclamantei între 21 februarie 2001 și 21 ianuarie 2002, adică până la condamnarea sa pe fond în primă instanță, a răspuns cerințelor descrise mai sus la art. 5 § 3 din convenție.

47. Curtea reamintește că, în cauza *Calmanovici*, citată anterior, aceasta a concluzionat că autoritățile nu au oferit motive „relevante și suficiente” pentru a justifica necesitatea menținerii reclamantului în arest preventiv timp de aproximativ trei luni și jumătate, având în vedere că nu au prezentat fapte concrete în raport cu riscurile asumate în caz de punere în libertate a persoanei în cauză, că acestea nu au examinat individual situația acestuia și că nu au ținut seama de posibilitatea aplicării de măsuri alternative pentru detenție (*Calmanovici*, citată anterior, pct. 101).

48. După examinarea faptelor relevante, Curtea consideră că Guvernul nu a prezentat elemente care să permită o concluzie diferită în speță.

49. În adevăr, Curtea constată că, cu excepția ordonanței procurorului din 26 februarie 2001 întemeiată pe art. 148 lit. c), g) și h) C. proc. pen., toate celelalte hotărâri care au dus la menținerea mandatului de arestare preventivă a reclamantei s-au bazat în mod esențial pe art. 148 h) C. proc. pen. În plus, în ceea ce privește ordonanța menționată, Curtea evidențiază că motivul îl reprezintă riscul unei tentative a persoanei în cauză de a se sustrage urmării penale, în timp ce aceasta a fost citată doar ca martor până la acea dată (a se vedea supra, pct. 6 și 9 *in fine*).

50. Curtea evidențiază faptul că reiese din deciziile relevante că, precum în cauza menționată, instanțele interne nu au oferit motive concrete pentru a susține argumentul „pericolului pentru ordinea publică” și pentru a justifica, în temeiul art. 148 lit. h) C. proc. pen., necesitatea menținerii reclamantei în arest, în timp ce jurisprudența internă a precizat totuși criteriile și elementele de care trebuie să se țină seama în cazul unei astfel de examinări și că art. 155 C. proc. pen. solicita instanțelor să ofere motive în acest temei. În esență, instanțele s-au limitat la reproducerea textului acestui articol în mod stereotip (*Calmanovici*, citată anterior, pct. 97). În plus, menținând starea de detenție în temeiul art. 148 lit. h), acestea au invocat mai multe motive de altă natură, fără a prezenta nicio probă factuală cu privire la riscurile pretinse (*Becciev împotriva Moldovei*, nr. 9190/03, pct. 59, 4 octombrie 2005): riscul de recidivă, chiar dacă persoana în cauză nu avea antecedente penale și cel de obstrucționare a bunei desfășurări a cercetării (a se vedea supra, pct. 11 și 16 *in fine*).

51. În sfârșit, Curtea evidențiază că instanțele interne au refuzat examinarea argumentelor prezentate de persoana în cauză în ceea ce privește profilul său personal și situația sa familială, că acestea nu au examinat adesea situația sa în

mod individual și că nu au considerat niciodată posibilitatea adoptării uneia dintre măsurile alternative prevăzute de dreptul intern, în timp ce art. 5 § 3 solicită ca autoritățile să țină seama de aceste măsuri în măsura în care se pot aplica situației în cauză și că acuzatul să ofere garanții privind participarea la proces (a se vedea supra, pct. 10-11 și 15-16 și *mutatis mutandis*, *Becciev*, citată anterior, pct. 62, și *Calmanovici*, citată anterior, pct. 98 și 100).

52. Aceste elemente îi sunt suficiente Curții pentru a stabili că, în speță, a fost încălcat art. 5 § 3 din convenție.

II. CU PRIVIRE LA PRETINSA ÎNCĂLCARE A ART. 5 § 4 DIN CONVENȚIE

53. Invocând art. 5 § 4 și 6 § 3 c) din convenție, reclamanta se plânge de faptul că procedura de prelungire a reținerii sale de către tribunal la 26 iunie 2001 nu a fost contradictorie și că a încălcat dreptul său la apărare. De asemenea, aceasta pretinde lipsa de celeritate și de eficiență a procedurilor privind controlul judiciar al menținerii sale în detenție.

54. În măsura în care capetele de cerere ale reclamantei vizează procedurile privind menținerea sa în detenție, Curtea le va examina din perspectiva art. 5 § 4 din convenție (*Lăpușan împotriva României*, nr. 29723/03, pct. 36, 3 iunie 2008), formulat după cum urmează:

„Orice persoană lipsită de libertatea sa prin arestare sau deținere are dreptul să introducă un recurs în fața unui tribunal, pentru ca acesta să se pronunțe într-un termen scurt asupra legalității deținerii sale și să dispună eliberarea sa dacă deținerea este ilegală.”

A. Cu privire la admisibilitate

55. Curtea constată că acest capăt de cerere nu este în mod vădit nefondat în sensul art. 35 § 3 din convenție. De asemenea, Curtea subliniază că acesta nu prezintă niciun alt motiv de inadmisibilitate. Prin urmare, este necesar să fie declarat admisibil.

B. Cu privire la fond

56. Guvernul susține că, spre deosebire de cauzele *Mamedova împotriva Rusiei* (nr. 7064/05, 1 iunie 2006) și *Włoch împotriva Poloniei* (nr. 27785/95, CEDO 2000-XI), în speță, instanțele nu au examinat pentru prima oară la 26 iunie 2001 menținerea în detenție a reclamantei și că interesele acesteia au fost apărute de un avocat numit din oficiu, în condițiile de egalitate ale armelor sale cu cele ale procurorului. De asemenea, acesta combate argumentele reclamantei.

57. În ceea ce privește procedura din 26 iunie 2001, reclamanta se plânge de faptul că Parchetul nu a respectat termenul de depunere a dosarului la judecătoria și că aceasta nu a fost adusă înaintea tribunalului, nici reprezentată de un avocat numit din oficiu. Aceasta își susține afirmațiile prin delegația datată a doua zi, 27 iunie 2001, și susține că, chiar

dacă un astfel de avocat ar fi asistat la audierea în cauză, nu i-ar fi putut asigura o apărare reală, dosarul voluminos fiind transferat la tribunal cu doar treizeci de minute înainte ca acesta să se pronunțe. De asemenea, persoana în cauză face trimitere la observațiile sale referitoare la lipsa motivării deciziilor de prelungire a arestării preventive și consideră că, pentru unele dintre acestea, condiția controlului într-un „termen scurt” nu a fost respectată.

58. În primul rând, Curtea reamintește că, în temeiul art. 5 § 4, persoanele arestate sau deținute au dreptul la o examinare a cerințelor de procedură și de fond necesare „legalității”, în sensul art. 5 § 1, lipsirii lor de libertate (*Włoch*, citată anterior, pct. 125). Chiar dacă procedura care intră sub incidența art. 5 § 4 nu trebuie să fie însoțită întotdeauna de garanții identice cu cele prevăzute la art. 6 § 1, pentru persoanele deținute în condițiile enunțate la art. 5 § 1 c), este necesară o ședință (*Kampanis împotriva Greciei*, hotărârea din 13 iulie 1995, pct. 47, seria A nr. 318-B). În special, un proces privind un recurs introdus împotriva arestării preventive sau a prelungirii acesteia trebuie să asigure egalitatea armelor între părți, procuror și deținut [*Nikolova împotriva Bulgariei* (GC), nr. 31195/96, pct. 58, CEDO 1999-II, și *Włoch*, citată anterior, pct. 126].

59. În speță, Curtea constată că, după ce tribunalul a pronunțat la 26 iunie 2001 punerea în libertate a reclamantei în prezența acesteia și a avocatului care o asista, procedura judecării recursului introdus de parchet împotriva acestei încheieri a avut loc în fața tribunalului în aceeași seară, în absența persoanei în cauză, care a fost citată, dar nu a fost adusă la audiere ca urmare a lipsei de personal (a se vedea supra, pct. 12 - 14). În ceea ce privește acest punct, Curtea evidențiază că, chiar autoritățile interne au considerat, cel puțin într-o primă etapă, că prezența persoanei în cauză era necesară, deși la momentul faptelor participarea inculpatului nu era obligatorie în dreptul intern în cadrul examinării recursului (a se vedea supra, pct. 38 și, *mutatis mutandis*, *Lapusan*, citată anterior, pct. 52).

60. Curtea reiterează că un stat care dispune de o cale de atac împotriva deciziilor privind arestarea preventivă trebuie să acorde persoanelor în cauză aceleași garanții în apel, ca și în primă instanță. De asemenea, aceasta reamintește că prezența reclamantilor și a avocaților lor la ședința în primă instanță nu poate scuti statul de obligația de a asigura și participarea personală a acestora înaintea instanței de recurs, sau, la nevoie, a reprezentanților lor, în vederea asigurării egalității armelor cu procurorul care a solicitat menținerea detenției (a se vedea *Samoila și Cionca împotriva României*, nr. 33065/03, pct. 73-74, 4 martie 2008, și, *mutatis mutandis*, *Kampanis*, citată anterior, pct. 47). În speță, respectarea acestei obligații avea o importanță deosebită, având în vedere că era vorba de cererea de anulare a unei hotărâri prin care se dispunea punerea în libertate.

61. Reținând că delegația avocatului G.S. data din 27 iunie 2001, Curtea nu consideră necesară soluționarea faptului controversat dintre părți referitor la prezența acestui avocat numit din oficiu cu ocazia examinării acțiunii parchetului din seara de 26 iunie 2001 în fața tribunalului. Chiar dacă presupunem că acest avocat a participat la ședința respectivă, Curtea constată că a fost numit pe loc și că nu cunoștea nici dosarul, nici clienta. În acest temei, trebuie să subliniem că, spre deosebire de procuror, avocatul a avut la dispoziție doar câteva minute pentru a-și pregăti apărarea, dosarul fiind trimis la tribunal la ora 18.25, acesta pronunțându-se în jurul orei 19.

62. Având în vedere aceste circumstanțe și fără a se pronunța cu privire la modul concret în care avocatul numit din oficiu și-a îndeplinit obligațiile, Curtea concluzionează că autoritățile nu i-au asigurat reclamantei o participare corespunzătoare și o apărare efectivă cu ocazia procedurii desfășurate la 26 iunie 2001 în fața tribunalului și că egalitatea armelor sale cu cele ale procurorului nu a fost păstrată (a se vedea, *mutatis mutandis*, *Samoila și Cionca*, citată anterior, pct. 75-76, și *Goddi împotriva Italiei*, hotărârea din 9 aprilie 1984, pct. 27, seria A nr. 76).

Prin urmare, a fost încălcat art. 5 § 4 din convenție sub acest aspect.

63. Ținând seama de observațiile de mai sus și de constatarea încălcării art. 5 § 3 și 4 în ceea ce privește arestarea preventivă a reclamantei, Curtea consideră că nu trebuie examinat în plus pe fond celelalte părți ale capătului de cerere ce are la bază art. 5 § 4 din convenție.

III. CU PRIVIRE LA PRETINSA ÎNCĂLCARE A ART. 6 § 3 D) DIN CONVENȚIE

64. În cererea introductivă, reclamanta se plânge în primul rând de refuzul autorităților de cercetare penală de a-i aproba cererea de a fi confruntată cu V.G. și de a audia mai mulți martori ai acușării. Aceasta invocă art. 6 § 3 d) din convenție, redactat după cum urmează:

„3. Orice acuzat are, în special, dreptul:

[...]

d) să întrebe sau să solicite audierea martorilor acușării și să obțină citarea și audierea martorilor apărării în aceleași condiții ca și martorii acușării.”

65. Guvernul respinge acest argument.

A. Cu privire la admisibilitate

66. Curtea constată că acest capăt de cerere nu este în mod vădit nefondat în sensul art. 35 § 3 din convenție. De asemenea, Curtea subliniază că acesta nu prezintă niciun alt motiv de inadmisibilitate. Prin urmare, este necesar să fie declarat admisibil.

B. Cu privire la fond

1. Argumentele părților

67. Guvernul constată că plângerea reclamantei vizează etapa urmăririi penale. Subliniază că, în dreptul românesc, această fază procesuală nu este una contradictorie, având în vedere că părțile au dreptul de a formula în fața instanțelor propuneri de probe, inclusiv audierea martorilor, și de a participa la administrarea acestora. Făcând referire la etapa judecării cauzei și la inegalitatea pretinsă de persoana interesată cu privire la audierea martorilor acușării și apărării, Guvernul susține că respectiva condamnare în litigiu nu s-a bazat exclusiv pe mărturia și că instanțele trebuie să aprecieze relevanța declarațiilor martorilor apărării solicitate de acuzat. Acesta face trimitere la motivele furnizate de Tribunalul București cu privire la propunerea de probe (a se vedea supra, pct. 30).

68. Reclamanta susține că Guvernul admite că ea a solicitat, în mod repetat, fără rezultat, confruntarea sa cu victima V.G. și audierea mai multor martori ai apărării. Aceasta precizează că, prin intermediul acestor probe, dorea să demonstreze, pe de o parte, că nu a indus-o în eroare pe V.G., deoarece C.G. i-a obținut efectiv viza și că V.G. a plecat în străinătate și că, pe de altă parte, din cauza spitalizării și a convalescenței sale, aceasta nu s-a prezentat la sediul societății D., în perioada în care aceasta desfășurase activități ilicite. De asemenea, aceasta reamintește că a denunțat chiar în fața curții de apel faptul că niciuna dintre probele prezentate nu a fost admisă și administrată.

2. Motivarea Curții

a) Principii generale aplicabile

69. În primul rând, Curtea reamintește că admisibilitatea probelor intră sub incidența primului caz de norme de drept intern și că, în principiu, instanțele naționale trebuie să evalueze elementele obținute de acestea. Misiunea încredințată Curții de convenție nu constă în a se pronunța asupra chestiunii dacă depozițiile martorilor au fost admise în mod corect ca probe, ci în a verifica dacă procedura considerată în ansamblu, inclusiv modalitatea de prezentare a mijloacelor de probă, a avut un caracter echitabil [*Van Mechelen ș.a. împotriva Țărilor de Jos*, hotărârea din 23 aprilie 1997, pct. 50, *Culegere de hotărâri și decizii 1997-III*, și *De Lorenzo împotriva Italiei* (dec.), nr. 69264/01, 12 februarie 2004]. În acest temei, aceasta reiterează faptul că cerințele de la art. 6 § 3 reprezintă aspecte deosebite ale dreptului la un proces echitabil garantat de paragraful 1 al acestui articol [*Van Geysegem împotriva Belgiei* (GC), nr. 26103/95, pct. 27, CEDO 1999-I].

70. Curtea reamintește apoi că mijloacele de probă trebuie prezentate, în principiu, acuzatului în ședință publică, în vederea unei dezbateri contradictorii. Acest principiu nu este lipsit de excepții, pe care le putem accepta doar sub rezerva dreptului la apărare; ca regulă generală, art. 6 § 1 și 3 d) obligă să i se ofere acuzatului o ocazie adecvată și suficientă pentru a contesta o mărturie a apărării și de a-l interoga pe autorul acesteia, la momentul depoziției sale sau mai târziu (*Lüdi împotriva Elveției*, hotărârea din 15 iunie 1992, pct. 49, seria A nr. 238, și *Van Mechelen ș.a.*, citată anterior, pct. 51). Astfel cum Curtea a precizat în repetate rânduri (a se vedea, printre altele, *Isgrñ împotriva Italiei*, hotărârea din 19 februarie 1991, pct. 34, seria A nr. 194-A, și *Lüdi* citată anterior, pct. 47), în anumite circumstanțe, poate fi necesar ca autoritățile judiciare să poată avea acces la depozițiile din etapa cercetării prealabile. În cazul în care acuzatul a avut o ocazie adecvată și suficientă pentru a contesta astfel de depoziții, la momentul la care au fost făcute sau mai târziu, folosirea acestora este contrară în sine art. 6 § 1 și 3 d). Totuși, în cazul în care condamnarea se bazează, în întregime sau doar într-o proporție considerabilă, pe depozițiile unei persoane pe care acuzatul nu a putut-o interoga sau în cazul căreia nu a putut solicita proba cu interogatoriul nici la stadiul de instrumentare, nici în cursul dezbaterilor, rezultă că dreptul la apărare este restrâns în mod incompatibil cu garanțiile prevăzute la art. 6 (*A.M. împotriva Italiei*, nr. 37019/97, pct. 25, CEDO 1999-IX, și *Sad'di împotriva Franței*, hotărârea din 20 septembrie 1993, pct. 43-44, seria A nr. 261 - C).

71. În sfârșit, Curtea reamintește că art. 6 § 3 lit. d) din convenție le permite instanțelor interne, tot de principiu, să analizeze utilitatea prezentării de probe de către martori. Acest articol nu solicită convocarea și interogarea oricărui martor al apărării: după cum sugerează sintagma „în aceleași condiții”, acesta are ca scop esențial o egalitate completă de arme în domeniu. Totuși, noțiunea de „egalitate de arme” nu epuizează conținutul art. 6 § 3 lit. d), nici pe cel al paragrafului 1, unde reprezintă o aplicație printre multe altele. De fapt, nu este suficient să demonstrăm că „acuzatul” nu a putut interoga un anumit martor al apărării; de asemenea, este necesar ca persoana în cauză să dovedească în mod credibil că o convocare a martorului menționat anterior era necesară căutării adevărului și că refuzul de a-l interoga a adus atingere dreptului la apărare (*Vaturi împotriva Franței*, nr. 75699/01, pct. 51, 13 aprilie 2006). Astfel, doar circumstanțe excepționale pot determina Curtea să stabilească incompatibilitatea cu art. 6 a neaudierii unei persoane ca martor (*Bricmont împotriva Belgiei*, hotărârea din 7 iulie 1989, pct. 89, seria A nr. 158, și *Destrehem împotriva Franței*, nr. 56651/00, pct. 41, 18 mai 2004).

b) Aplicarea principiilor generale în prezenta speță

72. În ceea ce privește lipsa unei confruntări cu V.G., Curtea evidențiază, în primul rând, faptul că instanțele naționale au ținut seama de declarațiile făcute de V.G. în fața Parchetului, deoarece s-au referit la acestea cu titlu principal în hotărârile lor. În aceste condiții, declarațiile în cauză nu reprezentau singurul mijloc de probă pe care judecătorii și-au întemeiat condamnarea reclamantei. De fapt, aceștia s-au bazat – în afară de alte probe care trebuiau să dovedească faptele de înșelăciune a căror victimă a fost V.G., în special chitanța dată de persoana în cauză, – și pe o serie de indicii care nu o vizau pe V.G., ci alte victime: declarațiile părților civile, A.M. și B.G., dintre care cel puțin primul a fost audiat de judecătorie, și cele două documente redactate, conform expertizei grafologice, de reclamantă în cadrul activităților desfășurate la societatea D. Prin urmare, rezultă că instanțele interne nu și-au întemeiat constatarea vinovăției doar pe declarațiile lui V.G., pe care reclamanta o contesta.

73. Dacă acest aspect al plângerii, considerat izolat, nu poate presupune o încălcare a convenției, este la fel de adevărat faptul că, pentru Curte, examinarea tuturor actelor încheiate în cursul procedurii, considerată în ansamblu, evidențiază în speță un dezechilibru, care a adus atingere exercitării dreptului la apărare al reclamantei (a se vedea, *mutatis mutandis*, *Vaturi*, citată anterior, pct. 57).

74. Într-adevăr, din dosar nu reiese că, cu excepția lui A.M., reclamanta a putut audia, indiferent de stadiul procedurii, principalii martori ai acuzării în ceea ce o privea. În această privință, Guvernul nu a furnizat elemente privind audierea de către instanțe a lui B.G. și a celorlalte două păți vătămate (V.N. și I.C.), cu privire la care cererea persoanei în cauză a fost respinsă cu acest temei, la 10 mai 2002. Un element important al unui proces echitabil îl reprezintă posibilitatea, pentru acuzat, de a se confrunța cu martorii-cheie în prezența judecătorului care trebuie, în ultimă instanță, să ia o decizie în ceea ce privește cauza (*Reiner ș.a. împotriva României*, nr. 1505/02, pct. 74, 27 septembrie 2007). Guvernul nu a furnizat nici informații cu privire la diligența instanțelor pentru audierea

lui V.G., principalul martor al acușării împotriva reclamantei. Bineînțeles, instanța a citat-o pe V.G. la o adresă la care a locuit în cursul urmăririi penale (cea a lui M.N.). Cu toate acestea, rezultă din dosar că persoana în cauză a declarat că V.G. a părăsit țara în ianuarie 2001. Deși Curtea a hotărât în cauzele precedente că era excesiv să le solicite autorităților unui stat inițierea unei anchete pentru a găsi și a cita o persoană cu domiciliul în alt stat (*Gossa împotriva Poloniei*, nr. 47986/99, pct. 59, 9 ianuarie 2007), aceasta a analizat totuși, din perspectiva acestui articol, dacă autoritățile au făcut sau nu demersurile rezonabile pentru a încerca să identifice adresa unui martor important pe care un acuzat nu l-a putut interoga (*Gossa*, citată anterior, pct. 58 și 61, și *Bonev împotriva Bulgariei*, nr. 60018/00, pct. 44, 8 iunie 2006). În speță, trebuie să se ia act de faptul că instanțele nu au admis cererea reclamantei de audiere a lui M.N. sau a mamei lui C.G., la care V.G. a locuit înainte de plecarea sa, și că nu a făcut niciun demers, în afară de acela de a o cita pe V.G., fără rezultat, la adresa pe care aceasta a furnizat-o în cursul urmăririi penale.

75. Curtea constată, de fapt, că niciun martor al apărării, propus de reclamantă pentru a confirma versiunea sa cu privire la desfășurarea faptelor, nu a fost audiat de instanță, care, în plus, a oferit motive lapidare și contradictorii pentru a respinge cererile persoanei în cauză. Astfel, este suficient să se ia act de faptul că cererea de audiere a lui C.G., V.G. și a celor patru martori ai apărării citați anterior, precum și cererea de confruntare cu ceilalți inculpați, a fost respinsă la 7 februarie 2003 de către Tribunalul București pe motiv că aceste probe au fost deja administrate în primă instanță și că trebuiau doar reexamineate (a se vedea supra, pct. 30). Or, rezultă din dosarul furnizat de părți că niciuna dintre aceste probe nu a fost administrată și că reclamanta a evidențiat această neregulă în căile sale de atac, fără rezultat. De asemenea, în ciuda admiterii cererii de audiere a lui S.G. către Parchet, la 25 mai 2001, S.G. nu a fost audiat, în timp ce reclamanta și-a reiterat cererea în acest sens.

76. Având în vedere cele de mai sus, Curtea consideră că reclamanta nu a putut interoga în mod contradictoriu, în fața instanțelor pe rolul cărora se afla dosarul său, majoritatea martorilor acușării și că nu a putut obține audierea niciunui martor propus de apărare, fără ca instanțele să fi prezentat motive coerente în acest sens. În aceste condiții, având în vedere faptul că întregul sistem de apărare adoptat de reclamantă era compromis, Curtea nu consideră că trebuie să speculeze cu privire la caracterul fundamental sau nu al audierilor solicitate de reclamantă, în măsura în care aceasta consideră că, în orice caz, putea contribui, în circumstanțele speței, la echilibrul sau egalitatea care trebuie să caracterizeze întregul proces între acuzare și apărare. Structura generală a procesului impunea și acordarea posibilității ca reclamanta să interogheze sau să solicite proba cu interogatoriul în cazul unui martor la alegere. În final, reclamanta nu a beneficiat de o ocazie adecvată și suficientă pentru a invoca în mod util dreptul său la apărare (*Vaturi*, citată anterior, pct. 58, și, *mutatis mutandis*, hotărârile *Destrehem*, citată anterior, și *Kostovski împotriva Țărilor de Jos*, 20 noiembrie 1989, seria A nr. 166).

77. În concluzie, având în vedere importanța deosebită pe care o are respectarea dreptului la apărare în procesul penal, Curtea consideră că reclamanta nu a beneficiat

de un proces echitabil, care să îi poată asigura, în special în ceea ce privește condițiile de convocare și de interogare a martorilor, un anumit echilibru între acuzare și apărare.

Prin urmare, a fost încălcat art. 6 § 3 d) din convenție.

IV. CU PRIVIRE LA PRETINSA ÎNCĂLCARE A ART. 13 DIN CONVENȚIE, COROBORAT CU ART. 5 § 3 ȘI 4 ȘI ART. 6 § 3 D)

78. Invocând art. 13 din convenție, reclamanta susține că nu dispune în dreptul intern de o cale de atac efectivă în ceea ce privește încălcările art. 5 § 3 și 4 și ale art. 6 § 3 lit. d) din convenție.

79. Curtea face trimitere la concluziile sale privind încălcarea art. 5 § 3 și 4 și a art. 6 § 3 d) din convenție, inclusiv la observațiile sale în ceea ce privește modul în care autoritățile au respectat garanțiile de procedură prevăzute la aceste articole. Ținând seama de faptul că, în raport cu art. 13 din convenție, dispozițiile citate anterior ale art. 6 și 5 reprezintă *lex specialis*, nicio întrebare distinctă nu se pune cu privire la sfera de aplicare a art. 13 în circumstanțele prezentei spețe (a se vedea, *mutatis mutandis*, *Smatana împotriva Republicii Cehe*, nr. 18642/04, pct. 145, 27 septembrie 2007 ; *Khamila Isayeva împotriva Rusiei*, nr. 6846/02, pct. 167, 15 noiembrie 2007; *Nikolova*, citată anterior, pct. 69, și *Loncke împotriva Belgiei*, nr. 20656/03, pct. 53, 25 septembrie 2007).

V. CU PRIVIRE LA CELELALTE PRETINSE ÎNCĂLCĂRI

80. De asemenea, reclamanta susține: că arestarea sa preventivă în februarie 2001 și la 23 martie 2001 au fost lipsite de „temei legal” și contrare art. 5 § 1 din convenție; că informarea sa cu privire la motivele arestării sale și la acuzațiile aduse împotriva sa a fost incompletă și eronată (art. 5 § 2); că nu a fost adusă timp de treizeci și două de zile de la arestare în fața unui magistrat împuternicit prin lege cu exercitarea atribuțiilor judiciare (art. 5 § 3); că nu a fost informată în mod detaliat cu privire la natura și cauza acuzațiilor aduse împotriva sa [art. 6 § 3 a)]; că nu a fost asistată de un avocat cu ocazia audierii sale ca martor și la momentul prezentării materialului de urmărire penală, nici de către un avocat ales cu ocazia primei sale declarații, făcută în calitate de învinuit [art. 6 § 3 b) și c)]; că, în speță, condamnarea sa penală a fost determinată de calitatea sa de membru al grupului de opoziție care s-a manifestat împotriva partidului aflat la putere în iunie 1990 (art. 11); că a fost condamnată penal doar din cauza faptului că nu a putut rambursa suma datorată de C.G. lui V.G. (art. 1 din Protocolul nr. 4); că nu a dispus de o cale de atac efectivă în fața instanțelor naționale pentru a denunța încălcările menționate (art. 13 coroborat cu articolele citate); și că i-a fost obstrucționat dreptul la recurs individual ca urmare a refuzului inițial al președintelui secției penale a Curții de Apel București de a-i elibera certificatul solicitat de aceasta la 28 iulie 2004 și a cuvintelor folosite cu această ocazie de grefieră (art. 34 din convenție).

81. Ținând seama de toate elementele de care dispune și în măsura în care este competentă pentru a i se aduce la cunoștință susținerile formulate, Curtea nu a constatat nicio încălcare aparentă a drepturilor și libertăților garantate prin art. convenției.

Reiese că acest capăt de cerere este în mod vădit nefondat și trebuie respins în temeiul art. 35 § 3 și 4 din convenție.

VI. CU PRIVIRE LA APLICAREA ART. 41 DIN CONVENȚIE

82. Art. 41 din convenție prevede:

„Dacă Curtea declară că a avut loc o încălcare a Convenției sau a protocoalelor sale și dacă dreptul intern al înaltei părți contractante nu permite decât o înlăturare incompletă a consecințelor acestei încălcări, Curtea acordă părții lezate, dacă este cazul, o reparație echitabilă.”

A. Prejudiciu

83. Reclamanta solicită 200 000 euro (EUR) cu titlu de prejudiciu moral pe care consideră că l-a suferit în special ca urmare a aspectelor prezentate din perspectiva art. 5 § 3 din convenție. Aceasta susține că a fost condamnată în cele din urmă pe fondul unei pedepse cu închisoarea cu suspendare, astfel încât perioada de privare de libertate a fost cea de arest preventiv, înainte de condamnare.

84. Făcând trimitere la jurisprudența Curții în domeniu, Guvernul consideră că suma solicitată este excesivă și că o eventuală constatare a încălcării ar reprezenta în sine o reparație echitabilă și suficientă.

85. Ținând seama de constatarea încălcărilor la care a ajuns în speță și de cererea reclamantei, pronunțându-se în echitate, în conformitate cu art. 41 din convenție, Curtea consideră că este necesar să acorde reclamantei 4 000 EUR cu titlu de prejudiciu moral.

B. Cheltuieli de procedură

86. Reclamanta solicită 14 670 EUR pentru cheltuielile de judecată suportate în fața instanțelor interne și în fața Curții, dintre care 14 470 EUR pentru onorariul avocatului (sumă ce include în special 12 360 EUR ca onorarii, având în vedere tariful de 120 EUR/oră) și 200 EUR pentru diverse cheltuieli (cheltuieli judiciare, telefon, copii xerox etc.). Aceasta a prezentat o convenție care include acordul său pentru ca plata sumei indicate în acest sens de Curte să fie efectuată direct către avocatul său și prezintă o notă referitoare la numărul de ore facturate și la activitățile desfășurate de acesta în fața Curții.

87. Făcând trimitere în acest sens la tariful practicat de anumiți avocați în cauze în fața Curții în care Bulgaria este parte, Guvernul consideră că tariful orar menționat anterior de 120 EUR este excesiv.

88. În conformitate cu jurisprudența Curții, un reclamant nu poate obține rambursarea cheltuielilor de procedură decât în măsura în care se stabilește realitatea, necesitatea și caracterul rezonabil al cuantumului lor. În speță, Curtea observă că reclamanta nu

a oferit documente justificative pentru cheltuielile de judecată menționate anterior și pentru cele referitoare la procedurile interne. Având în vedere documentele care se află în posesia sa și criteriile menționate anterior, Curtea consideră că este rezonabil să se acorde reclamantei suma de 4 000 EUR pentru toate cheltuielile în fața Curții. În temeiul convenției dintre reclamantă și avocatul său, aceasta decide ca suma menționată anterior să îi fie plătită direct avocatului.

C. Dobânzi moratorii

89. Curtea decide să aplice dobânzi moratorii echivalente cu rata dobânzii pentru facilitatea de credit marginal practică de Banca Centrală Europeană, la care se vor adăuga trei puncte procentuale.

PENTRU ACESTE MOTIVE, CURTEA, ÎN UNANIMITATE,

1. Declară cererea admisibilă în ceea ce privește capătul de cerere întemeiat pe art. din convenție și referitor la menținerea reclamantei în detenție până la data de 21 ianuarie 2002 și în ceea ce privește capetele de cerere întemeiate pe art. 5 § 4 și pe art. 6 § 3 d) din convenție și inadmisibilă pentru celelalte capete de cerere;

2. Hotărăște că a fost încălcat art. 5 § 3 din convenție;

3. Hotărăște că a fost încălcat art. 5 § 4 din convenție în ceea ce privește procedura de recurs împotriva arestării preventive a reclamantei în fața Tribunalului București, la 26 iunie 2001;

4. Hotărăște că nu este necesar să fie examinate celelalte motive întemeiate pe art. 5 § 4 din convenție;

5. Hotărăște că a fost încălcat art. 6 § 3 d) din convenție;

6. Hotărăște că, în ceea ce privește capetele de cerere întemeiate pe art. 13 combinat cu art. 5 § 3 și 4 și cu art. 6 § 3 d) din convenție, acestea nu ridică vreo problemă distinctă;

7. Hotărăște

a) că statul pârât trebuie să plătească, în termen de trei luni de la data rămânerii definitive a hotărârii, în conformitate cu art. 44 § 2 din convenție, următoarele sume, care trebuie convertite în moneda națională a statului pârât la rata de schimb aplicabilă la data plății:

i. 4 000 EUR (patru mii de euro), plus orice sumă ce poate fi datorată cu titlu de impozit pentru prejudiciu moral, sumă ce va fi plătită reclamantei,

ii. 4000 EUR (patru mii de euro) cu titlu de cheltuieli de procedură, sumă ce va fi plătită direct avocatului reclamantei;

b) că, de la expirarea termenului menționat și până la efectuarea plății, aceste sume trebuie majorate cu o dobândă simplă, la o rată egală cu rata dobânzii facilității de împrumut marginal practică de Banca Centrală Europeană, aplicabilă pe parcursul acestei perioade și majorată cu trei puncte procentuale;

8. Respinge cererea de acordare a unei reparații echitabile pentru celelalte capete de cerere.

Redactată în limba franceză, apoi comunicată în scris, la 24 februarie 2009, în temeiul art. 77 § 2 și 3 din regulament.

Santiago Quesada
Grefier

Josep Casadevall
Președinte

CAUZA PAROHIA GRECO-CATOLICĂ SFÂNTUL VASILE POLONĂ ÎMPOTRIVA ROMÂNIEI

(Cererea nr. 65965/01)

Hotărârea din 7 aprilie 2009

Hotărârea rămâne definitivă în condițiile prevăzute la art. 44 § 2 din convenție. Aceasta poate suferi modificări de formă.

În cauza Parohia greco-catolică Sfântul Vasile Polonă împotriva României,

Curtea Europeană a Drepturilor Omului (Secția a treia), reunită într-o cameră compusă din Josep Casadevall, *președinte*, Elisabet Fura-Sandström, Corneliu Bîrsan, Boštjan M. Zupančič, Alvin Gyulumyan, Ineta Ziemele, Ann Power, *judcători*, și Santiago Quesada, *grefier de secție*,

după ce a deliberat în camera de consiliu, la 17 martie 2009,

pronunță prezenta hotărâre, adoptată la aceeași dată:

PROCEDURA

1. La originea cauzei se află cererea nr. 65965/01 îndreptată împotriva României, prin care o parohie situată în acest stat, Parohia greco-catolică Sfântul Vasile Polonă („reclamanta”), a sesizat Curtea la 27 ianuarie 2001 în temeiul art. 34 din Convenția pentru apărarea drepturilor omului și a libertăților fundamentale („convenția”).

2. Reclamanta a fost reprezentată, inițial, de M. Macovei și I. Banu, avocați în București, și, în prezent, de N. Popescu, avocat în București. Guvernul român („Guvernul”) este reprezentat de agentul guvernamental, domnul R.-H. Radu, din cadrul Ministerului Afacerilor Externe.

3. La 29 noiembrie 2007, președintele secției a treia a hotărât să comunice Guvernului cererea. În conformitate cu art. 29 § 3 din convenție, acesta a hotărât, de asemenea, că admisibilitatea și fondul cauzei vor fi examinate împreună.

ÎN FAPT,

I. CIRCUMSTANȚELE CAUZEI

4. Reclamanta este Parohia greco-catolică Sfântul Vasile Polonă, aflată sub tutela Arhidiocesei Române Uniate din Alba Iulia și Făgăraș, cu sediul în București.

1. Acțiunea în evacuare introdusă de reclamantă împotriva parohiei ortodoxe

5. La 19 februarie 1992, reclamanta a chemat în judecată în fața Judecătoriei București parohia ortodoxă care utiliza mai multe bunuri situate pe strada Polonă nr. 50, și anume o biserică, o casă parohială și terenul aferent. Aceasta a susținut că a pierdut bunurile respective în fața parohiei ortodoxe în 1948, după dizolvarea cultului greco-catolic prin Decretul-lege nr. 358/1948. Întemeindu-și acțiunea pe art. 480 C. civ. care reglementează protecția dreptului de proprietate, reclamanta urmărea să reintre în posesia acestor bunuri a căror proprietate nu o pierduse niciodată.

6. Prin hotărârea din 16 noiembrie 1992, judecătoria a respins acțiunea reclamantei, considerând că aceasta nu ar fi trebuit să introducă o acțiune în evacuare, ci în revendicare.

7. Reclamanta a formulat recurs, argumentând că acțiunea în revendicare, prin care se comparau două titluri de proprietate, era inadecvată, întrucât parohia ortodoxă nu deținea niciun titlu.

8. Prin hotărârea din 11 iunie 1993, Tribunalul București a admis argumentul prezentat de parohia ortodoxă, care se referea la calitatea de a sta în justiție a reclamantei, și pe care judecătoria nu îl examinase.

9. La 16 februarie 1994, în urma trimiterii, Judecătoria București a respins acțiunea reclamantei ca inadmisibilă. Judecătoria a hotărât că, din moment ce credincioșii care frecventau biserica respectivă erau ortodocși, parohia ortodoxă era singura care avea dreptul să utilizeze biserica și avea calitatea de a sta în justiție. Potrivit instanței, documentele care atestau dreptul de proprietate al reclamantei erau irelevante în speță.

10. Reclamanta a introdus apel.

11. Prin hotărârea din 19 decembrie 1994, după mai multe amânări ale pronunțării, Tribunalul București a respins apelul reluând motivarea judecătoriei.

12. Reclamanta a formulat recurs.

13. Prin hotărârea din 25 septembrie 1995, Curtea de Apel București a admis recursul, considerând că hotărârea Tribunalului București nu era motivată în raport cu obiectul acțiunii.

14. În urma trimiterii, prin încheierea din 12 decembrie 1996, la cererea părților, Tribunalul București a suspendat cauza până la 20 februarie 1997 în vederea negocierilor pentru o eventuală soluționare amiabilă a cauzei.

15. Ca urmare a eșuării acestor negocieri, Tribunalul București a reluat examinarea cauzei și, prin hotărârea din 25 iunie 1998, a respins din nou apelul reclamantei ca inadmisibil datorită absenței calității de a sta în justiție a reclamantei.

16. Reclamanta a formulat recurs invocând, printre altele, art. 6 din convenție și cerința termenului rezonabil al procedurilor.

17. Prin hotărârea din 29 martie 1999, Curtea de Apel București a admis recursul, considerând că, întrucât dreptul de acces la o instanță nu era condiționat de numărul de credincioși al unei parohii, reclamanta avea calitatea de a sta în justiție. Aceasta a trimis cauza în fața Judecătoriei București pentru o nouă examinare.

18. La 16 noiembrie 1999, judecătoria a ridicat din oficiu excepția de incompetență *ratione materiae* a instanțelor în ceea ce privește pronunțarea asupra cauzelor privind situația juridică a bisericilor și a caselor parohiale care intraseră în posesia reprezentanților cultului ortodox. Judecătoria se întemeia pe dispozițiile art. 3 din Decretul-lege nr. 126/1990, potrivit cărora situația unor asemenea bunuri trebuia soluționată de către o comisie mixtă.

19. Reclamanta a replicat, în concluziile sale, că respingerea acțiunii sale în temeiul art. 3 din Decretul-lege nr. 126/1990 se interpretează în realitate ca o încălcare a dreptului său de a acces la o instanță, garantat de art. 6 din convenție.

20. Prin hotărârea din 23 noiembrie 1999, judecătoria a admis excepția. Aceasta a considerat că art. 3 din decretul respectiv instituia o procedură prealabilă oricărei acțiuni în justiție care nu era contrară dreptului de a accede la o instanță. Judecătoria a citat mai multe hotărâri pronunțate în acest sens de instanțe în cauze de restituire a bisericilor care au aparținut cultului uniat.

21. Reclamanta a declarat apel.

22. Prin hotărârea din 30 noiembrie 2000, Tribunalul București a admis apelul și, după ce a recunoscut competența instanțelor de a se pronunța cu privire la situația juridică a bunurilor care au aparținut cultului uniat, a trimis cauza în fața judecătoriei.

23. Reclamanta și pârâta au formulat recurs. Reclamanta a solicitat ca soluționarea fondului cauzei să fie făcută de către tribunal.

24. Prin hotărârea din 9 martie 2001, Curtea de Apel București a respins ambele recursuri. Calificând acțiunea reclamantei drept acțiune în revendicarea bunurilor, curtea de apel a confirmat concluzia tribunalului în ceea ce privește competența instanțelor de a se pronunța cu privire la situația juridică a bunurilor care au aparținut cultului uniat.

25. În urma trimiterii, prin încheierea din 21 septembrie 2001, la cererea părților, Judecătoria București a suspendat cauza până la 26 octombrie 2001 în vederea unor negocieri extrajudiciare.

26. Ca urmare a eșuării acestor negocieri, Judecătoria București a reluat examinarea cauzei. Prin hotărârea din 26 octombrie 2001, judecătoria și-a declinat competența în favoarea tribunalului, în conformitate cu art. 2 alin. (1) lit. b) C. proc. civ., pe motiv că valoarea bunurilor în litigiu depășea 2 miliarde de lei.

27. Prin hotărârea din 20 iunie 2002, Tribunalul București a respins acțiunea ca inadmisibilă în temeiul art. 8 alin. (2) din Legea nr. 10/2001 privind regimul juridic al

unor imobile preluate în mod abuziv în perioada 6 martie 1945 - 22 decembrie 1989. Acest articol prevedea că regimul juridic al imobilelor care au aparținut cultelor religioase, preluate de stat sau de alte persoane juridice, va fi reglementat prin acte normative speciale.

28. Reclamanta a introdus apel.

29. Prin decizia cu privire la admisibilitate din 12 noiembrie 2002, Curtea de Apel București a admis apelul reclamantei, considerând că instanțele erau competente să soluționeze fondul litigiului. Aceasta a reținut cauza pentru examinarea fondului și a precizat că va acționa în acest sens de îndată ce decizia sa cu privire la admisibilitate va deveni definitivă .

30. Pârâta a formulat recurs împotriva deciziei curții de apel.

31. Prin hotărârea din 20 mai 2003, Înalta Curte de Casație și Justiție a respins recursul ca inadmisibil, considerând că decizia cu privire la admisibilitate din 12 noiembrie 2002 era o hotărâre preliminară care nu putea fi atacată decât odată cu fondul cauzei.

32. La 2 martie 2004, Curtea de Apel București a respins acțiunea reclamantei ca inadmisibilă. Curtea de apel a subliniat că, deși reclamanta a făcut dovada dreptului său de proprietate asupra bunurilor revendicate, aceasta nu respectase procedura specială prevăzută de Ordonanța de urgență a Guvernului nr. 94/2000, o normă derogatorie de la dreptul comun, privind modalitățile de restituire a bunurilor pe care cultele religioase, după ce au fost proprietarele acestora, le-au pierdut în timpul perioadei comuniste.

33. Reclamanta a formulat recurs. Aceasta denunța, în principal, modificarea arbitrară de către curtea de apel a temeiului legal al acțiunii sale, susținând că acțiunea sa era întemeiată pe art. 480 C. civ. și nu pe ordonanța de urgență citată de curtea de apel. În plus, aceasta pretindea încălcarea dreptului său de a accede la o instanță, garantat de art. 6 § 1 din convenție, precum și a drepturilor sale protejate de art. 9 din convenție și de art. 1 din Protocolul nr. 1. Reclamanta se plângea, de asemenea, că procedura nu a fost soluționată într-un termen rezonabil.

34. Prin hotărârea din 2 februarie 2005, Înalta Curte de Casație și Justiție a admis recursul, a casat hotărârea Curții de Apel București și i-a trimis cauza. Înalta Curte a considerat că principiul neretroactivității legii civile a fost încălcat de Curtea de Apel prin aplicarea O.U.G. nr. 94/2000 și că aceasta ar fi trebuit să examineze acțiunea în temeiul art. 480 C. civ. invocat de reclamantă. Înalta Curte a reținut că acest lucru constituia, de asemenea, o încălcare a art. 6 și 9 din convenție și a art. 1 din Protocolul nr. 1.

35. Prin hotărârea din 24 noiembrie 2005, Curtea de Apel București a admis acțiunea reclamantei. Curtea de apel a hotărât că reclamanta nu pierduse niciodată posesia asupra bunurilor menționate anterior, întrucât Decretul nr. 358/1948 prevedea că bunurile mobile și imobile ale cultului treceau în patrimoniul statului, cu excepția bunurilor aparținând parohiilor, și că, în plus, comisia interdepartamentală însărcinată cu stabilirea destinației finale a acestor ultime bunuri nu le atribuise niciodată statului sau altei entități.

Curtea de apel a dispus ca parohia ortodoxă să cedeze posesia asupra bisericii, clopotniței, casei parohiale și terenului aferent de 2 160 mp în favoarea reclamantei.

36. Parohia ortodoxă a formulat recurs.

37. Prin hotărârea din 15 iunie 2006, Înalta Curte de Casație și Justiție a constatat nulitatea recursului parohiei ortodoxe pentru tardivitatea motivării.

38. Pe parcursul procedurii, reclamanta a solicitat de șapte ori amânarea ședințelor pe motiv că reprezentanții săi nu puteau fi prezenți. Instanțele au admis toate aceste cereri.

2. Acțiunea în revendicare introdusă de reclamantă împotriva parohiei ortodoxe

39. Între timp, la 18 iulie 2000, reclamanta a sesizat Tribunalul București cu o acțiune în revendicarea bisericii, a casei parohiale și a terenului aferent, bunuri situate în București, pe strada Polonă nr. 50.

40. Potrivit reclamantei, la ședința din 1 noiembrie 2000, judecătorul unic a declarat că nu îi place ideea de a se amesteca în problemele legate de biserici.

41. La ședința din 29 noiembrie 2000, judecătorul unic a refuzat să depună la dosar documentele prezentate de reclamantă.

42. Prin hotărârea din 7 martie 2001, tribunalul a declarat acțiunea inadmisibilă, considerând că instanțele nu erau competente să se pronunțe cu privire la situația juridică a bunurilor în litigiu.

43. Reclamanta a introdus apel. Aceasta a denunțat, printre altele, o încălcare a art. 6 și 9 din convenție și a făcut trimitere la o hotărâre pronunțată de Înalta Curte de Casație și Justiție, potrivit căreia instanțele erau competente să soluționeze acțiunile privind restituirea bunurilor pierdute în timpul perioadei comuniste. La ședința publică din 12 decembrie 2001, reclamanta a făcut referire, de asemenea, la hotărârea Curții de Apel București din 9 martie 2001 (supra, pct. 1), prin care curtea confirmase competența instanțelor de a se pronunța în asemenea cazuri.

44. Prin hotărârea din 19 decembrie 2001, Curtea de Apel București a respins apelul și a confirmat hotărârea pronunțată în primă instanță.

45. Reclamanta a formulat recurs.

46. La 24 septembrie 2002, Înalta Curte de Casație și Justiție a amânat termenul de judecată pentru 4 februarie 2003 din cauza neîndeplinirii procedurii de citare a părâtei.

47. La 4 februarie 2003, Înalta Curte a amânat termenul de judecată pentru 22 aprilie 2003 la cererea părâtei în vederea pregătirii apărării.

48. La 22 aprilie 2003, Înalta Curte a amânat termenul de judecată pentru 25 noiembrie 2003 la cererea reclamantei, care dorea să ia cunoștință de memoriul în apărare și de documentele prezentate de parohia ortodoxă în cadrul ședinței publice.

49. Prin hotărârea din 25 noiembrie 2003, Înalta Curte a casat hotărârea Curții de Apel București și a trimis cauza în fața acesteia. A decis că, într-adevăr, instanțele erau competente să se pronunțe cu privire la acțiunea în revendicare a reclamantei și că hotărârea curții de apel încălca principiul accesului liber la justiție garantat de Constituție și de art. 6 din convenție.

50. Prin hotărârea din 24 martie 2004, Curtea de Apel București a admis apelul și a înscris cauza pe rolul său.

51. Prin hotărârea din 16 iunie 2004, Curtea de Apel București a respins acțiunea. Aceasta a arătat că, prin hotărârea din 2 martie 2004, respinsese deja o acțiune în revendicare a reclamantei privind aceleași bunuri. Curtea de apel a recunoscut, astfel, autoritatea de lucru judecat a acestei ultime hotărâri.

52. Reclamanta a formulat recurs.

53. Prin încheierea din 6 iunie 2007, Înalta Curte de Casație și Justiție a decis să suspende examinarea cauzei datorită absenței părților la proces în pofida citațiilor care le fuseseră adresate.

54. Pe parcursul procedurii, reclamanta a solicitat de trei ori amânarea ședințelor pe motiv că reprezentanții săi nu puteau fi prezenți. Instanțele au admis toate aceste cereri.

3. Situația actuală a bunurilor revendicate

55. Reclamanta menționează că, pe parcursul întregii durate a procedurilor inițiate, a trebuit să officieze slujbele într-o biserică romano-catolică, potrivit unui calendar strict și contra cost.

56. În prezent, bunurile menționate sunt în posesia acesteia.

57. La 18 decembrie 2006, arhiepiscopia uniata și Arhiepiscopia Ortodoxă a Bucureștilor au încheiat un acord în executarea hotărârii Curții de Apel București din 24 noiembrie 2005. În executarea acestui acord, arhiepiscopia ortodoxă a cedat în favoarea reclamantei posesia asupra bisericii situate pe strada Polonă nr. 50, începând cu 28 decembrie 2006, precum și asupra casei parohiale și a terenului aferent, începând cu 1 februarie 2007.

II. DREPTUL INTERN RELEVANT

A. Constituția

58. Dispozițiile din Constituția din 1991, relevante în speță, se citesc după cum urmează:

Art. 11 alin. (2)

„Tratatele ratificate de Parlament, potrivit legii, fac parte din dreptul intern.”

Art. 20

„(1) Dispozițiile constituționale privind drepturile și libertățile cetățenilor vor fi interpretate și aplicate în concordanță cu Declarația Universală a Drepturilor Omului, cu pactele și cu celelalte tratate la care România este parte.

(2) Dacă există neconcordanțe între pactele și tratatele privitoare la drepturile fundamentale ale omului, la care România este parte, și legile interne, au prioritate reglementările internaționale, cu excepția cazului în care Constituția sau legile interne conțin dispoziții mai favorabile.”

Art. 21

„(1) Orice persoană se poate adresa justiției pentru apărarea drepturilor, a libertăților și a intereselor sale legitime.

(2) Nici o lege nu poate îngrădi exercitarea acestui drept.”

Art. 133 alin. (2)

„Consiliul Superior al Magistraturii îndeplinește rolul de consiliu de disciplină al judecătorilor [...]”

59. Constituția revizuită la 31 octombrie 2003 este redactată după cum urmează în părțile sale relevante în speță:

Art. 20 alin. (2)

„(2) Dacă exista neconcordanțe între pactele și tratatele privitoare la drepturile fundamentale ale omului, la care România este parte, și legile interne, au prioritate reglementările internaționale, cu excepția cazului în care Constituția sau legile interne conțin dispoziții mai favorabile.”

Art. 21 alin. (3)

„Părțile au dreptul la un proces echitabil și la soluționarea cauzelor într-un termen rezonabil.”

Art. 133

„(2) Consiliul Superior al Magistraturii îndeplinește rolul de instanță de judecată [...] în domeniul răspunderii disciplinare a judecătorilor și a procurorilor, potrivit procedurii stabilite prin legea sa organică. [...]”

(3) Hotărârile Consiliului Superior al Magistraturii în materie disciplinară pot fi atacate la Înalta Curte de Casație și Justiție.”

B. Legea nr. 92 din 4 august 1992 pentru organizarea judecătorească, astfel cum a fost republicată la 30 septembrie 1997 (Legea nr. 92/1992)

60. Titlul VII din Legea nr. 92/1992 se referă la răspunderea disciplinară a magistraților. Magistrații răspund disciplinar pentru abaterile de la îndatoririle de serviciu, precum și pentru comportările care dăunează interesului serviciului sau prestigiului justiției. Acțiunea disciplinară împotriva judecătorilor se exercită de către ministrul Justiției, care poate sesiza Consiliul Superior al Magistraturii, după primirea rezultatelor unei cercetări prealabile. Sancțiunile disciplinare sunt mustrarea, diminuarea salariului, transferul temporar la o altă instanță, suspendarea temporară din funcție, îndepărtarea din magistratură.

61. Acest titlu a fost abrogat prin Legea nr. 303 din 28 iunie 2004 privind statutul magistraților.

C. Legea nr. 303 din 28 iunie 2004 privind statutul magistraților (Legea nr. 303/2004)

62. Conform art. 95 din Legea nr. 303/2004, orice persoană poate sesiza Consiliul Superior al Magistraturii în legătură cu activitatea sau conduita necorespunzătoare a unui magistrat, încălcarea obligațiilor profesionale ori săvârșirea de către acesta a unor abateri disciplinare. Conform art. 97 lit. f) din lege, se consideră abatere disciplinară nerespectarea în mod repetat a dispozițiilor legale privitoare la soluționarea cu celeritate a cauzelor. Art. 98 din lege prevede sancțiunile disciplinare, care sunt similare celor prevăzute de Legea nr. 92/1992.

D. Legea nr. 304 din 28 iunie 2004 privind organizarea judiciară (Legea nr. 304/2004)

63. Această lege a abrogat majoritatea dispozițiilor Legii nr. 92/1992. Conform art. 10 din Legea nr. 304/2004, toate persoanele au dreptul la un proces echitabil și la soluționarea cauzelor într-un termen rezonabil.

III. LUCRĂRILE COMISIEI EUROPENE PENTRU DEMOCRAȚIE PRIN DREPT (COMISIA DE LA VENEȚIA)

64. Cu ocazia celei de-a 69-a sesiuni plenare (15-16 decembrie 2006), Comisia de la Veneția a adoptat un „Studiu privind eficiența căilor de atac interne în materie de durată excesivă a procedurilor” [documentul CDL- AD(2006)036], ale cărui fragmente relevante în speță sunt formulate după cum urmează:

„59. În general, majoritatea statelor membre ale Consiliului Europei (cu excepția Armeniei, Azerbaidjanului, Greciei, României și Turciei) dispun de un instrument de procedură care le permite indivizilor să depună plângere în cazul duratei excesive a unei proceduri.”

65. Acțiunile inițiate în cazul unei durate presupus excesive a procedurilor pot fi clasificate în diferite moduri.

- *Acțiunile preventive sau de accelerare* vizează scurtarea duratei procedurilor pentru a evita ca aceasta să devină excesivă, în timp ce acțiunile în despăgubiri le oferă indivizilor o despăgubire pentru întârzierile care deja există (fie că procedura este în continuare în derulare sau finalizată).

- *Acțiunile pecuniare* oferă o reparație financiară pentru prejudiciul suferit (material și/sau moral). *Acțiunile nepecuniare* oferă o reparație morală (de exemplu, recunoașterea încălcării sau reducerea unei pedepse).

- Anumite acțiuni *sunt inițiate atât pentru procedurile în derulare, cât și pentru cele finalizate*, în timp ce altele *sunt inițiate doar pentru procedurile în derulare*. Într-adevăr, în cazul în care o procedură este finalizată, acțiunile de accelerare nu au, în mod evident, nicio utilitate, iar acțiunea poate consta, prin urmare, doar în

despăgubiri pentru prejudiciul cauzat ca urmare a duratei excesive a procedurii sau într-o acțiune disciplinară împotriva autorității responsabile pentru această durată excesivă.

- Anumite acțiuni se pot aplica *tuturor tipurilor de proceduri (civile, administrative sau penale)*, în timp ce altele se aplică doar procedurilor penale.

142. Prin urmare, Curtea precizează că *o combinație a acestor două tipuri de acțiuni*, una în scopul accelerării procedurii și cealaltă în scopul acordării unei reparații, poate să pară cea mai bună soluție.

147. O acțiune disciplinară împotriva judecătorului care a dovedit un ritm lent poate fi asimilată unei acțiuni efective împotriva duratei urmăririi penale în temeiul art. 13 din convenție doar dacă are o „consecință directă și imediată asupra procedurii care a generat plângerea”. Rezultă că acțiunea disciplinară trebuie să aibă un anumit număr de caracteristici specifice. În cazul în care este depusă o plângere, organul de control trebuie să aibă obligația examinării problemei respective împreună cu judecătorul care a dovedit un ritm lent. Reclamantul trebuie să fie parte la procedură. Decizia, oricare ar fi ea, nu trebuie să producă efecte doar asupra situației personale a judecătorului în cauză.

148. Indiferent de forma de reparație, aceasta trebuie să fie însoțită de recunoașterea încălcării survenite. Prin urmare, instanța internă trebuie să recunoască faptul că cerința unei durate rezonabile nu a fost îndeplinită și că o măsură specifică trebuie luată în scopul reparației nerespectării „termenului rezonabil”, în sensul art. 6 § 1 din convenție. Această recunoaștere trebuie să existe „cel puțin în esență”.

151. Art. 13 nu impune prevederea unei căi de atac specifice în ceea ce privește durata excesivă a procedurilor; o acțiune constituțională sau în instanță, în general, precum o acțiune în scopul stabilirii responsabilității extracontractuale a statului, poate fi suficientă. Cu toate acestea, o astfel de acțiune trebuie să aibă un caracter efectiv, atât în plan legal, cât și în practică.

152. În lipsa unui temei legal specific, existența acțiunii și sfera sa de aplicare trebuie enunțate clar și confirmate, sau completate, de practica organelor competente și/sau jurisprudența corespunzătoare.

153. Indiferent de măsura dispusă de autoritatea competentă, calea de atac internă pentru durată excesivă răspunde cerințelor convenției doar dacă a dobândit, în teorie și în practică, *certitudinea juridică suficientă* care să îi permită reclamantului să o folosească *în momentul depunerii unei cereri în fața Curții*.

158. Nu trebuie ca „acțiunile împotriva întârzierilor” prevăzute de dreptul intern să rămână doar teoretice: trebuie să existe o jurisprudență suficientă care să dovedească faptul că exercitarea acestor acțiuni poate permite într-adevăr accelerarea procedurii sau obținerea unei reparații adecvate.

159. În lipsa acestei jurisprudențe specifice, o acțiune poate fi considerată „efectivă” dacă textul legii în cauză precizează fără echivoc faptul că aceasta vizează în mod expres soluționarea problemei duratei excesive a procedurilor în fața instanțelor interne.”

ÎN DREPT,

I. CU PRIVIRE LA PRETINSA ÎNCĂLCARE A ART. 6 § 1 DIN CONVENȚIE

65. Reclamanta pretinde mai multe încălcări ale dreptului său la un proces echitabil garantat de art. 6 § 1 din convenție. Partea relevantă în speță a acestei dispoziții este formulată după cum urmează:

„Orice persoană are dreptul la judecarea în mod echitabil [...] și într-un termen rezonabil a cauzei sale, de către o instanță independentă și imparțială, instituită de lege, care va hotări [...] asupra încălcării drepturilor și obligațiilor sale cu caracter civil [...]”

A. Cu privire la durata procedurilor inițiate de reclamantă

66. Invocând art. 6 § 1 din convenție, reclamanta se plânge de durata excesivă a celor două proceduri pentru recuperarea bunurilor situate în București, pe strada Polonă nr. 50.

1. Cu privire la durata procedurii de evacuare

a) Cu privire la admisibilitate

67. Curtea constată că acest capăt de cerere nu este în mod vădit nefondat în sensul art. 35 § 3 din convenție. De altfel, Curtea subliniază că acesta nu prezintă niciun alt motiv de inadmisibilitate. Prin urmare, este necesar să fie declarat admisibil.

b) Cu privire la fond

i. Perioada care trebuie luată în considerare

68. Perioada care trebuie luată în considerare începe cu 20 iunie 1994, data de la care recunoașterea dreptului de recurs individual produce efecte în România. Pentru a aprecia caracterul rezonabil al termenelor scurse începând cu această dată, trebuie să se țină seama de stadiul în care se afla cauza la momentul respectiv. Este necesar, astfel, să se constate că instanțele naționale au fost sesizate cu privire la cauză cu mai mult de doi ani înainte de intrarea în vigoare a convenției în ceea ce privește România.

Perioada respectivă s-a încheiat la 15 iunie 2006, prin hotărârea Înaltei Curți de Casație și Justiție. Prin urmare, aceasta a durat aproape doisprezece ani și a implicat patru grade de jurisdicție.

ii. Cu privire la caracterul rezonabil al duratei procedurii

69. Reclamanta consideră că durata procedurii analizate este excesivă. Citând cauza *Străin și alții împotriva României* (nr. 57001/00, CEDO 2005-VII), aceasta susține că propria cauză nu era complexă, întrucât era vorba în definitiv de o acțiune în revendicare.

În continuare, reclamanta precizează că cererile sale de amânare a ședințelor erau motivate prin imposibilitatea obiectivă a avocaților săi de a fi prezenți la ședințe. În plus, aceasta susține că durata procedurii se datorează instanțelor, deoarece acestea au anulat de cinci ori hotărârile pentru deficiențe de procedură care puteau fi imputate instanțelor inferioare, ceea ce pare să demonstreze o deficiență serioasă în sistemul judiciar național (*Wierciszewska împotriva Poloniei*, nr. 41431/98, pct. 46, 25 noiembrie 2003). În cele din urmă, reclamanta subliniază amploarea pe care o are miza cauzei în ceea ce o privește și reamintește că a trebuit să officieze slujbele într-o biserică romano-catolică, potrivit unui calendar strict și contra cost.

70. Guvernul susține că procedura în cauză era complexă, având în vedere că a fost necesar ca instanțele să se pronunțe cu privire la două excepții referitoare la competența lor *ratione materiae*, cu privire la imparțialitatea unui judecător și la o cerere de recuzare, iar procedura a cuprins mai multe casări cu trimitere. În afară de aceasta, potrivit Guvernului, nu au existat perioade lungi de inactivitate a instanțelor, ședințele fiind stabilite la intervale periodice. În cele din urmă, Guvernul evidențiază că reclamanta a solicitat amânarea ședinței de șapte ori, pe motiv că reprezentanții săi nu puteau fi prezenți, și de două ori în vederea unor negocieri între părți în scopul ajungerii la o eventuală soluționare amiabilă a cauzei.

71. Curtea reamintește că acest caracter rezonabil al duratei unei proceduri se apreciază în funcție de circumstanțele cauzei și având în vedere criteriile consacrate de jurisprudența sa, în special complexitatea cauzei, comportarea reclamantului și cea a autorităților competente, precum și miza litigiului pentru persoanele în cauză [a se vedea, printre multe altele, *Frydlander împotriva Franței* (GC), nr. 30979/96, pct. 43, CEDO 2000-VII].

72. În afară de aceasta, Curtea a constatat deja, în numeroase cauze care ridicau probleme similare celor din prezenta speță, încălcarea art. 6 § 1 din convenție (*Frydlander* citată anterior).

73. În speță, Curtea apreciază că nici complexitatea cauzei, nici comportarea reclamantei nu explică durata procedurii.

74. În ceea ce privește comportarea instanțelor naționale, Curtea constată că întârzierea procedurii a fost cauzată de casările și trimiterile succesive ale cauzei. Astfel, cauza a fost trimisă de cinci ori în fața judecătoriei, a tribunalului sau a Curții de Apel București, din mai multe motive: omiterea examinării unui capăt de cerere, lipsa motivării, constatări incorecte în ceea ce privește aspectul privind calitatea de a sta în justiție a reclamantei sau competența instanțelor de a se pronunța cu privire la acțiunea reclamantei. În afară de aceasta, trimiterea cauzei putea continua la infinit, întrucât nicio dispoziție legală nu putea să îi pună capăt. În această privință, Curtea reamintește că, deși nu are competența de a analiza modalitatea în care instanțele naționale au interpretat și aplicat dreptul intern, ea consideră, totuși, că respectivele casări cu trimitere se datorează, în general, unor erori comise de instanțele inferioare (*Wierciszewska*, citată anterior, pct. 46), și că repetarea acestor casări denotă o deficiență în funcționarea sistemului judiciar (*Cârstea și Grecu împotriva României*, nr. 56326/00, pct. 42, 15 iunie 2006).

75. În speță, după ce a examinat toate datele ce i-au fost prezentate, pe baza jurisprudenței în materie, Curtea consideră că durata procedurii în litigiu este excesivă și nu răspunde cerinței de „termen rezonabil”.

Prin urmare, a fost încălcat art. 6 § 1 în ceea ce privește procedura de evacuare.

2. Cu privire la durata procedurii de revendicare

a) Cu privire la admisibilitate

76. Curtea constată că acest capăt de cerere nu este în mod vădit nefondat în sensul art. 35 § 3 din convenție. De altfel, Curtea subliniază că acesta nu prezintă niciun alt motiv de inadmisibilitate. Prin urmare, este necesar să fie declarat admisibil.

b) Cu privire la fond

i. Perioada care trebuie luată în considerare

77. Perioada care trebuie luată în considerare a început la 18 iulie 2000 și a încetat la 6 iunie 2007, atunci când Înalta Curte de Casație și Justiție a decis să suspende examinarea cauzei datorită lipsei părților de la ședință. Prin urmare, a durat șase ani, zece luni și douăzeci de zile și a implicat trei grade de jurisdicție.

ii. Cu privire la caracterul rezonabil al duratei procedurii

78. Reclamanta consideră că respectiva cauză nu prezenta o dificultate deosebită. Aceasta precizează că cererile sale de amânare a ședințelor erau motivate prin imposibilitatea obiectivă a avocaților săi de a fi prezenți la ședințe. Potrivit reclamantei, durata procedurii se datorează instanțelor care, timp de peste șase ani, nu s-au pronunțat cu privire la fondul cauzei. De asemenea, aceasta subliniază amploarea pe care o are miza cauzei în ceea ce o privește și reamintește că a trebuit să officieze slujbele într-o biserică romano-catolică, potrivit unui calendar strict și contra cost.

79. Guvernul susține că procedura respectivă era o procedură complexă, având în vedere că a fost necesar ca instanțele să obțină informații din partea autorităților judiciare naționale și că procedura a implicat o casare cu trimitere. În afară de aceasta, potrivit Guvernului, nu au existat perioade lungi de inactivitate a instanțelor, ședințele fiind stabilite la intervale periodice. În cele din urmă, Guvernul subliniază că reclamanta a solicitat de trei ori amânarea ședinței pe motiv că avocații acesteia nu puteau fi prezenți.

80. Ținând seama de criteriile menționate (supra, pct. 71), Curtea consideră că nici complexitatea cauzei, nici comportamentul reclamantei nu justifică durata prezentei proceduri.

81. În ceea ce privește comportamentul instanțelor naționale, Curtea constată că intervalele dintre ședințe au fost uneori de câteva luni (supra, pct. 46-51) și că acestea nu se justificau aproape deloc în raport cu actele de procedură pe care părțile trebuiau să le execute.

82. În continuare, Curtea subliniază că, în decursul a peste șase ani, niciodată instanțele nu au examinat fondul cauzei, ci s-au limitat să respingă acțiunea ca inadmisibilă din diverse motive. Statele contractante trebuie să organizeze propriul sistem judiciar astfel încât instanțele acestora să poată garanta oricui dreptul de a obține o hotărâre definitivă privind contestațiile referitoare la drepturile și obligațiile sale cu caracter civil într-un termen rezonabil (*Zwierzynski împotriva Poloniei*, nr. 34049/96, pct. 55, CEDO 2001-VI). În cele din urmă, Curtea observă că și în această procedură a existat o casare motivată prin refuzul instanțelor de a examina cauza pe fond.

83. După ce a examinat toate datele ce i-au fost prezentate, pe baza jurisprudenței în materie, Curtea consideră că, în speță, durata procedurii în litigiu este excesivă și nu răspunde cerinței de „termen rezonabil”.

Prin urmare, a fost încălcat art. 6 § 1 și în ceea ce privește procedura de revendicare.

B. Cu privire la celelalte capete de cerere întemeiate pe articolul 6 § 1 din convenție

84. Reclamanta se plânge de nerespectarea dreptului său de a accede la o instanță, pe motiv că instanțele i-au respins de mai multe ori acțiunile invocând incompetența *ratione materiae*, refuzând astfel să examineze fondul acțiunilor. Aceasta se plânge, de asemenea, de lipsa de imparțialitate a instanțelor. Astfel, în ceea ce privește prima procedură care a luat sfârșit prin hotărârea Înaltei Curți de Casație și Justiție din 15 iunie 2006, reclamanta se plânge că instanțele au folosit criteriul orientării religioase a credincioșilor pentru a se pronunța cu privire la utilizarea edificiului cultului; aceasta denunță, de asemenea, schimbările recurente din componența completului de judecată și caracterul lacunar și neglijent al transcrierii dezbaterilor. În ceea ce privește a doua procedură, reclamanta reiterează că unul dintre judecători a afirmat că nu îi place ideea de a se amesteca în problemele legate de biserici și că un alt judecător a refuzat să depună la dosar documente prezentate de ea; în cele din urmă, reclamanta consideră că, în hotărârea din 19 decembrie 2001, Curtea de Apel București a contrazis propria jurisprudență, din moment ce, la 9 martie 2001, confirmase competența instanțelor de a se pronunța cu privire la situația juridică a bunurilor aparținând cultelor religioase.

85. În ceea ce privește prima procedură, Curtea observă că aceasta a condus la admiterea acțiunii reclamantei și că a luat sfârșit prin hotărârea Înaltei Curți de Casație și Justiție din 15 iunie 2006. Prin urmare, Curtea apreciază că reclamanta nu mai este victimă în urma nerespectării art. 6 din convenție, că acest capăt de cerere este incompatibil *ratione personae* cu dispozițiile convenției în sensul art. 35 § 3 și că trebuie respins în temeiul art. 35 § 4.

86. În ceea ce privește a doua procedură, Curtea observă că examinarea acesteia a fost suspendată prin încheierea Înaltei Curți de Casație și Justiție din 6 iunie 2007 din cauza absenței părților de la ședință. Rezultă că acest capăt de cerere trebuie respins pentru neputințarea căilor de atac interne, în conformitate cu art. 35 § 1 și 4 din convenție.

II. CU PRIVIRE LA PRETINSA ÎNCĂLCARE A ART. 13 DIN CONVENȚIE ÎN CEEA CE PRIVEȘTE CAPETELE DE CERERE ÎNTEMEIATE PE ART. 6 § 1 DIN CONVENȚIE

87. Reclamanta pretinde mai multe încălcări ale dreptului său la un recurs efectiv garantat de art. 13 din convenție, redactat după cum urmează:

„Orice persoană, ale cărei drepturi și libertăți recunoscute de [...] convenție au fost încălcate, are dreptul să se adreseze efectiv unei instanțe naționale, chiar și atunci când încălcarea s-ar datora unor persoane care au acționat în exercitarea atribuțiilor lor oficiale.”

A. Cu privire la existența unui recurs efectiv care să permită denunțarea duratei nerezonabile a procedurilor

88. Reclamanta se plânge că nu dispune în dreptul intern de nicio cale de atac care să îi permită să depună o plângere împotriva duratei excesive a celor două proceduri inițiate în vederea restituirii bunurilor în litigiu.

1. Argumentele părților

89. Guvernul consideră că reclamanta putea sesiza Consiliul Superior al Magistraturii cu o plângere privind durata procedurii interne. Acesta adaugă că, în conformitate cu Legea nr. 92/1992 și cu Legea nr. 303/2004, această instituție poate fi sesizată cu o plângere privind nerespectarea de către magistrați a unei obligații legale, și anume de a soluționa cu celeritate cauzele care le-au fost atribuite, și că nerespectarea unei obligații înscrise în statutul magistraților poate antrena responsabilitatea disciplinară a persoanei în cauză.

90. În continuare, Guvernul observă că o asemenea posibilitate se numără printre soluțiile examinate de Comisia de la Veneția în cadrul studiului cu privire la căile de atac care trebuie folosite pentru obținerea unei despăgubiri în cazul unei durate excesive a procedurilor. Guvernul consideră că, fiind format din judecători și procurori și având atribuții jurisdicționale în cadrul procedurii disciplinare, Consiliul Superior al Magistraturii beneficiază de garanții de legalitate și imparțialitate. De asemenea, consideră că este vorba despre o instanță națională care prezintă o eficiență aproape similară cu cea a unei instanțe de judecată. Având în vedere că art. 13 din convenție nu solicită ca „instanța” să fie o instituție judiciară, acesta consideră că, în speță, cerințele acestei dispoziții sunt îndeplinite.

91. În continuare, Guvernul evidențiază faptul că în Constituția României se acordă întâietate tratatelor în materie de drepturi ale omului și se permite aplicarea directă a Convenției Europene a Drepturilor Omului și a jurisprudenței Curții; prin urmare, conform susținerilor Guvernului, reclamanta avea obligația de a prezenta direct în fața instanțelor interne o acțiune întemeiată pe durata procedurii. În această privință, subliniază că instanțele naționale fac adesea apel la jurisprudența Curții în pronunțarea

hotărârilor și că acest aspect înregistrează o evoluție continuă, ceea ce conduce la concluzia că, dacă ar fi fost sesizate cu o astfel de acțiune, acestea ar fi examinat-o. Acesta face trimitere la hotărârea din 2 februarie 2005 pronunțată în cadrul primei proceduri în litigiu, prin care Înalta Curte de Casație și Justiție a aplicat art. 6 și 9 din convenție și art. 1 din Protocolul nr. 1 (supra, pct. 34).

92. Făcând referire la hotărârea *Scordino împotriva Italiei (nr. 1)* [(GC), nr. 36813/97, CEDO 2006-V], reclamanta consideră că prima cale de atac indicată de Guvern nu poate fi considerată drept un recurs efectiv. Într-adevăr, potrivit acesteia, o plângere adresată Consiliului Superior al Magistraturii, prin care se angajează răspunderea magistraților, presupune numai să se aplice magistraților respectivi sancțiuni cu caracter disciplinar; o asemenea plângere nu ar putea, potrivit susținerii reclamantei, să conducă la acordarea unei despăgubiri și nu ar fi putut în niciun caz să accelereze procedura respectivă. Reclamanta nu face nici un comentariu cu privire la a doua cale de atac menționată de Guvern.

2. Motivarea Curții

a) Principii generale

93. În temeiul art. 1 din convenție, care prevede că „Înaltele părți contractante recunosc oricărei persoane aflate sub jurisdicția lor drepturile și libertățile definite în Titlul I al prezentei convenții”, punerea în aplicare și confirmarea drepturilor și libertăților garantate de convenție revin în primul rând autorităților naționale. Prin urmare, mecanismul de plângere în fața Curții are un caracter subsidiar în raport cu sistemele naționale pentru apărarea drepturilor omului. Această subsidiaritate este exprimată în art. 13 și în art. 35 § 1 din convenție [*Scordino*, citată anterior, pct. 140, și *Cocchiarella împotriva Italiei* (GC), nr. 64886/01, pct. 38, CEDO 2006-V].

94. Art. 13 din convenție garantează existența în dreptul intern a unei acțiuni care să permită prevalarea de drepturile și libertățile din convenție, astfel cum sunt consacrate în aceasta. Prin urmare, această dispoziție are drept consecință o acțiune internă care permite instanței naționale competente să examineze conținutul unei „plângeri credibile” întemeiate pe convenție și să ofere măsurile de reparație corespunzătoare. Eficiența unui recurs în sensul art. 13 nu depinde de certitudinea unei soluții favorabile pentru reclamant. De asemenea, toate căile de atac oferite de dreptul intern pot răspunde cerințelor art. 13, chiar dacă niciuna dintre acestea, considerată separat, nu corespunde cerințelor acestuia.

95. Întinderea obligației care decurge din art. 13 variază în funcție de natura plângerii pe care reclamantul o întemeiază pe convenție. Cu toate acestea, calea de atac prevăzută la art. 13 trebuie să fie „efectivă” atât în practică, cât și în drept [a se vedea, de exemplu, hotărârea *Îlhan împotriva Turciei* (GC), nr. 22277/93, pct. 97, CEDO 2000-VII].

96. Căile de atac de care dispune un justițiabil pe plan intern pentru a se plânge de durata unei proceduri sunt „efective”, în sensul art. 13 din convenție, atunci când permit

să se împiedice apariția sau continuarea încălcării pretinse sau să se ofere persoanei respective măsuri de reparație corespunzătoare pentru orice încălcare deja survenită. Prin urmare, o cale de atac este efectivă atunci când permite fie o intervenție mai rapidă a instanțelor sesizate, fie furnizarea către justițiabil a unei reparații corespunzătoare pentru întârzierile deja semnalate [*Kudła împotriva Poloniei* (GC), nr. 30210/96, pct. 157-158, CEDO 2000-XI, *Mifsud împotriva Franței* (dec.) (GC), nr. 57220/00, pct. 17, CEDO 2002-VIII, și *Sürmeli împotriva Germaniei* (GC), nr. 75529/01, pct. 98-99, CEDO 2006-VII].

97. În concluzie, Curtea a precizat recent că cel mai bun remediu este, în mod evident, ca în numeroase domenii, prevenirea. Atunci când un sistem judiciar prezintă deficiențe față de cerința care decurge din art. 6 § 1 din convenție cu privire la termenul rezonabil, o cale de atac care permite accelerarea procedurii în vederea evitării unei durate excesive constituie soluția cea mai eficientă. O asemenea cale de atac prezintă un avantaj incontestabil în raport cu o acțiune care vizează doar despăgubiri, deoarece evită, de asemenea, situații în care trebuie să constate încălcări succesive pentru aceeași procedură și nu se limitează să acționeze *a posteriori*, precum o acțiune în despăgubiri. De altfel, anumite state au înțeles perfect acest lucru, alegând să combine două tipuri de acțiuni, unul pentru accelerarea procedurii, celălalt pentru acordarea despăgubirilor (*Scordino* citată anterior, pct. 183 și 186, și *Cocchiarella* citată anterior, pct. 74 și 77).

b) Aplicarea principiilor în prezenta speță

98. Ținând seama de concluziile sale cu privire la depășirea termenului rezonabil prevăzut la art. 6 § 1 din convenție (supra, pct. 69-83), Curtea consideră că plângerea reclamantei privind durata procedurilor inițiate în fața instanțelor naționale constituie o plângere „credibilă” [a se vedea, *mutatis mutandis*, *Öneryıldız împotriva Turciei* (GC), nr. 48939/99, pct. 151, CEDO 2004-XI]. De asemenea, Curtea consideră că acest capăt de cerere ridică probleme de fapt și de drept care merită să fie examinate pe fond. Curtea constată că acest capăt de cerere nu este în mod vădit nefondat în sensul art. 35 § 3 din convenție și subliniază că acesta nu prezintă niciun alt motiv de inadmisibilitate.

99. Curtea observă că Guvernul evocă două mijloace pe care reclamanta le avea la dispoziție în cazul unei durate excesive a unei proceduri: o plângere disciplinară introdusă în fața Consiliului Superior al Magistraturii și o acțiune introdusă la o instanță judecătorească. Conform susținerilor Guvernului, prima acțiune se poate întemeia pe dispozițiile legilor nr. 92/1992 și 303/2004, iar a doua pe Constituție.

100. În ceea ce privește primul mijloc, Curtea evidențiază că nu reiese din dispozițiile celor două legi menționate de Guvern (supra, pct. 60-62) că acestea vizau în mod expres soluționarea unei probleme legate de durata excesivă a procedurilor în fața instanțelor interne [a se vedea, *a contrario*, *Slaviček împotriva Croației* (dec.), nr. 20862/02, CEDO 2002-VII]. În orice caz, Guvernul a omis să precizeze dacă o asemenea procedură, care are ca obiect răspunderea disciplinară a judecătorilor, ar fi avut consecințe directe și imediate asupra duratei procedurilor la care reclamanta face referire. Era vorba de una dintre

condițiile reținute de Comisia de la Veneția în studiul său privind eficiența acțiunilor interne în materie de durată excesivă a procedurilor (pct. 147 citat supra, pct. 64). Curtea constată, de asemenea, că nu mai poate fi acordată reclamantei nicio despăgubire de către Consiliul Superior al Magistraturii pentru întârzierile deja survenite. Or, în cauzele cu o procedură de durată, reclamantii suportă mai presus de orice un prejudiciu moral, pentru care Curtea nu îi obligă să facă dovada sumei.

101. Având în vedere considerațiile precedente, Curtea apreciază că o procedură disciplinară împotriva judecătorilor poate avea efecte numai asupra situației personale a magistratului respectiv și, prin urmare, nu poate să fie considerată drept un recurs efectiv împotriva duratei excesive a procedurilor (a se vedea, *mutatis mutandis*, *Karrer și alții împotriva Austriei*, nr. 7464/76, decizia Comisiei din 5 decembrie 1978, DR 14, *Horvat împotriva Croației*, nr. 51585/99, pct. 47, CEDO 2001-VIII, și *Kormacheva împotriva Rusiei*, nr. 53084/99, pct. 62, 29 ianuarie 2004).

102. Având în vedere considerațiile precedente, Curtea consideră că o cerere întemeiată pe Legea nr. 92/1992 pentru organizarea judecătorească și pe Legea nr. 303/2004 privind statutul magistraților nu poate fi considerată cu un grad suficient de certitudine ca un recurs efectiv în circumstanțele cauzei reclamantei.

103. În ceea ce privește cel de-al doilea motiv indicat de Guvern, Curtea evidențiază că, într-adevăr, convenția este direct aplicabilă în România și prevalează asupra dispozițiilor de drept național care sunt contrare acesteia (a se vedea supra, pct. 58-59). De asemenea, se reține faptul că un sistem bazat pe supremația convenției și a jurisprudenței aferente asupra legislațiilor naționale poate asigura, cel mai bine, buna funcționare a mecanismului de protecție creat de convenție și de protocoalele sale adiționale [*Dumitru Popescu împotriva României (nr. 2)*, nr. 71525/01, pct. 103, 26 aprilie 2007].

104. Cu toate acestea, Curtea observă că, în prezenta cauză, Guvernul nu a oferit niciun exemplu în care o persoană s-ar fi servit cu succes de convenție în fața unei autorități naționale pentru obținerea accelerării examinării cauzei sale civile sau a acordării de daune-interese pentru o întârziere deja survenită. Această absență a jurisprudenței indică lipsa de certitudine, în practică, a acestui recurs teoretic (a se vedea, în același sens, *Sakık și alții împotriva Turciei*, 26 noiembrie 1997, pct. 53, *Culegere de hotărâri și decizii 1997-VII*). În plus, există în continuare neclarități cu privire la autoritatea care trebuie sesizată, procedura care trebuie urmată și rezultatul unei asemenea proceduri. Prin urmare, Curtea apreciază că o cerere întemeiată pe aplicabilitatea directă a convenției în dreptul român nu poate avea gradul de certitudine juridică prevăzut pentru a putea constitui un recurs efectiv în sensul art. 13 din convenție [a se vedea, în același sens, *Doran împotriva Irlandei*, nr. 50389/99, pct. 55-69, CEDO 2003-X (extrase), și *Rachevi împotriva Bulgariei*, nr. 47877/99, pct. 64, 23 septembrie 2004].

105. În cele din urmă, Curtea observă că reclamanta a denunțat, de două ori și fără rezultat, în fața instanțelor interne, nerespectarea dreptului la examinarea cauzei sale într-un termen rezonabil, drept garantat de art. 6 din convenție (supra, pct. 16 și 33).

106. Având în vedere cele de mai sus, Curtea consideră că Guvernul nu a dovedit în mod suficient, în speță, că reclamanta dispunea de un recurs efectiv în sensul art. 13 din convenție care i-ar fi permis introducerea unei plângeri bazate pe durata procedurii.

107. Această concluzie nu aduce atingere în niciun fel oricărei evoluții pozitive pe care o pot înregistra, în viitor, dreptul și jurisprudența interne cu privire la acest punct.

108. Prin urmare, a fost încălcat art. 13 din convenție.

B. Cu privire la existența unui recurs efectiv care să permită denunțarea celorlalte capete de cerere întemeiate pe art. 6 § 1 din convenție

109. Reclamanta se plânge de faptul că nu există în dreptul român o cale de atac care să permită denunțarea celorlalte încălcări ale art. 6 § 1 din convenție.

110. Ținând seama de concluziile sale cu privire la capetele de cerere întemeiate pe art. 6 § 1 din convenție (a se vedea supra, pct. 84-6), Curtea apreciază că respectivele capete de cerere invocate de reclamantă privind lipsa accesului la o instanță și imparțialitatea instanțelor nu pot constitui plângeri „credibile” în sensul art. 13 din convenție. Reiese că acest capăt de cerere este incompatibil *ratione materiae* cu dispozițiile convenției în sensul art. 35 § 3 și trebuie respins în temeiul art. 35 § 4.

III. CU PRIVIRE LA PRETINSA ÎNCĂLCARE A ART. 9 DIN CONVENȚIE ȘI A ART. 1 DIN PROTOCOLUL NR. 1, LUATE SEPARAT ȘI CORBORATE CU ART. 13 ȘI 14

111. Reclamanta pretinde că i-a fost încălcată libertatea religioasă, în măsura în care slujba religioasă nu s-a putut desfășura în bune condiții. Considerând că nu pierduse niciodată bunurile în cauză, reclamanta se plânge, de asemenea, de nerespectarea dreptului său de proprietate asupra acestora. Reclamanta se sprijină, în această privință, pe refuzul prelungit al instanțelor de a recunoaște propria competență de a soluționa fondul litigiului cu privire la proprietatea asupra edificiului de cult, casei parohiale și terenului aferent. Aceasta consideră, de asemenea, că autoritățile naționale nu și-au îndeplinit obligația de a garanta libertatea sa religioasă și dreptul la respectarea propriilor bunuri fără discriminare. În plus, reclamanta susține că a fost privată de aceste drepturi doar pe motiv că aparținea cultului greco-catolic minoritar și că era în litigiu cu majoritatea ortodoxă. În cele din urmă, aceasta se plânge că nu există nicio instanță națională în fața căreia ar fi putut introduce în mod eficient plângerile prezentate mai sus. Reclamanta invocă art. 9, 13 și 14 din convenție și art. 1 din Protocolul nr. 1.

A. Cu privire la admisibilitate

112. Ținând seama de toate elementele de care dispune, Curtea constată că aceste capete de cerere nu sunt în mod evident nefondate în sensul art. 35 § 3 din convenție. De asemenea, Curtea subliniază că acestea nu prezintă niciun alt motiv de inadmisibilitate. Prin urmare, este necesar să fie declarate admisibile.

B. Cu privire la fond

113. Curtea consideră că aceste capete de cerere sunt legate în mod direct de plângerea privind durata procedurii, examinată din punct de vedere al art. 6 § 1 din convenție. Având în vedere concluziile sale de la pct. 75 și 83 de mai sus, Curtea consideră că nu este necesar să se pronunțe cu privire la fondul acestor capete de cerere [a se vedea, *mutatis mutandis*, *Laino împotriva Italiei* (GC), nr. 33158/96, pct. 25, CEDO 1999-I, *Zanghè împotriva Italiei*, 19 februarie 1991, pct. 23, seria A nr. 194-C, și *Balkan împotriva României*, nr. 37380/03, pct. 150, 29 iulie 2008].

IV. CU PRIVIRE LA APLICAREA ART. 41 DIN CONVENȚIE

114. Art. 41 din convenție prevede:

„În cazul în care Curtea declară că a avut loc o încălcare a convenției sau a protocoalelor sale și dacă dreptul intern al înaltei părți contractante nu permite decât o înlăturare incompletă a consecințelor acestei încălcări, Curtea acordă părții lezate, dacă este cazul, o reparație echitabilă.”

A. Prejudiciu

115. Reclamanta solicită 15 000 euro (EUR) cu titlu de prejudiciu moral. Aceasta justifică suma respectivă prin suferința cauzată de durata nerezonabilă a procedurilor inițiate în vederea recuperării bunurilor sale; aceasta a menținut-o timp de peste paisprezece ani în incertitudine cu privire la situația juridică a bunurilor sale și în imposibilitatea de a oficia în propria sa biserică. Reclamanta subliniază, de asemenea, că în toți acești ani bunurile au suferit numeroase degradări care necesită în prezent lucrări de restaurare.

116. În primul rând, Guvernul apreciază că nu s-a stabilit nicio legătură de cauzalitate între prejudiciul pretins și pretinsele încălcări ale convenției. În al doilea rând, citând mai multe hotărâri ale Curții, Guvernul susține că suma solicitată de reclamantă este excesivă. În cele din urmă, acesta consideră că o eventuală hotărâre de condamnare ar constitui, în sine, o reparație suficientă a prejudiciului moral pretins.

117. În ceea ce privește reparația prejudiciului moral, Curtea a hotărât deja că alt prejudiciu decât cel material poate presupune, pentru o persoană juridică, elemente mai mult sau mai puțin „obiective” și „subiective”. Printre aceste elemente, trebuie recunoscute reputația entității juridice, dar și incertitudinea în planificarea deciziilor care trebuie luate, tulburările cauzate în gestionarea entității juridice înseși, ale căror consecințe nu pot fi calculate exact, și, în cele din urmă, deși într-o măsură mai mică, angoasa și neplăcerile încercate de membrii organelor de conducere a societății [*Comingersoll S.A. împotriva Portugaliei*, (GC), nr. 35382/97, pct. 35, CEDO 2000-IV].

118. În speță, prelungirea procedurilor în litigiu dincolo de termenul rezonabil a cauzat în mod sigur, pentru parohia reclamantă și reprezentanții acesteia, neplăceri

considerabile și o incertitudine prelungită, fie și numai cu privire la exercitarea cultului. În special, aceasta a fost privată de posibilitatea de a beneficia mai repede de propria sa biserică. În această privință, Curtea consideră, prin urmare, că parohia reclamantă a fost lăsată într-o situație de incertitudine care justifică acordarea unei despăgubiri.

119. Curtea consideră că trebuie să i se acorde reclamantei 4 400 EUR cu titlu de prejudiciu moral.

B. Cheltuieli de procedură

120. Reclamanta solicită, de asemenea, 7 560 EUR pentru cheltuielile de procedură efectuate în fața Curții, sumă pe care o repartizează astfel:

- 5 160 EUR pentru onorariul primei avocate care a reprezentat-o în fața Curții, Monica Macovei, sumă care trebuie plătită direct avocatei;
- 2 100 EUR pentru onorariul celei de-a doua avocate care a reprezentat-o în fața Curții, Nicoleta Popescu, sumă care trebuie plătită direct avocatei;
- 300 EUR pentru cheltuielile de secretariat ale Asociației pentru Apărarea Drepturilor Omului în România (Comitetul Helsinki).

121. La rândul său, Guvernul consideră excesivă cererea depusă în ceea ce privește onorariul avocatei. De asemenea, acesta observă că reclamanta nu a prezentat documente justificative pentru cheltuielile de secretariat.

122. În conformitate cu jurisprudența Curții, un reclamant nu poate obține rambursarea cheltuielilor de procedură decât în măsura în care se stabilește caracterul real, necesar și rezonabil al acestora. În speță, ținând seama de criteriile menționate, de decontul detaliat al orelor lucrate care i-a fost prezentat și de problemele pe care le-a ridicat prezenta cauză, Curtea acordă pentru cheltuielile de procedură suma de 2 500 EUR, care trebuie plătită direct doamnei Macovei, și suma de 2 100 EUR, care trebuie plătită direct doamnei Popescu.

C. Dobânzi moratorii

123. Curtea consideră necesar ca rata dobânzilor moratorii să se întemeieze pe rata dobânzii facilității de împrumut marginal practică de Banca Centrală Europeană, majorată cu trei puncte procentuale.

PENTRU ACESTE MOTIVE, CURTEA, ÎN UNANIMITATE,

1. Declară cererea admisibilă cu privire la capetele de cerere întemeiate pe art. 6 § 1 și pe art. 13 din convenție în ceea ce privește durata nerezonabilă a procedurilor inițiate de reclamantă și cu privire la un recurs efectiv în această privință, și pe art. 9 din convenție și pe art. 1 din Protocolul nr. 1, considerate separat și coroborate cu art. 13 și 14 din convenție, și inadmisibilă pentru celelalte capete de cerere;

2. Hotărăște că a fost încălcat art. 6 § 1 din convenție în ceea ce privește durata procedurilor inițiate de reclamantă;

3. Hotărăște că a fost încălcat art. 13 din convenție ca urmare a inexistenței în dreptul român a unui recurs eficace care să permită reclamantei să invoce durata excesivă a procedurilor interne;

4. Hotărăște că nu este necesar să se examineze pe fond capetele de cerere întemeiate pe art. 9 din convenție și pe art. 1 din Protocolul nr. 1, considerate separat și coroborate cu art. 13 și 14 din convenție;

5. Hotărăște:

a) că statul pârât trebuie să plătească reclamantei, în termen de trei luni de la data rămânerii definitive a hotărârii, în conformitate cu art. 44 § 2 din convenție, următoarele sume, care trebuie convertite în moneda națională a statului pârât la rata de schimb aplicabilă la data plății:

i. 4 400 EUR (patru mii patru sute de euro), plus orice sumă ce poate fi datorată cu titlu de impozit, cu titlu de prejudiciu moral, sumă ce va fi plătită reclamantei,

ii. 2 500 EUR (două mii cinci sute de euro), plus orice sumă ce poate fi datorată reclamantei cu titlu de impozit, pentru cheltuielile de procedură, care trebuie plătiți direct primei reprezentante a reclamantei, doamna Macovei, și 2 100 EUR (două mii o sută de euro), plus orice sumă ce poate fi datorată reclamantei cu titlu de impozit, pentru cheltuielile de judecată, care trebuie plătiți direct ultimei reprezentante a reclamantei, doamna Popescu;

b) că, de la expirarea termenului menționat și până la efectuarea plății, aceste sume trebuie majorate cu o dobândă simplă, la o rată egală cu rata dobânzii facilității de împrumut marginal practică de Banca Centrală Europeană, aplicabilă pe parcursul acestei perioade și majorată cu trei puncte procentuale;

6. Respinge cererea de acordare a unei reparații echitabile pentru celelalte capete de cerere.

Redactată în limba franceză, apoi comunicată în scris, la 7 aprilie 2009, în temeiul art. 77 § 2 și 3 din regulament.

Santiago Quesada
Grefier

Josep Casadevall
Președinte

CAUZA RĂDUCU ÎMPOTRIVA ROMÂNIEI

(Cererea nr. 70787/01)

Hotărârea din 21 aprilie 2009

Hotărârea devine definitivă în condițiile prevăzute la art. 44 § 2 din convenție. Aceasta poate suferi modificări de formă.

În cauza Răducu împotriva României,

Curtea Europeană a Drepturilor Omului (Secția a treia), reunită într-o cameră compusă din Josep Casadevall, *președinte*, Corneliu Bîrsan, Boštjan M. Zupančič, Alvin Gyulumyan, Egbert Myjer, Ineta Ziemele, Ann Power, *judcători*, și Santiago Quesada, *grefier de secție*,

după ce a deliberat în camera de consiliu, la 31 martie 2009,

pronunță prezenta hotărâre, adoptată la aceeași dată:

PROCEDURA

1. La originea cauzei se află cererea nr. 70787/01 îndreptată împotriva României, prin care un resortisant al acestui stat, domnul Ion Răducu („reclamantul”), a sesizat Curtea la 27 decembrie 2000 în temeiul art. 34 din Convenția pentru apărarea drepturilor omului și a libertăților fundamentale („convenția”).

2. În urma decesului reclamantului, la 27 decembrie 2000, văduva acestuia, doamna Saveta Răducu, și-a exprimat, la 3 ianuarie 2001, dorința de a continua judecarea cauzei și a sesizat Curtea cu noi plângeri. Din motive de ordin practic, prezenta hotărâre va continua să desemneze pe domnul Răducu „reclamantul” și pe doamna Răducu „reclamanta” [*Dalban împotriva României* (GC), nr. 28114/95, pct. 1, CEDO 1999-VI și a se vedea infra, pct. 44-47].

3. Reclamantul, care a beneficiat de asistență judiciară, este reprezentat de Mirela Răducu, avocată în Alexandria. Guvernul român („Guvernul”) este reprezentat de agentul guvernamental, domnul Răzvan-Horațiu Radu, din cadrul Ministerului Afacerilor Externe.

4. Reclamantul se plânge, în special, de nelegalitatea arestării sale preventive, de durata procedurii de *habeas corpus* și de încălcarea dreptului său la respectarea vieții private, ca urmare a interceptării convorbirilor sale telefonice. Reclamanta pretinde, în special, că decesul reclamantului poate fi imputat autorităților și lipsei de îngrijiri medicale adecvate pe perioada arestării preventive a acestuia.

5. La 23 martie 2004, Curtea a hotărât să comunice Guvernului capetele de cerere întemeiate pe art. 2, art. 5 § 1 și 4 și pe art. 8 din convenție.

6. Prin decizia din 16 septembrie 2008, în conformitate cu art. 29 § 3 din convenție, Curtea a hotărât, de asemenea, că admisibilitatea și fondul cauzei vor fi examinate împreună.

ÎN FAPT,

I. CIRCUMSTANȚELE CAUZEI

7. Reclamantul s-a născut în 1939 și locuia în Alexandria. Reclamanta s-a născut în 1943 și locuiește în Alexandria.

A. Arestarea preventivă a reclamantului

8. La 2 august 2000, un terț, F.M., împotriva căruia era în curs urmărirea penală, l-a denunțat pe reclamant, fost primar al orașului Alexandria, la Inspectoratul General al Poliției, susținând că acesta din urmă îi promisese să intervină în favoarea sa pe lângă autorități, în schimbul unei sume de bani.

9. În aceeași zi, Parchetul de pe lângă Curtea Supremă de Justiție a autorizat interceptarea și înregistrarea convorbirilor telefonice ale reclamantului, pentru o perioadă de cinci zile, în temeiul art. 91¹ și 91⁴ C. proc. pen. La 3 august 2000, a fost întocmit un proces-verbal în acest scop.

10. La 3 august 2000, autoritățile au organizat o acțiune pentru constatarea unei infracțiuni flagrante, în cursul căreia reclamantul a fost reținut. În jurul orei 16, acesta a fost dus de către polițiști la Parchetul de pe lângă Curtea Supremă de Justiție, care a dispus începerea urmăririi penale împotriva sa pentru săvârșirea infracțiunii de trafic de influență. Procurorul însărcinat cu ancheta a subliniat că reclamantul era urmărit penal deoarece promisese să intervină pe lângă autorități în favoarea unui terț, împotriva căruia era în curs urmărirea penală, și deoarece ceruse în schimb și primise mită de la acesta.

11. În urma ordonanței emise de procuror în aceeași zi, la ora 22, reclamantul a fost arestat preventiv pentru o perioadă de treizeci de zile, în temeiul art. 148 lit. h) C. proc. pen. Procurorul a motivat această decizie subliniind că pedeapsa prevăzută de lege pentru infracțiunea de care era învinuit reclamantul era mai mare de doi ani și că lăsarea reclamantului în libertate ar fi prezentat un pericol pentru ordinea publică.

12. Reclamantul a fost închis la arestul Inspectoratului General al Poliției.

13. La 4 august 2000, soția reclamantului a informat autoritățile, prezentând certificate medicale, că soțul ei suferea de diabet, de cardiopatie ischemică, de hipertensiune arterială, de Parkinson și de obezitate și că era dependent de tratamentul cu insulină. Reclamanta susținea că, datorită acestor boli și a vârstei sale înaintate, orice schimbare a condițiilor de viață îi putea provoca moartea.

14. La 9 august 2000, avocata reclamantului a solicitat prim-procurorului de la Parchetul de pe lângă Curtea Supremă de Justiție accesul la materialul de urmărire

penală a clientului său și ca toate actele de urmărire penală să fie realizate în prezența sa. Aceasta a solicitat, în special, să poată lua la cunoștință de conținutul casetei audio care conținea înregistrarea convorbirilor telefonice ale clientului său, pe baza căreia parchetul dispusese începerea urmăririi penale împotriva sa.

B. Agravarea stării de sănătate a reclamantului și spitalizările sale

15. La 16 august 2000, în urma unei indispoziții, reclamantul a fost dus la spitalul Cantacuzino. După examinare, medicii au constatat că avea o tensiune foarte mare și un nivel al glicemiei de 303 mg%, în timp ce limita normală se situa între 65 și 110 mg%. I-a fost prescris un tratament, precum și necesitatea de a fi supravegheat medical la spitalul penitenciar Jilava („spitalul penitenciar”).

16. De la 17 august la 15 septembrie 2000, reclamantul a fost spitalizat la spitalul penitenciar, la secția de boli interne. La 18 august 2000, în conformitate cu analizele efectuate în spitalul penitenciar, nivelul glicemiei reclamantului era de 106 mg %. Din fișa medicală a reclamantului, de la spitalul penitenciar, reiese că tratamentul medical îi fusese administrat începând cu 18 august 2000. În cursul acestei perioade de spitalizare, reclamantului i-a fost administrat un tratament antidiabetic, antihipertensiv și diuretic; evoluția sa era „bună” sau „stabilă”, iar glicemia sa se situa la un nivel cuprins între 106-147 mg %.

17. De la 15 septembrie până la 11 octombrie 2000, reclamantul a fost transferat la secția de boli cronice a spitalului penitenciar, în scopul de a fi supravegheat din punct de vedere medical și pentru efectuarea unei expertize medico-legale. În cursul acestei perioade, glicemia reclamantului a fost de 156 mg%.

18. La 27 septembrie 2000, reclamantul a fost examinat de către comisia de expertiză pentru amânarea executării sau întreruperea pedepsei închisorii din cadrul Institutului Național de Medicină Legală „Mina Minovici” (INML) (a se vedea infra, pct. 28). În urma unui consult oftalmologic efectuat la Spitalul Universitar București, la recomandarea INML, a fost stabilit diagnosticul de retinopatie diabetică la ambii ochi, fiindu-i prescris reclamantului un tratament, precum și necesitatea de a urma corect tratamentul pentru diabet. Expertiza medico-legală a constatat că bolile reclamantului puteau fi tratate în rețeaua medicală a Administrației Naționale a Penitenciarelor, atâta timp cât erau strict respectate indicațiile terapeutice.

19. În timpul spitalizării la secția de boli cronice, reclamantul a fost diagnosticat ca fiind purtător de stafilococi, motiv pentru care i-a fost administrat un tratament. În plus, reclamantului i-a fost administrat tratamentul recomandat pentru bolile de care suferea.

20. La 11 octombrie 2000, reclamantul a fost transferat la secția de boli infecțioase a spitalului penitenciar, datorită unei infecții urinare, pentru care i-a fost administrat un tratament cu antibiotice. Reclamantul a continuat tratamentul pentru bolile cronice de care suferea. Conform fișei sale medicale, la 13 octombrie 2000, nivelul glicemiei reclamantului era de 98 mg%.

C. Confirmarea măsurii de arestare preventivă

21. La 14 august 2000, reclamantul a introdus la secretariatul Parchetului de pe lângă Curtea Supremă de Justiție o cerere de revocare a arestării preventive și o plângere împotriva ordonanței din 3 august 2000, în conformitate cu art. 140¹ C. proc. pen., solicitând revocarea de către Tribunalul Teleorman a măsurii de arestare preventive și, în subsidiar, înlocuirea acestei măsuri cu interdicția de a părăsi orașul. Acesta susținea, dovedind cu certificate medicale, că suferea, din 1993, de diabet, boală din cauza căreia începuse să își piardă vederea și se îmbolnăvisese de Parkinson, și că urma un tratament medical ce interzicea orice schimbare a modului de viață și a regimului alimentar. Reclamantul a solicitat efectuarea unei expertize medico-legale a stării sale de sănătate, al cărui rezultat ar fi permis să se stabilească dacă putea sau nu să suporte regimul privativ de libertate. Aceste cereri au fost transmise la parchet la 15 și, respectiv, 16 august 2000.

22. Potrivit reclamantei, parchetul a trimis aceste cereri, la 21 august 2000, împreună cu materialul de urmărire penală, la Tribunalul Teleorman, pe rolul căruia a fost înregistrată plângerea la 24 august 2000.

23. Guvernul susține că plângerea îndreptată împotriva ordonanței de arestare preventivă, împreună cu materialul de urmărire penală, a fost trimisă de către parchet Tribunalului Teleorman în ziua de vineri, 18 august 2000. Cu toate acestea, datorită faptului că în zilele de sâmbătă și duminică serviciile poștale nu funcționau, dosarul a fost trimis luna următoare, iar plângerea reclamantului a fost înregistrată de către tribunal la 24 august 2000.

24. Prin încheierea din 25 august 2000, pronunțată în camera de consiliu, în prezența avocaților reclamantului, tribunalul a hotărât că arestarea preventivă a persoanei în cauză, dispusă de parchet, era conformă cu legea, întrucât reclamantul fusese ascultat în prealabil de procuror și că aceasta se justifica prin faptul că era necesară pentru buna desfășurare a urmăririi penale.

25. În ceea ce privește cererea de revocare a măsurii de arestare preventivă și înlocuirea acesteia cu interdicția de a părăsi orașul, instanța a apreciat că parchetul ar fi trebuit să se pronunțe, în principiu, cu privire la această cerere. Cu toate acestea, instanța a examinat cererea și a hotărât că era nefondată. În această privință, instanța a subliniat că starea de sănătate a reclamantului și potențiala agravare a acesteia în regimul privativ de libertate puteau face obiectul unei investigații medico-legale, ale cărei concluzii urmau să fie analizate ulterior de către un magistrat.

26. În urma recursului reclamantului, această hotărâre a fost confirmată prin hotărârea rămasă definitivă și pronunțată de Curtea de Apel București la încheierea ședinței publice din 13 septembrie 2000.

D. Prima prelungire a arestării preventive a reclamantului

27. Cu ocazia ședinței publice din 29 august 2000, avocații reclamantului au subliniat în fața Tribunalului Teleorman că dispozițiile legale privind menținerea arestării

preventive nu erau îndeplinite, ținând seama de faptul că persoana în cauză era bolnavă și spitalizată și că, prin urmare, nu putea reprezenta un pericol pentru ordinea publică. Avocații au solicitat din nou efectuarea unei expertize medico-legale a stării de sănătate a reclamantului. Reclamantul nu era prezent la această ședință.

28. Prin încheierea din aceeași zi, instanța a prelungit arestarea preventivă a reclamantului pentru o perioadă de treizeci de zile. Tribunalul a admis cererea pentru efectuarea expertizei medico-legale a stării de sănătate a reclamantului și a dispus spitalizarea reclamantului în spitalul penitenciar, pentru a fi examinat de către o comisie a INML și pentru a se stabili dacă bolile de care suferea puteau fi tratate în rețeaua medicală a Administrației Naționale a Penitenciarelor (a se vedea supra, pct. 18).

29. Această hotărâre a fost confirmată, în urma recursului reclamantului, prin hotărârea rămasă definitivă a Curții de Apel București din 22 septembrie 2000. În afară de aceasta, curtea de apel a hotărât că, deși reclamantul nu a fost prezent la ședință, hotărârea a fost pronunțată în mod legal în temeiul art. 159 alin. (3) C. proc. pen. potrivit căruia, în absența inculpatului, era suficientă prezența apărătorului său, care fusese prezent la ședință.

E. Punerea în libertate a reclamantului

30. La ședința din 26 septembrie 2000, avocata reclamantului a recuzat completul de judecată din cadrul Tribunalului Teleorman. Aceasta susținea, de asemenea, că menținerea arestării preventive a reclamantului era o măsură abuzivă și nelegală, deoarece nu fusese adusă nicio probă prin care să se demonstreze pericolul pe care persoana respectivă l-ar fi reprezentat pentru ordinea publică.

31. Prin încheierea din 26 septembrie 2000, instanța a prelungit arestarea reclamantului pentru o durată de treizeci de zile și a trimis cauza Curții de Apel București, pentru ca aceasta să se pronunțe cu privire la cererea de recuzare.

32. Această hotărâre a fost anulată prin hotărârea rămasă definitivă a Curții de Apel București, din 19 octombrie 2000, prin care s-a dispus punerea imediată în libertate a reclamantului. Curtea de apel a hotărât că prelungirea arestării preventive, dispusă la 26 septembrie 2000, era lovită de nulitate absolută, întrucât tribunalul nu avea competența de a dispune o asemenea măsură.

33. La 19 octombrie 2000, la ora 14.33, grefa curții de apel a comunicat dispozitivul acestei hotărâri Penitenciarului Rahova. Deoarece reclamantul nu se afla aici, administrația penitenciarului a făcut demersuri pentru identificarea locului de detenție a acestuia. La 20 octombrie 2000, la ora 7.19, după ce a constatat că reclamantul era spitalizat la spitalul penitenciar din apropierea Penitenciarului Jilava, Penitenciarul Rahova a trimis ordonanța de punere în libertate a reclamantului la acest penitenciar. După verificarea autenticității ordonanței de punere în libertate, spitalul penitenciar l-a eliberat pe reclamant chiar în ziua respectivă. Părțile nu au precizat ora punerii efective în libertate a reclamantului.

F. Decesul reclamantului

34. După punerea sa în libertate, de la 24 octombrie până la 13 noiembrie 2000, reclamantul a fost spitalizat la Spitalul Județean Teleorman, unde a suferit trei intervenții oculare cu laser în scopul tratării orbirii. Din fișa de externare din spital, reiese că nivelul glicemiei reclamantului era de 344 mg%. Acesta a încercat, de asemenea, să își trateze afecțiunile cardiace mergând într-o stațiune balneară.

35. La 27 decembrie 2000, reclamantul a decedat în urma unui stop cardiac. În certificatul său de deces, se constata că bolile care determinaseră decesul erau edem pulmonar acut, cardiopatie ischemică, diabet și obezitate.

G. Procedura penală îndreptată împotriva reclamantului

36. În urma rechizitoriului parchetului din 18 august 2000, reclamantul a fost trimis în judecată pentru săvârșirea infracțiunii de trafic de influență.

37. Prin hotărârea din 31 mai 2002, instanța a hotărât că reclamantul săvârșise infracțiunea de trafic de influență, astfel cum rezulta, printre altele, din procesul-verbal prin care erau transcrise convorbirile sale telefonice, înregistrate pe bandă magnetică în urma autorizării parchetului. Cu toate acestea, s-a dispus încetarea procesului penal, ținând seama de decesul reclamantului.

38. S-a dispus, în plus, confiscarea, în favoarea statului, a sumei de 20 000 000 RON, de la moștenitoarea acestuia, reclamanta. Tribunalul a respins argumentul invocat de către văduva reclamantului, cu privire la nelegalitatea înregistrărilor pe bandă magnetică a convorbirilor telefonice ale defunctului său soț, subliniind că procesul-verbal de transcriere a respectivelor convorbiri telefonice fusese verificat și contrasemnat de către procurorul responsabil cu urmărirea penală în cauză, în conformitate cu art. 91² C. proc. pen.

39. În urma apelului reclamantei, prin hotărârea din 29 octombrie 2002, Curtea de Apel Craiova a anulat hotărârea primelor instanțe, în ceea ce privește confiscarea, susținând că o astfel de măsură era imputabilă exclusiv inculpatului. Nicio parte nu a formulat recurs împotriva acestei hotărâri, care a rămas astfel definitivă.

II. DREPTUL INTERN RELEVANT

40. La momentul faptelor, Legea nr. 23/1969 privind executarea pedepselor prevedea, la art. 17 și 41, dreptul deținuților la asistență medicală.

41. Începând cu Ordonanța de urgență a Guvernului nr. 56/2003 din 25 iunie 2003 privind unele drepturi ale persoanelor aflate în executarea pedepselor privative de libertate, dreptul la asistență medicală (tratament medical, medicamente etc.) acordată gratuit și de către personal calificat a fost garantat în mod explicit (art. 12 și 14 coroborate). O.U.G. nr. 56/2003 a fost abrogată și înlocuită cu Legea nr. 275, publicată în Monitorul Oficial din 20 iulie 2006 și intrată în vigoare la 20 octombrie 2006 („Legea nr. 275/2006”), care a reluat la art. 50 și 82 dispozițiile menționate anterior.

42. Dispozițiile relevante din Codul de procedură penală care reglementează modalitățile și condițiile de interceptare a convorbirilor telefonice, precum și utilizarea acestora ca mijloc de probă într-un proces penal, astfel cum erau în vigoare la momentul faptelor, sunt descrise în cauza *Dumitru Popescu împotriva României (nr. 2)* (nr. 71525/01, pct. 44-45, 26 aprilie 2007).

43. Dispozițiile relevante din Codul de procedură penală privind arestarea preventivă, astfel cum erau în vigoare la momentul faptelor, sunt descrise în cauza *Calmanovici împotriva României*, (nr. 42250/02, pct. 40, 1 iulie 2008). Următoarele dispoziții din Codul de procedură penală, în vigoare la momentul faptelor și înainte de modificările aduse de Legea nr. 281/2003, publicată în Monitorul Oficial nr. 468 din 1 iulie 2003, sunt, de asemenea, relevante:

Art. 139. Înlocuirea sau revocarea măsurilor preventive

„(1) Măsura preventivă luată se înlocuiește cu altă măsură preventivă, când s-au schimbat temeiurile care au determinat luarea măsurii.

(2) Când nu mai există vreun temei care să justifice menținerea măsurii preventive, aceasta trebuie revocată din oficiu sau la cerere [...]”

Art. 140¹. Plângerea împotriva măsurilor preventive luate de procuror

„(1) Împotriva ordonanței de arestare preventivă [...] se poate face plângere la instanța căreia i-ar reveni competența să judece cauza în fond.

(2) Plângerea împreună cu dosarul cauzei va fi trimisă instanței prevăzute în alin. (1), în termen de 24 ore, iar învinuitul sau inculpatul arestat va fi adus în fața instanței și va fi asistat de apărător. [...]

(4) Plângerea se va cerceta în camera de consiliu.

(5) Instanța se pronunță în aceeași zi, prin încheiere, asupra legalității măsurii, după ascultarea învinuitului sau a inculpatului.

(6) Încheierea este supusă recursului. Termenul de recurs este de 3 zile și curge de la pronunțare pentru cei prezenți și de la comunicare pentru cei lipsă [...]

(8) Când consideră că măsura preventivă luată este ilegală, instanța dispune revocarea arestării și punerea în libertate a învinuitului sau a inculpatului [...]”

ÎN DREPT,

I. OBSERVAȚII PRELIMINARE

44. Curtea constată că reclamantul a decedat la 27 decembrie 2000 și că văduva acestuia și-a exprimat dorința de a continua judecarea cauzei.

45. Curtea reamintește că, dacă decesul unui reclamant a survenit în cursul procedurii, moștenitorii acestuia au, în principiu, dreptul de a continua procedura, cu condiția să demonstreze existența unui interes moral legitim, prin care să se justifice examinarea cererii (*Abmet Sadik împotriva Greciei*, hotărârea din 15 noiembrie 1996, *Culegere de hotărâri și decizii* 1996-V, p. 1651-1652, pct. 24-26).

46. Ținând seama de obiectul prezentei cauze și de toate elementele pe care le deține, Curtea estimează că doamna Saveta Răducu poate pretinde că are un interes suficient

pentru a justifica continuarea examinării cererii și îi recunoaște, prin urmare, dreptul de a se substitui în continuare reclamantului în speță [a se vedea hotărârile din cauzele *Beljanski împotriva Franței*, nr. 44070/98, din 7 februarie 2002; *M.B. împotriva Poloniei* (dec.), nr. 34091/96, din 8 martie 2001 și *Bursuc împotriva României* (dec.), nr. 42066/98, 4 noiembrie 2003].

47. Curtea constată, de asemenea, că, în corespondența sa cu Curtea, doamna Saveta Răducu a prezentat noi capete de cerere. În ceea ce privește aceste capete de cerere, va avea calitatea de „reclamantă” în prezenta procedură.

II. CU PRIVIRE LA PRETINSA ÎNCĂLCARE A ART. 2 DIN CONVENȚIE

48. Reclamanta pretinde că a fost încălcat art. 2 din convenție, susținând că decesul soțului ei a survenit ca urmare a abuzurilor autorităților. Aceasta subliniază că, refuzând să îi administreze soțului său un tratament medical corespunzător în perioada în care s-a aflat sub controlul lor, autoritățile au contribuit la agravarea bolilor de care suferea, ceea ce a determinat decesul reclamantului. Dispozițiile relevante ale art. 2 din convenție sunt redactate după cum urmează:

Art. 2

„Dreptul la viață al oricărei persoane este protejat prin lege.”

49. Guvernul contestă acest argument.

A. Cu privire la admisibilitate

50. Curtea constată că acest capăt de cerere nu este în mod vădit nefondat în sensul art. 35 § 3 din convenție. De asemenea, Curtea subliniază că acesta nu prezintă niciun alt motiv de inadmisibilitate. Prin urmare, este necesar să fie declarat admisibil.

B. Cu privire la fond

1. Argumentele părților

51. Reclamanta consideră că există o legătură de cauzalitate directă între lipsa tratamentului medical din timpul arestării preventive a soțului său și decesul acestuia, survenit la 27 decembrie 2000. Aceasta evidențiază faptul că, din fișele medicale ale soțului său, reiese că acesta nu a primit tratament medical în perioada 3 - 19 august 2000. Reclamanta constată că, chiar și după această ultimă dată, autoritățile nu au făcut dovada administrării efective a vreunui tratament. În afară de aceasta, condițiile precare de igienă au contribuit la agravarea stării de sănătate a soțului său, întrucât acesta din urmă a contractat și alte boli datorită lipsei de igienă.

52. Reclamanta subliniază că, la 16 august 2000, reclamantul a fost internat la spitalul Cantacuzino în urma unei indispoziții, în vederea efectuării unor examene medicale. Reclamanta constată că, în urma analizelor efectuate în spital, la 16 august 2000, nivelul glicemiei soțului său era de 303 mg% și că, în urma examinării efectuate de către medicii

de la spitalul penitenciar, la 18 august 2000, fără să îi fie administrat vreun tratament, nivelul glicemiei era de 106 mg%. Prin urmare, reclamanta consideră că aceste ultime rezultate sunt false.

53. Reclamanta susține că a vrut să îi acorde ea însăși tratamentul necesar reclamantului, dar că autoritățile penitenciarului i-au interzis să introducă în spitalul penitenciar medicamente din afara acestuia.

54. Făcând trimitere la faptele relevante și bazându-se pe documentele furnizate de Ministerul Justiției, printre care comunicarea din 26 mai 2004, guvernul susține că autoritățile și-au îndeplinit obligația pozitivă de a proteja viața reclamantului, acordându-i pe întreaga perioadă a detenției sale, îngrijiri medicale adecvate, în scopul prevenirii unui deznodământ nefericit. Potrivit Guvernului, nu există niciun raport de cauzalitate între tratamentul medical administrat reclamantului în rețeaua penitenciară și decesul survenit datorită bolilor de care suferea.

2. Motivarea Curții

55. Curtea reiterează, mai întâi, că art. 2 § 1 prima teză obligă statul nu numai să nu cauzeze în mod intenționat moartea unei persoane, ci și să ia măsurile necesare pentru a proteja viața persoanelor aflate sub jurisdicția sa (*Tad's împotriva Franței*, nr. 39922/03, pct. 96, 1 iunie 2006, *Keenan împotriva Regatului Unit*, nr. 27229/95, pct. 89, CEDO 2001-III, și *L.C.B. împotriva Regatului Unit*, 9 iunie 1998, *Culegere* 1998-III, pct. 36).

56. Obligația de a proteja viața persoanelor aflate în detenție presupune, de asemenea, să li se acorde cu diligență îngrijirile medicale care să prevină un deznodământ nefericit (*Tad's*, citată anterior, pct. 98, și *Anguelova împotriva Bulgariei*, nr. 38361/97, pct. 130, CEDO 2002-IV). Lipsa îngrijirilor medicale corespunzătoare poate constitui, astfel, o încălcare a convenției (*Huylu împotriva Turciei*, nr. 52955/99, pct. 58, 16 noiembrie 2006).

57. În speță, Curtea subliniază că nu s-a contestat că, în perioada 3 august-20 octombrie 2000, reclamantul s-a aflat sub controlul autorităților ca urmare a arestării sale, care erau informate cu privire la anamneza sa și cu privire la faptul că starea sa de sănătate necesita supraveghere și tratament medical continuu și corespunzătoare (a se vedea, *mutatis mutandis*, *Tarariyeva împotriva Rusiei*, nr. 4353/03, pct. 76, 14 decembrie 2006). Pentru a aprecia respectarea de către autorități a obligațiilor pozitive ale acestora impuse de art. 2, Curtea va examina modalitatea în care autoritățile penitenciare sau medicale au acordat îngrijirile medicale impuse de starea de sănătate fizică a reclamantului, stare a cărei gravitate nu a fost sau nu ar fi trebuit să fie omisă de autoritățile interne competente (*Huylu*, citată anterior, pct. 60).

58. Curtea observă că, la momentul arestării preventive, reclamantul suferea de diabet de aproximativ zece ani, de cardiopatie ischemică, de hipertensiune arterială de aproximativ cincisprezece ani și de Parkinson. Din dosarul medical al reclamantului reiese că, în timpul celor două săptămâni de detenție la sediul Inspectoratului General al Poliției (și anume în perioada 3 - 16 august 2000), acesta nu a primit tratament

specific și adecvat pentru bolile de care suferea. Curtea observă că Guvernul nu a pus la dispoziția Curții documente care să dovedească faptul că persoana în cauză a beneficiat într-adevăr de tratament medical în această perioadă, iar comunicarea din 26 mai 2004 a Ministerului Justiției (a se vedea supra, pct. 54) nu conține informații detaliate cu privire la îngrijirile acordate reclamantului pe parcursul acestei perioade.

59. Deși nu exclude posibilitatea ca această deficiență să fi contribuit la agravarea stării de sănătate a reclamantului, Curtea trebuie să verifice, pentru a stabili încălcarea de către autorități a art. 2 din convenție, dacă, ulterior, acestea din urmă i-au acordat reclamantului tratamentul adecvat pentru patologii de care suferea (*Tad's*, citată anterior, pct. 98).

60. În această privință, Curtea subliniază că, la 16 august 2000, reclamantul a fost examinat pentru prima dată și că, la 18 august 2000, acesta a început să urmeze un tratament medical la spitalul penitenciar. Conform rezultatului analizelor și al concluziilor medicale, acest tratament a contribuit la ameliorarea stării de sănătate a reclamantului. Deși reclamanta contestă în totalitate eficiența îngrijirilor acordate reclamantului după această dată, Curtea observă că aceasta nu a prezentat mijloace de probă care să permită constatarea faptului că tratamentul nu a fost administrat, iar concluziile medicilor și ale analizelor erau eronate.

61. Nu se contestă faptul că, în perioada detenției, reclamantul a fost diagnosticat ca suferind de retinopatie diabetică la ambii ochi, în urma unui control de specialitate efectuat la un spital civil. Cu această ocazie, i-a fost recomandat un tratament, precum și necesitatea de a urma corect tratamentul pentru diabet. Curtea observă că autoritățile medicale civile nu au indicat, la momentul respectiv, necesitatea unei intervenții chirurgicale urgente în vederea ameliorării stării de sănătate a reclamantului, deoarece tratamentul medical putea fi asigurat în cadrul rețelei sanitare penitenciare. Curtea observă, de asemenea, că, dacă nu se contestă că reclamantul a contractat alte două boli pe perioada detenției în spitalul penitenciar, chiar dacă aceste boli se pot datora condițiilor de igienă din spitalul penitenciar, aceste boli au fost luate în considerare și tratate în mod corespunzător de către personalul medical.

62. Curtea nu contestă că arestarea, precum și urmărirea penală declanșată împotriva reclamantului au putut să îi cauzeze acestuia din urmă o stare de stres și de angoasă, defavorabilă evoluției pozitive a bolilor de care suferea. Cu toate acestea, Curtea le consideră inerente stării de arest și constată că, în ciuda evoluției îngrijorătoare, la ieșirea din închisoare, starea de sănătate a reclamantului era stabilizată ca urmare a tratamentului acordat de către autoritățile medicale penitenciare.

63. Curtea subliniază, de asemenea, că, după punerea sa în libertate, reclamantul a urmat un tratament medical adecvat și că decesul său a survenit la mai mult de două luni de la punerea sa în libertate, și anume la 27 decembrie 2000. Or, nicio expertiză medicală nu a stabilit o legătură de cauzalitate între lipsa tratamentului medical pe perioada arestului preventiv și decesul reclamantului.

64. Deși reprobabilă, lipsa acordării unui tratament medical la începutul detenției nu permite, doar prin ea înseși și având în vedere împrejurările specifice în speță, să se concluzioneze că autoritățile române au contribuit la decesul reclamantului și, prin urmare, nu poate fi angajată răspunderea statului român în temeiul art. 2 din convenție.

Rezultă că nu a fost încălcat art. 2 din convenție.

III. CU PRIVIRE LA PRETINSA ÎNCĂLCARE A ART. 5 § 1 DIN CONVENȚIE

65. Reclamantul s-a plâns de faptul că a fost arestat în mod nelegal, pentru aproximativ o zi după pronunțarea hotărârii din 19 octombrie 2000 de către Curtea de Apel București, care dispusese punerea imediată în libertate a acestuia. Acesta invocă art. 5 § 1 din convenție, formulat după cum urmează:

„1 Orice persoană are dreptul la libertate și la siguranță. Nimeni nu poate fi lipsit de libertatea sa, cu excepția următoarelor cazuri și potrivit căilor legale.”

66. Guvernul contestă acest argument.

A. Cu privire la admisibilitate

67. Curtea constată că acest capăt de cerere nu este în mod vădit nefondat în sensul art. 35 § 3 din convenție. De asemenea, Curtea subliniază că acesta nu prezintă niciun alt motiv de inadmisibilitate. Prin urmare, este necesar să fie declarat admisibil.

B. Cu privire la fond

1. Argumentele părților

68. Văduva reclamantului, care a prezentat observațiile cu privire la admisibilitatea și temeinicia cauzei, subliniază că reclamantul nu a fost pus imediat în libertate, în ciuda hotărârii curții de apel din 19 octombrie 2000.

69. Referindu-se la jurisprudența în materie, Guvernul observă că reclamantul a fost pus în libertate într-un termen rezonabil după pronunțarea hotărârii din 19 octombrie 2000 a curții de apel, întrucât autoritățile implicate au acționat cu diligența necesară în acest scop. Mai precis, Guvernul evidențiază că Penitenciarul Jilava a eliberat reclamantul chiar în ziua în care ordonanța de punere în libertate îi fusese trimisă și după verificarea autenticității ordonanței respective la Curtea de Apel București.

2. Motivarea Curții

70. Curtea reamintește că lista excepțiilor dreptului la libertate ce figurează la art. 5 § 1 are un caracter exhaustiv și că numai o interpretare strictă se potrivește cu scopul acestei dispoziții: să se asigure că nimeni nu este privat în mod arbitrar de libertate [*Labita împotriva Italiei* (GC), nr. 26772/95, pct. 170, CEDO 2000-IV]. Prin urmare, îi revine sarcina de a examina capetele de cerere referitoare la întârzierile în

executarea unei hotărâri de punere în libertate cu o atenție deosebită (*Bojinov împotriva Bulgariei*, nr. 47799/99, pct. 36, 28 octombrie 2004). În afară de aceasta, Curtea reafirmă că, dacă o anumită întârziere în executarea unei hotărâri de punere în libertate este adesea inevitabilă, aceasta trebuie să fie redusă la minimum (*Quinn împotriva Franței*, 22 martie 1995, pct. 42, seria A nr. 311 și *Giulia Manzoni împotriva Italiei*, 1 iulie 1997, pct. 25, *Culegere de hotărâri și decizii* 1997-IV).

71. Curtea observă că, prin hotărârea rămasă definitivă a Curții de Apel București din 19 octombrie, s-a dispus punerea imediată în libertate a reclamantului. Cu toate că părțile nu indică ora la care reclamantul a fost pus în libertate în mod efectiv, la 20 octombrie 2000, Curtea observă că, în speță, întârzierea în eliberarea reclamantului s-a datorat necesității îndeplinirii formalităților administrative referitoare la punerea în libertate a acestuia.

72. Într-adevăr, menținerea persoanei respective în arest a fost cauzată de trimiterea eronată a ordinului de punere în libertate la Penitenciarul Rahova, în timp ce reclamantul se afla în spitalul penitenciar Jilava. Este necesar să se constate că guvernul nu prezintă nicio justificare pentru eroarea referitoare la trimiterea ordinului de punere în libertate. Potrivit Curții, este sarcina autorităților să arate o atenție deosebită în vederea identificării locului corect de detenție a persoanei în cauză și, astfel, a reducerii la minimum a timpului necesar punerii în libertate a acesteia. Curtea constată că, în urma acestei erori, care nu a fost rectificată de către autorități decât douăsprezece ore mai târziu, reclamantul a fost obligat să mai petreacă o noapte în închisoare (*Calmanovici împotriva României*, nr. 42250/02, pct. 77, 1 iulie 2008).

73. Având în vedere considerațiile precedente, Curtea estimează că durata detenției reclamantului de la 19 la 20 octombrie 2000 nu corespunde termenului minim inevitabil în executarea unei hotărâri definitive prin care se dispunea eliberarea sa. Prin urmare, detenția în cauză nu se poate întemeia pe unul din paragrafele art. 5 din convenție.

Rezultă că a fost încălcat art. 5 § 1 din convenție.

IV. CU PRIVIRE LA PRETINSA ÎNCĂLCARE A ART. 5 § 4 DIN CONVENȚIE

74. Reclamantul pretindea că plângerea sa împotriva ordonanței de arestare nu a fost soluționată „într-un termen scurt”, în conformitate cu art. 5 § 4 din convenție, formulat după cum urmează:

„4. Orice persoană lipsită de libertatea sa prin arestare sau deținere are dreptul să introducă un recurs în fața unui tribunal, pentru ca acesta să se pronunțe într-un termen scurt asupra legalității deținerii sale și să dispună eliberarea sa dacă deținerea este ilegală.”

75. Guvernul contestă acest argument.

A. Cu privire la admisibilitate

76. Curtea constată că acest capăt de cerere nu este în mod vădit nefondat în sensul

art. 35 § 3 din convenție. De asemenea, Curtea subliniază că acesta nu prezintă niciun alt motiv de inadmisibilitate. Prin urmare, este necesar să fie declarat admisibil.

B. Cu privire la fond

1. Argumentele părților

77. În observațiile sale, văduva reclamantului consideră că întârzierea în examinarea plângerii sale împotriva măsurii de arestare preventivă luată împotriva acestuia este imputabilă autorităților. Ea afirmă că plângerea a fost depusă la 14 august 2000 la secretariatul parchetului și că, în conformitate cu art. 140¹ alin. (2) C. proc. pen., acesta din urmă ar fi trebuit să trimită plângerea instanței competente în termen de 24 de ore. Reclamanta subliniază că autoritățile competente trebuie să își organizeze activitatea, astfel încât să asigure respectarea acestei dispoziții legale.

78. Făcând referire la cauza *Delbec împotriva Franței* (nr. 43125/98, 18 iunie 2002), Guvernul susține că, pentru perioada care trebuie luată în considerare, este necesar să se constate că plângerea reclamantului împotriva ordonanței de arestare preventivă emise de procuror și ajunsă la parchet la 16 august 2000, a fost primită de judecătorie la 24 august 2000. Potrivit acestuia, având în vedere circumstanțele specifice ale cauzei, și anume faptul că parchetul a fost sesizat într-o zi de vineri, acesta a respectat obligația legală de a transmite plângerea penală la instanța judiciară competentă în termen de 24 de ore. Aceasta din urmă a pronunțat hotărârea la 25 august 2000. Guvernul a concluzionat că perioada care trebuia luată în considerare era, în speță, de nouă zile, perioadă care respectă cerința „termenului scurt” impusă de art. 5 § 4, astfel cum este interpretat de jurisprudența Curții.

2. Motivarea Curții

a) Perioada care trebuie luată în considerare

79. Curtea reiterează că garanția care prevede dreptul unei persoane lipsite de libertate de a obține într-un termen scurt o hotărâre judecătorească cu privire la legalitatea reținerii sale se referă atât la procedura de apel, cât și la cea din primă instanță, pentru statele care au un sistem cu grad dublu de jurisdicție (*Singh împotriva Republicii Cehe*, nr. 60538/00, pct. 74, 25 ianuarie 2005). „Termenul” în cauză, care trebuie examinat ținând seama de desfășurarea generală a procedurii și de măsura în care întârzierile pot fi imputate conduitei reclamantului sau a deciziilor sale, începe cu prezentarea unei acțiuni (sau a unei cereri de prelungire) în fața instanței și se încheie în ziua în care se pronunță hotărârea în ședință publică sau, dacă o asemenea lectură nu este prevăzută, în ziua comunicării deciziei către reclamant sau avocatul său (a se vedea, *Rappaciuolo împotriva Italiei*, nr. 76024/01, pct. 34, 19 mai 2005).

80. În speță, Curtea observă că termenul care trebuie luat în considerare a început la 14 august 2000, dată la care plângerea a fost depusă la parchet, și s-a încheiat la 13 septembrie 2000, dată la care a fost pronunțată hotărârea definitivă a Curții de Apel

București. În consecință, termenul a fost, în speță, de treizeci de zile pentru două grade de jurisdicție.

b) Respectarea cerinței de „termen scurt”

81. Curtea reamintește că respectarea dreptului oricărei persoane, conform art. 5 § 4 din convenție, de a obține într-un termen scurt o hotărâre din partea unei instanțe cu privire la legalitatea detenției sale trebuie apreciată având în vedere circumstanțele fiecărei cauze (*R.M.D. împotriva Elveției*, hotărârea din 26 septembrie 1997, *Culegere* 1997-VI, pct. 42). Totuși, în principiu, având în vedere că este în joc libertatea unei persoane, statul trebuie să se asigure că procedura se desfășoară într-un interval minim de timp (*Mayzit împotriva Rusiei*, nr. 63378/00, pct. 49, 20 ianuarie 2005).

82. De asemenea, Curtea reiterează faptul că scopul convenției nu este acela de a proteja drepturile teoretice sau iluzorii, ci pe cele concrete și efective (*Airey împotriva Irlandei*, 9 octombrie 1979, pct. 24, seria A nr. 32). În analiza respectării cerinței de „termen scurt” în cadrul examinării legalității ordonanței de arestare a reclamantului, emisă de procuror, Curtea consideră că trebuie să se țină seama și de diferitele dispoziții și termene de procedură prevăzute de dreptul intern (a se vedea, *mutatis mutandis*, *Koendjibiharie împotriva Țărilor de Jos*, hotărârea din 25 octombrie 1990, pct. 27, Seria A nr. 185-B).

83. Chiar dacă termenul de treizeci de zile nu este în sine excesiv, Curtea consideră că acesta trebuie examinat în cadrul termenelor prevăzute de Codul de procedură penală și al circumstanțelor speței. Curtea observă că a fost necesară o perioadă de zece zile pentru ca plângerea reclamantului din 14 august 2000, depusă la parchetul competent, să fie înregistrată la grefa tribunalului care trebuia să se pronunțe cu privire la aceasta. Or, conform dreptului intern, dosarul ar fi trebuit trimis în termen de douăzeci și patru de ore (a se vedea supra pct. 43). Deși ar putea accepta ca justificare lipsa activității serviciilor poștale, Curtea constată că, în speță, această justificare nu poate acoperi lipsa de diligență a parchetului și omiterea acestuia cu privire la trimiterea dosarului către tribunal timp de zece zile. În plus, în măsura în care reclamantul beneficia de un termen de trei zile pentru a formula recurs împotriva încheierii din 25 august 2000, curtea de apel a pronunțat hotărârea cu șaisprezece zile mai târziu.

84. Având în vedere lipsa oricărei justificări relevante pentru termenele menționate anterior și faptul că era vorba de examinarea legalității ordonanței de arestare emisă de procuror, Curtea consideră că – în circumstanțele speței – procedura în cauză nu s-a desfășurat într-un „termen scurt”, astfel cum cere art. 5 § 4 în sensul jurisprudenței Curții.

Prin urmare, a fost încălcat art. 5 § 4 în această privință.

V. CU PRIVIRE LA PRETINSA ÎNCĂLCARE A ART. 8 DIN CONVENȚIE

85. Reclamantul denunța încălcarea dreptului la respectarea vieții private și de familie ca urmare a interceptării convorbirilor sale telefonice, citând art. 8 din convenție, formulat după cum urmează:

„1.Orice persoană are dreptul la respectarea vieții sale private și de familie, a domiciliului său și a corespondenței sale.

2. Nu este admis amestecul unei autorități publice în exercitarea acestui drept decât în măsura în care acest amestec este prevăzut de lege și dacă constituie o măsură care, într-o societate democratică, este necesară pentru securitatea națională, siguranța publică, bunăstarea economică a țării, apărarea ordinii și prevenirea faptelor penale, protejarea sănătății sau a moralei, ori protejarea drepturilor și libertăților altora.”

86. Guvernul contestă acest argument.

A. Cu privire la admisibilitate

87. Curtea constată că acest capăt de cerere nu este în mod vădit nefondat în sensul art. 35 § 3 din convenție. De asemenea, Curtea subliniază că acesta nu prezintă niciun alt motiv de inadmisibilitate. Prin urmare, este necesar să fie declarat admisibil.

B. Cu privire la fond

1. Argumentele părților

88. Reclamanta consideră că interceptarea și înregistrarea convorbirilor telefonice de către serviciile speciale, în baza autorizării procurorului, constituie o ingerință care nu este prevăzută de lege în sensul art. 8 § 2. din convenție. Aceasta consideră că legea nu prevedea garanții împotriva arbitrarului și evidențiază faptul că autorizația înregistrării a fost emisă de un procuror care nu este un magistrat în sensul jurisprudenței convenției, iar această autorizație nu a fost supusă vreunui control ulterior din partea unei instanțe independente.

89. Guvernul nu contestă că a avut loc o ingerință în dreptul reclamantului la respectarea vieții sale private și de familie, dar consideră, totuși, că această ingerință îndeplinea condițiile impuse de art. 8 § 2.

90. Pentru a ajunge la această concluzie, Guvernul susține că ingerința era prevăzută de lege, și anume de art. 91¹-91⁴ C. proc. pen., care îndeplinea condițiile de accesibilitate și de previzibilitate. De asemenea, Guvernul susține că dispozițiile de drept intern în materie prezintă garanții suficiente privind natura și amploarea măsurii, motivele necesare pentru a dispune o astfel de măsură, autoritățile competente în vederea adoptării și controlării unei astfel de măsuri. Guvernul consideră că, în speță, ingerința era necesară, interceptarea convorbirilor telefonice fiind realizată în scopul de a preveni și de a pedepsi infracțiunile și că era, de asemenea, proporțională cu scopul legitim urmărit, deoarece autoritățile nu ar fi putut obține informațiile respective prin mijloace mai puțin restrictive.

2. Motivarea Curții

91. Convorbirile telefonice care sunt cuprinse în noțiunile de „viață privată” și „corespondență”, în sensul art. 8 § 1 citat anterior, interceptarea acestora, memorarea

datelor astfel obținute și eventuala utilizare a acestora în cadrul urmăririi penale declanșate împotriva reclamantului se interpretează ca fiind o „ingerință a unei autorități publice” în exercitarea dreptului garantat de art. 8 (a se vedea, printre multe altele, *Malone împotriva Regatului Unit* din 2 august 1984, seria A nr. 82, p. 30, pct. 64). Acest punct nu a condus, de altfel, la o dispută în speță.

92. Curtea reamintește că, pentru a fi conformă cu art. 8 din convenție, o astfel de ingerință trebuie să fie prevăzută de lege. Expresia „prevăzută de lege” impune nu numai respectarea dreptului intern, ci se referă, de asemenea, la calitatea legii, care trebuie să fie compatibilă cu principiul supremației dreptului (*Khan împotriva Regatului Unit*, nr. 35394/97, pct. 26, CEDO 2000-V). În contextul supravegherii secrete exercitate de autoritățile publice, dreptul intern trebuie să ofere protecție împotriva ingerinței arbitrare în exercitarea dreptului unei persoane protejată de art. 8 (*Malone*, citată anterior, pct. 67 și *Klass și alții împotriva Germaniei*, hotărâre din 6 septembrie 1978, seria A nr. 28, pct. 59).

93. În speță, Curtea observă că părțile convin asupra faptului că temeiul legal al ingerinței îl constituie art. 91¹-91⁴ C. proc. pen. Curtea reamintește că a examinat deja aceste dispoziții legale, aplicabile în materie de interceptare a convorbirilor telefonice în România înainte de modificarea Codului de procedură penală prin Legea nr. 281/2003, într-o cauză în care a constatat că examinarea minuțioasă a acestora arăta deficiențe incompatibile cu gradul minim de protecție impus de supremația dreptului într-o societate democratică (*Calmanovici* citată anterior, pct. 121-126). Curtea observă că Guvernul nu a oferit niciun element care să conducă la o concluzie diferită în prezenta cauză.

94. Curtea observă, de asemenea, că noul cadru legislativ impus de Legea nr. 281/2003 care prevede numeroase garanții în materie de interceptare și de transcriere a convorbirilor, de arhivare a datelor relevante și de distrugere a celor care nu sunt relevante (*Dumitru Popescu*, citată anterior, pct. 45-46 și 82), ulterior faptelor în cauză, nu poate influența concluzia Curții în prezenta cauză.

Prin urmare, a fost încălcat art. 8 din convenție.

VI. CU PRIVIRE LA CELELALTE PRETINSE ÎNCĂLCĂRI

95. Reclamantul se plângea că a fost reținut în mod nelegal la 3 august 2000, că a fost arestat preventiv deși nu existau probe solide că ar fi săvârșit infracțiunea și că nu a fost informat cu privire la motivele arestării sale preventive. De asemenea, acesta se plângea că, la ședința din 29 august 2000, prelungirea arestării sale se hotărâse în absența sa. Reclamantul invoca, de asemenea, o ingerință în dreptul său la protecția sănătății și un nivel de trai decent.

96. În prima sa scrisoare, fără să citeze vreun articol din convenție, reclamantul invoca incompatibilitatea dintre starea sa de sănătate și detenție. Cu toate acestea, în formularul cererii, acest aspect a fost invocat din punct de vedere al art. 2 din convenție. Prin urmare, Curtea apreciază că este necesar să se constate că părțile nu au avut intenția de a introduce o plângere distinctă în temeiul art. 3 din convenție.

97. În scrisoarea sa din 21 martie 2001, invocând art. 14 din convenție, reclamanta invocă o discriminare în dreptul reclamantului de a nu fi privat în mod nelegal de libertate, ținând seama de funcția pe care acesta o ocupase în cadrul fostului regim comunist. Reclamanta se plânge, de asemenea, de o atingere adusă dreptului familiei sale la viață privată, ca urmare a înregistrării convorbirilor telefonice ale membrilor acestora. Prin scrisoarea din 19 aprilie 2004, în temeiul art. 5 § 1 și 3 din convenție, aceasta se plânge, în cele din urmă, că soțul său a fost arestat preventiv de un procuror care nu era magistrat în sensul art. 5 § 3 citat anterior și că detenția acestuia în perioada cuprinsă între 30 septembrie și 20 octombrie 2000 era nelegală, având în vedere că această măsură fusese anulată de curtea de apel.

98. Ținând seama de toate elementele de care dispune și în măsura în care este competentă să se pronunțe cu privire la pretențiile formulate, Curtea constată că nu s-a adus nicio atingere drepturilor și libertăților garantate de articolele convenției. În afară de aceasta, Curtea subliniază că respectivul capăt de cerere întemeiat pe art. 5 § 3 din convenție privind neprezentarea „imediată” a reclamantului, ulterior reținerii, în fața unui magistrat, a fost invocat pentru prima dată în fața Curții la 19 aprilie 2004, termenul impus de art. 35 din convenție nefiind respectat.

99. Reiese că acest capăt de cerere este fie tardiv, fie în mod vădit nefondat și trebuie respins în temeiul art. 35 din convenție.

VII. CU PRIVIRE LA APLICAREA ART. 41 DIN CONVENȚIE

100. Art. 41 din convenție prevede:

„În cazul în care Curtea declară că a avut loc o încălcare a convenției sau a protocoalelor sale și dacă dreptul intern al înaltei părți contractante nu permite decât o înlăturare incompletă a consecințelor acestei încălcări, Curtea acordă părții lezate, dacă este cazul, o reparație echitabilă.”

A. Prejudiciu

101. Reclamanta pretinde 100 000 euro (EUR) cu titlu de prejudiciu moral, cauzat ca urmare a decesului soțului său. Aceasta evidențiază, de asemenea, consecințele fizice și psihice la care soțul său a fost supus, ca urmare a detenției și a absenței tratamentului medical care i-au provocat decesul.

102. Guvernul consideră că nu există niciun raport de cauzalitate între prejudiciul invocat de reclamantă și eventualele încălcări ale convenției, că suma pretinsă este excesivă și că o eventuală constatare a încălcării ar putea constitui, în sine, o reparație suficientă a prejudiciului moral pretins.

103. Curtea subliniază că singura bază care trebuie reținută pentru acordarea unei reparații echitabile constă, în speță, în încălcarea art. 5 § 1 și 4 și a art. 8 din convenție. Curtea consideră că reclamantul a suferit un prejudiciu moral incontestabil. Pronunțându-se în echitate, în conformitate cu art. 41 din convenție, trebuie să i se acorde 7 000 EUR pentru prejudiciul moral.

B. Cheltuieli de procedură

104. Reclamanta, care a beneficiat de asistență judiciară, pretinde, de asemenea, 10 000 EUR pentru cheltuielile de procedură reprezentând onorariul avocatului, efectuate în cadrul procedurii interne și în fața Curții, pentru cheltuielile efectuate de reprezentantul său privind transportul, taxele poștale și traducerile. Reclamanta prezintă documente justificative privind cheltuielile efectuate pentru corespondența cu Curtea.

105. Guvernul subliniază că reclamanta nu a prezentat niciun document justificativ pentru a-și susține cererea privind onorariul avocatului.

106. În conformitate cu jurisprudența Curții, un reclamant nu poate obține rambursarea cheltuielilor de procedură decât în măsura în care se stabilește caracterul real, necesar și rezonabil al acestora. Curtea ia act de faptul că, la 4 mai 2007, suma de 850 EUR i-a fost plătită avocatei reclamantei cu titlu de asistență judiciară. În speță și având în vedere elementele pe care le deține și criteriile sus-menționate, Curtea consideră că este rezonabil să se acorde reclamantei, pentru toate cheltuielile, suma de 150 EUR.

C. Dobânzi moratorii

107. Curtea consideră necesar ca rata dobânzilor moratorii să se întemeieze pe rata dobânzii facilității de împrumut marginal practică de Banca Centrală Europeană, majorată cu trei puncte procentuale.

PENTRU ACESTE MOTIVE, CURTEA, ÎN UNANIMITATE,

1. Declară cererea admisibilă în ceea ce privește capetele de cerere întemeiate pe art. 2, pe art. 5 § 1 și 4 și pe art. 8 din convenție și inadmisibilă pentru celelalte capete de cerere;

2. Hotărăște că nu a fost încălcat art. 2 din convenție;

3. Hotărăște că a fost încălcat art. 5 § 1 din convenție;

4. Hotărăște că a fost încălcat art. 5 § 4 din convenție;

5. Hotărăște că a fost încălcat art. 8 din convenție;

6. Hotărăște:

a) că statul pârât trebuie să plătească reclamantei, în termen de trei luni de la data rămânerii definitive a hotărârii, în conformitate cu art 44 § 2 din convenție, suma de 7 000 EUR (șapte mii euro) cu titlu de prejudiciu moral și 150 EUR (o sută cincizeci euro) pentru cheltuielile de procedură, care trebuie convertiți în lei românești la rata de schimb aplicabilă la data plății, plus orice sumă ce poate fi datorată cu titlu de impozit;

b) că, de la expirarea termenului menționat și până la efectuarea plății, aceste sume trebuie majorate cu o dobândă simplă, la o rată egală cu rata dobânzii facilității de

împrumut marginal practică de Banca Centrală Europeană, aplicabilă pe parcursul acestei perioade și majorată cu trei puncte procentuale;

7. Respinge cererea de acordare a unei reparații echitabile pentru celelalte capete de cerere.

Redactată în limba franceză, apoi comunicată în scris, la 21 aprilie 2009, în temeiul art. 77 § 2 și 3 din regulament.

Santiago Quesada
Grefier

Josep Casadevall
Președinte

CAUZA FORNA ÎMPOTRIVA ROMÂNIEI

(Cererea nr. 34999/03)

Hotărârea din 5 mai 2009

(fond)

Hotărârea devine definitivă în condițiile prevăzute la art. 44 § 2 din convenție. Aceasta poate suferi modificări de formă.

În cauza Forna împotriva României,

Curtea Europeană a Drepturilor Omului (Secția a treia), reunită într-o cameră compusă din: Josep Casadevall, *președinte*, Elisabet Fura-Sandström, Corneliu Bîrsan, Boštjan M. Zupančič, Alvin Gyulumyan, Egbert Myjer, Luis López Guerra, *judecători*, și Santiago Quesada, *grefier de secție*,

după ce a deliberat în camera de consiliu, la 7 aprilie 2009,

pronunță prezenta hotărâre, adoptată la aceeași dată:

PROCEDURA

1. La originea cauzei se află cererea nr. 34999/03 îndreptată împotriva României, prin care un resortisant al acestui stat, doamna Norina Consuela Forna („reclamanta”), a sesizat Curtea la 18 septembrie 2003, în temeiul art. 34 din Convenția pentru apărarea drepturilor omului și a libertăților fundamentale („convenția”).

2. Reclamanta este reprezentată de domnul Gheorghe Șuhan, avocat din Iași. Guvernul român („Guvernul”) este reprezentat de agentul guvernamental, domnul Răzvan-Horațiu Radu.

3. La 5 martie 2008, președintele secției a treia a hotărât să comunice Guvernului cererea. Întemeindu-se pe dispozițiile art. 29 § 3 din convenție, acesta a hotărât, de asemenea, că admisibilitatea și fondul vor fi examinate împreună.

ÎN FAPT,

I. CIRCUMSTANȚELE CAUZEI

4. Reclamanta s-a născut în 1961 și are domiciliul în Iași.

5. La 21 decembrie 2000, Comisia Județeană Iași pentru aplicarea Legii nr. 18/1991 („comisia județeană”) a autorizat reclamanta, în calitate de moștenitoare a lui C.C.,

să intre în posesia unui teren cu o suprafață de 20,4 ha, situat în Rediu, și a dispus punerea în executare a acestei decizii de către autoritățile administrative locale.

6. Cererile prezentate de reclamantă consiliului local în vederea executării acestei decizii au rămas fără răspuns. Refuzul primăriei de a pregăti documentația necesară dobândirii titlului a împiedicat-o pe reclamantă să obțină un titlu de proprietate.

7. În 2001, reclamanta a introdus o acțiune împotriva Primăriei Comunei Rediu și împotriva Comisiei Locale din comuna Rediu responsabile pentru aplicarea Legii nr. 18/1991, prin care acestea să fie obligate să pregătească documentația necesară dobândirii titlului. Aceasta a solicitat, de asemenea, plata zilnică de daune cominatorii până la executarea deciziei.

Autoritățile locale din satul Rediu au declarat că era imposibil să se asigure executarea deciziei comisiei județene pe motiv că terenul a intrat în posesia unor terți. Un raport de expertiză prezentat în cadrul acțiunii a atestat că suprafața de 20,4 ha fusese alocată unui număr de treizeci și patru de persoane.

8. La 3 februarie 2003, Judecătoria Iași a admis acțiunea și a dispus comisiei locale din comuna Rediu să elibereze reclamantei planul cadastral și documentul oficial care să ateste că a intrat în posesia terenului de 20,4 ha, astfel cum s-a specificat în decizia din 21 decembrie 2000. Judecătoria a dispus, de asemenea, plata, în favoarea reclamantei, de către Primăria Comunei Rediu, de daune cominatorii în valoare de 300 000 ROL pentru fiecare zi de întârziere a executării. Instanța a respins motivul invocat de autorități, conform căruia executarea deciziei era imposibilă datorită faptului că terenul a fost atribuit unor terți, hotărând că reclamanta nu poate fi considerată responsabilă pentru un lucru rezultat din vina autorităților.

Hotărârea respectivă a rămas definitivă la 26 mai 2003.

9. La 31 iulie 2003, la cererea reclamantei și în urma unei audiențe cu primarul, în calitate de președinte al comisiei locale, executorul judecătoresc a constatat, într-un document oficial, că aceasta din urmă nu a pus în executare hotărârea din 3 februarie 2003. Executorul judecătoresc a somat primăria să execute hotărârea respectivă.

10. La 1 iulie și 24 noiembrie 2005, reclamanta a solicitat Prefecturii Județului Iași să localizeze un teren de 20,4 ha într-un loc din vecinătatea satului Rediu, întrucât nu exista niciun teren disponibil în Rediu. În cele din urmă, reclamanta și-a modificat cererea, pretinzând un teren de doar 16 ha.

11. Agenția Domeniilor Statului a informat comisia județeană, la cererea acesteia din urmă, că a localizat un teren vacant de 16 ha, cu identificarea cadastrală T6, T8 și T9, administrat de societatea Agromixt, o societate care era însărcinată cu administrarea proprietăților din domeniul statului.

12. La 26 iulie 2006, comisia județeană a admis cererea și a modificat decizia din 21 decembrie 2000, prin care reclamanta era autorizată să intre în posesia terenului

de 16 ha situat în satul Miroslava, administrat de societatea Agromixt. În continuare, aceasta a precizat că dispozițiile prezentei decizii trebuiau puse în aplicare de către comisia locală din Miroslava, responsabilă pentru aplicarea legilor privind proprietatea.

13. Comisia Locală din Miroslava și Primăria Comunei Miroslava au introdus o acțiune pentru anularea deciziei respective invocând, *inter alia*, faptul că exista o hotărâre definitivă prin care comisia locală din Rediu trebuia să pună reclamantei în posesia terenului și faptul că autoritatea emitentă, și anume comisia județeană, nu avea competența de a anula o decizie anterioară.

Comisia județeană a susținut că, prin decizia contestată, a acordat terenul aparținând comisiei locale din Miroslava dintr-o zonă care era vacantă din punct de vedere juridic, cu scopul de a pune în aplicare hotărârea din 3 februarie 2003. Aceasta a susținut, de asemenea, că terenul de 16 ha propus a fost acordat din rezerva Agenției Domeniilor Statului și nu din cea a Comisiei Locale din Miroslava. În conformitate cu Legea nr. 268/2001 privind privatizarea societăților comerciale ce dețin în administrare terenuri proprietate publică și privată a statului cu destinație agricolă și înființarea Agenției Domeniilor Statului, acest teren trebuia transferat comisiei locale, la cererea comisiei județene și pe baza unui protocol. La 18 mai 2007, Tribunalul Iași, prin hotărâre definitivă, a respins cererea autorităților locale din Miroslava.

14. Potrivit reclamantei, P.R.V., Prefectul Județului Iași și președintele comisiei județene din perioada respectivă, și I.V., președintele Agenției Domeniilor Statului din Iași din perioada respectivă, au pretins un teren de 3 ha drept „condiție” pentru executarea deciziei administrative din 26 iulie 2006. În urma unei plângeri depuse de către reclamantă și soțul acesteia la Direcția Generală Anticorupție din cadrul Ministerului Administrației și Internelor și la Direcția Națională Anticorupție, la Procurorul-șef al Parchetului de pe lângă Înalta Curte de Casație și Justiție, cei doi funcționari și alte două persoane au fost arestate, inițial pentru o perioadă de treizeci de zile, iar apoi chemate în instanță pentru corupție. Acțiunea penală este pendinte.

15. La 23 august 2007 și 7 martie 2008, reclamanta a solicitat comisiei județene și comisiei locale din Miroslava executarea deciziei administrative din 26 iulie 2006.

A existat, de asemenea, un schimb de scrisori oficiale între Primăria Comunei Miroslava și Agenția Domeniilor Statului din Iași cu privire la executarea acestei decizii. Primăria Comunei Miroslava a informat Agenția Domeniilor Statului că, în realitate, terenul având o suprafață de 16 ha, cu identificarea cadastrală T6, T8 și T9, nu era vacant, ci era revendicat de către terți care aveau dreptul la terenul respectiv și, de asemenea, de către Primăria Miroslava. Aceasta a precizat, de asemenea, că decizia administrativă din 26 iulie 2006 nu menționa vreo obligație din partea comisiei locale din Miroslava de a permite reclamantei să intre în posesia terenului respectiv.

16. Până în prezent, reclamanta nu a intrat în posesia terenului.

II. DREPTUL INTERN RELEVANT

17. Dreptul intern relevant este descris în hotărârea *Sabin Popescu împotriva României* (nr. 48102/99, pct. 42-46, 2 martie 2004).

ÎN DREPT,

I. SFERA DE APLICARE

18. În formularul de cerere, reclamanta a menționat un teren de 20,4 ha. În scrisoarea din 10 mai 2008 adresată Curții, reclamanta s-a plâns că, în speță, comisia locală din Miroslava a refuzat să execute decizia administrativă din 26 iulie 2006 și să-i permită acesteia să intre în posesia terenului de 16 ha.

În observațiile sale din 31 iulie 2008, reclamanta s-a plâns de abuzuri grave din partea comisiei locale din Miroslava cu privire la dreptul acesteia asupra terenului de 16 ha, însă cererea sa de reparație echitabilă se referea la terenul de 20,4 ha. Cu toate acestea, în scrisoarea din 1 septembrie 2008, reclamanta s-a plâns că nu i s-a permis să intre în posesia propriului teren de 16 ha.

La 4 noiembrie 2008, în urma primirii observațiilor Guvernului cu privire la cererea sa de reparație echitabilă, reclamanta s-a plâns că nu i s-a permis să intre în posesia terenului de 20,4 ha.

19. În observațiile sale, Guvernul a făcut trimitere la ambele terenuri. Cu toate acestea, în ceea ce privește cererea reclamantei cu titlu de prejudiciu material, a fost luată în considerare valoarea terenului situat în satul Rediu.

20. Curtea observă că reclamanta și-a modificat cererea în fața autorităților naționale și a fost de acord să pretindă un teren de 16 ha în locul suprafeței de 20,4 ha la care avea dreptul. În urma cererii sale, autoritățile naționale au modificat decizia administrativă. Reclamanta nu a contestat decizia administrativă, astfel cum a fost modificată, și a insistat pentru executarea acesteia. În plus, în corespondența sa ulterioară cu Curtea, aceasta s-a referit la terenul de 16 ha cu excepția pretinsului prejudiciu material pe care l-a menționat în legătură cu terenul mai mare, având o suprafață de 20,4 ha.

21. Având în vedere faptul că reclamanta s-a plâns în fața Curții cu privire la neexecutarea unei hotărâri definitive, în strânsă legătură cu o decizie administrativă care a fost modificată în conformitate cu cererea acesteia, Curtea consideră că terenul de 16 ha este reglementat de prezenta aplicare.

II. CU PRIVIRE LA PRETINSELE ÎNCĂLCĂRI ALE ART. 6 § 1 DIN CONVENȚIE ȘI ART. 1 DIN PROTOCOLUL NR. 1 LA CONVENȚIE

22. Reclamanta s-a plâns că neexecutarea hotărârii pronunțate în favoarea ei i-a încălcat drepturile garantate de art. 6 § 1 din convenție și de art. 1 din Protocolul nr. 1 la convenție, ale căror dispoziții relevante se citesc după cum urmează:

Art. 6 § 1

„Orice persoană are dreptul la judecarea în mod echitabil [...] a cauzei sale, de către o instanță [...], care va hotărî [...] asupra încălcării drepturilor și obligațiilor sale cu caracter civil [...]”

Art. 1 din Protocolul Nr. 1

„Orice persoană fizică sau juridică are dreptul la respectarea bunurilor sale. Nimeni nu poate fi lipsit de proprietatea sa decât pentru cauză de utilitate publică și în condițiile prevăzute de lege și de principiile generale ale dreptului internațional.

Dispozițiile precedente nu aduc atingere dreptului statelor de a adopta legile pe care le consideră necesare pentru a reglementa folosința bunurilor conform interesului general sau pentru a asigura plata impozitelor ori a altor contribuții, sau a amenzilor.”

23. Guvernul contestă acest argument.

A. Cu privire la admisibilitate

24. Curtea constată că această cerere nu este în mod vădit nefondată în sensul art. 35 § 3 din convenție. De asemenea, Curtea subliniază că aceasta nu prezintă niciun alt motiv de inadmisibilitate. Prin urmare, este necesar să fie declarată admisibilă.

B. Cu privire la fond

25. Guvernul a considerat că neexecutarea hotărârii din 3 februarie 2003 a Judecătorei Iași, care a devenit definitivă la 26 mai 2003, se datora unor condiții obiective și nu datorită autorităților. Autoritățile locale nu au acționat cu rea-credință. Agenția Domeniilor Statului a localizat un teren vacant având o suprafață de 16 ha, însă comisia locală din Miroslava nu a autorizat reclamanta să intre în posesia terenului respectiv, întrucât întregul teren de 16 ha era revendicat atât de terți care aveau dreptul, cât și de autoritățile locale.

26. Reclamanta contestă acest argument. În special, aceasta a susținut că terenul de 16 ha aparținea statului și că Agenția Domeniilor Statului transferase terenul respectiv autorităților locale pentru a-l acorda reclamantei. Nu există nicio legătură între terenul respectiv și posibilele pretenții din partea terților, depuse la autoritățile locale.

27. Curtea observă că, deși autoritățile aveau obligația de a executa hotărârile judecătorești, în special prin repunerea reclamantei în posesia terenului respectiv în prezenta cauză, hotărârea din 3 februarie 2003 nu a fost executată până în prezent. Cu toate acestea, hotărârea respectivă este în continuare valabilă, întrucât nu a fost introdusă nicio acțiune conform legislației românești pentru modificarea sau anularea acesteia. Instanțele pot pune capăt situației continue de neexecutare, altfel decât prin executare, numai printr-o astfel de anulare sau modificare cu o obligație echivalentă (a se vedea *Sabin Popescu*, citată anterior, pct. 54).

28. Având în vedere jurisprudența sa cu privire la acest subiect (a se vedea *Pântea împotriva României*, nr. 5050/02, pct. 36, 15 iunie 2006), Curtea consideră că, în speță, autoritățile trebuiau să informeze reclamanta prin intermediul unei decizii formale cu privire la pretinsa imposibilitate obiectivă de executare a hotărârii menționate sau să efectueze demersurile necesare pentru executarea acesteia. Astfel, instanțele naționale nu s-au pronunțat niciodată în sensul că executarea hotărârii din 3 februarie 2003 era destinată eșecului ca urmare a faptului că terenul fusese atribuit unor terți (a se vedea supra, pct. 7 și 8). În plus, în ciuda faptului că Agenția Domeniilor Statului a localizat un teren specific și vacant de 16 ha pentru a fi atribuit reclamantei, autoritățile locale au pretins că terenul era, la momentul respectiv, revendicat de către terți. Deși Curtea nu este competentă să se pronunțe cu privire la stabilirea corectă a amplasamentului terenului respectiv, aceasta consideră că era de competența autorităților să efectueze demersuri specifice pentru a evita apariția deciziilor concurente pe care trebuiau să le aplice sau cel puțin pentru a clarifica situația astfel creată (a se vedea *Popescu și Dașoveanu împotriva României*, nr. 24681/03, pct. 36, 19 iulie 2007). Prin urmare, Curtea nu poate accepta susținerea că, în prezenta cauză, autoritățile nu sunt responsabile și că au efectuat toate demersurile necesare pentru executarea hotărârii respective.

29. Curtea a constatat, în mod frecvent, încălcări ale art. 6 § 1 din convenție și ale art. 1 din Protocolul nr. 1 în cauze care au ridicat probleme similare celor din speță (a se vedea, printre altele, *Sabin Popescu*, citată anterior, și *Dragne și alții împotriva României*, nr. 78047/01, 7 aprilie 2005).

30. După ce a examinat toate elementele care i-au fost prezentate, Curtea consideră că Guvernul nu a expus niciun fapt și niciun argument care să poată conduce la o altă concluzie în speță. Prin urmare, au fost încălcate art. 6 § 1 din convenție și art. 1 din Protocolul nr. 1.

III. APLICAREA ART. 41 DIN CONVENȚIE

31. Art. 41 din convenție prevede:

„În cazul în care Curtea declară că a avut loc o încălcare a convenției sau a protocoalelor sale și dacă dreptul intern al înaltei părți contractante nu permite decât o înlăturare incompletă a consecințelor acestei încălcări, Curtea acordă părții lezate, dacă este cazul, o reparație echitabilă.”

32. Reclamanta a încercat să recapete posesia propriului teren. Ulterior, aceasta a solicitat 2 448 000 euro (EUR) pentru valoarea actualizată a terenului de 20,4 ha situat în REDIU, pe baza informațiilor furnizate de o agenție imobiliară, 642 104 EUR pentru foloase nerealizate, reprezentând valoarea dobânzii practicate de bănci pentru suma anterioară, și 17 907 dolari americani (USD) reprezentând echivalentul despăgubirii materiale stabilite prin hotărârea Judecătorei Iași din 3 februarie 2003. Reclamanta a pretins, de asemenea, despăgubiri cu titlu de prejudiciu moral, solicitând Curții stabilirea sumei.

33. Reclamanta a solicitat, de asemenea, 11 000 EUR pentru onorariul avocatului în baza unui contract de asistență judiciară și, fără să precizeze o sumă sau să prezinte documente justificative, echivalentul cheltuielilor de judecată suportate în fața instanțelor interne și în fața Curții, reprezentând taxele poștale, traducerile, copiile xerox și transportul.

34. Guvernul consideră, în conformitate cu informațiile prevăzute de Camera Notarilor Publici, că prețul pentru un metru pătrat de teren în Reditu variază între 5,5 EUR pentru terenul *extra muros* și 10 EUR pentru terenul *intra muros*. În ceea ce privește foloasele nerealizate, nu există nicio legătură de cauzalitate între pretinsa încălcare a convenției și prejudiciul material pretins. Cu toate acestea, reclamanta a calculat dobânda practică de bancă pe baza valorii terenului actualizate în prezent, nu în 2003.

Guvernul a susținut că măsura coercitivă era sub forma unei sancțiuni civile, cu scopul de a garanta executarea unei obligații și nu de a acorda o despăgubire; reclamanta a avut posibilitatea de a cere în fața instanței modificarea acesteia într-o despăgubire pentru executare cu întârziere. În continuare, Guvernul consideră că o constatare a încălcării ar constitui, în sine, o reparație suficientă a prejudiciului moral pretins.

35. Guvernul a contestat cererea pentru plata cheltuielilor de judecată pe motiv că aceasta era parțial nejustificată, că nu se putea constata nicio legătură de cauzalitate între plata unor cheltuieli și prezenta cauză, că nu exista nicio „planificare” alături de contractul de asistență judiciară, că suma menționată, după cum a admis reclamanta, nu îi fusese încă plătită și că onorariul avocatului era excesiv, având în vedere gradul scăzut de complexitate a cauzei, în conformitate cu jurisprudența consacrată a Curții.

36. Ținând seama de circumstanțele cauzei și având în vedere declarațiile părților, Curtea consideră că nu poate pronunța o hotărâre cu privire la aspectul aplicării art. 41 din convenție și amână pronunțarea, luând în considerare posibilitatea ajungerii la un acord între statul pârât și reclamantă (art. 75 § 1 din regulamentul Curții).

PENTRU ACESTE MOTIVE, CURTEA, ÎN UNANIMITATE,

1. Declară cererea admisibilă;
2. Hotărăște că au fost încălcate art. 6 § 1 din convenție și art. 1 din Protocolul nr. 1;
3. Hotărăște că nu se poate pronunța cu privire la aspectul aplicării art. 41;

Hotărăște:

(a) amână pronunțarea cu privire la toate capetele de cerere;

(b) solicită Guvernului și reclamantei să prezinte, în termen de șase luni de la data rămânerii definitive a hotărârii, în conformitate cu art. 44 § 2 din convenție, propriile observații scrise cu privire la aspectul respectiv și, în special, să informeze Curtea cu privire la orice acord la care ar putea ajunge;

(c) amână pronunțarea privind procedura ulterioară și delegă președintelui Camerei competența de soluționare, în cazul în care este necesar.

Redactată în limba engleză, apoi comunicată în scris, la 5 mai 2009, în temeiul art. 77 § 2 și 3 din regulament.

Santiago Quesada
Grefier

Josep Casadevall
Președinte

CAUZA TĂNASE ÎMPOTRIVA ROMÂNIEI

(Cererea nr. 5269/02)

Hotărârea din 12 mai 2009

Hotărârea devine definitivă în condițiile prevăzute la art. 44 § 2 din convenție. Aceasta poate suferi modificări de formă.

În cauza Tănase împotriva României,

Curtea Europeană a Drepturilor Omului (Secția a treia), reunită într-o cameră compusă din: Josep Casadevall, *președinte*, Elisabet Fura-Sandström, Corneliu Bîrsan, Boštjan M. Zupančič, Alvin Gyulumyan, Egbert Myjer, Luis López Guerra, *judcători*, și Stanley Naismith, *grefier adjunct de secție*,

după ce a deliberat în camera de consiliu, la 14 aprilie 2009,

pronunță prezenta hotărâre, adoptată la aceeași dată:

PPROCEDURA

1. La originea cauzei se află cererea nr. 5269/02 îndreptată împotriva României, prin care un resortisant al acestui stat, domnul Niculae Tănase („reclamantul”), a sesizat Curtea la 20 ianuarie 2002 în temeiul art. 34 din Convenția pentru apărarea drepturilor omului și a libertăților fundamentale („convenția”).

2. Reclamantul, care a beneficiat de asistență judiciară, este reprezentat de Bogdan Marinescu, avocat în București. Guvernul român („Guvernul”) este reprezentat de agentul guvernamental, domnul Răzvan-Horațiu Radu, din cadrul Ministerului Afacerilor Externe.

3. În special, reclamantul susține incompatibilitatea stării sale de sănătate cu regimul de detenție și supunerea sa unor tratamente degradante în cursul spitalizării sale într-un spital civil. De asemenea, acesta denunță lipsa de justificare a arestării sale preventive, precum și durata procedurii penale inițiate împotriva sa, pe care o consideră nerezonabilă.

4. La 8 iunie 2006, președintele secției a treia a hotărât să comunice Guvernului capetele de cerere privind art. 3, art. 5 § 3 și art. 6 § 1 din convenție. În conformitate cu art. 29 § 3 din convenție, acesta a hotărât, de asemenea, că admisibilitatea și fondul cauzei vor fi examinate împreună.

ÎN FAPT,

I. CIRCUMSTANȚELE CAUZEI

5. Reclamantul s-a născut în 1953 și locuiește în București.

6. La 15 februarie 2001, s-a inițiat o anchetă împotriva reclamantului, administrator al unei societăți care comercializa produse petroliere, iar acesta a fost arestat preventiv pentru o perioadă de treizeci de zile, după care a fost informat de procurorul însărcinat cu ancheta că era suspectat de instigare la înșelăciune, de evaziune fiscală, fals în înscrisuri și deturnare de fonduri. Conform parchetului, reclamantul a comercializat produse petroliere, neconforme cu standardele de calitate în vigoare, și a emis cecuri fără acoperire.

7. Prin ordonanțele din 10 și 13 aprilie 2001, parchetul a dispus sechestrarea bunurilor mobile și imobile ale reclamantului. În urma acestor ordonanțe, două imobile aparținând, respectiv, lui B.C., soacra reclamantului, și lui R.F., o rudă îndepărtată a reclamantului, au fost puse sub sechestru.

1. *Starea de sănătate a reclamantului și spitalizările sale*

8. La 15 februarie 2001, reclamantul a fost încarcerat la Penitenciarul Ploiești. În momentul arestării sale preventive, s-a constatat că acesta suferea de tulburări de personalitate post-traumatism cranio-cerebral, în urma unui accident rutier din 1993.

9. În 2001, reclamantul a fost examinat de două ori de comisia de expertiză a Institutului Național de Medicină Legală „Mina Minovici” din București („comisia”) care a concluzionat că persoana în cauză suferea „de ulcer duodenal, colecistopatie cronică nelitiazică, discopatie lombară, episoade hematurice, tulburări organice de personalitate post-traumatism cerebral cu decompensări impulsive și de obezitate”.

10. În perioada 9 ianuarie – 14 februarie 2002, la recomandarea comisiei, reclamantul a fost supus unor examene medicale în patru spitale civile. La 8 februarie 2002, comisia a confirmat diagnosticul preexistent și a concluzionat în raportul său că supravegherea medicală a reclamantului putea fi asigurată în închisoare, cu condiția să fie supus periodic unor examene medicale specializate într-un spital civil.

11. La cererea reclamantului, la 12 aprilie 2002, acesta a fost examinat de un urolog la spitalul județean din Ploiești. Acesta din urmă a recomandat spitalizarea sa la Penitenciarul-Spital București-Jilava („penitenciarul-spital”) pentru un bilanț medical în vederea stabilirii unui diagnostic mai complet. La 15 aprilie 2002, penitenciarul-spital a refuzat spitalizarea reclamantului, pe motiv că nu dispunea de un medic urolog.

12. În perioada 14 mai – 11 iunie 2002, reclamantul a fost transferat la penitenciarul - spital pentru o nouă expertiză medico-legală. În urma examinării urologice efectuate cu această ocazie, el a fost spitalizat la secția de urologie a spitalului civil „Sfântu Ioan” cu diagnosticul „suspiciune de tumoră vezicală”.

13. Cu ocazia spitalizării sale, în perioada 11-21 iunie 2002, reclamantul a fost supus unei electrorezecții a formațiunii tumorale și a feței posterioare a colului. Investigația histopatologică a evidențiat un adenocarcinom de prostată. I s-au recomandat o terapie cu citostatice, precum și o reexaminare după șase luni.

14. Bazându-se pe fotografii, reclamantul susține că, în timpul șederii sale la spitalul „Sfântu Ioan”, a fost legat cu cătușe de pat, că un paznic se afla în fața camerei sale și că fereastra era prevăzută cu plasă metalică. Acesta adaugă că, după intervenția chirurgicală, a fost legat cu cătușe la o mână, în timp ce în cealaltă mână i se aplicase o perfuzie.

15. La 22 iulie 2002, comisia a întocmit un raport medico-legal conform căruia reclamantul suferea de adenocarcinom, ulcer duodenal, colecistită cronică nelitiazică, discopatie lombară și tulburări organice de personalitate. În raport, se precizează următoarele:

„Afecțiunea urologică prezentată la 1 (adenocarcinom) necesită un tratament specific care nu poate fi aplicat în rețeaua Direcției Generale a Penitenciarelor și necesită spitalizări periodice care pot dura până la trei luni în unități specializate aparținând Ministerului Sănătății și Familiei.

Având în vedere că penitenciarul-spital București poate asigura terapia recomandată persoanei în cauză, într-o unitate medicală specializată aparținând Ministerului Sănătății și Familiei (spitalul „Sfântu Ioan”), vă rugăm să luați dispozițiile necesare.

Afecțiunile de care suferă Tănase Nicolae nu îl pun în imposibilitatea de a participa la desfășurarea procedurii penale.”

16. În perioada 23-31 iulie 2002, reclamantul a fost spitalizat din nou la „Sfântu Ioan” unde a suferit o uretrocistoscopie. În perioada 8-14 octombrie 2002, acesta a fost examinat la spitalul „Sfântu Ioan”, apoi a fost transferat la penitenciarul-spital.

17. La 29 octombrie 2002, reclamantul a fost transferat la Penitenciarul Ploiești. În fișa sa medicală completată în aceeași zi se preciza faptul că analizele acestuia erau normale și că starea sa de sănătate era bună. I s-a eliberat o rețetă pentru următoarele medicamente: Lucrin injectabil, Ciprolen și Aulin. La 18 noiembrie 2002, i-au fost administrate aceste medicamente.

18. În ianuarie 2003, reclamantul a trebuit spitalizat din nou la spitalul „Sfântu Ioan” (a se vedea supra, pct. 13). Reexaminarea trebuia să se aibă loc la penitenciarul-spital. Reclamantul a refuzat spitalizarea la penitenciarul-spital și a solicitat transferul său direct la spitalul „Sfântu Ioan”, invocând faptul că era transportat în condiții inumane, care îi provocau grave suferințe fizice și psihice. Acesta spune că, în cursul anului 2002, a fost transferat de la penitenciarul Jilava, nu departe de București, la spitalul „Sfântu Ioan” în vagon penitenciar, ceea ce i-a provocat puternice suferințe psihice și fizice.

19. După acest refuz din partea reclamantului, autoritățile nu au mai luat măsuri pentru a-l transfera într-un spital civil. În cursul anului 2003, reclamantul nu a mai

fost supus examenelor specializate și nu a mai fost spitalizat. Acesta a beneficiat de un regim alimentar și de un tratament simptomatic pentru afecțiuni curente, fiind mutat la infirmeria penitenciarului. La 13 și 24 martie 2003, acesta a fost examinat de un medic generalist.

20. În perioada septembrie-noiembrie 2003, reclamantul s-a prezentat de patru ori la cabinetul medical pentru ulcer duodenal, dischinezie biliară și lombalgii și a primit tratament adecvat simptomelor sale.

21. La 20 noiembrie 2003, reclamantul a fost transferat la penitenciarul-spital București-Rahova. La 25 noiembrie 2003, acesta a fost transferat la spitalul „Sfântu Ioan”, unde a fost examinat de un medic urolog, care i-a recomandat o intervenție chirurgicală. Această intervenție nu a fost realizată, reclamantul fiind pus în libertate la 26 noiembrie 2003.

2. Cererile de revocare a arestării preventive

22. În temeiul art. 139 și 303 C. proc. pen., reclamantul a solicitat instanței în mod regulat să suspende judecata în cauză și să revoce arestarea sa preventivă, ținând seama de starea sa de sănătate. În 2001 și 2002, instanța a prelungit perioada de arestare preventivă în cazul reclamantului până la treizeci de zile, fără a oferi o motivare sau susținând că „motivele care stau la baza acestei măsuri continuau să existe”.

23. În cadrul ședinței din 1 august 2002, instanța a admis cererea reclamantului de a dispune o expertiză medico-legală pentru a stabili dacă starea sa de sănătate s-a agravat în perioada detenției și dacă putea fi tratat în rețeaua penitenciară. La 24 septembrie 2002, comisia a informat instanța că reclamantul a fost examinat la 8 februarie 2002 și că, la 22 iulie 2002, s-a realizat o expertiză suplimentară, la cererea Tribunalului Argeș într-un alt dosar privind același reclamant. Aceasta a furnizat la dosar copii ale rapoartelor realizate la aceste date cu mențiunea că aceleași concluzii persistau (a se vedea supra, pct. 10 și 15).

24. Prin încheierea din aceeași zi, judecătoria a respins cererile reclamantului de a suspenda judecata și de a revoca arestarea preventivă, pe motiv că reieșea din raportul de expertiză medico-legală din 22 iulie 2002 că, chiar dacă afecțiunile sale nu pot fi îngrijite în rețeaua penitenciară, acesta putea fi transportat periodic la spitalul civil „Sfântu Ioan” pentru continuarea tratamentului.

25. La 5 decembrie 2002, un aviz al comisiei privind starea de sănătate a reclamantului, precum și documente privind tratamentul medical care trebuie urmat au fost adăugate la dosar. Instanța le-a trimis Penitenciarului Ploiești. Reieșea din acest aviz că tratamentul nu putea fi asigurat în rețeaua penitenciară, dar că persoana în cauză putea fi adusă într-o unitate civilă, conform planului terapeutic.

26. Reclamantul s-a opus prelungirii arestării preventive, ținând seama de starea sa de sănătate. Acesta a luat act de faptul că era reținut la penitenciarul Ploiești, care

nu dispunea de echipamentele necesare pentru asigurarea tratamentului și că, dacă era transferat la penitenciarul-spital, nu mai putea urma procedurile. Instanța a prelungit perioada de arestare preventivă fără a oferi motive și, la 21 ianuarie și 11 februarie 2003, a respins cererile reclamantului de revocare a arestării preventive.

27. Prin hotărârea din 10 martie 2003, judecătoria a condamnat reclamantul la zece ani de închisoare. Prin hotărârea din 18 iunie 2003, Tribunalul Prahova a admis apelul reclamantului împotriva hotărârii citate anterior și a trimis cauza în primă instanță.

28. Prin hotărârea din 3 iulie 2003, instanța a prelungit perioada de arestare preventivă a reclamantului, ținând seama de faptul că probele necesare pentru stabilirea faptelor și a consecințelor infracțiunii nu au fost obținute.

29. La 6 august 2003, judecătoria a verificat din oficiu regularitatea arestării preventive a reclamantului. Acesta a considerat că:

„[...] măsura corespunde dispozițiilor legale existente în domeniu [...], iar temeiurile care justifică această măsură există în continuare. Instanța ține seama de modul de comitere a infracțiunii, de valoarea considerabilă a prejudiciului cauzat părții civile, de faptul că inculpatul Tănase Nicolae s-a sustras urmăririi penale, de pericolul pe care faptele sale îl prezintă pentru ordinea publică, de frecvența infracțiunilor, precum și de circumstanțele care duc la concluzia existenței unui pericol pentru ordinea publică.”

30. În perioada 26 august – 24 septembrie 2003, în ciuda argumentelor reclamantului privind agravarea stării sale de sănătate și imposibilitatea transportării sale la spital, judecătoria și tribunalul, acesta din urmă fiind competent în ceea ce privește rezultatul unui conflict negativ de competență, au prelungit perioada arestării preventive a acestuia și a altor doi inculpați, invocând un motiv identic celui pronunțat de judecătorie la 6 august 2003 (a se vedea supra, pct. 29). Recursurile formulate de reclamant împotriva acestor prelungiri au fost respinse ca nefondate.

31. Prin încheierea din 19 noiembrie 2003, Tribunalul Prahova a prelungit perioada de arestare preventivă. Reclamantul a introdus recurs împotriva acestei hotărâri, invocând faptul că starea sa de sănătate era incompatibilă cu arestarea, că suferea de cancer la prostată care necesita tratament prin chimioterapie, dar că acest tratament nu i-a fost niciodată aplicat. Acesta a subliniat faptul că tratamentul nu putea fi asigurat în rețeaua penitenciară, ci doar într-un spital civil și că nicio măsură nu a fost luată pentru transferul său periodic într-un astfel de spital. Pe de altă parte, autoritățile din penitenciarul Ploiești nu i-au administrat nici tratamentul ambulatoriu, din cauza lipsei resurselor financiare.

32. Prin hotărârea definitivă din 26 noiembrie 2003, Curtea de Apel Ploiești a admis recursul acestuia, a revocat arestarea preventivă, pe motiv că nu era justificată și a dispus repunerea imediată în libertate a reclamantului. Curtea de apel a reținut faptul că reclamantul era arestat preventiv de aproximativ trei ani, că procedura era în continuare pe rolul primei instanțe și că nicio cercetare judecătorească nu fusese dispusă

de către instanță. De asemenea, curtea de apel a constatat că reieșea dintr-un raport de expertiză medico-legală faptul că reclamantul era grav bolnav și că tratamentul adecvat afecțiunilor sale nu putea fi administrat în rețeaua penitenciară. Aceasta a considerat că:

„Conform art. 139 alin. (3⁴) C. proc. pen., în cazul în care instanța constată, bazându-se pe un raport de expertiză medico-legală, că persoana arestată suferă de o afecțiune care nu poate fi tratată în rețeaua penitenciară, aceasta trebuie să revoce arestarea preventivă, la cererea persoanei în cauză sau din oficiu. Această dispoziție legală nu permite interpretări, concluziile raportului de expertiză realizat în speță nu pot fi interpretate în alt sens.”

33. La 26 noiembrie 2003, reclamantul a fost pus în libertate.

3. Procedura penală împotriva reclamantului

34. Prin rechizitoriul din 7 mai 2001, reclamantul a fost trimis în judecată în fața Judecătoriei Ploiești pentru săvârșirea infracțiunilor sus-menționate (a se vedea supra, pct. 6), la fel ca și alți doi inculpați, D.P. și F.L.

35. Prin încheierile din 31 mai, 1 iunie și 18 iunie 2001, instanța a respins excepția ridicată de reclamant ce privea necompetența sa *ratione materiae*, precum și cererile de recuzare a completului de judecată. Apoi, cauza a fost amânată de cinci ori, la cererea avocatului reclamantului, care nu se putea prezenta la ședință, o dată la cererea lui F.L. și de unsprezece ori din cauză că reclamantul nu a fost citat în mod corect. La 26 septembrie 2001, 8 ianuarie și 17 aprilie 2002, Curtea Supremă de Justiție a respins cererile reclamantului și ale lui F.L. privind transferul dosarului la o altă instanță.

36. Cauza a fost amânată de mai multe ori din cauza necitării părții civile, a absenței raportului de expertiză medico-legală și a faptului că Penitenciarul Ploiești nu a furnizat la dosar documentele solicitate de instanță. La 14 aprilie 2002, instanța a aplicat o amendă avocatului reclamantului care a solicitat o amânare a procedurii fără a oferi vreo justificare în acest sens.

37. După audierea martorilor și organizarea dezbaterilor pe fond, prin hotărârea din 10 martie 2003, judecătoria a condamnat reclamantul la zece ani de închisoare și la plata de daune-interese părților civile. Prin hotărârea din 18 iunie 2003, Tribunalul Prahova a admis apelul reclamantului și a trimis cauza spre judecare în primă instanță. Prin hotărârea din 26 august 2003, judecătoria și-a declinat competența în favoarea Tribunalului Prahova. Prin hotărârea din 17 septembrie 2003, tribunalul a constatat conflictul negativ de competență, care a fost soluționat în final de curtea de apel în favoarea tribunalului.

38. Apoi, cauza a fost amânată de trei ori din cauza necitării reclamantului sau a părții civile și o dată la cererea avocatului reclamantului. La 10 martie 2004, instanța a admis cererea reclamantului de a dispune executarea unei expertize contabile, iar cauza a fost amânată de șapte ori înainte ca acest raport de expertiză să fie furnizat la dosar.

La 4 noiembrie 2004, s-a solicitat un supliment de expertiză, iar D.P. a fost sancționat pentru neplata onorariilor expertului.

39. Prin hotărârea din 6 ianuarie 2005, tribunalul a respins o nouă cerere a reclamantului de recuzare. Avocatului reclamantului i s-a aplicat o amendă pentru întârzierea cauzei.

40. Prin hotărârea din 18 ianuarie 2005, tribunalul l-a condamnat pe reclamant la unsprezece ani și șase luni de închisoare și la plata de daune-interese părților civile. Instanța a menținut sechestrul pe bunurile mobile și imobile ale reclamantului. Prin hotărârea din 19 iulie 2005, Curtea de Apel Ploiești a admis apelul reclamantului în ceea ce privește latura penală și l-a condamnat la zece ani de închisoare, durata arestării preventive fiind scăzută din pedeapsa aplicată. Prin hotărârea definitivă din 3 mai 2006, Înalta Curte de Casație și Justiție a respins recursul reclamantului ca neîntemeiat.

II. DREPTUL ȘI PRACTICA INTERNE RELEVANTE

A. Dispozițiile relevante în materie de arestare preventivă

41. Dispozițiile relevante ale Constituției și Codului de procedură penală, astfel cum erau în vigoare la momentul faptelor, sunt descrise în cauzele *Calmanovici împotriva României* (nr. 42250/02, pct. 40, 1 iulie 2008), *Samoilă și Cionca împotriva României* (nr. 33065/03, pct. 36, 4 martie 2008) și *Konolos împotriva României* (nr. 26600/02, pct. 24, 7 februarie 2008).

42. Următoarele dispoziții din Codul de procedură penală, în vigoare la momentul faptelor și înainte de modificările aduse de Legea nr. 281/2003, publicată în Monitorul Oficial nr. 468 din 1 iulie 2003 („Legea nr. 281/2003”), sunt, de asemenea, relevante:

Art. 139

„Măsura preventivă luată se înlocuiește cu altă măsură preventivă, când s-au schimbat temeiurile care au determinat luarea măsurii [...]”

Art. 303

„(1) Când se constată pe baza unei expertize medico-legale că inculpatul suferă de o boală gravă, care îl împiedică să participe la judecată, instanța dispune, prin încheiere, suspendarea procesului penal până când starea sănătății inculpatului va permite participarea acestuia la judecată. [...]”

43. Legea nr. 281/2003, citată anterior, a adus următoarele modificări art. 139, citat anterior:

Art. 139

„(3) Dacă instanța constată, pe baza unei expertize medico-legale, că cel arestat preventiv suferă de o boală care îl pune în imposibilitatea de a suporta regimul detenției, dispune, la cerere sau din oficiu, revocarea măsurii arestării [...]”

44. O.G. nr. 109/2003, publicată în Monitorul Oficial nr. 748 din 26 octombrie 2003, a modificat astfel textul art. 139 alin. (3), citat anterior:

Art. 139 alin. (3^a)

„De asemenea, dacă instanța constată, pe baza unei expertize medico-legale, că cel arestat preventiv suferă de o boală care nu poate fi tratată în rețeaua medicală a Direcției Generale a Penitenciarelor, dispune, la cerere sau din oficiu, revocarea măsurii arestării [...]”

45. Sesizată cu cereri de suspendare a executării pedepselor din motive de sănătate, Secția Penală a Curții Supreme de Justiție a hotărât, în deciziile nr. 2561/1992, 3159/2000, 1706/2002 și 4595/2005, că era necesară realizarea unei expertize medico-legale la fiecare cerere, instanțele naționale neputându-și baza deciziile pe expertize realizate cu mai multe luni înainte, ținând seama de posibilitatea evoluției stării de sănătate a persoanei în cauză.

B. Dispozițiile și rapoartele relevante privind condițiile de spitalizare ale unui deținut într-un spital civil

46. În raportul său către Guvernul României privind vizitele efectuate în România, în perioadele 16-25 septembrie 2002 și 9-11 februarie 2003, Comitetul European pentru Prevenirea Torturii și Tratatelor sau Pedepselor Inumane sau Degradante („CPT”) a semnalat practica legării cu cătușe de mobilier a deținuților spitalizați în spitale civile și a solicitat comentarii Guvernului cu privire la acest aspect (a se vedea pct. 85 din acest raport). În răspunsul său la raportul citat anterior al CPT, Guvernul a precizat:

„În ceea ce privește imobilizarea deținuților spitalizați în spitalele din rețeaua Ministerului Sănătății, această măsură a fost impusă, exclusiv, de gradul sporit de pericol pe care aceștia îl prezintă și de afecțiunile acestora, coroborat cu lipsa de amenajări de siguranță în saloanele spitalelor.

Se precizează faptul că nu există posibilitatea internării deținuților în saloane individuale, prevăzute cu sisteme specifice de securitate, aceștia fiind spitalizați în camere în care se află persoane private de libertate.

Măsura imobilizării a fost luată de directorul închisorii, cu avizul medicului spitalului în care se află deținutul.

Având în vedere punerea în funcțiune a noului penitenciar-spital Rahova [...], dotarea altor spitale penitenciare cu aparate moderne și încadrarea personalului calificat, numărul de deținuți care urmează a fi internați în spitale ale rețelei Ministerului Sănătății va fi redus și, prin urmare, măsura imobilizării va deveni ineficientă [...]”

47. La 19 iunie 2002, organizația neguvernamentală română Asociația pentru Apărarea Drepturilor Omului în România – Comitetul Helsinki („APADOR-CH”) – a vizitat penitenciarul Ploiești. În raportul său pentru anul 2002, aceasta a constatat cele ce urmează:

„În cursul anului 2002, în toate penitenciarele vizitate s-a continuat practica legării cu cătușe a deținuților spitalizați în spitalele civile. Reprezentanții APADOR-CH au reiterat în mod constant faptul că, atât CPT, cât și raportorul special al ONU împotriva torturii, au criticat practica legării cu cătușe a deținuților bolnavi. În sistemul penitenciarelor din România, un astfel de tratament este cu atât mai lipsit de temei cu cât fiecare deținut bolnav spitalizat într-un spital civil este păzit în permanență de doi subofițeri. Asociația solicită conducerii DGP să renunțe la această practică, cu privire la care chiar și personalul medical și de securitate al penitenciarului are rezerve.”

48. Ordinele ministrului justiției nr. 0945 din 9 martie 2000 și 001165 din 19 mai 1997, prin care se aproba planul-cadru de acțiune în cazul unor manifestări de indisciplină și revoltă din partea persoanelor deținute („Ordinele nr. 0945 și 001165”), reglementau la momentul faptelor transferul deținuților în spitale publice, precum și modalitățile de imobilizare.

49. Legea nr. 275/2006 privind executarea pedepselor și a măsurilor dispuse de organele judiciare în cursul procesului penal, publicată în Monitorul Oficial nr. 627 din 20 iulie 2006, a intrat în vigoare la 18 octombrie 2006. Art. 159 alin. (3) din Regulamentul de aplicare a acestei legi, publicat în Monitorul Oficial nr. 24 din 16 ianuarie 2007, prevede:

„Pentru imobilizarea persoanelor private de libertate care se află într-o unitate sanitară nu se pot utiliza cătușe metalice. Modelul și modul de utilizare a mijloacelor de imobilizare utilizate în unități sanitare se stabilesc prin decizie a directorului general al Administrației Naționale a Penitenciarelor.”

ÎN DREPT,

I. CU PRIVIRE LA PRETINSA ÎNCĂLCARE A ART. 3 DIN CONVENȚIE

50. Reclamantul susține incompatibilitatea stării sale de sănătate cu condițiile de detenție și lipsa unui tratament medical adecvat în detenție pentru cancerul și diabetul de care suferă. Acesta prezintă condițiile în care a fost transferat la spital și faptul că a fost legat cu cătușe de pat în timpul spitalizării sale. El consideră acest lucru o încălcare a art. 3 din convenție, formulat după cum urmează:

„Nimeni nu poate fi supus torturii, nici pedepselor sau tratamentelor inumane ori degradante.”

51. Guvernul contestă acest argument.

52. Curtea constată că, astfel cum a formulat reclamantul și cum se observă în circumstanțele speței, acest capăt de cerere impune o examinare la fața locului a art. 3 doar sub aspectul părților sale care vizează incompatibilitatea stării de sănătate a persoanei în cauză cu detenția și condițiile spitalizării sale, în special faptul că a fost legat cu cătușe de pat.

A. Cu privire la admisibilitate

53. Curtea constată că acest capăt de cerere nu este în mod vădit nefondat în sensul art. 35 § 3 din convenție. De asemenea, Curtea subliniază că acesta nu prezintă niciun alt motiv de inadmisibilitate. Prin urmare, este necesar să fie declarat admisibil.

B. Cu privire la fond

1. În ceea ce privește prelungirea arestării reclamantului

a) Argumentele părților

54. Reclamantul consideră că starea sa de sănătate era incompatibilă cu menținerea sa în arest. Acesta invocă faptul că bolile sale, și în special adenocarcinomul de prostată, cereau un tratament special într-un spital civil, fapt constatat de expertizele medico-legale efectuate în cursul procedurii. Reclamantul subliniază că a fost supus unei intervenții chirurgicale de urgență, pentru a se evita un deces iminent.

55. În ceea ce privește condițiile de transport la penitenciarul-spital, reclamantul consideră că aceste informații trebuie incluse în fișa penitenciarului Ploiești. Acesta subliniază că a fost transportat în condiții inumane, cu un tren care era compus, printre altele, din vagoane destinate transportului de animale.

56. Guvernul ia act de faptul că au fost realizate mai multe expertize medico-legale, confirmate de comisie. Conform acestora, afecțiunile reclamantului puteau fi tratate în rețeaua penitenciară, în măsura în care autoritățile aveau posibilitatea de a asigura transferul său în unitățile sanitare aparținând Ministerului Sănătății.

57. Făcând trimitere la cauzele *Ene împotriva României* [nr. 15110/05, (dec.), 18 mai 2006] și *Sakkopoulos împotriva Greciei*, (nr. 61828/00, pct. 44, 15 ianuarie 2004), Guvernul subliniază faptul că, în speță, Curtea nu poate substitui propriul punct de vedere celui al instanțelor interne în ceea ce privește menținerea sau nu în arest preventiv a unei persoane, în special atunci când deciziile acestora s-au bazat pe avize ale experților. De asemenea, acesta ia act de faptul că autoritățile naționale și-au îndeplinit, în general, obligația de a proteja integritatea fizică a reclamantului, în special prin asigurarea unor îngrijiri medicale corespunzătoare.

58. În ceea ce privește condițiile de transfer ale reclamantului la spitalul „Sfântu Ioan”, Guvernul afirmă că nu este în măsură să ofere informații, deoarece documentele privind acest transfer au fost arhivate în 2002, iar termenul de păstrare era de doi ani.

b) Motivarea Curții

59. Curtea afirmă că, conform jurisprudenței sale, pentru a intra sub incidența art. 3, relele tratamente trebuie să atingă un minim de gravitate. Aprecierea acestui minim este

relativă în esență și depinde de toate datele cauzei, în special de durata tratamentului și de efectele fizice și mentale, precum și, uneori, de sexul, vârsta și starea sănătății victimei [hotărârile *Kudła împotriva Poloniei* (GC), nr. 30210/96, pct. 91, CEDO 2000-XI, și *Peers împotriva Greciei*, nr. 28524/95, pct. 67, CEDO 2001-III]. În cazul în care este necesar să se țină seama de chestiunea dacă scopul tratamentului era de a umili sau de a denigra victima, absența unui astfel de scop nu poate exclude în mod definitiv constatarea încălcării art. 3 (hotărârea *Peers*, citată anterior, pct. 74).

60. Convenția nu include nicio dispoziție specifică privind situația persoanelor private de libertate, *a fortiori* bolnave, dar nu este exclus ca detenția unei persoane bolnave să poată pune probleme din perspectiva art. 3 din convenție (*Mouisel împotriva Franței*, nr. 67263/01, pct. 38, CEDO 2002-IX). În cazul în care nu se poate deduce o obligație generală de a elibera un deținut din motive de sănătate, art. 3 din convenție impune, în orice caz, statului să protejeze integritatea fizică a persoanelor private de libertate, în special prin asigurarea îngrijirilor medicale necesare (*Rivičre împotriva Franței*, nr. 33834/03, pct. 62, 11 iulie 2006). Curtea a mai afirmat dreptul oricărui prizonier de a beneficia de condiții de detenție conforme cu respectarea demnității umane astfel încât să se asigure că modalitățile de executare a măsurilor luate nu supun persoana în cauză unei suferințe sau unei încercări de o intensitate care să depășească nivelul inevitabil de suferință inerent detenției; aceasta a adăugat că, în afară de sănătatea prizonierului, trebuie asigurat și confortul acestuia în mod corespunzător având în vedere cerințele practice de detenție [*Vincent împotriva Franței*, nr. 6253/03, pct. 98, 24 octombrie 2006 și *Paladi împotriva Moldovei* (GC), nr. 39806/05, pct. 71, 10 martie 2009].

61. Astfel, neacordarea de îngrijiri medicale corespunzătoare și, în general, detenția unei persoane bolnave în condiții inadecvate pot reprezenta, în principiu, un tratament contrar art. 3 (a se vedea, de exemplu, *Vincent*, citată anterior, pct. 99, *Gennadi Naoumenko împotriva Ucrainei*, nr. 42023/98, pct. 94, 10 februarie 2004, pct. 112 și *Farbtuhs împotriva Letoniei*, nr. 4672/02, pct. 51, 2 decembrie 2004).

62. În speță, Curtea ia act de faptul că, la 26 noiembrie 2003, Curtea de Apel Ploiești a considerat starea de sănătate a reclamantului, ca atare, incompatibilă cu detenția. Imposibilitatea persoanei în cauză de a primi îngrijiri medicale în rețeaua penitenciară a motivat repunerea sa în libertate. Prin urmare, în prezenta cauză s-a pus problema incompatibilității unei stări de sănătate îngrijorătoare, în special din cauza afecțiunilor urologice, cu menținerea reclamantului în detenție.

63. Curtea constată că, în momentul arestării sale preventive, reclamantul suferea de tulburări de personalitate post traumatism cranio-cerebral. Dacă reiese că starea de sănătate a reclamantului la momentul arestării sale nu era îngrijorătoare, afecțiunile sale s-au accentuat treptat începând cu noiembrie 2001 și, în special, în 2002.

64. Bineînțeles, în cursul acestei perioade și în ciuda anumitor disfuncționalități care puneau sub semnul întrebării capacitatea penitenciarului-spital de a satisface nevoile medicale ale reclamantului (a se vedea supra, pct. 11 *in fine*), acesta din urmă a fost monitorizat în mod regulat și, în iunie 2002, a fost supus unei intervenții chirurgicale.

Între timp, Curtea constată că, după această ultimă dată, expertizele medico-legale efectuate au constatat că starea de sănătate a reclamantului era compatibilă cu detenția, cu condiția ca acesta să fie transferat periodic într-un spital civil pentru a i se aplica un tratament [*a contrario Reggiani Martinelli împotriva Italiei* (dec), nr. 22682/02, 16 iunie 2005]. Este suficient să se ia act de faptul că, începând cu ianuarie 2003, această condiție nu era îndeplinită

65. Dacă condițiile transferurilor reclamantului în spitalele civile nu au putut fi stabilite din cauza imposibilității Guvernului de a oferi informații cu privire la acest punct, Curtea constată că, după refuzul reclamantului de a fi transferat, nicio altă măsură nu a fost luată în considerare de autorități timp de mai multe luni în vederea asigurării monitorizării necesare, de către un medic specialist, precum, de exemplu, transportul său cu ambulanța. În aceste condiții, Curtea consideră că, având în vedere recomandările certificatelor medicale, îngrijirea afecțiunilor reclamantului nu a avut aceeași calitate ca cea pe care ar fi putut-o primi în exterior (*a contrario Reggiani Martinelli împotriva Italiei*, citată anterior).

66. De asemenea, Curtea reamintește că a subliniat în mai multe rânduri importanța dispozitivului procedural instituit de dreptul intern în materie de punere în libertate din motive medicale. Aceasta a considerat că respectivele proceduri reprezintă garanții pentru a asigura protecția sănătății și a confortului prizonierului, pe care statele trebuie să le concilieze cu cerințele legitime ale unei pedepse privative de libertate (*Moussel*, citată anterior, pct. 45-46; *Tekin Yıldız împotriva Turciei*, nr. 22913/04, pct. 72, 10 noiembrie 2005). În acest context, interdicția generală enunțată la art. 3 și obligațiile specifice pe care acest articol le impune statelor în materie de executare a măsurilor privative de libertate sunt lipsite de conținut din cauza existenței în dreptul intern a unui astfel de dispozitiv și în absența unui control al Curții privind eficiența acestui dispozitiv într-un caz concret.

67. În această privință, Curtea ia act de faptul că reclamantul era în arest preventiv și nu în executarea unei pedepse. Aceasta observă evoluția legislativă în materie odată cu sporirea preciziei criteriilor în ceea ce privește condițiile în care o persoană bolnavă care se află în arest preventiv poate fi eliberată. Trebuie să se constate că, înainte de modificările aduse de Legea nr. 281/2003, starea de sănătate a unei persoane arestate preventiv putea fi luată în considerare doar pentru a justifica suspendarea procedurii, și nu făcea parte din criteriile pentru a dispune revocarea arestării preventive. Abia după iulie 2003 și, în special, după octombrie 2003, Codul de procedură penală a permis revocarea unei arestări preventive din motive de sănătate (a se vedea supra, pct. 43-44).

68. De asemenea, Curtea evidențiază că, în speță, comisia competentă pentru emiterea de avize medicale s-a limitat la a trimite rapoarte anterioare sau realizate în alte cauze (a se vedea supra, pct. 23), chiar dacă instanța a estimat necesară realizarea unor noi expertize. Or, ca și instanțele naționale (a se vedea supra, pct. 45), Curtea consideră că o trimitere la rapoarte întocmite cu câteva luni înainte nu putea justifica în mod relevant starea de sănătate a reclamantului.

69. Prin urmare, Curtea consideră că, la momentul faptelor, autoritățile naționale nu au asigurat un tratament adecvat stării de sănătate a reclamantului, niciun cadru legal care să îi permită, dacă este necesar, să obțină suspendarea arestării sale preventive. În speță, Curtea concluzionează că s-a aplicat un tratament inuman și degradant din cauza menținerii în arest în condițiile examinate mai sus.

Prin urmare, a fost încălcat art. 3 din convenție.

2. În ceea ce privește menținerea reclamantului legat cu cătușe de patul său de spital

a) Argumentele părților

70. Reclamantul consideră că legarea sa cu cătușe de patul de spital, în special după intervenția chirurgicală, reprezintă un tratament inuman și degradant. Acesta a furnizat fotografii pentru a-și susține alegațiile și subliniază că un polițist păzea ușa sa.

71. Guvernul afirmă că nu este în măsură să ofere informații referitoare la spitalizarea reclamantului, deoarece documentele privind acest transfer au fost arhivate în 2002, iar termenul de păstrare era de doi ani. Acesta consideră că, în orice caz, alegațiile reclamantului nu au fost dovedite dincolo de orice dubiu rezonabil.

72. În observațiile sale suplimentare, Guvernul ia act de faptul că măsurile de securitate luate pe parcursul spitalizării reclamantului au fost conforme dispozițiilor legale în vigoare la momentul faptelor, și anume ordinelor ministrului justiției nr. 945 și 1165. Aceste ordine au un caracter secret. Conform Administrației Naționale a Penitenciarelor („ANP”), declasificarea acestor ordine nu este oportună, având în vedere conținutul lor și necesitatea de a proteja acest tip de informații de persoanele care ar putea încerca să le încalce.

73. De asemenea, Guvernul ia act de faptul că Legea nr. 275/2006 privind executarea pedepselor și regulamentul său de aplicare au modificat conceptul de securitate în caz de spitalizare a persoanelor private de libertate în unitățile sanitare civile, fiind interzisă legarea cu cătușe, ca modalitate de imobilizare.

b) Motivarea Curții

i) Cu privire la temeinicia susținerilor reclamantului

74. Curtea reamintește că acuzațiile de rele tratamente trebuie susținute în fața Curții prin mijloace de probă corespunzătoare (a se vedea *mutatis mutandis*, *Klaas împotriva Germaniei* hotărârea din 22 septembrie 1993, seria A nr. 269, p. 17, pct. 30). În această privință, Curtea precizează că, pentru aprecierea mijloacelor de probă, aceasta reține criteriul probei „dincolo de orice dubiu rezonabil”. Conform jurisprudenței sale constante, proba poate rezulta dintr-un ansamblu de indicii sau de prezumții irefutabile, suficient de grave, precise și concordante [*Natchova ș.a. împotriva Bulgariei* (GC), nr. 43577/98 și 43579/98, pct. 147, CEDO 2005-VII].

75. Sensibilă la vulnerabilitatea deosebită a persoanelor aflate sub controlul exclusiv al agenților statului, astfel cum sunt persoanele arestate, Curtea reiterează faptul că procedura prevăzută de convenție nu presupune întotdeauna o aplicare riguroasă a principiului *affirmanti incumbit probatio* (proba îi revine reclamantului). De fapt, în cazul în care un individ acuză agenții statului de încălcarea drepturilor sale garantate de convenție, este inevitabil ca Guvernul pârât să fie uneori singurul care să aibă acces la informații ce pot confirma sau infirma astfel de afirmații. Din acest motiv, faptul că Guvernul nu furnizează astfel de informații fără a acorda o justificare satisfăcătoare poate nu doar altera respectarea de către un stat pârât a obligațiilor care îi revin în temeiul art. 38 § 1 a) din convenție, dar poate și permite Curții să tragă concluzii cu privire la temeinicia alegațiilor reclamantului [a se vdea *Khoudoyorov împotriva Rusiei*, nr. 6847/02, pct. 113, CEDO 2005-X].

76. În speță, Curtea se confruntă cu elemente nesigure privind imobilizarea reclamantului prin legare cu cătușe de pat în timpul spitalizării, în iunie 2002, la spitalul public „Sfântu Ioan”. Prin urmare, sarcina acesteia este de a formula o opinie privind faptele denunțate de reclamant, examinând în mod extrem de atent datele pe care le are la dispoziție.

77. În această privință, Curtea ia act de faptul că reclamantul a furnizat fotografii care îl prezintă cu un braț legat cu cătușe de patul său de spital și că Guvernul nu a contestat autenticitatea acestora și nu a prezentat observații cu privire la acest punct.

78. Ulterior, Curtea constată că Guvernul nu a prezentat o copie a dispozițiilor relevante ale ordinelor ministrului justiției nr. 945 și 1165, solicitate de Curte, invocând caracterul confidențial al procedurilor în cauză și limitându-se la a preciza că reclamantul a fost supus legislației în vigoare. Fără a face speculații cu privire la conținutul acestor dispoziții și admitând că motive legate de securitate pot justifica caracterul secret al dispozițiilor aplicabile mediului penitenciar, Curtea constată că procedura de imobilizare în cauză era aplicată în mod public în spitalele civile. De altfel, Curtea ia act de faptul că Regulamentul de aplicare a Legii nr. 275/2006 este un act normativ accesibil publicului.

79. În special, Curtea ia act de faptul că, din documentele publicate de CPT, reiese că, la momentul faptelor, exista practica de a lega deținuții cu cătușe de mobilier în cazul în care erau spitalizați în spitale civile. Cu titlu de indiciu, Curtea constată că raportul întocmit de APADOR-CH, în urma unei vizite la penitenciarul unde era încarcerat reclamantul, ajunge la aceeași concluzie.

80. În lumina celor de mai sus, Curtea consideră că alegațiile reclamantului sunt întemeiate. În consecință, aceasta trebuie să verifice dacă practica aplicată în situația reclamantului a adus atingere art. 3 din convenție.

ii) Cu privire la temeinicia plângerii

81. Curtea reamintește că purtarea cătușelor nu pune probleme, în mod general, din perspectiva art. 3 din convenție, atunci când se face în cadrul unei detenții legale și nu

implică folosirea forței, nici expunerea publică, dincolo de limita rezonabil considerată necesară. În această privință, trebuie să considerăm riscul de evadare sau vătămare sau prejudiciu (*Raninen împotriva Finlandei*, 16 decembrie 1997, pct. 56, *Culegere de hotărâri și decizii* 1997-VIII), precum și contextul în caz de transfer și de îngrijiri medicale în mediu spitalicesc (*Mouisel*, citată anterior, pct. 47)

82. Curtea ia act de faptul că Guvernul nu a invocat gradul de pericol reprezentat de reclamant pentru a justifica imobilizarea sa la pat. De altfel, aceasta constată că reclamantul a făcut obiectul unor cercetări penale pentru infracțiuni cu caracter economic și nonviolent. De altfel, nu există nicio mențiune referitoare la un comportament violent din partea sa în documentele furnizate la dosar (*Mouisel*, citată anterior, pct. 47). De asemenea, conform dosarului, nu a fost vreodată invocat niciun motiv medical pentru a justifica o astfel de măsură (*Henaf împotriva Franței*, nr. 65436/01, pct. 53, CEDO 2003-XI).

83. Curtea evidențiază că, ținând seama de faptul că convenția este un instrument viu care trebuie interpretat în lumina condițiilor de viață actuale [hotărârile *Soering împotriva Regatului Unit*, 7 iulie 1989, seria A nr. 161, p. 40, pct. 102; *Loizidou împotriva Turciei* (excepții preliminare), 23 martie 1995, seria A nr. 310, p. 26-27, pct. 71], aceasta a considerat că nivelul crescând de exigență în materie de protecție a drepturilor omului și a libertăților fundamentale presupune, în paralel și în mod ineluctabil, un mai mare grad de fermitate în aprecierea atingerilor aduse valorilor fundamentale ale societăților democratice [*Selmouni împotriva Franței* (GC), nr. 25803/94, pct. 101, CEDO 1999-V]. Având în vedere că o astfel de afirmație este considerată o posibilă agravare a unei calificări din perspectiva art. 3, rezultă că anumite acte, altădată excluse din sfera de aplicare a art. 3, pot prezenta gradul minim de gravitate cerut pe viitor (*Henaf*, citată anterior, pct. 55).

84. În speță, ținând seama de starea de sănătate a reclamantului, de absența totală a antecedentelor care să genereze temerea unui risc pentru securitate și de faptul că spitalizarea a avut loc în vederea unei intervenții chirurgicale, Curtea consideră că măsura de legare era disproporționată în raport cu necesitățile securității, cu atât mai mult cu cât un polițist a fost plasat în mod special în fața camerei reclamantului să păzească (*Henaf*, citată anterior, pct. 56). În plus, Curtea ia act de faptul că dispozițiile care reglementau condițiile de securitate aplicate persoanelor private de libertate spitalizate în unități civile reprezentau documente secrete și, prin urmare, aceasta nu a putut examina aceste criterii de aplicare într-un caz concret.

85. Pentru aceste motive, Curtea consideră că autoritățile naționale nu i-au asigurat reclamantului un tratament compatibil cu dispozițiile art. 3 din convenție și că a fost suspus unui tratament inuman datorită imobilizării forțate în condițiile examinate anterior (*mutatis mutandis*, *Henaf*, citată anterior, pct. 59).

Prin urmare, a fost încălcat art. 3 din convenție.

II. CU PRIVIRE LA PRETINSA ÎNCĂLCARE A ART. 5 § 3 DIN CONVENȚIE

86. Reclamantul invocă faptul că durata arestării sale preventive a fost nerezonabilă și nejustificată. Acesta invocă art. 5 § 3 din convenție, formulat după cum urmează:

„Orice persoană arestată sau deținută, în condițiile prevăzute la paragraful 1 lit. c) din prezentul articol [...] are dreptul de a fi judecată într-un termen rezonabil sau eliberată în cursul procedurii. Punerea în libertate poate fi subordonată unei garanții care să asigure prezentarea persoanei în cauză la audiere.”

87. Guvernul respinge acest argument.

A. Cu privire la admisibilitate

88. Curtea constată că acest capăt de cerere nu este în mod vădit nefondat în sensul art. 35 § 3 din convenție. De asemenea, Curtea subliniază că acesta nu prezintă niciun alt motiv de inadmisibilitate. Prin urmare, este necesar să fie declarat admisibil.

B. Cu privire la fond

1. Argumentele părților

89. Reclamantul consideră că durata arestării sale preventive este incompatibilă cu cerințele impuse de art. 5 § 3 din convenție.

90. Guvernul consideră că perioada care trebuie luată în considerare a început cu reținerea reclamantului, la 15 februarie 2001, și că s-a încheiat la 10 martie 2003, data condamnării sale în primă instanță. Prin urmare, conform acestuia, durata arestării sale preventive a fost de aproximativ doi ani.

91. Pentru a justifica durata arestării sale preventive, Guvernul subliniază caracterul complex al cauzei și interesul său public, ținând seama de natura infracțiunilor și de prejudiciul imputat reclamantului. Acesta adaugă că instanțele naționale au trebuit să țină seama de starea de sănătate a reclamantului. În sfârșit, Guvernul ia act de faptul că instanțele naționale au verificat în mod periodic legalitatea arestării preventive a reclamantului și au justificat-o prin motive relevante și suficiente.

2. Motivarea Curții

92. Curtea face trimitere la principiile fundamentale care rezultă din jurisprudența sa și care determină caracterul rezonabil al unei arestări, în sensul art. 5 § 3 din convenție (*Calmanovici împotriva României*, nr. 42250/02, pct. 90-94, 1 iulie 2008, și jurisprudența citată).

a) Perioada care trebuie luată în considerare

93. Aplicând jurisprudența sa referitoare la durata arestărilor preventive multiple, [a se vedea *Baltaci împotriva Turciei*, nr. 495/02, pct. 46, 18 iulie 2006 și *Solmaz împotriva Turciei*, nr. 27561/02, pct. 34-37, CEDOH 2007-...(fragmente)], Curtea ia act de faptul că, în speță, perioada care trebuie considerată a început la 15 februarie 2001, data emiterii mandatului de arestare pe numele reclamantului, și s-a încheiat, în primă fază, la 10 martie 2003, prin hotărârea Judecătorei Ploiești. De asemenea, arestarea reclamantului între 18 iunie 2003, dată la care cauza a fost trimisă în fața primei instanțe, și 26 noiembrie 2003, data punerii sale în libertate, reprezintă arestare preventivă în sensul art. 5 § 1 c) și 3 din convenție. În consecință, durata arestării preventive a reclamantului a fost, în speță, de aproximativ doi ani și șase luni. De asemenea, Curtea consideră că această perioadă este, ca atare, suficient de lungă pentru a pune probleme din perspectiva art. 5 § 3 [a se vedea *Bak împotriva Poloniei*, nr. 7870/04, pct. 55, CEDO 2007-...(fragmente)].

b) Caracterul rezonabil al duratei arestării preventive

94. În mod esențial, în baza faptelor necontroversate indicate de persoana în cauză în căile de atac introduse în vederea eliberării sale, precum și a motivelor incluse în hotărârile aferente, Curtea trebuie să stabilească dacă a fost încălcat sau nu art. 5 § 3 din convenție (*Assenov ș.a. împotriva Bulgariei*, 28 octombrie 1998, pct. 154, *Culegere de hotărâri și decizii 1998-VIII*).

95. În acest context, este suficient să se constate că, în perioada 10 mai 2001 – 3 iulie 2003, în ciuda argumentelor invocate de reclamant în ceea ce privește starea sa de sănătate, a lipsei de probe și a unui pericol pentru ordinea publică, instanțele naționale au prelungit această măsură fără a le analiza și fără a-și motiva deciziile.

96. Dacă este adevărat că, după 3 iulie 2003, instanțele naționale au justificat arestarea preventivă prin modul de comitere a infracțiunilor, frecvența și pericolul pe care acestea îl prezintă pentru ordinea publică (a se vedea supra, pct. 28 și 29), este la fel de adevărat că aceste justificări erau prea succinte și abstracte, limitându-se la menționarea anumitor criterii prevăzute de lege, fără a specifica modul în care aceste criterii se aplicau în cazul reclamantului. De asemenea, instanțele naționale trebuie să respecte prezumția de nevinovăție în cazul examinării necesității prelungirii arestării preventive a unui acuzat și nu se pot baza în mod esențial și abstract pe gravitatea faptelor comise sau pe valoarea prejudiciului (a se vedea, *mutatis mutandis*, *Patsouria împotriva Georgiei*, nr. 30779/04, pct. 72, 6 noiembrie 2007).

97. Bineînțeles, nevoia de a păstra ordinea publică și de a asigura o bună desfășurare a anchetei au fost deja recunoscute de Curte drept un motiv ce poate justifica prelungirea privării de libertate (*Letellier împotriva Franței*, hotărârea din 26 iunie 1991, seria A nr. 207, p. 19, pct. 39). Cu toate acestea, în speță, instanțele nu au oferit nicio explicație concretă pentru a justifica în ce mod repunerea în libertate a reclamantului putea avea un impact

negativ asupra societății sau putea împiedica desfășurarea anchetei. De asemenea, Curtea constată că instanța a menținut arestarea prin formule identice, pentru a nu spune stereotipe. O astfel de justificare nu este conformă cu garanțiile prevăzute la art. 5 § 3 din convenție [*Svipsta împotriva Letoniei*, nr. 66820/01, pct. 109, CEDO 2006-IX (fragmente)].

98. Având în vedere considerentele de mai sus, Curtea consideră că autoritățile nu au oferit motive „relevante și suficiente” pentru a justifica necesitatea menținerii reclamantului în arest preventiv. Așadar, Curtea consideră că nu este necesar să se stabilească, în plus, dacă autoritățile competente au depus o „diligență deosebită” continuării procedurii (*Dolgova împotriva Rusiei*, nr. 11886/05, pct. 50 *in fine*, 2 martie 2006).

Prin urmare, a fost încălcat art. 5 § 3 din convenție.

III. CU PRIVIRE LA PRETINSA ÎNCĂLCARE A ART. 6 § 1 DIN CONVENȚIE

99. Reclamantul se plânge de durata procedurii penale care a dus la condamnarea sa definitivă în 2006. Acesta invocă art. 6 § 1 din convenție, formulat după cum urmează:

„Orice persoană are dreptul la judecarea [...] în termen rezonabil a cauzei sale, de către o instanță [...], care va hotări [...] asupra temeiniciei oricărei acuzații în materie penală îndreptate împotriva sa.”

100. Perioada care trebuie luată în considerare a început la 15 februarie 2001, dată la care a fost declanșată acțiunea penală împotriva reclamantului, și s-a încheiat la 3 mai 2006, prin condamnarea sa definitivă de către Înalta Curte de Casație și Justiție. Prin urmare, aceasta a durat cinci ani, două luni și două săptămâni, cauza fiind examinată de cinci instanțe de trei grade de jurisdicție.

A. Cu privire la admisibilitate

101. Curtea constată că acest capăt de cerere nu este în mod vădit nefondat în sensul art. 35 § 3 din convenție. De asemenea, Curtea subliniază că acesta nu prezintă niciun alt motiv de inadmisibilitate. Prin urmare, este necesar să fie declarat admisibil.

B. Cu privire la fond

1. Argumentele părților

102. Reclamantul consideră că durata procedurii penale inițiate împotriva sa este nerezonabilă. Conform acestuia, scopul procesului era de a-l umili și de a asigura, cu prețul demnității sale, repararea prejudiciului material suferit de părțile civile.

103. Guvernul subliniază caracterul foarte complex al cauzei și evidențiază comportamentul reclamantului și, în special, pe cel al avocaților acestuia, care au contribuit la prelungirea procedurii. Acesta adaugă faptul că instanțele naționale au abordat cauza cu diligență deosebită și că acestora nu li se poate impune nicio perioadă de inactivitate.

2. Motivarea Curții

104. Curtea reamintește că caracterul rezonabil al duratei unei proceduri se analizează în funcție de circumstanțele cauzei și având în vedere criteriile consacrate de jurisprudența Curții, în special complexitatea cauzei, comportamentul reclamantului și cel al autorităților competente [*Pélissier și Sassi împotriva Franței* (GC), nr. 25444/94, pct. 67, CEDO 1999-II]. De asemenea, aceasta reamintește că, în materie penală, dreptul care trebuie examinat într-un termen rezonabil are ca obiect să evite „ca o persoană inculpată să nu rămână prea mult timp în incertitudine în ceea ce privește soarta sa” (*Stögmüller împotriva Austriei*, hotărârea din 10 noiembrie 1969, seria A nr. 9, p. 40, pct. 5).

105. Chiar dacă procedura s-a desfășurat pe o perioadă de timp destul de lungă, trebuie să se rețină faptul că instanțele naționale s-au pronunțat la intervale regulate și că instanțele de apel și de recurs s-au pronunțat rapid. Curtea constată că această cauză prezintă o anumită complexitate ținând seama de infracțiunile reproșate reclamantului și de dificultatea de a stabili valoarea prejudiciului cauzat părților civile.

106. Dacă este adevărat că această cauză a rămas pe rolul primei instanțe timp de aproximativ trei ani și cinci luni, Curtea constată că această prelungire a procedurii nu li se poate imputa doar instanțelor naționale, ci și părților. Astfel, trebuie subliniat faptul că instanțele naționale au sancționat comportamentul avocaților reclamantului și al celorlalți inculpați care au întârziat procedura.

107. Bineînțeles, nu li se poate reproșa părților utilizarea diverselor căi de atac interne pentru a-și apăra drepturile (*Erkner și Hofauer împotriva Austriei*, 23 aprilie 1987, seria A, nr. 117, p. 63, pct. 68). Cu toate acestea, trebuie să ținem seama de faptul că, în fața primei instanțe, inculpații au solicitat la intervale scurte transferul dosarului în fața altor instanțe și că reclamantul a recuzat de mai multe ori completul de judecată. De altfel, dacă experții care lucrează la o procedură judiciară sunt verificați de un judecător căruia îi revine arestarea și desfășurarea rapidă a unei proceduri (a se vedea, printre multe altele, *Gesiarz împotriva Poloniei*, nr. 9446/02, pct. 53, 18 mai 2004), în speță, instanța a supravegheat activitatea expertului și a sancționat partea care a căzut în pretenții, neachitând onorariile.

108. Ținând seama de cele de mai sus, Curtea consideră că, în speță, durata procedurii nu li se impută exclusiv instanțelor naționale și că aceasta nu a depășit, în ansamblu, un termen rezonabil în sensul art. 6 din convenție.

Prin urmare, nu a fost încălcat art. 6 § 1 din convenție.

IV. CU PRIVIRE LA CELELALTE PRETINSE ÎNCĂLCĂRI

109. Reclamantul se plânge de faptul că nu a beneficiat de o procedură echitabilă, din cauza lipsei de imparțialitate a parchetului și a instanțelor pe fond. Acesta consideră că membrii familiei sale au suferit o atingere adusă dreptului lor la respectarea bunurilor,

prin încălcarea art. 1 din Protocolul nr. 1 la convenție, deoarece imobilele aparținând lui B.C. și R.F. au fost sechestrate. În sfârșit, acesta se plânge de o atingere adusă dreptului său la respectarea corespondenței, invocând faptul că scrisorile trimise de familia sa au fost aduse deschise și cu întârziere de către administrația penitenciarului.

110. Ținând cont de toate elementele de care dispune și în măsura în care este competentă pentru a i se aduce la cunoștință susținerile formulate, Curtea nu a constatat nicio încălcare aparentă a drepturilor și libertăților garantate prin art. convenției. Reiese că acest capăt de cerere este în mod vădit nefondat și trebuie respins în temeiul art. 35 § 3 și 4 din convenție.

V. CU PRIVIRE LA APLICAREA ART. 41 DIN CONVENȚIE

111. În conformitate cu art. 41 din convenție,

„În cazul în care Curtea declară că a avut loc o încălcare a convenției sau a protocoalelor sale și dacă dreptul intern al înaltei părți contractante nu permite decât o înlăturare incompletă a consecințelor acestei încălcări, Curtea acordă părții lezate, dacă este cazul, o reparație echitabilă.”

A. Prejudiciu

112. Prin scrisoarea din 4 ianuarie 2007, reclamantul a solicitat 150 000 euro (EUR) cu titlu de prejudiciu material, din care o parte reprezenta lipsa veniturilor soției sale. La 13 februarie 2007, reclamantul a depus cererea cu titlu de prejudiciu material, solicitând 63 254 EUR, reprezentând valoarea pachetelor trimise de familia sa în închisoare, a biletelor de călătorie plătite de familia sa pentru a-l vizita, prețul medicamentelor furnizate de familia sa și salariile de care a fost privat în perioada arestării sale preventive. De asemenea, acesta solicită 500 000 EUR cu titlu de prejudiciu moral.

113. Guvernul consideră că cheltuielile legate de deplasarea familiei reclamantului pentru a-l vizita, precum și prețul pachetelor reprezintă consecințe inerente ale detenției. În ceea ce privește valoarea medicamentelor, acesta ia act de faptul că reclamantul nu a furnizat documente justificative la dosar și că, în orice caz, persoana în cauză a beneficiat de rețete compensate, o parte a cheltuielilor fiind astfel suportată de stat. În ceea ce privește suma solicitată cu titlu de salarii, Guvernul subliniază că reclamantul a fost condamnat la închisoare și că durata arestării sale preventive a fost scăzută din pedeapsă. În ceea ce privește pierderea veniturilor soției reclamantului, Guvernul ia act de faptul că nu există nicio legătură de cauzalitate între prejudiciul invocat și pretinsele încălcări ale convenției.

114. Guvernul subliniază că nu s-a stabilit legătura de cauzalitate dintre pretinsele încălcări ale convenției și prejudiciul moral pretins. De asemenea, acesta consideră că suma solicitată cu titlu de prejudiciu moral este excesivă în raport cu jurisprudența Curții în domeniu.

115. Curtea reamintește că acordă despăgubiri bănești în temeiul art. 41 doar dacă este convinsă că pierderea sau prejudiciul reclamat rezultă în mod real din încălcarea constatată.

116. În ceea ce privește prejudiciul material, Curtea constată că nu există nicio legătură de cauzalitate între faptele care au condus la concluzia încălcării Convenției și prejudiciul material pentru care reclamantul solicită despăgubiri. De altfel, aceasta evidențiază că reclamantul a fost condamnat și că perioada arestării sale preventive i-a fost scăzută din pedeapsă. În consecință, aceasta consideră că cererea sa care vizează în special rambursarea salariilor sale nu poate fi admisă (*mutatis mutandis Kalachnikov împotriva Rusiei*, nr. 47095/99, pct. 139, CEDO 2002-VI).

117. Cu toate acestea, Curtea consideră că reclamantul a suferit în mod cert un prejudiciu moral. Pronunțându-se în echitate, în conformitate cu art. 41 din convenție, Curtea acordă 8 000 EUR pentru prejudiciul moral.

B. Cheltuieli de procedură

118. De asemenea, reclamantul, care a beneficiat de asistență judiciară, solicită suma de 19 700 EUR cu titlu de onorariu al avocatului pentru cheltuielile suportate în fața instanțelor interne și a Curții. Acesta a furnizat documente justificative pentru o parte din aceste onorarii. De asemenea, acesta solicită 500 EUR pentru expertizele medicale efectuate în speță, 500 EUR pentru expertiza contabilă, precum și 1 500 EUR pentru corespondența cu Curtea și celelalte instituții și 500 EUR pentru conversațiile sale telefonice.

119. Guvernul ia act de faptul că reclamantul nu a oferit documente justificative relevante pentru a-și susține pretențiile.

120. Conform jurisprudenței Curții, un reclamant nu poate obține rambursarea cheltuielilor de procedură decât în măsura în care se stabilește realitatea, necesitatea și caracterul rezonabil al cuantumului lor. Curtea ia act de faptul că, la 13 iulie 2007, suma de 850 EUR i-a fost plătită avocatului reclamantului cu titlu de asistență judiciară. În speță, ținând seama de documentele care se află în posesia sa și de criteriile menționate anterior, Curtea consideră că este rezonabil să se acorde reclamantului pentru toate cheltuielile suma de 2 000 EUR.

C. Dobânzi moratorii

121. Curtea consideră necesar ca rata dobânzilor moratorii să se întemeieze pe rata dobânzii facilității de împrumut marginal practică de Banca Centrală Europeană, majorată cu trei puncte procentuale.

DIN ACESTE MOTIVE, CURTEA, ÎN UNANIMITATE,

1. Declară cererea admisibilă în ceea ce privește capetele de cerere privind art. 3, art. 5 § 3 și art. 6 § 1, referitoare la durata procedurii, și inadmisibilă pentru celelalte capete de cerere;

2. Hotărăște că a fost încălcat art. 3 din convenție din cauza incompatibilității stării de sănătate a reclamantului cu arestarea preventivă;

3. Hotărăște că a fost încălcat art. 3 § 1 din convenție, ca urmare a faptului că reclamantul a fost legat cu cătușe de mobilier în timpul spitalizării sale la „Sfântu Ioan”;

4. Hotărăște că a fost încălcat art. 5 § 3 din convenție;

5. Hotărăște că nu a fost încălcat art. 6 § 1 din convenție;

6. Hotărăște,

a) că statul pârât trebuie să plătească reclamantului, în termen de trei luni de la data rămânerii definitive a prezentei hotărâri, în conformitate cu art. 44 § 2 din convenție, următoarele sume, care trebuie convertite în lei românești la rata de schimb aplicabilă la data plății:

i. 8 000 EUR (opt mii euro), plus orice sumă care ar putea fi datorată cu titlu de impozit, cu titlu de prejudiciu moral;

ii. 2 000 EUR (două mii euro), la care se adaugă orice sumă ce poate fi datorată cu titlu de impozit, pentru cheltuielile de judecată;

b) că, de la expirarea termenului menționat și până la efectuarea plății, aceste sume trebuie majorate cu o dobândă simplă, la o rată egală cu rata dobânzii facilității de împrumut marginal practică de Banca Centrală Europeană, aplicabilă pe parcursul acestei perioade și majorată cu trei puncte procentuale;

7. Respinge cererea de acordare a unei reparații echitabile pentru celelalte capete de cerere.

Redactată în limba franceză, apoi comunicată în scris, la 12 mai 2009, în temeiul art. 77 § 2 și 3 din regulament.

Stanley Naismith
Grefier adjunt

Josep Casadevall
Președinte

CAUZA ELIAS ÎMPOTRIVA ROMÂNIEI

(Cererea nr. 32800/02)

Hotărârea din 12 mai 2009

Hotărârea devine definitivă în condițiile prevăzute la art. 44 § 2 din convenție. Aceasta poate suferi modificări de formă.

În cauza Elias împotriva României,

Curtea Europeană a Drepturilor Omului (Secția a treia), reunită într-o cameră compusă din: Josep Casadevall, *președinte*, Boštjan M. Zupančič, Corneliu Bîrsan, Elisabet Fura-Sandström, Egbert Myjer, Luis López Guerra, Ann Power, *judcători*, și Stanley Naismith, *grefier adjunct de secție*,

după ce a deliberat în camera de consiliu, la 14 aprilie 2009,

pronunță prezenta hotărâre, adoptată la aceeași dată:

PROCEDURA

1. La originea cauzei se află cererea nr. 32800/02 îndreptată împotriva României, prin care doi resortisanți ai acestui stat care au, de asemenea, cetățenie germană, domnul Josep Elias și doamna Sana Elias („reclamanții”), au sesizat Curtea la 9 iulie 2002 în temeiul art. 34 din Convenția pentru apărarea drepturilor omului și a libertăților fundamentale („convenția”).

2. Guvernul român („Guvernul”) este reprezentat de agentul guvernamental, domnul Răzvan-Horațiu Radu, din cadrul Ministerului Afacerilor Externe.

3. Reclamanții pretind o atingere adusă dreptului lor de proprietate garantat de art. 1 din Protocolul nr. 1, ținând seama de imposibilitatea în care se află de a beneficia de dreptul lor la despăgubire pentru un bun imobil, în temeiul legislației interne cu privire la restituiri.

4. La 4 aprilie 2008, Curtea a hotărât să comunice Guvernului cererea. În conformitate cu art. 29 § 3 din convenție, aceasta a hotărât, de asemenea, că admisibilitatea și fondul cauzei vor fi examinate împreună. În temeiul art. 44 § 1 a) din regulamentul Curții, aceasta a transmis, de asemenea, o copie a cererii guvernului german, care nu a dorit să-și prezinte punctul de vedere asupra cauzei.

ÎN FAPT,

I. CIRCUMSTANȚELE CAUZEI

5. Reclamanții, soț și soție, s-au născut în 1929 și, respectiv, 1931 și locuiesc în Kempten, Germania.

6. În 1983, casa reclamanților situată în Lugoj a fost naționalizată ca urmare a plecării acestora în străinătate. Ulterior, casa a fost ocupată de terți în temeiul unor contracte de închiriere încheiate cu statul („chiriași”).

7. La 21 august 1996, Comisia județeană Timiș pentru aplicarea Legii nr. 112/1995 a respins cererea reclamanților privind restituirea casei. Prin hotărârea din 3 septembrie 1997, Judecătoria Lugoj a respins contestația reclamanților împotriva acestei soluții. Instanța a reținut că reclamanții au primit 55 766 lei românești (ROL) la momentul naționalizării bunului și că, în orice caz, bunul era ocupat de chiriași. Din actele aflate la dosar nu reiese că reclamanții au formulat apel împotriva acestei hotărâri.

8. La 18 mai 2001, prin intermediul unui executor judecătoresc, reclamanții au adresat Primăriei Municipiului Lugoj o notificare întemeiată pe Legea nr. 10/2001 în vederea restituirii în natură a bunului. Aceștia susțineau că nu au fost autorizați să ia în străinătate suma care le-a fost acordată cu titlu de despăgubiri la naționalizarea casei lor.

9. La 3 iulie 2001, primăria a informat reclamanții că restituirea în natură nu era posibilă, întrucât casa a fost cumpărată de chiriași. Aceasta le-a comunicat, de asemenea, că aveau posibilitatea de a opta pentru măsuri de reparație prin echivalent.

10. Prin decizia din 31 ianuarie 2002, societatea M., care administra bunurile din patrimoniul statului, a respins cererea de restituire în natură a bunului și a stabilit că reclamanții aveau dreptul să primească suma de 249 077 947 ROL cu titlu de despăgubiri. Societatea a precizat că a luat în considerare valoarea impozabilă a bunului, astfel cum reieșea din documentele furnizate de direcția economică a primăriei și că a diminuat această valoare cu suma reactualizată a despăgubirilor care au fost acordate reclamanților în 1983. Reclamanții nu au contestat această decizie.

11. La 9 iulie 2002, reclamanții au informat grefa Curții că, în mai 2002, ca răspuns la cererea lor de solicitare a informațiilor privind data la care vor putea obține despăgubirile, autoritățile le-au comunicat că nu dispuneau încă de fonduri. Prin aceeași comunicare, aceștia au susținut că nu au fost autorizați să ia cu ei în străinătate despăgubirile acordate în 1983, astfel încât suma respectivă s-a depreciat în România. Reclamanții au estimat, de asemenea, că suma acordată prin decizia din 31 ianuarie 2002 era derizorie. Prin comunicarea din 6 noiembrie 2002, reclamanții au reiterat că nu au primit despăgubirile acordate prin această decizie datorită pretensei lipse de fonduri.

12. Prin comunicarea din 14 noiembrie 2005, transmisă de Guvern în anexă la observațiile sale, primăria a comunicat reclamanților că a transmis dosarul acestora

Comisiei Centrale a Autorității Naționale pentru Restituirea Proprietăților (ANRP) în vederea acordării despăgubirilor stabilite prin decizia din 31 ianuarie 2002.

13. La 16 mai 2008, ANRP a informat Guvernul că dosarul reclamanților nu a fost încă selecționat în vederea examinării.

II. DREPTUL ȘI PRACTICA INTERNE RELEVANTE

14. Dispozițiile legale relevante (inclusiv cele ale Legii nr. 10/2001 privind regimul juridic al unor imobile preluate în mod abuziv în perioada 6 martie 1945-22 decembrie 1989) și jurisprudența internă relevantă sunt descrise în hotărârile *Brumărescu împotriva României* [(GC), nr. 28342/95, pct. 31-44, CEDO 1999-VII], *Străin și alții împotriva României* (nr. 57001/00, pct. 19-26, CEDO 2005-VII), *Păduraru împotriva României* [nr. 63252/00, pct. 23-53, CEDO 2005-XII (extrase)] și *Tudor împotriva României* (nr. 29035/05, pct. 15-20, 17 ianuarie 2008).

III. TEXTELE CONSILIULUI EUROPEI

15. În rezoluția Res(2004)3 privind hotărârile care relevă o deficiență structurală subiacentă, adoptată la 12 mai 2004, Comitetul de Miniștri a indicat după cum urmează:

„Comitetul de Miniștri, în conformitate cu art. 15.b din Statutul Consiliului European,

Considerând că scopul Consiliului European este realizarea unei uniuni mai strânse între membrii săi și că unul dintre mijloacele cele mai importante pentru atingerea acestui scop este apărarea și dezvoltarea drepturilor omului și a libertăților fundamentale;

Reafirmându-și convingerea potrivit căreia Convenția pentru apărarea drepturilor omului și a libertăților fundamentale (denumită în continuare „convenția”) trebuie să rămână punctul de referință esențial în domeniul protecției drepturilor omului în Europa și amintindu-și angajamentul de a lua măsuri vizând garantarea eficacității pe termen lung a sistemului de control instituit de convenție;

Reamintind caracterul subsidiar al mecanismului de control instituit prin convenție, care presupune, în conformitate cu art. 1 al acesteia, ca drepturile și libertățile garantate prin convenție să fie protejate în primul rând de dreptul intern și aplicate de autoritățile naționale;

Salutând, în acest context, faptul că convenția face astăzi parte integrantă din ordinea juridică internă a tuturor statelor părți;

Reamintind că, în temeiul art. 46 din convenție, Înaltele Părți Contractante se angajează să respecte hotărârile definitive ale Curții Europene a Drepturilor Omului (denumite în continuare „Curtea”) în litigiile în care acestea sunt părți și că hotărârea definitivă a Curții este transmisă Comitetului de Miniștri care supraveghează executarea acesteia;

Subliniind interesul de a acorda asistență statului în cauză pentru identificarea problemelor subiacente și a măsurilor de executare necesare;

Considerând că punerea în aplicare a hotărârilor ar fi facilitată în cazul în care existența unei probleme structurale ar fi deja identificată în hotărârea Curții;

Având în vedere observațiile prezentate cu privire la acest aspect de către Curte la sesiunea Comitetului de Miniștri din 7 noiembrie 2002;

Solicită Curții:

I. în toată măsura posibilului, să identifice în hotărârile în care aceasta constată o încălcare a convenției ceea ce, potrivit acesteia, prezintă o problemă structurală subiacentă și sursa acestei probleme, în special atunci când aceasta poate să conducă la cereri numeroase, astfel încât să acorde asistență statelor pentru a găsi soluționarea adecvată și Comitetului de Miniștri pentru a supraveghea executarea hotărârilor;

II. să semnaleze în special orice hotărâre care indică existența unei probleme structurale și sursa acestei probleme nu numai statului respectiv și Comitetului de Miniștri, ci și Parlamentului, Secretarului General al Consiliului Europei și Comisarului pentru Drepturile Omului al Consiliului Europei, și să semnaleze în mod corespunzător aceste hotărâri în baza de date a Curții.”

16. Recomandarea Comitetului de Miniștri Rec(2004)6 privind îmbunătățirea resursurilor interne, adoptată la 12 mai 2004, se citește după cum urmează:

„Comitetul de Miniștri, în conformitate cu art. 15.b din Statutul Consiliului Europei,

Considerând că scopul Consiliului Europei este realizarea unei uniuni mai strânse între membrii săi și că unul dintre mijloacele cele mai importante pentru atingerea acestui scop este apărarea și dezvoltarea drepturilor omului și a libertăților fundamentale;

Reafirmându-și convingerea potrivit căreia Convenția pentru apărarea drepturilor omului și a libertăților fundamentale (denumită în continuare „convenția”) trebuie să rămână punctul de referință esențial în domeniul protecției drepturilor omului în Europa și amintindu-și angajamentul de a lua măsuri vizând garantarea eficacității pe termen lung a sistemului de control instituit de convenție;

Reamintind caracterul subsidiar al mecanismului de control instituit prin convenție, care presupune, în conformitate cu art. 1 al acesteia, ca drepturile și libertățile garantate prin convenție să fie protejate în primul rând de dreptul intern și aplicate de autoritățile naționale;

Salutând, în acest context, faptul că convenția face astăzi parte integrantă din ordinea juridică internă a tuturor statelor părți;

Subliniind că, potrivit art. 13 din convenție, statele membre s-au angajat să asigure faptul că orice persoană care are o plângere credibilă privind încălcarea drepturilor și libertăților sale garantate de convenție are dreptul la un recurs efectiv în fața unei autorități naționale;

Reamintind că, pe lângă obligația de a asigura existența unor astfel de recursuri efective în sensul jurisprudenței Curții Europene a Drepturilor Omului (denumită în continuare „Curtea”), statele au obligația generală de a soluționa problemele subiacente încălcărilor constatate;

Subliniind că este datoria statelor membre să se asigure că recursurile interne sunt efective în drept și în practică și că pot conduce la o decizie pe fondul plângerii și la un remediu adecvat pentru orice încălcare constatată;

Luând notă de faptul că natura și numărul cererilor transmise Curții și al hotărârilor pe care aceasta le pronunță arată că este necesar, mai mult ca oricând, ca statele membre să se asigure, de manieră eficace și în mod regulat că astfel de recursuri există în toate împrejurările, în special în cazul duratei excesive a procedurilor judiciare;

Estimând că disponibilitatea recursurilor interne efective pentru toate acuzațiile credibile privind încălcări ale convenției ar trebui să permită reducerea volumului de muncă al Curții ca rezultat, pe de o parte, al descreșterii numărului de cauze cu care este sesizată, iar pe de altă parte, al faptului că tratamentul circumstanțiat al cauzelor la nivel național este de natură să faciliteze examinarea lor ulterioară de către Curte;

Subliniind că îmbunătățirea recursurilor la nivel național, în special în ce privește cauzele repetitive, ar trebui să contribuie, de asemenea, la reducerea volumului de muncă al Curții;

Recomandă statelor membre, luând în considerare exemplele de bune practici menționate în anexă:

I. să se asigure, printr-o revizuire constantă, în lumina jurisprudenței Curții, că există recursuri interne pentru orice persoană care reclamă, într-o manieră credibilă, o încălcare a convenției și că aceste recursuri sunt efective, în măsura în care pot conduce la o decizie pe fondul plângerii și la un remediu adecvat pentru fiecare încălcare constatată;

II. să reexamineze, ca urmare a hotărârilor Curții care relevă deficiențe structurale sau generale în dreptul sau practica statului, eficiența remediilor interne existente și, în măsura în care este necesar, să creeze remedii efective pentru a evita prezentarea la Curte a cauzelor repetitive;

III. să acorde o atenție particulară, în legătură cu punctele I și II de mai sus, existenței recursurilor efective în caz de reclamație credibilă privind durata excesivă a procedurilor jurisdicționale;

Mandatează Secretarul General al Consiliului Europei să ia măsurile necesare pentru acordarea asistenței corespunzătoare statelor membre care o solicită, pentru a le ajuta să pună în aplicare prezenta recomandare.”

ÎN DREPT,

I. CU PRIVIRE LA PRETINSA ÎNCĂLCARE A ART. 1 DIN PROTOCOLUL NR. 1 LA CONVENȚIE

17. Reclamanții consideră că imposibilitatea în care se află de a beneficia de dreptul la despăgubire pentru casa lor naționalizată constituie o încălcare a dreptului la respectarea bunurilor. Aceștia invocă, în esență, art. 1 din Protocolul nr. 1, ale cărui părți relevante sunt redactate astfel:

„Orice persoană fizică sau juridică are dreptul la respectarea bunurilor sale. Nimeni nu poate fi lipsit de proprietatea sa decât pentru cauză de utilitate publică și în condițiile prevăzute de lege și de principiile generale ale dreptului internațional.

Dispozițiile precedente nu aduc atingere dreptului statelor de a adopta legile pe care le consideră necesare pentru a reglementa folosința bunurilor conform interesului general sau pentru a asigura plata impozitelor ori a altor contribuții, sau a amenzilor.”

A. Cu privire la admisibilitate

18. Curtea constată că acest capăt de cerere nu este în mod vădit nefondat în sensul art. 35 § 3 din convenție. De asemenea, Curtea subliniază că acesta nu prezintă niciun alt motiv de inadmisibilitate. Prin urmare, este necesar să fie declarat admisibil.

B. Cu privire la fond

19. Guvernul insistă asupra faptului că reclamanții au beneficiat de posibilitatea de a se adresa autorităților administrative în vederea acordării despăgubirilor în temeiul Legii nr. 10/2001. Potrivit Guvernului, mecanismul instituit de această ultimă lege, astfel cum a fost modificată prin Legea nr. 247/2005, privind crearea Fondului *Proprietatea* este în măsură să ofere persoanelor în cauză despăgubiri corespunzătoare cerințelor din jurisprudența Curții. Acesta susține, de asemenea, că există aproximativ 6 000 de titluri de despăgubire emise de Comisia Centrală. Guvernul constată că s-a menținut echilibrul just între interesul general și respectarea drepturilor individuale ale reclamanților.

20. Reclamanții subliniază că, timp de doisprezece ani, au depus eforturi pentru a-și recupera casa și că nu au primit nici despăgubiri.

21. Curtea observă că, prin decizia din 31 ianuarie 2002, societatea M. a recunoscut reclamanților dreptul de a primi suma de 249 077 947 ROL cu titlu de despăgubiri pentru casa respectivă. Prin urmare, reclamanții dețineau un „bun” în sensul art. 1 din Protocolul nr. 1 la convenție. În consecință, neplata despăgubirilor până în prezent constituie o ingerință în dreptul acestora la respectarea bunurilor. Prin urmare, Curtea trebuie să examineze dacă ingerința pretinsă se justifică în cadrul acestei dispoziții.

22. Pentru a stabili dacă s-a menținut un echilibru just între cerințele interesului general și imperatiile apărării dreptului reclamanților la respectarea bunurilor, Curtea trebuie să examineze dacă termenul necesar autorităților române pentru plata unei despăgubiri persoanelor în cauză nu le-a cauzat acestora un prejudiciu disproporționat și excesiv. În această privință, Curtea reamintește că statele dispun de o largă marjă de apreciere pentru a determina ceea ce este în interesul public, în special atunci când este vorba de adoptarea și de aplicarea măsurilor de reformă economică sau de justiție socială (*Ramadhi și alți 5 împotriva Albaniei*, nr. 38222/02, pct. 79, 13 noiembrie 2007).

23. În speță, au trecut mai mult de șapte ani de la decizia menționată fără ca reclamanții să fi primit despăgubirile. În ceea ce privește argumentul Guvernului potrivit căruia mecanismul instituit de Legea nr. 247/2005 este în măsură să ofere despăgubirile

corespunzătoare, Curtea reamintește că s-a pronunțat deja că Fondul *Proprietatea* nu funcționează în prezent într-un mod care să poată conduce la acordarea efectivă a despăgubirii reclamanților (a se vedea, printre altele, *Tudor*, citată anterior, pct. 33).

24. În aceste condiții, chiar dacă Guvernul ar fi putut demonstra că ingerința în dreptul reclamanților era prevăzută de lege și servea unei cauze de utilitate publică, Curtea consideră că s-a distrus echilibrul just dintre protecția proprietății reclamanților și cerințele interesului general și că reclamanții au suportat o sarcină specială și exorbitantă.

25. Prin urmare, Curtea constată că a fost încălcat art. 1 din Protocolul nr. 1.

II. CU PRIVIRE LA APLICAREA ART. 46 DIN CONVENȚIE

26. Art. 46 din convenție prevede:

„1. Înaltele părți contractante se angajează să se conformeze hotărârilor definitive ale Curții în litigiile în care ele sunt părți.

2. Hotărârea definitivă a Curții este transmisă Comitetului de Miniștri care supraveghează executarea ei.”

27. Curtea constată că încălcarea dreptului reclamanților la respectarea bunurilor, astfel cum este garantat de art. 1 din Protocolul nr. 1, își are originea într-o problemă la scară largă, rezultată din funcționarea defectuoasă a mecanismului instituit de Legea nr. 10/2001, astfel cum a fost modificată prin Legea nr. 247/2005, care nu a reușit până în prezent să acorde efectiv despăgubirea persoanelor beneficiare ale măsurilor de reparație prevăzute de această lege.

28. Curtea reamintește că, atunci când constată o încălcare, statul pârât are obligația legală nu numai de a plăti persoanelor în cauză sumele alocate cu titlu de reparație echitabilă prevăzută de art. 41, ci, de asemenea, de a alege, sub supravegherea Comitetului de Miniștri, măsurile generale și/sau, după caz, individuale pe care să le includă în ordinea sa juridică internă pentru a pune capăt încălcării constatate de Curte și pentru a anula, pe cât posibil, consecințele acestei încălcări. Statul pârât este liber, sub supravegherea Comitetului de Miniștri, să-și aleagă mijloacele pentru îndeplinirea obligației sale legale în conformitate cu art. 46 din convenție, cu condiția ca aceste mijloace să fie compatibile cu concluziile conținute în hotărârea Curții [*Broniowski împotriva Poloniei* (GC), nr. 31443/96, pct. 192, CEDO 2004-V].

29. În ceea ce privește măsurile destinate să asigure caracterul efectiv al mecanismului stabilit de convenție, Curtea atrage atenția asupra Rezoluției [Res (2004)3], precum și asupra Recomandării [Rec (2004)6] a Comitetului de Miniștri al Consiliului Europei, adoptate la 12 mai 2004 (a se vedea supra, pct. 15-16).

30. Deși, în principiu, nu este de competența sa să definească măsurile de redresare corespunder pentru ca statul pârât să-și îndeplinească obligațiile în conformitate cu art. 46 din convenție, având în vedere situația cu caracter structural constatată, Curtea observă că se impun, fără îndoială, măsuri generale la nivel național în contextul punerii în aplicare a prezentei hotărâri (*Broniowski*, citată anterior, pct. 193).

31. Pentru a acorda asistență statului pârât în îndeplinirea obligațiilor sale în conformitate cu art. 46, Curtea a încercat să indice, cu titlu strict informativ, tipul măsurilor pe care statul român ar putea să le ia pentru a pune capăt situației structurale constatate în speță. Aceasta consideră că statul pârât trebuie să garanteze, în cel mai scurt termen, prin măsuri legislative, administrative și bugetare corespunzătoare, punerea în aplicare, efectivă și rapidă, a dreptului la reparație, în conformitate cu principiul supremației dreptului și cu principiul legalității protecției drepturilor patrimoniale enunțate la art. 1 din Protocolul nr. 1, ținând seama de principiile enunțate de jurisprudența Curții în materie de despăgubiri (hotărârea *Broniowski*, citată anterior, pct. 176 și 186).

32. În special, statul trebuie să adapteze procedura instituită de legile de reparație (în prezent, Legea nr. 10/2001 și Legea nr. 247/2005) astfel încât aceasta să devină într-adevăr coerentă, accesibilă, rapidă și previzibilă, inclusiv în ceea ce privește metoda de alegere a dosarelor care vor fi înaintate comisiei centrale (a se vedea, de asemenea, *mutatis mutandis*, *Viașu împotriva României*, nr. 75951/01, pct. 82-83, 9 decembrie 2008; *Faimblat împotriva României*, nr. 23066/02, pct. 53-54, 13 ianuarie 2009; *Katz împotriva României*, nr. 29739/03, pct. 35-36, 20 ianuarie 2009; *Deneș și alții împotriva României*, nr. 25862/03, pct. 66, 3 martie 2009, ultimele trei hotărâri nefiind încă definitive).

III. CU PRIVIRE LA APLICAREA ART. 41 DIN CONVENȚIE

33. Art. 41 din convenție prevede:

„În cazul în care Curtea declară că a avut loc o încălcare a convenției sau a protocoalelor sale și dacă dreptul intern al înaltei părți contractante nu permite decât o înlăturare incompletă a consecințelor acestei încălcări, Curtea acordă părții lezate, dacă este cazul, o reparație echitabilă.”

34. Reclamanții insistă cu privire la restituirea în natură a casei lor. Aceștia afirmă, de asemenea, că au efectuat cheltuieli semnificative și că le-au fost cauzate suferințe în încercarea de recuperare a propriului bun. Reclamanții consideră că prejudiciul lor depășește 10 000 EUR, dar precizează că sunt dispuși să renunțe la această sumă în cazul în care ar obține restituirea casei lor. În cazul unui răspuns negativ, aceștia lasă la aprecierea Curții evaluarea situației lor. Reclamanții precizează, de asemenea, că nu au păstrat documentele justificative ale cheltuielilor lor, cu excepția unui document care atestă plata unei sume de 250 000 ROL către executorul judecătoresc la 18 mai 2001 pentru notificarea adresată primăriei. Persoanele în cauză au depus la dosar o copie a acestei chitanțe.

35. Guvernul constată că reclamanții nu au contestat decizia din 31 ianuarie 2002, prin care li s-a acordat suma de 249 077 947 ROL. Prin urmare, aceștia nu pot solicita restituirea în natură a bunului, ci numai valoarea actualizată a despăgubirilor. Bazându-se pe datele furnizate de Institutul Național de Statistică pentru luna septembrie 2008, Guvernul consideră că valoarea reactualizată a sumei respective este de 449 162 261 ROL, și anume 12 051,25 EUR.

36. Guvernul consideră că reclamanții nu au formulat o cerere propriu-zisă pentru prejudiciu moral și constată că aceștia nu au prezentat decât un singur document justificativ pentru cheltuielile de judecată.

37. Curtea reamintește că o hotărâre de constatare a unei încălcări implică pentru statul pârât obligația de a pune capăt încălcării și de a-i anula consecințele astfel încât să se restabilească, pe cât posibil, situația anterioară acesteia [*Iatridis împotriva Greciei* (reparație echitabilă) (GC), nr. 31107/96, pct. 32, CEDO 2000-XI].

38. În speță, ținând seama de natura încălcării constatate, Curtea consideră că reclamanții au suferit un prejudiciu material și moral, care nu este suficient compensat prin constatarea încălcării.

39. Curtea observă, de asemenea, că în favoarea reclamanților nu s-a pronunțat nicio hotărâre judecătorească sau decizie administrativă prin care să le fie recunoscut dreptul la restituirea în natură a bunului. Prin urmare, Curtea respinge această cerere.

40. Cu toate acestea, Curtea subliniază că o decizie administrativă, pe care reclamanții nu au contestat-o, a stabilit valoarea despăgubirilor. Prin urmare, aceasta consideră că plata acestor despăgubiri, reactualizate pe baza ratei inflației și completate cu o sumă cu titlu de prejudiciu moral și de cheltuieli de judecată, i-ar situa pe reclamanți, pe cât posibil, într-o situație echivalentă cu cea în care s-ar afla dacă cerințele art. 1 din Protocolul nr. 1 nu ar fi fost încălcate. Prin urmare, pe baza elementelor de care dispune și pronunțându-se în echitate, astfel cum prevede art. 41 din convenție, Curtea acordă împreună reclamanților suma de 14 000 EUR pentru toate prejudiciile și cheltuielile.

C. Dobânzi moratorii

42. Curtea consideră necesar ca rata dobânzilor moratorii să se întemeieze pe rata dobânzii facilității de împrumut marginal practică de Banca Centrală Europeană, majorată cu trei puncte procentuale.

PENTRU ACESTE MOTIVE, CURTEA, ÎN UNANIMITATE,

1. Declară cererea admisibilă;
2. Hotărăște că a fost încălcat art. 1 din Protocolul nr. 1 la convenție;
3. Hotărăște:

a) că statul pârât trebuie să plătească reclamanților, în termen de trei luni de la data rămânerii definitive a prezentei hotărâri, în conformitate cu art. 44 § 2 din convenție, suma de 14 000 EUR (paisprezece mii euro) pentru toate prejudiciile și cheltuielile, plus orice sumă ce poate fi datorată cu titlu de impozit;

b) că suma menționată anterior va fi convertită în moneda statului pârât la rata de schimb aplicabilă la data plății;

c) că, de la expirarea termenului menționat și până la efectuarea plății, această sumă trebuie majorată cu o dobândă simplă, la o rată egală cu rata dobânzii facilității de împrumut marginal practică de Banca Centrală Europeană, aplicabilă pe parcursul acestei perioade și majorată cu trei puncte procentuale;

4. Respinge cererea de acordare a unei reparații echitabile pentru celelalte capete de cerere.

Redactată în limba franceză, apoi comunicată în scris, la 12 mai 2009, în temeiul art. 77 § 2 și 3 din regulament.

Stanley Naismith
Grefier adjunct

Josep Casadevall
Președinte

CAUZA AMANALACHIOAI ÎMPOTRIVA ROMÂNIEI

(Cererea nr. 4023/04)

Hotărârea din 26 mai 2009

Hotărârea devine definitivă în condițiile prevăzute la art. 44 § 2 din convenție. Aceasta poate suferi modificări de formă.

În cauza Amanalachioai împotriva României,

Curtea Europeană a Drepturilor Omului (Secția a treia), reunită într-o cameră compusă din: Josep Casadevall, *președinte*, Elisabet Fura-Sandström, Corneliu Bîrsan, Boštjan M. Zupančič, Alvin Gyulumyan, Egbert Myjer, Luis López Guerra, *judcători*, și Santiago Quesada, *grefier de secție*,

după ce a deliberat în camera de consiliu, la 5 mai 2009,

pronunță prezenta hotărâre, adoptată la aceeași dată:

PROCEDURA

1. La originea cauzei se află cererea nr. 4023/02 îndreptată împotriva României, prin care un resortisant al acestui stat, domnul Valentin Amanalachioai („reclamantul”), a sesizat Curtea la 5 noiembrie 2003 în temeiul art. 34 din Convenția pentru apărarea drepturilor omului și a libertăților fundamentale („convenția”).

2. Guvernul român („Guvernul”) este reprezentat de agentul guvernamental, domnul Răzvan-Horațiu Radu, din cadrul Ministerului Afacerilor Externe.

3. În special, reclamantul se plânge de imposibilitatea de înapoiere a fiicei sale minore care locuiește în prezent cu bunicii materni.

4. La 3 mai 2006, Curtea a decis să comunice cererea Guvernului. Întemeindu-se pe dispozițiile art. 29 § 3, aceasta a hotărât că admisibilitatea și temeinicia cauzei vor fi examinate împreună.

ÎN FAPT,

I. CIRCUMSTANȚELE CAUZEI

5. Reclamantul s-a născut în 1968 și locuiește în Botoșani. Acesta este sergent în cadrul Poliției de Frontieră Botoșani.

6. Reclamantul s-a căsătorit cu A.D. Cuplul a avut o fiică, D., născută la 28 august 1994. La 14 ianuarie 1999, A.D. a decedat de leucemie, iar copilul a rămas în grija tatălui la Botoșani.

7. La 27 ianuarie 2001, reclamantul și-a dat acordul pentru ca D. să își petreacă vacanțele la bunicii materni, soții D. („bunicii”), în vârstă de 62 de ani, la vremea respectivă, în satul Oncești, comuna Bârsana, județul Maramureș.

8. La 4 februarie 2001, bunicii l-au informat pe reclamant că nu intenționau să i-o înapoieze pe D.

9. La 5 februarie 2001, reclamantul a depus o plângere penală pe lângă Poliția Bârsana împotriva bunicilor, acuzându-i că o rețin pe D. fără niciun drept.

10. La 6 februarie 2001, poliția l-a informat pe reclamant că, cu ocazia unei discuții cu bunicii, aceștia din urmă și-au exprimat refuzul de a-i înapoia copilul. De asemenea, aceasta l-a sfătuit pe reclamant să depună o plângere pe lângă Judecătoria Sighetu Marmației pentru ca aceasta să stabilească reședința copilului.

11. La 24 noiembrie 2001, reclamantul s-a căsătorit cu B.I. La 26 iunie 2002, cuplul a avut un copil.

A. Cererea de ordonanță președințială a reclamantului pentru înapoierea imediată a copilului

12. La 7 februarie 2001, în temeiul art. 98 și 103 C. fam., reclamantul a sesizat Judecătoria Sighetu Marmației cu o cerere de ordonanță președințială împotriva bunicilor pentru înapoierea imediată a lui D. Cu titlu subsidiar, acesta a solicitat posibilitatea de a-și contacta fiica și drept de vizitare săptămânală. Bunicii susțineau că reclamantul a fost de acord să le-o încredințeze pe D. pe o perioadă nedeterminată și au invocat faptul că beneficiau de cele mai bune condiții materiale pentru creșterea copilului.

13. Prin ordonanța președințială din 1 martie 2001, judecătoria a admis acțiunea reclamantului și a dispus înapoierea copilului de către bunici tatălui. Aceasta a constatat că reclamantul a fost de acord doar ca D. să își petreacă vacanțele la bunici, că mergea la grădinița din Botoșani și că, în orice caz, aceștia din urmă nu au introdus o cerere reconvențională pentru obținerea custodiei. Instanța a considerat că, din probele prezentate în speță, rezulta că reclamantul îi putea asigura fiicei sale condiții normale de trai, că avea grijă de aceasta și că refuzul bunicilor de a înapoia copilul se datora suferinței cauzate de decesul fiicei acestora.

14. Bunicii au promovat apel. Prin hotărârea din 20 aprilie 2001, Tribunalul Maramureș, după constatarea faptului că reclamantul nu a fost niciodată decăzut din drepturile părintești, a confirmat ordonanța. Ordonanța președințială din 1 martie 2001 a devenit definitivă prin nerecurare.

15. La 1 martie 2001, reclamantul a mandatat un executor judecătoresc pentru executarea ordonanței președințiale. La 7 martie 2001, însoțit de reclamant și de agenți de poliție din Bârsana, executorul judecătoresc s-a prezentat la grădinița unde bunicii o înscriaseră pe D., dar aceasta din urmă era absentă. De asemenea, acesta nu a găsit

pe nimeni la domiciliul bunicilor. Executorul judecătoresc a amânat executarea pentru 19 martie 2001, dar la această dată a refuzat continuarea executării. La 1 și 20 aprilie 2001, reclamantul i-a solicitat fără succes executorului judecătoresc continuarea executării.

16. La 23 și 24 mai 2001, cu ocazia noii încercări de executare, executorul judecătoresc a constatat refuzul bunicilor de a înapoia copilul, pe motiv că aceștia au sesizat Tribunalul Maramureș cu o acțiune pentru obținerea custodiei. La 19 și 20 iulie 2001, executorul judecătoresc s-a deplasat la domiciliul bunicilor, dar aceștia din urmă lipseau. La 3 august 2001, executorul judecătoresc l-a informat pe reclamant de faptul că ordonanța președințială nu mai putea fi executată pe motiv că, prin hotărârea pe fond din 8 iunie 2001, instanța a respins acțiunea sa pentru înapoierea copilului (a se vedea *infra*, pct. 25)

17. La 28 august 2001, cu ocazia aniversării lui D., reclamantul s-a prezentat la domiciliul bunicilor. În urma insistențelor reclamantului, D. a ieșit din casă. Reclamantul a luat-o pe D. de mână și a vrut să iasă din casă. Bunicii s-au năpustit asupra lui, au luat copilul de cealaltă mână și au început să îl tragă în casă. Aceștia au chemat vecinii în ajutor. Reclamantul i-a dat drumul copilului și a urcat într-un taxi care îl aștepta. Conform reclamantului, bunicul a continuat să arunce cu pietre în mașină.

18. Cu ocazia acestui incident, D. a suferit leziuni care au necesitat 17 zile de îngrijiri medicale. Reclamantul și bunicii au depus plângeri penale acuzându-se reciproc de loviturile și rănilor provocate lui D. și insultându-se. La 15 ianuarie 2002, Parchetul Militar Oradea a pronunțat încetarea urmăririi penale împotriva reclamantului pe motiv că bunicii și-au retras plângerea penală. La rândul său, reclamantul și-a retras plângerea penală împotriva bunicilor.

B. Acțiunea reclamantului împotriva bunicilor pentru înapoierea copilului

19. La 7 februarie 2001, în temeiul art. 98 și art. 103 C. fam., reclamantul a sesizat Judecătoria Sighetu Marmației cu o acțiune în înapoierea copilului îndreptată împotriva bunicilor.

1. Procedura în fața instanțelor ordinare

20. Prin hotărârea din 1 mai 2001, judecătoria a admis acțiunea reclamantului. Aceasta a constatat că reclamantul era funcționar al Ministerului de Interne și că beneficia de resurse financiare suficiente pentru a-i oferi copilului condiții normale de trai, atât din punct de vedere material, cât și afectiv. De asemenea, aceasta a constatat că reclamantul a fost de acord doar ca copilul să își petreacă vacanțele la bunicii materni.

21. Bunicii au promovat apel.

22. Un raport care rezulta din ancheta socială efectuată la 27 februarie 2001 la domiciliul bunicilor de către secretarul Primăriei Bârsana, medicul comunei Bârsana, și șeful poliției Bârsana a fost introdusă la dosar. Raportul descria familia bunicilor

și enumera bunurile mobile și imobile, precum și resursele financiare ale acestora. De asemenea, acesta menționa că bunicii nu sufereau de boli contagioase sau infecțioase. Raportul concluziona că bunicii beneficiau de venituri suficiente pentru a asigura un nivel normal de trai copilului, precum și o bună educație, și propunea ca D. să rămână în grija bunicii. La dosar nu apare nicio indicație a persoanei sau autorității care a solicitat această anchetă.

23. Cu ocazia ședinței din 8 iunie 2001, martorul G.I., a cărui audiere a fost solicitată de bunici, și martorii M.R., educatoarea lui D. din Botoșani, și B.I., soția reclamantului, citați de acesta din urmă, au fost audiați de instanță. Martorul G.I. a declarat că reclamantul a fost de acord ca copilul să locuiască cu bunicii, în timp ce martorii M.R. și B.I. au declarat că reclamantul a fost de acord ca copilul să-și petreacă doar vacanțele cu bunicii.

24. Reclamantul a solicitat amânarea audierii, pe motiv că ancheta socială efectuată la domiciliul său nu a fost inclusă la dosar. De asemenea, acesta a solicitat audierea martorului A.V. Instanța a respins aceste cereri, fără a oferi motive și a inițiat dezbaterile pe fond.

25. Prin hotărârea pronunțată în aceeași zi, tribunalul a admis apelul bunicii și a respins acțiunea reclamantului. După eliminarea declarației lui B.I. pe motiv de lipsă de imparțialitate, instanța a reținut că reclamantul a fost de acord ca D. să locuiască cu bunicii și, prin urmare, aceștia din urmă nu o rețineau în mod ilegal. Instanța a considerat că:

„[...] nu este în interesul copilului să se întoarcă lângă tatăl său care locuiește într-un apartament cu două camere, cu chirie, din motiv că, având în vedere vârsta sa, [D.] nu poate rămâne singură acasă în timp ce tatăl său lucrează. De asemenea, reclamantul nu a acționat în beneficiul copilului său atunci când a vândut apartamentul cu patru camere [...], situat în Sighetu Marmăției și s-a mutat la Botoșani, fără a cumpăra un alt apartament [...] pentru a asigura confortul copilului, preferând să închirieze un apartament cu două camere, cheltuind astfel bani cu plata chiriei.”

26. Tribunalul a concluzionat că reclamantul nu îi putea oferi fiicei sale aceleași condiții materiale și morale ca bunicii săi, de care D. era foarte atașată.

27. În temeiul hotărârii din 8 iunie 2001, bunica a solicitat Primăriei Bîrsana să fie numită tutore al lui D. Prin hotărârea din 28 august 2001, primarul a numit-o tutore al copilului. Reclamantul a contestat această decizie pe lângă autoritățile administrative județene, care l-au informat că nu aveau competența de a anula un astfel de act și că trebuia să sesizeze instanțele naționale în acest sens.

28. Reclamantul a formulat recurs împotriva hotărârii din 8 mai 2001, citată anterior. Acesta invocă faptul că, în temeiul art. 98 C. fam., trebuia să își exercite drepturile parentale asupra copilului, dar că nu putea face acest lucru din cauză că bunicii o rețineau pe D.

29. Prin hotărârea definitivă din 23 octombrie 2001, Curtea de Apel Cluj a respins recursul reclamantului. Curtea de apel a stabilit că D. locuia cu bunicii din ianuarie 2001, că s-a integrat în familia acestora și în viața socială a satului în care trăiau și că a refuzat să se întoarcă la tatăl său, astfel cum reieșea din procesul-verbal întocmit de executorul judecătoresc cu ocazia încercărilor de a obține înapoierea copilului. De altfel, constatând că o altă procedură privind dreptul de custodie era pendinte între părți (a se vedea infra, pct. 37-40), curtea de apel a considerat că, „deocamdată”, era în interesul copilului să locuiască în continuare cu bunicii săi.

30. La cererea Direcției Județene pentru Protecția Drepturilor Copilului Botoșani („DJPDC Botoșani”), o asistentă socială a Direcției Județene pentru Protecția Drepturilor Copilului Maramureș („DJPDC Maramureș”) s-a deplasat la 4 septembrie 2002 la domiciliul bunicii și a redactat un raport cu privire la situația lui D. Aceasta a notat că bunica manifesta un interes ridicat cu privire la creșterea și educarea lui D., care mergea la grădiniță, unde obținea rezultate bune. De asemenea, din discuțiile cu copilul, reieșea că acesta din urmă manifesta reticențe față de tatăl său, din cauză că acesta din urmă a avut un comportament violent în timpul vizitelor sale. În urma unei astfel de altercații, copilul a suferit un traumatism, necesitând 17 zile de îngrijiri medicale, astfel cum reieșea dintr-un certificat medical (a se vedea supra, pct. 17 și 18). În ultimul rând, raportul prezenta situația financiară a bunicii care îi puteau oferi nepoatei lor condiții normale de trai.

31. La 6 septembrie 2002, un asistent social și un psiholog din cadrul DJPDC Botoșani au efectuat o anchetă socială la domiciliul reclamantului și au considerat că, în speță, condițiile materiale, morale și sociale în care trăia familia sa erau satisfăcătoare pentru a crește un al doilea copil. Aceștia au notat că era în interesul superior al copilului să locuiască cu tatăl său și au subliniat că DJPDC Botoșani a solicitat sprijinul DJPDC Maramureș, al poliției și al autorității tutelare Bârsana pentru a obține înapoierea lui D., trimițându-le copii ale hotărârii definitive din 30 ianuarie 2002, pronunțată de Judecătoria Botoșani (a se vedea infra, pct. 39). Din lipsa unui răspuns în termenul de treizeci de zile prevăzut de lege, o nouă cerere a fost introdusă pe lângă autoritățile menționate anterior. Până la data redactării raportului, singura autoritate tutelară din Bârsana a răspuns trimițând o copie a hotărârii din 22 mai 2002 a Judecătoriei Sighetu Marmăției (a se vedea infra, pct. 41).

2. Procedura în fața Curții Supreme de Justiție.

32. La 23 octombrie 2002, Procurorul general pe lângă Curtea Supremă de Justiție a admis cererea reclamantului de a introduce un recurs în anulare împotriva hotărârii definitive din 23 octombrie 2001. Acesta a susținut faptul că instanțele au comis grave erori de drept, ajungând astfel la o soluționare eronată a litigiului. În special, acesta a subliniat că, în temeiul art. 98 și art. 101 alin. (1) C. fam., în caz de deces al unuia dintre părinți, celălalt părinte exercită singur drepturile părintești și că reclamantul trebuie să ia măsurile necesare care privesc copilul și să îngrijească de acesta. De asemenea, art. 103 C. fam. prevede că părinții aveau dreptul de a cere înapoierea copilului de la orice persoană

care îl ține fără drept. De altfel, reclamantul prezenta garanții financiare și morale pentru creșterea fiicei sale. De asemenea, se sublinia faptul că, în temeiul art. 44 alin. (1) din Constituție, dreptul de creștere a copilului nu este doar o obligație, ci și un drept al părintelui. În primul rând, părintele este obligat să supravegheze dezvoltarea fizică și să se ocupe de educația copilului. De asemenea, se sublinia faptul că dreptul de a cere înapoierea copilului persoanei care îl reține fără drept nu se poate prescrie și că, în speță, interesul superior al copilului putea fi asigurat în același timp ca și respectarea dreptului reclamantului de a-și exercita drepturile părintești.

33. La 13 decembrie 2002, „colectivul de susținere” a autorității tutelare din cadrul Primăriei Bârsana (a se vedea infra, pct. 55) a efectuat o anchetă socială la domiciliul bunicilor. La dosar nu apare nicio indicație a persoanei sau autorității care a solicitat această anchetă și nici a structurii colectivului de susținere. Reiese din acest raport de anchetă, semnat de primar și de secretarul primăriei, că copilul era foarte atașat de bunici, care îi asigurau condiții de trai normale din punct de vedere material și moral.

34. La 19 martie 2003, Parchetul de pe lângă Judecătoria Sighetu Marmăției a interogat-o pe D. Parchetul a notat faptul că D. era un copil „bine crescut, cu o atitudine pozitivă, comunicativă, spontană și având un vocabular foarte bogat pentru vârsta sa.” D. a declarat că, în perioada în care a locuit cu tatăl său, aceasta a petrecut mult timp închisă în casă, că nu avea mulți prieteni, că tatăl său aducea femeii acasă și că, uneori, era violent cu ea. De asemenea, aceasta a declarat că cea mai fericită zi din viața sa a fost cea în care a plecat să trăiască cu bunicii săi, pe care îi iubea mult.

35. La 21 ianuarie 2003, la cererea reclamantului, Autoritatea Tutelară a Primăriei Municipiului Botoșani a realizat o anchetă socială în vederea includerii ei la dosarul din fața Curții Supreme de Justiție. Raportul prezenta situația reclamantului la locul de muncă și nota că, în 2000, acesta locuia împreună cu fiica sa într-un apartament cu două camere. De asemenea, raportul menționa faptul că bunicii au modificat numele copilului fără acordul tatălui, înscriindu-l la școală sub numele lor de familie. După ce a constatat că reclamantul s-a căsătorit și a devenit proprietar al unui apartament cu patru camere, autoritatea tutelară a evaluat climatul psiho-social al noii sale familii și a considerat că oferea condițiile materiale și afective necesare pentru creșterea copilului. Aceasta a concluzionat că era în interesul superior al lui D. să locuiască cu tatăl său.

36. Prin hotărârea din 20 iunie 2003, Curtea Supremă de Justiție a respins recursul în anulare. În primul rând, aceasta ia act de faptul că art. 103 C. fam. este complex și că este incontestabil faptul că, atât reclamantul, cât și bunicii, aveau un comportament social normal și resimțeau o adevărată afecțiune pentru copil. Cu toate acestea, era în interesul superior al copilului să rămână să locuiască cu bunicii săi. Pentru a-și motiva hotărârea, Curtea Supremă a considerat că reclamantul le-a solicitat bunicilor să se ocupe de fiica sa, fără a preciza pe ce perioadă, că, în încercările sale de recuperare a copilului, a avut un comportament violent față de bunici și copil și că, din raportul DJPDC Maramureș, rezulta că într-o încercare de recuperare a copilului, acesta a suferit leziuni care au necesitat între 15-17 zile de îngrijiri medicale (a se vedea supra, pct. 30). De asemenea, Curtea Supremă a constatat:

„[...] în prezent, reclamantul s-a recăsătorit, nu este proprietar al niciunui apartament și locuiește cu chirie, împreună cu soția sa de 23 de ani, cu care are un copil de 11 luni [...] Prin urmare, dacă se admite recursul în anulare, având în vedere că reclamantul are un program de lucru foarte încărcat, minora urma să fie crescută de tânăra sa soție, care are deja propriul copil în grijă (și nu pe cel al unei alte femei).

Toate probele prezentate conduc la concluzia că minora este crescută în condiții optime de bunicii săi materni, afecțiunea acestora fiind cu atât mai mare având în vedere situația specială în care se află, și anume aceea de a crește copilul unicei lor fiice, decedată foarte tânără în condiții dramatice.

Prin urmare, trebuie să se concluzioneze că, cel puțin pentru moment, este în interesul minorei să rămână în mediul familial, social și școlar în care a crescut în ultimii ani, mediu care asigură un climat propice dezvoltării sale.”

C. Acțiunea bunicii pentru obținerea custodiei copilului

37. În 2001, bunicii au sesizat Judecătoria Botoșani cu o acțiune împotriva reclamantului, solicitând acordarea custodiei copilului și plata unei alocații lunare.

38. Judecătoria Botoșani a dispus efectuarea unor anchete sociale la domiciliile ambelor părți și a pus o comisie rogatorie la dispoziția Judecătoriei Sighetu Marmației pentru audierea martorilor. La 27 septembrie 2001, Autoritatea Tutelară de pe lângă Primăria Municipiului Botoșani a realizat o anchetă.

39. Prin hotărârea din 30 ianuarie 2002, judecătoria a respins acțiunea bunicii. S-a considerat că din audierile martorilor și din raportul de anchetă reiese că reclamantul se ocupa în mod perfect de copil. Aceasta a considerat că, conform probelor, reclamantul a fost de acord doar ca copilul să își petreacă vacanțele la bunici. De asemenea, instanța a constatat că, la 28 august 2001, a apărut o neînțelegere între părți, în momentul în care și-au disputat custodia, iar copilul a fost ușor rănit. Totuși, acesta a constatat că faptele nu puteau fi stabilite clar în măsura în care martorii prezenți puteau fi subiectivi față de una sau cealaltă dintre părți.

40. Instanța s-a exprimat după cum urmează:

„Chiar dacă reiese din audierile martorilor și din ancheta socială că exista o afecțiune puternică între bunici și copil, având în vedere practica judiciară în domeniu, acest element nu este suficient pentru ca un părinte să fie lipsit de dreptul său de creștere și educare a copilului său [...].

În temeiul art. 98 alin. (2) C. fam., dacă unul dintre părinți moare, celălalt părinte exercită drepturile părintești.

Reclamantul nu a fost decăzut din drepturile părintești și elementele de la dosar nu permit constatarea existenței unor motive solide pentru a nu-i încredința custodia minorei, în măsura în care nu s-a stabilit că deținerea custodiei copilului de către tată are consecințe grave asupra bunei dezvoltări fizice și asupra educației

sale, reclamantul fiind o persoană respectabilă, care s-a căsătorit cu martorul B.I. în cursul procedurii, și care are un loc de muncă stabil, bine remunerat și se îngrijește de fiica sa.”

La 19 aprilie 2002, hotărârea a rămas definitivă prin neapelare.

D. Noua cerere de ordonanță președințială a reclamantului pentru înapoierea copilului

41. La 8 aprilie 2002, reclamantul a sesizat Judecătoria Sighetu Marmației cu o nouă cerere de ordonanță președințială îndreptată împotriva bunicilor pentru a obține înapoierea imediată a copilului. Prin decizia din 22 mai 2002, instanța a declarat cererea inadmisibilă, pe motiv că, în speță, nu a fost îndeplinită condiția de urgență, din cauză că copilul a început cursurile școlii primare.

E. Plângerea penală împotriva bunicilor

42. Reclamantul le-a solicitat în repetate rânduri bunicilor să execute ordonanța președințială din 1 martie 2001, dar aceștia din urmă s-au opus.

43. La 8 martie 2001, reclamantul a sesizat Parchetul de pe lângă Judecătoria Sighetu Marmației cu o plângere penală împotriva bunicilor pentru nerespectarea unei hotărâri judecătorești, și anume ordonanța președințială din 1 martie 2001. La o dată neprecizată, parchetul a pronunțat încetarea urmăririi penale în favoarea bunicilor, aplicându-le o sancțiune administrativă. Prin hotărârea din 19 ianuarie 2002, Parchetul de pe lângă Curtea de Apel Cluj a confirmat încetarea urmăririi penale, pe motiv că copilul a refuzat să își părăsească bunicii și că, în orice caz, acțiunea reclamantului privind înapoierea copilului a fost respinsă de instanțele naționale la 23 octombrie 2001 (a se vedea supra, pct. 29).

F. Acțiunea bunicilor în decăderea reclamantului din drepturile sale părintești

44. În 2004, bunicii au sesizat instanțele naționale cu o acțiune în decăderea reclamantului din drepturile sale părintești. Reclamantul a introdus o cerere reconvențională, solicitând înapoierea imediată a copilului, invocând faptul că era în imposibilitatea de a-și exercita drepturile părintești, și, mai ales, drepturile sale de creștere și educare a copilului într-un climat familial. Acesta a subliniat că avea dreptul să își crească copilul în cadrul noii sale familii, ținând seama de faptul că beneficia de un cadru propice acestui scop și a insistat asupra faptului că nu și-a revăzut copilul de mai mulți ani.

45. Prin încheierea din 26 noiembrie 2004, judecătoria a luat act de renunțarea bunicilor. Recursul reclamantului împotriva acestei hotărâri a fost admis prin hotărârea din 17 noiembrie 2005, care trimitea cauza Tribunalului Botoșani.

46. La 28 februarie 2006, tribunalul a solicitat DJPDC Botoșani un aviz privind situația reclamantului. Cu ocazia ședinței din 10 martie 2006, DJPDC Botoșani a

informat instanța că îi era imposibil să efectueze verificările solicitate de lege, pe motiv că, chiar dacă domiciliul legal al copilului era cu tatăl său, acesta locuia de fapt cu bunicii săi într-un alt județ. Aceasta a subliniat faptul că reclamantul se afla în imposibilitatea de a-și exercita drepturile părintești și că bunicii refuzau cu rea-credință colaborarea cu instituția, pentru a asigura contacte între copil și tatăl său.

47. Prin hotărârea din 11 aprilie 2006, tribunalul a respins acțiunea bunicilor, pe motiv că nu aveau calitate procesuală. În ceea ce privește cererea reconvențională, instanța și-a declinat competența în favoarea Judecătoriei Botoșani.

48. Această instanță a stabilit o comisie rogatorie pentru interogarea lui D. de către Judecătoria Sighetu Marmației. La 11 octombrie 2006, D. a declarat că dorește să locuiască în continuare cu bunicii săi.

49. Prin hotărârea din 26 octombrie 2006, judecătoria a respins acțiunea reclamantului. Citând art. 103 C. fam., instanța s-a exprimat după cum urmează:

„Chiar dacă, atât reclamantul, cât și pârâții, au un comportament social normal, iar afecțiunea lor pentru minoră este reală, criteriul interesului superior al copilului impune ca fiica să locuiască în continuare cu bunicii materni. De altfel, scrisorile pe care aceasta le-a trimis instanței și în care solicita să locuiască în continuare cu bunicii săi, pentru care nutrea o profundă afecțiune, se încadrează în aceeași direcție.

Toate probele conduc la concluzia că minora este crescută în condiții optime de bunicii săi, afecțiunea acestora fiind cu atât mai mare având în vedere situația specială în care se află, și anume de a avea grijă de unicul copil al fiicei lor decedate. Trebuie să se concluzioneze că, cel puțin pentru moment, este în interesul copilului să rămână în mediul familial, social și școlar în care a trăit în ultimii ani, mediu care îi era favorabil.”

50. Reclamantul a declarat apel împotriva acestei hotărâri. Citând art. 97 alin. (1) și art. 98 alin. (2) C. fam., acesta a subliniat că drepturile copiilor trebuiau garantate de părinții săi și că acesta trebuia să își exercite singur drepturile părintești. Prin hotărârea din 7 mai 2007, Tribunalul Botoșani a respins apelul acestuia, pe motiv că copilul a început să locuiască cu bunicii săi cu acordul reclamantului și că persoana nu era vinovată de faptul că, cu timpul, s-a creat o puternică afecțiune între copil și bunicii săi. Examinând cauza din perspectiva dispozițiilor relevante din Codul familiei și din Legea nr. 272/2004 privind protecția și promovarea drepturilor copilului, tribunalul a considerat că, chiar dacă reclamantul se poate ocupa de copil, trebuie ca interesul superior al copilului să primeze și, în special, voința sa. În sfârșit, tribunalul a reținut faptul că o ruptură brutală a raporturilor dintre copil și bunicii săi poate avea „consecințe dezastruoase asupra psihicului copilului”.

51. Prin hotărârea definitivă din 19 septembrie 2007, Curtea de Apel Suceava a respins recursul reclamantului.

G. Acțiunea bunicii împotriva reclamantului în vederea plății unei pensii alimentare

52. În 2007, bunica lui D. a sesizat Judecătoria Sighetu Marmației cu o acțiune împotriva reclamantului, solicitând plata unei pensii alimentare pentru copil.

53. Prin hotărârea din 11 aprilie 2007, instanța a admis acțiunea și a obligat reclamantul la plata sumei de 190 lei românești (RON) pe lună. La 17 aprilie 2007, jumătate din salariul reclamantului a fost poprit pentru a asigura plata pensiei alimentare lunare până la noi dispoziții. Prin hotărârea definitivă din 21 noiembrie 2007, tribunalul a respins recursul reclamantului împotriva hotărârii citate anterior ca neîntemeiat.

II. DREPTUL ȘI PRACTICA INTERNE RELEVANTE

54. Dispozițiile relevante ale Codului familiei sunt redactate după cum urmează:

Art. 97 alin. (2).

„Ei exercită drepturile părintești numai în interesul copiilor.”

Art. 98

„Măsurile privitoare la persoana și bunurile copiilor se iau de către părinți, de comun acord.

Dacă unul dintre părinți este mort [...], celălalt părinte exercită singur drepturile părintești.”

Art. 100 alin. (1) și (3)

„Copilul minor locuiește la părinții săi [...].

În caz de neînțelegere între părinți, instanța judecătorească, ascultând autoritatea tutelară, precum și pe copil, dacă acesta a împlinit vârsta de 10 ani, va decide, ținând seama de interesele copilului.”

Art. 103

„Părinții au dreptul să ceară înapoierea copilului de la orice persoană care îl ține fără drept.

Instanța judecătorească va respinge cererea, dacă înapoierea este contrară intereselor copilului. Acesta va fi ascultat, dacă a împlinit vârsta de 10 ani.”

Art. 108

„Autoritatea tutelară este obligată să exercite un control efectiv și continuu asupra felului în care părinții își îndeplinesc îndatoririle privitoare la persoana și bunurile copilului.

Delegații autorității tutelare au dreptul să viziteze copiii la locuința lor și să se informeze pe orice cale despre felul cum aceștia sunt îngrijiți, în ceea ce privește sănătatea și dezvoltarea lor fizică, educarea [...]; la nevoie, ei vor da îndrumările necesare.”

55. Autoritatea tutelară poate fi asistată în activitate de colective de susținere. Aceste colective sunt alcătuite din deputați, profesori, juriști, responsabili ai Crucii Roșii, etc. Colectivele de susținere nu au putere de decizie, aceasta aparținându-i autorității tutelare;

aceștia analizează doar terenul de aplicare a dispozițiilor legale în materie sau anumite aspecte ale problemelor cu care se confruntă autoritatea tutelară (I. Filipescu, *Tratat de dreptul familiei*, ed. a 5-a, 2000, p. 536). În cazul în care copilul nu locuiește la domiciliul său, autoritatea tutelară competentă este cea de la reședința sa.

56. Direcțiile județene pentru protecția drepturilor copiilor sunt instituții publice la nivel județean, cu personalitate juridică, sub autoritatea consiliului județean. Rolul acestor instituții este de a le asigura copiilor în dificultate protecția și asistența necesare pentru a beneficia de drepturile lor și de a le oferi susținere și consiliere pentru a preveni situațiile care pun în pericol siguranța și dezvoltarea copilului.

57. În decizia nr. 2435 din 1 noiembrie 1984, Curtea Supremă de Justiție, sesizată cu o cerere formulată de bunici în vederea acordării custodiei unui copil în urma divorțului părinților, s-a pronunțat după cum urmează:

„În temeiul art. 42 din Codul familiei, în caz de divorț, copiii minori sunt încredințați unuia dintre părinți și, doar în mod excepțional, unui terț, în cazul în care încredințarea minorului unuia dintre părinți îi afectează interesele.

Simpla afecțiune care există între minor și bunicii săi nu este suficientă pentru a-i acorda custodia acestuia din urmă și pentru a-i priva pe părinți de obligația lor legală de educare și creștere directă a copilului, chiar dacă părinții au fost de acord ca copilul să fie îngrijit de bunici. Acordul exprimat de părinți nu obligă instanța, care trebuie să se pronunțe ținând seama de interesele copilului.”

58. Dispozițiile Codului de procedură civilă, în vigoare la momentul faptelor, referitoare la executarea unei hotărâri judecătorești, precum și modificările ulterioare sunt descrise în hotărârea *Lafargue împotriva României*, (nr. 37284/02, pct. 68, 13 iulie 2006). Art. 581 C. proc. civ., care este, de asemenea, relevant în speță, este formulat după cum urmează:

„Instanța va putea să ordone măsuri vremelnice în cazuri grabnice, pentru păstrarea unui drept care s-ar păgubi prin întârziere, pentru prevenirea unei pagube iminente și care nu s-ar putea repara, precum și pentru înlăturarea piedicilor ce s-ar ivi cu prilejul unei executări [...]

Ordonanța este vremelnică și executorie. Instanța va putea hotărî ca executarea să se facă fără somație sau fără trecerea unui termen.”

59. Legea nr. 272/2004 privind protecția și promovarea drepturilor copilului a fost publicată în Monitorul Oficial la 23 iunie 2004. Potrivit art. 14 și art. 16 din această lege, chiar dacă este separat de părinții săi, copilul are dreptul la un contact direct cu aceștia din urmă și cu familia sa. Pentru a asigura relațiile personale între copil și părinte, legea prevede întâlniri cu părintele și vizite la domiciliul acestuia din urmă, vizite prelungite, corespondență, precum și transmiterea de informații copilului despre părinte (art. 15).

60. Conform art. 33 din această lege, copilul nu poate fi separat de părinții săi sau de unul dintre ei, împotriva voinței acestora, cu excepția cazurilor expres și limitativ

prevăzute de lege, sub rezerva revizuirii judiciare și numai dacă acest lucru este impus de interesul superior al copilului. Orice separare a copilului de părinții săi trebuie precedată de punerea în aplicare a planului de servicii pentru informarea și consilierea părinților, o terapie sau o mediere, al cărei scop îl reprezintă prevenirea separării copilului de părinții săi (art. 34 și 35). Dacă, după acordarea serviciilor prevăzute de acest plan, se constată că nu este posibilă menținerea copilului lângă părinții săi, Direcția Generală de Asistență Socială și Protecția Copilului poate solicita luarea unei „măsuri de protecție specială” în favoarea copilului [art. 35 alin. (5)].

61. Conform art. 39 din lege, orice copil care este, temporar sau definitiv, lipsit de ocrotirea părinților săi, are dreptul la protecție alternativă, precum tutela, măsurile de protecție specială prevăzute de această lege sau adopția. Măsurile de protecție specială sunt plasamentul, plasamentul în regim de urgență și supravegherea specializată. Părinții pot contesta în justiție măsurile de protecție specială.

ÎN DREPT,

I. CU PRIVIRE LA OBIECTUL LITIGIULUI

62. Invocând art. 8 din convenție, reclamantul pretinde că autoritățile române nu au luat măsurile corespunzătoare pentru a asigura unitatea familială prin încredințarea imediată a lui D. și exercitarea drepturilor sale părintești. În temeiul art. 6 § 1 din convenție, acesta se plânge de rezultatul și inechitatea procedurii finalizate prin hotărârea din 20 iunie 2003 și de neexecutarea hotărârii din 1 martie 2001 a Judecătoriei Sighetu Marmăției.

63. Astfel cum a fost formulat de reclamant și în circumstanțele speței, acest capăt de cerere impune o examinare doar în baza art. 8 din convenție. Pronunțându-se cu privire la problema principală ridicată în ceea ce privește dreptul la respectarea vieții private și de familie, Curtea consideră că nu se impune o examinare separată a celorlalte capete de cerere formulate în raport cu art. 6 din convenție (*Kamil Uzun împotriva Turciei*, nr. 37410/97, pct. 64, 10 mai 2007).

II. CU PRIVIRE LA PRETINSA ÎNCĂLCARE A ART. 8 DIN CONVENȚIE

64. Reclamantul invocă art. 8 din convenție, formulat după cum urmează:

„1. Orice persoană are dreptul la respectarea vieții sale private și de familie, a domiciliului său și a corespondenței sale.

2. Nu este admis amestecul unei autorități publice în exercitarea acestui drept decât în măsura în care acest amestec este prevăzut de lege și dacă constituie o măsură care, într-o societate democratică, este necesară pentru securitatea națională, siguranța publică, bunăstarea economică a țării, apărarea ordinii și prevenirii faptelor penale, protejarea sănătății sau a moralei, ori protejarea drepturilor și libertăților altora.”

A. Cu privire la admisibilitate

65. Curtea constată că acest capăt de cerere nu este în mod vădit nefondat în sensul art. 35 § 3 din convenție. De asemenea, Curtea subliniază că acesta nu prezintă niciun alt motiv de inadmisibilitate. Prin urmare, este necesar să fie declarat admisibil.

B. Cu privire la fond

1. Argumentele părților

a) Reclamantul

66. Reclamantul consideră că autoritățile naționale nu au luat măsurile necesare pentru a asigura respectarea vieții sale de familie. Subliniază că este titularul drepturilor părintești și că deține custodia copilului fără a putea, cu toate acestea, să-și exercite acest drepturi în mod efectiv. Acesta consideră că bunicii rețin copilul fără drept și că îl manipulează, influențându-l în ceea ce privește alegerea sa de a locui sau nu cu tatăl său.

67. Reclamantul invocă faptul că, prin neluarea măsurilor necesare pentru a asigura executarea imediată a ordonanței președințiale din 1 martie 2001 prin care se dispunea încredințarea lui D., autoritățile naționale au adus o gravă atingere drepturilor sale părintești. Acesta subliniază lipsa de relevanță a motivelor reținute de instanțele naționale pentru a refuza să dispună înapoierea copilului. De asemenea, el denunță durata procedurii de pronunțare cu privire la fondul cererii sale de înapoiere a copilului care, după părerea sa, a fost anormal de lungă, ținând seama de obiectul litigiului și consideră că instanțele naționale și-au bazat hotărârile pe probe care nu erau conforme cu realitatea. Mai notează că timpul scurs din cauza lipsei de diligență a autorităților l-a pus în fața faptului împlinit și că, în prezent, crescut de mai mulți ani sub influența bunicii, copilul refuză orice contact cu el.

68. Reclamantul evidențiază că urgența unei măsuri care vizează obținerea încredințării unui copil se apreciază în raport cu calitatea terțului care reține copilul. Astfel, autoritățile trebuie să acționeze cu o și mai mare diligență atunci când copilul este reținut de un terț și nu de celălalt părinte.

b) Guvernul

69. Guvernul subliniază că procedura de ordonanță președințială este o procedură specială și excepțională prin care instanțele sesizate nu examinează fondul cauzei, ci dispun măsuri cu caracter provizoriu pentru cazul în care sunt îndeplinite condițiile de urgență. Acesta constată că, în speță, ordonanța președințială din 1 martie 2001 dispunea o măsură provizorie valabilă până la momentul în care instanțele naționale se pronunțau cu privire la fondul cauzei. Prin urmare, conform acestuia, perioada care poate fi considerată pentru dezbaterile neexecutării ordonanței citate anterior se încheie la 8 iunie 2001, dată la care instanțele naționale au respins fondul cererii reclamantului care viza obținerea înapoierei copilului.

70. De asemenea, Guvernul invocă faptul că, în temeiul dispozițiilor legale interne, principalul criteriu care trebuie luat în considerare în cadrul măsurilor adoptate pentru protecția minorilor îl reprezintă interesul superior al copilului. Acesta subliniază că orice modificare a situației concrete a copilului poate duce la modificarea măsurilor luate în interesul său. De asemenea, acesta invocă faptul că legislația și jurisprudența franceze și engleze acordau bunicilor un rol important, atenuând astfel „exclusivitatea” puterii părintești.

71. Guvernul notează că neexecutarea ordonanței președințiale din 1 martie 2001 și hotărârea Curții Supreme de Justiție din 20 iunie 2003 pot constitui o ingerință în dreptul reclamantului la respectarea vieții sale de familie. Totuși, această ingerință este prevăzută de lege, și anume de art. 581 C. proc. civ., care reglementează cererile de ordonanță președințială, și de art. 103 C. fam. Ingerința viza un scop legitim, și anume interesul superior al copilului de a rămâne cu bunicii săi, de care era foarte atașat și care îi ofereau condiții materiale, morale și educative corespunzătoare.

72. În ceea ce privește proporționalitatea ingerinței, Guvernul notează că reclamantul a beneficiat de o singură hotărâre în favoarea sa, prin care se dispunea încredințarea lui D., în timp ce bunicii dispuneau de trei hotărâri favorabile. Acesta subliniază faptul că Curtea Supremă de Justiție a considerat că interesul superior al lui D. era să locuiască împreună cu bunicii săi, unde beneficia de condiții optime pentru dezvoltarea sa. De altfel, acesta remarcă faptul că reclamantul avea uneori un comportament violent față de bunici și față de copil, astfel cum reiese dintr-un raport de expertiză realizat de DJPDC Maramureș (a se vedea supra, pct. 30).

2. Motivarea Curții

73. În primul rând, Curtea subliniază că, în esență, legătura dintre reclamant și copilul său minor intră sub incidența vieții de familie în sensul art. 8 din convenție (a se vedea, în special, hotărârile *Keegan împotriva Irlandei*, 26 mai 1994, p. 17-18, pct. 44, seria A nr. 290, *Hokkanen împotriva Finlandei*, hotărârea din 23 septembrie 1994, seria A nr. 299-A, p. 19-20, pct. 54-55 și *Gnaboré împotriva Franței*, nr. 40031/98, pct. 49, CEDO 2000-IX). De altfel, ea evidențiază că nu există controverse cu privire la acest punct. Prin urmare, trebuie să stabilească dacă, având în vedere principiile care rezultă din jurisprudența sa (a se vedea, de exemplu, *Elsholz împotriva Germaniei* [GC], nr. 25735/94, pct. 43, CEDO 2000-VIII, *Ignaccolo-Zenide împotriva României*, nr. 31679/96, pct. 94, CEDO 2000-I, și *Iglesias Gil și A.U.I. împotriva Spaniei*, nr. 56673/00, pct. 49, CEDO 2003-V), circumstanțele denunțate de reclamant evidențiază o încălcare a dreptului său la respectarea vieții sale de familie.

a) Existența unei ingerințe

74. Curtea notează că reclamantul se plânge de imposibilitatea de a obține înapoierea copilului și de a-și exercita drepturile părintești față de D. Curtea consideră că sunt în joc atât obligațiile „pozitive”, cât și „negative” ale autorităților naționale, dar că nu

este necesar să se insiste asupra acestei distincții, care nu se pretează în orice caz unei definiții precise și ale cărei principii aplicabile sunt comparabile în mare măsură (*Iglesias Gil și A.U.I.*, citată anterior, pct. 48 și *Bianchi împotriva ELveției*, nr. 7548/04, pct. 88, 22 iunie 2006). Hotărârile și ansamblul procedurilor denunțate în urma refuzului bunicilor de a înapoia copilul reprezintă o „ingerință” în sensul art. 8 § 2 din convenție, în măsura în care acestea îl împiedică pe reclamant să beneficieze de exercitarea autorității sale părintești și de dreptul de a-și păstra fiica (a se vedea *Schmidt împotriva Franței*, nr. 35109/02, pct. 58, 26 iulie 2007).

b) Cu privire la justificarea ingerinței

i) „Prevăzută de lege” și „scop legitim”

75. În speță, Curtea evidențiază faptul că hotărârea în litigiu din 20 iunie 2003 a Curții Supreme de Justiție se întemeia pe art. 103 C. fam., conform căruia instanța putea să nu dispună înapoierea unui copil la persoanele care exercită autoritatea parentală invocând interesul superior al copilului.

76. Fără a insista asupra „calității” acestei legi (a se vedea *Kruslin împotriva Franței*, 24 aprilie 1990, pct. 27, seria A nr. 176-A), Curtea ia totuși act de faptul că art. 103 C. fam. conferă instanțelor naționale o putere de apreciere al cărei domeniu de aplicare și mod de exercitare nu sunt precizate cu suficientă claritate și precizie, ținând seama de scopul legitim al măsurii. Dacă este incontestabil faptul că noțiunea de interes superior al copilului este foarte complexă, este la fel de adevărat faptul că acest articol nu prevede, la momentul luării unei astfel de măsuri, garanții pentru protejarea drepturilor principalelor părți în cauză, și anume părinții copilului, împotriva arbitrarului (*a contrario, Schmidt*, citată anterior, pct. 64-65).

77. Cu toate acestea, Curtea reamintește că s-a pronunțat deja că circumstanțele care pot dicta încredințarea unui copil sau care pot duce la executarea unor astfel de hotărâri, sunt atât de diverse încât nu poate fi formulată o lege care să prevadă toate eventualitățile [*Olsson împotriva Suediei (nr. 1)*, 24 martie 1988, pct. 62, seria A nr. 130]. În consecință, aceasta pleacă de la principiul conform căruia ingerința în cauză era „prevăzută de lege”. Totuși, marja de apreciere a autorităților interne și, singular, a instanțelor judecătorești în interpretarea și aplicarea legii este luată în considerare în examinarea conformității măsurii în litigiu cu exigențele justului echilibru.

78. De altfel, reiese clar din conținutul art. 103, citat anterior, precum și din motivele reținute de instanțele naționale, că aplicarea sa în speță avea ca obiectiv protejarea intereselor lui D. Astfel, măsura în litigiu urmărea un scop legitim având în vedere art. 8 § 2, și anume protecția drepturilor și libertăților celorlalți.

ii) Caracterul necesar al ingerinței într-o societate democratică

79. Pentru a aprecia „caracterul necesar” al măsurii în litigiu „într-o societate democratică”, Curtea va examina, având în vedere întreaga cauză, dacă justul echilibru

care trebuie să existe între interesele concurente prezente, cele ale copilului, ale tatălui și, în circumstanțele cauzei, cele ale bunicilor, ținând seama de respectarea ordinii publice, a fost păstrat în limitele marjei de apreciere de care se bucură statele în domeniu (*Maumousseau și Washington împotriva Franței*, nr. 39388/05, pct. 62, CEDO 2007-...). Scopul acesteia nu este de a înlocui autoritățile interne pentru a reglementa chestiunile legate de custodie, dar trebuie să aprecieze din perspectiva convenției hotărârile pe care acestea le-au pronunțat în exercitarea puterii lor de apreciere (*Hokkanen*, citată anterior pct. 55, și *Elsholz* citată anterior, pct. 48).

80. Dacă Curtea recunoaște că autoritățile naționale beneficiază de o mare libertate de apreciere în special a necesității încredințării unui copil unei persoane, alta decât părinții săi, aceasta trebuie să exercite un control mai riguros asupra restricțiilor suplimentare. Aceste restricții suplimentare presupun riscul distrugerii relațiilor familiale între părinți și copil [*Gnavoré* citată anterior, pct. 54, și *Sabin împotriva Germaniei* (GC), nr. 30943/96, pct. 65, CEDO 2003-VIII]. Astfel de măsuri trebuie să se bazeze pe considerente inspirate de interesul copilului și care să aibă suficientă greutate și soliditate [*Scozzari și Giunta împotriva Italiei* (GC), nr. 39221/98 și 41963/98, pct. 148, CEDO 2000-VIII și *Couillard Maugery împotriva Franței*, nr. 64796/01, pct. 242, 1 iulie 2004].

81. Curtea reamintește că, în cauze de acest tip, interesul copiilor trebuie să primeze în raport cu oricare alte considerente. Totuși, Curtea subliniază că acest interes prezintă un dublu aspect (*Gnavoré* citată anterior, pct. 59): pe de o parte, de a garanta copiilor o evoluție într-un mediu sănătos; pe de altă parte, de a menține legăturile cu familia sa, cu excepția cazului în care aceasta s-a dovedit extrem de nedemnă de acest lucru, deoarece ruperea acestei legături are ca rezultat deznădăcinarea copilului (*Maumousseau și Washington* citată anterior, pct. 67). Rezultă că interesul copilului dispune ca doar niște circumstanțe cu totul excepționale să poată conduce la o ruptură a unei părți a legăturii familiale și ca toate încercările să fie făcute pentru menținerea relațiilor personale și, dacă este cazul, la un moment dat, pentru „reconstituirea” familiei (*Schmidt* citată anterior, pct. 84).

82. În primul rând, Curtea va examina motivele prezentate de instanțele naționale pentru a justifica hotărârea de a o încredința pe D. bunicilor și, într-o a doua etapă, dacă autoritățile naționale au manifestat vreun interes în a menține o legătură părintească între D. și tatăl său.

α) Cu privire la motivele hotărârilor instanțelor naționale care refuzau înapoierea copilului

83. Curtea observă că, astfel cum reiese din dosar, înainte de apariția litigiului, încredințând copilul bunicilor pe perioada vacanțelor, reclamantul a avut un comportament normal și care putea fi considerat în interesul copilului, în scopul consolidării legăturii familiale între fiica sa și părinții mamei sale decedate. De asemenea, aceasta ia act de faptul că, dacă deplasarea lui D. la domiciliul bunicilor s-a făcut cu acordul reclamantului, neînapoierea sa până la 23 octombrie 2001, perioadă în care reclamantul își exercita

drepturile părintești, poate avea un caracter ilicit, cu atât mai mult cu cât o ordonanță președințială dispunea înapoierea sa imediată lângă tatăl său.

84. Curtea constată că, în speță, instanțele naționale au pronunțat soluții contradictorii în ceea ce privește faptul dacă reclamantul și-a dat acordul ca D. să rămână să locuiască împreună cu bunicii săi pe o perioadă nedeterminată (a se vedea supra, pct. 13, 36 și 40). Cu toate acestea, afirmația reclamantului conform căreia acesta a fost de acord doar ca D. să își petreacă vacanțele la bunici este confirmată de atitudinea sa. De fapt, acesta a inițiat demersuri pentru a obține înapoierea lui D. imediat după ce bunicii l-au informat cu privire la refuzul acestora de a o înapoia. De altfel, în ceea ce privește acest punct, Curtea evidențiază că, dacă copilul le-a fost încredințat bunicilor pentru o perioadă nedeterminată, aceștia nu ar fi avut nevoie să facă acest demers. Prin urmare, Curtea consideră că prezenta cauză este diferită de cauzele *Hokkanen*, citată anterior, și *Nanning împotriva Germaniei*, (nr. 39741/02, pct. 67-68, 12 iulie 2007) în care s-a stabilit că părinții au fost de acord să rămână să locuiască respectiv cu bunicii și părinții adoptivi pentru perioade foarte lungi, fără a face vreun demers pentru a obține înapoierea acestora.

85. Cu titlu preliminar, Curtea ia act de faptul că toate instanțele naționale au fost de acord cu privire la faptul că reclamantul îi putea oferi lui D. condiții normale de viață și că afecțiunea sa pentru copil era sinceră. Totuși, pentru a refuza să dispună înapoierea lui D. lângă reclamant, instanțele naționale și-au bazat hotărârile pe condițiile materiale și pe comportamentul reclamantului, pe potențialele dificultăți pe care D. le-ar putea întâmpina în a se integra în noua sa familie și pe integrarea lui D. în mediul de viață al bunicilor, de care era profund atașată.

86. Curtea reamintește că faptul că un copil poate fi primit într-un cadru mai propice educației sale nu poate justifica în sine faptul că acesta este sustras de la îngrijirile părinților biologici (*Wallová și Walla împotriva Republicii Cehe*, nr. 23848/04, pct. 71, 26 octombrie 2006). În speță, reclamantul, funcționar, beneficiază de un domiciliu stabil și de condiții materiale normale, astfel cum au constatat de altfel instanțele naționale. Capacitățile sale educative și afective nu au fost contestate [*a contrario*, *Rampogna și Murgia împotriva Italiei* (dec.), nr. 40753/98, 11 mai 1999 și *M.G. și M.T.A. împotriva Italiei* (dec.), nr. 17421/02, 28 iunie 2005].

87. În ceea ce privește alegația privind pretinsul comportament violent al reclamantului, Curtea ia act de faptul că toate hotărârile fac trimitere la unicul incident survenit la 28 august 2001 (a se vedea supra, pct. 17), care nu a generat o anchetă penală (a se vedea supra, pct. 18 și 40) sau specializată pentru a evalua comportamentul reclamantului. În această privință, Curtea nu poate decât să constate că reiese din dosar că, în niciun stadiu al procedurii și în ciuda obiectului litigiului, instanțele naționale nu au considerat necesar să solicite un raport specializat privind starea psihologică a tatălui și a copilului, rapoartele existente între aceștia sau, ținând seama de vârsta fragedă a copilului, privind influențele pe care mediul în care trăia le putea exercita asupra sa.

88. Curtea admite că noile condiții de viață ale reclamantului trebuiau luate în considerare de instanțele naționale. Cu toate acestea, în măsura în care raportul de

expertiză realizat la domiciliul reclamantului a constatat că noua familie a reclamantului oferea condiții afective și morale normale pentru a crește un copil (a se vedea supra, pct. 35 *in fine*), Curtea consideră că era necesară o motivație mai convingătoare pentru a se delimita de un astfel de raport.

89. Argumentul decisiv reținut de instanțele naționale pentru a respinge cererea reclamantului care viza înapoierea copilului l-a reprezentat puternicul atașament care exista între D. și bunicii săi în ultimii ani; astfel, acestea au considerat că era în interesul superior al lui D. să continue să locuiască temporar într-un mediu în care a trăit în ultima perioadă și în care s-a integrat. Un astfel de argument este explicabil ținând seama de capacitatea de adaptare a unui copil și de faptul că D. a locuit cu bunicii de la o vârstă foarte fragedă. Cu toate acestea, Curtea reiterează principiul bine stabilit în jurisprudența sa conform căruia scopul convenției este de a proteja drepturile nu teoretice sau iluzorii, ci concrete și efective (a se vedea, *mutatis mutandis*, *Artico împotriva Italiei*, hotărâre din 13 mai 1980, seria A nr. 37, p. 16, pct. 33). În această perspectivă, ea consideră că respectarea efectivă a vieții de familie impune ca viitoarele relații între părinte și copil să se soluționeze doar pe baza tuturor elementelor relevante și nu prin simpla scurgere a timpului [*Ignaccolo-Zenide*, citată anterior, pct. 102 și *Pini și alții împotriva României*, nr. 78028/01 și 78030/01, pct. 175, CEDO 2004-V (fragmente)].

90. Curtea consideră că, în prezenta cauză, motivele reținute de instanțele naționale pentru a refuza înapoierea lui D. tatălui său nu corespund circumstanțelor „cu totul excepționale” care pot justifica o ruptură a legăturii familiale. Totuși, aceasta este de acord că, din cauza scurgerii timpului și a integrării lui D. în familia bunicii, instanțele naționale au putut refuza „pentru moment”, astfel cum de altfel notează acestea, înapoierea copilului. Cu toate acestea, deși Curtea admite că o schimbare a situației de fapt poate justifica în mod excepțional o decizie privind încredințarea copilului, aceasta trebuie să se asigure că schimbările esențiale în cauză nu sunt rezultatul unei acțiuni sau inacțiuni a autorităților statului (*Monory împotriva României și Ungariei*, nr. 71099/01, pct. 83, 5 aprilie 2005 și, *mutatis mutandis*, *Sylvester împotriva Austriei*, nr. 36812/97 și 40104/98, pct. 59, 24 aprilie 2003) și că autoritățile competente au pus în aplicare toate măsurile pentru a menține relațiile personale și, dacă este cazul, la momentul oportun, „reconstituirea” familiei (*Schmidt* citată anterior, pct. 84).

β) Cu privire la măsurile luate de autoritățile naționale pentru a asigura legătura familială dintre reclamant și copilul său

91. Curtea consideră că, în speță, trebuie să acorde o importanță considerabilă faptului că nimeni nu contestă faptul că reclamantul deține autoritatea părintească și custodia lui D. De asemenea, instanțele naționale sunt de acord că domiciliul copilului este la tatăl său. Cu toate acestea, reclamantul nu își poate exercita drepturile părintești.

92. În primul rând, Curtea reamintește că, în cauzele privind înapoierea copiilor, caracterul adecvat al unei măsuri se stabilește în funcție de rapiditatea punerii sale în aplicare [*Ignaccolo-Zenide*, citată anterior, pct. 102 și *Pini și alții împotriva României*,

nr. 78028/01 și 78030/01, pct. 175, CEDO 2004-V (fragmente), și *Monory*, citată anterior, pct. 82].

93. În ceea ce privește acest punct, trebuie să se ia act de faptul că, chiar dacă reclamantul a introdus cererea de ordonanță președințială la 7 ianuarie 2001, aceasta nu a fost examinată de instanțe decât la 1 martie și 20 aprilie 2001, adică la aproximativ zece săptămâni de la refuzul bunicilor de a înapoia copilul și de la depunerea cererii reclamantului. Curtea nu este convinsă că un asemenea interval de timp corespunde esenței unei astfel de acțiuni, care implică urgența și al cărei scop este de a proteja individul împotriva oricărui prejudiciu care poate rezulta din simpla scurgere a timpului (*Ignaccolo-Zenide*, citată anterior, pct. 102). Dacă se solicită o diligență deosebită din partea autorităților în cazul în care custodia copilului este în joc, Curtea consideră că această cerință de celeritate este cu atât mai strictă în cazul în care, precum în speță, un părinte solicită înapoierea copilului său de către persoana care îl reține fără drept și fără acordul său.

94. De asemenea, Curtea reamintește că, în ceea ce privește punerea în aplicare a hotărârilor privind înapoierea unui copil, înțelegerea și cooperarea tuturor persoanelor implicate reprezintă întotdeauna un factor important (*Ignaccolo-Zenide*, citată anterior, pct. 94). De asemenea, în cazul în care apar dificultăți, datorate în principal refuzului persoanei în grija căreia se află copilul de a se supune executării deciziei prin care se dispunea înapoierea imediată, autoritățile competente trebuie să ia măsurile adecvate pentru a sancționa această lipsă de cooperare și dacă în acest domeniu delicat nu sunt, în principiu, de dorit măsuri coercitive privind copilul, nu trebuie exclusă aplicarea de sancțiuni în cazul unui comportament evident nelegal al persoanei cu care locuiește copilul (*Maumousseau și Washington*, citată anterior, pct. 83).⁹⁵ Curtea ia act de faptul că, în speță, încercările reclamantului de a-i constrânge pe bunici să execute ordonanța președințială cu ajutorul unui executor judecătoresc și pe cale penală s-au dovedit inutile, în special din cauza atitudinii puțin active a autorităților competente (a se vedea supra, pct. 15 și 16). De asemenea, autoritățile penale au pronunțat o hotărâre definitivă la doi ani și jumătate de la depunerea plângerii de către reclamant împotriva bunicilor care refuzau să execute hotărârea judecătorească definitivă (a se vedea supra, pct. 43). În plus, autoritățile specializate în protecția drepturilor copilului nu au reușit să coopereze în mod util (a se vedea supra, pct. 31). Prin urmare, Curtea consideră că, neacționând cu diligență, prin comportamentul lor, autoritățile naționale au favorizat integrarea lui D. în noul său mediu și, prin urmare, au contribuit în mod decisiv la consolidarea unei situații de fapt contrare dreptului reclamantului protejat de art. 8 din convenție.

96. De asemenea, Curtea ia act de faptul că părțile au invocat argumente similare în fața instanțelor naționale în momentul acțiunii care are ca obiect înapoierea copilului și al celei privind custodia lui D. Dacă aceste argumente nu au fost reținute de instanțele naționale pentru a-i retrage reclamantului custodia lui D., totuși, acestea nu le-au considerat suficiente pentru a dispune înapoierea copilului la tatăl său (a se vedea supra, pct. 39 și 40). În plus, instanțele naționale au considerat că afecțiunea care exista între copil și bunici nu era suficientă pentru a justifica separarea unui părinte de copilul său (a

se vedea, de asemenea, supra, pct. 40 și 57). Prin urmare, această practică a instanțelor naționale a afectat caracterul previzibil al acțiunii reclamantului care viza înapoierea copilului de către persoanele care îl rețineau fără drept.

97. De asemenea, Curtea consideră că, dacă instanțele naționale refuză temporar înapoierea unui copil tatălui său, căruia nu i-au fost limitate drepturile părintești, este la fel de adevărat că trebuie luate măsuri pentru a stabili și asigura un just echilibru între interesul copilului și cel al părintelui care trebuie să își exercite drepturile părintești. În cazul în care se stabilește existența unei legături familiale și când motivele care stau la baza refuzului de a înapoia copilul se datorează absenței contactelor între părțile în cauză și scurgerii timpului, în principiu, statul trebuie să acționeze astfel încât să permită dezvoltarea acestei legături (*Keegan*, citată anterior, p. 19, pct. 49, *Hokkanen*, citată anterior, p. 20, pct. 55 și *Ignaccolo-Zenide*, citată anterior, pct. 94). Obligațiile statului nu se limitează la a garanta copilului încredințarea sa în favoarea tatălui, ci includ și toate măsurile pregătitoare care permit atingerea acestui rezultat (*mutatis mutandis Kosmopoulou împotriva Greciei*, nr. 60457/00, pct. 45, 5 februarie 2004).

98. Curtea evidențiază că temeiul legal pe care instanțele naționale și-au întemeiat refuzul de a o înapoia pe D. reclamantului îl reprezintă art. 103 C. fam. Cu toate acestea, Curtea constată că acest articol le permite instanțelor să refuze înapoierea copilului și să îl încredințeze unei persoane care nu a avut înainte niciun drept asupra sa, fără să prevadă, în același timp, o modificare a drepturilor părinților asupra copilului. O astfel de măsură poate genera situații, precum în speță, care soluționează relațiile viitoare între părinte și copil nu doar în baza unui ansamblu de elemente relevante, ci a simplei scurgeri a timpului (*Ignaccolo-Zenide*, citată anterior, pct. 102). Conform Curții, o astfel de măsură temporară poate fi eficientă dacă este însoțită de garanții și măsuri prevăzute de autorități pentru a împiedica ruptura legăturii dintre copil și părintele căruia, în plus, i s-a recunoscut exercitarea drepturilor părintești.

99. Curtea ia act de faptul că, în acțiunea sa prin care solicita înapoierea copilului, acțiune finalizată prin hotărârea din 20 iunie 2003, care se întemeia pe dispozițiile Codului familiei, reclamantul a invocat și imposibilitatea de a-și exercita drepturile părintești, lipsa oricărui contact cu copilul împiedicându-l să participe la educarea și dezvoltarea acestuia. Instanțele naționale nu au examinat deloc posibilitatea ca reclamantul să își exercite în mod efectiv drepturile părintești din care nu a fost decăzut.

100. Cu acest titlu, Curtea regretă faptul că, în cursul unei perioade de timp atât de lungi, autoritățile nu s-au preocupat deloc de degradarea progresivă și chiar de ruptura relațiilor dintre D. și tatăl său, în special de lipsa unor contacte concrete și efective între părțile în cauză; astfel, în loc să dispună măsuri în vederea menținerii și îmbunătățirii, dacă este cazul, a rapoartelor între tată și copil, instanțele naționale au preferat să lase timpul să rezolve situația, ceea ce a dus, având în vedere vârsta și atitudinea copilului, la riscul unei înstrăinări crescânde și definitive între cei doi, ceea ce nu poate fi considerat în interesul superior al copilului (a se vedea, *Bianchi*, citată anterior, pct. 99 și, *mutatis mutandis, Kutzner împotriva Germaniei*, nr. 46544/99, pct. 79, CEDO 2002-I).

Instanțele naționale nu au făcut decât să confirme situația creată din cauza lipsei de diligență a autorităților de a pune în aplicare hotărârile pronunțate în urma cererii de ordonanță președințială.

101. De asemenea, Curtea consideră regretabil faptul că, în măsura în care reclamantul beneficia de exercitarea drepturilor părintești, iar D. nu ar fi locuit cu bunicii decât temporar, copilul nu ar fi beneficiat în mod evident de susținere psihologică pentru a menține și îmbunătăți relațiile cu tatăl său, susținere care putea face posibilă înapoierea acesteia. O astfel de măsură ar fi permis ca interesele reclamantului să fie convergente cu cele ale copilului și nu în concurență, precum în speță (*mutatis mutandis, Pini și alții împotriva României*, citată anterior, pct. 163 *in fine*).

102. Curtea constată că, în procedura de ordonanță președințială, reclamantul a solicitat, cu titlu subsidiar, dreptul de vizitare a copilului (a se vedea supra, pct. 12). După această procedură, se înțelege că, având toate drepturile asupra copilului, spre deosebire de bunici, reclamantul a solicitat înapoierea imediată a lui D. și nu dreptul de vizitare. Prin urmare, Curtea consideră că, în contextul foarte special al cauzei, reclamantul nu poate fi condamnat pentru că nu a solicitat dreptul de vizitare după procedura de ordonanță președințială. Curtea ia act de faptul că, odată cu intrarea în vigoare a Legii nr. 272/2004 privind protecția drepturilor copilului, legislația națională prevede, în favoarea copilului, dreptul de a întreține contacte cu părinții săi. De asemenea, această lege instituie un sistem de măsuri destinat prevenirii separării copilului de părinții săi, precum și asigurării relațiilor între copil și părinți în cazul în care se dispune o măsură de plasament.

103. Având în vedere cele de mai sus, Curtea consideră că pasivitatea autorităților stă la baza rupturii relațiilor dintre copil și tatăl său. Rezultă că nu se poate pretinde că, în speță, dreptul la respectarea vieții de familie a reclamantului a fost protejat în mod efectiv, în ciuda aspirațiilor legitime ale acestuia din urmă de a-și vedea familia reunită, astfel cum prevede art. 8 din convenție.

Prin urmare, a fost încălcată această dispoziție.

III. CU PRIVIRE LA APLICAREA ART. 41 DIN CONVENȚIE

104. Conform art. 41 din convenție,

„În cazul în care Curtea declară că a avut loc o încălcare a convenției sau a protocoalelor sale și dacă dreptul intern al înaltei părți contractante nu permite decât o înlăturare incompletă a consecințelor acestei încălcări, Curtea acordă părții lezate, dacă este cazul, o reparație echitabilă.”

A. Prejudiciu

105. Reclamantul solicită, cu titlu de prejudiciu material, înapoierea fiicei sale, precum și, în cazul în care D. refuză să se întoarcă la el, obligarea Guvernului la plata unei

penalități cu titlu cominatoriu de 100 euro (EUR) pe zi de întârziere, până la momentul reintegrării familiei. De asemenea, acesta solicită un miliard de euro cu titlu de prejudiciu moral suferit ca urmare a separării de fiica sa, a neexecutării ordonanței președințiale și a inechității procedurii având ca obiect înapoierea copilului.

106. Guvernul nu contestă faptul că imposibilitatea reclamantului de a-și recupera fiica i-a cauzat un anumit prejudiciu moral. Totuși, acesta subliniază faptul că reclamantul nu a fost decăzut din drepturile părintești pe care și le poate exercita oricând, inclusiv prin solicitarea dreptului de vizitare. Acesta consideră că suma solicitată de reclamant cu titlu de prejudiciu moral este excesivă și susține că o eventuală constatare a încălcării poate reprezenta, prin ea însăși, o reparație satisfăcătoare pentru prejudiciul moral pretins suferit de reclamant.

107. Curtea reamintește că a constatat încălcarea art. 8 din convenție. Aceasta consideră că prejudiciul material al reclamantului nu a fost dovedit. Cu toate acestea, în opinia Curții, nu există nicio îndoială că, păstrând o atitudine extrem de demnă, reclamantul resimte, de multă vreme, o tristețe profundă din cauza încălcării pretinse în speță. Pe de altă parte, acesta din urmă a trebuit să acorde mult timp și multe eforturi pentru a obține exercitarea efectivă a drepturilor sale părintești, ceea ce nu se aplică întotdeauna. În contextul cauzei și ținând seama de atitudinea actuală a lui D. care, în vârstă de paisprezece ani, declară că dorește să locuiască în continuare cu bunicii săi, eforturile reclamantului trebuiau susținute de autoritățile competente, în scopul de a stabili un contact între copil și tată. În această privință, Curtea consideră că este în interesul superior al copilului ca autoritățile naționale competente să preia inițiativa și să își coordoneze activitate pentru restabilirea progresivă a legăturii părintești între D. și reclamant.

Acești diferiți factori nu pot fi calculați. Pronunțându-se în echitate, în conformitate cu dispozițiile art. 41, Curtea acordă reclamantului suma de 20 000 EUR cu titlu de prejudiciu moral.

B. Cheltuieli de procedură

108. De asemenea, reclamantul solicită suma de 6 600 EUR pentru cheltuielile suportate în fața instanțelor interne și a Curții.

109. Guvernul nu se opune rambursării cheltuielilor de judecată legate de procedurile care fac obiectul cererii în fața Curții, în măsura în care sunt susținute de documente justificative, iar valoarea lor nu depășește un anumit prag rezonabil.

110. Curtea reamintește că, în temeiul art. 41, plata compensatorie a cheltuielilor de judecată presupune stabilirea realității, necesității și, în plus, a caracterului rezonabil al valorilor acestora [*Iatridis împotriva Greciei* (reparație echitabilă) (GC), nr. 31107/96, pct. 54, CEDO 2000-XI]. De asemenea, cheltuielile de judecată pot fi recuperate doar în măsura în care se raportează la încălcarea constatată (*Van de Hurk împotriva Țărilor de Jos*, hotărârea din 19 aprilie 1994, seria A nr. 288, p. 21, pct. 66). Ținând seama de

elementele aflate în posesia sa și de criteriile degajate din jurisprudența sa, pronunțându-se în echitate, Curtea îi acordă reclamantului 3 000 EUR pentru cheltuieli de judecată.

C. Dobânzi moratorii

111. Curtea consideră necesar ca rata dobânzilor moratorii să se întemeieze pe rata dobânzii facilității de împrumut marginal practică de Banca Centrală Europeană, majorată cu trei puncte procentuale.

PENTRU ACESTE MOTIVE, CURTEA

1. Declară, în unanimitate, cererea admisibilă;
2. Hotărăște, cu șase voturi la unu, că a fost încălcat art. 8 din convenție;
3. Hotărăște, cu șase voturi la unu,

a) că statul pârât trebuie să plătească reclamantului, în termen de trei luni de la data rămânării definitive a prezentei hotărâri, în conformitate cu art. 44 § 2 din convenție, următoarele sume, care trebuie convertite în moneda națională la rata de schimb aplicabilă la data plății:

i. 20 000 EUR (douăzeci mii euro), plus orice sumă ce ar putea fi datorată cu titlu de impozit, cu titlu de prejudiciu moral;

ii. 3 000 EUR (trei mii euro), plus orice sumă ce ar putea fi datorată cu titlu de impozit, pentru cheltuielile de judecată;

b) că, de la expirarea termenului menționat și până la efectuarea plății, aceste sume trebuie majorate cu o dobândă simplă, la o rată egală cu rata dobânzii facilității de împrumut marginal practică de Banca Centrală Europeană, aplicabilă pe parcursul acestei perioade și majorată cu trei puncte procentuale;

4. Respinge, în unanimitate, cererea de acordare a unei reparații echitabile pentru celelalte capete de cerere.

Redactată în limba franceză, apoi comunicată în scris, la 26 mai 2009, în temeiul art 77 § 2 și 3 din regulament.

Santiago Quesada
Grefier

Josep Casadevall
Președinte

În conformitate cu art. 45 § 2 din convenție și 74 § 2 din regulament, este anexat la prezenta hotărâre un rezumat al opiniei separate a judecătorului Fura-Sandström.

OPINIA DISIDENTĂ A JUDECĂTORULUI FURA-SANDSTRÖM

1. Majoritatea a stabilit încălcarea art. 8 din convenție Nu sunt de acord cu opinia majorității, din următoarele motive.

2. Punctul meu de plecare îl reprezintă faptul că instanța națională este mai bine plasată decât instanța internațională pentru a se pronunța în cauze privind viața de familie și pentru a găsi justul echilibru între interesele și drepturile persoanelor în cauză, în special interesul superior al copilului. Statele beneficiază de o largă marjă de apreciere în acest domeniu și acesta este un lucru bun, astfel cum am avut deja ocazia să constat în opiniile mele disidente în cauzele *Reigado Ramos împotriva Portugaliei* (nr. 73229/01, 22 noiembrie 2005) și *Kříž împotriva Republicii Cehe* (nr. 26634/03, 9 ianuarie 2007).

3. Admit că circumstanțele speței sunt deosebite și că autoritățile judecătorești române pot fi eventual criticate pentru că nu au acționat mai mult și mai repede. Astfel cum evidențiază majoritatea, autoritățile competente nu au reușit nici să coopereze între ele pentru protejarea drepturilor copilului (pct. 95). Oricât de regretabil este acest lucru, nu sunt convinsă că această atitudine a autorităților a „contribuit în mod decisiv la consolidarea unei situații de fapt contrare dreptului reclamantului protejat de art. 8 din convenție” (pct. 95).

4. Să recapitulăm faptele. La 27 ianuarie 2001, reclamantul a fost de acord pentru ca fiica sa, în vârstă de 6 ani, să își petreacă vacanțele școlare la bunicii materni. La 4 februarie 2001, aceștia l-au informat pe reclamant că nu intenționau să îi înapoieze fiica. În ziua următoare, reclamantul a depus o plângere la poliție (pct. 7-9). Acesta a reprezentat punctul de început al unei serii de acțiuni judiciare și administrative care, până în prezent, nu i-au permis reclamantului să își revadă fiica.

5. Totuși, nu reiese din dosar că reclamantul a încercat și să ajungă la o soluție amiabilă cu bunicii, pe cont propriu sau cu asistență din partea autorităților competente.

6. Autoritățile naționale se confruntă cu o situație complexă și delicată. Complexitatea este demonstrată de faptul că instanțele interne au evaluat probele în mod diferit (a se vedea conținutul acordului reclamantului, pct. 23) și au pronunțat hotărâri uneori contradictorii (pct. 16 și 25). În plus, în momentul încercărilor de executare, a avut loc un incident violent între bunici și reclamant, în cursul căruia fetița a suferit leziuni care au necesitat 17 zile de îngrijiri medicale (pct. 18). Consider cel puțin uimitor faptul că Parchetul Militar a pronunțat încetarea urmăririi penale în favoarea reclamantului pe motiv că bunicii și-au retras plângerea penală, în timp ce erau în curs de examinare alegațiile privind actele de violență comise asupra unei minore. Acest lucru accentuează impresia de complexitate a dosarului și poate presupune și fapte care ne scapă.

7. Un părinte care are toate drepturile părintești a fost în imposibilitatea de a-și exercita drepturile și de a menține contacte cu fiica sa din cauză că bunicii cărora le-a încredințat-o s-au opus. O situație inacceptabilă, bineînțeles, dar poate că răspunsul nu este nici alb, nici negru. Poate că alegerea nu trebuia să se facă între domiciliul permanent

la tată sau la bunici. Poate că trebuia găsită o soluție intermediară: drept de vizitare, vizite însoțite, custodie alternativă, mediere sau susținere psihologică? Noi, instanțele internaționale, nu putem ști acest lucru și nu avem dreptul de a face speculații.

8. Autoritățile naționale au audiat copilul, care a explicat că preferă să locuiască cu bunicii săi (pct. 48). Instanțele naționale au concluzionat că este necesar ca interesul superior al copilului să primeze și, în special, voința sa (pct. 50). Acestea s-au pronunțat ținând seama de toți factorii relevanți, inclusiv de dorința exprimată de copil. Este oare rolul nostru de a reface această evaluare a faptelor și de a reanaliza interpretarea dreptului intern fără a beneficia de audierile părților? Nu cred.

9. Nu sunt de acord cu concluzia majorității, conform căreia „neacționând cu diligență, prin comportamentul lor, autoritățile naționale au favorizat integrarea lui D. în noul său mediu și, prin urmare, au contribuit *in mod decisiv* (s.n.) la consolidarea unei situații de fapt contrare dreptului reclamantului protejat de art. 8 din convenție” (pct. 95). Consider că reclamantul a contribuit el însuși la aceasta sau cel puțin această ipoteză nu poate fi eliminată.

10. Pentru toate aceste motive consider că, în cauză, Curtea trebuia să acorde prioritate principiului subsidiarității.

CAUZA DAMIAN-BURUEANĂ ȘI DAMIAN ÎMPOTRIVA ROMÂNIEI

(Cererea nr. 6773/02)

Hotărârea din 26 mai 2009

Hotărârea devine definitivă în condițiile prevăzute la art. 44 § 2 din convenție. Aceasta poate suferi modificări de formă.

În cauza Damian-Burueană și Damian împotriva României,

Curtea Europeană a Drepturilor Omului (Secția a treia), reunită într-o cameră compusă din: Josep Casadevall, *președinte*, Elisabet Fura-Sandström, Corneliu Bîrsan, Alvina Gyulumyan, Egbert Myjer, Ineta Ziemele, Ann Power, *judcători*, și Santiago Quesada, *grefier de secție*,

după ce a deliberat în camera de consiliu, la 5 mai 2009,

pronunță prezenta hotărâre, adoptată la aceeași dată:

PROCEDURA

1. La originea cauzei se află cererea nr. 6773/02 îndreptată împotriva României, prin care doi resortisanți ai acestui stat, domnii Marius Damian-Burueană și Viorel Damian („reclamanții”), au sesizat Curtea la 19 decembrie 2001 în temeiul art. 34 din Convenția pentru apărarea drepturilor omului și a libertăților fundamentale („convenția”).

2. Reclamanții sunt reprezentați de Dan Mihai, avocat în București. Guvernul român („Guvernul”) este reprezentat de agentul guvernamental, domnul Răzvan-Horațiu Radu, din cadrul Ministerului Afacerilor Externe.

3. Reclamanții pretind, în special, că au fost torturați cu ocazia audierii lor la poliție, că nu au beneficiat de o cale de atac efectivă împotriva agenților statului, că au fost supuși unei percheziții ilegale și că autoritățile au efectuat o percheziție ilegală la domiciliul celui de-al doilea reclamant.

4. La 24 octombrie 2006, președintele secției a treia a hotărât să comunice Guvernului cererea. În conformitate cu art. 29 § 3 din convenție, acesta a hotărât, de asemenea, că admisibilitatea și fondul cauzei vor fi examinate împreună.

ÎN FAPT,

I. CIRCUMSTANȚELE CAUZEI

5. Reclamanții, frați, s-au născut în 1966 și 1958 și locuiesc în București și, respectiv, Turceni.

A. Incidentul din 29 ianuarie 1995

6. În dimineața zilei de 29 ianuarie 1995, reclamanții au participat la târgul de la Novaci pentru a comercializa produse aduse din Germania. Cu ocazia unui control efectuat de plutonierul adjutant șef C.I., reclamanții nu au prezentat documentele care să ateste proveniența mărfii, iar C.I. a reținut cartea de identitate a celui de-al doilea reclamant. Reclamanții au fost conduși la sediul poliției din Novaci unde au refuzat să predea marfa poliției în absența unui proces-verbal de confiscare. Apoi, aceștia au părăsit sediul poliției, în ciuda opunerii lui C.I.

7. Poliția din Novaci a semnalat incidentul poliției din Turceni.

8. Ajunși la Turceni în cursul după-amiezii, reclamanții se aflau în fața domiciliului celui de-al doilea reclamant. Sergentul major M.M., în civil, s-a apropiat de acesta din urmă și i-a cerut să-l însoțească la sediul poliției locale. Cel de-al doilea reclamant a cerut explicații cu privire la motivele convocării, iar polițistul i-a răspuns că nu le cunoaște și că acționează la ordinul superiorului său. Alți doi polițiști în uniformă, S.T. și locotenentul P.C., au ajuns, de asemenea, la fața locului și i-au cerut celui de-al doilea reclamant să îi însoțească.

9. Părțile au prezentat versiuni diferite privind explicația faptelor care se află la originea rănilor reclamanților și privind tratamentele care le-au fost administrate în arestul poliției.

1. Versiunea reclamanților

10. Primul reclamant le-a reamintit polițiștilor că aceștia trebuiau să îl informeze pe al doilea reclamant cu privire la motivele convocării sale, prin intermediul unei citații. P.C. i-a impus să-i urmeze, atrăgându-i atenția că, în cazul unui refuz, urmau să îl ducă la sediul poliției cu forța. Apoi, acesta l-a lovit cu cotul în piept și cu piciorul în genunchi.

11. Al doilea reclamant le-a răspuns polițiștilor că îi va urma dacă aceștia îi arată o citație în acest sens, iar polițiștii au refuzat. Alți doi oameni îmbrăcați în civil s-au alăturat acestora din urmă. Unul dintre aceștia, D.N., l-a amenințat pe al doilea reclamant și i-a spus că, dacă refuză în continuare, îl va „tăia în două” („*Te dejghin in două*”) și l-a lovit cu pumnul. Ulterior, polițiștii au imobilizat brațele celui de-al doilea reclamant și au rupt, astfel, geaca de piele a acestuia.

12. Polițiștii i-au obligat pe reclamanți să urce în mașina unui civil, C.G.L. P.C. și D.N. au lovit cu pumnii și cu picioarele fața și genunchiul celui de-al doilea reclamant pentru a-l urca în mașină pe acesta. Polițiștii i-au dus pe reclamanți la sediul poliției din Turceni. Pe drum, C.G.L. și D.N. i-au lovit în cap, față și corp, în timp ce M.M. îi ajuta pe agresori să îi imobilizeze pe reclamanți. Un alt polițist, maiorul N.S., care se afla pe scaunul din dreapta șoferului, s-a abținut să intervină pentru a pune capăt violențelor.

2. Versiunea Guvernului

13. Potrivit Guvernului, P.C. nu l-a lovit pe primul reclamant. Al doilea reclamant este singurul care a declarat că P.C. l-a lovit pe primul reclamant, martorii declarând că l-au auzit pe cel de-al doilea reclamant vociferând: „Lăsați-l, de ce l-ai lovit?”

14. Polițistul D.N., îmbrăcat în civil, a ajuns la fața locului. Acesta l-a lovit cu pumnul pe cel de-al doilea reclamant. Întrucât acesta din urmă refuza să îi însoțească la sediul poliției și să se identifice, polițiștii P.C. și S.T., cu ajutorul martorilor M.I. și D.G., au imobilizat brațele persoanei în cauză pentru a o determina să urce în mașina condusă de civilul C.G.L. Deoarece reclamantul s-a zăbătut, geaca de piele a acestuia s-a rupt.

15. Constatând că primul reclamant devenea agresiv verbal și că îi incita pe trecători să constate incidentul, polițiștii M.M. și D.N. au folosit forța pentru a-l determina să urce în mașină și l-au așezat în genunchi, între scaunele din față și din spate ale mașinii. Al doilea reclamant l-a lovit pe polițistul P.C. cu piciorul în abdomen, iar primul reclamant a început să smulgă părul polițistului D.N. Caschetele polițiștilor P.C. și S.T. căzuseră. Pe drum, șoferul C.G.L. a frânat brusc și, cu această ocazie, primul reclamant a căzut în față și s-a lovit la nas de gura de ventilație situată între scaunele din față ale mașinii.

B. Evenimente survenite cu ocazia reținerii reclamanților

16. La 29 ianuarie 1995, polițiștii P.C., S.T., D.N. și M.M. au întocmit un proces-verbal în care se constata că reclamanții au fost chestionați și conduși la sediul poliției, unde al doilea reclamant a fost supus unei percheziții corporale. Acest proces-verbal a fost semnat de martorii C.G.L. și M.I.

17. Potrivit reclamanților, odată ajunși la sediul poliției, polițiștii i-au supus unei percheziții corporale.

18. S-a deschis un dosar de urmărire penală împotriva reclamanților pentru nerespectarea dispozițiilor legale privind importul mărfurilor.

19. În cursul serii, în jurul orei 22.00, potrivit reclamanților, poliția a desfășurat o percheziție la domiciliul celui de-al doilea reclamant, fără mandat din partea procurorului. Din dosar reiese că al doilea reclamant a fost de acord cu percheziția în procesul-verbal întocmit de polițiști pentru chestionare, că a semnat fără să efectueze observații (a se vedea supra, pct. 16).

20. Prin procesul-verbal din 30 ianuarie 1995, Inspectoratul Județean de Poliție Gorj („poliția județeană”) a declanșat urmărirea penală împotriva reclamanților pentru săvârșirea infracțiunii de ultraj cu violență, pe motiv că învinuiții au lovit și au amenințat polițiștii, opunându-se la cererea acestora de a-i însoți la sediul poliției. În aceeași zi, toți polițiștii implicați în incidentul din 29 ianuarie 1995 au redactat rapoarte privind chestionarea reclamanților al căror conținut corespunde versiunii faptelor prezentate de Guvern.

21. Prin două ordonanțe din 30 ianuarie 1995, poliția județeană a decis reținerea reclamanților pentru douăzeci și patru de ore. În aceeași zi, primul reclamant a solicitat în scris să fie interogat în prezența unui avocat și să fie supus unui examen medical. De asemenea, acesta a precizat că, de la sosirea lor la sediul poliției județene, atât lui, cât și fratelui său, li s-au dat drept hrană numai o bucată de salam și pâine, în cursul dimineții, și că, pe timpul nopții, nu au primit apă.

22. Prin decizia din 31 ianuarie 1995, poliția județeană a trimis cauza la Parchetul de pe lângă Judecătoria Târgu-Jiu.

C. Examenle medico-legale la care au fost supuși reclamanții și doi dintre polițiști

23. La 31 ianuarie 1995, procurorul de la Parchetul de pe lângă Judecătoria Târgu-Jiu i-a interogat pe reclamanți cu privire la faptele care le erau imputate. Cu această ocazie, reclamanții au denunțat violențele suportate cu ocazia chestionării și a transportului la sediul poliției județene. Primul reclamant a refuzat să își semneze declarația până când autoritățile urmau să dea curs cererilor sale de a fi supus unui examen medical. Confrunțați cu pasivitatea procurorului, reclamanții susțin că au intrat în greva foamei în acest scop.

24. La 2 februarie 1995, un medic legist l-a examinat pe primul reclamant. Raportul medico-legal redactat cu această ocazie constată mai multe excoriații și echimoze la față, ochi, urechea stângă și genunchiul drept, trei excoriații la piramida nazală, pe fond edematos dureros, precum și o fractură parțială a incisivului superior median stâng. În urma unei radiografii și a unei audiograme, un medic specialist ORL a constatat că primul reclamant prezenta o fractură distală a piramidei nazale și o ușoară hipoacuzie. Concluzia raportului medico-legal este redactată astfel:

„[Primul reclamant] prezintă leziuni traumatiche care ar fi putut fi produse de lovituri cu un corp dur și, de asemenea, zgârieturi, care pot data din 29 ianuarie 1995. Aceste leziuni necesită de la douăsprezece până la paisprezece zile de îngrijiri medicale.”

25. La 6 februarie 1995, al doilea reclamant a fost supus, de asemenea, unui examen medico-legal. Raportul redactat în aceeași zi constată mai multe excoriații și echimoze la ochiul drept, la buza inferioară, precum și la pulpa dreaptă și la gamba stângă.

26. Concluzia raportului medico-legal era aceeași ca cea din raportul din 2 februarie 1995, citat anterior, cu excepția numărului de zile de îngrijiri necesare, și anume de la patru la cinci zile. La 2 februarie 1995, polițiștii P.C. și N.D. au fost, de asemenea, supuși unui examen medico-legal, iar medicul legal a constatat că primul prezenta o echimoză în regiunea epigastrică, pentru care erau necesare o zi sau două de îngrijiri, și că al doilea prezenta o excoriație la tâmpla stângă, pentru care erau necesare două sau trei zile de îngrijiri.

D. Arestarea preventivă a reclamanților și procedura penală introdusă împotriva acestora

27. Prin două ordonanțe din 31 ianuarie 1995, procurorul de la Parchetul de pe lângă Judecătoria Târgu-Jiu a decis arestarea preventivă a reclamanților. Această măsură a fost prelungită până la 23 februarie 1995, dată la care reclamanții au fost puși în libertate.

28. Prin rechizitoriul din 17 februarie 1995, reclamanții au fost trimiși în judecată pentru săvârșirea infracțiunilor de ultraj cu violență, tulburarea liniștii publice și, în ceea ce-l privește pe cel de-al doilea reclamant, pentru conducere fără permis.

29. Prin hotărârea din 8 septembrie 1997, confirmată prin hotărârea definitivă a Curții de Apel București din 10 iunie 1998, Judecătoria București i-a achitat pe reclamanți de toate învinuirile împotriva acestora, pe motiv că faptele imputate nu erau dovedite. Judecătoria a considerat că, din declarațiile martorilor audiați, reieșea că reclamanții nu i-au lovit pe polițiști și nici nu au rostit injurii care să tulbure liniștea publică; din contră, aceștia au fost cei agresați de către polițiști.

E. Ancheta penală inițiată împotriva polițiștilor

30. La 3 februarie 1995, mama reclamanților a sesizat Parchetul Militar de pe lângă Tribunalul Militar Craiova cu o plângere penală împotriva polițiștilor care i-au arestat pe reclamanți la 29 ianuarie 1995 și împotriva civilului C.G.L., denunțând violențele la care au fost supuși reclamanții. Parchetul a deschis o anchetă împotriva polițiștilor pentru arestare ilegală și cercetare abuzivă și purtare abuzivă și, împotriva C.G.L., pentru loviri și alte violențe.

31. La 30 și 31 ianuarie 1995, au fost audiați martorii M.U. și C.G.L. Polițiștii implicați în incidentul din 29 ianuarie 1995 au fost audiați la 17, 24, 27 februarie și 3 martie 1995. La 6 martie 1995, au fost audiați reclamanții. La 30 martie și 7 aprilie 1995, Parchetul Militar a interogat martorii D.M., soția celui de-al doilea reclamant, și alți opt martori civili. Toate rapoartele întocmite de poliție cu privire la faptele din 29 ianuarie 1995 au fost depuse la dosar.

32. La 2 septembrie și 18 octombrie 1996, primul reclamant a solicitat accelerarea cercetării.

33. Prin decizia din 29 noiembrie 1996, procurorul de la Parchetul de pe lângă Tribunalul Militar Teritorial București a dispus neînceperea urmăririi penale cu privire la faptele imputate polițiștilor și lui C.G.L., pe motiv că investigațiile desfășurate nu confirmau susținerile reclamanților. În stabilirea faptelor, parchetul a constatat că „cercetarea a continuat pe timpul nopții”.

34. Reclamanții au sesizat Parchetul Militar de pe lângă Curtea Supremă de Justiție cu plângere împotriva deciziei menționate de încetare a urmăririi penale. Aceștia au contestat încadrarea juridică reținută de parchet, susținând că tratamentele la care au

fost supuși trebuiau calificate drept tortură, în sensul art. 267¹ C. pen. În afară de aceasta, reclamantii s-au plâns de faptul că parchetul nu s-a pronunțat cu privire la toate faptele imputate polițiștilor, în special cu privire la faptul că polițiștii care i-au reținut și care au percheziționat domiciliul celui de-al doilea reclamant cu încălcarea dispozițiilor legale relevante s-au făcut vinovați de arestare ilegală, de cercetare abuzivă și de abuz de autoritate.

35. Prin decizia din 20 iulie 1999, Parchetul Militar de pe lângă Curtea Supremă de Justiție a confirmat neînceperea urmăririi penale din 29 noiembrie 1996.

36. La 13 decembrie 2000, reclamantii au sesizat Procurorul general al României cu o plângere împotriva deciziilor din 29 noiembrie 1996 și 20 iulie 1999. La 25 iunie 2001, procurorul de la Parchetul Militar de pe lângă Curtea Supremă de Justiție a admis parțial plângerea reclamantilor, reținând că reieșea, din documentele aflate la dosar, că polițiștii N.S., P.C. și D.N. „s-au făcut vinovați” de săvârșirea infracțiunii de purtare abuzivă, iar C.G.L. de loviri și alte violențe. Cu toate acestea, procurorul a decis să nu inițieze urmărirea penală, deoarece acțiunea publică era prescrisă. Acesta a hotărât, de asemenea, că N.S. era superiorul ierarhic al celorlalți polițiști și că, prin comportamentul său, acesta a încurajat actele de violență în loc să le pună capăt. În afară de aceasta, parchetul a confirmat neînceperea urmăririi penale în ceea ce îi privea pe M.M. și S.T., și a constatat temeinicia încetării urmăririi penale în ceea ce privește infracțiunile de arestare ilegală și cercetare abuzivă.

37. Primul reclamant a contestat această decizie, invocând că tratamentele la care i-au supus polițiștii trebuiau calificate drept tortură, faptă față de care acțiunea penală nu era prescrisă, și că percheziția efectuată la domiciliul celui de-al doilea reclamant era ilegală în măsura în care a avut loc la ora 22.00. La 13 august 2001, Parchetul de pe lângă Curtea Supremă de Justiție a respins plângerea. În ceea ce privește percheziția domiciliară, parchetul a reținut că polițiștii au efectuat o percheziție legală cu consimțământul celui de-al doilea reclamant și că nu exista nicio dovadă că percheziția a fost efectuată la ora 22.00.

38. La 20 decembrie 2001, întemeindu-se pe decizia nr. 486 din 2 decembrie 1997 a Curții Constituționale, în temeiul căreia actele procurorului puteau fi supuse controlului instanțelor, reclamantii au sesizat Tribunalul Militar Teritorial București cu o plângere împotriva deciziilor de neîncepere a urmăririi penale pronunțate în speță. Aceștia au solicitat instanței să dispună trimiterea în judecată a polițiștilor și a lui C.G.L. pentru tortură, arestare ilegală și cercetare abuzivă, precum și pentru abuz de autoritate.

39. Prin hotărârea din 29 mai 2002, Tribunalul Militar Teritorial București a respins ca nefondată plângerea reclamantilor, considerând că acțiunea penală era prescrisă în ceea ce privește infracțiunile de purtare abuzivă și loviri și alte violențe și că încadrarea ca tortură nu putea fi reținută în speță.

40. Reclamantii au formulat recurs împotriva acestei hotărâri. Prin hotărârea din 11 februarie 2003, Curtea Militară de Apel București a admis recursul reclamantilor. Considerând că acțiunea penală nu era prescrisă în ceea ce privește infracțiunea de

tortură, instanța a anulat rezoluțiile atacate și a dispus ca parchetul să înceapă urmărirea penală împotriva polițiștilor și a lui C.G.L.

41. La 18 iulie 2003, procurorul Parchetului de pe lângă Tribunalul Militar Teritorial București i-a informat pe reclamânți că nu era în măsură să pună în aplicare hotărârea din 11 februarie 2003, din moment ce decizia inițială de neîncepere a urmăririi penale fusese confirmată de către procurorii superiori. La 19 ianuarie 2004, reclamânții au sesizat Parchetul de pe lângă Curtea Militară de Apel București cu o plângere împotriva refuzului parchetului de a începe urmărirea penală.

42. În urma unei modificări a normelor privind competența parchetelor și a instanțelor militare, cauza a fost trimisă în fața instanțelor de drept comun. Prin decizia din 23 aprilie 2004, Parchetul de pe lângă Curtea de Apel Craiova a dispus neînceperea urmăririi penale, pe motiv că prescrierea acțiunii publice a intervenit pentru toate infracțiunile denunțate de către reclamânți, inclusiv pentru abuz de autoritate și tortură.

43. Prin hotărârea din 11 iulie 2005, la recursul reclamânților, Curtea de Apel Craiova a anulat parțial rezoluția de neîncepere a urmăririi penale a parchetului. Aceasta a considerat că, în speță, cursul prescripției a fost întrerupt și că, deoarece prescrierea specială a acțiunii publice nu intervenise încă în ceea ce privește infracțiunea de tortură, parchetul trebuia, prin urmare, să stabilească dacă elementele constitutive ale acestei infracțiuni erau întrunite în speță. Cauza a fost din nou trimisă Parchetului de pe lângă Curtea de Apel Craiova.

44. La 1 august 2005, Parchetul de pe lângă Curtea de Apel Craiova a dispus neînceperea urmăririi penale, pe motiv că tratamentul aplicat reclamânților nu le provocase acestora suferințe de o asemenea intensitate astfel încât calificarea drept tortură să poată fi reținută, și pe motiv că intervenise prescrierea acțiunii publice.

45. În urma plângerii reclamânților, prin hotărârea din 20 februarie 2007, Tribunalul Gorj a confirmat neînceperea urmăririi penale din 1 august 2005, precitată. Reclamânții au formulat recurs, care, în mai 2007, era pe rolul instanțelor naționale. Părțile nu au informat Curtea cu privire la rezultatul acestui recurs.

F. Refuzul Parchetului General de a permite reclamânților să facă fotocopieze materialul de urmărire penală

46. La 23 octombrie 2001, primul reclamant a solicitat procurorului-șef al Parchetului Militar de pe lângă Curtea Supremă de Justiție să îi permită să studieze materialul de urmărire penală privind cercetarea împotriva polițiștilor și să facă fotocopii ale acestuia, astfel încât reclamânții să își poată susține cererea pe care doreau să o înainteze Curții. La 14 noiembrie 2001, Parchetul de pe lângă Tribunalul Militar Teritorial București l-a informat că putea să studieze materialul de urmărire penală, dar că reglementările interne ale parchetului interziceau fotocopiarea acestuia.

G. Acțiuni în daune-interese pentru arestare „nelegală”

1. Primul reclamant

47. La 15 iunie 1999, primul reclamant a introdus în fața Tribunalului București o acțiune în temeiul art. 504 C. proc. pen., prin care a solicitat suma de 150 000 dolari americani („USD”) cu titlu de prejudiciu moral și suma de 50 000 USD cu titlu de prejudiciu material, prejudicii cauzate ca urmare a faptului că a fost arestat nelegal de la 29 ianuarie până la 23 februarie 1995.

48. Prin hotărârea din 5 iulie 2001, Tribunalul București a admis cererea acestuia și i-a acordat 150 000 USD cu titlu de daune-interese pentru prejudiciu moral.

49. Părțile din procedură au formulat apel. Prin hotărârea din 15 noiembrie 2001, Curtea de Apel București a admis apelul Ministerului Finanțelor și apelul parchetului. Aceasta a hotărât că existența prejudiciului pretins de către primul reclamant ca urmare a arestării sale și a cercetării penale nejustificate era evidentă și că era de competența instanțelor, pe baza probelor administrate, să stabilească amploarea prejudiciului. Întemeindu-se pe declarațiile martorilor și pe probele scrise depuse la dosar din care rezulta că, pe parcursul procesului, primul reclamant ajunsese să își exercite meseria de avocat și că era în plină ascensiune profesională, curtea de apel a redus valoarea daunelor-interese la 10 000 USD.

50. Prin hotărârea din 28 mai 2002, Curtea Supremă de Justiție a respins recursul primului reclamant împotriva hotărârii citate anterior ca fiind nefondat.

2. Al doilea reclamant

51. La 10 iunie 1999, în temeiul art. 504 C. proc. pen., al doilea reclamant a sesizat Tribunalul București cu o acțiune în repararea prejudiciului material și moral cauzat ca urmare a arestării sale ilegale. Acesta a evaluat prejudiciul la 150 000 USD.

52. Prin hotărârea din 30 iunie 2000, Tribunalul București a admis parțial acțiunea acestuia și i-a acordat 100 000 USD cu titlu de prejudiciu moral cauzat ca urmare a arestării sale nejustificate și 12 183 487 lei românești cu titlu de prejudiciu material.

53. În urma casării cu trimitere datorată faptului că instanța care s-a pronunțat în apel omisese să examineze toate argumentele reclamantului, prin hotărârea din 15 iunie 2004, Curtea de Apel București a redus la 30 000 USD valoarea daunelor-interese acordate celui de-al doilea reclamant pentru repararea prejudiciului moral cauzat ca urmare a arestării ilegale a acestuia.

54. Părțile au formulat recurs. Cu ocazia primei ședințe de judecată din fața Înaltei Curți de Casație și Justiție din 25 noiembrie 2005, cauza a fost amânată până la 10 martie 2006, pe motiv că parchetul nu depusese la dosar motivele de recurs. Prin hotărârea din 16 iunie 2006, Înalta Curte de Casație și Justiție a casat hotărârea din 15 iunie 2004, citată anterior, în ceea ce privește partea referitoare la prejudiciul material pentru lipsă de motivare, și a trimis cauza la instanța de apel.

55. Prin hotărârea din 7 martie 2007, Curtea de Apel București, întemeindu-se pe unul din cele două rapoarte de expertiză efectuate în speță, a acordat reclamantului suma de 43 168,11 EUR reprezentând salariul acestuia pe perioada cuprinsă între 29 ianuarie 1995 și 28 martie 1998 și suma de 65 254 791 ROL reprezentând cheltuielile legate de deplasarea pentru participarea la proces și de valoarea bunurilor distruse. În urma recursului formulat de Ministerul Finanțelor, prin hotărârea definitivă din 26 februarie 2008, Înalta Curte de Casație și Justiție a confirmat hotărârea din 7 martie 2007, citată anterior.

II. DREPTUL ȘI PRACTICA INTERNE RELEVANTE

56. În ceea ce privește actele de violență comise de agenții de ordine publică împotriva persoanelor particulare, principalele reglementări interne, și anume articolele relevante din Codul penal, sunt descrise în cauza *Velcea împotriva României* [(dec.), nr. 60957/00, 23 iunie 2005].

57. Art. 246 C. pen., care pedepsește abuzul de autoritate împotriva persoanelor de drept privat, se citește după cum urmează:

„Fapta funcționarului public, care, în exercițiul atribuțiilor sale de serviciu, cu știință, nu îndeplinește un act ori îl îndeplinește în mod defectuos și prin aceasta cauzează o vătămare intereselor legale ale unei persoane se pedepsește cu închisoare de la 6 luni la 3 ani.”

58. Partea relevantă a art. 10 C. proc. pen., referitoare la situațiile care împiedică declanșarea și exercitarea acțiunii publice, se citește după cum urmează, la momentul faptelor:

„(1) Acțiunea penală nu poate fi pusă în mișcare, iar când a fost pusă în mișcare nu mai poate fi exercitată dacă: [...]

g) a intervenit amnistia sau prescripția ori decesul făptuitorului [...].”

59. În ceea ce privește statutul procurorilor militari și al polițiștilor, principalele reglementări interne relevante, și anume dispozițiile Legii nr. 54 din 9 iulie 1993 pentru organizarea instanțelor și parchetelor militare și ale Legii nr. 26 din 12 mai 1994 privind organizarea și funcționarea Poliției Române, sunt descrise în cauza *Barbu Anghelescu împotriva României* (nr. 46430/99, pct. 40-43, 5 octombrie 2004).

60. În ceea ce privește acțiunea în despăgubiri în cazul arestării „ilegale”, dispozițiile relevante ale Codului de procedură penală sunt descrise în cauza *Stoianova și Nedelcu împotriva României* [(dec.), nr. 77517/01 și 77722/01, 3 februarie 2004].

61. În ceea ce privește perchezițiile domiciliare, conform art. 101 C. proc. pen., aplicabil la momentul faptelor, organele de cercetare penală pot efectua percheziții domiciliare numai în baza unei autorizații a procurorului, cu excepția cazului în care persoana în cauză consimte în scris la desfășurarea percheziției în absența unei astfel de autorizații

sau în cazul unei infracțiuni flagrante. Percheziția domiciliară efectuată de organele de cercetare penală trebuie să se deruleze între orele 6.00 – 20.00, cu excepția infracțiunii flagrante; percheziția începută între orele 6.00 – 20.00 poate continua după orele 20 (art. 103 C. proc. pen.). Art. 105, 108 și 109 C. proc. pen. indică obligația autorităților de a întocmi un proces-verbal și de a se limita la confiscarea obiectelor care au o legătură cu infracțiunea urmărită, adăugând că aceste obiecte fie se anexau apoi la dosar, dacă constituiau probe, fie erau restituite persoanei în cauză.

62. Art. 27 alin. (3) și (4) din Constituție, astfel cum era în vigoare la momentul faptelor, este, de asemenea, relevant:

„(3) Percheziția se dispune de judecător și se efectuează în condițiile și în formele prevăzute de lege.

(4) Perchezițiile în timpul nopții sunt interzise, în afară de cazul infracțiunilor flagrante.”

ÎN DREPT,

I. CU PRIVIRE LA OBIECTUL LITIGIULUI

63. Invocând art. 3 din convenție, reclamanții se plâng de relele tratamente aplicate de către polițiști la 29 ianuarie 1995, pe care le califică drept tortură. Din punct de vedere al art. 3, coroborat cu art. 13 și 6 § 1 din convenție, aceștia se plâng de ineficiența anchetei desfășurate de către autoritățile interne cu privire la acuzațiile reclamanților privind rele tratamente. Aceștia subliniază că, datorită lipsei de independență și de imparțialitate a procurorilor care au desfășurat ancheta împotriva polițiștilor, precum și a duratei acesteia, acțiunea publică împotriva polițiștilor a fost prescrisă. Din punct de vedere al art. 6 § 1, reclamanții se plâng de refuzul Parchetului de pe lângă Tribunalul Militar Teritorial București de a executa hotărârea din 11 februarie 2003 a Curții Militare de Apel București.

64. Curtea consideră că problemele ridicate în speță trebuie examinate din punctul de vedere material și procedural al art. 3 (a se vedea, în special, *Fabriye Çalışkan împotriva Turciei*, nr. 40516/98, pct. 45, 2 octombrie 2007, *Ölmez împotriva Turciei*, nr. 39464/98, pct. 67, 20 februarie 2007 și *Cobzaru împotriva României*, nr. 48254/99, pct. 75, 26 iulie 2007).

II. CU PRIVIRE LA PRETINSA ÎNCĂLCARE A ART. 3 DIN CONVENȚIE

65. Reclamanții invocă art. 3, redactat după cum urmează:

„Nimeni nu poate fi supus torturii, nici pedepselor sau tratamentelor inumane ori degradante.”

A. Cu privire la admisibilitate

66. Curtea constată că aceste capete de cerere nu sunt în mod vădit nefondate în sensul art. 35 § 3 din convenție. De asemenea, Curtea subliniază că acestea nu prezintă niciun alt motiv de inadmisibilitate. Prin urmare, este necesar să fie declarate inadmisibile.

B. Cu privire la fond

1. Argumentele părților

67. Reclamanții consideră că au fost victimele unor acte de tortură din partea polițiștilor. Prezintă certificate medicale, aceștia subliniază că instanțele naționale au recunoscut că polițiștii erau „răspunzători” pentru toate leziunile lor. În plus, civilul C.G.L. l-a agresat pe primul reclamant împreună cu polițistul N.S., în timp ce persoana în cauză se afla în custodia agenților statului.

68. Reclamanții reamintesc faptul că li s-a cauzat o traumă psihică, precum și suferințe fizice. În plus, aceștia nu au primit hrană și apă la sediul poliției și nu au avut acces imediat la îngrijirile medicale, fiind constrânși să facă greva foamei pentru a fi supuși unui examen medical. Reclamanții consideră, de asemenea, că, datorită duratei anchetei și a lipsei de imparțialitate a parchetului, nu au beneficiat de o anchetă efectivă. În cele din urmă, aceștia subliniază că art. 504 C. proc. pen. are ca obiect acordarea de despăgubiri numai în cazul unei privări de libertate nelegale și nu se referă la tratamentele inumane sau la tortură.

69. Guvernul admite că anumite leziuni ușoare ar fi putut fi inerente imobilizării reclamanților și impuse de comportamentul acestora. Guvernul subliniază că, potrivit declarațiilor polițiștilor, reclamanții au exercitat acte de violență împotriva lor, după cum dovedește, de altfel, raportul medico-legal al lui P.C. Guvernul observă că C.G.L. nu era angajat în poliția locală și că reclamantul putea sesiza direct instanțele naționale cu o plângere penală împotriva lui. În ceea ce privește fractura piramidei nazale a primului reclamant, aceasta a fost cauzată printr-o frână bruscă în timpul mersului și nu prin acte de violență din partea lui C.G.L.

70. Guvernul constată că s-a deschis imediat o anchetă de către autorități care au audiat reclamanții, polițiștii și mai mulți martori. Potrivit acestuia, dacă, în urma cercetării efective, autoritățile au constatat imposibilitatea stabilirii culpabilității acuzaților, statul nu poate fi constrâns să-și asume responsabilitatea, având în vedere că este vorba despre o obligație de mijloace și nu de rezultat. În cele din urmă, acesta constată că, în urma recursului formulat de către reclamanți în temeiul art. 504 C. proc. pen., acestora le-a fost reparat prejudiciul.

2. Motivarea Curții

71. Curtea subliniază că Guvernul nu contestă că reclamanții au fost răniți în timpul chestionării. Cu toate acestea, reclamanții și Guvernul au prezentat versiuni divergente ale modului în care au fost produse aceste răni constatate la reclamanți (a se vedea supra, pct. 10 -15).

72. Curtea va examina episodul privind chestionarea în litigiu și caracterul efectiv al anchetei privind plângerea reclamantilor, având în vedere principiile consacrate în materie de interdicție a relelor tratamente din partea agenților statului (a se vedea, printre altele, *Cobzaru* citată anterior, pct. 60 și 64-65, *Bursuc împotriva României*, nr. 42066/98, pct. 80 și 101, 12 octombrie 2004, precum și trimiterile din acestea).

73. Curtea constată că, din rapoartele de expertiză medico-legală redactate la câteva zile de la arestarea acestora, reiese că primul reclamant prezenta mai multe excoriații și echimoze la față, ochi, urechea stângă și genunchiul drept, trei excoriații la piramida nazală, pe fond edematos dureros, o fractură parțială a incisivului superior median stâng, o fractură distală a piramidei nazale și o ușoară hipoacuzie. Al doilea reclamant prezenta mai multe excoriații și echimoze la ochiul drept, la buza inferioară, precum și la pulpa dreaptă și la gamba stângă. Rapoartele de expertiză au stabilit că aceste răni au putut fi cauzate la 29 ianuarie 1995.

74. În primul rând, Curtea constată că reclamantii, acuzați de ultraj cu violență, au fost achitați prin hotărârea definitivă din 10 iunie 1998 a Curții de Apel București. În cadrul acestei proceduri, instanțele naționale au hotărât că, din declarațiile martorilor audiați, reieșea că reclamantii nu i-au lovit pe polițiști și nici nu au rostit injurii care să tulbure liniștea publică; din contră, aceștia au fost ei înșiși agresați de către polițiști.

75. Curtea consideră că, ținând seama de natura și de gravitatea lor, leziunile constatate la reclamantii intră în domeniul de aplicare a art. 3 din convenție. În aceste circumstanțe, Guvernul este cel care trebuie să demonstreze, cu ajutorul unor argumente convingătoare, că aceste leziuni sunt rezultate în urma recursului la forță, impus de comportamentul reclamantilor, și că acest recurs la forță nu a fost excesiv (a se vedea *Rehbock împotriva Sloveniei*, nr. 29462/95, pct. 72, CEDO 2000-XII).

76. Curtea reamintește, mai întâi, că atunci când o persoană este reținută, polițiștii au obligația de a consemna de îndată sau în cel mai scurt termen și cât de precis posibil orice semn vizibil al unui traumatism suferit recent de această persoană (a se vedea, *mutatis mutandis*, hotărârea *Timurtaş împotriva Turciei*, nr. 23531/94, pct. 105, CEDO 2000-VI). O asemenea măsură ar fi fost de natură, în primul rând, să permită o anchetă eficientă și, în al doilea rând, să elibereze polițiștii de orice responsabilitate directă în ceea ce privește originea rănilor respective.

77. În speță, Curtea observă că, în procesul-verbal întocmit de către polițiști în urma chestionării reclamantilor, nu există nicio descriere precisă a rănilor persoanelor în cauză și nicio referire la incidentul cauzat de pretinsa frânare bruscă (*a contrario Cengiz Sarıkaya împotriva Turciei*, nr. 38870/02, pct. 56, 20 mai 2008). Numai în rapoartele lor din 30 ianuarie 1995 (a se vedea supra, pct. 20), atunci când reclamantii au fost anchetați pentru ultraj, polițiștii au declarat că arestarea persoanelor în cauză a impus folosirea forței și că primul reclamant a fost rănit în urma unei frânări bruște în timpul mersului. Or, medicul care a examinat reclamantii câteva zile mai târziu a putut să constate că reclamantii prezentau răni evidente care ar fi putut fi remarcate ușor de către polițiști, astfel încât aceștia să facă mențiunile necesare în procesul-verbal.

78. În plus, Curtea constată că civilul C.G.L. l-a agresat pe primul reclamant în timp ce acesta din urmă se afla în mașină, înconjurat de polițiști și aflat în custodia acestora. În plus, în decizia sa din 25 iunie 2001, la momentul stabilirii faptelor, parchetul a reținut că polițistul N.S. a consimțit, prin pasivitatea sa, la un comportament agresiv împotriva reclamanților. În această privință, Curtea reamintește că, dacă autoritățile unui stat contractant aprobă, formal sau tacit, actele persoanelor particulare care încalcă, în detrimentul altor persoane particulare aflate sub jurisdicția sa, drepturile garantate de convenție, responsabilitatea statului respectiv este angajată în temeiul convenției [*mutatis mutandis*, *Ilașcu și alții împotriva Moldovei și Rusiei* (GC), nr. 48787/99, pct. 318, CEDO 2004-VII, *Ay împotriva Turciei*, nr. 30951/96, pct. 55, 22 martie 2005, *Mahmut Kaya împotriva Turciei*, nr. 22535/93, pct. 115, CEDO 2000-III și *Pantea împotriva României* nr. 33343/96, pct. 189-190, CEDO 2003-VI]

79. În ciuda rănilor, autoritățile au așteptat mai multe zile înainte să le asigure reclamanților examenul medical din partea unui medic (a se vedea supra, pct. 24-25) și aceasta numai în urma insistenței acestora din urmă. Într-adevăr, procurorul care a audiat reclamații la 31 ianuarie 1995 nu a dispus examinarea medicală a persoanelor în cauză, în ciuda urmelor de violență vizibile pe care le aveau (a se vedea supra, pct. 23). Or, dreptul de a fi examinat de către un medic constituie o garanție eficace în descoperirea și prevenirea relelor tratamente care riscă să fie aplicate persoanelor arestate (*Algür împotriva Turciei*, nr. 32574/96, pct. 44, 22 octombrie 2002), precum și o condiție pentru desfășurarea unei anchete efective (a se vedea *Ay* citată anterior, pct. 58).

80. Aceste circumstanțe, în afară de presupunerile pe care le conferă Guvernului în ceea ce privește punctul de vedere material al art. 3 (a se vedea, printre multe altele, *Türkmen împotriva Turciei*, nr. 43124/98, pct. 43, 19 decembrie 2006), dispun *a fortiori* ca autoritățile competente să desfășoare o anchetă care să permită stabilirea faptelor, precum și identificarea și pedepsirea persoanelor răspunzătoare (*ibidem*, pct. 51). În această privință, Curtea reafirmă că, atunci când un agent al statului este acuzat de infracțiuni grave care implică tratamente contrare art. 3, nu este acceptabil, în principiu, ca desfășurarea și finalizarea unor asemenea procese să fie împiedicate, printre altele, de prescripția penală, ca urmare a tergiversărilor judiciare incompatibile cu cerința de celeritate și de diligență rezonabilă, implicită în acest context (a se vedea, *Okkali împotriva Turciei*, nr. 52067/99, pct. 65 și 66, 17 octombrie 2006 și *Huseyin Simsek împotriva Turciei*, nr. 68881/01, pct. 67, 20 mai 2008).

81. În speță, Curtea consideră că durata cercetării penale declanșate împotriva polițiștilor și a civilului C.G.L. dovedește o pasivitate contrară cerințelor de celeritate în materie. Această anchetă s-a desfășurat pe parcursul a mai mult de doisprezece ani, ceea ce a determinat prescripția acțiunii penale pentru toate infracțiunile și faptele penale imputate învinuiților. Or, din documentele prezentate Curții, reiese că toți martorii au fost audiați în 1995, dosarul fiind ulterior trimis între diferitele instanțe și parchete. Curtea constată, de asemenea, refuzul parchetului militar, timp de peste un an, de a executa hotărârea din 11 februarie 2003 a Curții Militare de Apel București care dispunea ca parchetul să declanșeze urmărirea penală împotriva polițiștilor și a lui C.G.L. (a se vedea supra, pct. 41).

Guvernul nu a furnizat Curții nicio justificare convingătoare pentru o asemenea atitudine din partea autorităților.

82. În plus, ancheta a fost efectuată între anii 1995 – 2004 de către parchetul militar, a cărui independență față de polițiști poate fi pusă la îndoială ținând seama de reglementările naționale în vigoare la data faptelor (*Barbu Anghelescu împotriva României*, nr. 46430/99, pct. 67-70, 5 octombrie 2004 și *Bursuc*, citată anterior, pct. 101). Transferul ulterior al cauzei în fața instanțelor civile nu a putut avea consecințe importante asupra anchetei în măsura în care acțiunea penală era deja prescrisă.

83. În cele din urmă, Curtea observă că reclamanții au obținut o reparație pecuniară în temeiul art. 504 C. proc. pen. care se referă la acordarea de despăgubiri în cazul arestării ilegale. Examinând textele hotărârilor respective, Curtea consideră că instanțele naționale nu au intenționat să repare prejudiciul reclamanților ca urmare a actelor de violență cauzate de agenții statului la momentul chestionării. Deși instanțele naționale au făcut referire, într-adevăr, la suferințele fizice și psihice ale reclamanților în legătură cu arestarea, acestea nu au analizat deloc actele agenților statului și violențele din 29 ianuarie 1995 (*a contrario Temeșan împotriva României*, nr. 36293/02, pct. 45, 10 iunie 2008).

84. Ținând seama de caracterul sever al leziunilor suferite de reclamanți, Curtea consideră că Guvernul nu a furnizat argumente convingătoare sau credibile care să poată contribui la explicarea sau la justificarea gradului de forță utilizat pe parcursul arestării. Această folosire a forței a avut drept consecință leziuni care au cauzat în mod incontestabil reclamanților suferințe importante care, deși nu pot fi calificate drept tortură, se interpretează ca un tratament contrar art. 3. Curtea constată că tratamentul la care au fost supuși reclamanții, precum și lipsa cercetării aprofundate și efective cu privire la acuzațiile credibile ale persoanelor în cauză sunt contrare art. 3.

Prin urmare, a fost încălcat art. 3 din convenție din punct de vedere material și procedural.

III. CU PRIVIRE LA PRETINSA ÎNCĂLCARE A ART. 5 § 5 DIN CONVENȚIE

85. Reclamanții pretind, în esență, o încălcare a art. 5 pct. 5 din convenție, redactat după cum urmează:

„Orice persoană care este victima unei arestări sau a unei dețineri în condiții contrare dispozițiilor acestui art. are dreptul la reparații.”

Cu privire la admisibilitate

1. Argumentele părților

86. Reclamanții estimează că sumele acordate cu titlu de prejudiciu moral pentru o arestare ilegală de douăzeci și șase de zile (și anume, de la 29 ianuarie până 23 februarie 1995),

suma de 10 000 USD și, respectiv, 30 000 USD, sunt insuficiente în raport cu gravitatea încălcării dreptului acestora la libertate și la securitate. Aceștia subliniază că, ținând seama de lipsa criteriilor unitare și previzibile utilizate de către instanțele naționale, acțiunea întemeiată pe art. 504 C. proc. pen. nu constituie o cale de atac care corespunde cerințelor de la art. 5 pct. 5 din convenție. În această privință, reclamantii subliniază că acțiunile lor respective, întemeiate pe aceleași probe, au condus la soluționări complet diferite.

87. Guvernul subliniază că art. 504 C. proc. pen. dă naștere unui drept subiectiv care poate fi sancționat în justiție în vederea obținerii unei reparații pentru o privare de libertate contrară art. 5 din convenție. Acesta constată că acțiunea respectivă este eficientă, suficientă și accesibilă și că sumele acordate reclamantilor sunt în conformitate cu jurisprudența Curții în materie.

2. Motivarea Curții

88. Curtea constată că reclamantii au obținut o despăgubire pentru arestarea lor, calificată drept „ilegală” de către instanțele naționale sesizate cu privire la cererea lor de reparație. Aceasta observă, de asemenea, că reiese în mod clar din motivele deciziilor instanțelor naționale care le-au admis cererile că acestea au luat efectiv în considerare pretinsa încălcare a demnității lor și suferințele cauzate de arestare.

89. În măsura în care reclamantii pretind nerespectarea dreptului lor la reparații, în temeiul art. 5 pct. 5 citat anterior, ca urmare a sumei insuficiente a daunelor-interese acordate, Curtea reamintește că dispoziția citată anterior nu dă dreptul la o anumită sumă cu titlu de reparație [*Stoianova și Nedelcu împotriva României* (dec.), nr. 77517/01 și 77722/01, 3 februarie 2004]. Curtea consideră că sumele acordate de către instanțele interne, deși mai mici decât cele solicitate de către reclamantii, sunt rezonabile, având în vedere circumstanțele și jurisprudența Curții în materie (a se vedea, printre altele, *Castraveț împotriva Moldovei*, nr. 23393/05, 13 martie 2007, *D.P. împotriva Poloniei*, nr. 34221/96, 20 ianuarie 2004, *G.K. împotriva Poloniei*, nr. 38816/97, 20 ianuarie 2004, *Beet și alții împotriva Regatului Unit*, nr. 47676/99, 58923/00, 58927/00, 61373/00 și 61377/00, 1 martie 2005 și *Asenov împotriva Bulgariei*, nr. 42026/98, 15 iulie 2005) și nu permite să se concluzioneze că instanțele au transformat dreptul garantat prin art. 5 pct. 5 din convenție într-un drept „teoretic sau iluzoriu” [*Attard împotriva Maltei* (dec.), nr. 46750/99, 28 septembrie 2000 și *Stoianova și Nedelcu*, citată anterior].

90. În cele din urmă, Curtea constată că faptul că instanțele naționale au acordat în situații similare reparații de valori diferite, dar care rămân cel puțin echivalente cu cele pe care Curtea le-ar fi acordat în asemenea situații, nu are incidență asupra prezentei cauze (a se vedea, *mutatis mutandis*, *Temeșan*, citată anterior, pct. 48).

91. Rezultă că acest capăt de cerere este în mod vădit nefondat și trebuie respins în temeiul art. 35 § 3 și 4 din convenție.

IV. CU PRIVIRE LA PRETINSA ÎNCĂLCARE A ART. 6 § 1 DIN CONVENȚIE

92. Al doilea reclamant se plânge de durata acțiunii în despăgubiri întemeiate pe art. 504 C. proc. pen. și invocă art. 1 din convenție, al cărei părți relevante sunt redactate după cum urmează:

„Orice persoană are dreptul la judecarea [...] într-un termen rezonabil a cauzei sale, de către o instanță [...], care va hotărî [...] asupra încălcării drepturilor și obligațiilor sale cu caracter civil [...]”

A. Cu privire la admisibilitate

93. Curtea constată că acest capăt de cerere nu este în mod vădit nefondat în sensul art. 35 § 3 din convenție. De asemenea, Curtea subliniază că acesta nu prezintă niciun alt motiv de inadmisibilitate. Prin urmare, este necesar să fie declarat admisibil.

B. Cu privire la fond

1. Argumentele părților

94. Reclamantul consideră că durata procedurii nu este rezonabilă și că este în întregime imputabilă autorităților.

95. Guvernul consideră că durata procedurii se datorează complexității cauzei și comportamentului reclamantului, deoarece nu există în speță perioade de inactivitate imputabile autorităților.

2. Motivarea Curții

96. Curtea consideră că perioada care trebuie luată în considerare a început la 10 iunie 1999, dată la care reclamantul a introdus acțiunea, și s-a încheiat la 28 februarie 2008, prin respingerea recursului formulat de Ministerul Finanțelor Publice de către Înalta Curte de Casație și Justiție. Prin urmare, aceasta a durat opt ani, opt luni și optsprezece zile, cauza fiind examinată de cinci instanțe de trei grade diferite. Or, Curtea s-a pronunțat de mai multe ori în cauze ce au ridicat probleme similare celei din prezenta speță și a constatat nerespectarea „termenului rezonabil”, ținând seama de criteriile rezultate din jurisprudența sa consacrată în materie [a se vedea, printre multe altele, *Frydlender împotriva Franței* (GC), nr. 30979/96, pct. 43-45, CEDO 2000-VII și *Gorou împotriva Greciei* (nr. 2) (GC), nr. 12686/03, pct. 24 și 46, 20 martie 2009].

97. În speță, este suficient pentru Curte să constate că speța a fost trimisă de două ori în fața instanței de apel, ca urmare a omisiunilor curții de apel de a examina sau de a furniza motive ca răspuns la susținerile reclamantului. În afară de aceasta, trimiterea cauzei putea continua la infinit, întrucât nicio dispoziție legală nu putea să îi pună capăt (*Ispan împotriva României*, nr. 67710/01, pct. 45, 31 mai 2007 și *Wierciszewska împotriva*

Poloniei, nr. 41431/98, 25 noiembrie 2003, pct. 46). În plus, Curtea observă că speța a fost timp de mai mult de un an și cinci luni pe rolul Înaltei Curți de Casație și Justiție (a se vedea supra, pct. 54), fără să fie furnizată vreo justificare de către Guvern pentru inactivitatea autorităților pe parcursul acestei perioade. Or, potrivit Curții, instanțele naționale ar fi trebuit să acționeze cu mai multă promptitudine, ținând seama de obiectul litigiului care se referea la o reparație ca urmare a unei arestări ilegale.

98. După ce a examinat toate datele ce i-au fost prezentate, pe baza jurisprudenței în materie, Curtea consideră că, în speță, durata procedurii în litigiu nu răspunde cerinței de „termen rezonabil”.

Prin urmare, a fost încălcat art. 6 § 1 din convenție.

V. CU PRIVIRE LA PRETINSA ÎNCĂLCARE A ART. 8 DIN CONVENȚIE

99. Reclamanții pretind o încălcare a dreptului lor la respectarea vieții private, garantat de art. 8 din convenție, ca urmare a percheziției corporale efectuate la 29 ianuarie 1995. Din punct de vedere al aceluiași articol, singur și coroborat cu art. 13 din convenție, al doilea reclamant se plânde de o încălcare a dreptului său la respectarea domiciliului ca urmare a percheziției care s-a desfășurat în seara zilei de 29 ianuarie 1995.

100. Curtea se va pronunța cu privire la problema principală ridicată din punct de vedere al art. 8 din convenție, considerând că nu se impune o examinare separată a capătului de cerere întemeiat pe art. 8 coroborat cu art. 13 din convenție (*mutatis mutandis*, *Kamil Uzun împotriva Turciei*, nr. 37410/97, pct. 64, 10 mai 2007). Art. 8 din convenție se citește după cum urmează:

„1. Orice persoană are dreptul la respectarea vieții sale private și de familie, a domiciliului său și a corespondenței sale.

2. Nu este admis amestecul unei autorități publice în exercitarea acestui drept decât în măsura în care acest amestec este prevăzut de lege și dacă constituie o măsură care, într-o societate democratică, este necesară pentru securitatea națională, siguranța publică, bunăstarea economică a țării, apărarea ordinii și prevenirea faptelor penale, protejarea sănătății sau a moralei, ori protejarea drepturilor și libertăților altora.”

A. Cu privire la admisibilitate

Cu privire la excepția Guvernului întemeiată pe neepuizarea căilor de atac interne pentru percheziția corporală

101. Guvernul constată că nu există nicio probă în dosar potrivit căreia primul reclamant a fost supus unei percheziții corporale la 29 ianuarie 1995. În plus, reclamanții au sesizat autoritățile naționale numai cu o plângere împotriva percheziției domiciliare și nu împotriva percheziției corporale.

102. Reclamantul consideră că au denunțat în mod implicit abuzurile întemeiate pe percheziția corporală, în esență, în plângerea lor penală privind purtarea abuzivă a polițiștilor, care include în mod evident percheziția abuzivă. Aceștia adaugă că nu au beneficiat de o cale de atac efectivă în măsura în care plângerea lor nu a fost definitiv soluționată.

103. Curtea observă că reclamantul au sesizat instanțele naționale cu o plângere penală împotriva polițiștilor implicați în evenimentele din 29 ianuarie 1995. În continuare, aceasta observă că reclamantul au contestat deciziile de neînțepere a urmăririi penale pronunțate în favoarea polițiștilor, susținându-și dezacordul în ceea ce privește încadrarea juridică a faptelor și neexaminarea plângerilor lor. Or, trebuie să se constate că, în acțiunile lor, reclamantul au făcut trimitere în mod expres la percheziția domiciliară care a avut loc la domiciliul celui de-al doilea reclamant fără să menționeze percheziția corporală. Prin urmare, Curtea consideră că reclamantul nu au sesizat în mod valabil autoritățile naționale cu privire la plângerea pe care intenționează să o adreseze în prezent în fața Curții. În afară de asta, în măsura în care reclamantul consideră că nu beneficiau de o cale de atac efectivă în dreptul intern, aceștia ar fi trebuit să sesizeze Curtea cu acest capăt de cerere în termen de șase luni de la ingerința pretinsă.

104. Prin urmare, este necesar să se admită excepția Guvernului. Rezultă că acest capăt de cerere trebuie respins pentru neepuizarea căilor de atac interne, în conformitate cu art. 35 § 1 și 4 din convenție.

105. În schimb, Curtea constată că acest capăt de cerere privind percheziția domiciliară care a avut loc la cel de-al doilea reclamant, la 29 ianuarie 1995, nu este în mod vădit nefondat în sensul art. 35 § 3 din convenție. De asemenea, Curtea subliniază că aceasta nu prezintă niciun alt motiv de inadmisibilitate. Prin urmare, este necesar să fie declarată admisibilă.

B. Cu privire la fond

1. Argumentele părților

106. Al doilea reclamant consideră că percheziția a fost nelegală, întrucât a fost efectuată fără autorizația procurorului și cu încălcarea art. 103 C. proc. pen., care interzice perchezițiile pe timpul nopții. Acesta subliniază că, în temeiul art. 27 § 3 din Constituție, în vigoare la momentul faptelor, perchezițiile nu puteau fi dispuse decât de către magistrați. El se plânge, de asemenea, de calitatea legii privind perchezițiile domiciliare la momentul faptelor.

107. Guvernul consideră că al doilea reclamant nu se poate plânge cu privire la o ingerință în dreptul său la respectarea domiciliului ca urmare a percheziției, în măsura în care a consimțit la aceasta. Chiar dacă ar fi existat o ingerință în dreptul reclamantului la respectarea domiciliului, Guvernul consideră că aceasta era prevăzută de lege, că urmarea un scop legitim și că era necesară într-o societate democratică.

2. Motivarea Curții

a) Cu privire la existența unei ingerințe

108. Curtea reamintește că s-a pronunțat în sensul că o percheziție efectuată la domiciliul unei persoane fizice constituie o ingerință în dreptul la respectarea domiciliului (*Varga împotriva României*, nr. 73957/01, pct. 67, 1 aprilie 2008).

109. Ca răspuns la argumentul Guvernului întemeiat pe lipsa unei ingerințe, ca urmare a consimțământului reclamantului față de percheziție, Curtea consideră necesar să examineze, având în vedere circumstanțele speței, condițiile în care persoana în cauză și-a dat consimțământul.

110. În această privință, Curtea observă că reclamantul a fost condus cu forța la sediul poliției, fără să-i fie prezentată o citație. În plus, la momentul arestării, acesta a fost supus unor tratamente pe care Curtea le-a considerat contrare art. 3 din convenție (a se vedea supra, pct. 84). În afară de aceasta, fratele reclamantului a fost victima unor agresiuni și mai violente în prezența acestuia din urmă, fără să fie acuzat de vreo infracțiune. Deși este posibil ca o anumită perioadă de timp să se fi scurs între aceste evenimente și redactarea procesului-verbal din 29 ianuarie 1995, Curtea consideră că circumstanțele descrise mai sus au avut o influență asupra stării de spirit și, prin urmare, asupra consimțământului reclamantului pentru desfășurarea unei percheziții la domiciliul său, care nu a fost neapărat dat în mod liber.

111. Având în vedere considerațiile precedente, Curtea consideră că a fost încălcat dreptul reclamantului la respectarea domiciliului.

b) Cu privire la caracterul necesar al ingerinței într-o societate democratică

112. Curtea reamintește că o ingerință în dreptul la respectarea domiciliului încalcă art. 8, cu excepția cazului în care aceasta respectă condițiile prevăzute de al doilea paragraf. Este necesar să se reamintească, în această privință, că expresia „prevăzută de lege”, în sensul art. 8 § 2 din convenție, înseamnă că măsura incriminată trebuie să aibă o bază legală în dreptul intern și că legea în cauză trebuie să fie accesibilă persoanei în cauză – care, în plus, trebuie să poată să prevadă consecințele pentru ea – și să fie compatibilă cu supremația dreptului (*Camenzind împotriva Elveției*, hotărârea din 16 decembrie 1997, *Culegere de hotărâri și decizii 1997-VIII*, p. 2892, pct. 37).

113. Fără să insiste asupra problemei de incoerență dintre Constituție și Codul de procedură penală, Curtea constată că respectiva conformitate a percheziției cu dreptul intern poate fi pusă în discuție pe motivul momentului desfășurării sale. Reclamantul pretinde că percheziția s-a desfășurat după ora 20.00 fără să fi fost cazul unei infracțiuni flagrante. Or, deși au sesizat parchetul cu o plângere penală pentru constatarea nelegalității percheziției ca urmare a momentului desfășurării sale, autoritățile naționale nu au efectuat demersurile necesare pentru clarificarea acestui aspect. Deși în decizia

de neîncepere a urmăririi penale din 29 noiembrie 1996 s-a constatat că „cercetarea a continuat în timpul nopții”, la 13 august 2001 parchetul a concluzionat că nu existau dovezi în acest sens. Or, Curtea observă că, în temeiul legislației interne, un proces-verbal trebuia redactat la fiecare percheziție, ceea ce ar fi putut permite autorităților să verifice acuzațiile reclamantului.

114. În orice caz, Curtea reamintește că, pentru ca o ingerință să nu implice încălcarea art. 8, dispozițiile legale aplicabile în materie de percheziție trebuie să prevadă suficiente garanții pentru a evita ca autoritățile să poată adopta măsuri arbitrare care aduc atingere dreptului reclamantilor la respectarea domiciliului [a se vedea, *mutatis mutandis*, *Dumitru Popescu împotriva României* (nr. 2), nr. 71525/01, pct. 65, 26 aprilie 2007]. În această privință, Curtea remarcă faptul că a examinat deja dispoziții legale similare celor prevăzute de Codul de procedură penală, aplicabile la momentul faptelor în materie de percheziție în România, înainte de modificarea lor prin Legea nr. 281/2003, într-o cauză în care a constatat că, în urma unei examinări minuțioase, rezultau nereguli incompatibile cu gradul minim de protecție impus de supremația dreptului într-o societate democratică (*Varga*, citată anterior, pct. 72-74).

115. Astfel, trebuie să se constate că, la momentul faptelor, autoritățile nejudiciare dispuneau de puteri foarte extinse, având, în special, competența exclusivă de a evalua oportunitatea, numărul, durata și amploarea perchezițiilor și a sechestrelor, fără să fie necesar un mandat judiciar (*Dumitru Popescu*, citată anterior, pct. 71 și *Varga*, citată anterior, pct. 72). În plus, pe lângă absența mandatului judiciar prealabil, Curtea observă că, la momentul faptelor, reclamantul nu beneficia de nicio cale de atac efectivă pentru a solicita controlul *a posteriori*, de către o instanță, al legalității și temeiniciei percheziției în cauză (*Varga*, citată anterior, pct. 73).

116. Având în vedere considerațiile precedente, Curtea consideră că al doilea reclamant nu a beneficiat de gradul minim de protecție împotriva caracterului arbitrar, impus de art. 8 din convenție.

Prin urmare, a fost încălcată această dispoziție.

VI. CU PRIVIRE LA CELELALTE PRETINSE ÎNCĂLCĂRI

117. Invocând art. 5 § 1 lit. c) și § 4 din convenție, reclamantii se plâng cu privire la caracterul arbitrar al reținerii și al arestării lor preventive, de faptul că nu au fost informați în cel mai scurt termen cu privire la motivele arestării lor, de faptul că nu au fost chemați „de îndată” în fața unui magistrat și de lipsa de imparțialitate a procurorului care le-a respins cererea de punere în libertate pe cauțiune. Din punct de vedere al art. 6 § 3 lit a)-d), aceștia se plâng de inechitatea procedurii penale îndreptate împotriva lor. Bazându-se pe art. 13 din convenție, coroborat cu art. 5 § 1 lit. c) și § 4 și cu art. 6 § 3, reclamantii consideră că nu au beneficiat de o cale de atac efectivă în fața instanțelor naționale. Întemeindu-se pe art. 34 din convenție, aceștia consideră că le-a fost încălcat dreptul la un recurs individual ca urmare a refuzului Parchetului Militar de pe lângă Curtea Supremă de Justiție de a le permite să facă copii de materialul de urmărire penală privind cercetarea penală desfășurată împotriva polițiștilor.

118. În ceea ce privește capătul de cerere întemeiat pe art. 5 § 1 lit. c), este necesar să se observe că, în urma acțiunilor formulate în temeiul art. 504 C. proc. pen., instanțele naționale au constatat și au reparat prejudiciul reclamanților rezultat din arestarea acestora (a se vedea supra, pct. 88-91, precum și *Temeșan împotriva României*, nr. 36293/02, pct. 50, 10 iunie 2008). Prin urmare, aceștia nu se pot pretinde victime ale unei astfel de încălcări. În ceea ce privește celelalte capete de cerere întemeiate pe art. 5 din convenție, singur și coroborat cu art. 13 din convenție, trebuie să se constate că sunt tardive, în măsura în care reclamanții au fost repuși în libertate la 23 februarie 1995 și în măsura în care nu au sesizat Curtea cu aceste plângeri decât la 19 decembrie 2001 [*Olteanu împotriva României* (dec.), nr. 71090/01, 26 ianuarie 2006].

119. În ceea ce privește capetele de cerere întemeiate pe art. 6 § 3 lit. a)-d) din convenție, singur și coroborat cu art. 13 din convenție, Curtea observă că acestea se referă la pretinsa inechitate a procedurii penale în cadrul căreia reclamanții au fost achitați și care s-a încheiat cu hotărârea definitivă din 10 iunie 1998 a Curții de Apel București. Prin urmare, în afară de faptul că, în urma achitării, reclamanții nu se pot pretinde victime ale unei încălcări a dreptului lor la un proces echitabil [a se vedea, *mutatis mutandis*, *Velcea împotriva României* (dec.), nr. 60957/00, 23 iunie 2005], aceste capete de cerere au fost prezentate în fața Curții la 19 decembrie 2001, și anume în afara termenului de șase luni impus de art. 35 din convenție.

120. În ceea ce privește capătul de cerere întemeiat pe art. 34 din convenție, trebuie să se observe că, deși regretabil, incidentul denunțat de către reclamanți nu a împiedicat introducerea prezentei cereri, că nu i-a împiedicat pe reclamanți să-și susțină plângerile și că a avut un caracter izolat, având în vedere că, ulterior, aceștia nu au întâmpinat nicio dificultate în obținerea și trimiterea documentelor solicitate de grefă. În aceste circumstanțe, nu se poate deduce din refuzul parchetului o voință deliberată a autorităților de a împiedica exercitarea dreptului reclamanților la un recurs individual [a se vedea, *mutatis mutandis*, *Touroude împotriva Franței* (dec.), nr. 35502/97, 3 octombrie 2000].

121. Reiese că acest capăt de cerere trebuie respins în temeiul art. 34 și art. 35 § 3 și 4 din convenție.

VII. CU PRIVIRE LA APLICAREA ART. 41 DIN CONVENȚIE

122. Art. 41 din convenție prevede:

„În cazul în care Curtea declară că a avut loc o încălcare a convenției sau a protocoalelor sale și dacă dreptul intern al înaltei părți contractante nu permite decât o înlăturare incompletă a consecințelor acestei încălcări, Curtea acordă părții lezate, dacă este cazul, o reparație echitabilă.”

A. Prejudiciu

123. Primul reclamant solicită 200 euro (EUR) cu titlu de prejudiciu material, reprezentând valoarea îmbrăcăminte distruse la momentul chestionării, și 213 000 EUR cu titlu de prejudiciu moral. Al doilea reclamant solicită 8 655,13 EUR cu titlu de

prejudiciu material, reprezentând diferența dintre suma solicitată în fața instanțelor naționale, drepturile salariale pe care ar fi putut să le perceapă în temeiul contractelor de muncă din Germania pentru perioada cuprinsă între 29 ianuarie 1995 și 28 martie 1998, și suma acordată în mod efectiv. Al doilea reclamant solicită, de asemenea, 198 000 EUR cu titlu de prejudiciu moral.

124. Guvernul observă că, la o dată neprecizată, al doilea reclamant a părăsit România fără să indice noile sale date de contact. Potrivit Guvernului, având în vedere această circumstanță, cererea introdusă în temeiul reparației echitabile prezentate la 16 mai 2007 de către D. Mihai nu poate fi considerată ca având acordul celui de-al doilea reclamant.

125. Guvernul nu se opune acordării unei sume primului reclamant cu titlu de prejudiciu material, cu condiția să se dovedească existența unei legături cu prezenta cauză. În ceea ce privește al doilea reclamant, Guvernul observă că prejudiciul material suferit de acesta a fost reparat de instanțele naționale. Guvernul subliniază, de asemenea, că instanțele naționale au reparat prejudiciul moral al reclamanților, cauzat ca urmare a arestării ilegale și a suferințelor cauzate prin procesul penal inițiat împotriva acestora. În cele din urmă, acesta consideră că sumele solicitate de către reclamanți cu titlu de prejudiciu moral sunt exorbitante în raport cu jurisprudența Curții în materie.

126. Cu titlu introductiv, Curtea observă că ambii reclamanți l-au împuternicit pe D. Mihai, la 22 și 30 octombrie 2001, pentru a-i reprezenta în procedura din fața Curții. În măsura în care regulamentul Curții nu impune reclamanților să confirme împuternicirea la fiecare stadiu al procedurii și în măsura în care al doilea reclamant nu a renunțat la serviciile avocatului său, Curtea nu poate reține argumentul Guvernului privind lipsa acordului celui de-al doilea reclamant față de cererea de reparație echitabilă.

127. În continuare, Curtea subliniază că singura bază care trebuie reținută pentru acordarea unei reparații echitabile constă, în speță, în încălcarea art. 3 din convenție pentru primul reclamant și în încălcarea art. 3, art. 6 § 1 și art. 8 din convenție pentru al doilea reclamant.

128. În ceea ce privește prejudiciul material, Curtea consideră că cel solicitat de primul reclamant nu era susținut și că cel solicitat de al doilea reclamant a fost reparat de către instanțele naționale. Prin urmare, nicio sumă nu va fi acordată cu acest titlu.

129. Cu toate acestea, Curtea consideră că reclamanților le-a fost cauzat un prejudiciu moral de necontestat, ținând seama de încălcările constatate de Curte. Prin urmare, pronunțându-se în echitate, aceasta consideră că este necesar să se acorde fiecăruia dintre reclamanți 15 000 EUR pentru prejudiciul moral.

B. Cheltuieli de procedură

130. Reclamanții solicită, de asemenea, 9 795 EUR, din care 9 595 EUR pentru onorariul avocatului și 200 EUR pentru diverse cheltuieli. Avocatul reclamanților

a depus la dosar un rezumat al orelor lucrate pentru procedura din fața Curții și o convenție semnată de către primul reclamant.

131. Guvernul constată că respectiva convenție având drept obiect calculul și modalitățile de plată a onorariului avocatului nu este semnată de al doilea reclamant. Acesta consideră ca fiind excesiv prețul de 120 EUR pentru ora lucrată.

132. În conformitate cu jurisprudența Curții, un reclamant nu poate să obțină rambursarea cheltuielilor de judecată decât în măsura în care se stabilește caracterul real, necesar și rezonabil al acestora [a se vedea, de exemplu, *Nilsen și Johnsen împotriva Norvegiei* (GC), nr. 23118/93, pct. 62, CEDO 1999-VIII]. Având în vedere criteriile menționate, natura și complexitatea întrebărilor adresate, Curtea acordă suma de 8 000 EUR, care trebuie plătită direct către D. Mihai.

C. Dobânzi moratorii

133. Curtea consideră necesar ca rata dobânzilor moratorii să se întemeieze pe rata dobânzii facilității de împrumut marginal practică de Banca Centrală Europeană, majorată cu trei puncte procentuale.

PENTRU ACESTE MOTIVE, CURTEA

1. Declară, în unanimitate, cererea admisibilă cu privire la capetele de cerere întemeiate pe art. 3 în ceea ce privește ambii reclamânți, pe art. 6 § 1 în ceea ce privește durata procedurii de reparație a prejudiciului cauzat celui de-al doilea reclamant ca urmare a arestării ilegale și pe art. 8 din convenție în ceea ce privește percheziția domiciliară privind al doilea reclamant, și inadmisibilă pentru celelalte capete de cerere;

2. Hotărăște, în unanimitate, că a fost încălcat art. 3 din convenție, din punct de vedere material și procedural, în cazul ambilor reclamânți;

3. Hotărăște, în unanimitate, că a fost încălcat art. 6 § 1 din convenție în ceea ce privește al doilea reclamant;

4. Hotărăște, cu șase voturi la unu, că a fost încălcat art. 8 din convenție, în ceea ce privește al doilea reclamant;

5. Hotărăște, în unanimitate,

a) că statul pârât trebuie să plătească, în termen de trei luni de la data rămânerii definitive a prezentei hotărâri, în conformitate cu art. 44 § 2 din convenție, următoarele sume, care trebuie convertite în moneda națională, la rata de schimb aplicabilă la data plății:

i. 15 000 EUR (cincisprezece mii euro), plus orice sumă ce poate fi datorată cu titlu de impozit, fiecărui reclamant, pentru prejudiciul moral;

ii. 8 000 EUR (opt mii euro), plus orice sumă ce poate fi datorată cu titlu de

impozit de către reclamanți, pentru cheltuielile de judecată care trebuie plătite direct reprezentantului acestora din urmă, D. Mihai;

b) că, de la expirarea termenului menționat și până la efectuarea plății, aceste sume trebuie majorate cu o dobândă simplă, la o rată egală cu rata dobânzii facilității de împrumut marginal practică de Banca Centrală Europeană, aplicabilă pe parcursul acestei perioade și majorată cu trei puncte procentuale;

6. Respinge, în unanimitate, cererea de acordare a unei reparații echitabile pentru celelalte capete de cerere.

Redactată în limba franceză, apoi comunicată în scris, la 26 mai 2009, în temeiul art. 77 § 2 și 3 din regulament.

Santiago Quesada
Grefier

Josep Casadevall
Președinte

În conformitate cu art. 45 § 2 din convenție și cu art. 74 § 2 din regulament, este anexat la prezenta hotărâre un rezumat al opiniei separate a judecătorului Myjer.

OPINIA PARȚIAL SEPARATĂ A JUDECĂTORULUI MYJER
(Traducere)

Sunt complet de acord cu constatarea încălcării art. 3, pronunțată de către Curte.

În schimb, am votat pentru neîncălcarea art. 8.

Aș fi votat la fel ca majoritatea și aș fi aprobat raționamentul urmărit la pct. 110 din hotărâre dacă al doilea reclamant ar fi precizat că nu a (mai) putut să refuze să-și dea consimțământul în scris pentru o percheziție domiciliară după ce el și fratele său au fost victimele agresiunilor poliștilor. Cu toate acestea, numai capătul de cerere întemeiat pe pretinsa nelegalitate a percheziției cu privire la dispozițiile relevante ale Codului de procedură penală din legislația internă transpare în mod clar din declarațiile persoanelor în cauză, rezumate la pct. 106 din hotărâre. Având în vedere dispozițiile respective, al cărui rezumat este inclus la pct. 61 din hotărâre, trebuie să constat că acțiunea criticată s-a desfășurat cu consimțământul scris al reclamantului „față de desfășurarea percheziției”, ipoteză prevăzută de textele aplicabile la momentul relevant. Întrucât fusese dat acest consimțământ în scris, nu era necesară o autorizație suplimentară din partea justiției.

Examinând la pct. 110 din hotărâre motivele pe care al doilea reclamant nu le-a invocat – nici măcar în mod implicit – pentru a compensa lacunele din argumentația acestuia și ajungând la concluzia conform căreia „Curtea *consideră* (italicele sunt introduse de mine: Curtea nu utilizează măcar expresia „nu exclude”, cu toate acestea mai neutră) că circumstanțele descrise mai sus au avut o influență asupra stării de spirit și, prin urmare, asupra consimțământului reclamantului pentru desfășurarea unei percheziții la domiciliul său, care nu a fost neapărat dat în mod liber”, mi se pare că majoritatea depășește atribuțiile conferite Curții. Cu siguranță, nu putem trece cu vederea ceea ce s-a întâmplat în mod efectiv, dar reclamanților le revine sarcina de a se plânge cu privire la aceasta.

CAUZA VIOREL BURZO ÎMPOTRIVA ROMÂNIEI

(Cererile nr. 75109/01 și 12639/02)

Hotărârea din 30 iunie 2009

Hotărârea devine definitivă în condițiile prevăzute la art. 44 § 2 din convenție. Aceasta poate suferi modificări de formă.

În cauza Viorel Burzo împotriva României,

Curtea Europeană a Drepturilor Omului (Secția a treia), reunită într-o cameră compusă din: Josep Casadevall, *președinte*, Corneliu Bîrsan, Boštjan M. Zupančič, Alvina Gyulumyan, Egbert Myjer, Ineta Ziemele, Luis López Guerra, *judecători*, și Stanley Naismith, *grefier adjunct de secție*,

după ce a deliberat în camera de consiliu, la 9 iunie 2009,

pronunță prezenta hotărâre, adoptată la aceeași dată:

PROCEDURA

1. La originea cauzei se află două cereri, nr. 75109/01 și 12639/02, îndreptate împotriva României, prin care un resortisant al acestui stat, domnul Viorel Burzo („reclamantul”), a sesizat Curtea la 15 februarie 2001 și, respectiv, 25 februarie 2002, în temeiul art. 34 din Convenția pentru apărarea drepturilor omului și a libertăților fundamentale („convenția”).

2. Reclamantul este reprezentat de Mihaele Burzo și Gheorghîță Mateuș, avocați în Cluj-Napoca. Guvernul român („Guvernul”) este reprezentat de agentul guvernamental, domnul Răzvan-Horațiu Radu, din cadrul Ministerului Afacerilor Externe.

3. Reclamantul pretinde că a fost supus unor condiții rele de detenție în arestul Poliției Cluj și la Penitenciarul Jilava, că nu a fost adus de îndată după arestarea sa în fața unei instanțe, că nu a beneficiat de o procedură echitabilă și că nu a fost presupus nevinovat până la dovedirea legală a vinovăției sale. De asemenea, acesta se plânge de o atingere adusă respectării vieții sale private, ca urmare a interceptării convorbirilor sale telefonice, a punerii sub ascultare a biroului său și a interzicerii exercitării drepturilor sale părintești din cauza condamnării sale penale.

4. La 23 aprilie 2002, Curtea a declarat cererea nr. 75109/01 parțial inadmisibilă și a comunicat Guvernului capetele de cerere întemeiate pe art. 3, art. 5 § 3, art. 6 § 2 și art. 8 § 1. La 26 octombrie 2005, președintele Secției a treia a hotărât să comunice Guvernului capetele de cerere întemeiate pe art. 3, art. 6 § 1 și 3 și art. 8 și ridicate în cererea nr. 12639/02. În temeiul art. 42 § 1 din regulament, la 17 noiembrie 2005, Curtea

a hotărât conexarea cauzelor. În conformitate cu art. 29 § 3, s-a hotărât că admisibilitatea și fondul acestor cauze vor fi examinate împreună.

ÎN FAPT,

I. CIRCUMSTANȚELE CAUZEI

5. Reclamantul s-a născut în 1947 și are domiciliul în Cluj-Napoca.

A. Arestarea preventivă a reclamantului

6. La 20 ianuarie 2001, reclamantul, Președintele secției penale a Curții de Apel Cluj Napoca, a fost reținut de un grup de polițiști și condus la Parchetul de pe lângă Curtea de Apel Cluj, unde a fost informat că era suspectat de trafic de influență, infracțiune pedepsită de art. 257 C. pen. În temeiul art. 148 lit. (d) și (h) C. proc. pen., procurorul a dispus măsura de arestare preventivă pentru 30 de zile. În ordonanța de arestare se arăta că, în iulie 2000, reclamantul a primit din partea lui G.M., în timp ce soțul acesteia (G.L.) era în arest, suma de 5 000 de mărci germane (DM) și un set de bucătărie, în scopul de a-i convinge pe judecătorii Curții de Apel Cluj să nu prelungească, în urma recursului parchetului, pedeapsa la care primii judecători l-au condamnat pe soțul său. La o dată neprecizată, G.L. a fost pus în libertate.

7. În această privință, procurorul l-a audiat pe reclamant, care a negat faptele de care este acuzat.

8. Reclamantul a fost ținut în arestul Poliției Cluj.

1. Cererea de revocare a arestării preventive

9. La 2 februarie 2001, în temeiul art. 139 C. proc. pen., reclamantul a solicitat revocarea arestării preventive, pe motive că starea sa de sănătate s-a agravat din cauza detenției. Acesta a solicitat, în aceeași zi și apoi la 7 februarie, efectuarea unei expertize medicale pentru a-și putea susține cererea de repunere în libertate.

10. La 8 februarie 2001, procurorul a respins cererile reclamantului ca neîntemeiate. Acesta a constatat că, în speță, se păstrau condițiile impuse de art. 148 lit. (d) C. proc. pen. și că starea de sănătate nu putea fi invocată ca motiv de revocare sau înlocuire a măsurii de arestare preventivă. De asemenea, acesta a respins cererea reclamantului privind efectuarea unei expertize medicale, pe motiv că acesta nu a prezentat nici un document care să dovedească afecțiunile de care suferă și că medicii penitenciarului și ai penitenciarului-spital Jilava i-au prescris un tratament medical și un regim alimentar adecvat, fără a-i recomanda alte măsuri (a se vedea supra, pct. 54).

11. Reclamantul nu a contestat această decizie a procurorului.

2. Contestarea ordonanței de arestare preventivă

12. La 7 februarie 2001, în baza art. 140¹ C. proc. pen, reclamantul a depus la Curtea Supremă de Justiție o plângere împotriva ordonanței de arestare preventivă. El considera că aceasta era lovită de nulitate absolută pentru că a fost adoptată și confirmată de autorități necompetente și că nu era motivată. În sfârșit, acesta se plânde că arestarea sa era ilegală în temeiul art. 5 § 3 din convenție, din cauză că procurorul care a dispus arestarea sa nu era un magistrat independent și imparțial.

13. Prin încheierea din 9 februarie 2001, Curtea Supremă a respins plângerea ca vădit nefondată, pe motiv că ordonanța era motivată și că a fost emisă de autoritatea competentă. Aceasta a considerat că dispunerea arestării reclamantului de către procuror nu a încălcat art. 5 § 3 din convenție, din cauza faptului că, în dreptul român, procurorul este un magistrat autorizat prin lege să exercite funcții judiciare și că, în orice caz, reclamantul poate introduce o plângere împotriva ordonanței de arestare pe lângă instanța competentă.

14. Prin hotărârea definitivă din 13 februarie 2001, Curtea Supremă de Justiție a respins recursul reclamantului împotriva hotărârii citate anterior și a confirmat temeinicia acesteia.

B. Mediatizarea cauzei

15. Mai multe articole de presă au prezentat arestarea reclamantului. Reclamantul a prezentat Curții cincisprezece articole apărute la 22 ianuarie 2001 în cotidienele locale și naționale care prezentau pe prima pagină arestarea acestuia. Cotidianul național *România Liberă* scria „Un caz unic în istoria României după Revoluție! Președintele secției penale a Curții de Apel Cluj [...] arestat pentru trafic de influență”. Cotidianul *Cronica română* a publicat un articol intitulat „Dosarul Gherla face victime la Curtea de Apel Cluj, președintele secției penale arestat!”. Articolele „Cutremur în justiție: cel mai important judecător al Curții de Apel a fost arestat” și „Judecător de la Curtea de Apel Cluj arestat pentru trafic de influență și corupție activă” au fost publicate în cotidienele *Jurnalul Național* și *Național*.

16. Toate cotidienele au precizat că reclamantul a fost arestat preventiv sub acuzația de trafic de influență. În același timp, cotidienele invocau refuzul anchetatorilor și, în special, al parchetului, de a face declarații publice. Cotidianul *Ziua* a publicat articolul „Primul judecător arestat”, redactat astfel:

„Precizăm că ieri, înainte de închiderea ediției, nicio autoritate care a participat la arestarea judecătorului Burzo nu a vrut să dea declarații presei. Majoritatea dintre acestea, începând cu comandantul inspectoratului de poliție, [...] și-au închis telefoanele mobile. Procurorul D.M. a lăsat totuși să se subînțeleagă că va prezenta cauza astăzi, în cadrul unei conferințe de presă.”

17. Cotidianul *Cotidianul* a publicat pe prima pagină, cu titlul „Arestării spectaculoase la ministerele Justiției și Internelor”:

„Judecătorul V.B., președinte al secției penale a Curții de Apel Cluj, a fost arestat sâmbătă, pentru treizeci de zile, de către Parchetul de pe lângă Curtea de Apel Cluj [...] după ce procurorii au constatat că judecătorul făcuse trafic de influență”.

18. În același timp, cotidianul *Adevărul* scria:

„Președintele SCCCCO [Secția de combatere a corupției și a criminalității organizate], procurorul O.B., ne-a declarat: „În fapt, judecătorul Viorel Burzo a primit 5 000 DM și mai multe bunuri [...] pentru a pronunța o hotărârea judecătorească favorabilă inculpatului, dar și pentru a se implica în transferul suspect al anumitor dosare penale de la Cluj la Oradea.” [...] Surse neoficiale au precizat pentru *Adevărul* că arestarea judecătorului Viorel Burzo a avut legătură cu dosarul penal controversat al generalului V.M. [...] și al colonelului V.F. arestați acum o lună de procurorii din Cluj pentru corupție pasivă și trafic de influență [...]”.

19. La 22 ianuarie 2001, parchetul a organizat o conferință de presă.

20. La 23 ianuarie 2001, au fost publicate alte articole, iar reclamantul a trimis Curții copii a douăsprezece dintre acestea. Cotidianul *Adevărul* scria: „sub protecția anonimatului, surse din cadrul Parchetului de pe lângă Curtea Supremă de Justiție au declarat că judecătorul Viorel Burzo a fost găsit vinovat de trafic de influență în urma denunțurilor din partea unor interlopi din Cluj”. Cotidianul *Jurnalul Național* preciza: „ieri, [...] Biroul de presă al Parchetului General a emis un comunicat de presă care anunța această arestare (a reclamantului). [...] S-a stabilit că, în luna iulie 2000, acesta (reclamantul) a primit din partea lui G.M. suma de 5 000 DM [...]”. Folosind exprimări similare, cotidianul local *Clujeanul* face referire la „informațiile oficiale din partea SCCCCO”. În același timp, acesta scria:

„Luni, 22 ianuarie, procurorul M. [...] a elucidat misterul. «S-a dispus măsura arestării provizorii împotriva judecătorului Viorel Burzo. Acesta este vinovat de a fi primit, în iulie 2000, a primit din partea lui G.M., suma de 5 000 DM și mai multe bunuri, pentru a respinge recursul introdus împotriva hotărârii pronunțate împotriva soțului său, G.L.» a declarat M.”

21. În aceeași zi, cotidianul regional „*Ziua de Ardeal*” scria că pentru a lămuri zvonurile referitoare la arestarea reclamantului, procurorul a convocat o conferință de presă. Acesta scria că:

„În ceea ce privește arestarea, procurorul M. a afirmat ieri că s-a bazat pe mai multe probe. În primul rând, este vorba de declarația lui M.G. [G.M.], de depozițiile mai multor martori și de procesul-verbal al percheziției efectuate la

domiciliul judecătorului. Acesta a precizat că judecătorul Burzo nu a fost acuzat de corupție pasivă, ci de trafic de influență [...].”

22. Alte articole au apărut în presă la 24, 25 și 26 ianuarie 2001 și la începutul lui februarie 2001, făcând referire la arestarea reclamantului și la plângerea sa împotriva ordonanței de arestare. Dacă anumite cotidiane, fără a cita sursele, menționau că reclamantul „a primit” o sumă de bani, altele utilizau formula „reclamantul ar fi primit” o sumă de bani. Anumite articole făceau referire și la faptul că soția reclamantului, numită cu câteva luni înainte președinte al Tribunalului Cluj, și-a prezentat demisia.

23. La 25 aprilie 2001, în articolul intitulat „Momentul bilanțului. Doamna de fier a Justiției”, cotidianul *Curierul Național* cita Ministerul Justiției care se exprima astfel:

„[...], începând cu ianuarie, ținând seama și de semnalele lansate de presă, am decis să punem capăt delegației acordate doamnei M.B. [soția reclamantului] pentru postul de Președinte al Tribunalului Cluj. Ulterior, [...], CSM [Consiliul Superior al Magistraturii] a constatat încetarea exercitării funcțiilor sale, prin demisie.”

C. Desfășurarea procedurii penale îndreptate împotriva reclamantului

24. La 2 februarie 2001, materialul de urmărire penală i-a fost prezentat reclamantului, asistat de un avocat ales de acesta. Reieșea din dosar că, în cursul verii anului 2000, G.M. a contractat mai multe împrumuturi de la V.A. pentru a interveni lângă reclamant în favoarea soției sale (a se vedea supra, pct. 6 *in fine*). Printre probele furnizate la dosar, se numărau transcrierile convorbirilor telefonice dintre V.A. și terți, o copie a declarației lui V.A. din 29 decembrie 2000, emisă în cadrul unei anchete penale îndreptate împotriva acesteia pentru trafic de influență în care menționa numele reclamantului, precum și înregistrarea unei convorbiri telefonice dintre G.L. și reclamant din 10 ianuarie 2001, înregistrare realizată de G.L. De asemenea, printre probele furnizate la dosar se număra și înregistrarea unei convorbiri dintre G.L. și reclamant, care a avut loc la 19 ianuarie 2001, în urma punerii sub ascultare a biroului acestuia din urmă de către Serviciul Român de Informații („SRI”) cu autorizația parchetului, convorbire în cursul căreia aceștia au abordat problema restituirii, de către reclamant, a sumei plătite de G.M.

25. Reclamantul a declarat că își păstra declarația din 20 ianuarie 2001 făcută în fața parchetului (a se vedea supra, pct. 7), că a luat la cunoștință de conținutul dosarului, că a citit procesele-verbale și transcrierile comunicărilor interceptate la 10 și 19 ianuarie 2001 și a precizat că nu dorea să asculte casetele. De asemenea, acesta a declarat că nu dorea instrumentarea altor probe ale apărării și că nu avea comentarii.

26. La 5 februarie 2001, reclamantul a fost din nou audiat, o dată singur și o dată în prezența avocatului său. Acesta a declarat că a primit bani din partea lui G.M., dar că nu a promis nimic în schimb. Acesta a declarat că a citit procesele-verbale ale transcrierilor convorbirilor din 10 și 19 ianuarie 2001 și nu a contestat că a discutat cu G.L. Procurorul i-a prezentat din nou materialul de urmărire penală.

1. Trimiterea în judecată a reclamantului

27. Prin rechizitoriul din 8 februarie 2001, reclamantul a fost trimis în judecată în fața Curții Supreme de Justiție pentru trafic de influență.

28. Procurorul și-a bazat rechizitoriul pe transcrierile convorbirilor telefonice dintre V.A. și G.M. și dintre V.A. și terți, care au avut loc în perioada 21 decembrie 2000 - 5 ianuarie 2001, pe înregistrările convorbirilor dintre reclamant și G.L. din 10 și 19 ianuarie 2001, pe procesul-verbal al percheziției care a confirmat existența setului de bucătărie la domiciliul reclamantului și pe hotărârile pronunțate împotriva lui G.L. Rechizitoriul se întemeia și pe declarațiile lui G.L. și G.M., care au afirmat că i-au dat reclamantului suma de bani și setul de bucătărie, pe declarațiile martorilor V.A., B.G., S.M., V.G., care au afirmat că l-au auzit pe G.M. cerându-i bani lui V.A. pentru a interveni pe lângă reclamant, și pe cea a martorului T.F., care a declarat că a condus-o pe G.M. la domiciliul reclamantului. Martorii T.V. și T.M. au declarat că i-au făcut cadou setul de bucătărie soției reclamantului. Martorii apărării, P.D. și M.A., au declarat că reclamantul nu a intervenit niciodată în cauzele penale. G.G. a declarat că G.M. i-a cerut să cumpere un set de bucătărie, pentru a i-l oferi reclamantului pentru ca acesta să intervină în favoarea sa și să nu fie arestat.

2. Procedura în primă instanță

29. Reclamantul susține în fața Curții Supreme de Justiție că actele de urmărire penală împotriva sa erau lovite de nulitate și că anumite probe au fost obținute ilegal de parchet. În special, acesta pretindea că convorbirile telefonice dintre V.A. și terți au fost autorizate de parchet în cadrul unei cauze care îl viza pe V.A. și nu pe el. De asemenea, acesta a invocat faptul că procurorul însărcinat cu ancheta nu era competent.

30. Reclamantul a participat la toate audierile și a fost asistat de un avocat ales.

31. La 15 martie 2001, audiat de Curtea Supremă de Justiție, reclamantul și-a modificat declarațiile. Acesta a declarat că a mărturisit faptele în cauză la sfatul fostului său avocat, pentru a fi pus în libertate. Acesta a solicitat audierea de către Curtea Supremă a martorilor audiați în timpul cercetării penale. Acesta a negat existența unor convorbiri cu G.L. la 10 și 19 ianuarie și a solicitat ca înregistrările să fie supuse unei expertize tehnice, cerere admisă de Curtea Supremă. S-a solicitat o expertiză medico-legală.

32. La ședința din 29 martie 2001, martorii B.G., S.M., P.D. și M.A. au fost audiați de instanță și și-au menținut declarațiile date în timpul instrumentării cauzei.

33. La 9 aprilie 2001, expertiza medico-legală realizată de comisia specializată a Institutului de Medicină Legală „Mina Minovici” a fost inclusă la dosar: Aceasta a concluzionat că reclamantul putea fi tratat în rețeaua penitenciară. La 11 aprilie 2001, Curtea Supremă de Justiție a dispus o expertiză suplimentară, pe motiv că expertiza furnizată la dosar nu a fost efectuată cu participarea unui expert desemnat de reclamant.

34. La 11 aprilie și 3 mai 2001, reclamantul a fost audiat după ce a ascultat casetele cu înregistrarea convorbirilor cu G.L. și a afirmat că vocea nu îi aparținea și că G.L. nu l-a vizitat la birou la 19 ianuarie 2001. G.L. a fost audiat și a confirmat realitatea discuțiilor cu reclamantul la domiciliul și la biroul său. Au fost audiați martorii V.A. și V.G.

35. La 14 mai 2001, Institutul Național de Expertize Criminalistice a informat Curtea Supremă că nu dispunea de aparatură tehnică necesară pentru examinarea înregistrărilor (a se vedea supra, pct. 31). La 16 mai 2001, Institutul de Medicină Legală a informat Curtea Supremă că participarea unui expert desemnat de reclamant nu era posibilă, pe motiv că nu a fost întocmită încă nicio listă de experți (a se vedea supra, pct. 33).

36. La 31 mai și 21 iunie 2001, martorii G.M., G.G. și T.M. au fost audiați și și-au menținut declarațiile date în timpul instrumentării cauzei. Și martorul T.V. a fost audiat, dar și-a modificat declarația precedentă. Curtea Supremă a constatat că, chiar dacă a fost citat de trei ori cu mandat de aducere, martorul T.F. nu a fost găsit. Întemeindu-se pe art. 327 alin. (3) C. proc. pen., aceasta a decis citirea declarației făcute în cursul urmăririi penale. Procurorul i-a solicitat Curții Supreme să țină seama și de înregistrarea video a audierii lui T.F. A fost audiat martorul apărării, B.M. Reclamantul a renunțat la audierea a trei dintre martorii apărării admiși de Curtea Supremă.

37. Prin hotărârea din 11 iulie 2001, Curtea Supremă de Justiție, într-un complet alcătuit din trei judecători, l-a condamnat pe reclamant la patru ani de închisoare pentru trafic de influență, la care se adaugă o pedeapsă suplimentară prin care i se interzicea exercitarea drepturilor părintești asupra fiicei sale minore pe toată perioada executării pedepsei.

38. După ce a analizat probele furnizate la dosar și după ce a stabilit că procurorul era competent să efectueze ancheta, Curtea Supremă de Justiție a reținut că autoritățile competente s-au sesizat din oficiu pentru a iniția ancheta împotriva reclamantului, în urma declarației lui V.A. din 29 decembrie 2000 (a se vedea supra, pct. 24), confirmată de declarațiile lui G.L. și G.M. Curtea Supremă a considerat că reclamantul a avut o atitudine fluctuantă pe parcursul procedurii și că explicațiile sale conform cărora a mărturisit faptele pentru a fi pus în libertate nu erau credibile, ținând seama de cariera sa de judecător în materie penală.

39. Curtea Supremă a constatat că punerea sub ascultare a biroului reclamantului, la 19 ianuarie 2001, era conformă legii, și a fost autorizată, în prealabil, de procuror. Chiar dacă autenticitatea înregistrării nu poate fi controlată prin mijloace tehnice, realitatea conversației rezulta din declarațiile lui G.L. și din atitudinea reclamantului, care nu a contestat-o la 5 februarie 2001. În ceea ce privește înregistrarea efectuată de G.L. la 10 ianuarie 2001, Curtea Supremă a considerat că nu putea constitui o probă pentru apărare în măsura în care nu a fost autorizată de un procuror. În sfârșit, aceasta a evidențiat că, în ceea ce privește înregistrările convorbirilor dintre V.A. și terți, transcrierile acestora reprezentau o probă scrisă, în ciuda faptului că autorizația de a efectua înregistrarea viza o altă cauză.

40. Curtea Supremă a considerat că răspunderea penală a reclamantului putea fi angajată în baza declarațiilor martorilor audiați de către parchet și de către Curte, în special cele ale lui V.A., V.G., G.L. și G.M. De asemenea, și-a întemeiat decizia pe: procesul-verbal de percheziție, transcrierile convorbirilor telefonice dintre V.A. și terți, și cele dintre G.L. și reclamant la 19 ianuarie 2001, rezultatul expertizei criminalistice stabilind că scrisul celui care a notat un număr de telefon pe o foaie dată lui G.L. de către reclamant a fost identificat ca aparținând acestuia din urmă.

3. Procedura recursului

41. La 12 iulie 2001, reclamantul a formulat recurs împotriva acestei hotărâri, solicitând achitarea sa, pe motiv că faptele imputate nu existau. Acesta a subliniat că anumite probe ale acușării au fost obținute ilegal de către organele de cercetare penală. Acesta a adăugat că declarația sa din 5 februarie 2001 era contrară principiului loialității prevăzut la art. 6 din convenție, în măsura în care a dat o declarație sub promisiunea de a fi pus în libertate pentru a-și putea rezolva problemele de sănătate.

42. Prin hotărârea definitivă din 17 iunie 2002, Curtea Supremă de Justiție, într-un complet format din nouă judecători, a respins recursul reclamantului și a confirmat temeinicia hotărârii pronunțate în primă instanță.

D. Condițiile de detenție și tratamentul medical al reclamantului

1. Condițiile de detenție în arestul Poliției Cluj.

43. La 20 ianuarie 2001, reclamantul a fost arestat preventiv și deținut în arestul Poliției Cluj. Acesta a fost încarcerat aici în perioada 20-23 ianuarie 2001 și 1-9 februarie 2001.

44. Reclamantul a fost încarcerat în celula nr. 4C, care avea o suprafață de 5,75 m². Celula avea patru paturi din fier suprapuse și, în perioada de detenție a reclamantului, două alte persoane erau încarcerate în aceeași celulă. Celula era situată la subsol, nu avea aerisire și nici lumină naturală, iluminarea fiind asigurată de un tub fluorescent de 20 W. Ventilarea acestui tip de celulă era asigurată de ferestre cu vedere pe un culoar și de ventilatoare. În observațiile sale din 26 ianuarie 2006, Guvernul, care a confirmat în primele sale observații că toate celulele erau la subsol, nota faptul că celula reclamantului avea o fereastră pentru aerisire și iluminare naturale și pereți recent zugrăviți. Celula nu era încălzită.

45. Celula nu era dotată cu grup sanitar. În penitenciar, existau două grupuri sanitare și o baie. Conform Guvernului, persoanele deținute aveau acces la grupurile sanitare de trei ori pe zi, la cerere. Reclamantul afirmă că putea folosi toaletele închisorii o dată dimineața și o dată seara. În restul timpului, putea folosi o găleată care se găsea în permanență în celula sa, pe care gardienii o goleau de două ori pe zi, dimineața și seara. Conform Guvernului, exista o găleată în celulă, dar era folosită pentru a asigura aprovizionarea cu apă și nu pentru nevoile fiziologice. De asemenea, exista și o latrină,

dezinfectată conform normelor sanitare în vigoare, care era golită după fiecare utilizare. Reclamantul lua masa în aceeași celulă.

2. Condițiile de detenție în Penitenciarul Jilava

46. În perioada 21 februarie 2001–14 august 2002, reclamantul a fost încarcerat în Penitenciarul Jilava București, în celulele nr. 116 și 117. În timpul detenției, în aceste celule stăteau nouă deținuți. Reclamantul nu împărțea patul cu alți deținuți. Respectiv celele aveau o suprafață de 14 m² și o înălțime de 3 m. Conform Guvernului, celulele aveau televizoare, toalete și o chiuvetă cu apă curentă. Conform reclamantului, toaletele reprezentau o gaură în podea, iar apa nu era potabilă. Nu exista apă caldă în celulă. Reclamantul putea să facă un duș pe săptămână.

47. Încălzirea era asigurată cu un radiator cu nouă elemente, legat la centrala termică a clădirii. Aerisirea se făcea printr-o fereastră de 1,54 m². Lumina era naturală în timpul zilei, iar în timpul nopții era asigurată de un bec de 60 wați. Curățenia în celulă era asigurată de deținuți, care foloseau produse de curățenie furnizate de administrația penitenciarului. Conform Guvernului, reclamantul putea să exercite o activitate în aer liber timp de o oră pe zi.

3. Condițiile de transport de la Jilava la Bistrița

48. La 14 august 2002, reclamantul a fost transferat la Penitenciarul Bistrița cu un vagon-penitenciar. Acesta afirmă că a fost transportat fără a fi supus unui control medical prealabil. În timpul transportului, care a durat 23 de ore, reclamantul nu a primit tratament medical, hrană sau apă. Acesta nu a putut să se așeze în timpul călătoriei, având în vedere numărul de deținuți transportați, care depășea numărul de locuri pe scaune.

49. Guvernul ia act de faptul că „vagonul-penitenciar” era un vagon atașat unui tren personal. Acesta era modificat pentru a asigura securitatea deținuților transportați de la un penitenciar la altul. Vagonul era prevăzut cu banchete și iluminare naturală și artificială, aerisire și instalații sanitare. În timpul transferului, deținuții au primit mâncare rece. Însoțitorii lor trebuiau să fie în măsură să le acorde primul ajutor în caz de necesitate și aveau la dispoziție o trusă medicală. În caz de transfer, avizul prealabil al medicului era obligatoriu pentru toți deținuții. În cazul în care un deținut transferat urma un tratament medical, medicamentele erau încredințate șefului escortei.

50. Reclamantul a continuat să execute pedeapsa la Penitenciarul Bistrița până la 25 iulie 2003, când Judecătoria Bistrița a dispus punerea sa în libertate condiționată.

4. Stare de sănătate a reclamantului și tratamentul medical

51. După arestarea sa la 20 ianuarie 2001, în arestul Poliției Cluj, starea de sănătate a reclamantului s-a deteriorat brusc.

52. La 21 ianuarie 2001, reclamantul a fost examinat de un medic specializat în boli interne. În urma unui nou examen medical, la 22 ianuarie următor, efectuat la Centrul de Diabet din Cluj, s-a constatat că nivelul glicemiei reclamantului era de 331 mg. Cu această ocazie, medicul a luat act de faptul că reclamantul avea de câțiva ani un nivel ridicat al glicemiei, dar că nu era înscris pe lista bolnavilor de la Centrul de Diabet. Reclamantul a fost diagnosticat ca suferind de diabet zaharat de tip II și de obezitate și i s-a recomandat spitalizare în vederea unei insulinoterapii. Reiese din scrisoarea din 17 iulie 2002 adresată Guvernului de către Centrul de Diabet că reclamantul a refuzat spitalizarea pe motiv că trebuia să plece la București. De asemenea, persoana în cauză a respins recomandarea privind începerea unui tratament ambulatoriu cu insulină. Prin urmare, având în vedere distanța care trebuia parcursă, i s-a prescris un tratament medicamentos.

53. La 23 ianuarie 2001, reclamantul a fost transferat în arestul Poliției București. La 24, 25 și 30 ianuarie 2001, acesta a fost examinat de un medic care a pus diagnosticul de diabet zaharat de tip II și a recomandat tratament antidiabetic și regim alimentar. La această ultimă dată, medicul a recomandat și spitalizarea la penitenciarul-spital București-Jilava.

54. În aceeași zi, reclamantul a fost spitalizat la penitenciarul-spital București-Jilava cu diagnosticul de diabet zaharat de tip II, neuropatie diabetică, obezitate și hepatopatie cronică. În cursul spitalizării sale, acesta a primit un regim alimentar corespunzător și un tratament cu antidiabetice, astfel cum reiese din fișa sa medicală. La ieșirea din spital, i s-a recomandat continuarea tratamentului, precum și regim alimentar.

55. La 1 februarie 2001, reclamantul a fost transferat în arestul Poliției Cluj. La 9 februarie 2001, acesta a fost transferat în arestul Poliției București. În perioada 9-21 februarie 2001, acesta a fost examinat de cinci ori de către un medic și a fost tratat cu medicamente furnizate de familia sa.

56. La 15 februarie 2001, reclamantul a fost supus unei expertize medico-legale. Raportul întocmit la 26 februarie 2001 nota faptul că acesta suferea de bronșită cronică, de diabet zaharat, de neuropatie diabetică periferică, de steatoză hepatică, de spondiloză dorsală și de varice hidrostic la membrele inferioare. Raportul concluzionează că reclamantul „putea fi tratat în rețeaua penitenciară cu condiția să respecte în mod strict indicațiile terapeutice și să beneficieze de o supraveghere medicală permanentă a afecțiunii metabolice și de un control săptămânal al glicemiei”.

57. La 19 februarie 2001, reclamantul a fost examinat de un medic specialist care a constatat o alterare a stării sale de sănătate, din cauză că nu a respectat tratamentul recomandat anterior. I s-a recomandat un nou tratament.

58. La 21 februarie 2001, reclamantul a fost transferat la Penitenciarul București-Jilava. În urma examenelor medicale, la 30 și 31 martie 2001, medicii au confirmat diagnosticul și concluziile raportului de expertiză medico-legală din 26 februarie 2001 (a se vedea supra, pct. 56).

59. În perioada 23 februarie – 1 octombrie 2001, reclamantul a fost examinat de peste șaiszeci de ori la cabinetul medical al penitenciarului și a beneficiat de tratamentul medical recomandat, dintre care de șase ori cu medicamente furnizate de familia sa. Conform Guvernului, care face trimitere la scrisorile prezentate de administrația penitenciarului, reclamantul a primit un regim alimentar adaptat diabetului, la care s-a adăugat hrana trimisă de familia sa.

60. La 7 septembrie 2001 și 12 aprilie 2002, reclamantul a fost supus unor examene specializate. De fiecare dată i s-a recomandat un regim alimentar, precum și un tratament antidiabetic, precum și un control regulat al glicemiei.

61. La 14 august 2002, reclamantul a fost transferat la Penitenciarul Bistrița. Acesta a fost diagnosticat cu diabet zaharat de tip II non-insulino-dependent. Conform Guvernului, care face trimitere la o notă medicală detaliată prezentată de medicul de la Penitenciarul Bistrița, reclamantului i s-a administrat tratament medical antidiabetic, neurotrop și vitaminic, vasodilatator și antihipertensiv. Reclamantul a fost examinat în mod regulat la Penitenciarul Bistrița și a beneficiat de un regim alimentar adecvat.

62. În perioada august 2002 – februarie 2003, reclamantul a fost supus lunar unor examene de evaluare a nivelului glicemiei, valorile sale fiind normale. În iunie și septembrie 2003, controlul glicemiei a evidențiat rezultate care depășeau limita normală, și anume 125 și 130 mg/100 ml.

63. La 10 iulie 2003, în urma unui nou examen specializat, reclamantului i s-au recomandat un nou tratament, precum și o dietă. La 25 iulie 2003, reclamantul a fost eliberat și, în august 2003, a fost înregistrat ca diabetic de către autoritățile medicale competente.

II. DREPTUL ȘI PRACTICA INTERNĂ ȘI INTERNAȚIONALĂ RELEVANTĂ

A. Dispozițiile relevante care reglementează procedura penală împotriva reclamantului

64. Dispozițiile relevante ale Codului de procedură penală, care reglementează modalitățile și condițiile de interceptare a convorbirilor telefonice, precum și utilizarea acestora ca mijloc de probă în procesul penal, astfel cum erau în vigoare la momentul faptelor, sunt descrise în cauza *Dumitru Popescu împotriva României (nr. 2)* (nr. 71525/01, pct. 44-45, 26 aprilie 2007). Legea nr. 356/2006, intrată în vigoare după treizeci de zile de la publicarea sa în Monitorul Oficial la 21 iulie 2006, păstrează cerința prevăzută la art. 91¹ C. proc. pen. ca operațiunile de interceptare și înregistrare a convorbirilor efectuate prin telefon sau cu alt mijloc electronic sunt realizate în temeiul unei autorizații motivate pronunțate de un judecător. Ordonanța de urgență a Guvernului nr. 60/2006, publicată în Monitorul Oficial la 7 septembrie 2006, preciza că judecătorul competent pentru emiterea autorizației era președintele instanței competente să judece cauza în primă instanță sau, în lipsa acestuia, judecătorul desemnat în acest scop.

65. Următoarele articole din Codul de procedură penală, în vigoare la momentul faptelor, sunt de asemenea relevante:

Art. 63

„[...] Probele nu au valoare mai dinainte stabilită. Aprecierea fiecărei probe se face de organul de urmărire penală și de instanța de judecată potrivit convingerii lor, formată în urma examinării tuturor probelor administrate și conducându-se după conștiința lor.”

Art. 172 alin. (1)

„În cursul urmăririi penale, apărătorul învinutului sau inculpatului are dreptul să asiste la efectuarea oricărui act de urmărire penală și poate formula cereri și depune memoriile. Lipsa apărătorului nu împiedică efectuarea actului de urmărire penală, dacă există dovada că apărătorul a fost încunoștințat de data și ora efectuării actului.”

Art. 327 alin. (3)

„Dacă ascultarea vreunuia dintre martori nu mai este posibilă, instanța dispune citirea depoziției date de acesta în cursul urmăririi penale și va ține seama de ea la judecarea cauzei.”

66. Dispozițiile relevante din Codul penal, care reglementează pedepsele complementare și accesorii aplicabile în cazul unei condamnări penale sunt descrise în cauza *Sabou și Pircalab împotriva României* (nr. 46572/99, pct. 21, 28 septembrie 2004). Art. 71 C. pen. a fost modificat prin Legea nr. 278/2006 intrată în vigoare la 11 august 2006, aplicarea pedepsei accesorii care consta în interzicerea dreptului prevăzut la art. 64 lit. d) fiind mai departe lăsată la aprecierea instanțelor desemnate să se ocupe de procedura penală împotriva persoanei în cauză. Intrarea în vigoare a noului Cod penal, care a fost adoptat în 2004 și care nu prevedea modificarea art. 64 lit. a) și d) și a art. 71, a fost amânată de mai multe ori, ultima dată până în septembrie 2008, pentru îmbunătățirea anumitor dispoziții.

B. Rapoartele referitoare la condițiile de detenție

67. Concluziile Comitetului European pentru Prevenirea Torturii (CPT) pronunțate în urma vizitelor efectuate în unele penitenciare din România, precum și observațiile cu caracter general ale CPT privind condițiile de detenție, sunt rezumate în hotărârea *Bragadireanu împotriva României* (nr. 22088/04, pct. 73-76, 6 decembrie 2007).

68. Raportul adresat guvernului român de către CPT după vizita efectuată de acesta între 24 ianuarie și 5 ianuarie 1999 la Penitenciarul București-Jilava și publicat la 24 aprilie 2003, constata următoarele:

„101. În cele trei stabilimente vizitate, și anume, București-Jilava, Codlea și Craiova, condițiile materiale ale deținuților prezentau deficiențe mai mult sau mai puțin similare. În special, din cauza gradului considerabil de suprapopulare, spațiul

vital al deținuților era adesea extrem de redus (un m², și chiar mai puțin); în plus, de multe ori nu existau paturi pentru fiecare deținut.

102. La Penitenciarul București-Jilava, condițiile materiale în diferitele secții erau de obicei foarte mediocre, cu o excepție, și anume, la secția 5 rezervată condamnaților definitiv în tranzit și învinuiților.

În celelalte secții, lipsa drastică de spațiu vital și insuficiența paturilor generau o promiscuitate inacceptabilă pentru marea majoritate a deținuților. Cu titlu de exemplu, un număr de până la 8 deținuți trebuiau să împartă celule de 13 m², și între 35 și 40, celule între 20 m² și 35 m². În plus, lenjeria de pat era cel mai adesea de proastă calitate, murdară și uzată. De asemenea, unele dintre celule erau murdare și, inevitabil, foarte rudimentar echipate. În ceea ce privește accesul la lumina naturală, acesta era adecvat în ansamblu. Același lucru era valabil și pentru iluminatul artificial, chiar dacă acesta era aprins în permanență. Din contră, având în vedere suprapopularea spațiilor de dormit, aerisirea era cel mai adesea foarte deficitară. Spațiile de dormit erau prevăzute cu un colț sanitar, a cărui curățenie și întreținere lăsau mult de dorit. În plus, nu toate toaletele aveau uși și, prin urmare, mulți dintre deținuți erau obligați să își satisfacă nevoile fiziologice în fața celorlalți deținuți.”

69. Cu ocazia vizitei sale din iunie 2006 într-o secție a Penitenciarului București-Jilava (raport publicat în decembrie 2008), CPT a constatat că particularitățile constatate cu ocazia vizitei sale din 1999 erau în continuare valabile pentru secția în cauză – cea a deținuților periculoși -, inclusiv în ceea ce privea suprapopularea și condițiile de igienă. Pe de altă parte, „conducerea penitenciarului a atras atenția delegației CPT asupra faptului că, în întregul penitenciar, condițiile de detenție erau extrem de mediocre”.

ÎN DREPT,

I. CU PRIVIRE LA PRETINSA ÎNCĂLCARE A ART. 3 DIN CONVENȚIE

70. Reclamantul se plânge de faptul că, în ciuda stării sale de sănătate precare, procurorul nu a admis cererile sale privind realizarea unei expertize medicale și de repunere în libertate. De asemenea, acesta susține absența unui tratament medical adecvat în timpul detenției și relele condiții de detenție în arestul Poliției Cluj și în Penitenciarul București-Jilava, precum și în timpul transportului său la Bistrița în vagonul-penitenciar. Acesta invocă art. 3 din convenție, formulat după cum urmează:

„Nimeni nu poate fi supus torturii, nici pedepselor sau tratamentelor inumane ori degradante.”

71. Curtea constată că, astfel cum a formulat reclamantul și cum se observă în circumstanțele speței, acest capăt de cerere impune o examinare la fața locului a art. 3 doar sub aspectul părților sale care privesc tratamentul medical aplicat reclamantului de către autorități în timpul detenției sale și relele condiții de detenție și de transport.

A. Cu privire la starea de sănătate a reclamantului și tratamentul medical

Cu privire la admisibilitate

a) Argumentele părților

72. Guvernul invocă neepuizarea căilor de atac interne. Acesta consideră că reclamantul putea contesta în fața instanțelor decizia Parchetului din 8 februarie 2001. De asemenea, acesta ia act de faptul că, în plângerea sa din 7 februarie 2001 împotriva ordonanței de arestare preventivă, reclamantul nu a invocat caracterul precar al stării sale de sănătate. Guvernul contestă acest argument.

73. Reclamantul susține că boala sa a fost declanșată de arestarea sa, cazul său nefiind cunoscut de centrul de diabet decât după repunerea sa în libertate. Acesta contestă faptul că a refuzat spitalizarea după examenul medical din 22 ianuarie 2001. Pe de altă parte, acesta subliniază refuzul parchetului de a examina documentele medicale furnizate la dosar pentru a dispune punerea sa în libertate, precum și respingerea cererii sale privind efectuarea unei expertize medico-legale.

74. Reclamantul susține că, în ciuda recomandărilor medicale, în timpul detenției nu a beneficiat de un regim alimentar specific, alimentele având un miros pestilențios și fiind, după părerea sa, improprii consumului. De asemenea, acesta ia act de faptul că, în cursul reținerii sale la sediul Poliției București, familia sa i-a furnizat tratamentul medical și că, în urma recomandării medicului specialist de a-l spitaliza la penitenciarul-spital București-Jilava, acesta a fost spitalizat o singură zi, fără să i se facă analize, după cum reiese, de altfel, din fișa sa de observație medicală.

75. Reclamantul subliniază că, în Penitenciarul București-Jilava, apa nu era potabilă, iar alimentele erau improprii consumului, familia sa fiind obligată să îi asigure minimul necesar respectării indicațiilor medicale. În plus, tratamentul medical i-a fost aplicat cu întârziere și a trebuit să obțină medicamentele prin intermediul familiei sale. După ce i s-a comunicat Guvernului cererea nr. 75109/2001, medicamentele i-au fost asigurate, dar cu întreruperi, astfel încât a trebuit să protesteze în repetate rânduri pe lângă Direcția Generală a Penitenciarelor. De asemenea, acesta ia act de faptul că nivelul glicemiei i-a fost măsurat la intervale mari și că, în timpul acestei perioade, și-a măsurat nivelul glicemiei cu un aparat furnizat de familia sa.

76. Guvernul ia act de faptul că, în urma examenului medical, efectuat la Centrul de Diabet la 22 ianuarie 2001, s-a constatat că nivelul glicemiei reclamantului era ridicat de câțiva ani. Ulterior, reclamantul a fost examinat de medici specializați care i-au prescris un tratament medical adecvat. De asemenea, Guvernul ia act de faptul că, în decizia sa din 8 februarie 2001, procurorul a examinat documentele medicale existente până la data citată anterior și că expertiza medicală realizată la 9 aprilie 2001 a concluzionat că reclamantul nu reprezenta o urgență medicală și că boala sa putea fi tratată în rețeaua penitenciară.

77. Guvernul nu contestă faptul că anumite medicamente i-au fost furnizate reclamantului de către familia sa, dar consideră că eventualele disfuncționalități au fost temporare, autoritățile penitenciarului fiind capabile să remedieze situația. În plus, acesta ia act de faptul că persoana în cauză nu a prezentat nici cea mai mică urmă de probă în sprijinul susținerilor sale privind penuria de alimente.

b) Motivarea Curții

78. Curtea nu consideră necesar să examineze excepția Guvernului întemeiată pe neepuizarea căilor de atac interne, în măsura în care consideră acest capăt de cerere inadmisibil din motivele indicate mai sus.

79. Curtea face trimitere la principiile fundamentale care rezultă din jurisprudența sa referitoare la monitorizarea și tratamentul medical aplicat unei persoane private de libertate [*Kudła împotriva Poloniei* (GC), nr. 30210/96, pct. 91, CEDO 2000-XI, *Paladi împotriva Moldovei* (GC), nr. 39806/05, pct. 71, 10 martie 2009, *Mouisel împotriva Franței*, nr. 67263/01, pct. 38, CEDO 2002-IX]. În cazul în care nu se poate deduce o obligație generală de a elibera un deținut din motive de sănătate, art. 3 din convenție impune, în orice caz, statului să protejeze integritatea fizică a persoanelor private de libertate, în special prin asigurarea îngrijirilor medicale necesare (*Rivière împotriva Franței*, nr. 33834/03, pct. 62, 11 iulie 2006).

80. În speță, Curtea ia act de faptul că reclamantul se plânge de omisiuni, de întârzieri și de omisiuni din partea autorităților în furnizarea medicamentelor prescrise și a regimului alimentar necesar tratamentului afecțiunii sale (a se vedea, *mutatis mutandis*, *Sakkopoulos împotriva Greciei*, nr. 61828/00, pct. 41, 15 ianuarie 2004). Prin urmare, Curtea va examina respectarea, de către autorități, a obligației lor pozitive de a-i asigura reclamantului, pe perioada arestării sale, monitorizare și tratament medical, precum și regimul alimentar prescris de către medici pentru tratarea afecțiunii de care suferea, ținând seama și de evoluția stării sale de sănătate [*I.T. împotriva României* (dec.), nr. 40155/02, 24 noiembrie 2005]. Această examinare este cu atât mai importantă, cu cât, la momentul faptelor, reclamantul nu putea obține revocarea arestării sale preventive din motive de sănătate (a se vedea supra, pct. 10).

81. Curtea ia act de faptul că reclamantul afirmă că boala a fost declanșată de arestarea sa. Dacă este adevărat că, înainte de arestarea sa preventivă, la 20 ianuarie 2001, reclamantul nu figura printre persoanele cu diabet înregistrate la Centrul de Diabet din Cluj, este adevărat și că medicii specialiști care l-au examinat la 22 ianuarie 2001 au constatat că nivelul glicemiei sale era ridicat de câțiva ani (a se vedea supra, pct. 52). De altfel, Curtea ia act de faptul că, deși diagnosticat cu diabet în timpul detenției, reclamantul a fost înregistrat de un centru specializat abia după punerea sa în libertate. Prin urmare, având în vedere elementele de fapt incluse în dosar, Curtea nu poate fi în măsură să stabilească dacă afecțiunea reclamantului a fost cauzată exclusiv de arestarea sa provizorie, nici să considere că autoritățile sunt responsabile de acest lucru.

82. În ceea ce privește monitorizarea medicală a reclamantului, Curtea constată că, din expertizele medicale efectuate în speță, reiese că monitorizarea reclamantului trebuia să includă examene specializate, în urma cărora medicii să poată adapta, după caz, tratamentul antidiabetic care trebuia administrat de medicii din penitenciare. În această privință, reiese din dosar că reclamantul a fost supus unor examene specializate periodice în urma cărora i-a fost recomandat un anumit tratament și un regim alimentar adaptat. Dacă este adevărat că analizele de glicemie nu au fost întotdeauna realizate cu regularitatea recomandată de medici, este la fel de adevărat și că au fost efectuate cu o anumită regularitate. În plus, medicii specializați nu au precizat că reclamantul reprezenta o urgență, nici că tratamentul său nu putea fi urmat în rețeaua penitenciară [*Ene împotriva României* (dec.), nr. 15110/05, 18 mai 2006].

83. În ceea ce privește tratamentul medical, Curtea ia act de faptul că, la începutul perioadei de detenție, au fost constatate întreruperi în administrarea tratamentului medical (a se vedea supra, pct. 55). Astfel, anumite medicamente nu i-au fost furnizate reclamantului sau i-au fost furnizate cu întârziere, în timp ce reiese din dosar că o continuitate a tratamentului este foarte importantă pentru succesul terapiei. Totuși, Curtea observă că, în timpul acestor perioade, reclamantul a urmat un tratament antidiabetic, folosind medicamente personale.

84. În ceea ce privește regimul alimentar prescris reclamantului de medici, Curtea observă că persoana în cauză nu prezintă nici cea mai mică urmă de probă în susținerea afirmațiilor sale cu privire la acest punct (*Georgiev împotriva Bulgariei*, nr. 47823/99, pct. 64, 15 decembrie 2005). Totuși, Curtea ia act de faptul că Guvernul a precizat că reclamantul a beneficiat de regim alimentar adaptat conform dispozițiilor legale în vigoare, admitând că era completat de familia reclamantului (a se vedea supra, pct. 59).

85. Curtea evidențiază existența anumitor omisiuni în ceea ce privește respectarea de către autorități a obligației lor pozitive de a-i asigura persoanei în cauză îngrijirile necesare, precum și în ceea ce privește regimul alimentar, ca și tratamentul medical. Totuși, Curtea constată că omisiunile în cauză vizează doar perioade limitate de timp și că autoritățile au reacționat de obicei în mod corespunzător la problemele de sănătate ale reclamantului. În plus, aceasta evidențiază mai ales faptul că reiese din dosar că afecțiunea reclamantului a fost ținută sub control de medici și că starea sa de sănătate nu s-a degradat în închisoare. Bineînțeles, omisiunile citate anterior i-au putut provoca o anumită suferință, iar autoritățile sunt responsabile de aceasta. Cu toate acestea, Curtea evidențiază că reclamantul nu a fost lipsit de medicamente perioade lungi și că, în ansamblu, nu a trebuit să suporte costul tratamentului (*I.T. împotriva României*, citată anterior).

86. Deși condamnabile, omisiunile menționate nu permit, numai ele și în lumina împrejurărilor specifice în speță, să se concluzioneze că autoritățile române nu și-au îndeplinit obligația de a proteja sănătatea persoanei în cauză și, prin urmare, să angajeze răspunderea statului român în temeiul art. 3 din convenție [a se vedea, *mutatis mutandis*, *Cara-Damiani împotriva Italiei* (dec.), nr. 35995/97, 28 martie 2000 și *Gelfmann împotriva Franței*, nr. 25875/03, pct. 59, 14 decembrie 2004].

87. După o apreciere globală a faptelor relevante în baza probelor prezentate în fața sa, Curtea concluzionează că nici starea de sănătate a reclamantului, nici suferința pe care acesta o pretinde, nu au atins în speță un nivel suficient de grav pentru a aduce atingere dreptului garantat de art. 3 din convenție.

88. Rezultă că acest capăt de cerere este în mod vădit nefondat și trebuie respins în temeiul art. 35 § 3 și 4 din convenție.

B. Cu privire la relele condiții de detenție

89. Reclamantul pretinde rele condiții de detenție în arestul Poliției Cluj și la Penitenciarul București-Jilava, precum și în timpul transportului său de la acest ultim penitenciar la cel din Bistrița.

1. Cu privire la admisibilitate

90. Curtea constată că acest capăt de cerere nu este în mod vădit nefondat în sensul art. 35 § 3 din convenție. De altfel, Curtea subliniază că acesta nu prezintă niciun alt motiv de inadmisibilitate. Prin urmare, este necesar să fie declarat admisibil.

2. Cu privire la fond

a) Argumentele părților

91. Reclamantul consideră că condițiile de detenție în arestul Poliției Cluj erau inumane și au contribuit la degradarea stării sale de sănătate, în ciuda faptului că a stat doar treisprezece zile acolo. În ceea ce privește condițiile de detenție în Penitenciarul București-Jilava, reclamantul afirmă că informațiile furnizate de Guvern sunt corecte în ceea ce privește dimensiunile celulelor și numărul de deținuți cazați în ele. Totuși, acesta notează faptul că apa nu era potabilă, că era improprie chiar și igienei personale și că toaleta era o gaură în sistemul de canalizare, că trebuia să folosească o sticlă pentru a împiedica șobolanii să intre în celule. Alimentele furnizate deținuților erau improprii consumului, astfel încât familia sa trebuia să îi asigure o alimentație adecvată stării sale de sănătate.

92. De asemenea, reclamantul subliniază că a fost supus unor tratamente inumane și degradante ca urmare a condițiilor în care a fost transferat de la Penitenciarul București-Jilava la cel de la Bistrița.

93. Guvernul ia act de faptul că reclamantul a fost reținut doar treisprezece zile în arestul Poliției Cluj. Acesta recunoaște că, în penitenciarele românești, condițiile nu sunt aceleași cu cele existente în țările Europei de Vest, fără a atinge totuși gradul de inconfort care să ducă la concluzia că aceste condiții sunt inumane și degradante.

94. În ceea ce privește condițiile de detenție în Penitenciarul București-Jilava, Guvernul ia act de faptul că reclamantul a beneficiat de o detenție absolut conformă dispozițiilor

legale române aplicabile în domeniu. Făcând trimitere la descrierea acestor condiții de detenție și la jurisprudența Curții în materie, acesta susține că, în speță, condițiile de detenție ale reclamantului erau conforme cu cerințele art. 3 din convenție. Acesta a prezentat o autorizație sanitară de funcționare a cabinetului medical al penitenciarului, conform căreia acesta era prevăzut cu o rețea de alimentare cu apă potabilă și subliniază că, după vizita CPT, penitenciarul a efectuat lucrări pentru a îmbunătăți calitatea apei. Guvernul subliniază că, în celula reclamantului, instalația sanitară era separată de restul camerei și că acesta putea exersa activități fizice timp de șaiszeci de minute pe zi.

95. Guvernul nu contestă faptul că reclamantul a fost transferat de la Penitenciarul Jilava la Penitenciarul Bistrița cu „vagonul-penitenciar”. Totuși, acesta contestă susținerile referitoare la lipsa unui aviz medical prealabil, invocând faptul că, ținând seama de dispozițiile legale în domeniu, ar fi trebuit să existe în mod obligatoriu. Acesta notează faptul că, începând cu ianuarie 2003, transportul deținuților se asigură doar cu vehicule rutiere.

b) Motivarea Curții

96. Curtea reamintește că art. 3 din convenție impune statului să se asigure că orice prizonier este deținut în condiții care sunt compatibile cu respectarea demnității umane, că modalitățile de executare a respectivei măsuri nu supun persoana în cauză unei suferințe sau unei încercări de o intensitate care să depășească nivelul inevitabil de suferință inerent detenției și că, având în vedere cerințele practice din închisoare, sănătatea și confortul prizonierului sunt asigurate în mod corespunzător (a se vedea, de exemplu, *Kudla*, citată anterior, pct. 92). În cazul evaluării condițiilor de detenție, trebuie să ținem seama de efectele cumulate ale acestora, precum și de susținerile specifice ale reclamantului (*Dougoz împotriva Greciei*, nr. 40907/98, pct. 46, CEDO 2001-II).

97. Curtea consideră că susținerile reclamantului sunt „credibile”, având în vedere nu doar faptul că reflectă realitățile descrise de CPT în diferitele rapoarte întocmite în urma vizitelor sale în penitenciarele românești, dar sunt confirmate parțial și de către Guvern.

98. Curtea evidențiază că, atât în arestul Poliției Cluj, cât și în Penitenciarul București-Jilava, chiar dacă reclamantul nu era constrâns să împartă patul, persoana în cauză dispunea de un spațiu vital foarte redus, de aproximativ 1,50-1,90 m² (a se vedea, *Kalachnikov împotriva Rusiei*, nr. 47095/99, pct. 97 *in fine*, CEDO 2002-VI). Pe de altă parte, aceasta consideră că trebuie să se țină seama de faptul că respectivul spațiu era în realitate chiar mai redus, din cauza mobilierului care micșora celulele.

99. De asemenea, Curtea ia act de faptul că, în arestul Poliției Cluj, toaletele improvizate existente în celule nu îndeplineau condițiile normale de igienă și intimitate (*Kalachnikov*, citată anterior, pct. 99). Făcând trimitere la condițiile de detenție descrise de părți, Curtea consideră că astfel de condiții sunt, în ansamblu, deosebit de grave, în ciuda duratei destul de scurte de detenție (*a contrario*, *Sakkopoulos împotriva Greciei*, nr. 61828/00, pct. 42, 15 ianuarie 2004 și *Georgiev împotriva Bulgariei*, nr. 47823/99, pct. 63-67, 15 decembrie 2005).

100. În ceea ce privește condițiile de detenție la Penitenciarul București-Jilava, trebuie să se ia act de faptul că persoana în cauză era închisă în celulă mare parte a zilei, beneficiind de activități în aer liber o perioadă foarte scurtă de timp și de acces la dușurile penitenciarului doar o dată pe săptămână. Pe de altă parte, Curtea constată că Guvernul nu a dovedit că în acest penitenciar apa era potabilă, în ciuda diferitelor programe aplicate pentru îmbunătățirea calității sale. Această stare de fapt ridică în sine o întrebare din perspectiva art. 3 din convenție.

101. Curtea reamintește că a constatat deja, în numeroase cauze, încălcarea art. 3 din convenție, în principal datorită lipsei de spațiu individual suficient [a se vedea, printre altele, *Petrea împotriva României*, nr. 4792/03, pct. 45 și urm., 29 aprilie 2008, *Seleznev împotriva Rusiei*, nr. 15591/03, pct. 46-47, și *Khoudoyorov împotriva Rusiei*, nr. 6847/02, pct. 104 și urm., CEDO 2005-X (fragmente)]. Curtea admite că, în speță, nimic nu indică faptul că a existat într-adevăr intenția de a-l umili sau înjosi pe reclamant. Cu toate acestea, absența unui astfel de scop nu poate exclude o constatare a încălcării art. 3. Curtea consideră că respectivele condiții de detenție l-au supus pe acesta unei încercări de o intensitate care depășește nivelul inevitabil de suferință inerent detenției.

102. Fără a insista asupra condițiilor în care reclamantul a fost transferat la Penitenciarul Bistrița, Curtea ia, totuși, act de faptul că ar fi de preferat să se asigure transferul deținuților bolnavi în condiții corespunzătoare, pentru a-i scuti de trasee foarte lungi și penibile și pentru a le asigura o supraveghere medicală corespunzătoare în caz de urgență medicală.

Prin urmare, a fost încălcat art. 3 din convenție ca urmare a condițiilor de detenție suportate de reclamant.

II. CU PRIVIRE LA PRETINSA ÎNCĂLCARE A ART. 5 § 3 DIN CONVENȚIE

103. Reclamantul pretinde că nu a fost adus de îndată în fața unui judecător sau a altui magistrat împuternicit cu exercitarea atribuțiilor judiciare. Acesta invocă art. 5 § 3 din convenție, ale cărui dispoziții relevante se citesc după cum urmează:

„Orice persoană arestată sau deținută, în condițiile prevăzute de paragraful 1 lit. c) din prezentul articol, trebuie adusă de îndată înaintea unui judecător sau a altui magistrat împuternicit prin lege cu exercitarea atribuțiilor judiciare [...]”.

A. Cu privire la admisibilitate

104. Curtea constată că acest capăt de cerere nu este în mod vădit nefondat în sensul art. 35 § 3 din convenție. De altfel, Curtea subliniază că acesta nu prezintă niciun alt motiv de inadmisibilitate. Prin urmare, este necesar să fie declarat admisibil.

B. Cu privire la fond

105. Reclamantul invocă faptul că, în dreptul român, procurorul nu este un magistrat în sensul art. 5 § 3 din convenție, nefiind independent și imparțial în raport cu executivul.

106. Guvernul nu a prezentat observații cu privire la acest punct.

107. Curtea face trimitere la principiile fundamentale care rezultă din jurisprudența sa și care determină condițiile în care o persoană arestată trebuie adusă de îndată în fața unui judecător sau a altui magistrat împuternicit cu exercitarea atribuțiilor judiciare în sensul art. 5 § 3 din convenție [*Pantea împotriva României*, nr. 33343/96, pct. 236-242, CEDO 2003-VI (fragmente)]. Aceasta reamintește că un control judiciar al detenției trebuie să se efectueze automat. Nu se poate exercita ca urmare a unei cereri formulate în prealabil de deținut [*Aquilina împotriva Maltei (GC)*, nr. 25642/94, pct. 49, CEDO 1999-III]. Curtea a considerat că o perioadă de arest preventiv de trei zile și douăzeci și trei de ore fără control judiciar a depășit limitele stricte de timp stabilite la art. 5 § 3 (*Kanzhov împotriva Bulgariei*, nr. 68294/01, pct. 66, 6 noiembrie 2008).

108. În speță, Curtea evidențiază că reclamantul a fost arestat preventiv prin ordonanța procurorului din 20 ianuarie 2001 pentru o perioadă de treizeci de zile și că a fost arestat și încarcerat în aceeași zi. Abia la 9 februarie 2001, Curtea Supremă de Justiție a examinat temeinicia arestării sale, care, fapt necontestat de nimeni, prezenta garanțiile impuse de art. 5 § 3 din convenție. Astfel, durata integrală a detenției reclamantului înainte de a fi adus în fața unui judecător sau a unui alt magistrat în sensul art. 5 § 3 se ridică la nouăsprezece zile. Guvernul nu a prezentat nicio justificare care să explice această întârziere.

109. Reiese că, în prezenta cauză, reclamantul nu a fost adus „de îndată” în fața unui judecător sau a altui magistrat împuternicit prin lege cu exercitarea atribuțiilor judiciare.

Prin urmare, a fost încălcat art. 5 § 3 din convenție.

III. CU PRIVIRE LA PRETINSA ÎNCĂLCARE A ART. 8 DIN CONVENȚIE

110. De asemenea, reclamantul se plânge de o atingere adusă dreptului la respectarea vieții sale private, ca urmare a interceptării convorbirilor sale telefonice, a punerii sub ascultare a biroului său și a interdicției privind exercitarea drepturilor sale părintești. Acesta invocă art. 8 din convenție, formulat după cum urmează:

1. „Orice persoană are dreptul la respectarea vieții sale private și de familie, a domiciliului său și a corespondenței sale.

2. Nu este admis amestecul unei autorități publice în exercitarea acestui drept decât în măsura în care acest amestec este prevăzut de lege și dacă constituie o măsură care, într-o societate democratică, este necesară pentru securitatea națională, siguranța publică, bunăstarea economică a țării, apărarea ordinii și prevenirii faptelor penale, protejarea sănătății sau a moralei, ori protejarea drepturilor și libertăților altora.”

111. Curtea constată că, pe de o parte, acest capăt de cerere vizează interceptarea convorbirilor telefonice ale reclamantului și punerea sub ascultare a biroului său și, pe de altă parte, interdicția privind exercitarea drepturilor sale parentale din cauza condamnării penale.

A. Interceptarea convorbirilor telefonice ale reclamantului și punerea sub ascultare a biroului său

112. Reclamantul consideră că interceptarea convorbirilor telefonice ale lui V.A., înregistrarea din 10 ianuarie 2001 de către G.L. și punerea sub ascultare a biroului său la 19 ianuarie 2001 reprezintă atingeri aduse respectării dreptului său la viață privată.

1. Cu privire la admisibilitate

113. Reclamantul consideră că, deși înregistrările convorbirilor lui V.A. nu l-au vizat direct, acestea au fost folosite ca mijloc de probă împotriva sa în cadrul procedurii penale, ceea ce echivalează cu o imixtiune directă în viața sa privată. Conform acestuia, o astfel de imixtiune era cu atât mai gravă cu cât nicio cale de atac nu îi era disponibilă în dreptul intern pentru a verifica înregistrările privind terți.

114. În ceea ce privește înregistrarea realizată de G.L., reclamantul consideră că realizarea unor înregistrări de către persoane particulare lasă loc arbitrarului, persoanele vizate fiind în imposibilitate totală de a se apăra.

115. Guvernul consideră că reclamantul nu se poate pretinde victimă a unei ingerințe în dreptul său la respectarea vieții private ca urmare a înregistrării convorbirilor lui V.A., în măsura în care niciuna dintre convorbirile sale telefonice nu a fost interceptată. În ceea ce privește interceptarea realizată de G.L. la 10 ianuarie 2001, Guvernul ia act de faptul că aceasta nu a fost nici dispusă, nici realizată de autoritățile de stat, ci de o persoană particulară, din proprie inițiativă.

116. Curtea reamintește că, în conformitate cu jurisprudența sa, art. 34 din convenție desemnează prin „victimă” persoana direct afectată de acțiunea sau omisiunea în cauză, existența unei încălcări a cerințelor convenției fiind înțeleasă chiar în absența prejudiciului [*Stoicescu împotriva României* (revizie), nr. 31551/96, pct. 55, 21 septembrie 2004].

117. Curtea ia act de faptul că reclamantul se plânge de o atingere adusă dreptului la respectarea vieții sale private ca urmare a interceptărilor convorbirilor telefonice ale lui V.A. în procedura penală îndreptată împotriva sa. În această privință, trebuie să se ia act de faptul că interceptările în cauză au vizat doar convorbirile lui V.A. cu terți, nicio convorbire a reclamantului nefiind interceptată cu această ocazie. Prin urmare, în speță, drepturile reclamantului nu au fost lezate în mod concret de o măsură internă (*a contrario, Khan împotriva Regatului Unit*, nr. 35394/97, CEDO 2000-V). În măsura în care reclamantul consideră că i-a fost adusă atingere dreptului la respectarea vieții sale private ca urmare a folosirii respectivelor înregistrări ca probe ale acuzării în cadrul

procedurii penale îndreptate împotriva sa, Curtea consideră că acest aspect intră sub incidența admisibilității probelor și, în consecință, a art. 6 din convenție, și nu a art. 8 citat anterior.

118. Având în vedere cele de mai sus, Curtea consideră că reclamantul nu se poate pretinde victimă, în sensul art. 34 din convenție, a interceptării convorbirilor telefonice ale lui V.A. cu terți. Reiese că acest capăt de cerere este incompatibil *ratione personae* cu dispozițiile convenției în sensul art. 35 § 3 și trebuie respins în temeiul art. 35 § 4.

119. În ceea ce privește înregistrarea realizată de G.L. la 10 ianuarie 2001, Curtea constată că interceptarea convorbirilor a fost realizată de o persoană particulară, fără ca linia reclamantului să fie inclusă pe lista de ascultare de către autorități. Înregistrarea în litigiu a fost efectuată de o persoană particulară, care a trimis-o ulterior parchetului. În aceste circumstanțe, Curtea consideră că ingerința denunțată nu le putea fi atribuită autorităților române, deoarece acestea din urmă nu puteau, în principiu, fi considerate responsabile de acțiunile persoanelor particulare [*Borghi împotriva Italiei* (dec.), nr. 54767/00, 20 iunie 2002 și *Van Vondel împotriva Țărilor de Jos*, nr. 38258/03, pct. 49, 25 octombrie 2007]. În plus, această înregistrare nu a fost folosită ca probă a acuzării în cadrul procedurii penale îndreptate împotriva reclamantului.

120. Reiese că acest capăt de cerere este în mod vădit nefondat și trebuie respins în temeiul art. 35 § 3 și 4 din convenție.

121. Cu toate acestea, Curtea constată că respectivul capăt de cerere privind punerea sub ascultare a biroului reclamantului la 19 ianuarie 2001 nu este în mod vădit nefondat în sensul art. 35 § 3 din convenție. De asemenea, Curtea subliniază că aceasta nu prezintă niciun alt motiv de inadmisibilitate. Prin urmare, este necesar să fie declarat admisibil.

2. *Cu privire la fond*

a) **Argumentele părților**

122. Reclamantul pretinde o atingere adusă vieții sale private ca urmare a punerii sub ascultare a biroului său și a interceptării convorbirilor sale la 19 ianuarie 2001. Acesta consideră că dispozițiile Codului de procedură penală care reglementează înregistrarea convorbirilor nu respectă condiția de previzibilitate impusă de art. 8 din convenție.

123. Guvernul nu contestă că a avut loc o imixtiune în dreptul reclamantului la respectarea vieții sale private și de familie, dar consideră, totuși, că această imixtiune îndeplinea condițiile impuse de art. 8 § 2. Pentru a ajunge la această concluzie, Guvernul invocă faptul că imixtiunea era prevăzută de lege, și anume art. 91¹-91⁴ C. proc. pen., care respectau condițiile de accesibilitate și previzibilitate și prezentau garanții suficiente împotriva arbitrarului. Acesta consideră că, în speță, imixtiunea era necesară, interceptarea convorbirilor telefonice fiind realizată în scopul de a preveni și de a pedepsi infracțiunile și că era, de asemenea, proporțională cu scopul legitim urmărit, deoarece autoritățile nu ar fi putut obține informațiile respective prin mijloace mai puțin restrictive.

b) Motivarea Curții

124. Curtea subliniază că înregistrarea propunerilor reclamantului se consideră o „imixtiune a unei autorități publice” în exercitarea dreptului garantat de art. 8 (*Vetter împotriva Franței*, nr. 59842/00, pct. 20, 31 mai 2005). Acest punct nu a fost, de altfel, disputat în speță.

125. Curtea reamintește că, pentru a fi conformă cu art. 8 din convenție, o astfel de imixtiune trebuie să fie prevăzută de lege. Expresia „prevăzută de lege” impune nu numai respectarea dreptului intern, ci se referă, de asemenea, la calitatea legii, care trebuie să fie compatibilă cu principiul supremației dreptului (*Khan împotriva Regatului Unit*, nr. 35394/97, pct. 26, CEDO 2000-V). În contextul supravegherii secrete exercitate de autoritățile publice, dreptul intern trebuie să ofere protecție împotriva imixtiunii arbitrare în exercitarea dreptului unei persoane protejată de art. 8 (*Vetter*, citată anterior, pct. 26).

126. În speță, Curtea observă că părțile convin asupra faptului că temeiul legal al ingerinței îl constituie art. 91¹-91⁴ C. proc. pen. Curtea reamintește că a examinat deja aceste dispoziții legale în contextul interceptării convorbirilor telefonice în România înainte de modificarea Codului de procedură penală prin Legea nr. 281/2003, într-o cauză în care a constatat că examinarea minuțioasă a acestora evidențiază deficiențe incompatibile cu gradul minim de protecție impus de supremația dreptului într-o societate democratică (*Calmanovici împotriva României*, nr. 42250/02, pct. 121-126, 1 iulie 2008). Aceasta observă că Guvernul nu a oferit niciun element care să conducă la o concluzie diferită în prezenta cauză.

127. Curtea observă, de asemenea, că noul cadru legislativ impus de Legea nr. 281/2003 care prevede numeroase garanții în materie de interceptare și de transcriere a convorbirilor, de arhivare a datelor relevante și de distrugere a celor care nu sunt relevante (*Dumitru Popescu*, citată anterior, pct. 45-46 și 82), ulterior faptelor în cauză, nu poate influența concluzia Curții în prezenta cauză.

Prin urmare, a fost încălcat art. 8 din convenție.

B. Interdicția privind exercitarea drepturilor părintești ale reclamantului

1. Cu privire la admisibilitate

128. Curtea constată că acest capăt de cerere nu este în mod vădit nefondat în sensul art. 35 § 3 din convenție. De altfel, aceasta constată că nu există niciun motiv de inadmisibilitate. Prin urmare, este necesar să fie declarat admisibil.

2. Cu privire la fond

a) Argumentele părților

129. Reclamantul pretinde o atingere adusă respectării vieții sale private și de familie, ca urmare a interzicerii automate și absolute, prin hotărârea din 17 iunie 2002, în temeiul

art. 64 și 71 C. pen., a exercitării a drepturilor părintești asupra fiicei sale minore pe perioada executării pedepsei cu închisoarea. Acesta subliniază că, potrivit art. 61 alin. (1) C. pen., pedepsele accesorii se consideră executate doar la sfârșitul executării pedepsei și nu pe parcursul eliberării condiționate a persoanei în cauză.

130. Guvernul evidențiază modificarea Codului penal, aplicarea pedepsei accesorii constând în interzicerea dreptului prevăzut la art. 64 lit. d) fiind mai departe lăsată la aprecierea instanțelor desemnate cu procedura penală împotriva acuzatului (supra, pct. 66). În plus, Guvernul solicită Curții să țină seama de faptul că măsura respectivă nu i-a fost aplicată reclamantului decât în perioada 17 iunie 2002, data condamnării sale definitive, și 25 iulie 2003, data punerii sale în libertate condiționată.

b) Motivarea Curții

131. În ceea ce privește interdicția automată a exercitării drepturilor părintești, în temeiul art. 64 și 71 C. pen., astfel cum erau redactate la momentul faptelor, Curtea reamintește că a stabilit deja că aplicarea unei asemenea măsuri, prin efectul legii, fără un control din partea instanțelor în ceea ce privește tipul de infracțiune și interesul minorilor, nu poate răspunde cerințelor primordiale legate de interesele copiilor și, prin urmare, urmări un scop legitim, cum ar fi protejarea sănătății, eticii sau educației minorilor. Astfel, aceasta a concluzionat că a avut loc o încălcare a dreptului la respectarea vieții de familie garantat de art. 8 din convenție (*Sabou și Pircălab*, citată anterior, pct. 48-49 și *Calmanovici*, citată anterior, pct. 143).

132. Având în vedere probele care i-au fost prezentate, Curtea consideră că Guvernul nu a prezentat nicio faptă și niciun argument care să poată conduce la o concluzie diferită în prezenta speță. Mai exact, aceasta reține că infracțiunea de trafic de influență pentru care reclamantul a fost condamnat era complet străină problemelor legate de autoritatea părintească și că, în niciun moment, nu s-a invocat lipsa de îngrijire sau relele tratamente din partea sa față de copilul său minor, interdicția respectivă decurgând în mod automat și absolut din articolele din Codul penal menționate anterior. În plus, dacă trebuie salută modificarea Codului penal, acest element ulterior faptelor relevante nu poate duce la o concluzie diferită a Curții în speță.

Prin urmare, a fost încălcat art. 8 din convenție.

IV. CU PRIVIRE LA PRETINSA ÎNCĂLCARE A ART. 6 § 1 DIN CONVENȚIE

133. Reclamantul se plânge că a fost condamnat în baza unor probe care nu au fost obținute în mod legal în temeiul dreptului intern și al art. 8 din convenție, și anume înregistrările convorbirilor sale și cele ale lui V.A. Acesta identifică o încălcare a art. 6 § 1 din convenție, care prevede următoarele în partea sa relevantă:

„1. Orice persoană are dreptul la judecarea în mod echitabil [...] a cauzei sale [...] de către o instanță [...] care va hotărî [...] asupra temeiniciei oricărei acuzații în materie penală îndreptate împotriva sa [...]”

A. Cu privire la admisibilitate

1. Argumentele părților

134. Reclamantul consideră că a fost condamnat în baza unor probe obținute în mod ilegal. Acesta consideră că înregistrările convorbirilor lui V.A. cu terți nu puteau fi folosite ca mijloace de probă în măsura în care au fost obținute prin încălcarea dreptului intern. Acesta remarcă faptul că punerea sub ascultare a biroului său și înregistrarea convorbirilor sale cu G.L. la 19 ianuarie 2001 au fost realizate la inițiativa parchetului.

135. Guvernul subliniază faptul că Curtea Supremă și-a întemeiat deciziile pe ansamblul documentelor din dosar, fără a acorda o importanță deosebită transcrierilor înregistrărilor convorbirilor. De asemenea, acesta ia act de faptul că interceptarea convorbirilor lui V.A. și ale reclamantului a fost dispusă în conformitate cu dispozițiile naționale în vigoare la momentul faptelor și că înregistrarea realizată de G.L. din proprie inițiativă, la 10 ianuarie 2001, nu a fost luată în considerare de Curtea Supremă ca mijloc de probă.

2. Motivarea Curții

136. Curtea face trimitere la principiile fundamentale care rezultă din jurisprudența sa și care determină caracterul echitabil al unei proceduri, în sensul art. 6 § 1 din convenție, în cazul instrumentării unei probe obținute prin încălcarea dreptului garantat de convenție [*Bykov împotriva Rusiei* (GC), nr. 4378/02, pct. 88-93, 10 martie 2009, și jurisprudența citată).

137. Curtea subliniază că, dacă art. 6 garantează dreptul la un proces echitabil, acesta nu reglementează totuși admisibilitatea probelor ca atare, materie reglementată în principal de dreptul intern [*Teixeira de Castro împotriva Portugaliei*, 9 iunie 1998, pct. 34, *Culegere* 1998-IV, și *Jalloh împotriva Germaniei* (GC), nr. 54810/00, pct. 94-96, CEDO 2006-IX]. Aceasta nu scutește Curtea de obligația de a afla dacă, în speță, procedura în litigiu, considerată ca un întreg, inclusiv modul în care au fost obținute elementele de probă, a fost echitabilă (a se vedea, în special, *Khan*, citată anterior, pct. 34, *P.G. și J.H. împotriva Regatului Unit*, nr. 44787/98, pct. 76, CEDO 2001-IX, și *Heglas împotriva Republicii Cehe*, nr. 5935/02, pct. 89-92, 1 martie 2007).

138. Cu titlu preliminar, Curtea ia act de faptul că a considerat că doar interceptarea convorbirii reclamantului cu G.L. din 19 ianuarie 2001 a adus atingere dreptului garantat de art. 8 din convenție. Ținând seama de faptul că, în principiu, Curtea nu trebuie să se pronunțe cu privire la admisibilitatea anumitor tipuri de elemente de probă, de exemplu, a elementelor obținute în mod ilegal în ceea ce privește dreptul intern (*Bykov*, citată anterior, pct. 89), aceasta va examina doar în ce măsură a influențat folosirea ca mijloc de probă a interceptării convorbirii reclamantului cu G.L., din 19 ianuarie 2001, echitatea procedurii în ansamblul său.

139. În speță, reclamantul a avut posibilitatea să conteste legalitatea punerii sub ascultare a biroului său, în cursul dezbaterilor contradictorii în fața primei instanțe și în motivările căilor sale de atac. Este adevărat că acesta nu a putut contesta autenticitatea înregistrărilor din cauza lipsei mijloacelor tehnice (a se vedea supra, pct. 35). Totuși, în speță, Curtea Supremă a examinat acest argument al reclamantului și a considerat înregistrarea fiabilă, făcând trimitere la o serie de indicii, și, în special, la atitudinea reclamantului care, în timpul urmăririi penale, nu a contestat realitatea întâlnirii sale cu G.L. (a se vedea supra, pct. 39).

140. De asemenea, Curtea ia act de faptul că, pentru a demara ancheta împotriva reclamantului, autoritățile nu s-au bazat pe înregistrarea în litigiu. Cu privire la acest punct, trebuie să se ia act de faptul că, astfel cum au stabilit instanțele naționale, elementele care au declanșat ancheta au fost declarația lui V.A., urmată de declarațiile lui G.L. și G.M. (a se vedea supra, pct. 38).

141. Curtea consideră că, în speță, trebuie să se acorde importanță circumstanței conform căreia înregistrarea în litigiu nu a reprezentat singurul mijloc de probă supus aprecierii suverane a judecătorilor [a se vedea, *Dumitru Popescu (nr. 2)*, citată anterior, pct. 110]. În fapt, parchetul și instanțele superioare au comparat înregistrarea cu alte elemente de probă, precum declarațiile martorilor, procesul-verbal de percheziție, o expertiză criminalistică și alte elemente, dintre care înregistrarea în litigiu a contat, bineînțeles, în decizia instanțelor naționale de a-l condamna pe reclamant, dar fără a constitui totuși elementul unic care a stat la baza convingerii lor cu privire la vinovăția acestuia (a se vedea supra, pct. 40). În plus, reclamantul a avut posibilitatea să ceară ca G.L. să fie audiat cu privire la esențialul declarațiilor sale în fața Curții Supreme de Justiție (a se vedea supra, pct. 34). În plus, Curtea Supremă și-a întemeiat hotărârea pe mărturia reclamantului din timpul instrumentării cauzei penale, după ce și-a motivat alegerea de a prefera această declarație și nu pe cea făcută în etapa judecării (a se vedea supra, pct. 38, *in fine*). În ceea ce privește elementele furnizate, nimic nu conduce la concluzia că aprecierea acestora de către Curtea Supremă a fost arbitrară sau că drepturile apărării reclamantului nu au fost respectate suficient.

142. Având în vedere cele de mai sus, Curtea consideră că folosirea înregistrării în litigiu ca probă a acuzării nu l-a privat pe reclamant de un proces echitabil. Rezultă că acest capăt de cerere este în mod vădit nefondat și trebuie respins în temeiul art. 35 § 3 și 4 din convenție.

V. CU PRIVIRE LA PRETINSA ÎNCĂLCARE A ART. 6 § 3 LIT. D) DIN CONVENȚIE

143. Reclamantul pretinde că nu a putut audia sau solicita audierea martorilor acuzării în timpul urmăririi penale, încălcând art. 6 § 1 și 3 din convenție, care prevede în părțile sale relevante:

„1. Orice persoană are dreptul la judecarea în mod echitabil [...] a cauzei sale [...] de către o instanță [...] care va hotărî [...] asupra temeiniciei oricărei acuzații în materie penală îndreptate împotriva sa [...] [...]

3. Orice acuzat are, în special, dreptul [...]

d) să întrebe sau să solicite audierea martorilor acuzării [...]"

A. Cu privire la admisibilitate

1. Argumentele părților

144. Reclamantul consideră că, având în vedere că a audiat singur martorii în timpul urmăririi penale, procurorul a încălcat dispozițiile din dreptul intern și, în consecință, art. 6 § 3 din convenție. Acesta declară că nu putea contesta declarațiilor lui V.A. și înregistrarea convorbirilor sale telefonice cu terți, în măsura în care aceste probe au fost obținute în dosarul care îl viza pe V.A.

145. Guvernul evidențiază că dreptul la apărare al reclamantului nu a fost încălcat în măsura în care a avut posibilitatea de a solicita audierea martorilor acuzării în timpul procedurii judiciare în fața Curții Supreme de Justiție.

2. Motivarea Curții

146. Curtea face trimitere la principiile fundamentale care rezultă din jurisprudența sa și care determină caracterul echitabil al unei proceduri, în sensul art. 6 § 1 și 3 d) din convenție, în ceea ce privește dezbaterile contradictorii și instrumentarea probelor în prezența inculpatului (*Reiner și alții împotriva României*, nr. 1505/02, pct. 67-70, 27 septembrie 2007 și jurisprudența citată). Aceasta reamintește că dreptul la apărare este restrâns în mod incompatibil cu garanțiile de la art. 6 în cazul în care condamnarea se bazează, în întregime sau într-o proporție considerabilă, pe depozițiile unui martor pe care inculpatul nu l-a putut audia sau în cazul căreia nu a putut solicita audierea, nici la stadiul de instrumentare, nici în cursul dezbaterilor (*A.M. împotriva Italiei*, 14 decembrie 1999, nr. 37019/97, CEDO 1999-IX, pct. 25 și *Sad'di împotriva Franței*, hotărârea din 20 septembrie 1993, seria A nr. 261-C, p. 56-57, pct. 43-44).

147. Curtea ia act de faptul că, în speță, parchetul și-a întemeiat rechizitoriul pe declarațiile martorilor audiați în timpul cercetării penale fără ca reclamantul sau reprezentantul său să fie prezenți. Cu toate acestea, Curtea constată că, la cererea reclamantului, majoritatea martorilor ale căror declarații făcute în timpul cercetării au contribuit la condamnarea sa, inclusiv V.A., au fost audiați de Curtea Supremă în prezența sa și a avocatului său. Conform Curții, această ocazie era adecvată și suficientă pentru a-i permite reclamantului să conteste mărturiile acuzării menționate anterior și să audieze autorii [*Craxi împotriva Italiei (nr. 1)*, nr. 34896/97, pct. 85, 5 decembrie 2002].

148. Curtea constată că doar martorul T.F. nu a fost audiat de Curtea Supremă de Justiție. Prin urmare, nici la stadiul de cercetare, nici în timpul dezbaterilor, reclamantul nu a putut audia sau solicita audierea acestui martor. Chiar dacă declarația acestui martor a fost citită în fața instanței, reclamantul nu a putut controla credibilitatea acestuia, nici arunca o umbră de îndoială asupra declarației sale. Cu toate acestea, Curtea constată că,

astfel cum reiese din dosar, Curtea Supremă de Justiție și-a întemeiat condamnarea reclamantului nu doar pe această declarație, ci și pe un ansamblu de elemente de probă, în cadrul cărora declarațiile celorlalți martori ocupau un loc important (*Artner împotriva Austriei*, hotărârea din 28 august 1992, seria A nr. 242-A, pct. 2). Prin urmare, condamnarea reclamantului nu s-a bazat, în întregime sau într-o proporție considerabilă, pe declarația lui T.F.

149. Având în vedere cele de mai sus, acest capăt de cerere este în mod vădit nefondat și trebuie respins în temeiul art. 35 § 3 și 4 din convenție.

VI. CU PRIVIRE LA PRETINSA ÎNCĂLCARE A ART. 6 § 2 DIN CONVENȚIE

150. Reclamantul consideră că campania de presă îndreptată împotriva sa la inițiativa procurorului și care s-a materializat prin numeroase articole în presă a adus atingere dreptului său de a fi prezumat nevinovat până ce vinovăția sa era legal stabilită, drept garantat de art. 6 § 2 din convenție, formulat după cum urmează:

„Orice persoană acuzată de o infracțiune este prezumată nevinovată până ce vinovăția sa va fi legal stabilită.”

A. Cu privire la admisibilitate

151. Curtea constată că acest capăt de cerere nu este în mod vădit nefondat în sensul art. 35 § 3 din convenție. De altfel, Curtea subliniază că acesta nu prezintă niciun alt motiv de inadmisibilitate. Prin urmare, este necesar să fie declarat admisibil.

B. Cu privire la fond

1. Argumentele părților

152. Reclamantul subliniază că arestarea sa preventivă a fost pe larg mediatizată și că o conferință de presă a fost organizată de parchet pentru a oferi informații cu privire la arestarea sa. Acesta ia act de faptul că articolele de presă, ale căror titluri lăsau să se subînțealegă faptul că era vinovat, făceau referire la evenimente din viața sa privată. Acesta evidențiază faptul că, în cadrul conferinței de presă din aprilie 2001, ministrul justiției de la momentul respectiv a afirmat că presa a jucat un anumit rol în îndepărtarea reclamantului și a soției sale din sistemul judiciar.

153. În sfârșit, reclamantul subliniază că articolele apărute la momentul arestării sale aveau ca scop să îl stigmatizeze și să lase impresia că era vinovat de faptele imputate. Chiar dacă presa trebuie să joace un rol important într-o societate democratică, acesta consideră că, în speță, difuzarea informațiilor care îl vizau înainte de condamnare a adus atingere dreptului său de a fi prezumat nevinovat.

154. Guvernul admite că, în conformitate cu jurisprudența constantă a Curții, o atingere adusă prezumției de nevinovăție poate fi generată nu doar de un magistrat sau

de o instanță, ci și de alte autorități publice. Totuși, în prezenta cauză, autoritățile, și în special parchetul, au fost foarte prudente în ceea ce privește comunicarea informațiilor privind ancheta desfășurată împotriva reclamantului. Presa chiar a reproșat autorităților lipsa de cooperare.

155. Guvernul subliniază că reclamantul era președintele secției penale a Curții de Apel Cluj, ocupând astfel una dintre cele mai înalte poziții în sistemul judiciar român. Arestarea unei asemenea personalități reprezenta o foarte bogată sursă de informații și speculații, cu atât mai mult cu cât era vorba de prima arestare a unui magistrat. Conform Guvernului, speculațiile și comentariile presei reprezintă doar punctele de vedere ale jurnaliștilor și nu pot duce la concluzia că procurorul a demarat o campanie de presă de mare amploare împotriva reclamantului. Acesta ia act de faptul că reclamantul nu a citat nicio afirmație concretă făcută de reprezentanții parchetului, limitându-se la a afirma, în mod general, că prezentarea cazului său în presă a avut la bază intenția procurorului de a aduce atingere prezumției de nevinovăție.

2. Motivarea Curții

156. Curtea reamintește că, dacă principiul prezumției de nevinovăție consacrat de art. 6 § 2 este inclus printre elementele procesului penal echitabil cerut de art. 6 § 1, acesta nu se limitează la o garanție procedurală în materie penală: sfera sa de aplicare este mai vastă și impune ca niciun reprezentant al statului să nu declare că o persoană este vinovată de săvârșirea vreunei infracțiuni mai înainte ca vinovăția sa să fie stabilită de o instanță (*Alenet de Ribemont*, hotărârea din 10 februarie 1995, seria A nr. 308, p. 17, pct. 35-36).

157. În plus, Curtea precizează că o atingere adusă prezumției de nevinovăție poate fi generată nu doar de un judecător sau de o instanță, ci și de alte autorități publice (*Daktaras împotriva Lituaniei*, nr. 42095/98, pct. 41-42, CEDO 2000-X). În această privință, ea subliniază importanța alegerii termenilor de către agenții de stat în declarațiile pe care le formulează înainte ca o persoană să fie judecată și găsită vinovată de săvârșirea unei infracțiuni. Astfel, ea consideră că ceea ce contează în scopul aplicării dispoziției citate anterior, este sensul real al declarațiilor respective și nu forma lor textuală (*Lavens împotriva Letoniei*, hotărârea din 28 noiembrie 2002, nr. 58442/00, pct. 126).

158. Curtea recunoaște că art. 6 § 2 nu poate împiedica autoritățile, în ceea ce privește art. 10 din convenție, să informeze publicul cu privire la anchetele penale în curs, ci necesită ca ele să facă acest lucru cu toată discreția și rezerva pe care o impune respectarea prezumției de nevinovăție (*Alenet de Ribemont*, citată anterior, pct. 38). De asemenea, aceasta reamintește că o campanie de presă virulentă poate, în anumite cazuri, dăuna echității procesului, influențând opinia publică și, chiar prin aceasta, judecătorii care trebuiau să se pronunțe cu privire la vinovăția inculpatului [a se vedea *Akay împotriva Turciei* (dec.), nr. 34501/97, 19 februarie 2002; *Priebke împotriva Italiei* (dec.), nr. 48799/99, 5 aprilie 2001].

159. Curtea ia act de faptul că, în speță, reclamantul se plânge de afirmațiile publice ale procurorului care a instrumentat cauza în cadrul unei conferințe de presă după arestarea sa preventivă, precum și în cadrul unei campanii de presă generate de această intervenție. De asemenea, acesta face trimitere la afirmațiile ministrului justiției din aprilie 2001.

160. Curtea evidențiază că, în speță, interesul ziarelor pentru cauză și importanța pe care o avea în ochii opiniei publice erau generate de poziția ocupată de reclamant, președinte al secției penale a Curții de Apel Cluj, în contextul luptei împotriva corupției, un subiect de interes atât pentru autoritățile naționale, cât și pentru publicul larg. Curtea consideră că, într-o societate democratică, sunt inevitabile comentarii uneori severe din partea presei cu privire la o cauză sensibilă care, precum cea a reclamantului, contesta moralitatea persoanelor numite să facă dreptate.

161. Curtea ia act de faptul că, la 22 ianuarie 2001, a fost făcut public un comunicat de presă și o conferință de presă a fost organizată de parchetul care ancheta cauza. Conținutul comunicatului de presă nu a fost nici furnizat de părți, nici prezentat de cotidienele în cauză. Ca și Guvernul, Curtea ia act de faptul că reclamantul s-a limitat la a indica titlurile cotidienele pe care le contesta, fără a preciza totuși afirmațiile procurorului care ar fi adus atingere dreptului său de a fi prezumat nevinovat.

162. Curtea observă că, făcând referire la diferite surse, cotidienele au relatat despre arestarea reclamantului, precum și despre faptele de care era acuzat. În plus, aceasta constată că majoritatea edițiilor cotidienele din 22 ianuarie 2001 au făcut caz de discreția anchetatorilor în prezenta cauză.

163. În această privință, Curtea reamintește că problema dacă declarația unui agent public reprezintă o încălcare a principiului prezumției de nevinovăție trebuie soluționată în contextul circumstanțelor deosebite în care a fost formulată declarația în litigiu (*Adolf împotriva Austriei*, hotărârea din 26 martie 1982, seria A nr. 49, p. 17-19, pct. 36-41). Este adevărat că două cotidiene prezentate de reclamant, publicate la 22 și, respectiv, 23 ianuarie 2001, citau autoritățile (a se vedea supra, pct. 18 și 20 *in fine*). Totuși, Curtea constată că acestea sunt singurele cotidiene, printre cele aproximativ douăzeci de articole apărute în cele două zile în cauză care i-au citat pe procurori, celelalte făcând rezumate ale faptelor reproșate reclamantului și ale arestării sale (a se vedea supra, pct. 21). De altfel, aceste cotidiene nu specifică în mod clar contextul în care procurorii au făcut astfel de declarații. Prin urmare, Curtea consideră că nu s-a stabilit dacă aceste declarații reprezintă declarații de vinovăție, făcute de un agent public, care să încalce art. 6 § 2 din convenție. În plus, dacă declarațiile, în special referirile la vinovăția reclamantului, suscită anumite preocupări, Curtea admite că acestea pot fi înțelese ca o simplă modalitate pentru procuror de a afirma că existau suficiente probe pentru a susține un verdict de vinovăție din partea instanței și, astfel, de a justifica începerea urmăririi penale (a se vedea supra, pct. 21 și *Butkevicius împotriva Lituaniei*, nr. 48297/99, pct. 52, 26 martie 2002).

164. Curtea consideră că, astfel cum reiese din articolele de presă prezentate de reclamant, afirmațiile ministrului justiției de la 25 aprilie 2001 nu pot fi interpretate ca aducând atingere dreptului reclamantului la prezumția de nevinovăție.

165. De asemenea, Curtea ia act de faptul că, începând cu 22 ianuarie 2001, cauza a fost comentată pe larg de presa locală și națională. În această privință, dacă anumite cotidiene și-au nuanțat declarațiile cu privire la faptele reținute în sarcina reclamantului, altele nu au acordat nicio atenție, prezentându-l ca autor al faptelor pretinse (a se vedea supra, pct. 22). Totuși, autoritățile naționale nu pot fi considerate responsabile de acțiunile presei (*mutatis mutandis*, *Y.B. și alții împotriva Turciei*, nr. 48173/99 și 48319/99, pct. 48, 28 octombrie 2004).

166. În plus, Curtea ia act de faptul că articolele care îl vizau pe reclamant au apărut în ianuarie, februarie și aprilie 2001, la momentul arestării și trimiterii sale în judecată. La 11 iulie 2001, reclamantul a fost condamnat în primă instanță de Curtea Supremă de Justiție. Prin urmare, s-a scurs o anumită perioadă de timp între evenimentele pe care reclamantul își bazează susținerile din perspectiva art. 6 § 2 din convenție și momentul condamnării sale (*Mircea împotriva României*, nr. 41250/02, pct. 74, 29 martie 2007). În plus, trebuie să se ia act de faptul că instanțele care trebuiau să examineze cauza erau alcătuite în totalitate din judecători profesioniști. Spre deosebire de membrii unui juriu, aceștia din urmă dispuneau în mod normal de o experiență și o formare care le permiteau să elimine orice sugestie externă procesului. Nimic din dosar nu conduce la concluzia că, în evaluarea argumentelor prezentate de reclamant și a elementelor acuzației, judecătorii care s-au pronunțat cu privire la fond au fost influențați de afirmațiile din presă [*Craxi împotriva Italiei* (nr. 2), nr. 25337/94, pct. 104, 17 iulie 2003 și *Mircea*, citată anterior, pct. 75].

167. Având în vedere cele de mai sus, Curtea nu poate identifica, în speță, nicio atingere adusă prezumției de nevinovăție. Prin urmare, nu a fost încălcat art. 6 § 2 din convenție.

VII. CU PRIVIRE LA CELELALTE PRETINSE ÎNCĂLCĂRI

168. Reclamantul invocă art. 5 § 3, art. 6 § 1 și art. 8 din convenție și art. 2 din Protocolul nr. 7, reclamând durata excesivă a arestării sale preventive, pretinsa nelegalitate a urmăririi penale îndreptate împotriva sa și trimiterea sa în judecată. De asemenea, el pretinde faptul că a fost supus unor percheziții corporale la momentul reținerii sale în arestul Poliției București, că nu a fost judecat nici într-un termen rezonabil, nici de către o instanță independentă, și că nu a beneficiat de un dublu grad de jurisdicție.

169. Ținând seama de toate elementele de care dispune și în măsura în care este competentă să se pronunțe cu privire la pretențiile formulate, Curtea constată că nu s-a adus nicio atingere drepturilor și libertăților garantate de articolele convenției. De asemenea, aceasta ia act de faptul că respectivul capăt de cerere întemeiat pe durata arestării preventive a fost invocat de reclamant abia la 25 februarie 2002. Rezultă că această parte a cererii este fie tardivă, fie în mod vădit nefondată și trebuie respinsă în temeiul art. 35 din convenție.

VIII. CU PRIVIRE LA APLICAREA ART. 41 DIN CONVENȚIE

170. Art. 41 din convenție prevede:

„În cazul în care Curtea declară că a avut loc o încălcare a convenției sau a protocoalelor sale și dacă dreptul intern al înaltei părți contractante nu permite decât o înlăturare incompletă a consecințelor acestei încălcări, Curtea acordă părții lezate, dacă este cazul, o reparație echitabilă.”

A. Prejudiciu

171. Reclamantul solicită 4 000 euro (EUR), cu titlu de prejudiciu material pentru cheltuielile de deplasare ale familiei sale pentru a-l vizita în arest și 2 000 EUR, care reprezintă valoarea pachetelor trimise de familia sa. Acesta a prezentat ca documente justificative chitanțe emise de biroul de schimb și chitanțe care dovedesc cumpărarea de alimente de o anumită sumă. De asemenea, acesta solicită alocarea sumei pe care trebuia să o primească cu titlu de salariu după arestarea sa și până la data demisiei sale, pe motiv că demisia sa a fost determinată de o arestare ilegală. De asemenea, el solicită plata salariilor pe care trebuia să le primească până la finalul executării pedepsei sale, precum și pensia de serviciu, în valoare de 1 000 EUR pe lună. De asemenea, reclamantul solicită 500 000 EUR cu titlu de prejudiciu moral.

172. Guvernul nu contestă realitatea vizitelor familiei sale, nici pachetele trimise, dar ia act de faptul că sumele solicitate în acest sens nu sunt dovedite. De asemenea, el subliniază faptul că, în măsura în care demisia este un act de voință unilateral, reclamantul nu poate solicita rambursarea salariilor sale în absența muncii desfășurate, independent de condamnarea sa. Pe de altă parte, conform Guvernului, reclamantul nu poate pretinde suma corespunzătoare salariului din perioada 20 ianuarie 2001 – 27 februarie 2001, în măsura în care nu a lucrat, fiind în arest preventiv. În ceea ce privește pensia solicitată, Guvernul ia act de faptul că pierderea acestui avantaj este o consecință a condamnării penale a reclamantului și că, în orice caz, acesta poate beneficia de pensia corespunzătoare vechimii în muncă înainte de demisia sa.

173. Guvernul consideră că reclamantul nu a dovedit existența unei legături de cauzalitate între pretensele încălcări ale convenției și prejudiciul moral invocat și că suma solicitată este exorbitantă având în raport cu jurisprudența Curții în domeniu.

174. Curtea evidențiază că singura bază care trebuie reținută pentru acordarea unei reparații echitabile constă, în speță, în încălcarea art. 3, în ceea ce privește relele condiții de detenție, art. 5 § 3 și art. 8 din convenție. Aceasta ia act de faptul că cererea reclamantului privind prejudiciul material legat de deplasările familiei sale și pachetele trimise în arest nu este probată. Pe de altă parte, aceasta evidențiază că reclamantul a fost condamnat și că perioada arestării sale preventive i-a fost scăzută din pedeapsă. În consecință, aceasta consideră că cererea sa care vizează în special rambursarea salariilor datorate pentru această perioadă nu poate fi admisă (*mutatis mutandis Kalachnikov împotriva Rusiei*, nr. 47095/99, pct. 139, CEDO 2002-VI). De asemenea, Curtea consideră că reclamantul

nu poate pretinde plata salariilor sau plata pensiei de serviciu în măsura în care, în urma demisiei sale, nu mai era supus niciunui raport de muncă.

175. Cu toate acestea, Curtea consideră că reclamantul a suferit în mod cert un prejudiciu moral. Pronunțându-se în echitate, în conformitate cu art. 41 din convenție, trebuie să i se acorde 10 000 EUR pentru prejudiciul moral.

B. Cheltuieli de judecată

176. De asemenea, reclamantul solicită 2 000 EUR pentru cheltuielile efectuate în fața instanțelor interne din perioada 20 ianuarie 2001 – 25 iulie 2003, fără a prezenta documente justificative. Acesta mai solicită 2 000 EUR pentru cheltuielile cu transportul și cazarea avocatului său și soției sale în București, prezentând Curții chitanțe emise de casele de schimb valutar și 16 943 425 ROL cu titlu de cheltuieli de judecată.

177. Guvernul ia act de faptul că reclamantul nu a prezentat documente justificative pentru onorariile avocaților, nici pentru deplasările avocatului său și soției sale la București, chitanțele emise de casele de schimb valutar nearătând scopul folosirii sumei. În ceea ce privește suma solicitată cu titlu de cheltuieli de judecată, Guvernul subliniază că obligația de plată este o consecință a infracțiunii pentru care a fost condamnat reclamantul.

178. În conformitate cu jurisprudența Curții, un reclamant nu poate obține rambursarea cheltuielilor de judecată decât în măsura în care se stabilește caracterul real, necesar și rezonabil al acestora. În speță, reclamantul nu a oferit documente justificative relevante pentru a-și susține pretențiile. Totuși, ținând seama de munca depusă de avocații săi în dosar, Curtea consideră că este rezonabil să i se acorde suma de 1 500 EUR pentru toate cheltuielile.

C. Dobânzi moratorii

179. Curtea consideră necesar ca rata dobânzilor moratorii să se întemeieze pe rata dobânzii facilității de împrumut marginal practică de Banca Centrală Europeană, majorată cu trei puncte procentuale.

PENTRU ACESTE MOTIVE, CURTEA, ÎN UNANIMITATE,

1. Declară cererile admisibile în ceea ce privește capetele de cerere întemeiate pe art. 3 privind condițiile de detenție, art. 5 § 3 privind faptul că nu a fost înfățișat de îndată în fața unui magistrat împuternicit prin lege să exercite funcții judiciare, art. 8 privind punerea sub ascultare a biroului reclamantului la 19 ianuarie 2001 și privind interzicerea automată a exercitării drepturilor părintești și art. 6 § 2 din convenție și inadmisibile în ceea ce privește celelalte capete de cerere;

2. Hotărăște că a fost încălcat art. 3 din convenție în ceea ce privește condițiile de detenție;

3. Hotărăște că a fost încălcat art. 5 § 3 din convenție;

4. Hotărăște că a fost încălcat art. 8 din convenție datorită punerii sub ascultare a biroului reclamantului și interzicerii automate a drepturilor sale părintești;

5. Hotărăște că nu a fost încălcat art. 6 § 2 din convenție;

6. Hotărăște:

a) că statul pârât trebuie să plătească reclamantului, în termen de trei luni de la data rămânerii definitive a hotărârii, în conformitate cu art. 44 § 2 din convenție, sumele următoare, care vor va fi convertite în moneda statului pârât la cursul de schimb valabil la data plății:

i. 10 000 EUR (zece mii euro), plus orice sumă care ar putea fi datorată cu titlu de impozit, cu titlu de prejudiciu moral;

ii. 1 500 EUR (o mie cinci sute euro), plus orice sumă ce ar putea fi datorată cu titlu de impozit, pentru cheltuielile de judecată;

b) că, de la expirarea termenului menționat și până la efectuarea plății, aceste sume trebuie majorate cu o dobândă simplă, la o rată egală cu rata dobânzii facilității de împrumut marginal practică de Banca Centrală Europeană, aplicabilă pe parcursul acestei perioade și majorată cu trei puncte procentuale;

7. Respinge cererea de acordare a unei reparații echitabile pentru celelalte capete de cerere.

Redactată în limba franceză, apoi comunicată în scris, la 30 iunie 2009, în temeiul art. 77 § 2 și 3 din regulament.

Stanley Naismith
Grefier adjunct

Josep Casadevall
Președinte

CAUZA BREZEANU ÎMPOTRIVA ROMÂNIEI

(Cererea nr. 10097/05)

Hotărârea din 21 iulie 2009

Hotărârea devine definitivă în condițiile prevăzute la art. 44 § 2 din convenție. Aceasta poate suferi modificări de formă.

În cauza Brezeanu împotriva României,

Curtea Europeană a Drepturilor Omului (Secția a treia), reunită într-o cameră compusă din: Josep Casadevall, *președinte*, Corneliu Bîrsan, Boštjan M. Zupančič, Egbert Myjer, Ineta Ziemele, Luis López Guerra, Ann Power, *judecători*, și Santiago Quesada, *grefier de secție*,

după ce a deliberat în camera de consiliu, la 30 iunie 2009,

pronunță prezenta hotărâre, adoptată la aceeași dată:

PROCEDURA

1. La originea cauzei se află cererea nr. 10097/05 îndreptată împotriva României prin care un resortisant al acestui stat, doamna Mariana Brezoianu („reclamanta”), a sesizat Curtea la 3 martie 2005 în temeiul art. 34 din Convenția pentru apărarea drepturilor omului și a libertăților fundamentale („convenția”).

2. Guvernul român („Guvernul”) este reprezentat de agentul guvernamental, domnul Răzvan-Horațiu Radu, din cadrul Ministerului Afacerilor Externe.

3. La 30 august 2007, președintele secției a treia a hotărât să comunice Guvernului cererea. În conformitate cu art. 29 § 3 din convenție, acesta a hotărât, de asemenea, că admisibilitatea și fondul cauzei vor fi examinate împreună.

ÎN FAPT,

I. CIRCUMSTANȚELE CAUZEI

4. Reclamanta s-a născut în anul 1958 și locuiește în Izvoru Berheciului, în județul Bacău.

5. La 26 februarie 2004, reclamanta a sesizat Judecătoria Bacău cu o acțiune civilă îndreptată împotriva a trei persoane particulare, acțiune care viza recuperarea unei creanțe de 300 000 000 ROL (adică aproximativ 7 400 EUR) care reprezintă contravaloarea unui imobil aflat în proprietatea sa. Prin încheierile din 23 martie, 8 și 27 aprilie 2004,

instanța a amânat dezbaterile pentru ca reclamanta să plătească taxele judiciare de timbru a căror valoare a fost stabilită la 17 835 000 ROL (adică aproximativ 440 EUR). Reclamanta a fost înștiințată în scris că trebuia să achite această sumă. Prin hotărârea din 18 mai 2004, acțiunea sa a fost anulată pentru neplata taxelor judiciare de timbru, în conformitate cu Legea nr. 146/1997. Reiese din dosar că, la 14 iulie 2004, o copie a dispozitivului hotărârii i-a fost comunicată reclamantei.

6. Prin trimiterea nr. 2719/15/A din 5 octombrie 2004, instanța a trimis reclamantei o copie a hotărârii, pentru a introduce apel.

7. Reclamanta a introdus recurs împotriva acestei hotărâri, invocând că avea dreptul să perceapă contravaloarea imobilului. În plus, aceasta a invocat faptul că urma să plătească ulterior taxele judiciare de timbru, după ce terții urmau să achite creanța solicitată. Prin decizia din 18 februarie 2005, Tribunalul Bacău a decis să suspende procedura în temeiul art. 242 alin. (2) C. proc. civ. datorită neprezentării părților la ședința de judecată. Prin hotărârea definitivă din 27 mai 2005, Tribunalul Bacău a respins ca nefondat recursul reclamantei, pentru neplata taxelor judiciare de timbru pentru acțiunea introdusă la 26 februarie 2004. Instanța a considerat că plata taxelor judiciare era o condiție obligatorie pentru ca o instanță să fie legal abilitată să examineze o acțiune. Acesta a adăugat că o plată ulterioară nu putea fi admisă decât dacă se efectua înainte de pronunțarea sentinței pe fond.

8. La momentul la care reclamanta a introdus acțiunea care viza recuperarea creanței sale, aceasta era pensionată și primea, ca unic venit, o pensie a cărei valoare lunară era de 1 700 000 ROL (aproximativ 40 EUR).

II. DREPTUL ȘI PRACTICA INTERNE RELEVANTE

9. Dispozițiile legale relevante sunt descrise în hotărârea *Weissman și alții împotriva României* [nr. 63945/00, pct. 20-21, CEDO 2006-... (fragmente)], și în hotărârea *Iorga împotriva României* (nr. 4227/02, pct. 22-25, 25 ianuarie 2007).

10. Legea nr. 146/1997 a fost modificată prin Legea nr. 195 din 26 mai 2004, intrată în vigoare la 29 mai 2004, care prevede că acordarea de scutiri, reduceri sau reeșalonări pentru plata taxelor judiciare de timbru este de acum înainte de competența instanțelor.

ÎN DREPT,

I. CU PRIVIRE LA PRETINSA ÎNCĂLCARE A ART. 6 § 1 DIN CONVENȚIE

11. Reclamanta pretinde că a fost privată de dreptul de a avea acces la instanță, ca urmare a respingerii recursului său pentru neplata taxelor judiciare de timbru. Aceasta invocă art. 6 § 1 din convenție, ale cărui dispoziții relevante sunt redactate după cum urmează:

„Orice persoană are dreptul la judecarea în mod echitabil, în mod public [...] a cauzei sale, de către o instanță [...], care va hotărî [...] asupra încălcării drepturilor și obligațiilor sale cu caracter civil [...]”

A. Cu privire la admisibilitate

12. Guvernul consideră că prezenta cauză este diferită de cauzele *Weissman și alții împotriva României* și *Iorga împotriva României*, ținând seama de faptul că, în speță, reclamanta nu a solicitat să fie scutită de plata acestor taxe judiciare. Conform Guvernului, o astfel de cerere a fost făcută pentru prima dată în cadrul unui recurs introdus împotriva unei hotărâri de anulare a acțiunii sale din cauza neplății taxelor judiciare de timbru. Acesta ia act de faptul că, în dreptul român, recursul este limitat la erori de drept și că nicio cerere nouă nu poate fi introdusă cu această ocazie.

13. Curtea ia act de faptul că argumentul Guvernului este mai apropiat de o excepție întemeiată pe neeupizarea căilor de atac interne. Curtea consideră că această excepție este strâns legată de esența capătului de cerere pe care reclamanta îl întemeiază pe art. 6, astfel încât este necesar să fie unită cu fondul (a se vedea, *Iorga împotriva României*, citată anterior, pct. 29). De asemenea, Curtea constată că acest capăt de cerere nu este în mod vădit nefondat în sensul art. 35 § 3 din convenție și că nu prezintă nici un alt motiv de inadmisibilitate. Prin urmare, este necesar să fie declarat admisibil.

B. Cu privire la fond

1. Argumentele părților

14. Guvernul își reiterează argumentele prezentate în cauze similare anterioare (a se vedea, printre altele, *Weissman și alții împotriva României*, citată anterior, pct. 28-29, și *Iorga împotriva României*, citată anterior, pct. 31-32).

15. De asemenea, Guvernul consideră că prezenta cauză este diferită de cauzele citate anterior, ținând seama, în primul rând, că, în speță, Ministerul Finanțelor nu era parte la procedură astfel cum s-a întâmplat în cauzele citate anterior.

16. Apoi, Guvernul subliniază că, la momentul faptelor, chiar înainte de intrarea în vigoare a Legii nr. 195/2004, în județul Bacău, cererile de scutire erau de competența instanțelor. În plus, acesta consideră că valoarea taxelor judiciare de timbru de 440 EUR nu era excesivă în raport cu valoarea pretențiilor reclamantei.

17. Reclamanta contestă acest argument și consideră suma excesivă.

2. Motivarea Curții

18. Curtea ia act de faptul că, în speță, recursul reclamantei, introdus în cadrul unei acțiuni împotriva unor persoane particulare care viza recuperarea unei creanțe, a fost anulat pentru neplata taxelor judiciare de timbru, a căror valoare era calculată sub forma unui procent din valoarea în litigiu. În ceea ce privește scopul legitim urmărit, Curtea admite că un astfel de sistem are ca scop limitarea acțiunilor abuzive în justiție și strângerea de fonduri pentru bugetul justiției. Prin urmare, este necesar să se examineze

caracterul proporțional al limitării dreptului de a avea acces la instanță în prezenta cauză (a se vedea, *Larco și alții împotriva României*, nr. 30200/03, pct. 58, 11 octombrie 2007, *Iorga împotriva României*, citată anterior, pct. 41).

19. Curtea s-a pronunțat în repetate rânduri în cauze care au ridicat probleme similare celor din prezenta speță și a constatat încălcarea art. 6 § 1 din convenție (*Weissman și alții împotriva României*, citată anterior, pct. 32-44, și *Iorga împotriva României* citată anterior, pct. 34-52). După ce a examinat toate elementele prezentate, Curtea consideră că Guvernul nu a prezentat niciun fapt și niciun argument care să poată conduce la o concluzie diferită în prezenta speță.

20. De fapt, Curtea ia act de faptul că, în speță, taxele datorate se ridicau la 17 835 000 ROL (adică aproximativ 440 EUR). Această sumă era în mod evident foarte mare în raport cu situația concretă a reclamantei, care primea o pensie de aproximativ 40 EUR, care reprezenta unicul său venit. Prin urmare, Curtea apreciază că valoarea taxei reprezenta o obligație excesivă pentru reclamantă și că este greu de imaginat cum ar fi putut acesta să își procure prin mijloace proprii suma impusă.

21. În ceea ce privește modalitățile procedurale prevăzute de dreptul intern referitor la impozitare și scutirea de la plata taxelor judiciare, Curtea ia act de faptul că, deși sistemul național a prevăzut, pentru persoanele care nu dispun de resurse suficiente, posibilitatea de a obține o scutire de la plata taxelor judiciare de timbru, aceasta l-a considerat deja nesatisfăcător din perspectiva cerințelor de la art. 6 § 1 din convenție [*Weissman și alții împotriva României* (dec.), nr. 63945/00, 28 septembrie 2004 și *Iorga împotriva României*, citată anterior, pct. 47-49]. Astfel, Curtea a constatat că, potrivit Legii nr. 146/1997, valoarea taxelor juridice de timbru era stabilită fără a ține seama de situația specială a persoane în cauză sau a veniturilor sale și că cererea de scutire era de competența autorităților administrative (Ministerul Finanțelor sau Consiliul Local), fără ca un eventual refuz de scutire să poată face obiectul unei contestații în fața instanței. Această lege se aplica și la momentul în care reclamanta și-a introdus acțiunea.

22. Pe de altă parte, Curtea a examinat argumentul Guvernului privind faptul că Ministerul Finanțelor nu este parte la procedură. Totuși, aceasta ia act de faptul că, conform jurisprudenței citate, neregulile constatate la nivelul sistemului național vizau eficiența căilor de atac interne pentru a obține reducerea sau reeșalonarea taxelor judiciare de timbru, chestiune independentă de calitatea pârâtelor.

23. În sfârșit, Curtea constată că Legea nr. 146/1997 a fost modificată prin Legea nr. 195 din 25 mai 2004 care prevede că acordarea de scutiri, reduceri sau reeșalonări pentru plata taxelor judiciare de timbru este, în urma adoptării acestei legi, de competența instanțelor. În măsura în care Guvernul afirmă că, chiar înainte de intrarea în vigoare a acestei legi, posibilitatea acordării de scutiri era, în județul Bacău, de competența instanțelor, Curtea ia act de faptul că nu a prezentat exemple din jurisprudență în acest sens. În plus, legea citată anterior a intrat în vigoare abia la 29 mai 2004, astfel încât posibilitatea unei reduceri sau reeșalonări nu exista la momentul în care reclamantei

i-a fost respinsă acțiunea pentru neplata taxelor judiciare de timbru prin hotărârea din 18 mai 2004.

24. Pe de altă parte, chiar dacă presupunem că reclamanta a depus cererea de scutire la Judecătoria Bacău și nu în cadrul recursului, Curtea consideră că o astfel de circumstanță nu putea influența rezultatul acțiunii. De fapt, Guvernul nu a demonstrat că o astfel de cerere ar fi avut șanse de reușită. Pe de altă parte, aceasta a concluzionat recent că introducerea unui recurs împotriva hotărârii pronunțate în primă instanță de anulare a acțiunii pentru neplata taxelor judiciare de timbru nu era o cale de atac eficientă în sensul art. 35 § 1 din convenție (a se vedea *Rusen împotriva României*, nr. 38151/05, pct. 23, 8 ianuarie 2009).

25. În aceste condiții, Curtea nu identifică motive care să justifice o îndepărtare de jurisprudența citată anterior. În plus, aceasta constată că, la momentul respectiv, cadrul legislativ intern nu oferea reclamantei un recurs adecvat și efectiv care să fie epuizat pentru a obține scutirea sau reducerea taxelor judiciare de timbru și, prin urmare, respinge excepția ridicată de Guvern în baza neepuizării căilor interne de atac și constată că a fost încălcat art. 6 § 1 din convenție.

II. CU PRIVIRE LA PRETINSA ÎNCĂLCARE A ART. 1 DIN PROTOCOLUL NR. 1 LA CONVENȚIE

26. Reclamanta denunță o încălcare art. 1 din Protocolul nr. 1 la convenție, invocând faptul că i-a fost imposibil să își recupereze creanța.

27. Curtea consideră că acest capăt de cerere este legat de cel examinat anterior și, prin urmare, trebuie să fie declarat admisibil. Cu toate acestea, ținând seama de concluziile sale pe terenul art. 6 § 1 din convenție, Curtea nu poate specula cu privire la rezultatul acțiunii în cazul în care cerințele referitoare la dreptul de a avea acces la o instanță ar fi fost respectate în fața instanțelor interne.

28. Prin urmare, aceasta consideră că nu este necesar să se pronunțe cu privire la temeinicia capătului de cerere întemeiat pe art. 1 din Protocolul nr. 1 la convenție (a se vedea, *Iorga*, citată anterior, pct. 60 și *Vlasia Grigore Vasilescu împotriva României*, nr. 60868/00, pct. 50 și 51, 8 iunie 2006).

III. CU PRIVIRE LA APLICAREA ART. 41 DIN CONVENȚIE

29. Art. 41 din convenție prevede:

„În cazul în care Curtea declară că a avut loc o încălcare a convenției sau a protoalelor sale și dacă dreptul intern al înaltei părți contractante nu permite decât o înlăturare incompletă a consecințelor acestei încălcări, Curtea acordă părții lezate, dacă este cazul, o reparație echitabilă.”

A. Prejudiciu

30. Reclamanta solicită 200 milioane euro, cu titlu de prejudiciu material, și nu solicită nicio reparație cu titlu de prejudiciu moral.

31. Guvernul reiterează excepția ridicată cu privire la admisibilitatea cauzei și solicită Curții să respingă cererea reclamantei ținând seama de faptul că nicio instanță nu a stabilit valoarea creanței în litigiu. Acesta se referă la cauzele *Iorga împotriva României* (citată anterior, pct. 64) și *Glod împotriva României* (nr. 41134/98, pct. 50, 16 septembrie 2003) și consideră că nu se poate specula, de către Curte, cu privire la rezultatul procedurii interne.

32. Curtea ia act de faptul că, în speță, singura bază care trebuie reținută pentru acordarea unei reparații echitabile constă în faptul că reclamanta nu a beneficiat de dreptul de a avea acces la instanță pentru recuperarea creanței sale, încălcând art. 6 din convenție.

33. Pe baza elementelor de care dispune, aceasta consideră că reclamanta nu a demonstrat că prejudiciul material pretins este, în mod efectiv, rezultatul anulării acțiunilor pentru neplata taxelor judiciare de timbru [a se vedea, *mutatis mutandis*, *Kudła împotriva Poloniei* (GC), nr. 30210/96, pct. 164, CEDO 2000-XI, *Dactylidi împotriva Greciei*, nr. 52903/99, pct. 57, 27 martie 2003 și *Iorga*, citată anterior, pct. 64]. În orice caz, Curtea nu poate specula cu privire la rezultatul procedurii interne în cazul în care nu ar fi fost încălcat dreptul de a avea acces la instanță. Prin urmare, nimic nu justifică acordarea unei despăgubiri reclamantei cu acest titlu.

34. Curtea reamintește propria jurisprudență consacrată conform căreia, atunci când un reclamant este victima unei încălcări a art. 6 din convenție, acesta trebuie plasat într-o situație similară celei în care s-ar afla în cazul în care nu ar fi fost încălcate cerințele acestei dispoziții [*Sejdovic împotriva Italiei* (GC), nr. 56581/00, pct. 126, CEDO 2006-..., *Lungoci împotriva României*, nr. 62710/00, pct. 55 și 56, 26 ianuarie 2006, *Perlala împotriva Greciei*, nr. 17721/04, pct. 35, 22 februarie 2007, *Sfrijan împotriva României*, nr. 20366/04, pct. 48, 22 noiembrie 2007].

35. În speță, Curtea reamintește că art. 322 pct. 9 C. proc. civ. permite revizuirea unui proces pe plan intern în cazul în care Curtea a constatat încălcarea drepturilor unui reclamant (cf. hotărârea *Sfrijan*, citată anterior, pct. 48).

36. Având în vedere aceste circumstanțe, Curtea consideră că măsura de reparație cea mai potrivită pentru reclamantă ar fi redeschiderea, la cererea acestuia, a procedurii în timp util și cu respectarea cerințelor art. 6 § 1 din convenție (a se vedea *Sfrijan*, citată anterior, pct. 48).

B. Cheltuieli de procedură

37. Reclamanta nu a formulat nicio cerere cu acest titlu.

PENTRU ACESTE MOTIVE, CURTEA, ÎN UNANIMITATE,

1. Declară cererea admisibilă;
2. Hotărăște că a fost încălcat art. 6 § 1 din convenție;
3. Hotărăște că nu este necesar să examineze capătul de cerere întemeiat pe art. 1 din Protocolul nr. 1;
4. Hotărăște că statul pârât trebuie să asigure, în termen de șase luni de la data rămânerii definitive a hotărârii, în temeiul art. 44 § 2 din convenție, în urma cererii introduse de reclamantă în fața instanțelor competente, revizuirea hotărârii din 18 mai 2004 a Judecătoriei Bacău în temeiul art. 322 alin. (9) C. proc. civ.

Redactată în limba franceză, apoi comunicată în scris, la 21 iulie 2009, în temeiul art. 77 § 2 și 3 din regulament.

Santiago Quesada
Grefier

Josep Casadevall
Președinte

INDEX

Art. 2

Gagiu împotriva României, pct. 46-64
Răducu împotriva României, pct. 48-64

Art. 3

L.Z. împotriva României, pct. 16-37
Toma împotriva României, pct. 35-60
Gagiu împotriva României, pct. 65-82
Tănase împotriva României, pct. 50-85
Damian-Burueană și Damian împotriva României, pct. 65-84
Viorel Burzo împotriva României, pct. 70-102

Art. 5

Precup împotriva României, pct. 30-31
Toma împotriva României, pct. 61-77
Tarău împotriva României, pct. 40-52, 54-63
Tănase împotriva României, pct. 86-98
Damian-Burueană și Damian împotriva României, pct. 85-91
Răducu împotriva României, pct. 65-84
Viorel Burzo împotriva României, pct. 103-109

Art. 6 § 1

Rusen împotriva României, pct. 19-40
Katz împotriva României, pct. 28
Precup împotriva României, pct. 16-25
Ștefan și Ștef împotriva României, pct. 27-37
L.Z. împotriva României, pct. 38-41
Marin împotriva României, pct. 30-37
Abramiuc împotriva României, pct. 75-109

Forna împotriva României, pct. 22-30
Tănase împotriva României, pct. 99-108
Damian-Burueană și Damian împotriva României, pct. 92-98
Parohia greco-catolică Sfântul Vasile Polonă împotriva României, pct. 65-86
Viorel Burzo împotriva României, pct. 133-142
Brezeanu împotriva României, pct. 11-28

Art. 6 § 2

Precup împotriva României, pct. 27-29
Viorel Burzo împotriva României, pct. 150-167

Art. 6 § 3

Tarău împotriva României, pct. 64-77
Viorel Burzo împotriva României, pct. 143-149

Art. 8

Tătar împotriva României, pct. 71-125
Toma împotriva României, pct. 78-93
Gagiu împotriva României, pct. 83-92
Amanalachioai împotriva României, pct. 64-103
Damian-Burueană și Damian împotriva României, pct. 99-116
Răducu împotriva României, pct. 81
Viorel Burzo împotriva României, pct. 110-132

Art. 9

Parohia greco-catolică Sfântul Vasile Polonă împotriva României, pct. 111

Art. 10

Marin împotriva României, pct. 41-48

Art. 13

Katz împotriva României, pct. 28
Precup împotriva României, pct. 26
Abramiuc împotriva României,
pct. 110-133
Parohia greco-catolică Sfântul Vasile
Polonă împotriva României, pct. 87-110

Art. 34

Gagiu împotriva României, pct. 93-99

Art. 46

Elias împotriva României, pct. 26-32

Accident ecologic

Tătar împotriva României, pct. 25, 92,
122

Achțiune în revendicare

Katz împotriva României, pct. 23
Parohia greco-catolică Sfântul Vasile
Polonă împotriva României, pct. 69

Admitere barou

Ștefan și Ștef împotriva României, pct. 29

Agenția Domeniilor Statului

Forna împotriva României, pct. 25

Anchetă efectivă

L.Z. împotriva României, pct. 27-37
Toma împotriva României, pct. 57-60
Gagiu împotriva României, pct. 65-73

Arestare ilegală

Damian-Burueană și Damian împotriva
României, pct. 83, 88
Răducu împotriva României, pct. 65-84

Arestare preventivă

Toma împotriva României, pct. 63-66,
74-77

Tarău împotriva României, pct. 40-52,
58-63

Tănase împotriva României, pct. 59-110
Damian-Burueană și Damian împotriva
României, pct. 71-84

Răducu împotriva României, pct. 58
Viorel Burzo împotriva României,
pct. 108

Brevet de invenție

Abramiuc împotriva României, pct. 83-94

Bun

Katz împotriva României, pct. 35
Elias împotriva României, pct. 21

Cale de atac

L.Z. împotriva României, pct. 20-26
Marin împotriva României, pct. 24-27
Toma împotriva României, pct. 39-43
Abramiuc împotriva României,
pct. 118-133
Tarău împotriva României, pct. 56-63
Parohia greco-catolică Sfântul Vasile
Polonă împotriva României, pct. 93

Calomnie

Toma împotriva României, pct. 84

Contestație la executare

Abramiuc împotriva României, pct. 83-93

Control judiciar

Viorel Burzo împotriva României,
pct. 107

Deces

Răducu împotriva României, pct. 45

Despăgubiri

Elias împotriva României, pct. 19-25
Damian-Burueană și Damian împotriva
României, pct. 83

Detenție

Toma împotriva României, pct. 61-67, 74
 Gagiu împotriva României, pct. 48-82
 Tarău împotriva României, pct. 58-63
 Tănase împotriva României, pct. 59-98
 Viorel Burzo împotriva României,
 pct. 70-132

Dreptul de acces la instanță

Rusen împotriva României, pct. 19-40
 Abramiuc împotriva României, pct. 75-94
 Abramiuc împotriva României,
 pct. 134-140
 Parohia greco-catolică Sfântul Vasile
 Polonă împotriva României, pct. 84

Dreptul de proprietate

Katz împotriva României, pct. 18
 Burghelea împotriva României, pct. 34

Dreptul la apărare

Tarău împotriva României, pct. 67-77
 Viorel Burzo împotriva României,
 pct. 146

Dreptul la corespondență

Gagiu împotriva României, pct. 87-92

Dreptul la informare

Tătar împotriva României, pct. 113,
 117-118

Dreptul la libertate și siguranță

Precup împotriva României, pct. 30-31
 Răducu împotriva României, pct. 65-84

Dreptul la libera exprimare

Marin împotriva României, pct. 38-48

Dreptul la proces echitabil

Precup împotriva României, pct. 19-25
 Tarău împotriva României, pct. 69-77
 Ștefan și Ștef împotriva României,
 pct. 29-36

Dreptul la respectarea bunurilor

Elias împotriva României, pct. 21

Dreptul la respectarea vieții private și de familie

Tătar împotriva României, pct. 85-125
 Toma împotriva României, pct. 78-93
 Amanalachioai împotriva României,
 pct. 64-103
 Damian-Burueană și Damian împotriva
 României, pct. 99-116
 Răducu împotriva României, pct. 81
 Viorel Burzo împotriva României,
 pct. 110

Dreptul la un mediu sănătos

Tătar împotriva României, pct. 109

Dreptul la viață

Gagiu împotriva României, pct. 55-64
 Răducu împotriva României, pct. 48-64

Durată excesivă

Parohia greco-catolică Sfântul Vasile
 Polonă împotriva României, pct. 69-75,
 78-83

Egalitatea armelor

Tarău împotriva României, pct. 58, 62, 71

Expropriere

Burghelea împotriva României,
 pct. 33-41

Executare silită

Abramiuc împotriva României,
 pct. 95-109

Fondul Proprietatea

Katz împotriva României, pct. 24
 Elias împotriva României, pct. 19

Inacțiune a statului

Tătar împotriva României, pct. 98

Insultă

Marin împotriva României, pct. 43

Interesul minorului

Amanalachioai împotriva României,
pct. 64-103

Înapoiere copil

Amanalachioai împotriva României,
pct. 74-90

Încredințare minor

Amanalachioai împotriva României,
pct. 91-103

Îngrijiri medicale în arest

Gagiu împotriva României, pct. 55-64
Tănase împotriva României, pct. 59-85
Damian-Burueană și Damian împotriva
României, pct. 71-84
Viorel Burzo împotriva României, pct. 80

Jurisprudență divergentă

Ștefan și Ștef împotriva României,
pct. 31-36

Legătură de cauzalitate

Tătar împotriva României, Opinia
judecătorului Zupančić

Legea nr. 10/2001

Katz împotriva României, pct. 24, 35
Elias împotriva României, pct. 19-25

Legea nr. 33/1994

Burghelea împotriva României, pct. 29

Mijloc de probă

Tarău împotriva României, pct. 69-77

Obligație pozitivă a statului

Tătar împotriva României, pct. 85
Toma împotriva României, pct. 57-60, 89
Gagiu împotriva României, pct. 62, 65-73

Răducu împotriva României, pct. 57

Viorel Burzo împotriva României, pct. 80

Ocupare teren

Burghelea împotriva României,
pct. 36-39

Ordonanță președințială

Amanalachioai împotriva României,
pct. 93

Percheziție corporală

Damian-Burueană și Damian împotriva
României, pct. 101

Plângere „credibilă”

Parohia greco-catolică Sfântul Vasile
Polonă împotriva României, pct. 98

Plângere penală

Toma împotriva României, pct. 37-42, 68

Poluare

Tătar împotriva României, pct. 87-97

Prelungirea arestării preventive

Tănase împotriva României, pct. 94-98

„Prevăzut de lege”

Amanalachioai împotriva României,
pct. 75-78

Prezumție de nevinovăție

Viorel Burzo împotriva României,
pct. 156

Principiul contradictorialității

Tarău împotriva României, pct. 70

Promisiune de vânzare

Burghelea împotriva României, pct. 33

Protocolul nr. 1 art. 1

Katz împotriva României, pct. 14-25

Burghelea împotriva României,
pct. 27-42

Abramiuc împotriva României, pct. 75-94

Forna împotriva României, pct. 22-30

Elias împotriva României, pct. 17-25

Răspundere disciplinară

Abramiuc împotriva României,
pct. 122-124

Parohia greco-catolică Sfântul Vasile
Polonă împotriva României, pct. 100

Recurs efectiv

Parohia greco-catolică Sfântul Vasile
Polonă împotriva României, pct. 93

Recurs în anulare

Precup împotriva României, pct. 19

Marin împotriva României, pct. 24-27

Rele tratamente

Toma împotriva României, pct. 45-54

Gagiu împotriva României, pct. 46-64

Tănase împotriva României, pct. 59-69

Damian-Burueană și Damian împotriva
României, pct. 71-84, 110

Reparație echitabilă

Rusen împotriva României, pct. 42-48

Elias împotriva României, pct. 33-40

„Scop legitim”

Amanalachioai împotriva României,
pct. 75-78

Suspendare a executării unei hotărâri judecătorești

Abramiuc împotriva României, pct. 87-92

Tardivitate

Marin împotriva României, pct. 24-28

Taxă judiciară de timbru

Rusen împotriva României, pct. 19-40

Brezeanu împotriva României, pct. 18-28

Termen

Toma împotriva României, pct. 72-77

Termen scurt

Răducu împotriva României, pct. 81

Termen rezonabil

Abramiuc împotriva României,
pct. 103-109

Tarău împotriva României, pct. 40-52

Tănase împotriva României, pct. 94-98,
104-108

Damian-Burueană și Damian împotriva
României, pct. 92-98

Tratament discriminatoriu

Ștefan și Ștef împotriva României, pct. 27

Tulburare de posesie

Burghelea împotriva României, pct. 34

Viol

L.Z. împotriva României, pct. 27-37

Violențe

Toma împotriva României, pct. 40-43,
51-52

INSTITUTUL EUROPEAN DIN ROMÂNIA
Direcția Coordonare Traduceri
ALTE PUBLICAȚII

GHID STILISTIC	Anul apariției
<i>Ghid stilistic de traducere în limba română pentru uzul traducătorilor acquis-ului comunitar – ediția a V-a, revăzută și adăugită</i>	2008
JURISPRUDENȚĂ	
<i>Jurisprudența istorică a instanțelor comunitare: culegere de hotărâri integrale – vol. I+II</i>	2008
<i>Jurisprudența istorică a instanțelor comunitare: culegere de rezumate – vol. I</i>	2008
<i>Jurisprudența istorică a instanțelor comunitare: culegere de rezumate – vol. II</i>	2009
GLOSARE	
<i>Glosar privind piața internă</i>	2003
<i>Glosar privind Codul Vamal Comunitar – ediția a II-a</i>	2003
<i>Glosar lapte și produse lactate</i>	2004
<i>Glosar juridic</i>	2007
<i>Glosar bancar</i>	2007
<i>Glosar privind Tratatul de la Lisabona</i>	2009
TRATATE	
<i>Tratatul de instituire a unei Constituții pentru Europa (Proiect)</i>	2003
<i>Tratatul de instituire a unei Constituții pentru Europa</i>	2005
<i>Acte privind aderarea Republicii Bulgaria și a României la Uniunea Europeană</i>	2006
ACTE DE BAZĂ	
<i>Proprietate intelectuală. Acte de bază</i>	2003
<i>Politică socială. Acte de bază</i>	2003
<i>Agricultură. Lapte și produse lactate. Acte de bază</i>	2003
<i>Agricultură. Zahăr. Acte de bază</i>	2003
<i>Agricultură. Mecanisme ale politicii agricole comune – Acte de bază</i>	2003
<i>Uniunea vamală. Acte de bază</i>	2003
<i>Politica în domeniul transporturilor. Acte de bază</i>	2004
<i>Protecția mediului. Calitatea apei. Acte de bază – ediția a II-a</i>	2004
<i>Agricultură. Fondul European de Orientare și Garantare Agricolă (FEOGA). Acte de bază</i>	2004
<i>Agricultură. Vin și produse vitivinicole. Acte de bază</i>	2004
<i>Spațiu de libertate, securitate și justiție. Acte de bază</i>	2004
<i>Dreptul de stabilire și libertatea de a presta servicii. Recunoașterea reciprocă a calificărilor profesionale. Acte de bază</i>	2004
<i>Dispoziții generale financiare. Acte de bază</i>	2004

Pentru detalii privind publicațiile noastre, vă invităm să consultați secțiunea Publicații IER de pe site-ul www.ier.ro.

Tipărire:

Alpha Media Print SRL București

Splaiul Unirii nr. 313

www.amprint.ro